

ARBEIDERNES FAGLIGE
LANDSORGANISASJON

PROTOKOLL

OVER

KONGRESSEN 1946

ARBEIDERNES FAGLIGE
LANDSORGANISASJON

PROTOKOLL

OVER

KONGRESSEN 1946

REFERAT UTARBEIDET
AV ERLING LIAN

ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

Sakregister.

<i>Kongressens åpning</i>	1
Til kongressen — prolog ved Paasche Aasen	1
Minnetale av formannen, Konrad Nordahl	3
Formannens åpningstale	5
Hilsningstale til gjestene	13
Gjestenes hilsningstaler	19
Generalsekretæren for W.F.T.U. hilser kongressen	42
To hilsningstelegrammer	49
Hilsen fra F.N.s generalsekretær	109
<i>Navneopprop</i>	31
Fulmaktene godkjennes	33
<i>Vedtagelse av dagsorden og forretningsorden</i>	39, 40
<i>Konstituering</i>	40
<i>Beretning, regnskap og revisjonsrapport (herunder granskningskomiteens innstilling</i>	44
Et punkt i beretningen går ut	445
Regnskap og revisjonsrapport	49
En meddelelse (beriktigelse)	58
Granskningskomiteens innberetning	136, 195, 260
Et forslag fra L.O. administrasjon vedtas	201
Fortsatt behandling av granskningskomiteens innstilling ...	260, 267
Redaksjonskomiteens forslag om granskningskomiteens innst. 356, 363	4
4 erklæringer refereres	369
Rapporten fra Stockholms- og Londonsekretariatet godkjennes..	494
Beretningen 9. april 1940—10. september 1941 vedtas	494
1-årsdagen for landets frigjøring (Statsministeren taler	101
<i>Lovendringer</i>	58, 79
§ 3. Ordinær og ekstraordinær kontingent	79
Lovenes ikrafttreden	469
<i>Organisasjonsspørsmål</i>	82, 103, 115
60 talere da strek sattes	100

Debatten avbrytes med 31 inntegnede talere og forslagene sendes redaksjonskomiteen (i alt 8 forslag)	116
Fortsett behandling av organisasjonsspørsmål	115
Redaksjonskomiteens innstillinger i organisasjonsspørsmålene ..	324
<i>Folkets Hus-spørsmål</i>	109
Direktør Kilbom, Folkets Hus Forenings Riksforbund, Sverige ..	113
Folkets Hus Fonds utlånsbeløp forhøyes	114
<i>De internasjonale forbindelser</i>	118
<i>Opplysningsarbeidet</i>	120
<i>Når blir kongressen ferdig</i>	291
<i>Regjeringens politikk</i>	212
Statsminister Einar Gerhardsens tale	212
Finansminister Erik Brofoss tale	230
(Pris- og stabiliseringspolitikken)	
<i>Yrkesopplæringen</i>	276
Votering i saken om yrkesopplæringen	291
<i>Skolestellet</i>	292
<i>Rasjonaliseringsspørsmålet</i>	301
Direktør Einarsens foredrag	308
<i>Ferie- og fritidsspørsmålet</i>	320
<i>Hjemmevernet</i>	351
<i>Franco-Spania</i>	371, 380
Halvard M. Langes foredrag	373
Einar Gerhardsens innlegg	381
Strek og 5 min. taletid. — Saken oversendes redaksjonskomiteen	384
Redaksjonskomiteens innstilling	420
<i>Tariffspørsmål og den faglige taktikk og Fagorganisasjonens arbeids-</i> <i>program</i>	385, 422
Fagorganisasjonens og samfunnets regulerende innflytelse på fastsettelse av arbeidsvilkårene (sekretariatets innstilling)	399
Rett og plikt til arbeid må lovfestes (sekretariatets innstilling)	400
Fagorganisasjonens arbeidsprogram (sekretariatets innstilling) ..	411
Debatten avbrytes, forslagene sendes redaksjonskomiteen	445
Redaksjonskomiteens innstilling	481
<i>Valgene</i>	445
Skriv fra L.O.s kvinnenemnd	445
Formann, nestformann, kasserer	447

1. sekretær	447
2. sekretær	448
Sekretariatet (resultatet)	452
Revisjonsutvalget	453
Twistenemnda	453
Lovkomite	453
Organisasjonskomite	454
<i>Produksjonsutvalgene</i>	456
Overenskomsten mellom N.A.F. og A.F.L.	458
<i>Budsjettkomiteens innstilling</i>	469
Diet og tapt arbeidsfortjeneste	471
Norges Idrettsforbund	472
Hushjelpens Landsutvalg	473
Monument på Hansteens og Wickstrøms grav	473
<i>Edruelighetsarbeidet</i>	474
<i>Bedriftsidretten</i>	475
<i>En-mannsbetjeningen av elektriske lokomotiver</i>	476
<i>Arbeidernes Kulturfond (forslag oversendes sekretariatet)</i>	478
<i>Fagorganisasjonen og helsearbeidet</i>	480
<i>Samlingsspørsmålet</i>	482
<i>Forskjellige forslag</i>	490
Tidligere medlemmer av N.S. og arbeidslivet	490
Avtalen mellom N.A.F. og A.F.L.	491
<i>Fagorganisasjonens stilling til landssvikernes framtidige medlemskap</i>	493
<i>Avslutning</i>	494
<i>Kongressens viktigste vedtak</i>	497

Person- og taleregister.

- Andersen, Alf 48, 442.
Andersen, Witalis 355.
Andresen, Bernh. 355.
Andresen, Lucie 474.
Andresen, Sigv. 451, 454.
Andresen, Thorleif 46, 106, 108.
Anthoni Anna 440, 447.
Arnesen, Birger 435.
Askeland, John 316, 357, 467.
Berg, Jens 44, 45, 67, 72, 78, 315, 319.
Bergseth, Malfred 115, 455.
Bergquist, Gustav 494.
Berntsen, Bernhard 72, 442, 494.
Bircher, Ernst 27.
Birkeland, Peder 47, 75, 79, 81, 272.
Bjerke Olaf 67, 76, 269, 316, 320,
357, 372, 378, 380, 421, 428, 429,
446, 447, 485, 486.
Bjerkholdt, Hans 81, 105, 106, 133,
265, 320, 434, 450.
Bottenvann, Karl 425, 447, 448, 468.
Bratteli, Trygve 208.
Brendberg, Martin 188, 271, 363.
Brofoss, Erik 230.
Brown, Irwin 20.
Bråthen, Gunnar 31, 80, 196, 201,
260, 324, 325, 359, 384, 420, 447,
448, 451, 486, 493.
Bråthen, Signe 450.
Bruvik, Olaf 450.
Claes, Harald 75, 106, 108, 379, 382,
438.
Dahlberg, Bjarne 106.
Dahlberg, Ole M. 438.
Danielsen, Henriette 134, 318, 354,
379, 433, 446, 450.
Didriksen, Johan 264, 357.
Disenåen, Gunnar 70, 106.
Drolsum, Dennis 318, 439.
Einarsen, Egil 308.
Egeberg, H. 30.
Engstad, Paul 462, 467.
Eriksen, Erik 454.
Eriksen, Rudolf 352, 356, 444.
Evensen, Lars 46, 267.
Fawcett, Mr. 22.
Fjeldstad, Harald 74, 133, 266, 290,
383, 432, 434.
Forberg, Andreas 74, 444.
Fridholm, Fritz 48, 134.
Gerhardsen, Einar 19, 102, 212, 381.
Graver, Torjus 49, 50, 78, 467.
Gundersen, Floritz 76.
Gundersen, Ludvig 77, 103.
Gustavsen, Marcus 165.
Hallgrimsson, Ingvar 30.
Halvorsen, Egil 450.
Hannestad, Fritz 77, 97.
Hauan, Ole 44, 73, 455.
Hauge, Gunvald 422.
Hauge, forsvarsminister 351, 356.
Haugen, Ingvald 274.
Haraldseth, Hans 433, 454.
Henriksen, Chr. 431.
Henriksen, Ingolf 106, 384.
Henriksen, Torbjørn 44, 68, 73, 107,
262, 357, 378, 439, 449, 485.
Heiborg, Walter 134.
Hjetland, A. 477.
Härmä, Eerke 28.
Jakopsen, Kristoffer 363, 367.
Johansen, Thora 356, 438, 440, 446,
449.
Johnsen, Arne 127, 135, 136.
Johnsen, Johan (J. & M.) 317, 427.
Juell, Andreas 27.
Karlsen, Konrad 76, 108, 270, 325,
362.

Kilbom, K. 113.
Kiste, Andersen, Ole 81, 106, 355,
357, 478.
Kjellerup, Paul 449.
Kjelsrud, Klaus 273.
Klafstad, Bjarne 100.
Kristiansen, Hjalmar 493.
Lange, Halvard M. 373.
Larsen, Asbjørn 273, 462.
Larsen, Hjalmar 175, 274, 357, 368.
Larsen, Ludvik 48.
Lauritzen, Oscar 77.
Lie, Ivar 262, 441.
Ljungblad, Sverre G. 455, 478.
Ljøner, Alfred 455.
Lundin, Godtfred 69, 74, 134, 209,
449, 467, 490.
Luchek, Anthony 21.
Marthinsen, Øistein 435, 437.
Michelsen, Leif A. 207.
Møllersen, Hans 275.
Mørk, Anders 320, 468.
Narvesen, Andreas 77.
Narvestad, Th. 477.
Nilsen, Alfred 455.
Nilsen, Anna 451.
Nilsen, Einar 27.
Nilsen, Eivind, 115.
Nilsen, Kristian 210.
Nordahl, Konrad 3, 6, 13, 31, 42, 47,
69, 119, 201, 357, 377, 412, 446,
474, 494.
Nordberg, Karl 71.
Nordby, Olaf 70, 99.
Nordstrøm, Sigurd 355.
Nyhus, Emil 423.
Ofstedal, Sven, 342.
Olsen, Adolf 105.
Olsen, Alf 456.
Olsen, Arnfinn 278.
Olsen, Leif S. 455.
Olsen, Rolf, H. 45, 317.
Olsen, Rolf, (Jernb.forb.), 77.
Pettersen, Alf 210.
Rasmussen, Rasmus 98.
Reiersen, Georg 47, 133.
Rekve, Johan 380.
Rounge, Sig 67,450.
Rønning, Johan 74.
Saillant, Louis 42.
Sannes, Jon 376.
Skaug, Karsten 451.
Skramstad, Olaf 181.
Skilbred, Abraham 462.
Solfjeld, Odd 425.
Sommer, W. P. 73.
Sommerset, Håkon 292.
Steffensen, Jens 30.
Stenklev, Edv. 319, 384, 426.
Strand, Axel 29.
Støland, Edv. 97.
Tangen, Jens 184, 360.
Thorson, Sture 20.
Torkildsen, Karsten 423, 445, 447,
448, 451, 452, 454, 456.
Tranmæl, Martin 269, 354, 356, 451,
489.
Vik, Arnfinn 19.
Vindenes, Kr. 440.
Vestad, P. H. 430.
Volan, Elias, 48, 69, 78, 95, 204.
Wiig, Eugen 133, 268.
Wigård, Halfdan 98, 136.
Wilsgård, Sigurd 319, 383.
Wivegh, John 211, 263, 275.
Ødegård, P. 116, 427, 455.
Østengen, Arne 424.
Aase, I. B. 71, 80, 476.

Kongressens åpning.

Mandag den 6. mai 1946 klokken 10 formiddag samledes i den store sal i Folkets Hus i Oslo representantene til Arbeidernes faglige Landsorganisasjons 16. *ordinære* kongress.

Fagorganisasjonens faner var reist rundt veggene, og en kunne se alle de frie nasjoners flagg som et nytt innslag under åpningshøytideligheten. Galleriet var fullt besatt. Åpningshøytideligheten ble kringkastet, slik at hele landet fikk høre. Et orkester fra Oslo Musikerforening under ledelse av Jolly Kramer-Johansen innledet høytideligheten med Johan Svendsens pompøse Festpolonaise og den skjønne musikken utløste begeistret bifall. Så står *Arne Paasche Aasen* på podiet og leser prologen sin: *Til kongressen.*

Den gangen det *begynte* . . . kan noen minnes det?
Er ennå folk i blant oss som den *første* tid var med
så kan de vel fortelle
hva tidens arbeidstrelle
av sott og sult og armod gjennom grå decennier led . . .

Av denne hverdags saga grodde slitets heltekvad . . .
Her trinet ingen konger eller fyrster fram på rad,
men folk som i det stille
gikk inn for det de *ville*
. . . så mang en *unevnt* gjerning kaster gjenglans på dens blad.

Jeg lytter ut i kvelden — som en drømmer gjerne gjør
når gatelarmen stilner og det siste dagslys dør.
Jeg sitter her og lytter
i håp om at det nytter
å *høre* det som hendte bak de svunne tiders slør . . .

Så mangt er vel forstummet nå — men det jeg høre kan
 er tunge steg på veien mot de rike løfters land.
 Jeg hører bitter vrede
 . . . men også stridens glede
 når de som gikk i teten så at rekkene holdt stand.

Jeg hører barn som gråter, hører kvinner som gir trøst
 når streiker og lockouter holder inntog vest og øst.
 Og ved forhandlingsbordet
 der steile menn tar ordet
 . . . der høres *folkets* mektige og mangestemte røst.

Men gjennom stridens hete går en egen underklang:
 Det er vår drøm om frihet, all vår lengsels skjønne sang.
 Dens toner er så stille,
 så myke og så milde
 som vinden når den nynner over som'rens blomstervang

— — —
 Så ser jeg dere samles her i folkets egen hall
 og kommer til å minnes at prologus har et kall.
 Hva *er* hans kall forresten:
 Å *hilse hedersgjesten!*
 Så hvorfor se tilbake. Det er *fram* vi skue skal!

Hvem er så hedersgjester? Det er *du* og *hun* og *han*,
 hver en som i sitt virke tar de tak og løft han kan.
 De *er* heller ikke alle
 . . . så mange måtte falle
 i striden folket førte for å redde dette land.

Men du som fikk den lykke: å se land og folk i fred,
 det store privilegium å i dag få kjempe med,
 du fikk en *arv* å bære
 og holde høyt i ære
 . . . Du fikk den av de tusener som *stupte* der de stred.

Vår vei går alltid videre. Hold takten, kvinner, menn!
 Vi har *et mål* å stevne mot. Vi *vet* hvor vi vil hen.
 Den kamp vi dagstøtt fører
 gjaldt aldri usle ører
 men velstand for det hele folk — i by og bygd og grend.

Hvor stolte vi kan være av det arbeid som er gjort,
så kan vi ikke stanse her og drømme tiden bort.

Oss venter nye seire.

Vår frihet skal vi feire

den dag vi ei står foran . . . men bakom rikets port.

Nytt sterkt og begeistret bifall og Fagforeningssangens bru-
ser gjennom salen som avslutning på første delen av åpnings-
programmet.

Minnetale.

Formannen, *Konrad Nordahl*, reiser seg så og holder minne-
talen over de døde. Hele forsamlingen reiser seg med ham og
hører de gripende takkens ord til dem som ofret alt i kampen
for saken og fedrelandet. Formannen uttalte:

Vi vil minnes alle dem av våre medlemmer som er falt bort
siden vår siste kongress i 1938, og alle dem som falt i kampen
for vårt lands frihet og selvstendighet.

Vi tenker med dyp ærbødighet på dem som falt på slag-
marken, de tusener av vår prektige sjømannsstand som ofret
livet under deres store krigsinnsats på alle hav i krigsårene.
Disse havenes helter hvis arbeid betød så meget for å bringe
seiren hjem. De gjorde det norske flagget aktet og æret av hele
den frie verden den gang flaggstengene i Norge sto tomme.

Vi minnes dem som ble henrettet av fienden. De som ble
torturert til døde, og alle dem som fant sin død i fengsler og
konsentrasjonsleirer. Alle hadde de en brennende trang til å
være med i kampen for vårt lands frihet. De fikk ikke opp-
leve den store dag da landet vårt igjen var fritt, men de ofret
det dyreste av alt, sitt eget liv, for at alle vi andre igjen skulle
få leve et mennskeverdig liv i et demokratisk styrt land.

Krigen krevde offer fra alle leire av folket. Også vår egen
bevegelse ble hardt rammet i okkupasjonsårene. Mange av fag-
bevegelsens medlemmer og tillitsmenn falt i kampen for fri-
heten. Det er umulig å nevne dem alle, men jeg må likevel
få lov til å ta noen få med av dem som direkte var knyttet til
Landsorganisasjonen.

La meg først nevne *Viggo Hansteen*, som gjennom mange
år arbeidet ved L.O.'s juridiske kontor. Sammen med klubb-
formannen på Skabo Jernbanevognfabrikk, *Rolf Wickstrøm*, ble

han henrettet av tyskerne under unntakelsestilstanden i Oslo i september 1941.

Hansteen var en utmerket medarbeider i L.O. Alt fra den første okkupasjonsdag deltok han i kampen mot tyskerne, og denne kamp fortsatte han inntil han falt som offer for de tyske mordere.

Vi savner her i dag to av sekretariatets medlemmer, formannen i Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, *Nic. Næss*, og formannen i Norsk Stenindustriarbeiderforbund, *Henry Hansen*.

Nic. Næss ble velt til medlem av sekretariatet i 1934. Han var en aktiv sjel som brente av mot og kamplyst. Han var en åpenhjertig kar, som alltid sa fra om det han mente var det rette. *Nic. Næss* var etterlyst av Gestapo under unntakelsestilstanden i 1941. Det lyktes ham å komme unnav og over il Sverige. Dessverre fikk han ikke oppleve å se et fritt Norge igjen. Sommeren 1942 døde han, og med ham mistet norsk fagbevegelse en av sine beste menn.

Henry Hansen kom også med i sekretariatet i 1934, først som varamann, og senere som stadig møtende medlem. *Henry Hansen* hadde bare venner. Alle som ble kjent med ham måtte like ham. Han ble arrestert under unntakelsestilstanden, satt først på Grini, og ble deretter sendt til konsentrasjonsleir i Tyskland. Han var også en av disse som ikke skulle få se sitt land igjen. Påkjenningen var for sterk og i 1944 døde han.

Ludvik Buland, mangeårig formann i Norsk Jernbaneforbund, gjennom en årrekke medlem av L.O.'s sekretariat, og i en kort tid fungerende nestformann i L.O., ble først arrestert i forbindelse med de 43 organisasjoners henvendelse til Terboven våren 1941. Annen gang han ble tatt var under unntakelsestilstanden i september 1941. Han ble dømt til døden og så «benådet» til tukthus på livstid. Han døde i fangenskap kort tid før Norges frigjøring. *Buland* var en god kamerat, som sent vil glemmes av alle dem som hadde gleden av å være hans venner.

Vi mistet også to av formennene i det illegale faglige sentralutvalg, som hadde en sammenhengende virksomhet helt fra sommeren 1940 og inntil frigjøringen.

Etter oppdrag av Landsorganisasjonens utenlandsledelse overtok *Per Lie* den vanskelige jobb som formann senhøstes 1941. Under den store opprulling i februar 1942 ble han sam-

men med mange andre arrestert, og etter gjennomgått tortur ble han sendt til Tyskland. Han døde der i mars 1945. Da var hans gamle kampfelle i Det faglige utvalg forlenget død i tysk konsentrasjonsleir. Det var nestformannen i Norsk Telegraf- og Telefonforbund, *William Andersen*.

Vi glemmer heller ikke så lett Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbunds mangeårige formann *Halvdan Jønsson*, som også en tid var nestformann i L.O. Han ble anmodet om å ta over formannsvervet i Det faglige utvalg da Per Lie ble arrestert. Han visste at det var et livsfarlig arbeid, men han var straks villig. I om lag 2 år fungerte han som formann, og gjorde et fremragende arbeid. Så ble han tatt av Gestapo. I mars 1945 døde han i tysk konsentrasjonsleir.

Vi savner her i dag en kjent og kjær skikkelse fra mange kongresser, formannen i Trøndelag faglige Samorganisasjon, *Karl Tømmerås*. 2 ganger var han i fangenskap hos tyskerne. Påkjenningen ble for stor for den tilårskomne mann. Han døde før frihetstimen slo, men hans store gjerning i Trøndelags fagbevegelse vil leve videre.

Vi minnes også vår gamle kamerat, mangeårig formann og sekretær i Rogaland faglige Samorganisasjon, *Klaus Strøm*. Også han ble tatt av tyskerne og sendt til Tyskland i fangenskap. Han fikk heller ikke bli med da det store oppbrudd kom i de tyske konsentrasjonsleire og fengsler, da marsjen nordover begynte. Han døde der nede.

Vi bøyer våre hoder i dyp ærbødighet for de kamerater som her er nevnt, og for alle de andre som ikke nevnes ved navn. De er ikke lenger blant oss, men de vil leve i vårt minne, og vi tenker også på deres nærmeste pårørende, som mistet sine kjære. Vi håper at den store gjerning de gjorde må bli et lysende eksempel for oss som lever igjen, slik at også vi er villig, om det kreves av oss, til å ofre alt for vårt land og for vår bevegelse.

Vi lyser fred over deres minne.

(Talen ble påhørt stående og fulgtes av 1 minutt stillhet).
Orkestret intonerte så Ole Bulls: I ensomme stunder.

Formannens åpningstale.

Etter at sangeren *Svein Bruun* hadde gitt en rekke sanger til beste som ble mottatt med sterkt bifall trådte Landsorgani-

sasjonens formann *Konrad Nordahl* fram og holdt følgende tale:

Det er i denne måned 8 år siden Landsorganisasjonens siste gang holdt kongress. Det var i mai 1938. Den gang levde vi i en tid som ofte fylte oss med angst for de hendinger som mange av oss trodde måtte komme som en følge av den politiske utvikling i Europa. Det var en truende krig som var i utsikt. En håpet riktignok på at Norge på nytt skulle klare å holde seg utenfor. Virkeligheten viste senere at dette bare var et håp.

Av dagsordenen til forrige kongress i 1938 ser vi at et av hovedpunktene var «kampen mot krig og fascisme». Vi hadde den gang borgerkrigen i Spania, hvor kampen sto mellom demokrati og fascisme, og hvor aksemaktene holdt generalprøve på en del av de våpen som senere ble brukt i kampen mot de andre demokratiske land. Kampen i Spania endte med nederlag for demokratiet, under tilslutning bl. a. fra en innflytelsesrik del av den norske presse. Kongressen vedtok i 1938 viser at de fagorganiserte arbeidere gikk aktivt inn i kampen mot fascisme og nazisme og for et sterkere forsvarsberedskap. Det heter bl. a. i en beslutning fra den gang:

«Kongressen vil understreke nødvendigheten av at vi alle her hjemme står på vakt overfor ethvert fascistisk undergravningsarbeid. Et meget vesentlig spørsmål i denne tid er det økonomiske forsvarsberedskap, og at nøytralitetsvernet utbygges og styrkes.»

Av innlederen *den* gang ble det understreket at det *ikke* gikk an å bygge på den negative holdning om minst mulig til militærvesenet.

Da krigen rullet inn over oss våren 1940 viste det seg imidlertid at en ikke var forberedt, hverken militært eller mentalt. I de første måneder etter at kampen var slutt i Nord-Norge kunne en spørre seg selv om den anti-nazistiske propaganda som var ført i Norge i årene før krigen ikke hadde hatt noen betydning. Selv i fagorganisasjonen — Norges største anti-nazistiske organisasjon før krigen — var det vakling til å begynne med, og en kunne sommetider nesten tvile på hvilken kurs fagorganisasjonen ville føre. Hele situasjonen minnet ikke så lite om den tyske fagorganisasjons stilling de første måneder etter at Hitler hadde tatt makten i 1933. Unntakelsestilstanden i 1941 ble det store vendepunkt, og etter den tid var de fagorganiserte arbeidere et mektig ledd i den store norske fronten.

I denne kampen mistet vi mange gode kamerater, og enda

flere har i kortere eller lengre tid vært i tyskernes og quislingernes fengsler og konsentrasjonsleirer både i Norge og Tyskland.

I denne forbindelse kan jeg ikke unnlate å påtale en viss tendens i propagandaen under okkupasjonen, og også delvis i presse og andre skrifter etter frigjøringen. Av denne propaganda har vi nærmest fått det inntrykk at det vesentlig var en bestemt del av det norske folk som førte an i kampen mot tyskerne og quislingene. Det var de intellektuelle med lærerne, prestene og studentene i spissen. Jeg har den dypeste respekt for det som disse grupper utrettet, og jeg vil ikke på noen måte forsøke å redusere deres innsats. Det betød naturligvis overmåte meget at så mange av dem med den beste utdanning som våre skoler kunne gi var med i motstandsbevegelsen, men i beundringen for hva disse grupper gjorde, må vi ikke glemme alle de tusener av folkets brede lag, som også etter evne ytet sitt i kampen, og som det ble krevd mange offer av. Vi har forsøkt i L.O. å utarbeide en oversikt over hvor mange av L.O.'s medlemmer som på en eller annen måte ble rammet i den frihetskamp som det norske folk førte. Vi har ikke laget denne oversikt for å framheve våre medlemmer, men på den annen side bør vi heller ikke glemme den innsats mange gjorde. Dessverre har det ikke lyktes oss å kunne legge fram i dag en fullstendig oversikt, fordi en del av forbundene ikke har sendt inn nøvaktige oppgaver. Men de foreløpige tall som foreligger fra forbundene viser at 2 600 av L.O.'s medlemmer mistet livet ved krigshandlinger av enhver art her i landet og utenfor landets grenser. Den største prosent av disse medlemmer tilhørte Norsk Sjømannsforbund. 296 medlemmer ble enten henrettet av tyskerne, eller mistet livet under arrestasjon og fengsling. Om lag 5 000 medlemmer har i kortere eller lengre tid sittet i fengsler eller konsentrasjonsleirer i Norge og Tyskland. Dessverre har vi ennå ikke noen oversikt over hvor mange som er blitt arbeidsuføre helt eller delvis grunnet krigshandlinger eller tortur. Dette er, som jeg sa, bare foreløpige tall, men jeg fant det riktig å nevne dem ved denne vår første kongress etter frigjøringen.

Under okkupasjonen var det nødvendig å bygge ut et illegalt faglig apparat i Norge, og også å få i stand en representasjon for fagorganisasjonen i utlandet. Det første kontor i utlandet ble åpnet allerede i april 1940, og sommeren 1940, etter at kampene i Norge var avsluttet, tok en til med å bygge

ut det illegale apparat. Eter unntakelsestilstanden i Oslo i 1941 ble det opprettet utenlandssekretariater i Stockholm og London under ledelse av medlemmer av det kongressvalte sekretariat. Vi fikk også representasjon i U.S.A.. Beretningen for denne virksomhet foreligger til behandling her på kongressen, og jeg skal ikke nærmere komme inn på dette nå. Jeg vil bare få lov til å takke alle dem som deltok i denne virksomhet, og en spesiell takk til dem som klarte å holde ut i Norge helt til okkupasjonens opphør under det press som de daglig var under.

Landsorganisasjonen, forbundene og samorganisasjonen ble i den største del av okkupasjonsperioden styrt av kommissarer, utnevnt av okkupasjonsmakten. Etter det som foreligger kan en vel trygt si at det var et meget slett styre. Medlemmenes interesser ble ikke ivaretatt, og det gikk sterkt ut over fagorganisasjonens økonomi i denne periode. Derimot tilgodeså de brune pampene seg selv i høy grad. For arbeiderne var det lønnsstopp, men det ble ikke praktisert av herrefolkets representanter. De tillot seg på mange måter en luksus som er utenkelig i demokratisk styrte arbeiderorganisasjoner.

Også Norsk Sjømannsforbund var kommissarisk styrt, men dette forbund var i den heldige situasjon at det store flertall av forbundets medlemmer var utenfor landets grenser, og takket være forutseenhet fra Norsk Sjømannsforbunds styres side, og i samarbeid med L.O. hadde de apparatet noenlunde klart til å ta opp virksomheten utenfor Norge, da krigen brøt inn over oss. Det er vanskelig å vurdere høyt nok den innsats som Norsk Sjømannsforbund og dets medlemmer gjorde under krigen. Takket være denne innsats ble sjøfronten straks dannet, og den holdt hele tiden. En har vel rett til å si at den norske handelsflåte og sjøfolkene var det viktigste våpen i kampen mot fienden. Måtte en bare ikke altfor snart glemme den innsats som sjøfolkene gjorde under krigen, og som kostet så mange liv. I den utstrekning det står i fagorganisasjonens makt må vi gjøre vårt til at sjøfolkene får en annen behandling etter dene krig enn den de fikk etter forrige verdenskrig, da de også sto i forreste linje. I dag takker vi og hyller dem, og den samme takk og hyllest må også sjøfolkenes organisasjoner ha. Uten Norsk Sjømannsforbund ville ikke innsatsen ha blitt så stor og så samlet som den ble.

Da frigjøringen kom den 8. mai 1945 rykket de lovlige valte ledelser så vel i Landsorganisasjonen som i forbund og sam-

organisasjoner inn, og den tid som er gått etterpå har vært meget travel med å gjenoppbygge organisasjonsapparatet og samle arbeiderne igjen om sine organisasjoner. Det har vært holdt landsmøter i samtlige forbund tilsluttet L.O. og årsmøter i alle samorganisasjoner, unntatt Finmark. Alle de gamle ting er gjort opp, retningslinjer for de første år framover er vedtatt, og ny ledelse valt. I de aller fleste tilfeller var valgenes resultat at den gamle ledelse som besto før okkupasjonen ble gjenvalt. Dette skulle jo tyde på, at stort sett har fagorganisasjonens tillitsmannskorps holdt mål i disse vanskelige år under okkupasjonen.

En annen oppgave som vi har måttet vie megen tid, er forbedringen av lønnsforholdene for arbeiderne og funksjonærene. Under okkupasjonen var det lønnsstopp men ikke prisstopp, og dette resulterte i at levestandarden ble sterkt redusert. Det har lyktes fagorganisasjonen å rette noe på dette forhold i tiden etter 5. mai 1945. I alt er det blitt gitt 50 øre i lønnstillegg for voksne menn og noe mindre for kvinner og unge arbeidere. I det samme tidsrom har det ikke vært noen endring av betydning i leveomkostningene, så en har rett til å si at de lønnstillegg som er blitt gitt, har vært en direkte forbedring av levestandarden. Vi står i dag midt oppe i en stor tariffrevisjon, den første store siden begynnelsen av 1940. Det blir høve til under kongressen å komme nærmere inn på disse ting, men vi er alle sammen klar over at det vil ta noen tid før vi kan vinne tilbake den levestandard vi hadde her i landet i 1939. Enkelte grupper f. eks. skogsarbeidere og landarbeidere, som før krigen lå meget lavt, har forbedret sin stilling så pass at reallønnen i dag ligger høyere enn før krigen. Dette må vi alle glede oss over og gjøre vårt til at denne bedringen kan bli varig. Vi arbeidet jo før krigen for å få de lavest lønnete oppover selv om det betød at de bedre avlønnete arbeidere og funksjonærer ikke kunne øke sine inntekter i samme grad.

I årene før krigen ble det ofte sagt ved åpningen av landsmøter, kongresser m. v. at «aldri har stillingen vært så vanskelig som i dag». Ved åpningen av denne kongress vil jeg ikke bruke de samme ordelag. Vi har grunn til å glede oss over at situasjonen på mange måter ikke er så vanskelig i dag, og vi har godt håp om at de vansker som vi i øyeblikket har, skal kunne overvinnnes i løpet av ikke for lang tid, og at derfor stillingen for arbeiderne og deres organisasjoner, ja for hele sam-

funnet, skal bli bedre enn noen gang tidligere i det norske folks historie. Det kan ikke være tvil om for dem som har evnen til å se, at vi på mange måter står ved et vendepunkt i samfunnsutviklingen. Det er stor forskjell mellom denne etterkrigsperiode og tiden mellom 1918 og 1939. Mens vi i løpet av noen få år etter forrige verdenskrig fikk en veldig økonomisk krise med stor arbeidsløshet og politisk reaksjon i et stort antall land i verden, er mulighetene for en annen utvikling etter denne krig meget store. Den politiske utvikling har gått i venstre-retning. Det er de framskrittvennlige krefter som i stor utstrekning har ledelsen i det politiske liv i mange land, og det er klart at dette også etter hvert må komme til uttrykk på det økonomisk område. Også i vårt land kan vi glede oss ved en politisk utvikling som lover godt for framtiden. For så vidt er deres håp blitt gjort til skamme, som i begynnelsen av okkupasjonsperioden og nesten fram til slutten, håpet på at arbeiderbevegelsen her i landet skulle komme til å spille en mer beskjeden rolle etter krigen enn hva som var tilfellet i de senere år før 9. april 1940.

Det norske folk har ved 2 valg i løpet av kort tid slått fast at det vil en utvikling av samfunnslivet i Norge etter de retningslinjer som norsk arbeiderbevegelse alltid har arbeidet for.

Det samme gir seg også uttrykk i tilslutningen til fagorganisasjonen. Det har vært en stadig strøm av medlemmer til organisasjonen etter frigjøringen, og veksten fortsetter. Vi har fått tilslutning av nye grupper, som riktignok var organisert før krigen, men som ikke var med i det store fellesskap som heter Arbeidernes faglige Landsorganisasjon. På denne kongress møter det representanter fra 3 forbund, som vi ikke tidligere har hatt i blant oss. Det er: Tolloppsbygningsmennesenes Landsforbund, Norsk Losforbund, og Norsk Fengselstjenestemannsforbund. Jeg hilser representantene fra disse 3 ny-tilsluttede forbund hjertelig velkommen til Landsorganisasjonen.

Også andre grupper, som står utenfor, venter vi skal komme med i den nærmeste framtid.

Utviklingen på det politiske og faglige område her i landet må føre med seg at det økonomiske liv i de kommende år må bli ledet etter en felles samfunnsmessig plan. Produksjonsapparatet, enten det nå er verksted, en fabrikk eller et skip, skal ikke ha til hensikt å skaffe mest mulig profitt til dem som

har kapital plasert i vedkommende bedrift. Hele produksjonsapparatet har først og fremst en sosial oppgave, den skal skaffe mest mulige samfunns-goder for hele folket. Det er denne oppgave som er den primære. Det er samfunnets oppgave å sørke for at produksjonsavkastningen kommer hele folket til gode i form av høyere levestandard. Ett av midlene hertil er mer demokrati, også på det økonomiske område. Moderne mennesker kan ikke lenger anerkjenne, at det bare er kapitalinteressene i det økonomiske liv som skal være dominerende. Arbeidskraften må også bli med, ikke bare ved at den får være medbestemmende når det gjelder sine egne lønns- og arbeidsvilkår, men må også være med å bestemme utviklingen i det økonomiske liv. Det første spede skritt er allerede tatt ved at det opprettes produksjonsutvalg, som skal omfatte de ulike industrigrener. Dette er også i samsvar med de politiske partiers fellesprogram.

Nå hører jeg at Norges Industriforbund ved sin president har erklært at Industriforbundet ikke ønsker bransjeutvalg, da de mener at de utvalg som Industriforbundet allerede har er nok. I disse utvalg er hverken arbeiderne eller samfunnet representert. Det er antagelig ennå ikke gått opp for ledelsen av Industriforbundet at vi er inne i et tidsskifte hvor andre krefter enn de som hittil har dirigert det økonomiske liv også ønsker å ha et ord med i laget. En må håpe at industriens representanter hurtigst kommer på andre tanker. Hvis ikke kan en bli tvunget til å finne fram til andre alternativer.

Vi må imidlertid ikke glemme at den periode som vi nå er inne i vil stille store krav til oss selv. Tingene var meget enklere den gang ledelsen av det økonomiske liv ble helt overlatt til dene ene part, og vi bare stilte våre krav og kjempet for dem hvis vi fant at det var mulighet for det, eller kjempet mot arbeidsgiverne, når de ville forringe arbeidsvilkårene våre.

I dag har fagorganisasjonen fremdeles til hovedoppgave å vareta sine medlemmers umiddelbare økonomiske interesser på arbeidsplassen, men samtidig ønsker vi å få bli medbestemmende i det økonomiske liv. For å makte denne oppgave må vi dyktiggjøre oss selv. slik at vi klarer å løse de nye oppgaver som vi står overfor. Ikke noe er farligere enn å kreve innflytelse og medbestemmelse hvis en ikke samtidig har de krefter som kan gjøre seg gjeldende på de områder hvor våre representanter blir plasert. Vi står her overfor et veldig skolerings-

arbeid. Mestedelen må vi naturligvis lære gjennom praksis, men jo bedre forberedt vi er desto lettere vil vi ha for å utføre de oppgaver vi blir satt til, slik at det virkelig blir til gagn for de befolkningslag vi representerer, og for de saker vi vil føre fram.

Vi er også i en vanskelig stilling for øyeblikket fordi vi har politisk arbeiderflertall i landet, men det er fremdeles de private kapitaleiere som i høy grad leder og er de dominerende i det økonomiske liv. Politisk makt er ikke alltid det samme som økonomiske makt. I en rekke av de såkalte borgerlige demokratier har vi i dag politisk arbeiderstyre, mens det er kapitalistene som styrer i det økonomiske liv. Målet må være at de politiske og økonomiske krefter i samfunnet blir de samme, dvs. at de har de samme interesser. Det fullbyrdes den dag det er samfunnet som leder og kontrollerer de økonomiske kreftene. Inntil dette skjer står fagorganisasjonen i en vanskelig mellomstilling. På den ene side har den det politiske arbeiderstyre, som i grunnen er en del av fagorganisasjonen, og på den annen side har den de privatkapitalistiske makthavere. Personlig regner jeg med at dette blir en avgrenset periode, men selv om den blir avgrenset kan den bli langvarig, og det gjelder da om så langt det er mulig å arbeide etter retningslinjer som ikke skaper et motsetningsforhold mellom fagorganisasjonen og de av våre kamerater som står for den politiske ledelse i landet. Dette krever både omtanke, beherskelse og moderasjon fra fagorganisasjonens side, men det krever også viljen og evnen til nøyte samarbeid fra kameratene i den politiske toppen. Jeg både tror og håper på det beste samarbeid i den tid som kommer.

Vi har en stor dagsorden på denne kongress. En rekke av de spørsmål som skal diskuteres er av stor samfunnsmessig viktighet. Dagsordenen understreker på mange måter fagorganisasjonens samfunnsmessige stilling i dag. Våre kampmidler er ikke de samme som i gamle dager, men vårt arbeidsfelt er videre, og vår innflyelse i samfunnet er større enn før. Vi skal gjenreise og nyreise landet, heve vår levestandard, bygge ut det økonomiske demokratiet, og heve lønnsarbeidernes interesser i stort og smått. Det er vi som alltid må se til at samfunnets vel går foran privilegerte særtinteresser. Fagkongressen av 1946 må gi uttrykk for bevegelsens våkenhet og slagkraft under nye forhold. Den må vise hele arbeiderklassen og folket

at vi er rede til å spille rollen som drivende kraft i reisingen av et rikere og bedre land.

I håp om at dette blir resultatet av kongressen, ønsker jeg på sekretariatets vegne representantene hjertelig velkommen til Oslo, og erklærer Arbeidernes faglige Landsorganisasjons 16. ordinære kongress for åpnet. (Klubben falt.) Etter formannens tale sang forsamlingen Ja, vi elsker.

Hilsningstale til gjestene.

Formannen, Konrad Nordahl, holdt derpå følgende hilsningstale til gjestene:

Vi har den ære og glede i dag å ha gjester til stede på vår kongress fra den norske regjering, fra Oslo kommune og fra en rekke utenlandske og innenlandske organisasjoner.

Fra Regjeringen møter statsminister *Einar Gerhardsen*, statsråd *Torp* og statsråd *Sven Oftedal*. Det er annen gang i Landsorganisasjonens historie at regjeringsmakten er representert på vår kongress.

Landsorganisasjonen har bestått i mange år under ulike regjeringer. Forholdet mellom Landsorganisasjonen og regjeringene har ikke alltid vært like godt. Vi har ofte vært nødt til å føre kamp mot regjeringene, men vi har også kunnet samarbeide, og særlig siden vi fikk en regjering utgått av arbeiderbevegelsen, har samarbeidet vært godt. Det er med spesiell glede vi hilser representanter for den nåværende regjering. Samarbeidet med den har vært det aller beste. Vi håper at denne kongressen vil demonstrere vår samarbeidsvilje, slik at vi i fellesskap kan løse de mange oppgavene som må bli løst og skal bli løst i tiden som kommer.

Etter Landsorganisasjonens lover skal kongressen holdes i Oslo, og her har de alltid vært holdt. Jeg hilser Oslo by's fremste representant, ordfører *Arnfinn Vik* hjertelig velkommen og håper han vil triyes her. Og på samme tid håper jeg at alle kongressdeltakerne og gjestene vil finne seg vel til rette i landets hovedstad.

For første gang i den internasjonale fagbevegelses historie er det nå lykkes å danne en verdensorganisasjon som søker å samle *alle* faglige landsorganisasjoner, uten hensyn til politiske eller religiøse skillelinjer. Som generalsekretær for denne mektige organisasjonen, som i dag omfatter mellom 60 og 70 millio-

ner medlemmer, er valt franskmannen *Louis Saillant*. Vi hilser ham hjertelig velkommen til Norge og Oslo til vår kongress, og håper at det bare blir gode inntrykk han tar med seg tilbake, når han skal avlegge beretning om kongressen i verdensorganisasjonens styre. Vi hilser ham også som representant for den franske landsorganisasjon, som i dag er sterkere enn noen gang, og som formann i den franske motstandsbevegelsens nasjonalråd.

Fra Det internasjonale arbeidsbyrå møter byråsjef *Sture Thorsson*. Arbeidsbyrået ble opprettet i samband med Folkeforbundet etter forrige verdenskrig. Folkeforbundet er nå gått over i historien, og vi har fått De forente nasjoners organisasjon. Men det internasjonale arbeidsbyrå lever videre. Det har vært i aktivitet under hele krigen, og den norske landsorganisasjon har gjennom sine organer utenfor Norge hatt et utmerket samarbeid med Arbeidsbyret i disse krigens år. Derfor gleder det oss å ha en representant for denne organisasjon til stede hos oss i dag. *Sture Thorsson* har arbeidet med Arbeidsbyråets saker helt siden det ble opprettet. Han har alltid vært villig og hjelpsom når vi ba ham om en håndrekning, og derfor takker vi ham og håper at han vil føle seg hjemme her på kongressen.

For første gang i vår historie har vi på kongressen representanter til stede for de to store amerikanske landsorganisasjoner, *American Federation of Labor* og *Congress of Industrial Organizations*.

Fra A. F. of L. møter *Irwin Brown* og *Joseph Keenan* fra Washington, og fra C. I. O. møter *Anthony Luchek* fra Chicago. Det er med en ærlig glede jeg hilser disse representanter for de amerikanske fagorganiserte arbeidere velkommen. Vi vet hvilken stor innsats Amerika og de amerikanske arbeidere gjorde i det store produksjonsslaget som sikret seiren over de nazistiske og fascistiske krefter. U.S.A. ble demokratiens arsenal. Som europeere har vi vært og er vi sterkt interessert i at Amerika kommer til å spille en framtrædende rolle i det internasjonale samarbeid, både på det politiske området og når det gjelder arbeiderklassens faglige organisasjoner. Jeg kan heller ikke la være å understreke og takke for den store hjelp som de amerikanske fagorganisasjoner ytet norske arbeidere i okkupasjonsperioden. Takket være denne hjelpen på over 500 000 dollars kunne Landsorganisasjonens representanter

utenfor Norge, i den mest intime kontakt med de aktive her hjemme, gjennomføre et storstilet hjelpearbeid, som i første rekke kom de norske arbeidere til gode. For alt dette takker vi av hele vårt hjerte, og vi ber de amerikanske representanter ta hele kongressens takk med seg tilbake til Amerika.

Fra den britiske landsorganisasjon møter *Mr. Fawcett*. Vi hilser også ham hjertelig velkommen. Heller ikke den britiske landsorganisasjon har tidligere vært representert ved våre kongresser. Vi håper at det samarbeid som vi innledet under krigen, vil fortsette, slik at vi alltid for framtiden vil ha representanter til stede fra vårt nærmeste naboland i vest. Krigen skapte en spesiell tilknytning mellom Storbritannia og Norge. Vi glemmer aldri den periode da Storbritannia faktisk sto alene i kampen mot de nazistiske styrker, med den store handelsflåte og de titusener norske sjøfolk var en av Storbritannias få allierte. Storbritannias skjebne, var vår egen, verdens skjebne hang i en tråd i 1940. Men det britiske folk vaklet ikke et øyeblikk, og vi er i dag stolte over å ha en representant for dette folket og for dette lands arbeiderorganisasjoner blant oss..

Selvsagt har vi til denne kongress innbudt Sovjet-Samveldets faglige landsorganisasjon. Dessverre hadde de ikke anledning til å sende noen representant, men vi har mottatt dette telegrammet:

«V.Z.S.P.S.», (Sovjet-Samveldets Faglige Landsorganisasjon) takker Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i Norge for innbydelsen av en sovjetdelegasjon til Landsorganisasjonens kongress. «V.Z.S.P.S.» er dessverre forhindret for å sende en delegasjon til Deres kongress i begynnelsen av mai og sender derfor kongressens deltakere og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i Norge sin oppriktige og hjertelige hilsen.

På vegne av Sovjet-Samveldets arbeidere som er tilsluttet «V.Z.S.P.S.» sender jeg kongressens deltakere og den norske arbeiderklasse mine varmeste hilsener. Vi håper at vennskap og brorskap mellom den russiske og norske arbeiderklasse vil bli stadig sterkere og utvikle seg til begge våre folks interesse og bidra til arbeiderklassens enighet i hele verden. Vi ønsker kongressen et fruktbringende arbeid og håper at alle de oppgaver som står på dagsordenen blir løst til felles beste.

Formann i «V.Z.S.P.S.» V. Kusnetzov.

Vi hadde gledet oss til å ha representanter fra landsorganisasjonen i Sovjet-Samveldet til stede blant oss, slik at vi

gjennom dem kunne ha hyllet Sovjet-Samveldets folk for den veldige innsats de gjorde i vår felles krig mot fascismen. Jeg ber om kongressen fullmakt til på dens vegne å sende et hilings-telegram til den sovjet-russiske landsorganisasjon. (Kraftig bifall.)

Fra De Samvirkende Fagforbund i Danmark hilser jeg nestformannen *Einar Nielsen* hjertelig velkommen. Formannen, *Eiler Jensen*, har dessverre måttet melde forfall; det er stor-konflikten i Danmark som krever at han blir på sin post i København. Danmarks og Norges skjebne var på mange måter den samme i krigsårene, selv om vi valte hver vår vei i 1940. Vi var isolert fra hverandre, men likevel fant det danske og det norske folk hverandre på en måte som aldri tidligere i vårt folks historie. Materielt var det nok vi som led mest. Men våre danske venner organiserte en storstilet hjelpeaksjon under aktiv medvirken fra de danske fagorganiserte arbeidere. Først da okkupasjonen var slutt fikk vi norske full oversikt over omfanget av denne hjelpeaksjon. For det storstilte hjelpearbeid som ble gjort, retter jeg en hjertelig takk til Danmark, og jeg ber de danske represenanter her på kongressen å ta takk og hilsen med tilbake til de danske arbeidere.

Fra Finlands Fackföreningars Centralförbund møter formannen *Erkki Härmä*, ombudsmann *Uno Hiironen* samt redaktør *Gunnar Henriksson*. Finnlands skjebne under den annen verdenskrig ble en annen enn Norges. Vi i Norge beklaget dypt at to folk som har så meget til felles, og som gjennom århundrer har vært naboer, skulle stå på hver sin side i det store verdensoppgjøret. Men i dag er Finland inne i en omformningsprosess, og det er vårt håp, og sikkert i like høy grad våre finske kameraters håp, at det aldri mer skal skje at Norge og Finland kjemper på motsatte fronter. Jeg hilser dere velkommen, i håp om at det gode samarbeid som vi hadde før krigen, men som ble avbrutt i krigsårene, nå må fornyes, og at det vil bestå for alltid.

Fra Sverige møter hovedkasserer *Axel Strand*, ombudsmann *Gösta Eriksson* og redaktør *Caspersson*. Også dem hilser jeg på det hjerteligste velkommen til kongressen her i Oslo. Våre veier skiltes i 1940, og det var vanskelig å unngå at det oppsto uoverensstemmelser mellom norsk og svensk syn på viktige spørsmål. En ting er iallfall sikkert, at når det gjelder den svenske landsorganisasjon, så er det ingen delte meninger

i Norge om dens holdning. Alt fra første dag rakte den sine kamerater på denne siden av grensen en hjelpende hånd. Et par dager etter den 9. april 1940 sendte vi en kurér til Stockholm for å orientere om situasjonen, og for å be om hjelp. Vi fikk den med en gang. Under krigen søkte tusener av fagforeningsfolk over til Sverige. Vi måtte organisere vår egen virksomhet der borte. Vi fikk både økonomisk og annen bistand fra den svenske fagbevegelsen til vår virksomhet. Vi glemmer heller ikke den store innsats som de fagorganiserte arbeidere i Sverige gjorde gjennom *Svenska Norgeshjälpen*, som hjalp mange mennesker her i landet til å komme gjennom okkupasjonstiden uten å få helsen brutt av mangel på skikkelig ernæring. For alt dette retter jeg en hjertelig takk til den svenske landsorganisasjon gjennom representantene her på kongressen, og håper at det samarbeid som vi alltid har hatt, vil fortsette til gagn for begge land.

For første gang har vi også representanter for den islandske landsorganisasjon til stede her på kongressen, *Tryggvi Helgason* og *Ingvar Hallgrímsson*. Island var i likhet med Norge okkupert under krigen, men hvilken forskjell på okkupasjon. Jeg hadde selv den fornøyelse å komme en tur til Island den gang det var okkupert, og sammenliknet da med forholdene her i landet. Det var som natt og dag. Også på Island fant nordmenn et fristed under krigen. De ble mottatt på det hjerteligste av det islandske folk. For dette takker vi i dag, og håper at det samarbeid som nå er innledet mellom de islandske og de norske organisasjoner vil komme til å fortsette i framtiden.

Fra den sveitsiske landsorganisasjon møter *Ernst Bircher*. Vi hilser ham velkommen til vårt land og til denne kongress. Sveits sto i en vanskelig stilling under krigen, men avviste nazismen med forakt og harme, og den hjelp det kunne yte Norge, har det ytet. Den sveitsiske landsorganisasjon var en av de framste institusjoner som deltok i organiseringen av hjelpearbeidet til Norge. Dette er vi både glade og takknemlige for, og ber om at Ernst Bircher bringer vår hierteligste takk og hilsen tilbake til sine organisasjoner i Sveits. I Sveits taler noen tysk, og det er de fleste, andre fransk og atter andre italiensk. Men sveisterne lærer oss alle at det ikke er språk, blod og rase, men sinnelaget og kulturen som teller.

Blant dem som er innbudt, men dessverre ikke har anled-

ning til å sende representanter, er den tsjekkiske landsorganisasjon. Tsjekkoslovakia var et av de land som først ble okkupert av tyskerne, og det tsjekkiske folk måtte gjennomgå store lideleser. Vi var representert på fagkongressen i Praha i april, og vår representant fikk et sterkt inntrykk av alvoret og tempoet i gjenreisningen og nyreisningen der nede. Jeg ber også her om kongressens bemyndigelse til på kongressen vegne å sende et hilsningstelegram til den tsjekkiske landsorganisasjon. (Kraftig bifall.)

Spørsmålet om Folkets Hus-foretagender er satt opp på dagsordenen, og det er et meget viktig spørsmål. For å få rede på hvordan dette arbeid er organisert i Sverige har vi innbudt Svenska Folkets Hus-Föreningars Riksorganisation ved dets direktør *Karl Kilbom*. Vi hilser ham velkommen til kongressen.

Av innenlandske organisasjoner har vi innbudt Arbeidernes Opplysningsforbund, Norsk Folkeferie og Norsk Folkehjelp. De møter med sekretær *Arne Johnsen*, sekretær *Anders Mørk* og generalsekretær *Rolf Hofmo*.

Norges kooperative Landsforening har alltid vært gjester på vår kongress, og denne gang møter to velkjente menn, direktør *Andr. Juell* og formannen i Oslo Samvirkelag, *Jens Teigen*. Vi hilser dem hjertelig velkommen, og håper at det samarbeid som har bestått gjennom årene må fortsette, og at våre organisasjoner, som begge er ledd i den samme folkereisingen, ikke må gli fra hverandre, men at tvert imot samarbeidet må bli bedre i de kommende år om våre felles historiske oppgaver.

For første gang møter det representanter fra Norges Fiskarlag, ved formannen *Jens Steffensen* og sekretær *Sunnanå*, og fra Norges Bonde- og Småbrukarlag, ved formannen *Sig. Gulbrandsen* og generalsekretær *Egeberg*. Disse menn representerer to organisasjoner som har atskillig til felles med Landsorganisasjonen. Vi representerer i første rekke slitets menn og kvinner her i landet, og intet er da mer naturlig enn at vi arbeider sammen for å gjøre livet tryggere, rikere og lykkeligere for alle som bor her i landet. Kongressen vil bli forelagt utkast til samarbeidsregler mellom organisasjonene, og jeg håper at det organisatoriske samarbeid som nå kommer i stand, vil være til gagn for de store befolkningslag som vi skal gå i brodden for.

Jeg ønsker alle gjestene hjertelig velkommen til Landsorganisasjonens 16. ordinære kongress. (Kraftig bifall.)

Så ble Internasjonalen sunget med sterke stemmer av den store forsamling representanter og gjester.

Formannen brakte deretter kongressens takk til samtlige assisterende, som hadde medvirket i den høytidelige åpning. En takk som forsamlingen sluttet seg til med kraftig applaus.

Gjestenes hilsningstaler.

Statsminister *Einar Gerhardsen*: På Regjeringens vegne hilser jeg kongressen og takker for innbydelsen, samtidig som jeg takker formannen for hilsningstalen. Regjeringen er utgått av arbeiderklassen og det er dens selvfølgelige oppgave og søke det best mulige samarbeide med de fagorganiserte arbeidere. Det har vært av den aller største betydning for Regjeringen at det alltid har vært lett å komme i full samforståelse med fagorganisasjonen i alle viktige spørsmål. Uten en slik gjensidig forståelse kunne en arbeiderregjering vanskelig bestå. Bortsett fra noen uklarhet i begynnelsen og de enkelte som falt fra, skaptet det en virkelig front. Blant de aktive organisasjonskamerater var det faktisk ingen svikt. Etter denne krigen er stillingen i verden en annen enn etter forrige krig. I dag er grunnlaget til stede, slik som det også sies i samlingsprogrammet, for en fredelig overgang til sosialismen. Foruten i Norge er det i England og i Sverige sosialistiske regjeringer med flertall i parlamentet. I Frankrike, Nederland, Belgia, Italia, Tsjekkoslovakia, Polen og Finland sitter regjeringer med sosialistisk ledelse. Det er all grunn til å tro at årene etter denne krig vil bli lykkeligere og bedre enn etter den forrige verdenskrig. I vårt eget land er det arbeiderne som i samarbeid med alle positive og byggende krefter i folket skal forme landets framtid. Sammen med bønder, fiskere, teknikere og andre intellektuelle skal arbeiderne grunnlegge et nytt og bedre Norge. I denne gjenreising skal arbeiderne selv være en bærende og skapende kraft. Regjeringen føler seg som representant for alle gode og byggende krefter i folket, takker fagorganisasjonen og dens medlemmer for innsatsen i frihetskampen og for positiv medvirken i gjenoppbyggingen. (Kraftig bifall.)

Arnfinn Vik: På vegne av Oslo by takker jeg for innbydelsen til den første fagkongress etter okkupasjonens opphør. Det gleder oss å kunne hilse representanter og gjester velkom-

men til Oslo. Fagorganisasjonen er et naturlig ledd i det hele. Det er fagorganisasjonen som i dag står som fellesnevneren for det arbeidende folk i landet. Det er først og fremst den som gjennom sin kamp og virke har hevet arbeiderklassens levestandard og har sin store andel i landets utvikling. Den har hatt avgjørende innflytelse på de bedrede sosiale forhold i vårt land. Jeg tenker spesielt på den årelange kamp for 8-timers dagen, og ferien for å nevne noen av de store saker. Vi vil med den største interesse og oppmerksomhet følge kongressens arbeid og vi håper på de beste resultater av arbeidet. (Sterkt bifall.)

Byråsjef *Sture Thorsson*, Sverige. (Internasjonale Arbeidsbyrå): Det er en stor glede for meg å kunne være til stede like etter krigen på den norske fagorganisasjons første kongress. Jeg takker for at denne anledning er gitt meg. Som deres formann sa i sine velkomstord så kom Arbeidsbyrået i gang etter forrige verdenskrig for å søke å fremme det sosiale samarbeid landene over. Først og fremst har byrået hatt stor betydning for de land som lå etter på det sosiale område, men det har også hatt betydning for de mer framskredne land. En kan si at Arbeidsbyrået har vært en meget viktig hevstang nasjonalt som internasjonalt. Selvsagt har det vært mange vanskeligheter å kjempe med, men byråets arbeid har vokset seg så sterkt at det er av den aller største betydning. 1. juni 1939 ble en på en kongress enig om at byrået skulle fortsette. Vi står foran nye og store problemer, som en må løse i fellesskap. Et konstruktivt internasjonalt arbeidsbyrå er en kompletterende institusjon og ikke noen konkurrent mot fagorganisasjoneñ. Byrået har løsrevet seg fra NF. og står nå for seg selv og administrerer ved egne midler. Nå holdes der i Cleveland to kommisjonsmøter, et for jern- og stålindustrien og et for skipsbyggingindustrien hvor også Norge er representert. Vi håper at vårt arbeid skal bli framgangsrikt og til gagn for de forskjellige land. Jeg ønsker kongressen hell og lykke til i arbeidet og overbringer en hjertelig hilsen fra det internasjonale Arbeidsbyrå. (Bifall.)

Mr. *Irwin Brown*, (A. F. of L.): Det er alltid en glede å komme til Norge, og den mottagelse de ga meg glemmer jeg aldri. Jeg har aldri møtt en slik umiddelbar kameratslig forståelse. I dag er jeg dobbelt gla over å kunne være til stede i Norge og offisielt hilse fra 8 millioner organiserte arbeidere, som står tilsluttet American Federation of Labour. De Forente

Nasjoner må være med på å bygge opp igjen et nytt Europa og de amerikanske arbeidere vil gå kraftig inn for denne oppgave å gjenoppbygge det som er lagt i grus. De amerikanske arbeidere krever av sin regjering at den skal sende mat til det sultende Europa og Asia og at den skal støtte de demokratiske krefter over alt i verden. Når vi i Amerika tenker på det ideelle demokrati, så er det det norske vi tenker på. Vi vant krigen, men de mange problemer som den utløste og de forhold som verden er oppe i står uløste og venter på sin løsning etter andre prinsipper enn de en tidligere var vant til. Det finnes overhodet ingen Potsdam eller Morgenthau-plan som kan ordne tingene hvis vi ikke gjennom en sterk fagorganisasjon og et sosialistisk arbeiderparti kan fremme folkenes felles interesser. Vi står foran store arbeidsoppgaver og vi skal aldri glemme arbeiderklassens interesser, men alltid ha de for øye. Vi knuste Hitler, men vi har ennå ikke utryddet den ånd og mentalitet som han skapte. Her har vi vår oppgave. Innenfor A. F. of L. ser vi det som en viktig oppgave å skape en fri fagforeningsinternasjonale. (Kraftig bifall.) Talen ble oversatt av Håkon Lie.

Mr. *Anthony Luchek*, Congress of Industrial Organizations: Det er meg en glede og ære å kunne overbringe kongressen en hilsen fra våre 7 millioner medlemmer. De har meget de kan gledes over, nå som deres land er fritt og med en arbeiderregjering til å vareta arbeiderklassens interesser. Vi vet hvilken rolle de norske sjømenn spilte på alle hav under krigen, det var en innsats som det til alle tider vil stå ry av. Vår organisasjon, C. I. O. arbeider akkurat som dere for å bedre arbeidernes lønns- og arbeidsforhold og søke å skape sosial trygghet. Det har lyktes oss å heve lønningene, men nå avhenger det av at vi ikke får noen prisstigning, slik at lønnsforbedringen derved blir borte. De amerikanske arbeiderorganisasjoner arbeider ikke bare for bedre lønn og kortere arbeidstid, men for en nyorganisering av det økonomiske liv. Vi vil være med på å gi den internasjonale arbeiderorganisasjon all vår støtte, og det første som må gjøres må være å utbygge fagforeningsinternasjonalen og gjøre den så handlekraftig som mulig. De norske arbeidere kan glede seg over et sterkt demokratisk styre og over store sosiale framskritt som allerede er gjort etter krigen. Vi gleder oss over disse framskritt, og ønsker dere fortsatt held og lykke til i deres arbeid. (Kraftig bifall.) Talen ble oversatt av Håkon Lie.

Mr. Fawcett, British Trade Union Congress: Kamerater! Jeg er meg dypt bevisst om den ære og det privilegium det er å være i stand til å hilse denne forsamling. Jeg bringer dere en broderlig hilsen og de beste ønsker fra The British Trades Unions Congress og de organiserte arbeidere i Storbritannia. Det er med dyp interesse og stor glede, forbundet med triste refleksjoner om den tragiske prøvelse som dere har gått igjennom i løpet av de seks år krigen har vart, at jeg har reist gjennom deres vakre land. Hvor stolt jeg er, og hvilken lettelse vi alle må føle, over at det nazistiske barbaris og slaveris jerngrep er blitt fjernet fra Norges fagre land. Lenge før krigen inntok arbeiderne i Norge, og i Skandinavia for øvrig en framtrødende plass hos det arbeidende folk i mitt land og likeledes hos det arbeidende folk verden over. Arbeiderne verden over så vel på den organiserte, erfarne og framvoksende arbeiderbevegelse i deres land, Sverige og Danmark som et eksempel og forbilde. Både når det gjaldt fagorganisasjonen i industrien og den sosialistiske politikk gjorde dere store framskritt.

Deres vel utviklede, fremadskridende demokrati hadde nådd et høyt nivå hva angår forståelse, sosial enighet og bevissthet. Deres levestandard og materielle vilkår i det hele tatt ble betraktet som bedre enn mange andre lands, trass i økonomiske vansker. Deres byer var ikke vansiret og utskjemt av hestlige slumkvarterer. Dere hadde ikke millionærens overklasser, og heller ikke arbeidere som levde i den dypeste fattigdom. Dere hadde en god, berettiget anseelse for fysisk velvære, vennlighet og elskverdighet, selskapelighet og kultur. Gjennom en prosess av kontinuerlige framskritt, resultatet av tålmodighet, systematisk tenkning og arbeid, gjennomførte dere omskapningen av samfunnet fra kapitalisme til sosialisme uten revolusjonære oppstander og forstyrrelser som forårsakes ved terror og undertrykkelse. I det minste var dette den alminnelige oppfatning både hos dem som ved besøk i Norge og Skandinavia hadde nærmere kjennskap til forholdene, og innenfor den internasjonale arbeiderbevegelse.

Så kom krigen, og det avskyelige naziangrep på Norge og den lange mørke periode med lenker og slaveri. Det kom som et fryktelig slag for oss i England. Det syntes som om alt det dere hadde arbeidet og kjempet for gjennom en lang rekke år: deres demokrati ledet av den organierte arbeiderbevegelse, deres

frihet og kultur, hele deres verden av ideer, streben og håp, ble overskyttet, smadret, slått i ruiner, for aldri å reise seg igjen. Det syntes som om den blodige tyske militarismes jernmakt, gjennomtrengt av de nazistiske gangsters ubarmhjertige barbarisme ville forvandle Norge til et skrekkelig villniss og gjøre en kirkegård av alt det som den norske fagbevegelse og sosialisme hadde legemliggjort og representerte. Ofte, når vi i England, og særlig i London, opplevde sjokkene og trykkene av de fryktelig luftangrep, når det var spørsmål om å styrke vår besluttsomhet for å opprettholde krigsanstregelsene, koste hva det koste ville, så tenkte vi på dere her i Norge. Vi tenkte på dere under åket av nazi-soldatenes jernheler, trykket sammen i en eneste stor konsentrasjonsleir; livet og friheten for dere, deres hustruer og barn, deres hjem, alt som dere holdt hellig og dyrebart, underlagt vilkårlighet og nåde fra det mest voldsomme og bestialske tyranni som historien har kjent.

Det var da meldingene begynte å dryppe gjennom den mørklegging som nazistene søkte å gjennomføre. Tapre sjømenn brakte melding om motstand. Kontakt ble opprettet og opprettholdt gjennom dristige reiser på sjøen og gjennom lufta. Vi hørte om den underfulle solidaritet hos den norske undergrunnsbevegelse, om den heltedige hårdnakkethet hos deres stridende fagforeningsmedlemmer, deres prester, deres lærere, deres arbeidere i forskjellige industrier. Vi hørte om det udødelige mot til mange av deres menn og kvinner fanget i Gestapos snarer, fengslet og ført til retterstedet. Vi hørte også om en viss Quisling. Hans navn ble siden brukt på alle som gjorde seg skyldig i det mest motbydelige forræderi. Han og hans medarbeideres kriminelle aktivitet bare styrket makten, motet og glansen i deres frihetskamp. Og vi visste at den dag ville komme da dere triumferende ville dukke fram fra den fryktelige prøvelse. Dere i den norske arbeiderbevegelses avantgarde er blitt grundig prøvet for historiens domstol. Dere har bestått prøven — bestått den med mot og utholdenhet. Dere kom ut som seierherre. Så lenge norsk arbeiderbevegelse lever vil det evige minne om disse deres tapreste og beste som ga sitt liv i kampen bli hyllet. Fra den fryktelige men rike erfaring i motstandsbevegelsen vil det vokse fram en dypere forståelse, en sterkere solidaritet, og lojalitet, en fastere tro i deres rekke, og en ukuelig beslutning om å fortsette med deres organisasjonsarbeide og utdannelse på vegne av arbeiderklassens frigjørelse

og omstillingen av samfunnet til fred, velstand, sikkerhet og lykke for alle.

Lærdommen fra krigen vil være brent som med svijern i hjerte og sinn. Hvis jeg kan tillate meg å ha en mening i denne henseende, vil kanskje det mest framtrede i dag være at ikke noe land kan være seg selv nok hvor fordringsløst tilbake-trukket og fredfullt det er. Det kan ikke unngå å bli dratt med i hovedstrømningen for verdensutviklingen og i de internasjonale forstyrrelser og konflikter. Selv om Norge kan synes av-sides er det likevel med i verdensbegivenhetene, det er innviklet og fordypet i vanskeligheter og kamper for den universelle humanitet.

Det er ingen tvil, vi lever i en ny æra. Hele det menneskelige samfunn er i smeltediglen. Hele menneskeheten er nødt til å leve i fortrolig samkvem. Menn og kvinner i hvilket som helst land er nødvendigvis også verdensborgere. Alle nasjoner er knyttet sammen, og folkene blir brakt i stadig nærmere forbindelse for hvert nytt framskritt i kommunikasjonene, transport og handel. Den nasjonale isolasjonspolitik er blitt fullstendig avleggs på grunn av utviklingen i industrien og vitenskapen. Levningene av dette foreldede begrep, hvor som helst på jorden, kan bare virke som en hindring og en sperring for folkenes marsj framover.

Vi arbeidere har betalt en umåtelig pris for det dype hat vi har utvist i kampen mot tilbakegang og barbarisk nasjonalisme. Med hvilken uhyggelig ironi kan vi ikke nå reflektere over de mange tilfeller da vår framvoksende arbeiderbevegelse stemte i med den edle appell i Internasjonalen: «Arbeidere i alle land, foren dere.» Denne appell fikk vi så slengt tilbake i en skremmende etterlikning. Vi var vitne til at de regjerende klasser organiserte og militariserte arbeiderne, for å la dem slå hverandre i hjel og for å bombe og ødelegge hverandres byer. Ikke desto mindre stemmer denne parole med nutiden, og må bli gjentatt gang på gang med økende styrke og ettertrykk.

Vi arbeidere bemanner den service som binder verden sammen. Vi produserer radiostasjoner, motorer, jernbaner, skip og fly som har gjort sitt til å forkorte avstandene verden over. Kommunikasjonsmidler som bringer nyheter hvor som helst på kloden i løpet av et par sekunder, blir betjent av arbeidere. Det moderne transportsystem, til lands, til sjøs og i lufta, som omspinner jorden som et nett, blir betjent av arbeidere.

Norske sjømenn fins på skip av mange nasjonaliteter, og gjør uten tvil meget for å holde dere underrettet om hva som vokser fram i andre land. Vi arbeidere produserer den kapital som investeres i internasjonal handel. I virkeligheten er det nå bare en verdensøkonomi, og arbeiderne alene gir den livsmuligheter. Sikkert nok, på dette tidspunkt er det vår høyeste plikt for alle oss som tilhører arbeiderklassen å kaste til side alle nasjonale grenser, alle rase-, tro- og fargefordommer for å oppnå alment brorskap og solidaritet. I slutten av september 1945 hadde jeg den ære sammen med mine kolleger fra General Council of the British Trades Union å være til stede på the World Trade Union Conference i Paris, og der ta del i organiseringen av the Trade Union International. Jeg følte da og føler meg nå overvist om at dette arbeid med å gjenoppbygge, styrke og gjøre the Trade Union International altomfattende, var og er den mest nødvendige og edle plikt for arbeiderbevegelsen i alle land. Vi må være internasjonallister i tanke og gjerning. For oss er den internasjonale solidaritet den eneste i sannhet effektive, kloke og hensiktsmessige solidaritet.

Erfaringen viser at grunnlaget for vårt liv er økonomien, og at grunnlaget for arbeiderbevegelsens makt hviler på fagorganisasjonen, som direkte og fortrolig tar seg av vårt folks økonomiske forhold. I the Trade Union International eksisterer grunnlaget for arbeidernes verdensmakt. Det hviler på oss — på arbeiderne hvor som helst, i by og bygd, i et hvert land — å ta del i den mektige oppgave å organisere, utvikle, omskape og styrke the Trade Union International til en mektig verdensmakt. Den har mulighetene allerede. Men et stort, tålmodig og slitsomt organisasjons- og skoleringsarbeid må gjøres for å bringe den fra det mulige til det virkelige, for å gjennomtrenge arbeiderne med den internasjonale solidaritets forståelse og ånd, og for å la vår Trade Union Internationale gi fullt uttrykk for hensikter og håp hos de utallige millioner arbeidere den representerer. Livets kjensgjerninger i denne stadig skiftende verden, som blir drevet hvileløst framover av de krefter som er sloppet løs ved industrielle og vitenskapelige framskritt, gir dette påbud. Fagorganisasjonen er hovedmidlet innen våre rekker for å forene arbeiderklassen og gi det arbeidende folk opplæring og kunnskap, selvdisciplin og framtidsmål med demokratiske midler, metoder og krefter. På dette grunnlag kan en heve de politiske organisasjoner for å erobre den politisk makt og skape

sosialistiske regjeringer for å sikre en rask overgang fra kapitalisme til sosialisme. Historien bebuder dette og det er nå den eneste vei til redning fra ødeleggelse og uorden i en utlevd økonomi. Jeg appellerer til dere og gjennom dere til folket i Norge å se utover verden på denne måte og med denne ånd. Jeg vet dere gjør det, men man kan ikke overvurdere nødvendigheten av fullstendig å erverve «verdens-erkjennelse» og å utdype og styrke vårt internasjonale broderskap på det nåværende tidspunkt. Spesielt ønsker jeg å fremme det bånd og oppmuntre det kameratskap og samarbeid som alltid har eksistert mellom de arbeidende folk i Norge og England og mellom arbeiderbevegelsen i våre respektive land. I England har fagorganisasjonen nådd en større makt og innflytelse enn før, takket være medlemmenes lojalitet og utrettelige utholdenhet. Ikke desto mindre er den innviklet i alle de vanskeligheter som krigen har etterlatt seg. Den står ansikt til ansikt med den høyst kompliserte oppgave å ivareta interessene og sikre velferden til sine medlemmer og det arbeidende folk i sin alminnelighet. Arbeiderbefolkningens mange vansker er atskillig forverret på grunn av krigen. På alle kanter er det misnøye som må stilles. Det framsettes krav om lønnsforbedringer, bedre arbeidsvilkår, mer føde, klær, hus og andre ting som skaper et normalt sunt levesett. Utslitte etter krigsanstrengelsene og alt det de har utholdt i kampen, er de nå stilt overfor det kollossale gjenoppbyggingsarbeid som man like fra begynnelsen av måtte ta fatt på med ualminnelig energi og beslutsomhet. Jeg er sikker på at dere vil forstå den situasjon som vi står overfor.

Heldigvis har vi som dere en arbeiderregjering ved makten, og i mange by- og fylkesting har Arbeiderpartiet vunnet effektiv majoritet. Som følge herav blir et bredt sosialt reformprogram lagt fram. Arbeiderregjeringen har gått inn for nasjonalisering av de viktigste industrier, kull, elektrisitet, transport osv. Naturligvis vil opposisjonen tilta etter som programmet gjennomføres. Området som disponeres av eierne av de store, moderne kapitalistiske foretagender blir overtatt i større og større grad. I England står vi oppe i en heftig sosial og politisk kamp. — Dette er i innenriks betydning. — Utenrikspolitisk er det likeledes store stridspunkter som det må forhandles om. Veien foran oss er hverken lett eller behagelig.

Men det arbeidende folk er ved godt mot. Sammen med dere tok de del i krigen for friheten. Sammen med dere tar de

fatt på den endeløse vei mot den brede horisont av menneskelig solidaritet, sosial rettferd, fred og framgang. De gjør det med visdom og mot. De sier til dere: Brødre, kamerater. La oss gå fram opp av ruinene i den krigsherjede verden, og av restene av det gamle kapitalistiske system som vrir seg i krampetrekninger. La oss bygge en verden av fri og lykkelig humanitet. (Bifall). Talen ble oversatt av Håkon Lie.

Direktør *Andreas Juell*: Ærede kongressdeltakere. Jeg har den ære å overbringe dere en hilsen fra Norges kooperative Landsforening med takk for innbydelsen. Samtidig takker jeg for den vennlige hilsen fra formannen. Mellom våre organisasjoner har det i mange år vært et godt samarbeid og vi håper at det skal fortsette i årene framover, selv om det er en forskjell på våre organisasjoner. Fagorganisasjonen søker å skaffe arbeiderne flere kroner, kooperasjonen vil søke å gjøre kronen drøyere. Ved å gå inn for et samarbeid her vil vi kunne bringe nye fordeler for våre medlemmer. Store oppgaver venter oss og vi innbyr alle til dette samarbeid. Vi hilser og ønsker kongressen de aller beste resultater og derfor for arbeiderklassen og hjemmene. (Bifall.)

Ernst Bircher (Sveits) overbrakte en hilsen fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i Sveits. Intet land ble under krigen fulgt med slik interesse og sympati som Norge. Oppføringen av Steinbecks skuespill «Månen er nede» førte til demonstrasjoner for Norge og mot nazismen så sterke at den tyske legasjon forlangte det forbudt. Da sensuren gikk med på dette, reiste det seg en storm av protester over hele landet, og stykket måtte gis fri igjen.

Einar Nilsen (Danmark): Jeg takker for innbydelsen til den norske Landsorganisasjons første kongress etter befrielsen. Vi har vært i den stilling at vi har kunnet holde kongress under krigen og vi står overfor en kongress i den nærmeste framtid. Vi står i de samme vanskeligheter som dere, selv om vi slapp heldigere fra det enn dere. Men det gleder oss å se at samholdet er til stede og at kampviljen fremdeles er framherskende også etter krigen, således at det har lyktes dere så snart å gjenoppbygge deres organisasjoner. Da krigen begynte hadde vi 500 000 fagorganiserte i Danmark, i dag er vi 600 000 fagorganiserte medlemmer. Vi fikk den såkalte lønnsstopp i 1940, men vi har i alt hatt 8 tariffrevisjoner siden da og vi har hatt en oppgang av 98 i forhold til 100. Men vi står som kjent overfor en ny form

for tariffrevisjoner. Under krigen hadde vi voldgift, men etter krigen fikk vi den opphevet. Vi er nær dekning av den reallønn vi hadde. Men vi mener det er ikke nok å få det, en må også se på hvordan forholdene ellers ligger an. Det er en ting vi har lært før krigen og nå etter krigen, og det er at det er ikke tilstrekkelig bare å kjempe for reallønnen. Det gjelder også andre spørsmål i denne forbindelse som priser, ja hele landets økonomiske politikk. Vi står her i den stilling i Danmark at vi ikke har tak i begge ender. Vi har en borgerlig regjering og det har svekket oss meget. Det har gledet oss å se at dere har fått arbeiderregjering og derved kan gjenoppbygge reallønnen og de sosiale forhold. Jeg ønsker hell og lykke til arbeidet som forestår og håper bare at vi snart må komme på linje med dere og Sverige, og få arbeiderregjering også hos oss. (Bifall.)

Eerke Härmä (Finnland): Ærede kongress. Det er meg en kjær plikt å takke for den vennlige innbydelse som har gitt oss anledning til å kunne delta i deres kongress og på den Finske Landsorganisasjons vegne overbringe dere vår beste hilsen og lykkønskning. Etter fredsslutningen høsten 1944 har fagforeringsbevegelsen i Finnland hatt en veldig framgang. Til Landsorganisasjonen står nå tilsluttet 34 forbund og det samlede medlemstall er om lag 300 000. Særlig er stigningen av medlemstallet stort når det gjelder de såkalte intellektuelle arbeidere. Til eksempel bør nevnes at i høst hadde vi en lønnskonflikt der 11 til Landsorganisasjonen tilsluttede forbund deltok. Konflikten berørte statens og kommunenes tjenestemenn. Den finske fagbevegelse er for nærværende dobbelt så sterk i medlemstall som under klassekampen i året 1917, da den hadde det høyeste medlemstall i L.O.'s historie. Oppnåelsen av dette resultat skyldes forskjellige årsaker, men først og fremst at vi har bevaret enheten innen bevegelsen. Så vel det sosialdemokratiske som det kommunistiske parti har sine egne faglige seksjoner, som gjennom rådslagninger med hverandre allerede på forhånd er opptatt med å komme overens med sådanne saker, som er egnet til i forbunds eller Landsorganisasjonens kongress å avstedkomme konflikter partene imellom. På denne måte har en unngått de største tvistes spørsmål og kongressen har gått relativt bra. Krigs- og andre skadeserstatninger har ført til at landet ikke har tilstrekkelige midler for import av fornødenheter, og en har hatt en stadig stigning i prisene. Prisene på svartebørsen er mangedobbelte sett i samband med rasjoner-

ingsprisene. Men også prisene på de regulerte livsmidler har stadig steget i pris. Ifølge den siste indeks var stigningen 431 poeng. Allerede dette viser hvor langt den inflatoriske utvikling har nådd i vårt land. I denne sammenheng bør nevnes at i fjor vår, da indeksen var 205 ble lønningene forhøyet ganske betraktelig. Men vi fikk ikke noen nytte derav, for ganske snart merket vi det også i prisene og livet ble vanskeligere. På grunn av disse erfaringer har regjeringen som L.O. og forbundene avholdt seg fra almindelige lønnsforhøyelser. Det har ikke vært lett, for den sterke inflatoriske utvikling, driver arbeiderne ofte til å stille krav om lønnsforhøyelse. For øvrig har livet i vårt land flytt relativt stille og på tross av alle vanskeligheter forhåpningsfullt. I det skandinaviske samarbeid mellom de respektive organisasjoner, som har virket så befruktende på den finske arbeiderklassens virksomhet, har det alltid mellom de norske og finske arbeidere vært tilstede et åndelig slektskap. Her vil jeg også få konstatere at Finnlands arbeidere gleder seg framfor alt over at det norske folk etter harde prøvelser atter er blitt et frit folk og som herrer i sitt eget land atter kan beslutte om sine egne anliggender. Særlig gleder den finske arbeiderklasse seg over at Norges arbeidere og framfor alt dens fagbevegelse igjen har kunnet reise seg i full effektivitet til forsvar av arbeidernes rettigheter og for landets gjenoppbygging. Jeg ønsker kongressen de beste resultater. (Bifall).

Axel Strand (Sverige): Kongressdeltakere. Jeg har den glede å overbringe en hilsen fra den svenske landsorganisasjon til deres første kongress etter okkupasjonens opphør. Det har vært en vanskelig tid for det norske folk og dermed de fagorganiserte arbeidere. At Japan så hurtig skulle oppgi kampen etter sin våpenbrors nederlag var vel en overraskelse for de fleste av oss. Forholdene i verden ligger vanskelig an, men det er vårt håp at det på ny skal lykkes oss i fellesskap å arbeide oss framover til bedre og lykkeligere forhold, nasjonalt som internasjonalt. Sveriges forbindelse med fremmede makter har vært et omdiskutert spørsmål og ikke minst i Norge. I de første 3 år var det også sikkert mange ting en forbauset seg over. De siste årene har vel for en del iallfall oppklart noe av det som var uklart for nordmennene i de første krigsårene. Vi har jo hatt gleden av å hilse mange av deres mest kjente personer som gjester i vårt land og det har vært oss en glede å se at det har gått uten friksjoner. Det har da også alltid vært et utmerket

samarbeid mellom de norske og svenske arbeidere. Vi har innen svensk arbeiderbevegelse med beundring fulgt deres heroiske kamp. Vi har vært forbauset over den store enighet innen alle klasser av folket, og som gjorde kampen mot den felles fiende mulig. Nå er imidlertid krigen slutt og det gjelder om å legge planer for det framtidige arbeid og det er vel kanskje ikke noe å forundre seg over at interessemotsetningene atter begynner å gjøre seg gjeldende. Borgerskapet hos oss har tapt den politiske makt, men de er beredt på kamp for å vinne tilbake sine tapte posisjoner. Vi er også forberedt på at de har store resurser å sette inn i denne kamp, men vi for vår del vil også være forberedt på å reise effektiv motstand. Vi har stort sett de samme problemer å kjempe med som de som foreligger hos dere. Arbeiderne verden over er beredt til å sette kreftene inn. Jeg hilser atter kongressen og ønsker det beste resultat i det arbeid som dere nå skal gå til. (Bifall.)

Ingvar Hallgrímsson (Island): På vegne av Islands fagorganisasjon overbringer jeg kongressen vår beste hilsen. Det er første gang vi har fått høve til å gjeste den norske fagorganisasjons høyeste myndighet — kongressen. Vi har under krigen tenkt meget på dere og vi har fulgt deres iherdige kamp mot de som ville slavebinde det norske folk. Vi gledes derfor med Eder over at de atter har kunnet oppta virksomheten som frie mennesker i et fritt land. Jeg overbringer de beste ønsker for den norske arbeiderbevegelse og håper at den vil nå sitt mål: sosialismen. (Bifall.)

Jens Steffensen (Norges Fiskarlag): Det er litt av et tidernes tegn at fiskerne er representert på denne kongress. Når vi nå er kommet til dere, så er det ut fra ønsket om at dette samarbeid må utvides. Vi har de samme krav som arbeiderne ellers til hus, klær og mat og dermed rimelige lønnsvilkår. En av de viktigste ting er at vi i vår lønnskamp ikke forserer den slik at vi ødelegger noe for dere. Det vil vi ikke være med på. Vi må gå gjensidig fram, så vi ikke skader hverandre. Det er denne positive linje vi vil være med på. Lykke til i kampen videre framover. (Bifall.)

H. Egeberg (Norsk Bonde- og Småbrukarlag): Vår formann er desværre forhindret fra å være tilstede ved åpningen av deres kongress. Jeg skal hilse fra ham. Fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag bringer jeg vår hilsen til Landsorganisasjonen og nytter høvet til å uttrykke vår glede over den samarbeids-

avtale som foreligger oss imellom og som vil bli forelagt denne kongress. Den inneholder felles avtaler som vi er interessert i. Vårt lag representerer 80 prosent av jordbruksinteressene i vårt land. Det er helt unødvendig overfor en forsamling som denne å fastslå betydningen av at så omfattende organisasjoner som Landsorganisasjonen og vår møtes til felles drøftelser. Jeg skal bare nevne en ting som omsettningsspørsmålet. Det som det kan lykkes oss å forkorte veien for våre produkter fra produsent til forbuker vil kunne skape større lønnsomhet i jordbruket, som igjen vil kunne bli til beste for oss alle. (Bifall).

Konrad Nordahl: Jeg tror jeg har alle kongressdeltakerne med meg når jeg takker våre gjester for de overbrakte hilsninger og de mange gode ønsker som er båret fram. Skulle en si noe, så måtte det eneste være at de har gitt oss en for god attest, men vi må love hverandre å gjøre oss den verdig. Jeg takker samtlige våre gjester. (Langvarig bifall).

Navneopprop.

Sekretær *Gunnar Bråthen* foretok så navneopprop. Følgende representanter som var frammøtt:

Norsk Arbeidsmandsforbund (14 representanter): Antonson, Hilmar, Lillestrøm, Bottenvann, Karl, Sulitjelma, Dyrseth, Martin, Etne, Guddal, Alfred, Stryn, Isaksen, Didrik, Båsmoen, Jacobsen, Arthur, Trondheim, Larsen, Ludvik, Skien, Lien, Johan, Saltdal, Mortensen, Kristen, Egersund, Nyheim, Ragnar, Folldal, Ormåsen, Sigmund, Kongsberg, Sterri, Ivar, Øvre Årdal, Sjursen, Einar, Kabelvåg, Stornæs, Oscar, Simensbråten.

Norsk Baker- og Konditorforb. (3 representanter): Dahlberg, Bjarne, Oslo, Myrvold, Ths., Stavanger, Ripnes, Oscar, Oslo.

Norsk Bekledningsarbeiderforb. (7 representanter): Andresen, Lucie, Oslo, Andersen, Witalis, Oslo, Eriksen, Rudolf, Oslo, Hjørnevik, Konrad, Bergen, Mollestad, Bergljot, Drammen, Eikrem, M., Oslo, Lura, Pauline, Sandnes.

Norsk Bokbinder- og Kartonasjearbeiderforbund (3 representanter): Andersen, Sverre, Bergen, Danielsen, Henriette, Oslo, Pedersen, Wilhelm, Oslo.

Norsk Bygningsarbeiderforbund (17 representanter): Bergseth, Malfr., Oslo, Bentsen, Gustav, Kristiansand S., Engelsgård, Axel, Oslo, Fjukmoen, Kåre, Årnes st., Fossum, Petter, Drammen, Hauglund, Bernhard, Oslo, Jansen, Lars, Bergen, Olsen,

Einar, Tromsø, (frav.), Omreit, Egil, Bodø, Pettersen, Trygve, Fredrikstad, Skogly, Oscar, Lillehammer, Søderblom, Ph., Holmenkollen, Søvik, Andreas, Ø. Aker, Søvik, D., Bergen, Valen, Martin, Stavanger, Westrum, Alf, Trondheim, Ås, Oskar, Oslo.

Norsk Centralforening for Boktrykkere (4 representanter): Hannestad, Fritz W., Oslo, Jensen, Otto, Bergen, Lønvik, Einar, Trondheim, Wigård, Halvdan, Oslo.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund (3 representanter): Gundersen, Ludv., Oslo, Klafstad, Bjarne, Bekkelagshøgda, Rosenløv, Karl, Kristiansand.

Norsk Formerforbund (2 representanter): Nilsen, Bjarne, Drammen, Nyhus, Emil, Bekkelaget (Malmøya).

Norsk Gullsmedarbeiderforbund (1 representant): Heggland, Nils, Oslo.

Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund (13 representanter): Birkeland, Peder, Oslo, Gabrielsen, Gunnar, Tromsø, Gundersen, Kr., Hamar, Johansen, Thora, Oslo, Kongerø, A., Bergen, Magnussen, Martin, Drammen, Nilsen, Alfred, Oslo, Norøy, Ørnulf, Trondheim, Nødland, Kristoffer, Stavanger, Olsen, Westi- Carl, Oslo, Skogfelt, Thor, Oslo, Urke, Lars, Oslo, Ørbeck, Henrik, Fredrikstad.

Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund (3 representanter): Nordstrøm, Sigurd, Oslo, Sommer, W. P., Oslo, Åsvedstad, Polmar, Oslo.

Norsk Høvleriarbeiderforbund (6 representanter): Hansen, Olav, Sellebak, Helle, Johannes, Bergen, Lindseth, Sverre, Bangsund, Trøndelag, Møistad, Reidar, Brummunddalen, Skilbred, Abraham, Bøle pr. Skien, Wivegh, John, Oslo.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund (28 representanter): Andersen, Karl G., Holmestrand, Askeland, Johan, Sandefjord, Beckstrøm, Kåre, Porsgrund, Christiansen, N. V., Oslo, Dahlberg, Ole M., Oslo, Drolsum, Dennis, Oslo, Eriksen, Rolf, Drammen, Fjeldstad, Harald, Raufos, Friberg, Karsten, Lisleby, Gjerstad, Einar, Oslo, Hansen, Sigurd, Fredrikstad, Heiborg, Walter, Oslo, Hermansen, Halv., Strømmen, Johansen, Harry, Ø. Aker, Johnsen, Johan, Oslo, Jøssang, Alex, Jørpeland pr. Stavanger, Kvam, Gunnar, Trondheim, Larsen, Asbjørn, Oslo, Nilsen, Lars, Haugesund, Nordberg, Karl, Kristiansand S., Olsen, Birger, Bergen, Olsen, Birger, Moss, Olsen, Edv., Bodø, Olsen, Ole, Hamar, Pedersen, Wålter, Horten, Pettersen, Alf, Bergen, Pettersen, Edvin, Ålesund, Thorstensen, Thor, Stavanger.

Norsk Jernbaneforbund (17 representanter): Andersen, Ragnv. E., Drammen, Andresen, Sigv., Simensbråten, Edvardsen, Emil, Drammen, Foss, Aksel, Bergen, Halvorsen, Egil, Oslo, Harr, Sigvart, Narvik, Hjetland, A., Grovane st., Kolstad, A., Trondheim, Larsen, Odvar, Hamar, Nilsen, Alvin, Narvik, Nordberg, H., Mære st., Olsen, Rolf, Strømmen, Paulsen, Alfr., Oslo, Rounge, Sig., Oslo, Rønning, Johan, Skien, Vollum, Olaf, Oslo, Aas, Kristoffer, Oslo.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund (14 representanter): Berg, Sten, Rjukan, Hansen, Anker, Kristiansand S., Karlsten, Olaf, Fredrikstad, Håkonsen, Thv., Bøle p. å., Jakopsen, Kristoffer, Sauda, Johansen, Ragnvald, Slemmestad, Linaker, Håkon, Kanebogen, Harstad, Lundsholdt, Johan, Brevik, Nilsen, John, Fredrikstad, Nordahl, Kåre, Aker l.p., Raaen, Jakob, Odda, Svedahl, Bertil, Høyanger, Støland, Edvard, Herøya, Østhaug, Mauritz, Oslo.

Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund (1 representant): Karlsson, Helmer, Oslo.

Norsk Kommuneforbund (23 representanter): Bjørndahl, Ths., Tønsberg, Egseth, Nils, Trondheim, Elander, Bjarne, Oslo, Evensen, Hildur, Oslo, Fladeby, Normann, Fredrikstad, Gulbrandsen, Bjarne, Drammen, Hammeren, Axel, Trondheim, Haugan, Ole, Oslo, Hinna, Thor, Stavanger, Karlsten, Hans, Grorud, Lothe, Arne, Høyanger, Moltzau, Sverre, Sinsen pr. Oslo, Munkvold, Ola, Narvik, Nilsen, Jens, Porsgrunn, Nybakken, Ivar, Hamar, Olsen, Bertrand, Oslo, Olsen, Kr., Kristiansand S., Petersen, Rolf, Oslo, Rekve, Johan, Bergen, Skjoldby, Arne, Oslo, Sæhle, Johs., Bergen, Taugbøl, Kr., Oslo, Vangberg, Erik, Tromsø.

Litografisk og Kjemigrafisk Forbund (1 representant): Nilsen, Eivind, Oslo.

Norsk Lokomotivmannsforbund: (2 representanter): Frøshaug, Torf., Kristiansand S., Narvestad, Th., Oslo.

Norsk Murerforbund (2 representanter): Andresen, Thorleif, Oslo, Wiig, Eugen, Oslo.

Norsk Musikerforbund (1 representant): Gammleng, Rolf, Oslo.

Norsk Nærings- og Nydelsesmiddelarbeiderforbund (8 representanter): Andersen, Einar, Tromsø, Andersen, Willis, Arendal, Børsum, H. L., Oslo, Egeland, Thv., Stavanger, Eriksen,

Birger, Kambo, Johannesen, Ansgar, Bergen, Flørnes, Nicolai. Trondheim, Nordby, Olaf, Oslo.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund (10 representanter): Falck, Erling, Drammen, Fridholm, Fritz, Oslo, Gundersen, Floritz, Hønefoss, Larsen, Arne, Halden, Markusen, Sigurd, Risør, Reiersen, Georg, Skotfoss, Reiersen, Gunerius, Sarpsborg, Rødde, Bjarne, Ranheim, Selvåg, Karl, Sandvika, Vold, Kristian, Modum.

Norsk Postforbund (2 representanter): Nordstrand, Idar, Oslo, Skaug, Karsten, Oslo.

Norsk Sjømannsforbund (12 representanter): Dahl, Joachim, Bergen, Didriksen, Johan, Oslo, Gjermundsen, Jacop, Fredrikstad, Hauge, Gunvald, Oslo, Haugen, Einar, Sandefjord, Hamsås, Idar, Trondheim, Kristiansen, Ingvar, Haugesund, Ottersen, Elgard, Nilsen, Arthur, Porsgrunn, Oshaug, Karl, Stavanger, Solvang, Hans, Sandnessjøen, Øyan, Bendik, Oslo.

Norsk Skinn- og Lærarbeiderforbund (1 representant): Eriksen, Axel, Oslo.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund (7 representanter): Mosbeck, Håkon, Karlrasten, Gunnar, Biri, Kjelsrud, Klaus, Oslo, Ludvigsen, Aksel, Sandvika, Teigen, Gunnar, Sylling, Veen, Arne, Stange, Vestad, P. H., Oslo.

Norsk Skotøyarbeiderforbund (2 representanter): Andresen, Anton, Oslo, Jordal, Johs., Bergen.

Norsk Steindustriarbeiderforbund (1 representant): Bro, Walther, Oslo.

Norsk Tekstilarbeiderforbund (5 representanter): Andersen, Alf, Oslo, Bråthen, Signe, Oslo, Hålen, Matias, Spjelkavik, Nilsen, Hjalmar, Sandnes, Romslo, Hjalmar, Ytre Arna.

Norsk Telegraf- og Telefonforbund (4 representanter): Ruud,, Arthur, Oslo, Andresen, Bernh., Oslo, Fondevik, H., Bergen, Halten, John, Trondheim.

Norsk Transportarbeiderforbund (16 representanter): Berguist, Gustav, Trondheim, Bye, Johs., Oslo, Claes, Harald, Oslo, Elseth, Herman, Skien, Hansen, Ludvig, Drammen, Helmersen, Einar, Svolvær, Jahnsen, Thv. B., Kristiansand S., Johannesen, Karl M., Bergen, Kristiansen, Hjalmar, Oslo, Olsen, Leif S., Oslo, Olsen, Birger, Oslo, Strøm, Gustav, Oslo, Sæverud, H., Haugesund, Thue, Erling, Ålesund, Videnæs, Kr., Bergen, Wils-gård, Sigurd, Tromsø.

Norsk Treindustriarbeiderforbund (4 representanter): Eriksen, Erik, Mysen, Kjellerup, Paul, Oslo, Solfjeld, Odd, Hillevåg, Stavanger, Ødegård, Peder, Oslo.

Norsk Tobakkarbeiderforbund (1 representant): Boberg, Otter, Oslo.

Arbeiderpartiets Presseforb. (1 representant): Haugen, Kåre, Oslo.

Tollopptsynsmennenes Landsforbund (1 representant): Larsen, Gotfred, Nordstrandshøgda.

Samorganisasjonene:

Østfold faglige Samorganisasjon: Bjerkholdt, Hans H., Sarpsborg, Førde, Karl J., Fredrikstad, Lauritzen, Oscar, Sarpsborg, Ohlsen, Einar, Halden, Olsen, Einar, Moss Thoresen, Julius, Askim.

Oslo og Akershus faglige Samorganisasjon: Andersen, Reidar, Strømmen, Bergh, Einar, Oslo, Disenåen, Gunnar, Oslo, Gustavsen, Marcus, Oslo, Haug, Karsten, Morskogen st., Olsen, Rolif H., Oslo, Wahlen, Kristine, Oslo, Østengen, Arne, Haslum,

Hedmark faglige Samorganisasjon: Blystad, Ole, Hamar, Furnes, Einar, Grue i Finnskog, Johansen, Kolbjørn, Hamar.

Oppland faglige Samorganisasjon: Evang, Sigurd, pr. Gjøvik, Haugen, Martin, S. Land, Skrefsrud, Petter, Lillehammer.

Buskerud faglige Samorganisasjon: Andersen, Erling, Mjøndalen, (møtte ikke), Lie, Ivar, Drammen, Narvesen, Andreas, Drammen, Sandli, Nils, Nilsen, Drammen.

Hønefoss faglige Samorganisasjon: Ljungblad Sverre G., Hønefoss.

Vestfold faglige Samorganisasjon: Andersen, Gøsta, Sandefjord, Jansen, Frithjof, Tønsberg, Kiste, Ole Andersen, Tønsberg, Nygård, Finn, Horten.

Telemark faglige Samorganisasjon: Forberg, Andreas, Skien, Lundin, Godtfred, Skien, Thalerød, Hartvik, Rjukan.

Aust-Agder faglige Samorganisasjon: Haugmoen, J., Eydehavn, Olsen, John, Arendal.

Sørlandets faglige Samorganisasjon: Kristensen, Sev., Kristiansand S., Salvesen, Salve, Kristiansand S.

Rogaland faglige Samorganisasjon: Ådnesen, Olav, Stavanger, Henriksen, Ingolf, Haugesund, Olsen, Adolf, Stavanger.

Bergen og Fylkenes faglige Samorganisasjon: Anthoni, Anna, Bergen, Berntsen, Bernhard, Bergen, Pedersen, Finn Fluge,

Bergen, Skrede, Johan, Jølster, Ulevik, Konrad, Vaksdal, Varberg, Olaf, Ålvik.

Sunnmøre faglige Samorganisasjon: Hansen, Harry, Ålesund.

Romsdal faglige Samorganisasjon: Nagel, Wilhelm, Molde.

Nordmøre faglige Samorganisasjon: Melby, Oluf, Kristiansund N.

Trøndelag faglige Samorganisasjon: Damli, Henrik, Trondheim, Forset, Arne, Trondheim, (Løkken), Frøseth, Leopold, Steinkjer, Granlund, Arthur, Trondheim, Aasen, Einar, Trondheim.

Namdal faglige Samorganisasjon: Holm, Adolf, Namsos, Sæther, Jacobsen, Finneidfjord.

Nordland faglige Samorganisasjon: Karlsen, Konrad, Bodø, Edvardsen, Edmund, Sulitjelma.

Troms faglige Samorganisasjon: Hauan, Ole, Tromsø, Olsen, Alf, Tromsø.

Finnmark faglige Samorganisasjon: Simonsen, Edvard, Vadsø.

Sekretariatet: Nordalh, Konrad, Evensen, Lars, Aase, I. B., Bråthen, Gunnar, Fladeby, Hans, Henriksen, Chr., Bjerke, Olav, Larsson, Josef, Henriksen, Thorbjørn. Ljøner, Alfred, Rasmussen, Rasmus, Tranmæl, Martin, Stenklev, Edv., Strandli, Martin, Haugen, Ingvald, Volan, Elias, Torkildsen, Karsten, Moksnes, Joh., Torkildsen, Emil.

L.O.s kontor: Jens Berg, Paul Engstad, Gunnar Ousland.

L.O.s juridiske kontor: Gustav Sjaastad, Dagfin Bech.

L.O.s Presse- og Informasjonskontor: Jon Sannes.

L.O.s Økonomiske kontor: Stein Johnsen, Hans Luihn.

Revisjonen og Revisjonsutvalget: Torjus Graver, A. E. Gundersen, Johan Nygård, Ambrosius Olsen.

L.O.s Nord-Norges kontor: P. Mentzen.

Innbudte forbund og forbundsformenn:

Norges Losforbund: Edvard Sunde (los K. Bjørø møtte).

Norsk Fængselstjenestemannsforbund: Øivind Engebretzen.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Hans Hegg.

Norsk Bokbinder- og Kartonnasjearbeiderforbund: Øistein Martinsen.

L.O.s Kvinnenemnd: Anna Nilsen, Oslo, Astrid Rasmussen, Oslo.

Hushjelpens Landsutvalg: Thyra Hansen, Oslo.

Norsk Arbeidsmannsforbund: Johs. M. P. Ødegård.

Norsk Jernbaneforbund: J. M. Trana.

Norsk Postforbund: Oscar Røine.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Andreas Torp.

Samarbeidskomiteen med L.O. og D.N.A.: Konrad Nordahl, Oslo, Thorbjørn Henriksen, Oslo, Trygve Bratteli, Oslo, Martin Tranmæl, Oslo. Komiteens sekretær: Gunnar Bråthen.

L.O.s Granskningskomité: Hjalmar Larsen, Oslo, Kristian Nilsen, Oslo, Hans Karlsen, Oslo, Olav Skramstad, Oslo, Johan Didriksen, Oslo. Komiteens sekretær: Leif E. A. Michelsen, Oslo.

Gjester:

Regjeringa: Statsminister Einar Gerhardsen, Oslo, statsråd Oscar Torp, Oslo, statsråd Sven Oftedal, Oslo.

Oslo kommune: Ordfører Arnfinn Vik.

Den faglige Verdensorganisasjon (W.F.T.U.): Generalsekretær Louis Saillant, Frankrike.

Internasjonale Arbeidsbyrå: Byråsjef Sture Thorsson, Sverige.

American Federation of Labour (A.F. of L.): Mr. Irwin Brown, Washington, Mr. Joseph Kenann, Washington.

Congress of Industrial Organizations: Mr. Anthony Luchek, Washington.

Sovjetsamveldets faglige Landsorganisasjon: (Ingen anmeldt. Isteden innlöp hilsningstelegram. Ref. i formannens tale.)

British Trade Union Congress: Mr. Fawcett.

De Samvirkende Fagforbund i Danmark: Formann: Eiler Jensen, Danmark. (På grunn av konfliktssituasjonen i Danmark kunne Jensen ikke komme til åpningen.) Nestformann: Einar Nilsen, Danmark.

Finnlands Fackföreningers Centralförbund: Ordförande Eerkki Härmä, Finland. Ombudsmann Uno Hiironen, Finland. Redaktør Gunnar Henriksson, Finland.

Landsorganisasjonen i Sverige: Hovedkasserer Axel Strand, Sverige. Ombudsmann Gösta Erikson, Sverige. Redaktør Ragnar Kasparsson, Sverige.

Islands Alpydusamband: Herr Tryggvi Helgason, Island. Herr Ingvar Hallgrimsson, Island.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i Sveits: Herr Ernst Bircher, Bern.

Tsjekkoslovakia: (Hilsningstelegram, ref. i formannens tale.)

Svenska Folkets-Hus-Föreningers Riksorganisation: Direktør K. Kilbom, Sverige.

Arbeidernes Opplysningsforbund: Sekretær Arne Johnsen, Oslo, sekretær Anders Mørk, Oslo.

Norsk Folkeferie: Sekretær Arne Johnsen, Oslo.

Norsk Folkehjelp: Generalsekretær Rolf Hofmo, Oslo.

Norges Kooperative Landsforening: Direktør Andreas Juell, Oslo. Formann Jens Teigen, Oslo.

Norges Fiskarlag: Formann Jens Steffensen. Sekretær K. Sunnanå.

Norsk Bonde og Småbrukarlag: Småbruksskolebestyrer Sigv. Gulbrandsen. Generalsekretær H. Egeberg, Oslo.

Sørmarka Folkehøgskole: Bestyrer Hjalmar Helgesen:

Fullmaktene godkjennes.

Fra fullmaktskomiteen forelå følgende innstilling:

Den av sekretariatet nedsatte fullmaktskomité har d. d. gjennomgått de inkomne fullmakter, så vel fra forbundene som fra samorganisasjonene. Samtlige inkomne fullmakter er bekræftet, henholdsvis av forbundenes og av samorganisasjonenes ansvarshavende. Så vidt fullmaktskomiteen kan se er alle valg foretatt i overensstemmelse med L.O.'s lover og retningslinjer for valg av representanter.

Fra Troms faglige Samorganisasjon foreligger brev av 17. april hvorav framgår at Tromsø Havne- og Transportarbeiderforening i forbindelse med avstemning over valg av representanter til kongressen har oppgitt et høyere stemmetall enn det var medlemmer til stede på møtet (216). Ved henvendelse fra Samorganisasjonens forretningsutvalg til foreningens formann er det oppgitt at det kun var 136 av foreningens medlemmer til stede på nevnte møte. Samorganisasjonens forretningsutvalg har i henhold til dette forkastet Transportarbeiderforeningens avstemningsresultat som *valgfusk*. Det oppgitte stemmetall, 216, ville ikke under noen omstendigheter ha medført noen endring ved valget av de to representanter fra samorganisasjonen som møter.

Fra forbundet foreligger det ingen melding, så en antar at det høyere antall stemmer som er oppgitt heller ikke har medført noen forskyvning i representasjonen fra forbundet på kongressen.

Fullmakskomiteen gir sin tilslutning til samorganisasjonens standpunkt når den har underkjent avstemningsresultatet i Tromsø Havne- og Transportarbeiderforening.

Fullmakskomiteen mener at det bør innskjerpes at kun det faktiske stemmetall må oppgis ved valg av representanter til kongressen.

Med ovenstående bemerkninger innstiller fullmaktskomiteen at samtlige innkomne fullmakter godkjennes.

Oslo, 2. mai 1946.

*Gunnar Disenaaen. Chr. Henriksen. Olaf Bjerke. I. B. Aase.
Jens Berg.*

Votering: Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtagelse av dagsorden.

Følgende dagsorden ble enstemmig vedtatt:

1. Kongressens åpning.
2. Kongressens konstituering.
 - a. Fullmaktenes godkjennelse.
 - b. Vedtakelse av forretningsorden og dagsorden.
 - c. Valg av 4 ordstyrere og sekretærer.
 - d. Valg av redaksjons-, valg- og budsjettkomité.
3. Beretning, regnskap og revisjonsrapport, herunder granskningskomitéens innberetning.
4. Lovendringer, herunder kontingentordningen i Landsorganisasjonen og samorganisasjonene.
5. Organisasjonsspørsmål.
6. Tariffspørsmål og den faglige taktikk.
7. Produksjonsutvalgene.
8. Rasjonaliseringsspørsmålet.
9. De internasjonale forbindelser.
10. Sosiale og samfunnsmessige spørsmål.
 - a. Hjemmevernet.
 - b. Skolestellet.
 - c. Yrkesopplæringen.
11. Folkets Hus spørsmål.
12. Fagorganisasjonens arbeidsprogram.
13. Opplysningsarbeidet.
14. Forskjellige forslag.
15. Valg.

Forretningsorden.

Følgende forretningsorden ble uten debatt enstemmig vedtatt:

1. Møtets forhandlinger er offentlige i den utstrekning Kongressen ikke annerledes bestemmer. Dagsordenens punkt 3—4 og 6 behandles for lukkede døre. Adgangskort for representanter, presse og tilhørere utstedes av sekretariatet.
2. Til å lede møtet velges 4 ordstyrere. Ordstyrerne ordner innbyrdes møtenes ledelse. Til å føre protokollen velges 4 sekretærer.
3. Møtene holdes fra kl. 10—13 fomiddag og 15—18 ettermiddag.
4. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntaken for innledningsforedrag begrenses taletiden til 10 minutter 1ste og 5 minutter 2nen gang.

Ordstyreren har for øvrig når han finner det påkrevd, rett til å stille forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere. Til forretningsordenen gis ingen ordet mer enn 1 gang og høyst 1 minutt til hver sak.

5. Talerne skal tale fra den dertil bestemte plass i salen. Forslag må leveres skriftlig til ordstyreren, undertgnet med vedkommendes navn og navnet på den organisasjon han representerer. Intet nytt forslag kan opptas etter at det er besluttet satt strek med de inntegnede talere.

Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppførte saker, kan ikke behandles.

6. Alle beslutninger avgjøres ved alminnelig flertall. I tvilstilfelle, eller når 50 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
7. I protokollen innføres kun forslagene og avstemningene samt de fattede beslutninger.
8. Protokollen oppleses ved hvert møtes begynnelse og for siste møte ved dets avslutning.

Konstituering.

Sekretariatet foreslo til dirigenter: Thorbjørn Henriksen, Oslo, Olaf Bjerke, Oslo, B. Berntsen, Bergen, Karl Rosenløv, Kristiansand S.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Til *sekretærer* valgtes enstemmig og uten debatt de av

sekretariatet innstilte, nemlig: Alf Olsen, Tromsø, Hans Bjerkeholdt, Sarpsborg, Bjarne Dahlberg, Oslo, Ørnulf Norøy, Trondheim.

Til *valgkomité* innstilte sekretariatets flertall: Formann: K. Torkildsen, Kjemisk Forbund (sekretariatet), Oslo. Rolf Olsen, Jern- og Met. (samorg.), Oslo. Thora Johansen, Handels- og Kontor, Oslo. Arthur Ruud, Statsfunksj., Oslo. M. Bergseth, Bygningsarbeiderforbundet, Oslo. Arne Forseth, Centralfor., (samorg.), Trondheim. K. Bottenvann, Arbeidsm.forb., Sulitjelma. Ola Munkvold, Kommuneforb., Narvik. Ansgar Johansen, N.N.N., Bergen. Karl Oshaug, Sjømannsforb., Stavanger. Arne Veen, Skog- og Landarbeiderf., Stange, Hedmark. Georg Reiersen, Papirindustriarb., Skottfoss, Telemark. Gustav Strøm, Transportarb.f., Oslo. Ragnvald E. Andersen, Jernbanef., Drammen. Matias Hålen, Tekstilarb., Spjelkavik, Møre.

Mindretallet (Bjerke) foreslo: I stedet for M. Bergseth: Axel Engelsingård, Oslo. I stedet for Ansgar Johansen: Karl M. Johannessen, Bergen. I stedet for Ragnvald E. Andersen: Ivar Lie, Drammen. I stedet for Rolf Olsen: Thorleif Andresen, Oslo.

Votering: Sekretariatets flertalls forslag ble vedtatt med stort flertall.

Budsjettkomité (Bevilgningskomité). Etter sekretariatets enstemmige innstilling ble valgt: Formann: I. B. Aase, L.O., Oslo. Anton Andresen, Skotøyarb., Oslo. Polmar Aasvestad, Hotell- og Restaurantarb., Oslo. Johs. Helle, Høvleriarb., Bergen. Pauline Lura, Bekledningsarb., Sandnes. Kolbjørn Johansen, samorg., Hamar. Konrad Karlsen, samorg., Bodø.

Redaksjonskomité (7 medlemmer). Sekretariatets flertall foreslo: Formann: Gunnar Bråthen, L.O., Oslo. Elias Volan, L.O., Oslo. Kr. Jakopsen, Sauda. Finn Kluge Pedersen, Bergen. Idar Hamsås, Trondheim. P. Mentzen, Nord-Norge. Sev. Kristensen, Kristiansand S.

Mindretallet (Bjerke) foreslo: I stedet for Sev. Kristensen: Godtfred Lundin, Skien.

Votering: Sekretariatets flertalls innstilling ble vedtatt mot 20—30 stemmer, som ble avgitt for Bjerkes forslag.

Jens Berg meddelte at sekretariatet innbød representanter og gjester til forestillingen på Nationaltheatret i morgen kveld. Møtet hevet. (Klokken var 14.05.)

FORMIDDAGSMØTET TIRSDAG 7. MAI

Dirigenter: *Torbjørn Henriksen* og *O. Bjerke*.

Møtet ble åpnet presis kokken 10 med avsyngelsen av «Frihetens forpost».

Protokollen fra åpningsmøtet referertes ved sekretæren, Paul Engstad, og ble uten bemerkninger vedtatt.

Generalsekretæren for W.F.T.U. hilser kongressen.

Konrad Nordahl: Kamerater. For første gang i den internasjonale fagorganisasjons historie er det dannet en internasjonal organisasjon uten hensyn til politiske oppfatninger, rase eller religioner. Den teller mellom 60—70 millioner medlemmer og til generalsekretær er valgt franskmannen, Louis Saillant. Vi hilser ham som representant for den franske Landsorganisasjon og som formann i den franske motstandsbevegelse. Hjertelig velkommen. (Langvarig og kraftig bifall.)

Louis Saillant: Jeg overbringer kongressen en hilsen fra Den faglige Verdensorganisasjon og fra den franske Landsorganisasjon med takk for den hjertelige innbydelse. Fagorganisasjonen har økt i styrke i alle land hvor den før krigen hadde gjort meget for de sosiale framskritt. I de små land har fagbevegelsen slått rot i selve landets struktur. Men nå vokser også fagorganisasjonen opp igjen i de land hvor det tidligere hersket diktatur og hvor arbeiderne ikke har hatt noen frihet i de siste 20 år. Vi andre, føler stor tilfredshet ved å se en aktiv fagbevegelse vokse opp i disse land. Vi er lykkelige over at arbeiderne i Polen, Tsjekkoslovakia, Romania, Ungarn, Jugoslavia og Bulgaria har fått høve til å nyte den samme frihet som tidligere bare tilkom overklassen i disse land. En stor del av de faglige lederne som kom til vår verdenskongress, kom fra land hvor de i de siste 10—15 år hadde levd sitt liv i fengslene, fordi de hadde kjempet mot den herskende klasse som hadde nektet arbeiderne å organisere seg fritt. Europas framtid, sikkerhet og velstand vil nå bli garantert av disse menn, som har fått høve til å drive sitt arbeid på demokratisk basis. Også i mandatlandene og i koloniene skapes det nå uavhengighets-ideer og organisasjoner som opptar arbeidet for å sikre arbeiderne gode sosiale

forhold og en god levestandard. Mens vi etter forrige verdenskrig hadde en sørgelig splittelse internasjonalt i fagbevegelsen, så har det nå lyktes å skape en fagbevegelse som spenner fra Australia til Island, fra Amerika til Sovjet-Samveldet, en virkelig mektig organisasjon som omfatter 59 nasjoner på alle kanter av kloden. Denne organisasjon vil gjøre sin plikt fordi den føler ansvaret overfor de begivenheter vi står overfor. Derfor har den også krevd å få være med i FN's arbeid for å sikre freden. På samme måten som den siste krigen var en total krig, må også freden bli total. Den faglige internasjonale arbeider nå med i det økonomiske og sosiale råd innenfor FN. Det er de økonomiske konflikter som truer freden, og de er en bestanddel av det kapitalistiske system. Vi er fullt oppmerksom på at den diplomatiske spenningen som har vært mellom landene i det siste har hatt økonomiske årsaker og skyldes de store økonomiske trusler og karteller. De opptrer også innenfor FN. Derfor vil vi være med å hindre at FN skal bli en slagmark mellom de forskjellige kapitalistiske interesser. Vi setter folkenes interesser foran særinteressene i de internasjonale forhold. Den faglige Verdensorganisasjon støtter Det internasjonale Arbeidsbyrå og vil gjøre sitt til at byrået kan bli i stand til å løse sin oppgave, som er å fremme sosiale framskritt i verden. For å sikre freden er det nødvendig at alt som smaker fascisme og nazisme blir rykket opp med roten. Det sikreste er derfor å utrydde nazismen i selve Tyskland. Er det noen som kan være i tvil om karakteren av Franco-styret i Spania? Den faglige internasjonale vil være behjelpelig med å skaffe beviser for at Francos styre er en fare for verdensfreden. Vi har sendt FN et memorandum, hvori vi sier at Spania ikke kan være noe fritt land så lenge det ikke har noen fri fagbevegelse. Vi har også utarbeidet et memorandum om den faglige situasjon i Hellas. Dette memorandum blir i dag overbrakt de 4 utenriksministre som har møte i Paris. I de siste måneder har vi stadig fått rapporter om at greske fagforeningsfolk er blitt arrestert, mishandlet og endog drept. De som taler om å innføre demokrati i Romania, Bulgaria og andre land bør først se litt nærmere på forholdene i Hellas. Over alt hvor arbeiderne ikke får organisere seg som frie mennesker vil Den faglige internasjonale opptre for å vareta deres interesser. Internasjonale teller nå 68 millioner medlemmer. Det er 8 millioner mer enn da den ble stiftet. I vårt arbeid ser vi stadig foran oss nødvendigheten av å sikre enheten. Og

som den 1. internasjonale sier også vi: Arbeidere, foren dere. (Kraftig bifall.)

Talen ble oversatt av Stein Johnsen.

Dirigenten (Henriksen): På kongressens og Landsorganisasjonens vegne en hjertelig takk. Vi håper at internasjonale representant når han reiser fra vår kongress og tilbake til sitt hjemland skal kunne medta seg det inntrykk at vår kongress er en arbeidende og villende kongress, ikke bare når det gjelder de nasjonale problemer men også de internasjonale. (Kraftig bifall.)

Fra Sjømannsforbundets London-avdeling referertes følgende telegram:

Motta våre hilsener og beste ønsker. Må kongressens forhandlinger og vedtak bli til gagn for arbeiderbevegelsen og det norske samfunn. Norsk Sjømannsforbund, London.

Punkt 3. Beretning, regnskap og revisjonsrapport, herunder granskningskomiteens innberetning.

Beretningen for 1938 ble så punktvis gjennomgått og uten bemerkninger vedtatt.

Beretningen for 1939 ble likeledes uten merknader vedtatt.

Deretter ble beretningen for 1940 gjennomgått og *dirigenten* uttalte: Før en godkjenner beretningen for dette år, må en ta de forskjellige rapporter først til behandling og en bør også ta granskningskomiteens innstilling, for så til slutt å stemme over beretningen for 1940.

Jens Berg: Det står under *Sekretariatet* på side 1 at «Den 28 september ble det atter forandring i Landsorganisasjonens administrasjon. *Da ble disse valt.*» Det siste må strykes.

Ole Hauan: Når jeg forlanger ordet til beretningen for 1940 så er det ikke for å kritisere den. Jeg var med i representantskapsmøtene like etter okkupasjonen og var med i kritikken over at tillitsmenn måtte forlate Landsorganisasjonen. Da invasjonen kom her sør på så måtte Landsorganisasjonens ledelse, regjering og konge komme nordpå. Da viste det seg tilfelle det mangelfulle initiativ som sentralorganisasjonen hadde vist mot denne landsdel. Hadde Regjeringen og Landsorganisasjonen tidligere hatt øynene oppe for denne landsdel, ville forholdene der ha lagt bedre til rette enn det nå viste seg. Jeg vil i denne forbindelse

også nevne kooperasjonen. Vi har søkt om å få denne til å legge industrielle anlegg der oppe. Vi har således forsøkt å få lagt en del av hermetikkindustrien nordpå. Nå viste det seg imidlertid da Landsorganisasjonens folk og Regjeringen kom der opp at det var lite næringsmidler og andre mangler og en var klar over at denne landsdel var det ikke tatt tilstrekkelig hensyn til. Jeg vil henstille til dem som får med sakene å gjøre å være oppmerksom på denne landsdel. En må reise det industrielle liv også der. Det har vært sagt at vi skal få et jernverk, men vi må også få andre industrier.

Videre ble gjennomgått: *I. Rapport for tiden 9. april—juli 1940 samt en kort beretning om London-sekretariatets virksomhet 1. november 1941—7. mai 1945, II: Årsmelding 12. april—28. september 1940 og III: Melding 28. september 1940—10. september 1941.*

Jens Berg: Denne siste er utarbeidet av Gunnar Ousland. Det er mer en historisk oversikt, og ingen beretning for Landsorganisasjonens administrasjon.

Voteringene over de framlagte beretninger og rapporter for 1940 ble utsatt til granskningskomiteens innstilling var behandlet.

Imidlertid gikk en så over til beretningen for 1945.

Under beretningens punkt om Stockholms-protokollen 27. mars 1944 — side 46 i beretningen forlangte *Georg Reiersen* ordet og uttalte: Når jeg forlanger ordet til dette punkt er det fordi at denne protokoll har vært avgjørende for det tillegg som vi fikk i 1945. Det er i så måte nokså betegnende for det hele at denne ledelse som var utenfor landets grenser har gått med på et slikt vedtak. Når jeg kritiserer dette er det fordi det fikk så vital betydning for de fagorganiserte arbeidere og resulterte i at en ikke fikk kompensasjon. Den del av industrien jeg representerer — papirarbeiderne — ligger slik an at vi må ha rett til å sette fingeren på det.

Rolf H. Olsen: Spørsmålet om lønnstillegg ble opptatt på et tidlig tidspunkt. Det illegale faglige utvalg var for sin del forberedt på nødvendigheten av et lønnstillegg når okkupasjonen var opphevet. Formannen i det illegale utvalg, *Jönsson*, hadde ikke den gang adgang til noen statistikk. Det har også tidligere vært reist kritikk, bl. a. om at saken burde ha vært omsendt til uravstemning. Ja, ja, det kan jo sies mye etterpå. Det var ikke stor stemning blant arbeidsgiverne for lønnstillegg.

De sa at deres statistikk viste at arbeiderne hadde fått 17 pst. tillegg. Når det sies at tillegget legger grunnlaget for Landsorganisasjonens lønnspolitikk etter krigen, så hører det ingen steder hjemme. Det ble slått fast at dette tillegg ikke hadde noe med hva hovedorganisasjonene senere ville bli enige om. En skal være oppmerksom på at det under de daværende forhold ikke bare var å gå på vanlig måte til forhandlingsbordet.

Lars Evensen: Denne sak må sees i sammenheng med den provisoriske anordning om midlertidig ordning av lønns- og arbeidsvilkår i de befrikkede områder. Det spørsmål ble tatt opp tidlig av Landsorganisasjonens ledelse i London. Dette korresponderer også med den militære strategi. Spørsmålet om invasjon var diskutert og det kunne bli områder som var frie, uten at en der hadde en faglig ledelse som kunne gripe inn. Vi så at Nord-Norge ble fri og at forordningen der trådte i kraft, et halvt år før landet ellers var fritt. Det var Nordahl og Dahl i Arbeidsgiverforeningen som utarbeidet retningslinjene for disse ting. Den provisoriske anordning tok sikte på å gjeninnføre tariffsituasjonen og at det som var avsluttet mellom de to hovedorganisasjoner 4. januar 1940 fikk rettsvirkning. Men det er klart at det ikke ga noe tilfredsstillende resultat og derfor tok en her hjemme i 1943 opp spørsmålet om et lønnstillegg utover det som en tidligere hadde fått. Så langt det var gjørlig var det kontakt mellom det illegale faglige utvalg og L.O.s ledelse utenfor landet. Det var meningen da Jønsson ble arrestert å få en grensekonferanse. Det var enighet om disse ting mellom de tre organisasjonsinstanser, her hjemme, Stockholm og London. Så ble imidlertid Jønsson arrestert og det faglige illegale utvalg kom over til Sverige. Men på grunnlag av det vi var blitt enige om her hjemme, fortsatte vi i Stockholm. En bant ikke organisasjonene. Det gjaldt bare for 2 måneder etter at organisasjonen på ny var kommet i virksomhet. Det viktigste var hurtigst mulig å få det rettslige grunnlag for organisasjonen i stand, at alle tariffen den 9. april 1940 skulle stå ved makt, at en fikk et økonomisk tillegg, og at denne ordning skulle gjelde inntil organisasjonene igjen var mobile til å ta opp forhandlinger. Stockholmsprotokollen ble umiddelbart etter sendt hjem til orientering.

Thorleif Andresen: Jeg vil ikke kritisere oppsettet her. Men det jeg vil kritisere er at en jo skulle forsøke å komme tilbake til de forhold som var før 9. april 1940. Vi i bygningsindustrien fikk ikke tilbake det vi hadde. Under forhandlingene fikk vi

rede på at dette var et resultat av en konferanse mellom Dahl og Nordahl, som ikke kunne bli enige om gruvearbeiderne. Det har siden vært umulig for oss å tilbakeføre våre folk til de forhold de hadde før 9. april 1940. Landsorganisasjonen må sette alt inn på å endre dette. Bygningsarbeiderne forstår ikke den protokollasjon.

Konrad Nordahl: Jeg vil understreke det Evensen sa om at det var mange grunner for at vi fikk orden her. De allierte overkommandoer sa i 1943 at de ville ikke i tillegg til selve vanskelighetene ved en invasjon, også ha trubbel når de var kommet i land. Det var en av hovedårsakene for at dette kom i stand. Det var allerede i 1943 og vi fikk den ferdig og reiste så til Stockholm. Det er min oppriktige mening at den har vært til gagn for arbeiderklassen og for hele landet. Vi vet hvilke vanskeligheter andre land har hatt. Hvordan ville det ha vært om vi intet hadde hatt å vise til 8. mai? Det er ingen tvil om at det var til fordel for oss. Jeg vil også gjøre oppmerksom på at da Stockholmsprotokollen ble kjent i Norge, så ble det fra norske finansielle kretser sendt ut et lengere utkast om vanskelighetene ved å gi 30 øre i tillegg og de antydte at det måtte kunne gis 15 øre straks og så senere de øvrige 15 øre. Den honnør skal Dahl ha at han sto fast ved protokollen. Når det gjelder bygningsarbeiderne og gruvearbeiderne, så måtte jeg velge og hjelpe de fattigste, slik at gruvearbeiderne fikk beholde sitt tillegg.

Georg Reiersen: Når jeg tok opp spørsmålet var det fordi vi før krigen hadde et dyrtidstillegg som er fratatt oss. Det har vital betydning for dem som er lavest. Rolf Olsen taler om vanskelighetene fra arbeidsgivernes side. Det behøver han ikke å nevne her. Slik er arbeidsgiverne alltid. Den provisoriske anordning burde ikke ha trådt i kraft når det ingen invasjon ble av. Vi må også få de 12 øre tilbakebetalt.

Peder Birkeland: Det er ganske eiendommelig at en kritiserer det tillegg som trådte i kraft med en gang. Det tillegg som kom senere reiser en ikke kritikk over. Når det gjelder det første tillegg må en være oppmerksom på at det ble drøftet på et tidspunkt da alle ting var uten holdepunkter. Det var på et helt frivillig grunnlag. Var en ikke kommet dit på frivillig basis, så ville det nok ha gått lang tid å komme fram til det resultat. Jønsson konfererte med en hel rekke tillitsmenn i Oslo og over hele landet for øvrig og han nevnte muligheten av å få dette tillegg. Det alminnelige var at en sa at det ville være

utmerket om en kunne få et slikt tillegg straks etter frigjøringen. Det var oppfatningen blant arbeiderne den gang og jeg vil ikke unnlate å fortelle det. Det er bakgrunnen en må se på.

Strek ble satt.

Alf Andersen: Det er riktig å supplere Rolf Olsen litt, fordi det falt i min lodd å arbeide videre med denne sak. Da Jønsson ble arrestert måtte vi ta opp tråden igjen og vi fortsatte forhandlingene med arbeidsgiverne. Da Jønsson begynte med dette, innhentet han opplysninger fra en rekke forbund og det ble framholdt at hvis en kunne få til et tillegg, så var det bra, ikke bare lønsmessig men psykologisk. Var ikke Stocholmsprotokollen kommet, så hadde tillegget kanskje bare blitt halvparten. De finansielle kretser gjorde alt for å få oss til å gå til en lempning av dette. Jønssons forutsetning var et tillegg på alle lønninger. Dette har vært grunnlaget for det senere arbeid med den sak. Det har skapt ro og orden i en vanskelig overgangstid.

Ludvik Larsen: Rolf Olsen sa at det var bebreidet at saken ikke ble sendt ut til uravstemning. Det har ikke vært sagt. En skal ikke søke å latterliggjøre noen. Hva betød ikke Stockholmsprotokollen for veiarbeiderne? Våre lønninger skulle gjelde fortsatt, de lønninger vi hadde ved frigjøringen sa Nordahl. Men det rakk ikke til jeg kom hjem igjen. Lønningene var slått ned innen jeg nådd hjem. Her ble også de små ofret

Fritz Fridholm: Det var slik under årene 1943 og 1944 at jeg var kontaktpunktet mellom papirarbeiderne og de øvrige arbeidere og det var spørsmål om de 30 øre. Jeg spurte Alf Andersen som da var formann i det illegale faglige utvalg om papirarbeiderne skulle ha det samme. Vi hadde nemlig hørt at vi ikke skulle få det. Men saken ble så sendt Arbeidsgiverforeningen og vi spurte om Papirindustriens Arbeidsgiverforening hadde gått med på det. Vi fikk tilsagn om de 30 øre og et nesten fulltallig hovedstyre i 1944 vedtok det enstemmig uansett politisk innstilling.

Elias Volan: Når man behandlet etterkrigsproblemene i Stockholm blant de faglige tillitsmenn så var en selvsagt ikke klar over hvordan frigjøringen kom til å foregå. Det var neppe noen som trodde den gang at en ville unngå krigshandlinger. Hvordan ville organisasjonen ha stått om det var blitt krigshandlinger? Det er ut fra dette en må se saken. En var enstemmig av den oppfatning — uansett politisk oppfatning — at det var *vår plikt* som var utenfor landet å søke å gjennomføre en

ordning som forsvarte og tilgodeså arbeiderne når frigjøringen kom. Hadde det blitt krigerske handlinger i Norge så hadde en kanskje ikke hatt handledyktige organisasjoner som kunne ha tatt seg av arbeidernes forhold. Vi står fremdeles i den stilling at det ikke er så få fagforeninger som ikke er i den tilstand som de bør være. Vi måtte også ta hensyn til de grupper som ikke hadde sine organisasjoner i orden. Det var *hele* arbeiderklassens stilling som måtte varetas, og de norske fagforeningstillitsmenn i Stockholm ba derfor Regjeringen i London om at tariffene skulle gjelde, 2. at det skulle gis et generelt lønnstillegg og 3. at det skulle opptas lønnsforhandlinger. Det finnes ikke et land som har klart så gunstig å komme over forholdene. Takket være regjeringen Nygaardsvold kom den norske arbeiderklasse i en gunstigere stilling enn de øvrige okkuperte land, og takket være det kom en i rimelig tid i noenlunde organisasjonsmessig orden i de fleste organisasjoner. Jeg konstaterer at i de forsamlinger som behandlet denne sak var det enstemmighet uansett hvilken politisk innstilling en for øvrig hadde. En var enig i at dette måtte gjøres.

Dermed var diskusjonen om dette punkt tilendebrakt og en gikk videre i beretningen for 1945, som uten ytterligere bemerkninger ble vedtatt.

Dirigenten: Valgkomiteens medlemmer anmodes om å møte i L.O.s møtesal kl. 14.30.

To hilsningstelegrammer.

Fra *Praha* referertes følgende telegram: Takker for Deres vennlige innbydelse. Vi beklager imidlertid at vi for øyeblikket ikke er i stand til å sende noen representant. Vi ønsker kongressen de beste resultater.

Fra *Reykjavik:* Våre hjerteligste lykkønskninger til Deres kongress. Leve den heltedige norske arbeiderbevegelse.

Regnskap og revisjonsrapport.

Regnskapene ble i trykt stand overlevert hver enkelt representant med nummer og skulle etter at de var behandlet leveres tilbake.

I tilslutning til regnskapene for 1938 meddelte revisjons-sjef *Torjus Graver:* Det foreligger også for årene 1938 og 39 en revisjonsrapport, men den har bare historisk verdi, så vi har

ikke funnet grunn til å oppta den. Men revisjonen har for 1945 laget en innberetning som vi vil henstille til dirigenten å referere.

Dirigenten: Det skal bli gjort når vi kommer så langt.

Regnskapene for 1938, 39 og 1940 ble vedtatt uten bemerkninger.

Regnskapene for årene 1941, 42, 43 og 1944 ble så gjennomgått.

Torjus Graver: Det foreligger en lengre utredning fra revisjonen til regnskapene for årene 1941—44 og som jeg brukte 1½ time på å gjennomgå i representantskapets møte. Den er inntatt i protokollen fra representantskapet og kan sees der og det skulle ikke da være nødvendig å bruke den tid nok en gang for å gjennomgå den.

Dirigenten: Vi er enig i det.

Regnskapene for årene 1941—44 ble tatt til etterretning uten votering.

Regnskapet for 1. januar 1945—8. mai 1945 ble likeledes tatt til etterretning uten votering.

Deretter ble regnskapet fra 8. mai—31. desember 1945 gjennomgått.

Torjus Graver refererte følgende innberetning fra revisjonen:

Revisjonen har d. d. underskrevet de avsluttede regnskaper for de ovenstående kasser. Regnskapsavslutningen bygger på de fortløpende reviderte regnskapsbøker, og revisjonen har forvisset seg om at hver enkelt post i årsregnskapet er korrekt oppført.

Til de enkelte kasser har revisjonen følgende bemerkninger:

A. Landsorganisasjonen.

Driftsregnskapet.

Av årets underskudd kr. 972 572.54 skyldes kr. 104 787.65 poster som er eldre enn 7/5 1945, men som ikke var klarlagt på dette tidspunkt. Det virkelige driftsunderskudd for 8 driftsmåneder blir derfor kr. 867 784.89. Det dårlige driftsresultat har sin årsak både i sviktende inntekter og forøkede utgifter. Kontingentinntekten etter at avsetninger til Det norske Arbeiderparti og Folkets Hus Fond hadde funnet sted var i 1939 kr. 2 481 001.70 og i 1940 kr. 1 836 145.78, mens det tilsvarende

beløp for hele året 1945 utgjør kr. 881 676.45. Hvor meget av denne kontingentsvikt som skyldes omlegningen fra kontingent pr. medlem til kontingent pr. solgt merke, er det ikke mulig å bedømme, da medlemsantallet i de enkelte forbund ikke foreligger på grunn av den uorden i kartotekene som var oppstått under okkupasjonen. En medvirkende årsak til kontingentsvikten er også kontingentstreiken, som virket med sin fulle tyngde i årets første 4 måneder.

Av utgiftsposter som virker særlig tyngende på regnskapet, kan nevnes:

Etterbetalt lønn til tillitsmenn kr. 267 369.54. Bevilgning til valgkampen kr. 250 000.00. Øking i lønnsutgifter sammenlignet med 1939 med kr. 96 000.00.

Til de enkelte poster i driftsregnskapet har revisjonen følgende bemerkninger:

Bil kr. 6 640.00.

Den under nazitiden anskaffede bil er stjålet, og posten er derfor i sin helhet avskrevet. Tapet av bilen er anmeldt til politiet.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, vitamintabletter kr. 18 089.40.

Landsorganisasjonens nazistiske administrasjon påla forbundet å innkjøpe disse tabletter for videresalg til skogsarbeidere. Tablettene vil nå bli utdelt gratis gjennom Norsk Folkehjelp.

Omskostninger ervervelse av Folkets Hus kr. 38 443.03.

Posten henger sammen med Landsorganisasjonens overtakelse av diverse Folkets Hus, som helt eller delvis tilhørte Det norske Arbeiderparti. Tapet kan ikke belastes de enkelte Folkets Hus og må derfor bæres av Landsorganisasjonen. *Spesialregnskapet for opplysningsvirksomheten kr. 27 177.96.*

Dette er en udekket rest fra spesialregnskap for skolevirksomheten under naziststyret på grunn av at påregnede refusjoner ikke lot seg innkreve:

Tap bankgaranti Bok og Papir A/S kr. 21 279.75.

Denne post har sin årsak i at under okkupasjonen tvangkjøpte den nazistiske ledelse i Landsorganisasjonen Arbeidernes

Bok og Papirhandel A/S for en kjøpesum av kr. 50 000.00. Resultatet av driften ble at pr. 7/5 1945 var hele aksjekapitalen tapt og dessuten var en bankgaranti i Arbeidernes Landsbank A/S blitt effektiv med det ovenstående beløp. Bedriften er nå igjen avhendet til sine gamle eiere.

A. Eines kr. 350.00, K. Rein kr. 1 000.00.

Dette var lønnsforskudd optatt av de ovenstående, som gjensto udekket pr. 7/5. Beløpene er overført til Konto Dubioso og anmeldt.

Samorganisasjonene kr. 431 115.49.

Av dette beløp er 50 pst. dekket av innkommet kontingent.

Etterbetalt lønn under okkupasjonen kr. 267 369.54.

Etter sekretariatets vedtak ble det bestemt at alle i Landsorganisasjonen og Samorganisasjonene ansatte tillitsmenn og funksjonærer skulle få utbetalt lønn for den tid de hadde vært ute av tjeneste under okkupasjonen forutsatt at de igjen inntrådte i stilling. Som fradragsposter skulle oppføres: Arbeidsinnekt, understøttelse av Jøssingkassa, andre bidrag, flyktningsunderstøttelse, lån av organisasjonsmidler, pensjon, samt hevet pensjonsinnskudd og videre 5 pst. pensjonstrekk for det utbetalte bruttolønningsbeløp. Etterbetaling hadde funnet sted til i alt 29 personer pr. 31/12. Av det utbetalte lønningsbeløp er det i alt tilbakebetalt og inntektspostert i Landsorganisasjonens pensjonskasse *kr. 88 877.53.*

Etter samråd med Landsorganisasjonens administrasjon er de ordinære driftsutgifter oppdelt på følgende avdelinger:

Fellesadministrasjonen, Det juridiske kontor, Det økonomiske statistiske kontor, presseavdelingen samt revisjonen.

På grunn av at revisjonsavdelingen er en statuspost, vil ikke driftskontiene for dette kontor framkomme av vinnings- og tapskonto, men på spesielt regnskap.

De enkelte utgifter for de forskjellige kontorer framgår av det spesifiserte driftsregnskap.

Lønningsutgifter ved alle avdelinger som bæres av Landsorganisasjonen, utgjør for perioden 7/5 til 31/12 *kr. 145 715.75*

eller omberegnet for et helt år ca. kr. 218 000.00. De tilsvarende lønnsutgifter var i 1939 kr. 122 000.00.

Inntektsposten kr. 25 000.00 Det norske Arbeiderparti skyldes at denne post tidligere var tatt til utgift som avskrevet ved partiets oppløsning, men er nå på ny inntatt i status.

Inntektspostene Folkets Hus Grünerløkka og aksjer i Arbeidernes Landsbank A/S har sin årsak i at disse papirer nå er oppført i status etter pari kurs.

Revisjonens bemerkninger til Landsorganisasjonens status pr. 31/12 1945:

Debitorer og kreditorer.

Norsk Sjømannsforbund debet og kredit er gjennomgangsposter som vil bli regulert.

Norsk Kommuneforbund kredit kr. 20 000.00 er å konto innbetaling på kontingentkonto som ikke forelå oppgjort pr. 31/12.

Arbeiderbevegelsens lokalkomité kr. 317.50 og Arbeidernes Justisfond kr. 3 690.39 er bankinnskudd til oppbevaring.

Stockholmskontoret kr. 16 751.60 og Nord-Norgeskontoret under okkupasjonen kr. 4 350.00 er deponerte verdier vedrørende disse kontorer og vil bli oppgjort når disse regnskaper foreligger avsluttet.

Folkets Hus, Trondheim kr. 304 350.00 fordeler seg således: Lån av 1916 til rest kr. 29 350.00. Lån av 31/12 1942 kr. 275 000.00.

Arbeiderbevegelsens Pressefond.

Den opprinnelige størrelse av Landsorganisasjonens lånebeløp var kr. 378 000.00, som etter oppgave fra Pressefondets forretningsfører pr. 31/12 1940 ble nedskrevet til 60 pst. kr. 226 800.00. Pressefondets midler ble pr. 30/6 1944 beslaglagt av Nasjonal Samling. Den samlede bokførte verdi av Pressefondets midler ved beslagleggelsen var kr. 966 820.66.

Ved revisjonsantegnelse av 1/6 1945 understreket revisjonen nødvendigheten av hurtigst mulig å få Pressefondet rekonstruert og arbeidet satt i gang for å sikre de gjenværende verdier og å få konstatert den reelle økonomiske stilling. Pr. 24/1 1946 foreligger det en innberetning fra Pressefondets sekretær, men da denne ikke inneholder noen økonomisk oversikt.

fra tiden etter okkupasjonstiden, er revisjonen ikke i stand til å bedømme verdien av den i Landsorganisasjonens regnskap oppførte statuspost. Revisjonen vil understreke nødvendigheten av at det blir gjort fortgang med dette arbeid.

Aksjer og andeler.

A/S Internas kr. 5 000.00.

Under okkupasjonen ble det startet et selskap til å formidle annonsetegningen i Norsk Arbeidsliv og fagbladene med en aksjekapital på kr. 50 000.00. Ved regnskapsoppgjøret pr. 7/5 1945 viste det seg at 90 pst. av aksjekapitalen var tapt, for de gjenstående 10 pst. foreligger det dekning i bankinnskuddet. Aksjekapitalen er nedskrevet i overensstemmelse hermed. Nok et eksempel på nazistisk forretningsvirksomhet.

Arbeidernes Landsbank A/S kr. 738 300.00.

I desember 1945 tegnet Landsorganisasjonen nye aksjer i Arbeidernes Landsbank A/S for kr. 473 000.00. For å skaffe midler hertil måtte Landsorganisasjonen selge statsobligasjoner til et beløp av kr. 474 000.00.

«Aktuell» kr. 30 000.00.

Etter sekretariatets vedtak ble det besluttet å tegne aksjer i ukebladet «Aktuell» for kr. 30 000.00, hvorav kr. 10 000.00 senere skulle overtas av Norges Kooperative Landslag. «Aktuell» vil for året 1945 utdele 5 pst. utbytte, og aksjene vil antakelig i dag kunne avhendes med fortjeneste.

Obligasjoner.

Alle obligasjoner er oppført til pari kurs og tilhører de eldre serier av lån. Krigspapirene, som var tegnet til et samlet beløp av kr. 135 000.00, er solgt med fortjeneste.

Eiendommen Wilsesgt. 1

ble innkjøpt under okkupasjonen. Det er visstnok ingen grunn til å avhende denne eiendom, og den er nå i sin helhet benyttet som administrasjonsbygning for forskjellige grener av arbeiderbevegelsen, blant annet Fagbevegelsens Arkiv.

Folkets Hus, Gjøvik kr. 68 724.70

ble innkjøpt under okkupasjonen og vil antakelig uten tap bli overført til Folketshusforeningen på Gjøvik.

Landsorganisasjonens skole, Sørmarka kr. 513 500.00.

Dette er verdien av skolen etter at tilbørlige avskrivninger er foretatt. Den tilsvarende passive post er Folkehøgskolefondet.

Finnmarksinnsamlingen kr. 295 298.84 og Leieboersambandet kr. 32 100.00

er fond som ennå ikke er disponerte.

Fond for skadelidte kr. 103 836.01

er oppstått ved at forbundene har innbetalt midler til dette formål, samt et direkte tilskudd fra Landsorganisasjonen. Disponeringen av fondes midler foreslås overlatt til sekretariatet.

Garantiansvar.

Landsorganisasjonen har i 1945 påtatt seg følgende nye garantiansvar:

Det norske Arbeiderpartis lokalpresse kr. 190 000.00. Arbeidernes Aktietrykkeri A/S kr. 100 000.00. Friheten kr. 50 000.00.

Spesifikasjon av garantiansvaret foreligger i det trykte regnskap.

Kontingentoppgjør Norsk Sjømannsforbund.

Under okkupasjonen innbetalte Norsk Sjømannsforbund til Landsorganisasjonens Londonkontor pund 10 000-0-0 (n. kr. 200 000.00) som å konto avdrag på kontingent. Den endelige kontingentavregning foreligger ennå ikke, men revisjonen går ut fra at dette forhold vil være klarlagt til kongressen.

Lån og forpliktelser opptatt under okkupasjonen.

Revisjonen har kjennskap til at følgende lån foreligger: Landsorganisasjonen i Sverige, lån under okkupasjonen, hvorav ca. halvparten er disponert sv. kr. 1 000 000.00. Landsorganisasjonen i Sverige, lån av 1940 til rest sv. kr. 65 511.69. Den norske stat sv. kr. 200 000.00.

Spesialregnskap for de forskjellige kontorer og kasser i London og Stockholm under okkupasjonen vil bli fremlagt for kongressen.

Erstatningskrav.

Fra Landsorganisasjonen er det til Erstatningsdirektoratet innsendt et spesifisert krav på kr .3 009 964.20 omfattende utgifter som den nazistiske ledelse har påført Landsorganisasjonen og samorganisasjonene. Erstatningskravet må ansees for å være en usikker fordring.

Revisjonsmessig resymé.

Revisjonen er klar over at en gjenoppbygging av fagbevegelsen etter okkupasjonstidens opphør ville koste penger, og vi har heller ikke funnet noen poster under revisjonsarbeidet som kan påtales som misbruk av organisasjonens midler, men årets driftsresultat skulle tydelig nok vise at Landsorganisasjonens likviditet ikke lenger tillater det misforhold mellom inntekter og utgifter som har vært til stede i 1945. Under utarbeidelse av revisjonsinnberetningen og oppsetningen av regnskapet er det satt som mål å legge alt så tydelig som mulig fram for kongressen, som får det endelige ansvar for organisasjonens økonomiske utvikling.

Folkets Hus Fond.

Under okkupasjonen ble det påbudt å oppføre Landsorganisasjonens verdier, herunder Folkets Hus Fond, til den antatte reelle verdi. Denne nedregulering ble gjennomført pr. 31/12 1940. Pr 7/5 1945 ble postene oppregulert til sin korrekte størrelse.

Landsorganisasjonen har for tiden p. g. a. forholdene under okkupasjonen liten oversikt over den økonomiske stilling til hvert enkelt Folkets Hus, et forhold som revisjonen anser meget uheldig for fondet.

Lån til Landsorganisasjonen kr. 375 000.00.

Lånet er foretatt for å skaffe Landsorganisasjonen likvide midler.

Driftsregnskap.

Bevilgning Folkets Hus, Holtdalen kr. 2 000.00. Beløpet er bevilget av sekretariatet 13/11 1945 til istandsettelse av huset.

Landsorganisasjonens pensjonskasse.

Pensjonskassens økonomiske stilling er i driftsperioden 7/5 til 31/12 vesentlig blitt styrket med et driftsmessig overskudd på kr. 576 334.13. Dette har sin årsak i refusjonen til pensjons-

kassen i forbindelse med etterbetaling av lønn. Ved disse lønnsoppgjør har pensjonskassen fått seg refundert tidligere utbetalte pensjonsinnskudd, 5 pst. av bruttolønn, samt tidligere utbetalte pensjoner til de tillitsmenn eller funksjonærer som er gjeninntredt i organisasjonens tjeneste. 5 pst.-trekken har også medført en tilsvarende øking i Landsorganisasjonens tilskudd, idet Landsorganisasjonen etter representantskapets beslutning skal dekke 4 eller 2 øre av hvert solgt merke, dog i alle tilfelle det tilsvarende beløp som er inntrukket hos de forsikrede.

Pensjonsinnskuddet til de personer som fratradte 7/5, er ikke utbetalt.

Revisjonens fellesbemerkninger til alle kasser.

Revisjonen har ved gjennomgåelsen forvisset seg om at alle banksaldi, riksinnskuddsbevis, postgirooppgave og alle verdipapirer er til stede og i orden. Så vidt revisjonen kjenner til, har ikke Landsorganisasjonen andre forpliktelser enn dem som framgår av status, fortegnelse over garantiansvar og revisjonsinnberetning. Kassabeholdning, bankinnskudd og postgiro er kontrollert 6 ganger i året til ubestemte tider i overensstemmelse med garantipolisens krav.

Ved årsavslutningen foreligger det ingen ubesvarte antegnelser, og revisjonen har fått alle ønskede opplysninger. Den tekniske orden i kasse og bokholderi er god, og revisjonen vil innstille det fremlagte regnskap til godkjenning.

Oslo, 4. mars 1946.

Torjus Graver.

A. E. Gundersen.

Johan Nygaard.

Ambrosius Olsen.

Regnskapene i okkupasjonstiden for L.O.s London-kontor, L.O.s Stockholmskontor, Nord-Norges kontor og revisjonsinnberetning for samme, samt Lars Evensens og Nordahl Nord-Norges-kontor og Gunnar Bråthens Nord-Norges kontor ble vedtatt uten bemerkninger.

Dirigenten: Granskningskomiteens innberetning vil bli tatt opp til behandling torsdag kl. 10 formiddag for lukkede dører. Møtet hevet.

ETTERMIDDAGSMØTET TIRSDAG 7. MAI

Dirigenter: *Berntsen — Rosenløv.*

Møtet ble satt klokken 15.30.

Hans Haraldseth møtte isteden for Erling Andersen, Buskerud faglige Samorganisasjon.

Protokollen fra formiddagsmøtet referertes og godkjendtes uten bemerkninger.

En meddelelse:

På side 9 i rapporten for tiden 9. april—juli 1940 (Røde hefte) står det: «Formannen i Bygningsarbeiderforeningen herr Skoglund var oss behjelpelig med dette arbeid.» Det skal være *Skogly, ikke Skoglund.*

Punkt 4: Lovendringer, herunder kontingentordningen til L.O. og samorganisasjonene.

Innkomne forslag.

Kjemisk Industriarb.forbund, Tyssedal, avd. 44, foreslo:
«§ 3, punkt 1, annet avsnitt forandres til: Av kontingenten beregnes 10 øre for heltbetalende og 5 øre for halvtbetalende pr. måned som *tilskudd* til arbeiderpartiets presse-, opplysnings- og skolevirksomheten».

Kommuneforbundet. Tjenestemannsforeningen, avd. 154, foreslo:

«L.O.s kongress går inn for at forsikringskontingenten og utbetaling av forsikringer blir lik for alle forbund.»

Motivering:

Ved overflytting av medlemmer fra et forbund til et annet oppstår det mange tvistigheter, da enkelte medlemmer nekter gå inn i forbund der har mindre forsikringssum.

Forretningsutvalget tiltrer i prinsipp at der innen norsk fagbevegelse kun er én forsikringskasse, og at denne underlegges Landsorganisasjonen.

Telemark faglige Samorganisasjon, Skien, foreslo:

Landsorganisasjonens lov § 4 punkt 4 etter første punktum:

«Denne kontingent, «som skal innbetales direkte til samorganisasjonen», skal anvendes osv.»

Raufoss Jern- og Metallarbeiderforening, avd. 23, foreslo:

«§ 5 «De arbeidsløses foreninger» — går ut av loven, idet vi fastslår at fagorganisasjonen ikke godkjenner arbeidsløshet som legal samfunnsform, og henviser til tanken om grunnlovsforandring, som tar sikte på rett og plikt til arbeid. Kongressen gir sekretariatet bemyndigelse til, i samråd med Regjeringen, å utarbeide retningslinjer for fagorganisasjonen til bekjempelse av den periodevise arbeidsledighet eller ledighet som oppstår p. g. a. naturhindringer, og som det kreves samfunnsmessige tiltak for å løse.»

Motivering:

Noen lengre motivering finner avdelingen det unødvendig å angi, da det ligger i sakens natur at det må foreligge klare bestemmelser for bekjempelsen av den ledighet som vil oppstå på de enkelte steder og distrikter, så det øyeblikkelig kan treffes nødvendige tiltak for bekjempelse av ledigheten.

Raufoss Jern- og Metallarbeiderforening, avd. 23, foreslår:

«§ 3 Folkets Hus fond: Høyeste lånebeløp til et hus settes til kr. 20 000.00.»

Motivering:

Siden bestemmelsene om utlånegrensen ble fastsatt, er det skjedd så store forandringer både når det gjelder fordringene til et forsamlingslokale og byggeomkostningene, at summen må forhøyes til det dobbelte.

Porsgrunns Metallurgiske fagforening, avd. 8, foreslo:

Ad: Paragraf 8 — nytt punkt.

«L.O.'s representantskap kan ikke velge de fastlønte tillitsmenn fra forbundene, men disse velges direkte fra arbeidsplassen.»

Motivering:

Vi anser det nødvendig at der kommer friske krefter inn i L.O.s representantskap, og at disse velges av arbeiderne på arbeidsplassen.

Raufoss Jern- og Metallarbeiderforening, avd. 23, foreslo:

Formålsparagrafens punkt 1 gis følgende tilføyelse etter første avsnitt:

«En omforming av samfunnet på et sosialistisk grunnlag med planøkonomi og solidarisk lønnspolitikk.»

Motivering:

Det kapitalistiske samfunnssystem har spilt fallitt og utviklingen går i retning av arbeidernes direkte innflytelse på samfunnets struktur, dets produksjon og fordeling av samfunns-godene. Vi mener at dette må komme fram i formålspara-grafen.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, stedlige styre, Trondheim, foreslo:

«§ 2, punkt 5 c og d utgår.»

Motivering:

Når vi foreslår disse punkter i paragrafen sløyfet er det i tillit til, at med den politiske makt som arbeiderklassen fikk ved stortingsvalget i oktober måned 1945, hvor det blant annet er fastslått at alle arbeidsføre kvinner og menn i dette land skal ha *rett og plikt* til å arbeide, må statsmyndighetene sørge for, i samarbeid med funksjonærenes og arbeidernes organisasjoner at arbeidsløshet ikke må forekomme.

Spesielle bestemmelser i Landsorganisasjonens lover for medlemmer i arbeidsløses foreninger er derfor ikke nødvendig.

«§ 3, punkt 1, annet avsnitt utgår.»

Motivering:

Med den tallmessige styrke som Det norske Arbeiderparti nå har, er det etter vår mening overflødig å opprettholde denne bestemmelse. Kontingenten, 10 øre for heltbetalende og 5 øre for halvtbetalende pr. måned, inngår i Landsorganisasjonens kasse og brukes til Landsorganisasjonens egen skole og opplysningsvirksomhet.

«§ 5 utgår.»

Motivering:

Vi henviser til motiveringen for paragraf 2, punkt 5 c og d. «§ 9, punkt 3 tilføyes etter første punktum følgende:

Lønnede tillitsmenn må ikke la seg benytte til tillitsvern eller arbeid (lønnen eller ulønnen) som ligger utenfor fagorganisasjonens interesser, når dette kan bevirke at deres arbeidstid i organisasjonen blir vesentlig belastet.»

Motivering:

Tillitsmennenes arbeidsområde er etter vår mening så omfattende at det krever sin mann fullt ut.

Når vi foreslår ovennevnte tilføyelse, er det for å motvirke at de fastlønte tillitsmenn blir så sterkt belastet med andre tillitsverv så det går ut over deres arbeidstid i Landsorganisasjonen.

Oslo og Akershus faglige Samorganisasjon foreslo:

Ad: Kontingenten til samorganisasjonene.

1. «Til å fremme samorganisasjonens formål og oppgaver innbetaler foreningene kontingent i forhold til sitt medlems-tall. Kontingentens størrelse fastsettes av årsmøtet.
2. Kontingenten betales til samorganisasjonen kvartalsvis innen 15. i månedene januar, april, juli og oktober, etter det gjennomsnittlige medlemstall i henhold til foreningens månedsrapporter til forbundene. Syke og arbeidsledige medlemmer er fritatt for kontingent.
3. Under lokale konflikter samt til fremme av sine spesielle formål kan samorganisasjonen utskrive ekstrakontingent. Beslutning om ekstrakontingent må for å være gyldig godkjennes av sekretariatet.»

Hønefoss og Omegns faglige Samorganisasjon foreslo:

«Den nåværende kontingentordning til samorganisasjonene opprettholdes.»

Motivering:

Erfaringen viser at en samorganisasjon med et vidstrakt område, og med mange små foreninger, er best tjent med den nåværende kontingentordning. Hertil kommer at flere forbund på landsmøter har fattet vedtak om at kontingenten til *samorganisasjonene går inn i forbundskontingenten*.

En omlegning av koningentordningen til samorganisasjonene vil svekke samorganisasjonene, og kan føre til en forhøyelse av kontingenten for de enkelte medlemmer.

Sørlandets faglige samorganisasjon, Kr.sand S., foreslo:

Ad: Samorganisasjonenes årsmøte.

«Der gis anledning til for de samorganisasjoner som ønsker det å avholde årsmøte hvert år.»

Motivering:

I en tid da arbeiderne mer enn noensinne går inn for utvidet demokrati i alle retninger, bør arbeidernes organisasjoner utvikles slik at de er i samsvar med disse krav.

Etter at arbeiderne har fått flertall i Stortinget og overtatt regjeringsmakten, står man foran oppgaver som til enhver tid krever organisasjonens aktivitet og medvirken.

I den arbeidsperiode vi nå går inn i finner vi det derfor ønskelig at arbeidernes representanter får anledning til å komme sammen så ofte som mulig.

Sørlandets faglige Samorganisasjon, Kr.sand S., foreslo:

Ad: Kontingentordningen til samorganisasjonene.

«Den tidligere kontingentordning til samorganisasjonene gjeninnføres.»

Motivering:

For å opprettholde den best mulige rapportvirksomhet og det best mulige organisasjonsmessige samarbeid mellom foreningene og samorganisasjonen har det vist seg i praksis at man bør gå tilbake til den gamle kontingentordning.

Romsdal faglige samorganisasjon, Molde, foreslo:

«Den nåværende kontingentordning til samorganisasjonene bibeholdes.»

Motivering:

Det har vist seg at samorganisasjonskontingenten ved direkte innbetaling til samorganisasjonen ikke alltid har vært overensstemmende med merkeinnbetalingen til forbundene.

Raufoss Jern- og Metallarbeiderforening, avd. 23, foreslo:

«§ 7. Utlånsrenten settes til 2.5 pst.»

Motivering:

Da så vel Staten som bankene nå har gått til nedsettelse av utlånsrenten ved finansiering av boligbygg, finner vi at en rentefot på 4 pst. er for høy, og må nedsettes til det som gjelder for boligbygg i alminnelighet.

Kristiansands Jern- & Metallarbeiderforening, foreslo:

«Ad: punkt 2. Nazibestemmelsen ang. kontingentbetalingen til samorganisasjonen gjennom Landsorganisasjonen, settes ut av kraft. Den gamle ordning gjeninnføres.»

Motivering:

Det viser seg at den nåværende ordning gjør at samorganisasjonen har liten og dårlig kontakt med sine stedlige organisasjoner.

Norsk Jern- — Metallarbeiderforbund, avd. 34, Sandefjord, foreslo:

«Representasjonen til samorganisasjonens årsmøte blir utvidet. Det velges 1 representant for hvert påbegynt 100 medlemmer inntil 10 representanter.»

Motivering:

Da de store foreninger er så lite representert vil ikke den store masses mening komme til syne, man føler seg kneblet ved kongressens mønsterlover.

Askim Kjemiske Arbeiderforening, foreslo:

«Styret for Folkets Hus byggefond får bemyndigelse til å yte større lån enn det i loven fastsatte der hvor styret finner det økonomisk forsvarlig.»

Motivering:

Prisene på byggemateriell er steget betydelig siden statuttene for lånet er fastsatt, og av den grunn er det påkrevd at det kan bli anledning til å få et større lån, ved nybygging av et Folkets Hus.

Her i Askim har vi et hus som er i meget dårlig forfatning og alt for lite for behovet, og en forandring her er absolutt nødvendig. Vi har ilagt våre medlemmer en ekstrakontingent til dette formål, men dette blir ikke tilstrekkelig, da denne ikke kan settes høyere enn det er forsvarlig i forhold til leveomkostningene.

Fra sekretariatet forelå:

De innkomne forslag kan ikke sies å være av noen inn- gripende art, hverken ut fra prinsipiell eller praktisk karakter. Dette har vel sin naturlige årsak i at siste fagkongress behandlet og vedtok omfattende endringer i L.O.'s lover, etter innstilling fra en på forhånd av sekretariatet nedsatt komité.

Til dels refererer de innkomne forslag seg til fordelingen av kontingenten til L.O. (jfr. forslag fra Kjemisk Industriarbeiderforbunds avdeling 44, Tyssedal, og fra Jern- og Metallarbeiderforbundet).

derforbundets stedlige styre i Trondheim) — kontingentordningen til samorganisasjonene, utvidelse av lånebeløpet og nedsettelse av renten av Folkets Hus Fond — samt forslag som kommer inn under samorganisasjonenes Mønsterlover.

For samorganisasjonene ble det utarbeidet mønsterlover så sent som i 1935, og disse ble vedtatt på kongressen i 1938. Forslag av samme art som de som foreligger nå er til dels de samme som kongressen i 1938 tok stilling til.

Det en kan kalle de positive endringsforslag i L.O.'s lover, er forslaget fra Jern- og Metallarbeiderforbundets avdeling 23, Raufoss, som foreslår en tilføyelse til formålsparagrafen, og samme avdelings og Jern o-g Metallarbeiderforbundets stedlige styre, Trondheim's forslag om nåværende § 3 *Arbeidsløses Foreninger* utgår av lovene.

Sekretariatet er i prinsippet enig i at lovene må så vidt mulig avstemmes etter de til enhver tid rådende forhold, og utviklingen både i samfunnet som i våre egne organisasjoner.

I denne forbindelse vil vi peke på at innen den svenske landsorganisasjon har de samme spørsmål vært drøftet på bred basis. Drøftelsene innen den svenske fagorganisasjon resulterte i at det på kongressen i 1936 ble nedsatt en komité på 15 medlemmer, som fikk utstrakt mandat til å framlegge innstillinger både når det gjelder fagorganisasjonens indre forhold, normallover for L.O., forbundene, de faglige sentralorganisasjoner og de enkelte avdelinger, så vel som konstitusjonelle (statlige) spørsmål og fagorganisasjonens stilling til disse. Den såkalte 15-mannskomité's innstillinger foreligger samlet i en utgitt bok i 1941 på 280 sider, og de spørsmål som er berørt vil bli opptatt til behandling på den svenske landsorganisasjons kongress i år.

På grunn av den korte tid som sekretariatet har hatt til rådighet, og som til dels henger sammen med de nåværende korte frister som loven har om kongressens innkallelse, finner en det ikke hensiktsmessig å fremme noen dyptgående endringer i L.O.'s lover for denne kongress. Sekretariatet vil i stedet foreslå at kongressen oppnevner en komité som får mandat å framlegge på neste kongress innstilling om nye lover for L.O., lover for samorganisasjonene, mønsterlovene for de til L.O. tilsluttede forbund, og mønsterlovene for avdelingene, slik at alle lover så vidt mulig står i samsvar med hverandre. Komiteens innstillinger forelegges for L.O.'s representantskap, for for-

bundene, samorganisasjonene og avdelingene i god tid før neste kongress. Sekretariatet finner det dog påkrevet at det allerede på denne kongress blir foretatt endringer i lovens § 7, vedrørende kongressen, ut fra det som foran er nevnt.

Videre vil sekretariatet anbefale vedtatt de innsendte forslag fra Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds avdeling 23, Raufoss, og Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds stedlige styre i Trondheim, om at § 2 pkt. 5 c. og d., samt § 5 «De Arbeidsløses Foreninger» utgår av lovene.

I henhold til ovenstående premisser vil sekretariatet foreslå:

1. § 2 pkt. 5 c. og d. utgår.

§ 5. «De Arbeidsløses Foreninger» utgår.

Nåværende § 6 blir da § 5, og videre flyttes fram de øvrige paragrafer.

Sekretariatet vil på kongressen legge fram forslag til nærmere utforming av § 7 pkt. 2, 4de avsnitt, vedrørende representasjonsretten til kongressen.

Pkt. 4. 1ste avsnitt forandres til å lyde:

«Kongressen skal ved rundskriv bekjentgjøres *minst 5 måneder* før dens avholdelse.»

2. Kongressen oppnevner en komité med mandat som nevnes i premissene, herunder også utarbeide retningslinjer for samarbeid med andre organisasjoner, f. eks. Norges Koooperative Landsforening, Norges Fiskarlag, Norges Bonde- og Småbrukerlag m. v.
3. Komitéens innstilling forelegges sekretariatet som sender saka til forbundene, samorganisasjonene og avdelingene i god tid før neste kongress. Representantskapet får dog bemyndigelse til å vedta gjensidighetsavtaler med de organisasjoner som er nevnt i punkt 2.

Vedrørende kontingenten foreslo *sekretariatet*:

§ 3.

Ordinær og ekstraordinær kontingent.

Punkt 1, første avsnitt skal lyde:

I ordinær kontingent betaler forbundene kr. 0.30 pr. solgte kontingentmerke for heltbetalende og kr. 0.15 pr. solgte kontingentmerke for halvtbetalende medlemmer.

De forbund som har månedskontingent betaler henholdsvis kr. 1.25 og kr. 0.60 for hvert solgte kontingentmerke.

I disse satser er medregnet kontingenten til samorganisasjonene, idet samorganisasjonenes driftsutgifter dekkes av Landsorganisasjonen. Kontingenten betales inn til Landsorganisasjonen for hver måned.

I henhold hertil foreslåes at § 3, 3dje avsnitt utgår, og nåværende avsnitt 4, som da blir avsnitt 3, skal lyde: «Sekretariatet fastsetter driftsutgiftenes størrelse for hver enkelt samorganisasjon og det som skal overføres til Opplysningsforbundet til dekning av utgiftene til det lokale opplysningsarbeid.»

Avsnitt 5 som blir avsnitt 4, forandres til:

Av kontingenten for heltbetalende medlemmer beregnes 10 øre pr. medlem pr. måned som tilskudd til Folkets Hus Fond.

Folkets Hus Fond.

Etter den prisstigning som har funnet sted på materialer så vel som arbeidspenger, viser det seg at det beløp Folkets Hus Fond har adgang til å låne ut, nemlig kr. 10 000.00, er utilstrekkelig ved oppførelse av nybygg. Selv de mest beskjedne bygg vil ikke kunne skaffe dekning for utgiftene og må alltid regne med å oppta lån ved siden av det Folkets Hus Fond har adgang til å låne ut. Det blir derfor nødvendig å forhøye utlånsbeløpet til det dobbelte, og foreslåes lovens § 4 forandret til:

«Høyeste lånebeløp til et hus med kr. 20 000.00. For lånet betales 2½ pst. årlig rente.»

Nærmere utredning i samband med disse spørsmål blir gitt på kongressen.

Sekretariatsmedlem *Olaf Bjerke* foreslo at kongressen vedtar forslag fra Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbunds avd. 44, Tyssedal, om forandring i § 3, pkt. 1, annet avsnitt.

Olav Bjerke, foreslo:

§ 3 pkt. 1. annet avsnitt i L.O.'s lover forandres til:

«Av kontingenten beregnes 10 øre for heltbetalende og 0.05 øre for halvtbetalende pr. måned som tilskudd til Arbeidspartienes presse- opplysning- og skolevirksomheten»

«Enhver bevilgning til de fagorganiserte arbeideres politiske organer, Det norske Arbeiderparti og Norges Kommunistiske parti skal skje forholdsvis likt.»

Jens Berg: Etter at forslagene var innkommet til dagsorden nedsatte sekretariatet en mindre komité for å behandle disse og samtidig om nødvendig gå til endringer. Komitéen var straks oppmerksom på at det var mange ting som den kunne ønske forandringer i, også av rent teknisk art, men en fant at det vilde være riktig at kongressen valte en komité til å ta for seg lovene i sin alminnelighet. Det må ikke bli noe hastverksarbeide. Landsorganisasjonens kongress i Sverige nedsatte en stor komité til å ta for seg lovene for Landorganisasjonen, samorganisasjonene, forbundene og de enkelte avdelinger. Det samme tror vi er nødvendig hos oss. Når det gjelder de innkomne forslag anser komitéen og sekretariatet det ikke nødvendig å gå til noen endringer, når undtas lovene om arbeidsløses foreninger. De foreslår vi opphevet. Videre må det bli en forandring når det gjelder kongressens innkallelse. I 1938 ble det vedtatt et benkeforslag i den sak. Men i forbindelse med dette synes vi også at det her må bli nødvendig med en teknisk revisjon. innkallelsen må bli noe lengere, så L.O., forbundene og avdelingene får lengere tid på seg til å behandle sakene. Det er vanskelig også for administrasjonen å få forelagt sakene slik som den ønsker det. Denne gang har det vært serlige vanskeligheter tilstede av hensyn til trykkningsvanskelighetene. Kongressen må innkalles slik at alle saker får en ordentlig behandling.

Sig. Rounge: Jeg vil be representantene slå opp på side 33, hvor Norsk Jernbaneforbund har et forslag sålydende: «Siste avsnitt i § 4, punkt 4, foreslåes forandret derhen, at medlemmene i de engere foreninger skal innordnes i Samorganisasjonen på det sted de er bosatt, således at de enkelte medlemmer får sin representasjonsrett på dette sted». Vi er fra Jernbaneforbundet stort sett enig med sekretariatet når det gjelder den alminnelige revisjon av lovene, men det er allikevel enkelte praktiske forslag som vi synes en allerede nå må få endret. Denne sak har vært oppe tidligere og vi bør få en ordening på dette punkt. Vi har organisasjoner som omfatter 4 samorganisasjoner. Dette avstedkommer således for Drammens vedkommende at de har medlemmer som tilhører en rekke samorganisasjoner. Det må bli gitt alle fagorganiserte å bli medlemmer og få sin representasjon i den organisasjon de tilhører. Jeg må anmode kongressen om å endre dette, så vi får det i demokratiske former.

Olav Bjerke: Som det framgår av innstillingen fra sekre-

tariatet så har jeg opptatt et forslag når det gjelder § 3 nemlig at punkt 1, annet avsnitt forandres til: Av kontingenten beregnes 10 øre for heltbetalende og 5 øre for halvtbetalende pr. måned som tilskudd til arbeiderpartienes presse-, opplysnings- og skolevirksomhet. Når jeg har tatt opp dette forslag så er det nettopp på grunn av behandlingen av denne sak før valget sist. Sekretariatets flertall besluttet å bevilge 250 000 kroner til D.N.A., men intet til N.K.P. Jeg foreslo 100 000 kroner til N.K.P., men det ble nedstemt. Det er et rimelig krav at også de kommunistiske medlemmer av fagorganisasjonen får sin bevilgning. Vi så mange forbund som bevilget likt til begge partier. En har krav på et rimelig forhold, at også den annen part blir tilgode sett. Det samme gjør seg gjeldende når det gjelder arbeiderpartienes presse. Også der må det fordeles slik, at det blir en forholdsvis fordeling. Når det gjelder det Rounge var inne på så vil jeg understreke det. Vi må ha en forandring i dette forhold i samsvar med Jernbaneforbundets forslag og dermed få en løsning av de uheldige forhold som nå er tilstede. Med hensyn til § 5 om at den utgår er jeg enig deri og jeg er også enig i at det nedsettes en komité, som skal se på lovene i sin almindelighet.

Torbjørn Henriksen: Jeg forlangte ordet egentlig til en spesiell sak, men når Bjerke har opptatt sitt mindretalls forslag så vil jeg først si litt i den anledning. Det fortoner seg sikkert nokså merkelig for de fleste når en den ene dag hører talen om politisk samling og faglig samling, så har det større betydning og vil bringe større resultater å få det fram istedenfor å ta opp lovforslag som legaliserer 2 arbeiderpartier. Bjerke bør trekke forslaget tilbake, og hvis ikke så får kongressen si i fra at en vil bare bevilge til *et parti*, fordi en vil fram til *politisk samling*. På 1. side er det et forslag fra en av våre avdelinger om at «kongressen går inn for at forsikringskontingenten og utbetaling av forsikringer blir lik for alle forbund». Da vi behandlet det tok vi det standpunkt i vårt hovedstyre å søke å ta opp Landsorganisasjonens lover til behandling ut fra de erfaringer en har høstet gjennom årene og under hensyntagen til tidsforholdene. Når det gjelder forsikringskassen kunne alle være medlemmer av *en* forsikringskasse, som overførtes til Landsorganisasjonen. Det prinsipp uttalte vårt forretningsutvalg seg for. Vi er nårsomhelst villig til å overføre vår forsikringskasse til en felles forsikringskasse. Det vil være riktig å løse også en

slik sak i fellesskap. Men det er ikke løst i en fart. Jeg hadde tenkt at også denne side av saken kunne behandles av den komité som skal nedsettes for å behandle hele lovkomplekset. Det vil være riktig at kongressen sa seg enig i prinsippet — en felles forsikringskasse. Derved kom en også i et sterkere solidaritetsbånd til Landsorganisasjonen.

Godtfred Lundin: Telemark faglige Samorganisasjon foreslår i § 4 punkt 4 etter første punktum: «Denne kontingent, som skal innbetales direkte til samorganisasjonen, skal anvendes osv.» Jeg vil forøvrig gjerne si at det er merkelig at sekretariatet uten videre kan ta vekk en lovparagraff. Det er et skritt til likvidering av samorganisasjonene. Jeg vil henstille til representantene å se nøye på dette. Vi må få den gamle ordning igjen når det gjelder samorganisasjonens kontingent. Vi er alle interessert i et parti, men det blir vel ikke lettere å få det til ved å bruke diktatur overfor den ene part?

Konrad Nordahl: Det er 2 spørsmål reist her i dag som er gjengangere fra tidligere kongresser. Det spørsmål Henriksen reiser, forsikringskassen, har vært diskutert, om ikke i den form som Henriksen var inne på. En har villet søke å komme fram til mer ensartede bestemmelser når det gjelder utbetalinger og rettigheter i forsikringskassen. Jeg har ikke noe imot å komme fram til en ensartet forsikringskasse, men det eneste kongressen her kan gjøre er bare å vedta prinsippet. Hvert forbund er her suverent. Men vi kan selvsagt vedta en prinsipiell uttalelse. Det Rounge var inne på har vi også diskutert tidligere. Skal en enkelt fagforening være representert i forskjellige samorganisasjoner? Det har vi ikke funnet riktig. Derfor har vi fastslått at de bør stå tilslutte der hovedavdelingen ligger. Jeg kan ikke forstå annet enn at en må overlate den sak til organisasjonskomitéen som skal arbeide etter kongressen. Det er både en organisasjonssak og et lovspørsmål. Jeg vil derfor anbefale at Rounge's forslag behandles av organisasjonskomitéen og lovkomitéen. Når det gjelder Bjerkes forslag så har Henriksen vært tilstrekkelig inne på det. Men hvis vi skulle følge Bjerkes forslag så blir det en endring i Landsorganisasjonens tidligere stilling og jeg kan bare anbefale kongressen å nedvotere det.

Elias Volan: Når enkelte kritiserer representantskapets vedtak om kontingentordningen for samorganisasjonen, så må en være oppmerksom på organisasjonens stilling på det daværende tidspunkt. Da dette ble behandlet vilde det ikke vært mulig for

samorganisasjonene å opprettholde sin virksomhet på grunn av pengemangel. Kontingenten sviktet i en rekke forbund, de samorganisasjoner som derved ble skadelidende måtte ha innstilt sin virksomhet. Det var intet annet å gjøre enn å ta den ordning som er i dag. Enkelte av de store samorganisasjoner vil gjerne tilbake til den tidligere ordning. For Oslo vil det være en styrkelse, men for samorganisasjonene utover i landet vil det være en svekkelse. Det vil derfor være en usolidarisk handling av Oslo-arbeiderne å kreve den gamle ordning tilbake. Jeg vil be dere om å se på forholdene utover landet slik som de ligger an. Hele organisasjonens ide er jo basert på det grunnlag at de sterke skal hjelpe de svake. Ved å stå sammen gjør en alle like sterke. Det er derfor i overenstemmelse med selve fagorganisasjonens ide å ha den ordning vi nå har. Når Lundin sa at det var meningen å ødelegge samorganisasjonene så er det noe tøv. Jeg har aldri hørt det i sekretariatet eller noe annet sted. Vi kommer tilbake til den sak i neste punkt, så jeg skal ikke komme nærmere inn på det nå.

Olaf Nordby: En forsikringskasse i Landsorganisasjonen istedenfor i forbundene! I den anledning vil jeg gjerne uttale litt om de erfaringer en har høstet serlig på de store arbeidsplasser, hvor det er sesongbetonet drift. Forholdet er ofte det at vi kan få folk inn på arbeidsplassen fra andre fag. Alle disse sesongarbeidere representerer ved sitt medlemskap en rekke forbund. Enkelte av disse har arbeidsledighetskasse, andre har større forsikringssum enn den vårt forbud har. Vi møter straks motstand fra disse når det gjelder overføring av medlemskap, fordi de derved vil tape kanskje halvparten av sitt forsikringsbeløp. Jeg er enig i at Landsorganisasjonen bør se å komme fram til en ordning så forsikringskassene ble like. Jeg vil henstille at en ser å komme fram til en felles ordning. Det er ikke hyggelig å skulle miste halvparten av sitt forsikringsbeløp.

Gunnar Disenåen: I dagorden side 8 finner man et forslag fra Oslo og Akershus faglige Samorganisasjon. Det går ut på at foreningene innbetaler kontingent i forhold til sitt medlemstal og at kontingenten fastsettes av årsmøtet. Vi finner at den nåværende ordning som innførtes av nazistene må opphøre. Den gang da foreningene betalte kontingenten direkte til samorganisasjonen så hadde vi også oversikt over stillingen. Det har vi ikke nå. Jeg vet at det nesten er farlig å tale om dette etter det Volan sa, men allikevel vil jeg anbefale forslaget.

I. B. Aase: Som representantene vet så foreligger der forslag til endring av kontingenten. Det går ut på at der av hvert solgte kontingentmerke i ordinær kontingent til L.O. skal gå kr. 0.30 for heltbetalende og kr. 0.15 for halvtbetalende og for forbund som har månedskontingent betales henholdsvis kr. 1.25 og kr. 0.60. I disse satser er medregnet kontingenten til samorganisasjonene, idet disses driftsutgifter dekkes av Landsorganisasjonen. Kontingenten betales inn til L.O. for hver måned. På representantskapets møte i 1945 ble det av Birkeland stilt forslag som ble vedtatt. Etter innhentede oppgaver fra samorganisasjonene viser det seg at det inntekst i lokal kontingent i 1939 kr. 423 037.83. Den til samorganisasjonene utlignede kontingent 6 og 3 øre pr. solgt ukemerke for henholdsvis helt- og halvtbetalende og 25 og 15 øre pr. solgt månedssmerke for henholdsvis helt- og halvtbetalende ga en inntekt i 1944 på kr. 343 541.72, fra 1. januar til 8. mai 1945 inntekst kr. 85 943.59 og fra 9. mai til 31. desember 1945 inntekst kr. 215 941.92, tilsammen kr. 301 876.51. Det viser et ganske annet bilde. I henhold til Landsorganisasjonens lover § 3 ordinær og ekstraordinær kontingent skal, punkt 1 avsnitt 3 av kontingenten beregnes 10 øre for helt- og 5 øre for halvtbetalende pr. måned som tilskudd til samorganisasjonenes virksomhet. Denne kontingent ga i 1939 en inntekt på kr. 296 314.55. L.O.s tilskudd til samorganisasjonenes drift var for året 1939 kr. 224 553.35, som ble dekket ved ovenfor nevnte kontingent. For 1945 ga ovenfor nevnte kontingent en inntekt på kr. 148 056.45. Dertil kommer den kontingent til samorganisasjonene, 6 og 3 øre for henholdsvis helt- og halvtbetalende pr. solgt ukemerke og 25 og 15 øre for henholdsvis helt- og halvtbetalende pr. solgt månedssmerke kr. 301 876.31, hvilket tilsammen for 1945 utgjør kr. 449 932.76. Til samorganisasjonene er utbetalt kr. 636 920.65. Derved framkommer det beløp på kr. 186 987.89 hvorfor der ikke er dekning av de til samorganisasjonene oppførte inntekter. Blir kontingenten å beregne etter antall medlemmer, må denne inklusive kontingent til samorganisasjonene settes til kr. 1.05 for heltbetalende pr. måned og kr. 0.50 for halvtbetalende pr. måned.

Karl Nordberg: Kristiansand Jern- og Metallarbeiderforening foreslår: Nazibestemmelsen ang. kontingentbetalingen til samorganisasjonen gjennom Landsorganisasjonen, settes ut av kraft. Den gamle ordning gjeninnføres. Dette forslag er etter vår mening meget godt underbygget. Jeg er sekretær i Sørland-

dets faglige Samorganisasjon ved siden av å være formann i min fagforening. Jeg vil anbefale å gå tilbake til den gamle ordning. Det er en prinsippsak for oss i samorganisasjonene dette. Videre må samorganisasjonene ha adgang til å holde årlige årsmøter. At den nåværende kontingentordning til samorganisasjonen er uheldig viser til fulle de mange forslag. Under alle omstendigheter må det bli en forandring, bort fra den nåværende ordning.

Jens Berg: Det er nettopp en forandring sekretariatet er enig i. Det er det vi mener den komité skal arbeide med som skal se på hele lovverket i fagorganisasjonen. Den må se på alle spørsmål på bred basis. Det gjelder også det spørsmål Henriksen var inne på. Henriksen var oppnevnt i den komité sekretariatet nedsatte, men han hadde ikke anledning til å møte. Det er ikke riktig nå å foreta endring etter det Rounge og Bjerke har vært inne på. Jeg vil anmode representantene enda en gang å lese premissene for sekretariatets forslag, så vil en finne at det dekker det meste av det en her er oppe og taler om. For Landsorganisasjonen spiller det ingen rolle hvor pengene innbetales. Det kan samorganisasjonene selv slåss om. Jeg vil foreslå: «Kongressen velger en lovkomité på 5 medlemmer som får i oppdrag å gjennomgå alle de til L.O.s tilsluttede organisasjoners lover i overensstemmelse med sekretariatets innstilling.»

Bernhard Berntsen: Jeg vil gjerne ha sagt til de representanter fra samorganisasjonene, som tror seg å bli likvidert om en ikke går vekk fra den nåværende kontingentordning, at da har de ikke stor tro på sitt arbeid. Ved den nåværende ordning har en kontroll med innbetalingene. Ved å innbetale kontingenten til forbundene så har en også den beste ordning for kontingenten til samorganisasjonene. En annen sak jeg vil nevne er med hensyn til revisjonen. Vi har en tilsynsrevisor, som har et lite beløp for dette arbeid. Men det tjener ikke Landsorganisasjonen til ære at en revisor bys slike forhold. Vi har en samvittighetsfull revisor, men det er uforsvarlig ikke å få et ordentlig system når det gjelder revisjonen ute i avdelinger og distriktet. Vi så at Landsorganisasjonens revisjon hadde et stort overskudd. Det bør benyttes ute i distriktene og i avdelingene. Jeg vil foreslå: L.O.s revisjonsvirksomhet innenfor fagforeningene, samorganisasjonene og forbundene fortsetter etter de retningslinjer som kongressvedtaket i 1938 ga uttrykk for. I samsvar

hermed bemyndiges L.O.s revisjonsutvalg til å foreta en suksessiv og planmessig utbygging av revisjonsapparatet med sikte på å gjøre flest mulig fagforeninger delaktig i tilsynsrevisjon og regnskapsmessig veiledning.

Det forutsettes at dette skjer rasjonelt og økonomisk.

Sekretariatet foreslo til § 7, punkt 2, avsnitt 4: «Representantene velges etter det gjennomsnittlige medlemstall forbundet har innbetalt ordinær kontingent for i det siste kalenderår før kongressens avholdelse osv. »

Ole Hauan: Det var naziregimet som innførte det nåværende system, men jeg vet at vi tidligere også var inne på denne ordning. Det er riktig som Volan sa at de store samorganisasjoner vil tjene på den gamle ordning vi hadde, mens i de små samorganisasjoner vet vi at mange avdelinger sto til rest for kontingent til samorganisasjonen. Nå kommer kontingenten inn til forbundene også når det gjelder kontingenten til samorganisasjonene. Det var også på forrige kongress kamp mellom Oslo og Akershus faglige Samorganisasjon og oss andre. Jeg er enig med Volan i at de store samorganisasjoner får ofre noe, så vi mindre samorganisasjoner også kan få virket til gagn for organisasjonen. Vi må ha levelige vilkår for alle samorganisasjoner. Får vi den gamle kontingentordning igjen så vil det bli oppløsning. Jeg vil henstille at den kontingentordning som nå er innsatt og som har vist seg heldig både for Landsorganisasjonen som samorganisasjonene må bli vedtatt å gjelde fortsatt. En taler kritiserte sekretariatet for bevilgningen til et parti. Men hvis vi nå hadde 10—15 høyrefolk? Og vi kan sette kommunistene til 20. Så skulle altså disse ha bevilgning?

Torbjørn Henriksen foreslo: Kongressen gir i prinsippet sin tilslutning til at alle forbundenes forsikringskasser overføres til en samlet kasse for alle fagorganiserte og at denne underlegges Arbeidernes faglige Landsorganisasjon. Den oppnevnte komité får bemyndigelse til å utarbeide forslag til lover for sådan forsikringskasse.

W. P. Sommer: Når det gjelder samorganisasjonens kontingent og den ordning som var tidligere og den vi har nå, så vil jeg innrømme at den nåværende ordning er best. En må ta hensyn til de små avdelinger som har dårlig råd. Samorganisasjonen her i byen har ingen berettigelse. Den kontingent som nå går til denne samorganisasjon burde vi betale til andre samorganisasjoner i landet.

Harald Fjeldstad: Raufoss Jern- og Metallarbeiderforening foreslår en tilføyelse til punkt 1 i formålsparagrafen etter første avsnitt: «En omforming av samfunnet på et sosialistisk grunnlag med planøkonomi og solidarisk lønnspolitikk.» Av sekretariatets innstilling ser jeg at det for så vidt er enig i det og jeg går ut fra at den komité som blir nedsatt tar for seg også dette. Fagorganisasjonens karakter blir nå annerledes enn tidligere. Jeg skal imidlertid ikke komme nærmere inn på disse ting nå, da jeg går ut fra alle er enig i det. Med hensyn til Tyssedals forslag på side 1 i dagsorden (om tilskudd til arbeiderpartiene) så synes jeg en burde ta det med, for derved å vise at vi tolererer hverandre. Det vil være klokt å ta hensyn til hva vår franske kamerat sa her på talerstolen i sin hilsningsstale til kongressen.

Strek ble satt med 14 inntegnede talere.

Godtfred Lundin: Når det sies å være en uolidarisk handling å gå tilbake til den gamle ordning, så er det helt uforståelig. Nå har ikke samorganisasjonen kontroll over kontingenten. Landsorganisasjonen kunne ha gitt de samorganisasjoner som trengte det penger, uten å gå til endring av kontingenten til samorganisasjonene. Går kongressen med på dette, så har en betrådt veien for likvideringen av samorganisasjonene.

Andreas Forberg: Hvorfor kan en ikke se dette forslag fra Tyssedal slik at det kunne bety en utjevning? Når vi vet at vi har våre kommunistiske kamerater med i fagorganisasjonen, så er det ikke riktig bare å bruke pengene til ett parti. Som representant fra Telemark faglige Samorganisasjon har jeg forsøkt å finne rede i bruddet i samlingsforhandlingene. Forrettingsutvalget i vår samorganisasjon har sagt fra at hvis det ikke nå blir samling ovenfra, så vil en sørge for samling nedenfra. De som ikke vil gå inn for klassesamling, vil min forening sette utenfor. Det var stor skuffelse og harme da ikke samlingen kom i stand. Den 25. juli 1945 var det bare 2 spørsmål en ikke var enige om, og det var samlingskongressen og pressespørsmålet.

Johan Rønning: Jeg forstår ikke Landsorganisasjonens formann om at en avdeling ikke kan stå i flere samorganisasjoner. I vårt forbund er medlemmene spredt ut over et stort distrikt. Det kan også være nokså problematisk hvor en avdeling hører hjemme. En vil nå gjerne ha brakt dette spørsmål i orden. Som forholdene ligger an i Jernbaneforbundet må det tas spesielle forbehold. Samorganisasjonene blir faktisk snytt for kontingent

på denne måte. Jeg vil anbefale forslaget fra Jernbaneforbundet.

Peder Birkeland: Når det gjelder forsikringskassen så er det ikke så liketil å fatte vedtak her på kongressen. Det er landsmøtenes sak og en skal være oppmerksom på at både ytelsene og rettighetene er høyst forskjellige i de forskjellige forsikringskasser. Vi ser også at en del av disse kasser er dårlig oppbygd, andre er godt oppbygd. En må derfor hvis en skal gå til en forandring grundig bearbeide dette slik at det blir en utjevning. Det er ikke bare å overføre disse forsikringskasser til Landsorganisasjonen. Vi skal heller ikke se bort fra betydningen av at forbundene sysler med disse ting. Hvis en fratar forbundene dette, så vil det gjøre arbeidet noe dødt i organisasjonen. Administrasjonen av disse kasser går ved siden av forbundenes andre saker og gjøremål og koster derved ikke så mye. Det kompliserte ved dette er overgangen fra et forbund til et annet. Men også her må en kunne finne fram til en ordning. En må kunne løse overgangsbestemmelsene fra det ene forbund til det annet. La oss beholde det liv i organisasjonen vi har. Når det gjelder kontingenten vil jeg gjerne si noen ord. Først var det redegjørelsen fra Aase med alle de tallene han ga og som svært få representanter hørte noe av. Det ville ha vært av betydning om administrasjonen hadde framlagt en oversikt over hva samorganisasjonene koster. Jeg sier det fordi den kontingent vi har til samorganisasjonene går langt over det vi hadde i 1939. Det en nå forsøker er en overføring av de forpliktelser L. O. tidligere hadde, til foreningene. I 1939 ble det innbetalt til samorganisasjonene kr. 423 000.00, i 1945 kr. 301 000.00. Jeg tror at disse tall er riktige fra Aases side, men likevel er de feilaktige. Oppgavene for 1944 og 45 gir nemlig et feilaktig bilde. I dag vil det med det medlemstall som beretningen inneholder komme inn kr. 850 000.00. Trekker vi 20 pst. fra for kontingent som ikke går inn får vi 685 000 kroner, en økning fra 1939 med kr. 262 000.00. Det betyr mer enn 50 pst. mer i kontingent.

Harald Claes: Jeg ser samorganisasjonene slik at medlemmene også vil drøfte sine anliggender for et bredere forum. Jeg er enig med Oslo og Akershus faglige Samorganisasjon om å gå tilbake til den gamle ordning. Samorganisasjonene kan slåss om dette, sier sekretariatet. Men da må ikke L.O. binde organisasjonene. En må kunne finne fram til en ordning som dekker

både de små og store samorganisasjoners interesser. Jeg vil anbefale Henriksens forslag om en ensartet, felles forsikringskasse. Med hensyn til valgbidragene og kontingenten til et partis arbeid, så gikk arbeidet i foreningene tidligere meget glatt. Da L.O. sendte ut meddelelsen om den ensidige bevilgning til valgkampen, begynte uenigheten. En hadde tjent arbeiderklassens interesser bedre ved ikke i samme moment som samlingsforhandlingene brast å sende ut meddelelsen om en slik bevilgning.

Taletiden ble nå satt til 5 minutter.

Olav Bjerke: Jeg mener aldeles ikke med mitt forslag å legalisere splittelsen. Kan vi samle de to partier i *ett* så er det ikke noe jeg mer vil. En skal være oppmerksom på at kan vi ikke bli enige i de store og små spørsmål som melder seg, så er det sannelig også vanskelig å komme fram til organisatorisk samling. Ole Hauan sa at ved mitt forslag så kunne en risikere også bevilgning til høyrepartiet. Det er vel ikke så mange høyrefolk vi har, men i mitt forslag står det tydelig de to arbeiderpartier.

Floritz Gundersen: I forbindelse med forslaget fra Jernbaneforbundet om tilslutning til de samorganisasjoner hvor medlemmene har sin hjemstavn, så mente Nordahl at det kunne oversendes den komité som skal nedsettes. Jeg tror det riktige vil være å vedta Jernbaneforbundets forslag, så en får ført medlemmene til de organisasjoner hvor de virkelig hører hjemme. Hønefoss faglige Samorganisasjon mister kontingent for over 100 jernbanemenn, slik som det nå er. Det er beklagelig at samorganisasjonen har delte oppfatninger når det gjelder denne sak. Hønefoss har innsendt forslag om bibehold av den nåværende ordning. Vi så tidligere hvordan det var avdelinger som oppga atskillig mindre medlemstall enn de virkelig hadde. Vi så også ofte at de kom i restanse for kontingent til samorganisasjonen og at vi måtte ettergi den.

Konrad Karlsen: Det er 2 sider ved dette, først fordelingen av kontingenten og så den mest hensiktsmessige måte å innbetale den på. Jeg kan forstå Oslo og Akershus faglige Samorganisasjon. Den nåværende ordning er imidlertid den heldigste for oss. Vi hadde tidligere vanskelig for å få det tilskudd fra L.O. som trengtes for å dekke utgiftene. Det må være enklere også å betale kontingenten en gang. En betaler til forbundet og så gjør det opp med L.O., som så betaler til samorganisasjo-

nene det de skal ha. Det må også være mer lettvtint for kassererne. Det skulle ikke være vanskeligere å få rapporter med den nåværende ordning enn den tidligere.

Rolf Olsen, Jernbaneforbundet: Når det gjelder Jernbaneforbundets forslag sammenholdt med § 4 punkt 4, så ser vi at L.O.s sekretariat innrømmer at Jernbaneforbundet står i en særstilling når det gjelder organisasjonsforholdene på dette punkt. Av våre 20 000 medlemmer er bortimot $\frac{1}{4}$ forhindret fra medlemsskap i samorganisasjonene. Fra min. avdeling er 2 000 av 6 000 medlemmer tilsluttet Oslo og Akershus faglige Samorganisasjon. De øvrige 4 000 er forhindret fra å delta i samorganisasjonen på sine hjemsteder. Det har ikke så lite å bety for mindre samorganisasjoner at en fikk tilsluttet jernbanemennene til de respektive Samorganisasjoner. En har jo talt meget om kontingenten og her har en kontingent som nå ikke kommer fram til vedk. samorganisasjon.

Ludv. Gundersen: Jeg vil anbefale Rounges forslag. Det er det eneste riktige. Når det gjelder Henriksens forslag så er jeg ikke så enig i at forsikringskassene bør være like, men jeg er enig i at L.O. burde overta det. I representantskapet ba jeg sekretariatet utrede spørsmålet om samorganisasjonene og om muligheten av å innstille Oslo og Akershus faglige samorganisasjon, således at kontingenten til den kunne bli overført til de øvrige samorganisasjoner i landet. Når det gjelder forsikringskassen så bør en også se på ulykkesforsikringen.

Fritz Hannestad: Jeg tilhører et forbund som i 65 år vesentlig har bygd opp sin kontingent på selvhjelpskasser. Vi har forsikringsbidrag ved død og vi har invalideforsikring, sykefond for alvorligere sykdommer og ulykkesforsikring. Vi er ikke begeistret for en omlegging av disse kasser, hvis det skal bety en forringelse av det vi nå har. Den innstilling som vil bli resultatet av arbeidet med disse ting må bli forelagt de interesserte forbund.

Oscar Lauritzen: Representantskapet i 1945 fattet et riktig vedtak ved å utsette saken til kongressen. Jeg vil tilstå at jeg tidligere var tvilsom overfor dette, men jeg vil nå anbefale den nåværende ordning. For øvrig er det klart at når komiteens innstilling i sin tid foreligger så vil den måtte bli forelagt forbundene.

Andreas Narvesen: Kontingenten til samorganisasjonene har vært uensartet tidligere, slik som vi da hadde det. Jeg re-

presenterer en samorganisasjon som hadde den minste kontingentinnbetaling. I dag vil jeg gå inn for den nåværende ordning for kontingentbetalig. Jeg vil anbefale Bjerkes forslag.

Torjus Graver: Ordningen med tilsynsrevisor har vist seg å virke meget bra. Det var en raskere og billigere ordning enn om en skulle reise herfra for å foreta revisjon. Vi hadde riktignok et overskudd på 13 000 kroner når det gjaldt revisjonen, men det er ikke nok til å kunne gå over til en annen ordning. Vi har foreslått for sekretariatet å få adgang til å forhøye forbundenes bidrag til revisjonen. Meningen var å forhøye tilskuddet til enkelte byer, når det gjelder revisjonen. Representantskapet har uttalt seg positivt i mot ansettelse av revisorer tover, da en ikke viste hvordan det da ville ende. Det er min mening i sommer å reise rundt for å aktivisere vår revisjonsordning slik vi nå har den.

Elias Volan: Jeg har ingen prinsipielle innvendinger mot Henriksens forslag, men det er jo atskillige praktiske innvendinger en kan gjøre. Forsikringskassene er forskjellige og en del forbund anvender sine kasser til støtte under konflikter. De komiteer som skal nedsettes for å behandle disse saker, må ta det opp og se om det praktisk kan løses. L.O. kunne f. eks. åpne adgangen til å ordne det således som Henriksen mener for de forbund som skulle ønske det. Det forslag Henriksen har framsatt bør oversendes den organisasjonskomité som jeg går ut fra kongressen kommer til å nedsette.

Jens Berg: Sekretariatet sier selv at den nåværende lovbestemmelse skal bibeholdes. Det er først i neste punkt om kontingenten at dette om samorganisasjonene foreligger.

Votering: Sekretariatets innstilling til § 2, punkt 5 c. og d. (at den utgår av loven) ble enstemmig vedtatt. — § 5 «De arbeidsløses Foreninger» utgår, ble likeledes vedtatt enstemmig. — Sekretariatets forslag til punkt 4 (1. avsnitt forandres osv.) ble enstemmig vedtatt. — Sekretariatets innstilling punkt 2 med Jens Bergs tilleggsforslag ble likeledes enstemmig vedtatt. — Endelig ble sekretariatets innstilling punkt 3 enstemmig vedtatt. — Jernbaneforbundets forslag ble med stort flertall oversendt lovkomiteen. — Telemark faglige Samorganisasjons forslag ble likeledes oversendt lovkomiteen. — Videre ble de øvrige optatte forslag oversendt lovkomiteen. — Olav Bjerkes forslag ble forkastet med stort flertall.

Møtet hevet.

FORMIDDAGSMØTET ONSDAG 8. MAI

Dirigenter: *Bjerke og Henriksen.*

Møtet ble satt presis klokken 10. — Da det var ettårsdagen for landets frigjøring, ble møtet åpnet med Ja, vi elsker.

Protokollen fra gårdsdagens ettermiddagsmøte referertes og godkjentes uten bemerkninger. — Istedenfor Rolf Gammeleng, Norsk Musikerforbund, møtte Ove Hald.

Lovbehandlingen fortsetter.

§ 3.

Ordinær og ekstraordinær kontingent.

Sekretariatet foreslo: Punkt 1, første avsnitt skal lyde:

I ordinær kontingent betaler forbundene kr. 0.30 pr. solgte kontingentmerke for heltbetalende og kr. 0.15 pr. solgte kontingentmerke for halvtbetalende medlemmer.

De forbund som har månedskontingent betaler henholdsvis kr. 1.25 og kr. 0.60 for hvert solgt kontingentmerke.

I disse satser er medregnet kontingenten til samorganisasjonene, idet samorganisasjonens driftsutgifter dekkes av Landsorganisasjonen. Kontingenten betales inn til Landsorganisasjonen for hver måned.

I henhold hertil foreslåes at § 3, 3dje avsnitt utgår, og nåværende avsnitt 4, som da blir avsnitt 3, skal lyde: «Sekretariatet fastsetter driftsutgiftenes størrelse for hver enkelt samorganisasjon og det som skal overføres til Opplysningsforbundet til dekning av utgiftene til det lokale opplysningsarbeid.»

Avsnitt 5 som blir avsnitt 4, forandres til:

Av kontingenten for heltbetalende medlemmer beregnes 10 øre pr. medlem pr. måned som tilskudd til Folkets Hus Fond.

Peder Birkeland: Jeg skal ikke si så meget til dette, da jeg kom inn på det i går. Men det som det gjelder om er å fastslå hvor stor kontingent det skal gå til samorganisasjonene. Det står intet herom i forslaget. Hvis kontingenten nå skal betales gjennom forbundene, så bør en endre lovene der slik at en bygger opp på lignende måte her som for kontingenten til L.O. for øvrig, slik at en ser at så og så meget er kontingenten og at heri er inkludert til samorganisasjonene kontingent. Vi må da vite hva samorganisasjonene skal ha. Kontingenten til samor-

ganisasjonene må fordeles på forbundene og avdelingene. En burde ha fått en utredning om dette. Det er noe svevende dette grunnlag. Forslaget inneholder en kontingentforhøyelse av 50 pst. Når kontingenten er så meget forhøyet bør vi få fastsatt hvor meget samorganisasjonen skal ha, ellers kan L.O. til en hver tid ta en annen kontingent til samorganisasjonene slik som det nå står i forslaget her. Alle forbund har hatt sine landsmøter og det vil gå 3—4 år før nye landsmøter kan avholdes. For vårt forbunds vedkommende vil dette bety 40—50 000 kroner mer i kontingent. Kunne en redusere kontingenten med 5 øre i begge klasser ville det bedre stillingen for forbundene som nå som nevnt allerede har hatt sine landsmøter.

Gunnar Bråthen: Jeg kan ikke skjønne Birkeland at det kan være grunn til å oppta saken som du gjør. Det skal ikke tas opp noen bestemt kontingent til samorganisasjonene. Det er den kontingent som skal betales til Landsorganisasjonen som her foreslåes. Det er derfor ingen grunn til å gå inn for noen beregning her. Er det forbund som har så lav koningent at de ikke greier dette, så må de gå til forhøyelse av sin kontingent. Forholdet er vel det i dag i de fleste forbund at kontingenten er for lav. Tidligere betalte en vanligvis en timelønn i kontingent pr. uke. Det var tidligere ofte slik at en i landsmøteperioden måtte gå til forhøyelse av kontingenten og det må en også kunne gå til nå.

I. B. Aase: Den kontingent som skal gå til samorganisasjonene kan komme til å variere og er avhengig av arbeidsområdet i samorganisasjonene og antall funksjonærer som ansettes. Det må være utviklingsmuligheter også i samorganisasjonene, så å fastsette det i lovs form hvor meget kontingenten skal være, går ikke an, hvis en ikke vil innskrenke deres virksomhet eller avvikle som enkelte av talerne var inne på i går. Når det gjelder den foreslåtte kontingent skal jeg bare referere noen tall for de utgifter vi kommer til å ha med å gjøre: Det gjelder administrasjonen med kr. 353 800.00 pr. år, den juridiske avdeling med kr. 52 859.00, den økonomiske avdeling med kr. 73 828.00. Der vil jeg gjøre oppmerksom på at saken var diskutert i representantskapet og at en regnet med anslagsvis et årlig budsjett på mellom 120 000 og 150 000 kroner, til presse- og informasjonsavdeling kr. 132 000.00, Hushjelpens Landsutvalg fra 6 000 til 15 000 kroner. En kommer ikke langt med 15 000 kroner hvis en skal få noe til der. Til Opplysningsforbundet kr.

108 642.00, representantskapsmøter (det er regnet med et i året) kr. 25 000.00, tilskudd til pensjonskassen (10 pst. av de samlede lønninger) kr. 335 800.00, samorganisasjonene kr. 854 884.00, heri innbefattet den del av utgiftene som er overført til Opplysningsforbundet. Så har vi bevilgninger som 15 000 kroner til A.U.F., 5 000 kroner til Framfylkingen, 5 000 kroner til Arbeidernes Avholdslandslag, 2 000 kroner til Norsk Sangerforbund. Så har vi L.O.s tilskudd til Sørmarkas drift 110 500 kr., dertil kommer vedlikehold og og forskjellige arbeider, som en idrettsplass, videre har vi Folkets Hus fond med 303 300 kroner. Til sekretariatets disposisjon har vi satt opp 500 000 kroner. Hertil kommer det en har regnet til konflikter med 351 881 kroner. For å skaffe dekning til disse utgifter må vi ha den kontingent som er foreslått fra sekretariatet. Fra månedskontingent er en gått over til *pr. solgt merke*. En fritar derved forbundene for å betale kontingent for de medlemmer som ikke betaler kontingent. Forbundene blir spart for atskillig der.

Hans Bjerkholdt: Spørsmålet er om hvordan kontingenten fordeles. Det er det vesentlige i denne sak. Vi har fremdeles samorganisasjonene med sine lover og som fastsetter et visst demokrati for disse. Samorganisasjonene har rett til å vedta budsjetter og som skal godkjennes av sekretariatet. Når samorganisasjonene har vedtatt et budsjett og har avsatt til opplysningsvirksomheten, så bør også samorganisasjonene benytte de midler.

Ole Andersen Kiste: Med utviklingen den siste tid er det nødvendig å gå til dette. Det betyr ikke sentralisasjon, det er penger som igjen går ut til virksomheten. Jeg vil derfor anbefale forhøyelsen av L.O.'s kontingent. Når det gjelder opplysningsvirksomheten så er det et spørsmål om samorganisasjonene skal ha noe med den å gjøre. For en stor del vil det vel som tidligere gå over til samorganisasjonene. Opplysningsforbundet trekker opp linjene, men samorganisasjonene vil fortsatt komme til å bære de største byrder. Det er da uriktig at samorganisasjonene skal oppføre beløp til opplysningsvirksomheten og en på den måte skal ta fra de et større beløp. Når en bevilger til Opplysningsforbundet så ta det som er nødvendig, men la samorganisasjonene ha sitt. Jeg vil henstille at siste punkt om at det skal overføres til Opplysningsforbundet til dekning av det lokale opplysningsarbeide, utgår.

Peder Birkeland: Er det forbundene eller foreningene som

skal betale det? Det vil koste 75 000 kroner mer pr. år denne forhøyelse og vi klarer det ikke med den kontingent vi har. Vi er ikke blind for Landsorganisasjonens behov, men en skal også huske på forbundenes arbeide. Jeg skal imidlertid ikke oppta noe forslag om nedsettelse av kontingenten.

Voting: Sekretariatets innstilling ble vedtatt mot 1 stemme.

Folkets Hus Fond.

Dirigenten: Vi vil foreslå: Kongressen behandler forslaget om Folkets Hus Fond sammen med dagsordenens punkt 11: Folkets Hus spørsmål.

Voting: Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Punkt 5: Organisasjonsspørsmål.

Innkomne forslag: Hushjelpens Landsutvalg foreslo:

Hushjelpens Landsutvalg tillater seg herved å søke Landsorganisasjonen om kr. 10 000.00 i året til vårt arbeid.

På siste fagkongress fikk vi en bevilgning på kr. 6 000.00, men da vi først i år har ilignet våre foreninger kontingent til vårt Landsutvalg blir våre kontingentinnkomster meget uklare og ganske sikkert små, slik at vi ikke har nok midler til vårt arbeid.

Håper at vi kan få det omtalte beløp i denne kongressperiode.

Hushjelpens Landsutvalg behandlet på sitt møte 5. februar spørsmålet om tilslutning til våre fagforeninger rundt om i landet av den hushjelp som er ansatt på gamlehjem, pleiehjem, barnehjem, internatskoler o. l. som ikke er kommunale.

Vi har til stadighet henvendelser fra disse forskjellige hjems personaler da de fleste tror de kommer inn under våre fagforeninger.

Ved å knytte disse grupper av hushjelp til våre fagforeninger ikke bare i Oslo, men også utover landet vil våre foreninger her få en ryggrad å bygge sitt arbeid på.

Det er også en kjensgjerning at vår organisasjon lettere kan ivareta disse gruppers krav da vårt kjennskap til lønninger og arbeidsforhold for hushjelp i sin alminnelighet også kan overføres til disse grupper.

Husassistentenes Forbund i Danmark har alle sykehus,

gamle hjem osv. tilsluttet sin organisasjon, også de kommunale. Av den grunn har de hatt lettere for å bygge opp sin organisasjon da det til å begynne med var nettopp disse grupper som dannet ryggraden i forbundet.

Jern- og Metallarbeiderforbundet, avd. 38, Kristiansand S. foreslo:

Ad punkt 3.

«Fagorganisasjonen setter alle krefter inn for samarbeid med begge arbeiderpartier, bonde-, småbruker- og fiskerorganisasjoner og Norges kooperative Landsforening.

Fagforeningen skal være organisatorisk uavhengig av de politiske partier.»

Norsk Litografisk og Kjemigrafisk Forbund avdeling i Stavanger foreslo:

«Stavanger Litografiske Forening, avd. av N. L. K. F. henstiller til Landsorganisasjonens kongress om at tidligere vedtak om sammenslutning av de grafiske fag bortfaller.»

Motivering:

Avdelingen mener at vedtaket vanskeligjør den videre utbygging av vår forbundsorganisasjon.

Norsk Treindustriarbeiderforbund, foreslo:

Treindustriarbeiderforbundets virkeområde.

Som bekjent var organisasjonskomitéen — som skulle forberede industriforbundsformen for kongressen 1923 — først inne på den tanke at det skulle lages et forbund bestående av Papirindustriarbeiderforbundet, Høvleriarbeiderforbundet og Treindustriarbeiderforbundet. Denne tanke oppga komitéen, og dets forslag gikk ut på at hvert av de tre forbund skulle opprettholdes.

Kongressen beslutning i 1923 vedrørende treindustrien var følgende: «For treindustriens vedkommende må det være tilstrekkelig at man også slår fast: En industriorganisasjon på samme arbeidsplass. Det kan da komme til å forme seg slik at det blir en organisasjon for papirindustrien, en for sagbruksindustrien og en for den øvrige treindustri, møbelindustri, trevarefabrikker m. v. Sekretariatet mener at kravet — det absolutte krav — bør stiles lenger. Men selvfølgelig har man intet å innvende mot — men mener tvert imot at det bør tilstrepes — at det ved forhandlinger mellom de nevnte organisasjoner og etter bestemmelse av organisasjonsutvalget,

skapes ett treindustriarbeiderforbund, hvor samtlige disse grupper står sammen.»

Kongressens beslutning i 1923 har således forutsatt at alle arbeidere ved møbel- og trevarefabrikker skulle stå sammen i ett forbund. Spørsmålet for virkeområdet for Treindustriarbeiderforbundet har aldri vært behandlet på en fosvarlig og tilfredsstillende måte slik som forholdet har vært med andre industriforbund. De beslutninger som senere er gjort har alle vært fattet med henblikk på å «tvinge» fram en sammenslutning mellom Treindustriarbeiderforbundet og Bygningsarbeiderforbundet. Dette har vært stikk i strid med tanken om og forutsetningen for et industriforbund for treindustrien.

Utviklingen fortsetter og går stadig mer i retning av en sammenblanding av forskjellig produksjon ved treindustribedriftene og gjør spørsmålets løsning mer påtrengende enn noen gang før.

Det foreslås at kongressen fatter følgende beslutning:

1. «Norsk Treindustriarbeiderforbunds virkeområde omfatter arbeidere ved snekkerverksteder, trevarefabrikker, husbyggningsfabrikker, møbelfabrikker, radiokassefabrikker, orgel- og pianofabrikker, kurvmøbelfabrikker, rullegardinfabr., skifabrikker, skistav- og sportsartikkelfabrikker, leketøyfabrikker, speil- og gull-listefabrikker, tresko- og lestefabrikker, pipefabrikker, knappfabrikker, korkfabrikker, tapetser- og dekoratørverksteder, børste- og penselfabrikker, fiberfabrikker, kryssfiner- og møbelplatefabrikker, tønnefabrikker og bøkkerverksteder, kleshengefabrikker og sjåfør- og lagerarbeidere ved de foran nevnte bedrifter.
2. Medlemmer av Treindustriarbeiderforbundet har rett til å sette opp arbeid som er utført på verksted eller fabrikk, dog ikke hus, dører og vinduer.
3. Overføringen av medlemmer må gjennomføres snarest etter at beslutningen om forbundets virkeområde er tatt.»

I forbindelse med foranstående foreslås at kongressen beslutter:

«Lumber Arbeiderforening tilbakeføres straks til Norsk Treindustriarbeiderforbund.»

Twistnemnda avsa 15. juli 1935 følgende kjennelse:

1. «Norsk Bygningsarbeiderforbund har handlet organisasjons-

- messig uriktig ved å oppta Lumber Arbeiderforening fra 1. mai 1935 på tross av protest fra Norsk Treindustriarbeiderforbund og uten å avvente den organisasjonsmessige behandling og avgjørelse i saken.
2. Lumber Arbeiderforenings medlemsskap i Norsk Bygningsarbeiderforbund opprettholdes, inntil det treffes en mindelig avgjørelse om treindustriarbeidernes organisasjonsforhold.
 3. Det henstilles til de to forbund å oppta nye forhandlinger om sammenslutning under sekretariatets ledelse.»

I punkt 1 er organisasjonsretten tilkjent Norsk Treindustriarbeiderforbund. Men etter punkt 2 og 3 har tvistnemnda og sekretariatet også benyttet denne saken for å søke å framvinge en sammenslutning med Bygningsarbeiderforbundet. En sammenslutning som aldri har hatt sitt utgangspunkt eller grunnlag i industriforbundsformen.

Etter det foranstående bygger vårt forslag på de samme regler om grense og virkeområde som i mange år har vært gjeldende mellom Treindustriarbeiderforbundet og Bygningsarbeiderforbundet i Sverige, og som vi mener er den eneste fornuftige og hensiktsmessige form for optrekning av virkeområdet mellom Treindustriarbeiderforbundet og Bygningsarbeiderforbundet i Norge. For øvrig vises til vår motivering i kongressens protokoll for 1938 side 67 og følgende.

Norsk Treindustriarbeiderforbund, avd. 65, Larvik, foreslo: «All verksted-treindustri skal henhøre under Norsk Treindustriarbeiderforbund».

Motivering:

Møbelsnekkere, dør- og vindussnekkere osv. bør være i en fagforening, da det stadig er utveksling av arbeidere innen disse grener. Det er også stadig ytret ønske fra dør- og vindussnekkere at sådan ordning måtte komme i stand.

N. K. I. F., avd. 73, Torvestad, Haugesund, foreslår:

«Fiskeriindustriarbeiderne utskilles fra de fire forbund som de nå er spredt på og samles i et eget *fiskeindustriarbeiderforbund*».

Motivering:

Den organisasjonsform vi nå har for disse arbeidere er upraktisk og uoverensstemmende med industriforbundsformen.

Kjemisk, silde- og fisketilvirkningsarbeiderne i Transport, snurpefiskerne i Sjømannsforbundet osv.

Fiskehermetikkarbeiderne står i N.N.N., Sildoljearbeiderne i

Den organisatoriske fordel med å ha disse arbeidere i ett forbund er innlysende, samtidig som de er nærmest fremmedelementer i de forbund de er spredt på nå.

Om det er meget sesongarbeid i fiskeindustrien, og et eget forbund derfor i første omgang ville være svakere økonomisk fundert, så er det også nå de andre fagorganiserte grupper som må bære eventuell økonomisk svikt i administrasjonen, og en ordning på dette område for ett fiskeindustriarbeiderforbund må derfor kunne treffes.

For øvrig må saken sees i sammenheng med de veldige utviklingsmuligheter våre fiskerinæringer står overfor, og den progressive vekselvirkning det vil bli mellom et fiskeindustriarbeiderforbund og utviklingen av fiskerinæringene: På den ene side vil en slik utvikling skape stadig bedre økonomisk grunnlag for forbundet, på den annen side vil et fiskeindustriarbeiderforbund være et viktig redskap for arbeiderbevegelsen for å utvikle fiskerinæringene.

Norsk Kommuneforbund, avd. 154, foreslo:

«Alle medlemmer tilsluttet Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund, som er tilsatt i kommunen overføres til Norsk Kommuneforbund. *Subsidiært:* Alle månedslønnede overføres.»

Motivering:

Samarbeidet på arbeidsplassen vil falle enklere og lettere ved at samtlige står i ett forbund, både ved tariff-forhandlinger og spørsmål vedr. bedriften i sin alminnelighet.

Da det nå skal opprettes produksjons- og bransjeutvalg vil det absolutt være en fordel at samtlige ved bedriften står i et forbund.

Forretningsutvalget anbefaler forslaget.

Oslo Brannkorpsforening foreslo:

«For å få en enhetlig og slagkraftig fagorganisasjon må industriforbundsformen gjennomføres. Tvistesporsmål som oppstår ved at der er uklare grenser mellom forbundene må søkes eliminert ved å få klare linjer og grenseskiller.

Samorganisasjonen må styrkes. Samarbeidet mellom forbundene under opprettelse av tariffavtaler er nødvendig. Mono-

poltendensen i kapitalistisk forstand må bekjempes med de til rådighet stående midler.

Organisatorisk uavhengighet av de politiske partier må gjennomføres. Samarbeidskomitéen mellom Arbeidernes faglige Landsorganisasjon sentralt, distriktsvis og lokalt må gjennomføres.»

Oslo Sporveisbetjenings Forening, foreslo:

1. Industriforbundsformen gjennomføres som regel. I de forbund som dette ennå ikke er gjennomført, bringes organisasjonsformen i samsvar med dette så snart det er gjørlig. Framtidige dispensasjoner må ikke gis.

2. Det søkes samarbeid med andre yrkesorganisasjoner, åndsarbeidere, utøvere av frie erverv o. l., med sikte på eventuell tilslutning til L.O.

Arbeidet blant yrkesgrupper som ennå ikke er organisert påskynnes.

3. Innen Sekretariatet nedsettes et organisasjonsutvalg. Dette utvalg får som oppdrag å finne fram til de organisasjonsformer som bringer fagorganisasjonen i stand til å løse de oppgaver som til enhver tid foreligger.»

Norsk Bekledningsarbeiderforbund, foreslo:

Spørsmålet om sammenslutning av Norsk Bekledningsarbeiderforbund og Norsk Tekstilarbeiderforbund har vært behandlet av de respektive forbunds landsmøter både i 1938 og på det første landsmøte etter frigjøringen høsten 1945. Begge forbunds landsmøter har høsten 1945 enstemmig tatt avstand fra sammenslutning, og har samtidig løst spørsmålet om trikotasjearbeidernes organisasjonsforhold. Til orientering refereres *Norsk Bekledningsarbeiderforbunds* vedtak for så vidt det gjelder dette forslag:

«Trikotasjearbeiderne ble etter pålegg fra Landsorganisasjonen tilsluttet forbundet i 1919. Deres produksjon er i stor utstrekning den samme som er tariffestet i konfeksjonsindustrien.

En finner det derfor naturlig at de trikotasjebedrifter som viderefører produksjonen til ferdig vare med sømarbeid tilsluttes Norsk Bekledningsarbeiderforbund.

Samarbeidet med Norsk Tekstilarbeiderforbund fortsetter med sikte på ensartede lønninger for de trikotasjearbeidere som er medlem i dette forbund. Hvert av forbundene oppnevner for

øvrig 5 representanter (hvorav minst to er trikotasjearbeidere) til en samarbeidskomité som behandler saker av felles interesse.»

Norsk Tekstilarbeiderforbund vedtok når det gjaldt sammenslutning og trikotasjearbeidernes organisasjonsforhold følgende:

- a) «Sammenslutning med Bekledningsarbeiderforbundet ansees helt upraktisk.
- b) Landsmøtet pålegger kommende hovedstyre å utarbeide konkret forslag om at de av kongressen vedtatte organisasjonsformer oppheves, og at de forbund hvis medlemmer uttaler seg mot sammenslutning, blir stående som egne forbund.

Forslaget oversendes neste kongress.

- c) Landsmøtet tiltrer Bekledningsarbeiderforbundets vedtak under forutsetning av at trikotasjearbeiderne organiseres således at arbeiderne ved de bedrifter som produserer fra råvarer til ferdig vare skal organiseres i Norsk Tekstilarbeiderforbund.»

Det skulle vær unødvendig å gi noen nærmere motivering for de to forbunds standpunkt, idet dette er framholdt mange ganger før ved sakens behandling i tvistenemnda og på kongressen.

Det som imidlertid har vært et tvistespørsmål mellom disse to forbund, nemlig trikotasjearbeidernes organisasjonsforhold, er nå løst, og dermed er også spørsmålet om sammenslutning av disse to forbund kommet i en annen stilling.

Under henvisning til de enstemmige vedtak av begge forbund i denne sak tillater vi oss å foreslå for kongressen:

1. «Tidligere kongressvedtak om sammenslutning av Bekledningsarbeiderforbundet og Tekstilarbeiderforbundet oppheves.
2. Organiseringen av trikotasjearbeiderne skjer etter de rettingslinjer de to forbund er enige om.»

Til orientering kan meddeles at samarbeidskomitéen mellom de to forbund har vært i funksjon siden de to forbunds landsmøter har vært avholdt, og behandler saker av felles interesse for så vidt det gjelder trikotasjeindustrien.

Norsk Kommuneforbund, avd. 150, Hurum, foreslo:

«Kommunale veivoktere og faste veiarbeidere skal være tilsluttet Norsk Kommuneforbund.»

Motivering:

Skal kommunale arbeidere splittes i flere foreninger og i forskjellige forbund, blir organisasjonen svak og avdelingene små. Vi vil også peke på at de fleste kommuner heller vil ha forhandling med *en* stor forening, mot nå med flere små. Vi vil ikke unnlate å nevne at det var meget i mot arbeiderne at de måtte opprette egen avdeling og gå over i et annet forbund, og de har i den senete tid forsøkt å komme tilbake til de opprinnelige forhold.

N. K. I. F., avd. 48, Herøya, foreslo:

«Vi ser det som en viktig oppgave å få organisert funksjonærene ved Eidanger Salpeterfabrikker.

For å få løst denne oppgave, må vi henstille til kongressen at den fatter beslutning om at funksjonærene ved Eidanger Salpeterfabrikker gis adgang til å organiseres i egen forening tilsluttet Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund.»

Forbundet sier om forslaget:

«I henhold til vedlagte forslag fra vår avd. 48, Herøya, vil vi ha uttalt at vi gir forslaget vår beste anbefaling, og mener at spørsmålet om å organisere funksjonærer, også kontorfunksjonærer, ved de industrielle bedrifter bør skje i tilslutning til det forbund som har organisert arbeiderne ved bedriften.

Forholdet er nemlig nå, at funksjonærene ved en hel del av våre industrielle bedrifter ønsker å organisere seg, men kun i tilslutning til vårt forbund.»

*Fra sekretariatet:*1. *Ad organiseringen av hushjelper.*

Sekretariatet foreslår for kongressen å fatte følgende vedtak:

- I. Sekretariatet bemyndiges til i samråd med Norsk Kommuneforbund og Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund å undersøke muligheten av å nå fram til et organisasjonsmessig grunnlag, slik at hushjelpene blir tilsluttet Landsorganisasjonen enten gjennom ett av de ovennevnte forbund eller som eget forbund.
- II. Sekretariatet bemyndiges til i kongressperioden å anvende inntil kr. 15 000.00 pr. år til organisasjonsarbeid blant hushjelper.

2. *Diverse forslag om fagorganisasjonens oppbygging, grenseområder m. v.*

Det har tatt lang tid å bygge opp arbeiderklassens faglige organisasjoner. Det var naturlig at utgangspunktet ble en samling av arbeiderne i fagvise, lokale sammenslutninger og disse ble sluttet sammen i fagforbund. Den industrielle utvikling har ført med seg at fagenes rammer delvis er utvidet. En rekke industrier må i dag beskjeftige arbeidere med vidt forskjellige fagkunnskaper og spesialutdannelse. Stort sett har arbeiderne i de enkelte industrier felles interesser. Avgjørelsen i alle interessespørsmål som oppstår mellom arbeiderne og bedriften må løses på et felles grunnlag. Det er derfor naturlig og riktig at disse arbeidere samles i et forbund, hvor mulige interessemotsetninger kan avveies på en forstandig måte. Forbundene må da ta tilbørlig hensyn til de enkelte gruppers berettigede krav og interesser. Den prinsipielle linje i Landsorganisasjonens vedtak om å bygge fagorganisasjonen opp etter de industrielle linjer, er derfor riktig. Et annet spørsmål kan være om man strengt skal opprettholde beslutningene om at beslektede industrier som i og for seg ikke har berøringspunkter skal sluttet sammen. Her må spørsmålet om hvorvidt der finnes organisasjonsmessig basis for opprettholdelsen av de enkelte forbund undersøkes.

Landsorganisasjonen må nå treffe prinsipiell avgjørelse i spørsmålet om hvor vidt fagorganisasjonens ramme skal utvides til også å omfatte bedriftenes tekniske funksjonærer. Det er før besluttet at de merkantile funksjonærer kan tilsluttes Landsorganisasjonen. I denne forbindelse må man være oppmerksom på at et folks levestandard er avhengig av at produksjonen blir organisert og ledet under hensyntagen til hele folkets interesser. Det første skritt på veien er dannelsen av produksjonsutvalgene. Men en tilfredsstillende løsning av de foreliggende problemer kan ikke nås før den nødvendige bistand blir ytet av bedriftenes tekniske og merkantile funksjonærer på folkesolidaritets grunn. En mener derfor at det er riktig at Landsorganisasjonen treffer vedtak om at også de tekniske funksjonærer ved bedriftene kan organiseres i tilslutning til fagorganisasjonen. Solidaritetens ramme vil derved bli utvidet til å omfatte alle lønsmottakere som er beskjeftiget i be-

driftslivet. Til å begynne med vil det bli vanskelig å samle arbeiderne og funksjonærene i en felles organisasjon. Særlig vil dette forhold være til stede så lenge det nåværende private økonomiske interesseforhold inntar en så dominerende plass i produksjonslivet. Man må derfor gjøre seg fortrolig med at funksjonærene må organiseres i spesielle organisasjoner. Landsorganisasjonen har allerede vært oppmerksom på det forhold ved organiseringen av handelsflåten offiserer. Det samme hensyn vil gjøre seg gjeldende for arbeidslivets funksjonærer.

Alle er enige om at det det nå gjelder er å sikre hele folket den høyest mulige levestandard. Skal dette mål nåes, må alle produksjonskrefter utnyttes til det ytterste. Den viktigste produksjonskraft er folk har er befolkningens intellektuelle og fysiske skaperevne. Det er samordningen av disse krefter som er det viktigste problem å få løst, og til det må alle fagorganisasjonens evner og krefter settes inn.

Med den tilslutning som fagorganisasjonen har hatt i de siste 10—15 år, og med den nyorganisering som forestår, er spørsmålet oppstått om hvor vidt de faglige samorganisasjoners områder er riktig fastsatt. I denne forbindelse blir det nødvendig å ta samorganisasjonens nåværende administrasjonsordning opp til overveielse og mulig revisjon. Sekretariatet mener at det stedlige og distriktvise samarbeid mellom fagforeningene skal opprettholdes. Det er bare spørsmålet om å finne fram til den mest hensiktsmessige ordning som så langt råd er tilfredsstillende alle distriktvise hensyn og interesser uten at det påfører fellesorganisasjonen unødige utgifter.

Det spørsmål som i denne forbindelse bør komme i forgrunnen er, hvor vidt samorganisasjonens område bør innskrenkes til mindre distrikter hvor hver by eller industri-plass danner et naturlig senter. I de større byer kan da Landsorganisasjonen opprette faglige distriktskontorer under fagforeningsstyrenes direkte tilsyn.

Årsmøter i den nåværende form vil da bli sløyfet og pengene kan anvendes til mer nyttig arbeid i organisasjonene.

Idet vi viser til foranstående, vil sekretariatet anbefale kongressen å fatte følgende vedtak:

1. Det velges en organisasjonskomité på 15 medlemmer som får til oppgave å utrede alle foreliggende organisasjonsproblemer. Alle forslag i samband med organisasjonsspørsmål oversendes denne komité.
2. Representantskapet får fullmakt til å gjøre de nødvendige vedtak etter at utredningen er forelagt forbundenes og samorganisasjonenes styrer til uttalelse.
3. *Ad samarbeid med andre organisasjoner m. v.*

Forslagene fra Jern- og Metallarbeiderforbundets avd. 38, Kristiansand S., og Oslo Brannkorpsforening omfatter i første rekke samarbeid med andre organisasjoner. Sekretariatet vil derfor uttale:

Landsorganisasjonen har i saker av felles interesse samarbeid med Norges Kooperative Landsforening, Norges Fiskarlag og Norges Bonde- og Småbrukerlag. Dette samarbeid må opprettholdes og utvides i den utstrekning sekretariatet og/eller representantskapet finner det ønskelig.

Fagforeningene står fritt i spørsmålet om hvor vidt de vil stå kollektivt tilsluttet et politisk parti eller ikke.

Under dette punkt forelå videre følgende *samarbeidsavtale mellom Landsorganisasjonen, Norges Fiskarlag og Norsk Bonde- og Småbrukerlag*:

I erkjennelse av at ovennevnte organisasjoner har en rekke felles interesser når det gjelder vårt lands økonomiske, sosiale og kulturelle politikk, og at de i sin organisasjonsvirksomhet har, og etter hvert vil få sterke berøringspunkter, er en blitt enige om å inngå et fast organisasjonsmessig samarbeid.

1. Til å formidle dette samarbeid oppnevner hver av disse tre organisasjoner tre representanter til en samarbeidskomité.
2. Samarbeidskomitéen skal ta opp til behandling alle saker som blir den forelagt av de samarbeidende organisasjoner til uttalelse. Samarbeidskomiteen kan også selv ta opp til behandling spørsmål den finner er av betydning for de samarbeidende organisasjoner.
3. Når det gjelder spørsmål som bare er av interesse for L.O. og Norsk Bonde- og Småbrukerlag, behandles saken av disse to organisasjoners representanter.

Når det gjelder spørsmål som bare har interesse for L.O. og Norges Fiskarlag, behandles saken av disse to organisasjoners representanter.

4. Samarbeidskomitéen er bare en rådgivende og samarbeidende instans. Den besluttende myndighet tilligger de samarbeidende organisasjoners instanser.
5. Samarbeidskomitéen bestemmer selv sin arbeidsordning.
6. Hver av de samarbeidende organisasjoner bestrider selv eventuelle utgifter som er forbundet med sine representanters arbeid i komitéen.

Sekretariatet foreslo:

Kongressen godkjenner forslaget til Samarbeidsavtale mellom Landsorganisasjonen, Norges Fiskarlag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Fra *Norsk Bygningsarbeiderforbund* ble følgende forslag til kongressen omdelt til representantene:

I samsvar med fagkongressens vedtak februar 1923 om industriforbund, ble Norsk Bygningsarbeiderforbund stiftet november samme år. Forbundet er «en sammenslutning av alle fagforeninger hvis medlemmer beskjefliges i bygningsfagene og beslektede fag eller i bedrifter som tilvirker eller forhandler bygningsmaterialer, for så vidt de ikke etter Landsorganisasjonens vedtak skal tilhøre andre forbund».

Kongressen i 1934 slo fast og kongressen i 1938 understreket på nytt at ««Nybyggningsarbeid så vel som bygningsarbeid og forandringsarbeid som utføres av eller for industrielle bedrifter, stat eller kommune, henhører under Bygningsarbeiderforbundets virkeområde».

Etter 20 års virke er imidlertid Bygningsarbeiderforbundet fremdeles et utpreget *husbyggingsarbeiderforbund*. Utviklingen, i første rekke jernbetongens seiersgang som byggemateriale, har ført med seg at det i dag i stor utstrekning er de samme materialer og de samme arbeidsmetoder som brukes ved alt bygningsarbeid, hus- og fabrikkbygging, kraftstasjoner, damanlegg, kaier osv.

Skal industriforbundsformen gjennomføres til 100 pst. må nødvendigvis alt bygningsarbeid høre med til vårt forbunds virkeområde og arbeiderne stå organisert i N. B. A. F. For å få mest mulig like lønns- og arbeidsforhold, må sjølsagt N. B. A. F. også ha tariff-forholdet.

I samsvar hermed foreslår vi at kongressen 1946 gjør dette vedtak:

- a) Nybyggningsarbeid, forandrings- og tilbyggningsarbeid som utføres av eller for industrielle bedrifter, stat og kommune,

større reguleringsarbeider, alt arbeid som følger med utbygging av kraftanlegg, samt kaianlegg som utføres i entreprise, herunder innbefattet: jernbanestasjoner, funksjonærboliger, verkstedbygninger, lokomotivstaller, losjehus, godshus og for øvrig alt arbeid som kommer inn under betegnelsen bygninger, hører under N. B. A. F.s virkeområde.

- b) Veianlegg, grøftings- og planeringsarbeid og annet arbeid i forbindelse med nybygging innenfor et utparseleringsfelt eller som utparselleres for salg av tomter til nybygging, hører under N. B. A. F.s virkeområde. Hvis medlemmer av et annet forbund etter overenskomst med N. B. A. F. utfører bygningsarbeid i forbindelse med gjenoppbygging eller utvidelse av fabrikkbygninger, skal arbeidet utføres etter de lønns- og arbeidsvilkår som er fastsatt i N. B. A. F.s og dets avdelingens avtaler.

Videre foreslo *Bygningsarbeiderforbundet* følgende for virkeområdet for Norsk Bygningsarbeiderforbund omfattende bruk av trematerialer i bygningsproduksjonen:

1. Komiteens prinsipielle standpunkt er at Norsk Treindustriarbeiderforbund og Norsk Bygningsarbeiderforbund sluttet sammen i ett forbund.

Disse 2 forbunds virkeområde er så nær knyttet til hverandre at en sammenslutning er helt i flukt med industriforbundsformen og vil bringe ut av verden alle de tvistigheter som etter hvert er oppstått.

2. Blir sammenslutning av N. T. A. F. og N. B. A. F. ikke gjennomført foreslår komiteen at N. B. A. F.s virkeområde omfatter alle bedrifter som framstiller bygningsartikler av enhver art så som: trevarefabrikker og snekkerverksteder som framstiller artikler for bygningsbruk, dører, vinduer, trapper eller artikler til faste innredninger i kjøkken, butikk og lignende, bygningsplater av alle slag, korkisolasjon og matter, kryssfiner m. m. Som en naturlig følge av at ovennevnte bedrifter skal tilhøre Norsk Bygningsarbeiderforbunds virkeområde, kan henvises til at forbundet omfatter kalkverk, teglverk, skiferbrudd m. m.

Skal industriforbundsformen gjennomføres bør alt som produseres til bygningsbruk tilhøre N. B. A. F. uansett om det er dører, vinduer eller innredningsarbeider i andre

tresorter enn de vanlige, eller at de er gjenstand for en spesielle overflatebehandling.

Den nåværende håndverkslov er foreldet og ufullstendig og har ikke noen bestemmelse om de forskjellige fags virkeområde. Håndverksmestrene kan ifølge lovens bestemmelser uinnskrenket utføre arbeid som tilhører et annet fag, og er en av grunnen til de mange tvister innen håndverksfagene. Det er høyst påkrevet at organisasjonen framsetter krav om en gjennomgripende revisjon av denne lov.

Både bygningsssnekkerne og tømrerne har faste akkordtariffer for verksted og monteringsarbeid. L. O.s kongress har gjentatte ganger slått fast at alt arbeid som utføres ikke skal betales med lavere priser enn de som er fastsatt i tariffene. Det er helt umulig å føre kontroll med dette så lenge arbeidet kan utføres av et annet forbunds medlemmer. Derfor opplever vi til stadighet at arbeidet blir utført til lavere betaling fordi et annet forbunds medlemmer med en helt annen tariff utfører arbeidet, og ikke forlanger betaling etter de faste akkordtariffer.

Elias Volan: Etter den innstilling som foreligger fra sekretariatet til kongressen finner jeg det ikke nødvendig å gå inn på dette i detalj. Saken er jo den at sekretariatet foreslår alle disse saker oversendt en større komité og at representantskapet skal ta avgjørelsen etter at innstillingen er behandlet i forbundene og samorganisasjonene. Men det er likevel enkelte spørsmål jeg vil gjøre kongressen oppmerksom på og det er først og fremst hushjelpen. Vi har drevet noen år med dette arbeid, men en har til dags dato ikke funnet fram til noen organisasjonsform så en har fått hushjelpen med i Landsorganisasjonen. Det må vi få endret. Det er ikke så få som er sysselsatt innen dette yrke, og det er uforsvarlig å la det gå som nå. Hvilken organisasjonsform vi skal finne fram til, kan jeg ikke si i dag. Jeg vil håpe at komiteen vil kunne finne fram til en brukbar linje. Vi har et annet stort organisasjonsspørsmål og det er fagorganisasjonens stilling til det tekniske personale i bedriftene. Det er ikke tenkbart at vi kan komme fram til en sosialistisk bedriftsordning, uten at det tekniske personale, funksjonærer og arbeiderne i bedrifene marsjerer på samme linje. Arbeiderne er bare en gruppe av de som deltar i produksjonen. Vi har det merkantile og tekniske personale ved siden av ar-

beiderne. Det er vår plikt når vi står på terskelen til en ny samfunnsform å søke å utvikle solidariteten til også å omfatte det merkantile og tekniske personale. Det er samarbeidet mellom disse 3 grupper som kan gi oss herredømmet over produksjonen. Det blir komiteens sak å utrede dette. Videre har vi en hel del uløste organisasjonsspørsmål. De vedtak en gjorde i 1923 må til en viss grad sees på bakgrunn av den organisasjon vi den gang hadde. Vi hadde da rundt regnet 180 000 medlemmer. Nå regner vi snart å ha 400 000 medlemmer. I 1923 måtte en til en viss grad ta hensyn til organisasjonens styrke den gang. En måtte søke å slutte sammen grupper som det kanskje ikke er så nødvendig med nå. Men det er visse ting som er like nødvendig i dag som den gang. Men dette bør være gjenstand for en omhyggelige behandling og saken bør behandles sådan at resultatet av innstillingene blir slik at medlemmene selv skjønner at det som foreslåes er riktig og nødvendig å gjennomføre. Spørsmålet om samorganisasjonene, deres virkefelt, organisasjonsmessige oppbygging og plasing i organisasjonslivet bør også opptas til drøftelse. Her vedtok kongressen i sin tid at samorganisasjonene skulle følge fylkesgrensene mest mulig, men det har vært vanskelig å gjennomføre kongressens vedtak og det har ofte vært nødvendig for Landsorganisasjonen å øve tvang. Selv når det gjaldt ordningen av et rent administrativt apparat har det vært nødvendig å øve tvang og likevel har det ikke alltid lyktes. Og hvorfor? Arbeiderne utover regner med at det er nødvendig å ha en samorganisasjon i hver by. I Møre fylke har Landsorganisasjonen vært nødt til å bøye seg for kravet. Det var en langvarig strid i Rogaland, da det gjaldt Stavanger og Haugesund. Likedan i Østfold. I Buskerud har vi fremdeles Drammen og Hønefoss med hver sine samorganisasjoner. Hvilket resultat en vil komme til når en opptar dette vet jeg ikke, men at det er nødvendig også å se på dette er jeg overbevist om. Etter hvert som organisasjonen vokser og arbeidsoppgavene med dem, har det vært nødvendig for samorganisasjonene å få faglige utvalg på de større steder og de begynner å forlange lønnet hjelp. En blir nødt til innenfor organisasjonen å søke å rasjonalisere administrasjonen, hvis det ikke skal vokse oss over hodet. En taler sa i går at Volan hadde sagt at det var bedre å bruke pengene til Folkets Hus enn til årsmøter. Ja Volan mener at de midler vi kan avse til bl. a. Folkets Hus bør vi gjøre, og kan vi gjøre det ved å rasjonalisere

administrasjonen så skal vi gjøre det. Jeg tror ikke det er nødvendig å si noe mer. Så er det selve saksbehandlingen og sammensetningen av komiteen. Selv om det blir 15 medlemmer i komiteen så kan ikke alle forbund bli representert, men en bør vel gå fram slik at det f. eks. blir representanter for stat- og kommuneorganisasjonene, funksjonærene i handel og industri, for arbeiderne i de store hovednæringer, transporten og naturligvis må Landsorganisasjonens administrasjon være representert. Når denne komité skal behandle sakene så må den innkalle representanter for de organisasjoner som er interessert i de problemer som da skal behandles. F. eks. når det gjelder bygningsfagene. De organisasjonsproblemer som foreligger der interesserer bygningsarbeiderne, murerne, elektrikerne, høvle-
 liarbeiderne og treindustrien. Her er det minst 5 forbund som er interesserte. Det vil ikke være riktig at disse ikke høres. Slik gjelder det i alle industrier. De må være til stede. Hvilken vekt organisasjonen skal legge på det er en annen sak. En slik behandling vil naturligvis ta tid. Det er så. Men en må ta seg den tid som er nødvendig til å granske organisasjonsproblemene helt til grunnen. Det foreligger et forslag her fra Bygningsarbeiderforbundet, som er omdelt til representantene i dag. Jeg tror det bør sendes sammen med de øvrige forslag over til organisasjonskomiteen.

Fritz Hannestad: Når det gjelder spørsmålet om industriforbundsformen, går jeg ut fra at forslaget på side 15 fra litografene i Stavanger bortfaller. I 1937 hadde vi på vårt landsmøte en virkelig positiv generaldebatt om et grafisk industriforbund. Det forelå da en innstilling fra en komité av de interesserte forbund. Med 51 mot 36 stemmer ble industriforbund forkastet. På vårt landsmøte i 1945 var saken atter oppe og der ble det vedtatt nesten enstemmig. I løpet av disse 9 år har industriforbundsformen arbeidet seg fram hos typografene. De tariffmessige forhold skulle ikke vanskeliggjøres ved en slik sammenslutning. Vi må som Volan sa en gang se å komme fram til en løsning av denne sak.

Edvard Støland: På side 21 har vi et forslag fra Herøya når det gjelder organiseringen av funksjonærene ved Eidanger. Vi sier i vårt forslag: «Vi ser det som en viktig oppgave å få organisert funksjonærene ved Eidanger Salpeterfabrikker. For å få løst denne oppgave, må vi henstille til kongressen at den fatter beslutning om at funksjonærene ved Eidanger Salpeter-

fabrikker gis adgang til å organiseres i egen forening tilsluttet Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund.» Vi har hos oss en merkantil forening på 80—90 medlemmer. De er organisert i en såkalt gul forening. Den har intet gjort for å forbedre forholdene. De yngre funksjonærer er misfornøyd og har flere ganger henstilt til oss å få de organisert i egen forening i tilslutning til vårt forbund. De ønsket ikke å slutte seg til Handels- og Kontorfunksjonærernes Forbund. Derfor har vi sendt dette til kongressen. Jeg ser imidlertid at sekretariatet ikke har realitetsbehandlet det, men jeg vil henstille til sekretariatet å nedsette en engere komité til å behandle dette ene spørsmål. Skal en avvente den store organisasjonskomités arbeid så vil det ta lang tid før vi får en avgjørelse.

Halfdan Wigaard: Det hersker stor uklarhet når det gjelder industriforbundsformen, om det skal bygges på arbeidsplassen eller på industrien. Hvis ikke kongressen sier tydelig i fra, vil uklarheten fremdeles vedvare. Det er så megen uklarhet når det gjelder disse ting at en kommer opp i de merkeligste forhold. De som f. eks. kan bære en pakke under 50 kilo skal tilhøre Handels- og Kontorfunksjonærenes Forbund. Men er det en som bærer en sekk over 50 kilo, ja så er du transportarbeider. Tvistenemndas avgjørelse blir ofte meget merkelig av den grunn. I vårt fag har vi aldri hatt noen tvister utenfor våre egne dører. Vi har som regel ordnet det oss imellom. Men vi har en stadig kamp. Vi må nå engang bli ferdig med dette. Trekker en konsekvensen slik som enkelte gjør her kan vi komme opp i de merkeligste konstallasjoner. Det som må gjøres er å bygge på arbeidsplassen. Det ville være rimelig om kongressen uttalte seg for den linje at når en arbeider på en og samme arbeidsplass, så skal en høre til samme organisasjon. Ellers får vi stadig kamp om dette. Jeg vil henstille til kongressen at de uttaler seg for dette prinsipp.

Rasmus Rasmussen: Når det gjelder industriforbundsformen er det gitt uttrykk for at en ikke har klare bestemmelser. Men vi har det, helt fra 1923 både i kongressenes og representantskapets vedtak. Men det er uviljen til å gjennomføre vedtakene som er det avgjørende. Og uviljen ligger på toppen. Hadde tillitsmennene gått inn for det, så hadde vi unngått meget av striden. Jeg var i sekretariatet imot å sende denne sak på en ny ørkenvandring. Vi har nå i 25 år drevet på med dette. Skal vi nå få nye 25 år? Derfor har jeg stemt imot dette forslag.

Hvordan opptrer vi i fagforeningene? Når et vedtak er fattet der, må vi bøye oss for det. Men når det gjelder vedtak i organisasjonen ellers er det ikke disiplin i toppen. Kan en stadig oversitte kongressvedtak i ledelsen, så vil disiplinen for fattede vedtak også kunne svekkes utover blant medlemmene. Det gjelder om å få administrasjonen så økonomisk som mulig. Hvordan skal det være med tvistenemnda, når en får denne organisasjonskomité? Skal de gå og trække på hverandre? Kongressen må ta et konkret vedtak her. Vi er i vårt arbeid innen næringsmiddelindustrien stanset opp i vår agitasjon, fordi kongressen ikke har sagt tydelig ifra. Det er nødvendig å få gjennomført industriforbundsformen hvis vi skal få arbeidet oss videre framover. Jeg vil oppta et forslag. Jeg er oppmerksom på at det vil gå til redaksjonskomiteen, men jeg vil likevel fremme det. Personlig hadde jeg tenkt å fremme et konkret forslag for næringsmiddelindustrien, men jeg skal ikke gjøre det. Jeg foreslår: «Der opptas forhandlinger mellom beslektede forbund innen næringsmiddelindustrien med sikte på sammenslutning av disse forbund. Forhandlingene skal være tilendebrakt innen utgangen av 1946. Forhandlingsresultatet forelegges de angjeldende medlemmer til uravstemning.» Når jeg vil ha det avgjort allerede i år, er det for å komme i gang med arbeidet for nyorganisering.

Olaf Norby, N.N.N.: Det er som Rasmussen sier at dette har gått igjen i mange år. Medlemmene i vårt forbund forstår ikke at det skal være grunner for særegne forbund i næringsmiddelindustrien. Det er ingen grunn til å opprettholde de 4 forbund innen denne industri. Jeg vil anbefale kongressen å vedta Rasmussens forslag. Volan var bl. a. inne på søke å finne fram til linjer for å få med de som fremdeles står utenfor fagorganisasjonen. Vi har i den industri jeg representerer en ikke ubetydelig funksjonærstab. De går der som de skulle være noe annet enn lønsmottakere. Bedriftene søker også å stille slik med disse at en skal kunne se hvem som er funksjonær og hvem som er arbeidere. Vi har eksempler på at arbeidere som blir formenn ikke får lov til å sitte sammen med oss arbeidere i matsalen og heller ikke å være fagorganiserte. Det kan ofte være noen av våre beste kamerater som får slike formannsstillinger. Fagorganisasjonen har gått inn for produksjonsutvalg. Der skal funksjonærene være representert enten de er organiserte eller ikke. Hvilken garanti har vi da for om funksjonærene står på vår side eller bedriftens? Hvis vi ønsker opplysninger

om bedriften så tør de kanskje ikke gi oss de opplysninger de sitter inne med. Når organisasjonsspørsmålet nå er tatt opp, må denne kongress finne midler så en kan få løst disse ting. Det gjelder ikke bare vår industri, men kanskje alle større industrier.

Dirigenten opplyste at det nå var tegnet 30 talere. Og strek ble foreslått. — 30 nye talere tegnet seg og så ble strek satt.

Bjarne Klafstad: Elektrikerforbundet har i hele sin historie forsøkt å bygge opp organisasjonen på den måte medlemmene har ønsket. Det var på foranledning av arbeiderne innen elektrisitetsforsyningen, jern- og metallmedlemmer, at vi i 1918 brøt med dette forbund og dannet Norsk Elektrikerforbund. Det var i flukt med medlemmenes ønsker at våre representanter på kongressen i 1923 stemte for overgangen til industriforbund, og at de da med en gang tok det uttrykkelige forbehold at der ble organisert et elektrisitetsforsyningens forbund. Da organisasjonsutvalget som skulle tilpasse kongressens beslutning i det praktiske organisasjonsliv, tross dette besluttet å oppdele vårt forbund på flere forbund, besluttet forbundsstyret, som de lojale organisasjonsfolk de var, med 8 mot 3 stemmer, å oppløse forbundet fra 1. januar 1924. Dette var ikke i overensstemmelse med medlemmenes ønske, og der reiste seg en storm av protester med krav om uravstemning eller ekstraordinært landsmøte. I motsatt fall stoppet kontingentinnbetalingen. For å unngå en indre oppløsning av elektrikernes organisasjon, til skade ikke bare for dem selv, men for hele fagorganisasjonen, måtte forbundsstyret bøye seg og sende saken ut til uravstemning. 86 pst. stemte under den tilspissede situasjon som da var til stede for forbundsstyrets mindretall om å opprettholde forbundet som en helhet uten hensyn til følgene. Forbundet sendte da i oktober 1923 en utførlig redegjørelse om medlemmenes standpunkt til L.O. med søknad om godkjenning av vårt forbund som organisasjon for de som arbeidet i elektrisitetsforsyningen. På dette har forbundet aldri mottatt noe svar. Men svaret kom i forbindelse med innstillingen til kongressen i 1925, hvor det ble fremmet konkret forslag om oppløsning av vårt forbund. Nå opptrådte vårt forbundsstyre i overensstemmelse med medlemmenes ønske, og det samme forbundsstyre som tidligere hadde besluttet oppløsning med 8 mot 3 stemmer, fremmet nå forslag om forbundets beståen med 10 mot 1 stemme. Våre representanter på kongressen kjempet en håpløs kamp for å få effektuert den organisasjons-

form de hadde skissert og lagt til grunn for sin stemmegivning 2 år i forveien. Det var ingen mulighet for dem å få overbevist kongressens flertall om hva elektrisiteten var, hvilke muligheter den hadde og hva den krevde også på det faglige organisasjonsområde. Kongressen besluttet at vårt forbund skulle oppløses.

Forbundsstyret fant nå å måtte sende saken ut til ny uravstemning. Den fastlo enda tydeligere enn 2 år i forveien, nemlig med 90 pst. at medlemmene forlangte at vårt forbund skulle opprettholdes som en helhet. Forbundet sendte igjen en utførlig redegjørelse til sekretariatet, begrunnet medlemmenes standpunkt utførlig, og rettet en inntrengende henstilling til sekretariatet om å finne en ordning for forbundets fortsatte beståen i fellesorganisasjonen. Heller ikke på dette har vårt forbund mottatt noe svar, men vårt forbund var dermed trådt ut av L.O.

Derimot fortsatte de andre forbund uhindret sitt medlemskap. Baker- og Konditorforbundet, Bokbinder- og Kartonnasjeforbundet, Centralforeningen, Formerforbundet, Kjøttindustriarbeiderforbundet, Litograf- og Kjemigrafforbundet, Jernbaneforbundet, Lokomotivmannsforbundet, Murerforbundet, Skinn- og Lærarbeiderforbundet og Tobakksarbeiderforbundet. Av en 12—13 forbund som ble rammet av kongressens beslutning, ble vårt forbund utvalgt som syndebukken og trakassert ut av rekkene. Det tjener etter min mening til vår organisasjons og våre medlemmers ære at de fastholdt sin klare, klasse-solidariske innstilling. Det er vel ingen nå lenger som i fullt alvor våger å gjenta datidens argumenter om medlemmenes og særlig våre tillitsmenns egoisme som skulle ha ført til at vi hadde desertert fra arbeidernes fellesskap for å mele vår egen kake. Det har heller ikke noe med fagstolthet eller snobberi å gjøre. Vi mener gjennom våre handlinger, gjennom hele vår historie, å ha bevisst at vi hverken er bedre eller verre enn den norske arbeiderklasse for øvrig. Vi er en del av den, og som sådan har vi den hele tid arbeidet og handlet.

I flukt hermed vedtok da også vårt landsmøte i oktober 1926 et forslag som bemyndiget forbundsstyret til snarest mulig å melde forbundet inn i L.O. på samme grunnlag som for Murerforbundet fastsatt. Dette førte til etter en del forhandlinger og behandling i representantskapet, ble vårt forbund igjen tilmeldt L.O. fra 1. januar 1927. Nå var det en forholdsvis rolig periode inntil representantskapsmøtet 16.—18. desember 1932.

Forut for dette hadde representanter for L.O. besøkt våre avdelinger i Sulitjelma, Odda, Sauda og Sarpsborg, for å overbevise medlemmene direkte om den store fordel i å overføre sitt medlemsskap til de respektive industriforbund. Over alt ble L.O.s linje enstemmig tilbakevist. På tross av medlemmenes tydelig uttalte vilje, besluttet representantskapet mot bare 6 stemmer å pålegge vårt forbund å gjennomføre det som deres egne representanter hadde konstatert var umulig å gjennomføre. Et opplagt overgrep og maktmisbruk.

Saken ble av vårt forbundsstyre henvist til landsmøtet som godkjente at de omstridte avdelinger fortsatt fikk opprettholde sitt medlemsskap i forbundet, men rettet en inntrengende henstilling til L.O. om å finne en ordning for vårt fortsatte medlemsskap.

Dette resulterte i at sekretariatet 11. desbr. 1933 besluttet at vårt forbund betraktes som uttrådt av L.O. fra 1. november s. å. Og dermed begynte da den siste periode vårt forbund har vært utenfor L.O. Den kom til å vare i 5½ år.

(Taletiden var ute og representanten måtte avbryte sitt innlegg, som senere i debatten ble fullført av Ludv. Gundersen.)

1-års dagen for landets frigjøring.

Dirigenten ringer i klokken og representantene anmodes om å innta sine plasser. Klokken er snart 12 på 1-års dagen for landets frigjøring.

Statsminister *Einar Gerhardsen*: Kamerater. Frigjøringsdagen vil for alle som var så heldig å oppleve den, stå som en av de eiendommeligste dager i vårt liv. Bak oss lå fem tunge og svarte år med hver dag fylt av uro og angst. Tankene går i dag til dem som aktivt kjempet for å få Norge fritt igjen, til dem som gjorde sin plikt i det daglige strev, og ikke minst til kvinnene, mødrene, som hadde sine kjære ute og hjemme. i fengsler og konsentrasjonsleire. Hva *de* måtte sette inn av personlig kraft for å holde hjemmene sammen er det få som kan tenke seg. 9 000 landsmenn falt i kampen. En av våre store diktere har sagt: «Vi er så få her i landet, hver fallen er bror og venn.» Når vi tenker tilbake på dem som ikke lenger er blant oss, kanskje særlig på våre døde fagforeningskamerater, føler vi at tankene er som åpne sår. Vi bøyer oss i dyp respekt for deres innsats, og vi føler dypt for deres etterlatte, disse som brakte

det største offer. Endelig kom freden, i dag for ett år siden, og med den friheten, rettssikkerheten og tryggheten. I dette øyeblikk minnes vi frigjøringsdagen med to minutters stillhet. Vi minnes våre døde kamerater, vi takker dem som gjorde sin innsats, og vi gir hverandre det hellige løfte at vi i dagene og årene som kommer skal gjøre alt vi evner for å verne om våre dyre menneskerettigheter, fred og frihet.

Forsamlingen reiste seg og i 2 minutter hvilte en åndeløs stillhet over salen. Den gripende minnehøytidelighet ble avsluttet med to vers av fedrelandssangen.

Debatten om organisasjonsspørsmålene går videre.

Ludv. Gundersen: Jeg skal fortsette der Klafstad måtte slutte: Når vi ble satt utenfor hadde vi 1 663 medlemmer, og når vi igjen ble opptatt i L.O. 1. mars 1939, 3 437 medlemmer. I denne periode ble det også arbeidet intenst fra vårt forbunds side for å komme inn i L.O. igjen. Og endelig i 1938 kom en fram til reelle forhandlinger som resulterte i at der straks skulle velges en komité som skulle utrede spørsmålet om et eget elektrisitetsforsyningens forbund. Inntil dette var gjort, skulle vi opptas i L.O. fra 1. mars 1939 og opprettholde vårt daværende virkeområde. Etter de drøftelser som var gått foran denne protokoll, og de muntlige tilsagn som var gitt, anbefalte vårt forbundsstyre — tross de tidligere slette erfaringer en hadde — enstemmig tilmelding til L. O. på dette grunnlag. De sier bl. a i innbydelsen til uravstemningen at de gjør det i den trygge forvisning at vårt forbund nå og i framtiden vil bli stående i L.O. som en egen organisasjon representerende elektrikerne i landet. Likevel stemte nesten 34 pst. mot forslaget om en gjeninntreden i L.O.. Disse 34 pst. var ikke dårlige organisasjonsfolk i klassemessig forstand, men av gammel erfaring fryktet de for at L.O.s ledelse fremdeles skulle fortsette med sine gamle manøvrer. Og dessverre ser det ut til at de skal få rett. Men vårt forbundsstyres ansvarlige ledelse hadde fått det inntrykk at manøvrene tid nå var forbi, at L.O.s ledelse endelig hadde innsett at elektrisitetsforsyningen trengte sin egen organisasjon også her i landet i likhet med hva de hadde i alle andre land som hadde en fagorganisasjon som tellet med internasjonalt sett. Alt syntes fra 1939 å ligge godt til rette. Vårt forbund har bestrebet seg på å overholde de betingelser som ble satt, og

så med lengsel fram til den dag da vårt endelige organisasjonsområde skulle være fastlagt, og vi kunne bruke våre krefter på å løse de mange oppgaver som ventet på oss der. Tilsynelatende gikk også alt etter forutsetningene, og det er ikke en eneste klage på vårt forbund for brudd på de midlertidige linjer som var opptrukket for vår virksomhet. Vi var derfor så naive å tro at vi nå endelig skulle få en saklig avgjørelse, og hadde derfor ikke tenkt å trekke vår sak inn for denne kongress. Vi stolte på en rettferdig avgjørelse etter de retningslinjer vi var opptatt på. Men nå skjer det forunderlige at L.O.s ledelse på et søkt grunnlag reiser den gamle strid i hele sin bredde og dermed gir mindretallet ved den siste uravstemning fullstendig rett i sine bange anelser. De undergraver på den måte vår forbundsledelses stilling, og flertallet må få den oppfatning at forbundsledelsen har ført dem bak lyset. Under disse forhold finner vi det nødvendig å beslaglegge kongressens tid med en redegjørelse for vårt forbunds stilling, idet dere igjen sender organisasjonsproblemene gjennom en komité og til representantskapet. Stillingen er, som representantene ganske sikkert forstår, ikke endret fra behandlingen i 1923, 1925, 1932 og 1939. Det foreligger et enstemmig krav innen vårt forbund om å få opprettholde forbundet som en helhet. Heller ikke av dårlig klassesolidaritet. Men det grunner seg på den kjensgjerning at elektrisitetsforsyningen er en egen bransje eller industri som krever at arbeiderne der står samlet hvis de skal kunne løse sine og samfunnets interesser. Utviklingen innen elektrisitetsforsyningen har jo medført at kraftstasjonene samkjører mer og mer, det er bare et tidsspørsmål når alle samkjører, bare oppdelt i noen få samkjøringsdistrikter etter de geografiske forhold i landet vårt. Kraften blir også levert til all slags industri ved siden av det private behov. Kraftstasjonsbetjeningen og elektrisitetsverkspersonalet er derfor et samlet hele som utfører arbeid for alle industrier. Nøyaktig det samme er tilfelle med våre installasjonsmontører. I løpet av et par år arbeider en installasjonsmontør innen alle de industrier vi har, papirindustrien, kjem. industri, verkstedindustrien, grafisk industri, hermetikkindustrien, bygningsindustrien, ja over alt må disse være til stede, skal hjulene svinge. Er det ikke da naturlig at disse møtes i én organisasjon, — et elektrisitetsforsyningens forbund. Ingen krumspring og manøvrer kan føre til at den norske fagorganisasjon kommer utenom den kjensgjerning.

Adolf Olsen: Jeg er enig med sekretariatet i innstillingen og av mange grunner. Vi skal ikke være redd for å ta opp vårt eget organisasjonsapparat og søke å rasjonalisere det. En må beskikke sitt eget hus, før en kan gripe inn i andre. I fagorganisasjonen har vi distrikter hvor medlemstallet er 6—10 doblet. Det er klart at det stiller større krav til organisasjonen. Ut fra dette er jeg enig i nedsettelse av en organisasjonskomité. Vi har videre sett at forbundene i større utstrekning enn før har ansatt distriktssekretærer. De er prisverdige tiltak, men det er ikke sikkert at det er det mest heldige. Det vil kanskje være heldigere om en kunne sentralisere kreftene utover i distriktene for den samlede fagorganisasjon istedenfor bare å virke for de enkelte fagforbund. Videre har vi organiseringen av de tekniske og merkantile funksjonærer. Vi hadde i sin tid mange formenn som ble satt ut av Arbeidsmannsforbundet og de er fremdeles forbitret derover. Spørsmålet er hva en kan gjøre for disse. Vi har forsøkt å organisere bestyrerinnene og formennene i hermetikkindustrien, hvis forhold ofte er slettere enn arbeidernes. Disse saker må løses temmelig hurtig. Disse grupper banker i dag på organisasjonen. Jeg vil henstille til sekretariatet å søke å finne fram til en praktisk løsning av organisasjonsspørsmålene og for å heve disse gruppers lønns- og arbeidsforhold.

Hans Bjerkholdt: Det er ikke mer enn naturlig at vi må oppta vår organisasjon til nye drøftelser for å se om den utfyller de nye arbeidsoppgaver som den stilles overfor under de endrede forhold vi nå lever i. En må da se å finne fram til en organisasjon som bedre kan løse arbeidsoppgavene. Men jeg kan ikke forstå nødvendigheten av å ta opp samorganisasjonenes virkeområder. Det heter i sekretariatets innstilling: «Med den tilslutning som fagorganisasjonene har hatt i de siste 10—15 år, og med den nyorganisering som forestår, er spørsmålet oppstått om hvorvidt de faglige samorganisasjoners områder er riktig fastsatt.» Det er meg ubegripelig. Volan sier at en har måttet benytte tvang og at det er strid ute i distriktene, også i Østfold, men vi har ikke kjennskap til det. Men et av de viktigste momenter i dette er den endelige avgjørelse av organisasjonsspørsmålet. Diskusjonen her vil også vise at det er stor strid om hvordan det skal løses. Derfor er det nødvendig å få en ordentlig utredning. Det står i sekretariatets innstilling punkt 2: «Representantskapet får fullmakt til å gjøre de nødvendige

vedtak etter at utredningen er forelagt forbundenes og samorganisasjonenes styrer til uttalelse.» Går kongressen til det vedtak, at representantskapet skal ta avgjørelsen, så vil det nok vise seg at Landsorganisasjonen må øve makt og enda vil det ikke hjelpe. Det riktige må være at kongressen avgjør det, og jeg har tillatt meg å stille forslag herom.

Gunnar Disenåen foreslo: Det henstilles til organisasjonskomiteen å oppta arbeidet med å få avisbudene tilsluttet et eller annet forbund.

Ole Andersen Kiste foreslo: I punkt 1 side 24 tilføyes: «og forelegges neste kongress». Punkt 2 utgår.

Hans H. Bjerkholdt foreslo: Innstillingen punkt 2. Dagsordenens punkt 5. Komiteens utredning forelegges førstkommende kongress.

Thorleif Andresen foreslo: Representantskapet får fullmakt til å gjøre vedtak etter at utredningen er forelagt forbundenes medlemmer til uravstemning.

Harald Claes foreslo: Organisasjonskomiteens utredning utsendes til behandling i fagforeningene og samorganisasjonenes årsmøter. Resultatet av behandlingen tilbakesendes organisasjonskomiteen som på grunnlag herav fremmer innstillingen for fagkongressen.

Bjarne Dahlberg foreslo: Kongressvedtaket av 1923 ad gjennomføring av industriforbundsformen oppheves.

Ingolf Henriksen: Det er ikke slik enighet ute i distriktene om samorganisasjonenes grenseområde. Vi har ment at det var riktig å få en lokal samorganisasjon i Haugesund. Arbeiderne der er fortsatt av den oppfatning at vi ville ha fått utført et større arbeid om vi hadde hatt en lokal samorganisasjon. Vi vil derfor støtte forslaget her og vi går ut fra at samorganisasjonene får anledning til å sende inn sine forslag. Her i byen har et forbund som Kommuneforbundet 28 avdelinger. Det må kunne gå an som i Oslo Transportarbeiderforening å slå det sammen. Denne forening teller om lag 4 000 medlemmer og de er sikkert enda mer spredt på mange arbeidsplasser. Det må dog være bedre med en slik organisasjonsform enn den Kommuneforbundet har. En må kunne samarbeide mer.

Bjarne Dahlberg: I den innledning Volan ga beskjeftiget han seg i grunnen med det vesentlige. Bakgrunnen for organisasjonsformen den gang var at vi var oppe i en tilspisset klassekamp. På fagkongressen i dag er perspektivene annerledes enn

den gang. Det gjelder ikke kampen om 5-øre, men vi står med ansvaret for hele landets oppbygging. Det er uriktig å stå å tygge på et vedtak av 1923. Rasmussen vil ha nedsatt en komité for beslektede forbund innen næringsmiddelindustrien. Men vi hadde en komité der hvor Rasmussen var med og det var meningen å komme med forslag til denne kongress, men det er ikke kommet noe. Det har heller ikke vært holdt noen møter i komiteen. Vi må nå hente ned vedtakene av 1923 og begrave dem. Jeg vil anbefale at en vedtar mitt forslag.

Torbjørn Henriksen: Det er forståelig at denne sak får en bred plass. Det er så at det har vært strid om dette rundt i foreningene. Men i disse 5 år har en ikke hatt anledning til å foreta seg noe. Det er derfor forståelig at det nå reises. Men når det da gjelder et slikt forslag som det Dahlberg har stilt, så burde det ha vært innsendt til sekretariatet på forhånd, så alle hadde fått høve til å behandle det før kongressen. Jeg vil si med Rasmussen at hadde vi gjennomført vedtakene av 1923 så hadde vi i dag stått anderledes. Det har vært sabotert og lagt vanskeligheter på alle måter. Vi er kommet et stykke på vei, men vi har en god del igjen ennå. Jeg kan ikke se annet enn at det riktigste må være å få denne komité satt i arbeide så hurtig som mulig, av de beste folk vi har. Men da vil det være uriktig å vente med denne innstilling helt til kongressen. Det riktige må være at innstillingen blir sendt forbundene og samorganisasjonene og at det nye representantskaps første møte får avgjørelsen. Jeg vil advare mot alle benkeforslagene her. Det er talt om elektrikerforbundets opphevelse, det er saker en må komme fram til ved komiteens arbeide. Gundersen fremholdt fagbeskyttelsesspørsmålet, som en spesiell ting for elektrikerforbundet. Det har vi i en rekke forbund. Det er ikke argumenter. Det fagorganisasjonen er interessert i er at alle får en så skikkelig yrkesmessig utdanning som råd er og her vil Landsorganisasjonen være den som kan koordinere dette arbeide. Det er her L.O. har sagt fra at en må søke å forbedre håndverksloven. De små interesser må vike for fellesinteressene. Hushjelpen må organiseres og det sies i den forbindelse at Kommuneforbundet skal tas med på råd. Vi er takknemlig for det, men jeg forstår ikke at de skulle høre hjemme hos oss, men vi skal selvsagt være med på å gi vårt besyv. Men de hører vel nærmest hjemme i Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet. Kommuneforbundet har en stor brakkmark som f. eks. innen sy-

kehusene, hvor en først og fremst har sykesøstre. Det samme gjelder jordmødrene. Når det gjelder statstjenesten så har vi lignende brakkmark og de forbund som er interessert må ha Landsorganisasjonens støtte. Også på disse områder kreves det at særinteressene må vike. Jeg vil henstille til kongressen å være forsiktig med å rive opp noe i disse saker, men at en på denne måte søker å få alle til å gjøre seg opp en mening om det som er fagorganisasjonens oppgave og som tjener arbeiderklassen best.

Konrad Karlsen, foreslo: Den utvikling som i dag finner sted henimot ett samfunnssystem med planøkonomi, istedetfor de private krefters frie spill, fører med seg en sterk øking og overføring av arbeidsoppgaver til fellesorganisasjonene. Dette både i landsmålestokk — i Landsorganisasjonen og lokalt i samorganisasjonene. En utbygging av samorganisasjonenes administrasjon i samsvar med de økede oppgaver er derfor nødvendig. Fagorganisasjonen må mer og mer beskjefte seg med samfundsspørsmål som har sin tilknytning til de samfunnsmessige organer, som kommuner og fylker. Fagorganisasjonen må komme i ett intimere samarbeid med andre organisasjoner, som partiorganisasjoner, fisker- og bonde- og småbrukerorganisasjoner. Disse organisasjoner har som regel fylkessammenslutninger. Under henvisning hertil uttaler kongressen at samorganisasjonene bør styrkes, og at samorganisasjonenes grenseområder i alminnelighet bør følge fylkesgrensene.

Thorleif Andresen: Da vi besluttet å tre inn i Landsorganisasjonen igjen var det som eget, selvstendig forbund. Det er mulig at det er på toppen en ikke er kommet lenger med hensyn til industriforbundsformen. Vi har et kartell som arbeider bra og vi har et fagskille som virker tilfredsstillende. Når jeg nevnte at medlemmene besluttet å tre inn i Landsorganisasjonen som eget forbund, så må også medlemmene ha rett til å behandle og ta stilling til organisasjonskomiteens innstilling når den foreligger. Jeg har foreslått at representantskapet kan ta avgjørelsen etter at medlemmene ved uravstemning har fått anledning til å si sin mening.

Harald Claes: En av hovedbetingelsene for at beslutninger skal holdes og gjennomføres må være at disse er i overenstemmelse med medlemmenes oppfatning. I punkt 2 sier sekretariatet at innstillingen bare skal behandles av forbundene og samorganisasjonene. Derved får ikke medlemmene rett til å behandle

saken. Vi ser hvordan tendensen nå er med innskrenkninger på alle hold, kongressens representantantall er satt ned til 300, representasjonen til de forskjellige forbunds landsmøter nedsettes og en innskrenker samorganisasjonenes arbeidsoppgaver. Hva blir da resultatet? Er det den vei vi skal gå? Skal det være demokratiet? Nei, det må være galt. Derfor foreslår vi at saken forellegges for medlemmene så de får uttale seg og på grunnlag av det kan så organisasjonskomiteen komme med sin innstilling. Når det gjelder Oslo og Akershus faglige samorganisasjon, så er det mange forbundsformenn som finner at den er en blindtarm, men medlemmene finner at den er nødvendig. Vi ser at en også vil innskrenke samorganisasjonenes årsmøter. Det er uriktig. Jeg anbefaler mitt forslag som et tillegg til sekretariatets innstilling punkt 2.

Møtet hevet.

ETTERMIDDAGSMØTET ONSDAG DEN 8. MAI

Dirigenter: Rosenløv. — Bérntsen.

Protokollen fra formiddagsmøtet referertes og godkjentes uten bemerkninger.

Hilsen fra FN's generalsekretær.

Fra *Trygve Lie* referertes følgende hilsningstelegram til kongressen:

Jeg sender fagkongressen mine beste ønsker om gode resultater for rådslagingene. Alle vanskeligheter er til for å overvinnes både for dere og for meg.

Hjertelig hilsen til alle venner og kongressdeltakere.

Dirigenten utba seg kongressens fullmakt til å avsende svartelegram, hvilket kongressen umiddelbart ga sin tilslutning.

Punkt 11: Folkets Hus-spørsmål.

Innkomne forslag:

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, avd. 86, Sannessjøen, foreslår: «Landsorganisasjonen trer støttende til med råd og kapital til anskaffelse av Folkets Hus på små steder der de har avdelinger.»

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, avd. 123, foreslår:
«A. F. L. oppretter et fond til direkte hjelp og støtte til bygging av nye Folkets Hus.»

Motivering:

Avd. 123 mener at de lån som blir ytet av A. F. L. og Arbeidernes Landsbank til bygging av Folkets Hus ikke kan bli tilstrekkelig med de byggeomkostninger en nå må regne med. Det vil derfor være av stor betydning om en kunne yte direkte økonomisk støtte til dette formål.

Fra sekretariatet forelå innstilling til fagkongressen angående Folkets Hus Landsforbund:

De forskjellige Folkets Hus rundt omkring i landet har aldri hatt noen organisert innbyrdes forbindelse. De er blitt til ved lokalt initiativ og har levd sitt eget liv, uten nevneverdig støtte i de bygningsmessige, administrative og økonomiske erfaringer som er innsamlet av liknende organisasjoner på andre steder. Det organisasjonsmessige grunnlag er også svært forskjellig. Resultatene av de store anstrengelser og ofre som er lagt ned i arbeidet svarer derfor ofte ikke til forventningene. Med de fordringer som i dag stilles til tidsmessige foreningslokaler, må en dessverre betegne stordelen av våre Folkets Hus som utilfredsstillende i mange henseender.

Men arbeiderbevegelsen står i dag overfor oppgaver som er større enn noensinne. Store nye befolkningsgrupper er trukket med i organisasjonslivet. Vår innflytelse er øket på alle områder, idet arbeiderbevegelsen politisk har fått ledelsen i Stortinget og i de fleste kommuner med det ansvar og de forpliktelseser som dermed følger.

Det er derfor i dag, over hele landet, et skrikende behov for møterom, kontorer og forsamlingslokaler, ikke minst i de krigsherjede strøk. Dette spørsmål angår alle folkelige organisasjoner, men det angår i første rekke fagbevegelsen og dens enkelte avdelinger.

Sekretariatet har tatt skritt til nedsettelse av en komité som skal planlegge grunnleggelsen av en landsomfatende organisasjon av Folkets Hus-foreningene, etter mønster av det store svenske: Folkets Husforeningarnas Riksorganisation (F.H.R.).

Hensikten er å sikre en rasjonell utnyttelse av de eiendommer som brukes og eies av arbeiderbevegelsens organisasjoner eller andre folkelige organisasjoner.

Komiteens første oppgave har bestått i å kartlegge eiddommene ved innsamling av opplysninger. En vet jo ennå ikke engang *nøyaktig* hvor mange Folkets Hus eller forsamlingslokaler for arbeiderbevegelsen vi har spredt omkring i landet, og opplysningene om husenes brukbarhet og driftsmulighet har også hittil vært tilfeldige og ufullstendige.

Komiteen har latt utarbeide et spørreskjema for å få en samlet oversikt, og for å få knyttet en varig forbindelse med de enkelte husorganisasjoner. Senere tenkes denne utbygd ved konsultasjon av teknisk og juridisk art. Det vil være nødvendig å få etablert et administrativt sentralapparat med fast, daglig leder og en tilsatt arkitekt. Organisasjonens navn mener en bør være: *Folkets Hus Landsforbund*.

En vil her nevne, at det i forbindelse med gjenoppbyggingsplanene arbeides på å få regulert plass i den nye bebyggelse til *samfunnshus* hvor en kan samle stedets sosiale og kulturelle liv. Derved vil Folkets Hus anerkjennes som et nødvendig ledd i enhver samfunnsmessig bebyggelse. Gjennom en landsomfattende organisasjon av Folkets Hus-foreningene, vil vi kunne oppnå innflytelse på utformingen av disse planer, og samtidig også kunne nytte muligheten av statsstøtte til oppførelse av Folkets Hus.

Dette tilsier at planene om et norsk *Folkets Hus Landsforbund* blir satt ut i livet så snart som mulig.

Kongressen oppfordres derfor til å fatte vedtak om opprettelsen av et *Folkets Hus Landsforbund*.

Landsorganisasjonens befatning med Folkets Hus-organisasjoner blir derved av en annen art enn før. Landsorganisasjonen har hittil bare som långiver gjennom Folkets Hus fond hatt forbindelse med de enkelte Folkets Hus som har søkt om lån. Noen særlig innflytelse på anlegget av disse hus, og noen kontroll over regnskapsførselen og driften har det imidlertid vært vanskelig å få i stand, tross vedvarende bestrebelser og statuttmessige vedtak. — Denne långivervirksomhet vil en nå foreslå overført i sin helhet til det nye landsforbund, som i større grad vil være skikket til å vareta långivernes interesser gjennom den intime kontakt som vil bli opprettet med de enkelte Folkets Hus-foretagender. Folkets Hus Fond, og kontingenten til dette, forutsettes derfor å gå inn i og for framtida knyttet direkte organisatorisk til Folkets Hus Landsforbund. Vilkårene bør ellers være som tidligere, men med utvidede långrenser.

Utenom kontingenten fra Folkets Hus Fond bør forbundets *økonomi* ordnes slik at de tilsluttede organisasjoner betaler en kontingent etter progressivt system bygd på *verdiansettelsen* av de enkelte forsamlingslokaler, eventuelt under hensyntagen til medlemsantallet i vedkommende foretagende, eller med en viss prosent av *bruttoinntekten* av driften som forholdet er i Sverige.

Det ligger i sakens natur at *organisasjonsrammen* for de enkelte tilsluttede Folkets Hus må gjøres mer elastisk. Mønstrelovene må endres under hensyntagen til at en iallfall foreløpig må regne med to arbeiderpartier, og dessuten at idrettsbevegelsen i dag er en upolitisk enhet. En rekke kulturelle og nærbeslektede organisasjoner, som enten selv disponerer hus, eller som før har vært uten forbindelse med Folkets Hus-organisasjonene, bør kunne gis adgang til organisasjonen og trekkes med i samarbeidet på et bredere grunnlag. Det er dog forutsetningen at fagbevegelsens avdelinger sikres en bestemmende innflytelse i de stedlige husforeninger, og at Landsorganisasjonen får avgjørende innflytelse i Landsforbundets representantskap og styre. Det er forutsetningen at beslutning av økonomisk betydning forelegges L.O.'s sekretariat til endelig godkjenning.

Ved en slik bredere utbygging av det organisasjonsmessige grunnlag, vil det også kunne være mulig å få økonomisk støtte av kommunene eller statskontrollerte finansinstitusjoner. Det bør i det hele tatt arbeides med å gjøre det offentlige interessert i støtte til reising og modernisering av forsamlingslokaler på kooperativ basis. Et slikt initiativ vil ha lettere for å nå fram når det går ut fra en ansvarlig sentralorganisasjon, enn om det fremmes av en tilfeldig byggekomité.

Et av hovedformålene for denne organisasjon er videre å hjelpe de lokale husforeninger med kvalitetsmessig teknisk utstyr, inventar og forbruksartikler på fordelaktige vilkår ved å skape et fellesorgan for innkjøp og formidling.

I forbindelse med filmutleie, kunstnerisk utsmykking og arrangement av underholdning, vil også forbundet kunne bidra til å skape økede inntektsmuligheter for de enkelte Folkets Hus-organisasjoner, samt bidra til å skape en bedre møte- og festkultur.

På de mindre steder, og på de steder hvor en står foran nyreguleringer, skulle det være mulig å bygge ut en *folkepark* i tilknytning til Folkets Hus og nyttiggjøre de muligheter som skapes i denne forbindelse. Folkeparker har hittil vært et nokså

ukjent begrep i Norge, men svenskene derimot er nådd meget langt på dette område. Det er naturlig at Folkets Hus Landsforbund også tar på seg denne oppgave: Å planlegge organisering av folkeparker, og derved sikre stedets befolkning et utfluktssted.

Under henvisning til foranstående premisser vil sekretariatet innstille for kongressen:

Da det er av vesentlig betydning for den arbeidende befolkning her i landet at der skaffes høvelige og tidsmessige forsamlings- og møtelokaler for organisasjons- og opplysningsarbeidet, bemyndiger kongressen sekretariatet å innkalle til konstituerende landsmøte for Folkets Hus Landsforbund, etter de retningslinjer og arbeidsoppgaver som er trukket opp i innstillingen. Utgiftene ved dannelsen av Folkets Hus Landsforbund dekkes av Folkets Hus Fond.

Direktør K. Kilbom, direktør for Folkets Hus forenings Riksforbund i Sverige: Vi har i 6 år syslet med Folkets Hus-spørsmålet. Arbeiderne var nødsaget til selv å se å skaffe seg forsamlingslokaler og en vet hva det har betydd for bevegelsen at en har skaffet seg sine egne møtelokaler, sine egne Folkets Hus. Smått om sen ble det så reist det ene Folket Hus etter det annet rundt i landet og de var åpne for alle folkelige møter og sammenkomster. I år har vi 1000 Folkets Hus foreninger og nesten alle har sine egne lokaler. Disse er kommet istand ved basarer, kontingent og ved å tegne andeler fra 10 til 100 kroner. Vi har nå omlag 160 000 privatpersoner og 10 000 foreninger som er andelshavere i forsamlingslokaler og andelskapitalen går opp i 14 millioner og fond som utgjør 6 millioner. Allerede i 1915 begynte en fra Stockholm å forsøke å samle Folkets Hus, men først i 1932 kom en til et resultat idet Folkets Hus i Vermeland dannet en centralorganisasjon. Men tilslutningen ble liten. I dag regner vi med 1000 foreninger, som nesten alle har egne hus. De representerer i dag en verdi av ca 75 millioner kroner. Videre kom taleren inn på Folkets Hus-parkene og det kultur- og opplysningsarbeide som ble drevet her. I 1945—46 hadde en i 305 Folkets Hus kinomatograf og som alene i avgifter innspilte over 3 millioner kroner. I Finland har L.O. dannet et spesielt bolag for film. Her i Norge har de det ordnet annerledes når det gjelder kinodriften i det hele, men vi håper at vi også på dette felt må komme fram til samarbeide og utnyttelse av film i folkeopplysningens tjeneste. Vi har på dette område

hatt samarbeide med Sweitz, Frankrike og Tsjekkoslovakia. Den engelske L.O. er også interessert i film. Her er et samarbeide oss imellom nødvendig. Videre har vi i samband med Folkets Hus startet restauranter, kafeer, konditorier i forbindelse med bakerier og innkomstene av disse forretninger har vært meget bra. Siden 1940 har vi gjort meget for å høyne standarden. Organisasjonens første oppgave er å vareta arbeidernes lønns- og arbeidsforhold. Men vi må også se på arbeidernes kulturelle liv. Her har vi store oppgaver, som må løses i felleskap. Gode lokaler må være løsenet og vi krever at Folkets Hus skal ligge i sentrum av byen. Vårt krav til et Folkets Hus er i alminnelighet: 1 kinomatograf og teatersal, en dansesal, en sal for innendørs idrett, videre restaurant eller kafe. En må videre søke å skaffe tilveie studie- og opplysningslokaler for ungdommen. Ennvidere må Folkets Hus utvides slik at de kan ta hånd om samfunnssaker. I Jønnekøping og Gøteborg skal såsnart bygningene der er ferdige Statens arbeidsbørs ha en stor del av lokalene. En har også reist krav til kommunene og staten om bidrag til forsamlingslokaler og Riksdagen har bevilget 5 mill. kroner som dels går til lån og til direkte bidrag. For neste år er foreslått 5 mill. kroner. En riksorganisasjon av Folkets Hus-foreninger innebærer store fordeler for fremme av foreningslivet og de kulturelle oppgaver som arbeiderbevegelsen har. Også på dette område er det nødvendig å få istand det best mulige samarbeide mellom Folkets Hus bevegelsene i de nordiske land og også i andre land i Europa. (Kraftig bifall).

Dirigenten takket på kongressens vegne.

Votering: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Folkets Hus Fonds utlånsbeløp forhøyes.

Sekretariatet foreslo:

Etter den prisstigning som har funnet sted på materialer så vel som arbeidspenger, viser det seg at det beløp Folkets Hus Fond har adgang til å låne ut, nemlig kr. 10 000.00, er utilstrekkelig ved oppførelse av nybygg. Selv de mest beskjedne bygg vil ikke kunne skaffe dekning for utgiftene og må alltid regne med å oppta lån ved siden av det Folkets Hus Fond har adgang til å låne ut. Det blir derfor nødvendig å forhøye utlånsbeløpet til det dobbelte, og foreslås lovens § 4 forandret til:

«Høyeste lånebeløp til et hus med kr. 20 000.00. For lånet betales 2½ pst. årlig rente.

Votering: Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Fortsatt behandling av organisasjonsspørsmål.

Eivind Nilsen: Forslaget fra Stavanger Litografiske forening gir uttrykk for oppfatningen blant en overveiende del av forbundets medlemmer. Jeg må derfor gå ut fra at også det forslag oversendes den komité som skal nedsettes og der få sin avgjørelse. Vi kan konstatere at når en ikke er nådd lenger i industriforbundsformen, så skyldes det vel at en ikke har funnet det praktisk å gå lenger. Det er nå forbundene som utfører det mest praktiske arbeide og de må derfor nødvendigvis ha et ord med når det gjelder hvor langt de vil gå når det gjelder grupperingene. Enkelte vil vel gjerne figurere med et stort medlemstall. Det er ofte ikke medlemmenes interesser en først ser på når det gjelder denne sak. Det viser seg også at det alltid er de store forbund som er mest interessert i å få industriforbundsformen helt ut i sin ytterste konsekvens. Jeg vet ikke om det skyldes at de vil hente kraft fra de små forbund. Det er naturligvis også et krav som må stilles og det er at en må bøye seg for den organisasjonsmessige politikk som er hovedorganisasjonens. Når det gjelder de grafiske forbund så kan det neppe sies at arbeiderne der lider ved at forbundene fortsetter som selvstendig forbund. Sammenslutningen kommer vel før eller senere, men medlemmene bør selv få bestemme når det skal skje. Imidlertid skal nå saken behandles av en komité og jeg vil håpe at den trer i forbindelse med forbundene på et tidlig tidspunkt, før innstillingen foreligger.

Malfred Bergseth: Når jeg begynner med å si at jeg er enig i at forslagen her blir oversendt den komité som skal nedsettes av denne kongress, kunne det forsåvidt også være unødvendig å si noe. Men Bygningsarbeiderforbundet har vært spesielt nevnt under denne sak. Det var sagt av Wigaard at det skulle være en organisasjon på en arbeidsplass. Jeg er enig i prinsippet, men når vi vet hvordan det er på en byggeplass hvor 3 forbund konstant er representert så er det ikke så liketil. De største vanskeligheter har vi kanskje ikke hatt akkurat med disse forbund. Vi har en samarbeidskomité som i nesten alle tilfeller har funnet fram til en løsning. Men en skal samtidig

være oppmerksom på at det stadig er forandringer i arbeidet og i de arbeidsmaterialer en skal bruke og det kommer på den måte nye forbund til, som skaper vanskeligheter. Følgende 4 forbund har vi kommet i strid med: Treindustriarbeiderforbundet, Skog- og Landarbeiderforbundet, Høvleriarbeiderforbundet og Arbeidsmannsforbundet. Vi ser at deres arbeide griper sterkt inn på bygningsarbeidernes interesseområde. Men vi har hatt forhandlinger og det ser ut til at vi skal komme til enighet og forståelse. Jeg har lyst til å understreke det Volan sa at forholdene i dag ligger langt annerledes enn i 1922—1923, da organisasjonsformen ble fastsatt. Det er derfor naturlig at denne komité blir nedsatt. Jeg opptar Bygningsarbeiderforbundets forslag med henstilling om at det oversendes komiteen.

Debatten avbrytes med 31 inntegnede talere og forslagene sendes redaksjonskomiteen.

Dirigenten: Det er fremdeles 31 talere inntegnet. Vi foreslår samtlige 8 forslag oversendt redaksjonskomiteen og at en så eventuelt fortsetter med talerlisten når redaksjonskomiteens innstilling foreligger.

Dette ble vedtatt med det unntak at *P. Ødegård* fikk ordet som siste taler. Han uttalte: Jeg er fremdeles av den oppfatning at kongressens vedtak av 1923 fortsatt må være det avgjørende. Treindustriarbeiderforbundet står imidlertid i en særstilling i det det ikke eksisterte den gang. Det het den gang i dagsorden fra sekretariatet: «For treindustriens vedkommende må det være tilstrekkelig at man slår fast: En industriorganisasjon på samme arbeidsplass. Det kan da komme til å forme seg slik at det blir en organisasjon for papirindustrien, en for sagbruksindustrien og en for den øvrige treindustri, møbelindustri, trevarefabrikker m. v. Sekretariatet mener at kravet — det absolutte krav — bør stiles lenger. Men selvfølgelig har man intet å invende mot — men mener tvert imot at det bør tilstrepes — at det ved forhandlinger mellom de de nevnte organisasjoner og etter bestemmelse av organisasjonsutvalget, skapes ett treindustriarbeiderforbund, hvor samtlige disse grupper står sammen.» Dette har vi for vårt vedkommende arbeidet etter, men det har ikke vært mulig å få Landsorganisasjonen til å oppta dette. En kan si at det har vært en kamp for å få Treindustriarbeiderforbundet inn i Bygningsarbeiderforbundet. Vi

har imidlertid ikke noe med bygningsindustrien å gjøre når undtas disse, som lager ferdige hus. Vi har derfor fremmet følgende forslag:

1. «Norsk Treindustriarbeiderforbunds virkeområde omfatter arbeidere ved snekkerverksteder, trevarefabrikker, husbyggningsfabrikker, møbelfabrikker, radiokassefabrikker, orgel- og pianofabrikker, kurvmøbelfabrikker, rullegardinfabrikker, skifabrikker, skistav- og sportartikkelfabrikker, leketøyfabrikker, spill- og gull-listefabrikker, tresko- og lestefabrikker, pipefabrikker, knappfabrikker, korkfabrikker, tapetser- og dekoratørverksteder, børste- og penselfabrikker, fiberfabrikker, kryssfiner- og møbelplatefabrikker, tønnefabrikker og bøkkerversteder, kleshengfabrikker og sjåfør- og lagerarbeidere ved de foran nevnte bedrifter.
2. Medlemmer av Treindustriarbeiderforbundet har rett til å sette opp arbeid som er utført på verksted eller fabrikk, dog ikke hus, dører og vinduer.
3. Overføringen av medlemmer må gjennomføres snarest etter at beslutningen om forbundets virkeområde er tatt.»

I forbindelse med foranstående foreslås at kongressen beslutter: «Lumber Arbeiderforening tilbakeføres straks til Norsk Treindustriarbeiderforbund.»

Jeg er høyst uenig i at dette forslag skal oversendes en komité, serlig etter Landsorganisasjonens administrasjons motstand mot vår organisasjon. De større forbund skulle være representert i denne komité, de mindre forbund var det ikke tale om. Det skal være adgang for disse til å uttale seg, men det har dog mer å si å være med i komiteen. Representantskapet er ingen kompetent forsamling til å avgjøre slike saker. En innstilling fra sekretariatet blir vedtatt. Det viser avgjørelsen på representantskapet om overførelse av Lumber Arbeiderforening til Bygningsarbeiderforbundet. Videre brakte vi inn en tvist ved Oslo Trevarefabrikk. De 2 maskinsnekkere blir tilkjent Bygningsarbeiderforbundet og forøvrig blir det Treindustriarbeiderforbundet som skulle ha tarifforholdet. Jeg opptar forslag om at kongressen opptar Treindustriarbeiderforbundets virkeområde og at Lumber tilbakeføres oss snarest mulig. Når jeg finner meg foranlediget til å fremsette disse forslag så er det fordi en av Landsorganisasjonens ledere har sagt at jeg arbeidet for å gjennomføre den ordning som er i Sverige og at det aldri skal skje. Derfor må kongressen ta et klart standpunkt.

Dermed gikk forslagene over til redaksjonskomiteen.

Samarbeidsavtalen mellom Landsorganisasjonen, Norges Fiskarlag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, som henhørte under dette punkt — ble enstemmig vedtatt.

Punkt 9: De internasjonale forbindelser.

Innkommne forslag:

Papirindustriarbeiderforbundet, avd. 90. Stenberg Bruks Arbeiderforening, foreslo: «Det på den faglige verdenskongress vedtatte program må gjennomføres av den norske landsorganisasjon. Landsorganisasjonen må foruten med de nordiske land og England, knytte forbindelser med fagorganisasjonen i Sovjet-Unionen, Frankrike og Polen. Disse må også innbys til fagkongressen den 5. mai 1946.»

Norsk Kommuneforbund.

Oslo Brannkorpsforening, foreslo: «Verdenskongressens vedtak må få tilslutning av den norske landsorganisasjon.

Der må knyttes forbindelser med Sovjet-Unionen, Polen, Frankrike, Bulgaria og alle frihetselskende land. Disse må sjølsagt innbys til kongressen.

Den Faglige Internasjonale må bli den maktfaktor som på en avgjørende måte er med i sikkerhetsrådet, trygger arbeiderklassen, og er en garanti for verdensfreden.»

Jern- og Metall, avd. 38, Kristiansand, foreslo: «Det program som ble vedtatt på verdenskongressen gjennomføres av den norske fagorganisasjon. Det knyttes forbindelser med alle européiske lands fagorganisasjoner.

Alle demokratiske fagorganisasjoner innbys til kongressen.»

N. K. I. F., avd. 48, Herøya, foreslo: «Fagkongressen anerkjenner det program som ble vedtatt på den faglige verdenskongress i Paris, og beslutter at dette program gjøres gjeldende for Landsorganisasjonen.

Det knyttes forbindelser med fagorganisasjonen i Sovjet-Unionen og andre frie land som Polen, Frankrike, Bulgaria med flere.»

Fra sekretariatet forelå følgende: L.O.'s representantskap vedtok i juni måned 1945 følgende:

Representantskapet tar beretningen om Landsorganisasjonens internasjonale forbindelser i okkupasjonstiden til etterretning.

Internasjonal faglig enhet på det bredeste grunnlag har alltid vært det mål som Arbeidernes faglige Landsorganisasjon har arbeidet for.

Representantskapet hilser derfor med glede de bestrebelseser som har vært gjort under krigen for å samle alle verdens fagorganisasjoner i en enhetlig faglig verdensorganisasjon.

Etter det som nå foreligger er det godt håp om at et konstituerende møte kan holdes til høsten i den nye verdensorganisasjon. I så fall bemyndiger representantskapet Sekretariatet til å sende representanter til dette møte og der gi tilsagn om medlemskap under forbehold av godkjenning på første kongress.

Landsorganisasjonen var representert på kongressen i Paris, hvor Internasjonale ble besluttet opprettet.

Kongressen godkjenner representantskapets beslutning i saken.

Konrad Nordahl: Når det gjelder de internasjonale forbindelser så har det på tidligere kongresser vært gjenstand for store debatter og vi har stått utenfor til vi i 1935—36 tilmeldte oss den faglige internasjonale. Vi arbeidet her på å få en samling istand, slik at også russerne kunne komme med. Vi hadde forslag fremme for den faglige internasjonale ved dens møter her i byen i 1938, men det ble forkastet. I 1939 ble det på ny forkastet. Men så kom krigen. Vi opprettholdt forbindelsen og var med i arbeidet for en samling av alle fagorganisasjoner i verden. Initiativet ble tatt av den britiske Landsorganisasjon, som i 1945 innkalte en konferanse i London hvor faktisk alle land var representert. På konferansen møtte fra vårt land: Arthur Ruud, Ingv. Haugen, Alf Andersen og jeg og vi hadde også representanter tilstede på konferansen i fjor i Paris, hvor den nye internasjonale ble dannet. Vi behandlet dette spørsmål i representantskapet i fjor og jeg henviser til vedtaket i dagsorden på side 47. Det er dette som nå skal gjøres. Vi har allerede meldt Landsorganisasjonen inn i den nye internasjonale og har betalt kontingent. Tidligere har det ikke lyktes å få dannet en samlet organisasjon av alle fagorganisasjoner i verden. Den eneste som nå står utenfor er A.F. of L. Vi får håpe at det ikke tar så lang tid før også den kommer med og da har en alle med undtagelse av den kristelige fagorganisasjon i Frankrike og en lignende i Belgia. La os håpe at vi etter denne verdenskrig

må få en enhetlig organisasjon på det internasjonale område. Jeg anbefaler sekretariatets innstilling.

Votering: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Punkt 13: Opplysningsarbeidet.

Innkomne forslag:

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds avd., Kristiansand, foreslo: «Opplysningsarbeidet gjøres mer tilgjengelig for alle landsdeler. Samorganisasjonen må i større utstrekning enn tidligere drive opplysningsvirksomhet. Filmen må benyttes mer.»

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, avd. 388, Austvatn, foreslo: «Fagorganisasjonen må gå aktivt inn for opplysningsarbeidet. Det må organiseres så det gir en effektiv virkning.»

Norsk Papirindustriarbeiderforbund avd. 41, Vestfossen, foreslo: «Arbeidernes faglige Landsorganisasjons opplysningskurser utvides til også å omfatte marxismen. Til kursene benyttes innledere fra så vel Det norske Arbeiderparti som Norges kommunistiske Parti sammen med den marxistiske litteratur som disse partier utgir. Likeså bør Landsorganisasjonen ta initiativet til opprettelse av et stort forlag til utgivelse av all den faglige og politiske litteratur som ellers utgis av Det norske Arbeiderparti, Norges kommunistiske Parti, Norges kooperative Landsforening, Norges Fiskarlag, Norges Bonde- og Småbrukarlag med flere. Det forutsettes samvirke.»

Motivering:

Norge er i dag i ferd med å ta de første skritt på sosialismens vei. Vi har en sosialistisk arbeiderregjering og et absolutt sosialistisk flertall i Norges storting, men bare et fåtall av arbeiderne har noe større kjennskap til de marxistiske teorier som er det ideologiske grunnlag for den sosialistiske arbeiderørsla. En opplysningsvirksomhet om dette emne på et bredt og fordomsfritt grunnlag vil utvilsomt også befordre arbeidernes politiske samling. I samme retning vil også opprettelsen av et felles arbeiderforlag virke. Den rasjonalisering som derved oppstår i samvirke med nevnte organisasjoner vil bevirke en voldsom økning av mulighetene for distribuering av arbeiderlitteratur.

Norsk Kjemisk industriarbeiderforbund, avd. 44, Tyssedal, foreslo: «Vi foreslår at L.O. utgir en publikasjon for den samlede fagorganisasjon. I denne opptas samtlige de nåværende fagblad.

Der ansettes en fast redaktør. Redaksjonskomiteen utgjøres av forbundenes formenn. Stoff fra enkeltmedlemmer og avdelinger innleveres som nå gjennom det forbund man er tilsluttet.»

Gassverkarbeidernes Forening, Oslo, foreslo: «I Landsorganisasjonens lover heter det i formålsparagrafens punkt 5: Å drive opplysningsarbeide blant arbeiderne i samråd med Arbeidernes Opplysningsforbund.

Vår forening vil her foreslå at loven forandres til: Å drive opplysning blant arbeidere, småbrukere, bønder og fiskere.

Og at Landsorganisasjonen må medvirke til samarbeid mellom D.N.A., N.K.P., Norges Bonde- og Småbrukarlag og Norges Fiskarlag, under L.O.'s ledelse til dannelselse av et stort forlag, og nødvendige organer for å drive en utstrakt folkeopplysning.»

Kristiansands stedsstyre av Norsk Kommuneforbund, foreslo: «Kongressen henstiller til de ansvarlige myndigheter og L.O.'s sekretariat å ta opp arbeidet for å få opprettet en kommunalskole for hele landet.»

Motivering:

Da planøkonomiske ideer mer og mer blir gjennomført og da der i dag i begrenset omfang finnes noen muligheter for Statens og kommunenes tjenestemenn til spesialutdannelse, mener vi at en slik skole for hele landet i høy grad er påkrevd.

Stedsstyret i Kristiansand vil be forbundet om å få saken fremmet for kongressen, idet vi gir forslaget vår beste anbefaling.

Oslo Havnevesens Kranførerforening foreslo:

1. «Arbeidernes faglige Landsorganisasjon utgir en avis i dagsavisformat.
2. Avisen utkommer oftest mulig, dog minst en gang hver måned.
3. Avisabonnementet er obligatorisk for hver husstand hvor ett eller flere medlemmer er fagorganiserte.
4. Avisens spalter er åpne for innlegg fra alle fagorganiserte til behandling av spørsmål som er av interesse for fagorganisasjonen. Sådanne innlegg honoreres ikke.
5. Avisen knytter til seg dyktige medarbeidere som i en populær vitenskapelig form kan utrede alle spørsmål av samfunnsmessig art.
6. Som redaktør ansettes en fagjournalist.»

Motivering:

Med den store tilslutning Landsorganisasjonen nå har utgjør ikke lenger medlemmene en ensartet masse, men forskjellige grupper med til dels ulike syn på de forskjellige saker. Det må være av betydning å få samordnet disse forskjellige grupper. Dette kan kun skje gjennom opplysning. Den beste form for opplysning er å opparbeide medlemmer der aktivt som tillitsmenn deltar i foreningsarbeidet. Men det er et begrenset antall som på denne måte blir skolert.

Også gjennom studievirksomheten oppnår mange et innblikk i fagbevegelsens oppgaver, men likevel er det ønskelig at også den store masse kunne få den nødvendige skolering.

En avis som tilstilles samtlige fagorganiserte og som oricnterer om alle aktuelle spørsmål må være av stor verdi, hvorfor vi håper at et sådant avisforetagende blir igangsatt.

Avdeling 86, Sandnessjøen foreslo: «Vi foreslår at det blir ansatt en reisende sekretær for Nord-Norge, da vi mener oss helt forbigått.

I Sør-Norge har dere kurser og aftenskoler, men vi som er så langt nord har ikke tid eller midler til å delta i disse.»

Jern- og Met., Tønsberg, foreslo: «L.O. medvirker til at det blir dannet et stort forlag for utgivelse av litteratur for dyktiggjørelsen av arbeiderklassen til gjennomføring av politikken i enhetsprogrammet. Dette forlag bør være representert av D.N.A., N.K.P., Norges Bonde- og Småbrukarlag og Norges Fiskarlag.»

Norsk Jern og Metallarbeiderforbund, avd. 23, Raufoss, foreslo: «I den nåværende periode spiller opplysningsarbeidet en større rolle enn noensinne tidligere. Landsorganisasjonen må søke å få etablert et samarbeid mellom alle arbeidernes faglige og politiske organisasjoner, og søke samarbeid med småbrukernes og fiskernes organisasjoner samt kooperasjonen for å utgi den nødvendige litteratur for å dyktiggjøre arbeiderklassen og det norske folk til å gjenreise landet materielt og kulturelt.

Det dannes felleskomiteer av de foran nevnte organisasjoner som leder opplysningsarbeidet i lands-, distrikts- og lokal målestokk.»

Norsk Treindustriarbeiderforbund, avd. 8, Drammen, foreslo: «Opplysningsarbeidet innen fagorganisasjonen må utvides i samarbeid med begge arbeiderpartiene, ungdomslag, og alle

som er villig til samarbeid. Det må i fellesskap startes et stort forlag for utgivelse av den nødvendige litteratur, for på denne måte å dyktiggjøre arbeiderklassen, og gjøre den forståelig og ansvarsbevisst over sin ledende stilling i samfunnet.»

Fra *sekretariatet* forelå: Det vises til representantskapets vedtak om opplysningsarbeidet, og det vil på kongressen bli gitt en utredning om opplysningsvirksomheten i sin helhet.

I *tilleggsdagsorden* forelå følgende om opplysningsarbeidet i Arbeiderbevegelsen: Opplysningsarbeidet fikk tidlig sin bestemte plass i arbeiderbevegelsen. Fra spredte og enkelte tiltak har det vokset fram sammen med bevegelsen og antatt karakter av denne.

Først da en i 1932 fikk en egen opplysningsorganisasjon, *Arbeidernes Opplysningsforbund*, kan det sies at det planmessige arbeid tok til med faste kurser og skoler. Det var naturlig at opplysningsarbeidet den første tid fikk karakter av informasjonsvirksomhet og mindre av det en forstår med ren utdanning og skolering.

Krigen kom og skar tvert over den rike utvikling som vårt opplysningsarbeid hadde. En fikk fem års mørketid som allikevel ble en modningstid til større forståelse for opplysningsarbeidets betydning for klasse og samfunn i et demokratisk samfunn. En forsto at det beste bolverk mot reaksjon og diktatur var en opplyst og bevisst arbeiderklasse. Meget ble revet ned i denne tiden. En ble ribbet for hjelpemidler og verdifullt materiell, skoler og forsamlingslokaler ble rasert og forlagsvirksomheten ødelagt. Noe som ennå i dag setter sitt preg på vårt opplysningsarbeid.

Folkeboksamlingene ligger ennå brakk på de fleste steder. Vårt eget opplysningsapparat i form av lokale opplysningsutvalg og komiteer er ennå ikke fullt gjenreist. Men interessen for arbeidet er mer levende enn noensinne, fra hovedorganisasjonene og ut til den minste avdeling.

Arbeiderbevegelsen er trådt fram fra å være en opposisjonsbevegelse til å bli en bestemmende faktor i vårt samfunnsniv. Nye organer og samfunnsfunksjoner kommer inn under bevegelsens innflytelse og kontroll. En kan bare peke på et så viktig spørsmål som produksjonsutvalgene. Det spørres etter folk med utsyn og evne til å beherske disse organer. Det er de *utadvendte* krav som en stilles overfor. Og det er en viktig side i vårt opplysningsarbeid.

Men en har også de indre oppgaver. Titusener av nye og unge medlemmer fylker seg om våre organisasjoner. En stor del er blitt voksne under okkupasjonsårene og savner av den grunn både forståelse for organisasjonslivets mest elementære prinsipper og den reit idemessige skolering som alltid har vært styrken i Norsk arbeiderbevegelse.

Her ligger de *innadventde* krav til vår opplysningsvirksomhet.

I det brede framlegg som ble gjort på Representantskapsmøtet i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i juni i fjor om opplysningsarbeidet, pekte en spesielt på disse problemer. Og en pekte videre på retningslinjer som en måtte følge for å etterkomme disse krav.

Nå snaut et år etter kan en med tilfredshet konstatere at de punkter som der ble vedtatt, i det vesentligste er satt ut i livet.

Kontakten med staten, Kringkastingen og kommunene er brakt i orden. Statens folkeopplysningsråd er rekonstruert, og det er i departementet skapt et virksomt og fordomsfritt organ for det frivillige opplysningsarbeidet. På det kommende statsbudsjett er summen til det frivillige opplysningsarbeid mangedoblet. Det samme gjelder bevilgningene til folkebibliotekene. Kommunale folkeopplysningsnemnder er satt ut i livet. Den innflytelses om en fra Arbeidernes Opplysningsforbund har kunnet øve på disse ting, er gjort.

Når det gjelder vår egen opplysningsorganisasjon, Arbeidernes Opplysningsforbund, har denne opptatt kontakten med de store sideordnede organisasjoner til arbeiderbevegelsen så som Norges kooperative Landsforening, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Fiskarlag. Det drøftes nå om en tilslutning til forbundet fra disse organisasjoner.

Det første samarbeidet i praksis blir opprettelsen av et felles korrespondanseinstitutt — *Folkets brevscole*. Andelsegningen til denne er allerede i gang, og styrer for skolen ansatt. Dermed vil også tradisjonen fra den forrige Arbeidernes korrespondanse-skole være videreført.

Den rene propagandavirksomhet som tidligere preget vårt opplysningsarbeid, er overtatt av de politiske og faglige organisasjoner selv. Dermed har opplysningsarbeidet fått den bredde som er nødvendig.

Det rent faglige opplysningsarbeid har fått sin brede plass

innen Opplysningsforbundet med en egen avdeling, og en har dermed kontakten med det øvrige opplysningsarbeid. Dette er en styrke for begge parter. Det samarbeid som drives mellom Opplysningsforbundet og de enkelte fagforbund, representert ved deres opplysningssekretærer, er godt og verdifullt. Noe som også gang på gang ble understreket ved behandlingen av opplysningsarbeidet på de fleste forbundsmøter i fjor og i år, og ved de mange faglige kurser og skoler som en har rukket å avvikle.

Arbeidsoppgavene.

Under henvisning til det som hittil har vært nevnt, kan en trygt rette blikket fremad mot de nye oppgaver som melder seg for vår opplysningsvirksomhet. En vil ikke hermed ha sagt at alt er tilfredsstillende med det en hittil har nådd, men det blir spørsmål som en må søke å finne en bedre løsning på i forbindelse med realiseringen av de framtidige oppgaver.

En vil først og fremst peke på det distriktsvise arbeid.

I vårt vidstrakte land vil det være både utenkelig og ugjørlig å sentralisere opplysningsarbeidet. En må finne fram til distriktsvise enheter for opplysningsarbeidet.

Samorganisasjonene har hittil utgjort disse enheter, men med den arbeidsbyrde og de oppgaver som samorganisasjonene har og vil få, vil det være uriktig å laste hele dette arbeid over på disse. En må finne fram til en ordning med faste opplysningssekretærer innen bestemte distrikter. Det er ikke gjørlig å etablere en slik ordning for alle distrikter, det må komme etter hvert. Men Nord-Norge og Vestlandet må få en ordning så snart som mulig. Distriktene for disse sekretærer må strekke seg utover de enkelte samorganisasjoners distrikter, sannsynligvis innbefattet to eller flere distrikter. Dette må bli gjenstand for drøftelse med de enkelte samorganisasjoner. En spesielle komité utreder nå saken.

Behovet for tillitsmenn til våre organisasjoner er stadig akutt. Vi ser nå klart mangelen på kurser og skoler av lengere varighet.

Reisingen av arbeiderhøgskoler

på flere steder må påskynnes. Opplysningsforbundet har

nedsatt en spesiell komité til å utrede og komme med forslag om denne sak så snart som mulig. Det vil kreve nye økonomiske ofre, men en kommer ikke forbi denne sak. Disse skoler vil bli det naturlige sentra for opplysningsvirksomheten i de enkelte distrikter.

Kontakt utad.

Vi trenger i høy grad informasjoner utenfra. Dette må muliggjøres ved at det sendes stipendiater ut til andre lands skoler og kurser og arbeidsliv. Denne ordning er allerede innledet i praksis, men må forsterkes.

Utbyggingen av forlagsvirksomheten og samarbeidet med Landsorganisasjonens informasjonskontor og økonomiske kontor vil etter hvert gi oss det materiell vi trenger for opplysningsarbeidet omkring de internasjonale problemer.

Folkets Brevskole.

Tidligere var nevnt korrespondanseundervisningen. Den må utvikles videre. Det er en levende interesse for denne overalt. Korrespondanseundervisningen omkring produksjonsutvalgene er blitt noe av en suksess.

Ved opprettelsen av arbeiderorganisasjonenes egen korrespondanseskole, Folkets brevskole, vil vårt arbeid få et organ som vil løfte opplysningsarbeidet fram til en posisjon av kolossalt omfang. Dette vil gjelde både den organisasjonsmessige opplysningsvirksomhet — den økonomiske, tekniske og sosiale forståelse og så endelig gripe rett inn i noe av det vesentlige vi trenger, nemlig den yrkesmessige opplæring.

Dette siste vil bidra til at de enkelte forbund overfor sine medlemmer vil framtre, ikke bare som en organisasjon som ordner tariffer og avtaler, men som hever yrket opp og fram til beste for hvert enkelt medlem.

Sekretariatets forslag: Med disse bemerkninger om opplysningsarbeidet i sin alminnelighet innbyr sekretariatet kongressen til å fatte følgende vedtak:

1. Med sikte på en forsvarlig og planmessig opplysningsvirksomhet for hele landet ansettes i forståelse med Arbeidernes Opplysningsforbund spesielle opplysningssekretærer i bestemte distrikter, idet en mest mulig tar hensyn til de enkelte samorganisasjoners arbeidsområder og behov.

2. Arbeiderhøgskoler søkes reist så snart råd er i enkelte landsdeler. Spesielt vil en peke på behovet i Nord-Norge og på Vestlandet.
3. Utvekslingen av stipendiater med andre land, og arrangement av spesielle studiereiser utvikles og understøttes.
4. Opprettelsen av arbeiderorganisasjonenes egen korrespondanseskole, Folkets brevskole, godkjennes.
5. Sekretariatet får bemyndigelse til å iverksette de ovenfor nevnte tiltak snarest mulig, og for øvrig i kongressperioden benytte de midler som en anser nødvendig for at opplysningsarbeidet kan stå fullt på høyde med utviklingen.

Arne Johnsen: Under inntrykk av den moderne arbeiderbevegelses oppkomst og frammarsj før og under århundreskiftet skrev Per Sivle: «Hvo tidenes tegn en smule forstår, han ser at arbeidernes tid er vår.» Det var en profeti, men også en erkjennelse for det som allerede var et faktum, at arbeidsfolket var på marsj framover i vårt land som i de fleste land i verden for å sikre seg menneskerettigheter og delaktighet i samfunnets styre og stell. Som en opposisjonsbevegelse vokste arbeiderbevegelsen fram politisk og faglig med programmet preget av grunntankene i sosialismens idé. Som all opposisjonsbevegelse var det først og fremst en kritikk mot det bestående samtidige, som det parlamentarisk var en videreføring og en radikalisering av spørsmål som det gamle venstreparti som mer og mer var drevet over på en liberal og konservativ plattform. Den første verdenskrig var den første store rystelse innen det enkelte samfunn, først og fremst i de européiske land. Den førte med seg at gamle samfunn oppløstes, regimer ble styrtet og de revolusjonære tanker fikk ny næring. Det så på mange måter ut til at realiseringen av en sosialistisk samfunnsform kunne bli et faktum i en rekke land. I øst rystet den russiske bonde- og arbeiderbevegelse av seg det tsaristiske åk og proklamerte verdens første arbeiderstat. I de beseirede land, først og fremst Tyskland, hvor omveltningen ble sterkest, fikk arbeiderbevegelsen for en tid innflytelse på landets styre, og ellers gjæret det over alt. Men det var en makt som en ikke kjente til bunn, men som en fikk se i hele sin uhyggelige innflytelse. Det var den internasjonale kapitalisme. Et hvert forsøk på å reise et arbeiderstyre ble kvalt av den internasjonale kapitalis fangarmer. Den nye sovjetstaten ble sabotert og isolert slik at millioner

av mennesker som etter krigens påkjønning levet på sultegrensen bukket under og døde. Nansens røst på det store møte i Paris hvor han hudflettet nettopp disse krefter ble hysset ned av denne kapitalrepresentanter, enten i form av parlamentariske representanter eller de kontakter som denne makt hadde plasert i utvalg og komiteer. Den internasjonale arbeiderbevegelses streven for å skape et virkelig demokrati etter dette Ragnarokk som den første verdenskrig var, ble døvvet av den internasjonale kapitalisme. Dermed ble grunnlaget lagt for den første spire til det vi senere så som nazisme og fascisme. Gjennom de midler som vi kjenner så godt i form av arbeidsløshet, kaos i økonomi og næringsliv og politisk splittelse vokste kravet på den sterke mann. Fascisme og nazisme ble ektefødte barn av den internasjonale kapitalisme. Dette er ting som vi må ha klart for oss når vi nå står foran den nye gjenoppbyggingsperiode etter den annen verdenskrig som også er en frukt av det fascistiske og nazistiske system.

Den utvikling som fant sted har i dag vist oss klarere enn noen gang tidligere at det nytter ikke å bygge et politisk demokrati hvis en ikke samtidig makter å skape et økonomisk demokrati, og den viser oss ytterligere at på samme måte som kapitalismen er internasjonal, så må også de som skal skape demokratiet finne sin plass i det internasjonale samarbeid. Vårt mål er denne gang som etter forrige verdenskrig at vi må skape samfunn og forhold som ikke lenger er en fare for krig. Vi kan ikke se på at de beste verdier og garantier en har for å skape en bedre og lykkeligere verden, vår ungdom, skal slaktes ned i millioner på slagmarken hvert 25. år i en ny krig. Og også fordi vi vet at en ny krig som kan komme fører med seg slike metoder at det kan bety hele menneskehetens utslettelse. Det er bare en mankt i verden som kan forhindre en slik utvikling, og det er arbeiderbevegelsen. Fordi den i sin idé, i sitt program og i sin lære går ned til roten av samfunnsondene.

Vi står i dag i vårt land iferd med å verne og utvikle det politiske folkestyre, og i forståelse av hva dette innebærer også bygge ut et økonomisk demokrati. En av de viktigste forutsetninger for folkestyret og det fri offentlige meningsbytte som er demokratisk arbeidsmåte, er at hele folket får høve til å skaffe seg saklig opplysning om samfunnsspørsmål. Dette organiserte arbeid for å spre slik opplysning er like nødvendig i alle lag av det arbeidende folk og innenfor alle politiske retninger og

økonomisk interesserte grupper. Derfor er ikke dette bare en sak som skal og må løses av arbeidernes organisasjoner, men det er i like høy grad en oppgave for stat og kommune. Vårt opplysningsarbeide har alltid vært et speilbilde av utviklingen innen arbeiderbevegelsen. Etter hvert som arbeiderbevegelsen i vårt land gjennom utvikling og stadig voksende innflytelse har funnet fram til nye metoder, nye midler og satt inn økede krefter, så har også vårt opplysningsarbeid fulgt dette. Vi har i dag passert det stadium da vi spurte oss selv, hva vil de andre si og gjøre. Vi er i dag kommet fram til det utviklingstrinn da vi må ha klart for oss hva vi selv skal si og gjøre. Norsk arbeiderbevegelse står i dag overfor det problem at det har vunnet den parlamentariske makt i landet, og nå søker med de midler som står til rådighet å vinne den økonomiske makt og innflytelse over næringslivet. Dette kan sies å være den mest elementære fortolkning av situasjonen.

Denne stilling reiser en rekke problemer som har den største betydning for vår opplysningsvirksomhet. Uten å gå i detaljer vil jeg gjerne skille disse oppgaver i 2 hovedgrupper:

1. Skoleringen av våre medlemmer med sikte på de funksjoner som de må overta i dette arbeid.
2. Det opinionsdannende opplysningsarbeid.

Disse to hovedspørsmål grupperer omkring seg en rekke viktige spørsmål. Det gjelder skoleringen av tillitsmenn til våre organisasjoner. Skoleringen av våre medlemmer, med sikte på å beherske den teknikk som samfunnsfunksjonene innebærer, mulighetene for å nytte de krefter på vitenskapens, forskningens og skolens område som kan arbeide i takt med arbeiderbevegelsens program og midler. Den *opinionsdannende* del grupperer omkring seg først og fremst det brede opplysningsarbeide innen våre egne organisasjoner, og samarbeide med de sideordnede organisasjoner og alle krefter for øvrig i vårt land som arbeider for et demokratisk styre. Men vil vi målet så må vi også ville midlene for dette arbeid. I den innstillingen som er lagt fram for fagkongressen har en pekt på en rekke konkrete spørsmål. Det er ikke dermed sagt at disse spørsmål dekker fullt og helt det som en ser som oppgave for vårt opplysningsarbeid, men de er de oppgaver i dag som ved sin gjennomføring vil skape det videre grunnlag.

Jeg skal i korte trekk forsøke å gi en utdypning av de

punkter som framlegget innebærer. Vi har for vår opplysningsvirksomhet skapt en sentralorganisasjon Arbeidernes Opplysningsforbund, som fra 1932 er en videreføring av det tidligere opplysningsarbeid som ble drevet innen arbeiderbevegelsen. Arbeidernes Opplysningsforbund led den samme skjebne som de øvrige arbeiderorganisasjoner, at den ble oppløst av okkupasjonsmakten, dens organisasjonsapparat revet i stykker, opplysningsmidlene i form av materiell tilintetgjort. Den måtte derfor i likhet med de øvrige arbeiderorganisasjoner bygges opp på ny etter frigjøringen. I dag, nøyaktig et år etter at dette arbeid tok til, har vi den glede å kunne meddele at vårt opplysningsforbund organisasjonsmessig og innholdsmessig står sterkere enn før krigen. Et nett av opplysningskomiteer som vi har over hele landet arbeider jevnt og sikkert. Det økonomiske grunnlag er sikret gjennom en forsvarlig kontingent fra de tilsluttede organisasjoner. En har bygget ut samarbeidet med de organer og institusjoner som det er naturlig at en søker kontakt med. Det gjelder først og fremst staten og kommunene, heri innbefattet også viktige ledd som folkebibliotekene. En har et nært samarbeid med Kringkastingen, og Arbeidernes Opplysningsforbund er likeledes den største og sterkeste organisasjon i det felles samarbeid som en har med alle opplysningsorganisasjoner i vårt land.

Med organisasjoner som Norges kooperative Landsforening, Norges Fiskarlag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag er det et godt samarbeid i gang, som en håper etter hvert vil utvikle seg slik at en her ytterligere kan få en enhetlig opptreden. Med den utvikling som opplysningsarbeidet har hatt er vi nå imidlertid nådd fram til det stadium at det står klart for oss at vi i vårt land med de særegne geografiske forhold, de lange avstander og de avstengte bygder mer og mer må komme vekk fra den sentralisering som hittil har preget vårt opplysningsarbeid. Vi må finne fram til å få distriktvis enheter som kan arbeide selvstendig. De opplysningsnemnder og komiteer som en har rundt omkring har som jeg nevnte utført et fortjenstfullt arbeid, og deres virksomhet må utvikles videre. Men disse komiteer består som oftest av representanter, og gjerne tillitsmenn fra organisasjonene, som har hendene fulle med organisasjonsmessige oppgaver. Det er et gode på den måten at en dermed har den mest intime kontakt mellom organisasjonene og opplysningsvirksomheten, men det er visse grenser for hva en på et rent

frivillig grunnlag kan yte. Vi er kommet fram til den forståelse at det trenges arbeidshjelp for disse nemnder. Derfor har vi som punkt 1 i det foreliggende forslag pekt på at der ansettes spesielle opplysningssekretærer i bestemte distrikter som blir opplysningsnemndene og dermed også samorganisasjonens distriktsvise tillitsmenn når det gjelder opplysningsarbeidet i distriktet.

Behovet for tillitsmenn i våre organisasjoner er stort. Den stadig voksende tilgang av nye medlemmer som på grunn av okkupasjonens 5 lange år ikke fikk anledning til den forskole som organisasjonen tidligere var for våre tillitsmenn, gjør dette spørsmål særlig aktuelt. Et annet viktig spørsmål er mangelen på studieledere for vår virksomhet. Denne mangelen har i høy grad preget vårt opplysningsarbeid både før og etter krigen. For å bøte på dette har en pekt på nødvendigheten av å reise nye arbeiderhøgskoler så snart råd er for de enkelte landsdeler. Først og fremst har vi pekt på Nord-Norge og Vestlandet, hvor også samarbeidet med Norges Fiskarlag kan framskynde realiseringen av disse skoler. Men også de andre landsdeler må komme med, og det arbeides lokalt med spørsmålet på en rekke steder. For å konsolidere dette arbeid er der nedsatt en komité som skal komme med en innstilling, og likeledes skal utføre konsultativ virksomhet i arbeidet med disse skolene. En ber om fagkongressens tilslutning i spørsmålet om reisingen av arbeiderhøgskoler. En vil også gjerne peke på at de skoler en hittil disponerer forlengst er sprengte.

Et meget viktig spørsmål er at vi har et åpent vindu utad. Under hensyntagen til at hele grunnlaget for arbeiderbevegelsens kamp i det enkelte land er at den er internasjonal, gjelder det om at de kontakter som en får utad blir best mulige og bredest mulig. Her må utvekslingen av stipendiater mellom de enkelte land utvikles. Dette arbeid var i gang før krigen og er kommet godt i gang også etter krigen. Kommende sommer skal en sende det største antall stipendiater ut som en noen gang har hat. Det gjelder foreløpig, på grunn av rent valutamessige og reisetekniske hindringer de nordiske land, men det må bare være et tidsspørsmål når vi går videre mot øst og vest for at våre interesserte medlemmer kan komme ut og høste erfaringer og impulser. Dette har vi nevnt i punkt 3 i innstillingen.

Jeg nevnte det samarbeid som var kommet i gang med andre store folkelige organisasjoner. Dette samarbeid har nå

gitt seg utslag i det første praktiske tiltak, nemlig dannelsen av en felles brevskole for alle folkelige organisasjoner. Det gjelder tilknytning fra Norges kooperative Landsforening, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Avholdsfolkenes fellesnemnd og så arbeiderbevegelsens egne organisasjoner. Denne skole, Folkets Brevskole, som den er kalt, vil med dette grunnlag bli den største og mest betydningsfulle brevskole i sitt slag i vårt land. Vi har i premissene til framlegget om opplysningsarbeidet pekt på de bestemte oppgaver som denne skolen får, og skal derfor ikke trette forsamlingen med å gå nærmere inn på disse. Jeg skal bare gjerne understreke at hvis der skal snakkes om noe organ som i høy grad kan dekke hele landets behov, så blir det nettopp en slik brevskole, som gjennom sine metoder når ut til den fjerneste og mest avsidesliggende bygd i vårt land, og til alle de interesserte som sjelden eller aldri får høve til å komme fram til studiekurs eller delta i studiesirkler. Det kan ellers være mange bestemte oppgaver som en kan peke på som ligger for vår opplysningsvirksomhet i dag. Stadig reiser det seg nye spørsmål som blir trukket inn i vår opplysningsvirksomhet. Jeg har søkt ved innledningen av denne oversikt å peke på de generelle oppgaver nettopp fordi at hvis en skal gå inn på de mer konkrete vil disse være så mange at det vil være ugjørlig i en innledning å ta alle med. Jeg vil bare si at intet spørsmål må være fremmed for vår opplysningsvirksomhet i dag. Med de oppgaver som norsk arbeiderbevegelse står overfor og etter hvert får hånd om, gjelder det om at vi vet hva vi vil, og at vi kan hva vi gjør.

Det er klart at en slik opplysningsvirksomhet kan en ikke drive uten at det kreves økonomiske ofre etter den evne som organisasjonen makter å yte. Forståelsen for opplysningsarbeidet har alltid vært stor, men aldri så lovende som den er i dag. Derom vitner også den behandling som opplysningsarbeidet har fått på landsmøter av de enkelte fagforbund i fjor og i år. Vi har for oversiktens skyld samlet utdrag av disse beslutninger som er utlagt på representantenes bord.

Det hefter seg mangler ved vår virksomhet. Vi er fullt klar over det. Vi savner atskillig materiale, men vi skal sørge for at det kommer. Vi er klar over at vi er inne i en kamp som vil kreve mange og store slag. Ingen kamp, heller ikke i den fredelige form som vi akter å føre vår kamp på, kan føres uten våpen. La det aldri bli sagt i framtiden at vi i den skjebnetime som

norsk arbeiderbevegelse sto overfor i 1946 forsømte vår åndelige våpensmie.

Hans Bjerkholdt: Vi har hørt innledningsforedraget og jeg må si jeg var litt spent etter det vedtak som vi fikk oversendt fra sekretariatet. Så vidt jeg kan se og nå hørte så foreligger det ikke lenger noe om det og vi kan vel gå ut fra at dette sekretariatets vedtak opphører i og med denne kongress og det som her blir vedtatt. De lokale organisasjoner må ha såpass bestemmelse at de kan velge sine opplysningskomiteer, lokalt og distriktsvis. Demokratiet må utvikles slik at medlemmene får sin bestemmelsesrett.

Dirigenten: Redaksjonskomiteen møter etter arbeidstidens slutt i dag på L.O.s møtesal.

Georg Reiersen: I februar skulle jeg stå som leder for et kurs for papirarbeidere i Telemark. Vi hadde henvendt oss til innleiderne i de forskjellige spørsmål. Vi fikk imidlertid ikke noe materiale til kurset og det var vanskelig å være leder. Nå, det var kanskje unnskyldelig, men det som det ikke var unnskyldning for var at innleiderne uteble og en hørte intet fra Opplysningsforbundet. Den ene innleder etter den annen uteble og det må kritiseres.

Harald Fjeldstad: På side 69 i dagsordenen har Raufoss Jern- og Metallarbeiderforening et forslag sålydende: «I den nåværende periode spiller opplysningsarbeidet en større rolle enn noensinne tidligere. Landsorganisasjonen må søke å få etablert et samarbeid mellom alle arbeidernes faglige og politiske organisasjoner, og søke samarbeid med småbrukernes og fiskernes organisasjoner samt kooperasjonen for å utgi den nødvendige litteratur for å dyktiggjøre arbeiderklassen og det norske folk til å gjenreise landet materielt og kulturelt. — Det dannes felleskomiteer av de foran nevnte organisasjoner som leder opplysningsarbeidet i lands-, distrikts- og lokal målestokk.» Jeg tror at skal vi make de forestående oppgaver og det som det kreves av opplysningsvirksomhet, så kan vi ikke innskrenke det til en liten krets. Vi må utvide det og trekke alle framskrittvennlige med i dette arbeid. Hvis vi ikke får lagt det slik an at også pressen blir positivt innstilt så kommer vi ingen vei. Vi har et enhetsprogram, men vi ser hvor ofte det blir syndet der.

Eugen Wiig: Opplysningsarbeidet er det viktigste på dagsordenen. Det er mangelen på opplysning som brakte oss opp i

det forhold vi hadde før krigen. Opplysning og atter opplysning må til og den nødvendige litteratur må gis ut. Det blir ikke gitt ut noen marxistisk litteratur og det er uriktig. Vi hører ofte det sies at den har overlevd seg selv, men vi vet også at det er land som har fulgt Marx og har avskaffet kapitalen. Vi så hvordan en søkte å piske opp stemningen mot Russland under Finnlands-krigen. Siden har en erkjent sin feiltagelse. Jeg vil henstille til rette vedkommende at det også blir utgitt Marx- og Lenin-litteratur.

Walter Heiborg: Opplysningsarbeidet har ligget nede under disse krigsårene. Jeg var i fjor så heldig å komme på Sørmarka og jeg hadde hørt mange lovord på forhånd. Min erfaring fra deltagelsen er at det var bedre enn selv de aller beste lovord jeg hadde hørt. Jeg vil foreslå at Landsorganisasjonen undersøker muligheten av en ekstrakontingent i de forskjellige forbund til utvidelse av Landsorganisasjonens skole på Sørmarka eller lignende skoler andre steder i landet.

Fritz Fridholm: Jeg vil presisere det utmerkede samarbeid Papirindustriarbeiderforbundet har hatt med Opplysningsforbundet. Vi har hatt distriktsvise ukekurs i samarbeid med Opplysningsforbundet og vi har hatt kurser helt fra januar til nå like før påske. Nå var det uhell i Skien, men vi fikk jo ordnet det så kurset gikk sin gang. Det må også være slik at samorganisasjonen sammen med forbundene og Opplysningsforbundet kan drive forskjellige kurs.

Godtfred Lundin: Det avgjørende er om det er den rette ideologiske og politiske innstilling. Jeg har inntrykk av at det skal gis etter bestemte linjer. Men det er klart at så lenge en ikke er kommet fram til en ideologisk, politisk enhet, så kan det lett rives ned. Vi vet hvordan det er med produksjonsnemndene. Hva sier Opplysningsforbundet der? Jo at først og fremst må arbeiderne lære å kunne sitte sammen med arbeidsgiverne! Siden partisprengningen har det faktisk ikke vært drevet sosialistisk opplysningsarbeid. Men da må de som sitter i Opplysningsforbundet virkelig også vite hva sosialisme er. Det er uheldig å sentralisere all denne opplysningsvirksomhet. En må bruke de organer en har utover, istedenfor en fast stab av opplysningssekretærer.

H. Danielsen: Grunnlaget må være det samfunn vi lever i og det samfunn vi vil fram til. Det gledelige var at innlederen nettopp la dette opp som selve grunnlaget for opplysningsar-

beidet. Opplysningsforbundet er fellesnevneren, ikke bare for fagorganisasjonen og de to arbeiderpartier, men også for andre kulturelle organisasjoner og da mener jeg at Raufoss Jern- og Metalls forslag er det riktige. I sitt prinsipp er det det, fordi det står i samband med det vi vil. Derfor må det tas opp, en slik utvidelse av vårt opplysningsarbeid må være det riktige. Ved å få en fellesnevner for hele opplysningsvirksomheten, må en selvsagt også sørge for å få litteratur, slik at de ideologiske retninger blir dekket. Rasjonaliseringen er en viktig sak, hvor det trenger opplysning. En må begynne mer med forelesninger og etterfølgende diskusjon. Er en først således blitt vakt, så vil medlemmene også få større interesse for studiearbeidet. Det må bli folkeopplysning i ordets virkelige betydning. På dette område må en kunne samarbeide og jeg mener at samorganisasjonene må ha en stor del av opplysningsarbeidet blant de fagorganiserte og at de selvstendig legger arbeidet an i samarbeid med Opplysningsforbundet. Vi skal forsterke og høyne arbeiderklassen slik at den kan innta den maktposisjon som den har rett til. Hermed tror jeg å ha begrunnet hvorfor jeg nettopp er enig i Raufoss' forslag.

Arne Johnsen: Jeg sa i min innledning at det var mange ting å kritisere opplysningsvirksomheten for. Det har vært vanskelig å dekke et hvert behov og vi er bare takknemlig for de innlegg som er kommet i denne sak. Når det gjelder de lokale opplysningskomiteer så er det Opplysningsforbundets lover som er gjeldende. Når det fra Lundin er pekt på at disse opplysningssekretærer skal pekes ut av Opplysningsforbundet så er dette ikke riktig. Der må en se på de lokale krefter en finner fram til og som er dyktige. Tilfellet i Skien kan jeg ikke bestemt svare på. Men i sin alminnelighet vil jeg si at det å skaffe bestemte innledere om bestemte emner har vært en av våre største vanskeligheter. Men det er vår mening ved slike kurser å søke å finne fram til nye krefter som kan virke som forelesere. Jeg vil også peke på pressen og dens betydning, men der har jeg inntrykk av at det er mangel på folk. Det har videre vært talt om den rent idémessige opplysningsvirksomhet. Der er det å bemerke at det har vært vanskelig å skaffe materiale. Så lenge det ikke har vært mulig å skaffe det best mulige, har vi funnet at det var bedre å vente til at vi var sikker på å få det beste. Når Lundin nevnte dette med produksjonstvalgene, så skal en vel kunne innrømme at det er meget sant i det som

er sagt, om det ikke er sagt akkurat slik som Lundin gjenga det. Det gjelder om at de en setter i produksjonsutvalgene har den saklige opplysning som må til for virkelig å kunne skjønne om denne oppgave.

Dirigenten: Heiborgs forslag skulle vel være dekket av sekretariatets innstilling. — Heiborg meddelte at han trakk forslaget tilbake.

Arne Johnsen opplyste at spørsmålet om N.K.P.s medlemskap i Opplysningsforbundet var under behandling.

Votering: Med stort flertall besluttet at Raufoss' forslag ikke kunne opptas. — Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

FORMIDDAGSMØTET TORSDAG 9. MAI

Dirigenter: *Henriksen.* — *Bjerke.*

Møtet ble åpnet med allsang: Norge for folket.

Protokollen fra gårdsdagens ettermiddagsmøte referertes og godkjentes uten bemerkninger.

Dirigenten refererte hilsningstelegram fra N.K.U.

Granskningskomiteens innberetning.

Dirigenten: Etter tidligere vedtak skal vi nå gå over til *Granskningskomiteens innberetning.*

Halfdan Wigaard: Skal det ikke være for lukkede dører?

Dirigenten: Jo, men de på galleriet har adgangskort.

Granskningskomiteens innberetning forelå trykt og omdelt samtlige representanter.

Granskningskomiteens nedsettelse og dens mandat.

Landsorganisasjonens representantskap vedtok i sit møte i Oslo 18.—21. juni 1945 følgende forslag fra sekretariatet:

«Representantskapet velger en granskningskomité på 5 medlemmer.

Komiteen skal granske alle spørsmål i forbindelse med tillitsmenenes og sekretariatsmedlemmenes forhold i denne tid, herunder også forholdet til de medlemmer og tillitsmenn som deltok i 84-mannsgruppens arbeid.

Komiteen har rett til å få seg forelagt alle dokumenter og protokoller som den mener har betydning for sitt arbeid.

Komiteens innberetning blir å forelegge for kongressen til behandling.»

Til granskningskomité ble valgt: 1. Hjalmar Larsen, formann. 2. Kristian Nilsen. 3. Hans Karlsen. 4. Olaf Skramstad. 5. Johan Didriksen.

Komiteen fikk bemyndigelse til å ta en jurist som sekretær. Som sådan har fungert overrettssakfører Leif E. A. Michelsen.

Uttalelse fra Granskningskomiteen angående perioden 9. april 1940—28. september 1940.

I Landsorganisasjonens brev til Granskningskomiteen av 15. oktober 1945 er det uttalt:

«Landsorganisasjonens representantskap i juni d. å. valgte en granskningskomité til å undersøke tillitsmenn og sekretariatets arbeid og disposisjoner i tiden 9. april 1940 til 10. september 1941.»

I det forslag som representantskapet vedtok ble det uttalt:

«Komiteen skal granske alle spørsmål i forbindelse med tillitsmennenes og sekretariatsmedlemmenes forhold i denne tid, herunder også forholdet til de medlemmer og tillitsmenn som deltok i 84-mannsgruppens arbeid.»

Granskningskomiteen har på grunnlag av dette mandat funnet det riktig å behandle perioden fra 9. april 1940 til 28. september 1940, da der ble innsatt ny ledelse i Landsorganisasjonen, som et eget avsnitt. I tilknytning til dette vil der så bli avgitt en uttalelse om 84-mannsgruppens virksomhet. Som et tredje avsnitt vil komiteen så avgi sin uttalelse om perioden ra 28. september 1940 til 10. september 1941.

For den første periode vil komiteen uttale:

Den ekstraordinære situasjon som landet kom opp i den 9. april ved tyskernes overfall på Norge førte med seg at Landsorganisasjonen i tiden framover ble stilt overfor helt nye oppgaver og måtte ta beslutninger som var fullstendig fremmed for organisasjonen under ordinære forhold. Hele virksomheten i organisasjonen i denne perioden må sees i lys av dette forhold. Da virksomheten i Landsorganisasjonen i dette tidsrom har vært utsatt for kritikk fra forskjellig hold, finner Granskningskomiteen det riktig så langt som mulig å komme inn på de forskjellige forhold som har vært kritisert.

- I. Ved det tyske angrep på Norge om morgenen den 9. april forlot praktisk talt hele den fungerende ledelse i Landsorganisasjonen Oslo. Man var innstilt på at tyskerne straks ville gå til aksjon mot de politiske organisasjoner og i særlig grad mot arbeiderbevegelsens

organisasjonsapparat. De første eksempler ble gitt ved at Kongehuset, Regjeringen og Stortingets medlemmer også straks sørget for å komme vekk fra Oslo. Forholdet var i størst mulig utstrekning å hindre tyskerne i å få hånd over organisasjons- og administrasjonsapparatet.

Ved denne framgangsmåten ble resultatet dog at de underordnede faglige instanser i Oslo ble tilbake uten effektiv ledelse de første dagene etter 9. april. Der var ikke fra først av sørget for at noen tillitsmann med mandat til å ta seg av de vesentlige spørsmål ble tilbake i Oslo. Imidlertid reiste Elias Volan ut på dagen den 11. april etter oppdrag fra Landsorganisasjonens øvrige administrasjon tilbake til Oslo for å orientere seg om stillingen. Den 13. april ble han i sekretariatsmøte valgt til Landsorganisasjonens fungerende formann.

- II. I et tillitsmannsmøte som ble sammenkalt i Oslo den 12. april ble der gjort et vedtak som senere ble godkjent av de tilstedeværende sekretariatsmedlemmer i møte 13. april og i Landsorganisasjonens navn ble offentliggjort gjennom Kringkastingen i Oslo. I dette vedtak heter det i siste avsnitt:

«Vi slutter oss til parolen om at hver kvinne og mann skal bli på sin post og gjøre sin plikt. Dette gjelder både i arbeidslivet og i tillitsvervene.»

På det tidspunkt da oppropet ble vedtatt var bare en liten del av landet under tysk okkupasjon, mens der i den frie del av landet ble arbeidet for å organisere en effektiv militær motstand i samsvarende med Regjeringens holdning og den mobiliseringsordre som var sendt ut 9. april. Det siterte vedtak har utvilsomt tatt sikte på å søke å holde arbeidslivet i gang i de okkuperte områder. Den form det fikk gjorde imidlertid at innen mange av de frie distrikter ble oppropet misforstått, slik at det ble oppfattet som inneholdende en oppfordring om ikke å følge mobiliseringsordren. (Dette var selvsagt ikke hensikten med oppropet). Det gjorde ikke situasjonen bedre at Landsorganisasjonens representanter i de frie områder av landet dagen forut gjennom Hamar-kringkasteren hadde erklært sin lojalitet overfor vår loydlige regjeringens holdning.

Komiteen finner at oppropets form har vært uheldig og har bidratt til å øke den forvirring som var til stede i store lag av befolkningen i de kritiske dagene umiddelbart etter okkupasjonen.

- III. Umiddelbart etter at Quisling den 9. april hadde utropt seg selv som Norges statsminister, ble det særlig av den norske Høyesteretts medlemmer tatt opp arbeid for å organisere et administrasjonsråd

til å overta forvaltningen av de besatte distrikter. Hensikten med dette var i første rekke å få Quislingregjeringen fjernet og i stedet skaffe et organ som kunne vareta nasjonale interesser under besettelsen.

Elias Volan hadde som fungerende formann i Landsorganisasjonen kjennskap til forhandlingene om administrasjonsrådet og tok delvis del i disse. Resultatet av forhandlingene ble som kjent at der ble opprettet et administrasjonsråd, som dessverre fra arbeiderbevegelsens synspunkt var høyst utilfredsstillende, idet ikke et eneste av rådets medlemmer kunne sies å representere arbeiderbevegelsen. Hovedskylden for denne ensidige sammensetning faller selvsagt på Høyesteretts medlemmer, som ledet forhandlingene med tyskerne på norsk side. Hvorvidt der kan rettes bebreidelser mot Volan for at han ikke sterkere har gått inn for en representasjon for arbeiderklassen, savner komiteen materiale til å kunne uttale seg om.

- IV. Snart etter okkupasjonen ble der fra forskjellig hold gjort forsøk på å gjennomføre nedsettelse av arbeidernes lønninger. Landsorganisasjonens ledelse søkte selvsagt overalt å motsette seg dette. Kravet om reduksjon ble allikevel etter kort tid tatt opp på generelt grunnlag. Et slikt krav lå også i flukt med den offisielle tyske politikk, der som kjent tok sikte på «å bringe de norske arbeideres levestandard ned på mellom-européisk nivå». Da forhandlingene om lønnsreduksjoner ble brakt inn for Riksmeglingsmannen, forelå det derfor samtidig krav fra okkupasjonsmakten om at slike reduksjoner måtte gjennomføres.

Arbeidsretten har i sin dom i fjor høst om tilbakebetalingen av det såkalte «12-øres»tillegget» uttalt at den frafallende av januar-tillegget på 12 øre timen som ble resultatet av forhandlingene sommeren 1940, var framkommet på frivillig vei. Granskningskomiteen kan etter det som er opplyst ikke finne grunnlag for noen bebreidelser mot Landsorganisasjonens forhandlere for at de den gang gikk med på nedsettelsen. Det eneste alternativ til å akseptere reduksjonen ville være et offisielt diktat, som sannsynligvis hadde kommet til å medføre en sterkere nedskjæring av lønningene.

- V. Ut på sommeren 1940, etter at Kongen og Regjeringen hadde forlatt landet, var Landsorganisasjonens formann og nestformann, Konrad Nordahl og Lars Evensen, kommet tilbake til Oslo, og sekretariatet tok opp kravet overfor okkupasjonsmakten om at de skulle inntre i sine tidligere stillinger. Dette ble ikke tatt til følge, og etter Granskningskomiteens inntrykk er det ikke fra sekreta-

riatets side effektivt sagt fra at det måtte være et absolutt krav fra sekretariatet at samtlige valgte tillitsmenn måtte fortsette i sine stillinger.

- VI. Etter at hele landet var kommet under tysk okkupasjon ble der opptatt forhandlinger mellom tyske myndigheter og Stortingets presidentskap samt de politiske partier om organiseringen av et riksråd som skulle avløse Administrasjonsrådet. I forbindelse med forhandlingene om et riksråd søkte tyskerne gjennom de krav de stilte å gjennomføre en inngripen i landets forfatning, noe som bl. a. fikk uttrykk i kravet om fjernelse av Kongen og Kongehuset. Landsorganisasjonen var en tid representert i utvalg som tok del i forhandlingene på norsk side ved Elias Volan og Nic. Næss. Under forhandlingene opptrådte de norske forhandlere meget svakt, under påvirkning av den nederlagsstemning som på det tidspunkt hadde grepet om seg. Landsorganisasjonens representanter ses ikke å ha inntatt noe annet standpunkt enn de øvrige forhandlere.

Konklusjon:

1. Komiteen finner det riktig at representanter for Landsorganisasjonen tok del i riksrådforhandlingene sommeren 1940. Men det kan kritiseres at de gikk så langt i ettergivenhet overfor de tyske forhandlere, og derved medvirket til det resultat som disse forhandlinger førte til.
2. Komiteen godkjenner holdningen hos tillitsmenn og medlemmer av sekretariatet som ikke deltok i 84-mannsgruppens arbeid i perioden 9. april—28. september 1940.

Komiteens medlem Skramstad mener i tilknytning til konklusjonens punkt 2 at komiteens godkjennelse også måtte omfatte medlemmene av 84-mannsgruppen.

For øvrig er innstillingen enstemmig.

Oslo, den 9. april 1946.

*Hj. Larsen. Kr. Nilsen. Olaf Skramstad. Hans Karlsen.
Johan Didriksen.*

Leif. E. A. Michelsen.

Uttalelse fra Granskningskomiteen om 84- manns komiteens virksomhet.

I det oppdrag som Granskningskomiteen har fått av fagorganisasjonens representantskap heter det bl. a.:

«Komiteen skal granske alle spørsmål i forbindelse med tillitsmennenes og sekretariatsmedlemmenes forhold i denne tid, herunder også forholdet til de medlemmer og tillitsmenn som deltok i 84-mannsgruppens arbeid.»

Komiteen har funnet det hensiktsmessig å behandle 84-mannsgruppens virksomhet som egen sak i tilknytning til den tidsperioden hvor gruppens virksomhet faller.

Under behandlingen av denne sak har komiteen bl. a. gjennomgått forskjellige framstillinger av 84-mannsgruppens virksomhet, derunder en samlet framstilling forfattet av Elias Volan, et P.M. forfattet av Haakon Meyer, en utgreiing fra Jens Tangen, diverse politirapporter og framstillinger som er oversendt N.S.-administrasjonen og de tyske myndigheter, bl. a. av Erling Olsen og Sverre Krogh. Allikevel regner komiteen med at der er atskillig materiale om samme spørsmål som på det nåværende tidspunkt ikke har vært tilgjengelig for komiteen, men som sannsynligvis vil komme fram etter hvert, bl. a. under straffesakene mot de av 84-mannsgruppens medlemmer som er satt under tiltale for landssvik.

Granskningskomiteens flertall uttaler:

Det er ikke helt klart når 84-mannsgruppen begynte sin egentlige virksomhet. Den betegner seg selv som «fagopposisjonen av 1940» eller rett og slett «opposisjonen». I en framstilling fra Sverre Krogh til de tyske myndigheter v/ Dr. Kröger blir det uttalt:

«Allerede den 12. april lyktes det å få sammenkalt de gjenværende faglige tillitsmenn for å få rekonstruert sekretariatet. Det var opposisjonens mening på dette møte å tvinge Halvard Olsen gjennom som foreløpig formann i Landsorganisasjonen, idet opposisjonen innen fagbevegelsen var samstemmig av den oppfatning at ingen hadde slike forutsetninger som han til å samle og lede arbeiderne i denne kritiske situasjon.»

Er denne framstillingen korrekt, må en altså gå ut fra at der allerede da okkupasjonen ble satt i verk fantes en gruppe som bevisst aktet å ta opp arbeidet for å gjennomføre et skifte i ledelsen av fagbevegelsen. Denne gruppen har da sannsynligvis bestått av de samme representanter som senere viste seg å ha tatt opp samarbeidet med NS med det bevisste formål å samarbeide med dette parti ved gjennomføringen av en ny forfatning i landet. Disse representanter var: Haakon Meyer, Halvard Olsen, Erling Olsen, Sverre Krogh og Kåre Rein. Disse ble også de drivende krefter når det gjaldt å samle de misnøyde innen arbeiderbevegelsen innen den fraksjon som senere ble døpt for «opposi-

sjonen». Deres formål var antagelig å gjennomføre en forandring i Landsorganisasjonens ledelse parallelt med den politiske omorganisering som skulle foregå ved at Qusling-regjeringen med tysk støtte ble innsatt den 9. april. Da Quislings regjering etter få dager måtte tre tilbake, var en slik utvikling avskåret, og opposisjonen måtte søke nye grunnlag å arbeide på. Den fant en viss grobunn for sin virksomhet blant de medlemmer av arbeiderbevegelsen som var misnøyd med den sammensetning som administrasjonsrådet fikk. Til tross for at dette skulle være et fullstendig upolitisk organ, som bare hadde til oppgave å ta seg av rent forvaltningsmessige spørsmål i de okkuperte områder, var det en alminnelig mening at der både av hensyn til rådets egen autoritet og til arbeiderbevegelsen burde vært sørget for at arbeiderne var representert i rådet.

Den første samling av de misnøyde grupper har etter Haakon Meyers framstilling funnet sted i et møte som de avholdt i Oslo den 15. juni 1940. På dette tidspunkt var den militære motstand opphørt og hele landet besatt av de tyske tropper. Det ble derfor aktuelt å skifte ut administrasjonsrådet og i stedet søke opprettet et organ med mer vidtgående myndighet og større allsidig sammensetning. Prosjektet om et slikt riksråd ble også framlagt av tyske myndigheter for norske politiske organisasjoner, men i den form tyskerne ga sitt utkast hadde dette den tydelige baktanke å utvirke en utskiftning av de konstitusjonelle myndigheter til fordel for et administrasjonsapparat som var innstilt på positivt samarbeid med tyskerne. Det var vel kjent innen arbeiderorganisasjonene at forhandlinger om disse spørsmål var tatt opp.

På møtet 15. juni ble der nedsatt et arbeidsutvalg for opposisjonen som besto av Jens Tangen som formann, Martin Brendberg, Adelstein Haugen, Albert Johannessen, Haakon Meyer, Erling Olsen, Halvard Olsen og Peder Vestad. Den sistnevnte var til stede på møtet uten å kjenne til formålet med dette og forlot konferansen før møtet var slutt, slik at han ikke var til stede da valget på arbeidsutvalg fant sted. Så snart han fikk vite at han var kommet med i dette utvalg, frasa han seg enhver befatning med et slikt verv, og deltok ikke senere i opposisjonens virksomhet.

Alt på dette tidspunkt var opposisjonens nærmeste oppgaver klart uttrykt å være avslutning av krigen mot Tyskland, forberedelse av en ny norsk konstitusjon og reorganisering av arbeidslivet i landet. De som på dette tidspunkt lot seg velge inn i arbeidsutvalget, kan ikke ha vært i tvil om disse 3 punkter, som skulle utgjøre bevegelsens første mål. Derimot er det ikke på det rene om alle disse på dette tidspunkt var innstilt på et samarbeid med NS.

Når det gjelder Jens Tangens personlige forhold, er det verd å merke seg den framstilling han selv gir av de første drøftelser angående landets administrasjon. Han nevner at de første konferanser om dette spørsmål ble holdt i midten av juli måned, uten at han har omtalt konstitueringen av opposisjonen og nedsettelse av arbeidsutvalg den 15. juni. Tangen skrev om møtene i juli måned:

«Det første av de møtene som det her siktes til ble holdt på Bygningsarbeiderforbundets kontor. På dette møte deltok foruten undertegnede Ivar Ertresvåg, Halvor Sørum, Olaf Bjerke, Henry W. Kristiansen, Thorleif Andresen, Halvard Olsen, Adelstein Haugen og andre, til sammen 17 personer, alle faglige tillitsmenn. Haakon Meyer og de som grupperte seg om ham var ikke med på dette møte. De kom først med senere. Hensikten med de møter som ble holdt var slett ikke å organisere noen opposisjon, men å diskutere den spente situasjon som var oppstått i forbindelse med de tyske krav og alle de ryktene som gikk.»

Denne framstilling fra Tangen er en åpenbar forfalskning, som bare kan ha til hensikt å søke å gi inntrykk av at han først kom i aktivt samarbeid med de drivende krefter innen opposisjonen på et langt senere tidspunkt enn det virkelig var tilfelle.

Allerede den 18. juni hadde for øvrig styret i Norsk Bygningsarbeiderforbund, ganske sikkert etter påvirkning fra medlemmer av opposisjonen, vedtatt følgende uttalelse:

«Landsorganisasjonens sekretariat må sørge for at arbeiderne får en avgjørende innflytelse på landets statsstyre. De representanter som utpekes fra arbeiderorganisasjonene til landets statsstyre må være positivt innstilt for i samarbeid med arbeidernes organisasjoner å vareta arbeidernes og folkets interesser.»

Opposisjonen fortsatte å gjøre seg gjeldende i forskjellige faglige instanser, hvor de gjorde seg til talsmenn for en tilsvarende tankegang. Under et møte i Oslo og Akershus faglige Samorganisasjon 14. august optrådte Albert Johannessen som opposisjonens talsmann og la fram et forslag til uttalelse som under avstemningen fikk 77 stemmer. I denne uttalelse heter det bl. a.:

«I denne tia vil fellesmøtet framfor alt streke under at fagorganisasjonen som det sentrale uttrykk for arbeidsfolket i Norge har den store og aktuelle oppgaven å samle arbeidsfolket til en makt som med flertallets rett krever bestemmende innflytelse på statsstyret i vårt land. Alle skritt som fagorganisasjonen tar i denne tia må være bestemt av at fagorganisasjonen er rede til å ta på seg det ansvar som følger med å representere arbeidsfolket i Norge i et kommende riksstyre.»

Dette forslag ble lagt fram på et tidspunkt da de politiske organisa-

sjoner, også arbeiderklassens politiske partier, fremdeles var i lovlig virksomhet.

Når opposisjonens linje allikevel var at fagorganisasjonen skulle stå bak kravet om en representasjon for arbeiderklassen i det framtidige statsstyre, kan det ikke bety noe annet enn at man aksepterer nazistenes og Nasjonal Samlings prosjekt om et næringsråd der folket skulle være representert, ikke gjennom sine politiske organisasjoner, men gjennom yrkesorganisasjonene.

Neste skritt fra opposisjonens side var sammenkallingen av møte i Bygningsarbeidernes Hus den 18. august. Møtet ble ledet av Jens Tangen, og der ble holdt foredrag av Halvard Olsen. Der var til stede 84 representanter fra forskjellige grener av arbeiderbevegelsen, og det er dette møte som har skapt betegnelsen «84-mannsgruppen» på den eksisterende opposisjonsbevegelse. På dette møte ble det bestemt at komiteen skulle stå fram som en samlet gruppe og oppta forhandlinger med Landsorganisasjonens ledelse samt med representanter for okkupasjonsmakten og for Nasjonal Samling om den framtidige utvikling innen fagbevegelsen. Noen av gruppens medlemmer var på dette tidspunkt blitt klar over at opposisjonens virksomhet gikk ut over hva de opprinnelig hadde forestilt seg, og brøt med gruppen. Bruddet ble tatt på spørsmålet om nedsettelse av et forhandlingsutvalg med mandat til å forhandle «til alle sider». Kjell Ottesen, som representant for dem som ikke kunne følge opposisjonens linje på dette punkt, foreslo at mandatet til å forhandle til alle sider skulle innskrenkes, men da hans forslag bare fikk 6 eller 7 stemmer forlot forslagsstilleren og hans tilhengere møtet. Der ble nedsatt et forhandlingsutvalg bestående av Erling Olsen, Halvard Olsen og Haakon Meyer. Dette utvalg satte seg i forbindelse med Landsorganisasjonen, og deres krav om at denne måtte ta del i en nyorganisering av statsstyret i landet ble umiddelbart avvist av Landsorganisasjonens representanter. På dette tidspunkt var det helt klart at opposisjonen hadde akseptert en fullstendig kapitulasjonslinje overfor okkupasjonsmakten som sitt framtidige arbeidsgrunnlag. Det måtte stå fullstendig klart for enhver tillitsmann med noen politisk erfaring, at tanken om noen form for frihet i organisasjonslivet under den fortsatte okupasjonstid bare var en illusjon. Hva som senere hendte var bare en logisk følge av den holdning som opposisjonen hadde inntatt ved å erklære seg villig til forhandlinger med NS.

Det kan ikke med sikkerhet slåes fast på hvilket tidspunkt Jens Tangen og Martin Brendberg, som ble utsett til å rykke inn i Landsorganisasjonens ledelse ved personskiftet den 28. september, var blitt underrettet om at de var tiltenkt en slik oppgave. Under alle omsten-

digheter måtte det være klart at når tyskerne gikk inn for en slik linje, var det fordi de håpet på denne måten å kunne bane vei for en nazifisering av fagbevegelsen innenfra. Det er også på det rene at Tangen ved sin tiltreden hadde forpliktet seg til å samarbeide med NS. I Erling Olsens P.M. til «sosialminister» Meidell er det uttalt:

«I vurderingen av hva en sto overfor kunne det derfor ikke innen opposisjonens arbeidsutvalg herske noen uklarhet. Alle senere drøftelser i utvalget inntil 25. september hadde som sitt nødvendige utgangspunkt et samarbeide med Nasjonal Samling.

For Tangens vedkommende gjelder jo dessuten at han ved sin tiltreden som Landsorganisasjonens formann ble stilt overfor dette som en betingelse.»

Tangen selv nevner at en av betingelsene for hans overtagelse av formannsvervet var «samarbeid med Sosialdepartementet og dets sjef, statsråd Meidell, som nå representerer NS».

Der kan være tvil om hvilken grad av psykisk press Tangen var utsatt for da han påtok seg å overta stillingen som formann i Landsorganisasjonen, men dette kan på ingen måte frita ham for ansvar for at Landsorganisasjonens gamle ledelse ble kastet ut, idet komiteen må slå fast at hele utviklingen bare var en logisk konsekvens av det standpunkt som opposisjonen, med Tangen som fungerende formann, hadde inntatt i hele sin tidligere virksomhet. Etter at Tangen var tiltrådt som formann i Landsorganisasjonen, med Erling Olsen og Brendberg som øvrige representanter i Landsorganisasjonens administrasjon, var for så vidt opposisjonens mål nådd. Den videre utvikling tyder ikke på noe fortsatt organisert samarbeid mellom de personer som opposisjonen var sammensatt av. Tvert imot førte utviklingen til en splittelse mellom personer som tidligere hadde tatt aktiv del i ledelsen av opposisjonens arbeid. Til belysning av Jens Tangens personlige forhold fortjener det å nevnes, at ved hans tiltreden ble der i Sosialdepartementet utarbeidet lojalitetserklæringer som skulle forelegges faglige tillitsmenn i forbund og samorganisasjoner til undertegning. Tangen har det fulle ansvar for at de faglige tillitsmenn ble presset til å underskrive lojalitetserklæringene.

*

Ut fra de foregående betraktninger vil Granskningskomiteen legge fram følgende

konklusjon

1. En del medlemmer av den såkalte «fagopposisjon»: Haakon Meyer, Halvard Olsen, Erling Olsen, Kåre Rein, Birger Aamodt og Nils Bunæs, har på et tidlig tidspunkt samarbeidet med Nasjonal Sam-

ling med det bevisste mål å endre landets forfatning. Deres forhold er derfor tatt under behandling av domstolene under det alminnelige oppgjør med landssvikene. Disse må under ingen omstendighet optas igjen som medlemmer av fagbevegelsen.

2. Jens Tangen og Martin Brendberg har ved aktiv deltagelse i opposisjonens virksomhet fra 15. juni inntil Tangens innsettelse som formann i Landsorganisasjonen bevisst gått inn for et samarbeid med okkupasjonsmyndighetene på et tidspunkt da landets konstitusjonelle myndigheter hadde erklært at kampen skulle føres videre, og da det mer enn noen gang var nødvendig at den demokratiske front mot disse sto ubrutt. De har begge tatt konsekvensen av sine handlinger ved å la seg innsette i Landsorganisasjonens ledelse av de samme myndigheter.

Granskningskomiteen finner at begge disse må bli å ekskludere av fagbevegelsen.

3. De øvrige medlemmer av opposisjonen som har arbeidet aktivt innen denne, Adelstein Haugen og Albert Johannessen, som medlemmer av arbeidsutvalget, bør utelukkes fra organisasjonen for et tidsrom av 5 år og fratas for alltid retten til tillitsverv innen Landsorganisasjonen.
4. De medlemmer av opposisjonen som ikke forlot denne den 18. august, har også ved sin opptreden vist en sørgelig mangel på evne til å se konsekvensen av sin handlemåte, og komiteen må uttale en skarp fordømmelse av deres holdning. Deres forhold bør tas opp til undersøkelse og behandling i de faglige organisasjoner der de står som medlemmer eller tillitsmenn. Bare deres mer passive holdning innen opposisjonen gjør at komiteen ikke også overfor dem vil innstille på organisasjonsmessige forføyninger.

Granskningskomiteens mindretall, Skramstad, uttaler:

Var landet vårt dårlig forberedt til en krig, så ante folket heller ikke når og på hvilken måte krigen kunne komme. Praktisk talt hele det norske folk, i by og på land, lå trygt og sov i sengen etter at fiendtlige fly i flere timer hadde sust inn over landet vårt, Vi hadde hørt og visste en del om nazismens grusomheter, men allikevel var vi så dårlig forberedt at flere av landets byer falt i fiendens hender på noen morgentimer. Som følge av disse forhold ble det en nokså panikkartet tilstand.

I løpet av 9. og 10. april var hovedstaden temmelig tom for folk. De fleste av lederne i den politiske og faglige bevegelse var ikke å finne. Dette gjaldt også ledelsen i Landsorganisasjonen. Medlemmene sto uten

ledelse. Det er en uskrevet lov at lederne ikke bør forlate sin post uten de vet at det er andre som tar over, og at det er gitt direktiver eller at det er samtalt om hva en mente burde foretas. En mangel på en fast ledelse i de første okkupasjonsdager førte med seg mye uklarhet, og en manglet helt en fast linje i vårt arbeid.

Den såkalte 84-manns komité som holdt en del møter sommeren 1940 var temmelig uensartet sammensatt. Den besto av medlemmer fra D.N.A., N.K.P. og en del partiløse. Det ligger nær å tro at alle medlemmer av opposisjonen i den første tia hadde ærlige hensikter og ville være med å finne fram til en positiv linje for å redde så mye som mulig, og å være med og ivareta arbeidernes og hele folkets interesser. Det viste seg snart at det innen opposisjonen var to kategorier. En kategori som ville samarbeide med NS og tyskerne og en annen som sto på arbeidernes og hele det norske folkets side. De elementer innen opposisjonen som opptrådte illojalt og drev forrædersk virksomhet overfor fagorganisasjonen og hele det norske folk var:

Haakon Meyer, Halvard Olsen, Erling Olsen, Sverre Krogh, Kåre Rein, Birger Aamodt og Nils Bunæs.

Situasjonen sommeren 1940 var meget uklar. Noen samlet opp-treden av det norske folk mot okkupantene var det ennå ikke tale om. Tvert imot gjorde det seg sterke kapitulasjonstendenser gjeldende. Arbeiderklassen hadde ingen representanter i Administrasjonsrådet. En rekke arbeidsgivere benyttet seg av situasjonen som var oppstått ved okkupasjonen til å gjøre framstøt mot arbeidernes lønninger, og arbeiderne ble på sine steder nødt til å gå til streik for å vise tilbake disse framstøtene. Ikke så få tilfelle var det hvor arbeidsgiverne straks tyskerne kom inn i landet anså seg løst fra tariffavtalene, og enkelte gikk så vidt at de senket lønnen og også gikk til å forlenge arbeidstia.

Ved vurderingen av den oppståtte situasjon må en gå så meget i seg selv som å si at det norske folk forsto ikke stort av det som var skjedd, særlig kom det til uttrykk i de første uker.

Det manglet ikke på uttalelser og vedtak som uten noen vanskelighet kunne legges ut som hel eller delvis støtte til okkupasjonsmakten. For å gi et bilde av situasjonen slik den egentlig fortonet seg på den tid, skal vi gjengi eller ta utdrag av noen vedtak som ble gjort i en del av arbeidernes sentrale organisasjoner.

Den 12. april 1940 hadde sekretariatet møte i Oslo sammen med representanter for fagforbundene hvor det ble gjort vedtak om å sende ut et opprop. Vi skal her gjengi et par avsnitt i oppropet:

«Den norske fagorganisasjon har alltid drevet sin virksomhet innenfor rammen av gjeldende lover.

Vi må også gjøre dette i det videre organisasjonsarbeid som må tilpasse de nye forholdene på en slik måte at arbeidet kan fortsette.»

I sekretariatmøte den 13. april s. å. holdt L.O.s formann Volan en redegjørelse fra en konferanse med Quisling hvor det bl. a. ble berettet:

«Det var ikke stillet noe krav om at fagorganisasjonen skulle anerkjenne Quislings regjering.

Quisling uttalte uten foranledning at han anså det som selvfølge at fagorganisasjonen fikk adgang til å fortsette sitt arbeid.»

Redegjørelsen ble tatt til etterretning.

Den 14. april s. å. holdtes møte i Oslo Arbeiderpartis representantskap hvor de sluttet seg til oppropet som var sendt ut av Landsorganisasjonen. Det samme opprop som foran nevnt.

Den 14. april ble Arbeiderpartiet i Oslo rekonstruert i et representantskapsmøte som ble ledet av Oslopartiets nestformann, Frank Hansen, hvor Haakon Meyer ble valgt som medlem av styret. Meyer holdt også innledning om en del saker på dette møtet.

I fellesmøte av Landsorganisasjonens sekretariat og D.N.A.s sentralstyre den 16. juni 1940 framsatte Jens Tangen dette forslag:

«Bekjent med den alvorlige situasjon som er inntrådt for landet etter oppgivelsen av krigen i Nord-Norge og ved at Kongen og Regjeringen har slått seg ned i London, erklærer Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat som representerer 350 000 organiserte arbeidere at for å bringe landet ut av den uholdbare stilling det befinner seg i, vil medvirke til å gi landet et statsstyre bygget i alt vesentlig på det arbeidende folks organisasjoner, for å trygge folkets kår og landets sjølstende.

Sekretariatet er også beredt til å ta de nødvendige konsekvenser av dette standpunkt i forhold til de tidligere statsmyndigheter (med tidligere statsmyndigheter menes administrasjonsrådet). Sekretariatet er beredt til å forhandle med myndighetene herom. Saka forelegges snarest et felles møte av forbundsstyrene og fagforeningsstyrene.»

Det ble enstemmig vedtatt at Tangens forslag sendes sekretariatet.

Ved et fellesskriv av 20 august 1940 fra de 4 store partier til Presidentskapet framkommer bl. a.:

«Idet vi henviser til disse retningslinjer som er vedlagt skrivelsen, tør vi be det ærede presidentskap om å gi de tyske myndigheter den nødvendige underretning. Vi betrakter det nasjonale samarbeid som nå finner sted, og det arbeidsprogram som partiene har samlet seg om, som en naturlig konsekvens av det tidligere innledede samarbeid, og som en nasjonal plikt for partiene i den situasjon som landet befinner seg i.

Vi understreker — i samsvar med de vedtatte retningslinjer — at partiene vil sette alle krefter inn i dette fellesskap, i samarbeid med landets administrative myndigheter og med okkupasjonsmakten.»

Dette fellesskriv er bl. a. undertegnet av formannen og sekretæren i Det norske Arbeiderparti.

I en melding fra L.O. som ble offentliggjort den 3. oktober 1940 framgår det bl. a.:

«Under disse konferanser ble det meddelt at myndighetene anså et skifte i Landsorganisasjonens øverste ledelse som en nødvendighet etter det som hadde skjedd. Konferansen førte til at Landsorganisasjonens fungerende formann, Elias Volan, og den fungerende nestformann, Nic. Næss, er trådt tilbake fra sine stillinger. I deres sted er tilrådt: Som formann: formann i Norsk Bygningsarbeiderforbund, Jens Tangen, som nestformann, formannen i Norsk Jernbaneforbund, Ludv. Buland, som sekretær sekretæren i Norsk Kommuneforbund, Erling Olsen. Virksomheten og løsningen av oppgavene kan imidlertid bare muliggjøres gjennom et tillitsfullt samarbeid mellom medlemmer og tillitsmenn.

Slutt derfor som før trygt opp om organisasjonen.

Gå inn aktivt i arbeidet for løsningen av oppgaven.»

Meldingen er undertegnet av:

Jens Tangen, Josef Larsson, Albert Raaen, Polmar Aasvestad, Alfred Ljøner, Hans Fladeby, Edv. Stenklev, Ludv. Buland, Erling Olsen, I. B. Aase, Henry Hansen, Emil Torkildsen og Nils Heggland.

Allerede 3. oktober ble der i Oslo holdt et fellesmøte av fagforeningsstyrene i Oslo og representantskapet i Oslo og Omegn faglige Samorganisasjon hvor Jens Tangen ga en redegjørelse om stillingen. Møtet vedtok mot 3 stemmer følgende uttalelse:

«Møtet tar til etterretning formannens redegjørelse og godkjenner det som hittil er foretatt. Møtet av fagforeningsstyrene og representantskapet oppfordrer de fagorganiserte arbeidere å gå aktivt inn for de oppgaver som Landsorganisasjonen stiller.»

For bedre å forstå det arbeid som den såkalte opposisjon deltok i er det nødvendig å minne om at Landsorganisasjonens sekretariat i juli 1941 fant det påkrevet på grunn av Erling Olsens tiltreden i L.O. å nedsette et engere utvalg til behandling av en del viktige saker. Dette utvalg besto av Hansteen, Henriksen, Henry Hansen, Martin Brendberg og Jens Tangen.

Som et eksempel på at Sekretariatet var oppmerksom på at den legalitet en hadde bare var av forbigående art, kan det nevnes at i juli 1941 ble det sendt ut et bilagssirkulære med anvisninger om hvordan

fagforeninger og tillitsmenn skulle forholde seg. Dette ble delt ut til pålitelige tillitsmenn for videre befordring. Dette sirkulære gjengis:

1. Så lenge ledelsen i Landsorganisasjonen og forbundene har anledning til å være i funksjon, fortsetter de tilsluttede organisasjoner sin virksomhet som hittil. Det må gjøres klart at alle tendenser til oppløsning av organisasjonen, masseutmeldelser og lignende, vil bli utnyttet av motpartene og vil skade de krav organisasjonen har reist. Kravene er: 1) løslatelse av de arresterte tillitsmenn, 2) respekt for fagorganisasjonens selvstyre, 3) tillegg i lønningene.

Oppgaven er å samle alle fagorganisasjonens medlemmer omkring disse krav og omkring organisasjonen så lenge den har anledning til å arbeide for dem.
2. Den sannsynlige utgang på den situasjon som er oppstått etter sekretariatets brev av 30. juni d. å. til Reichskommissariat er at okkupasjonsmakten vil overlate til NS ledelsen av Landsorganisasjonen og forbundene. Med denne eventualitet for øye blir følgende retningslinjer for den fortsatte virksomhet gjeldende.
 1. Når den valgte ledelse trer ut av funksjon er de faglige hovedorganisasjoner hermed å anse som oppløst. Samorganisasjonene, de stedlige styrer, lokalsammenslutningen og fagforeningene avbryter forbindelsen med Landsorganisasjonen og forbundene. Kontingentbetalingen stanser.
 2. Fagforeningene, samorganisasjonene og de øvrige stedlige organisasjoner, fortsetter sin virksomhet som fritt stående enkeltforeninger, og driver sitt arbeid i overensstemmelse med det program som fagorganisasjonen har.
 3. En må regne med at fagforeningene og de øvrige stedlige organisasjoner ikke gjennom lengre tid vil få høve til å fortsette sin virksomhet på dette grunnlag. Etter hvert som denne situasjon inntrer, oppløses også fagforeningene og de stedlige organisasjoner.
 4. Tillitsmennene og medlemmene må i tide sørge for å innrette seg slik at den faglige virksomhet kan bli ført videre i størst mulig omfang, også når denne situasjon er inntrådt. Forberedende arbeid i denne retning må bli opptatt straks.
 5. Det er av den største betydning for arbeiderne å ha organer som under alle forhold kan ivareta deres interesser på arbeidsplassen. Oppmerksomheten henledes i denne forbindelse på lov om arbeiderutvalg av 23. juli 1920, nr. 3, som gir høve til valg av arbeiderutvalg i alle bedrifter som beskjeftiger over 50 arbeidere, likedan på bestemmelsene i arbeidervernlovens §§ 34

og 35, om arbeidernes deltakelse gjennom valgte representanter i drøftelser av alle spørsmål vedrørende arbeidsreglementet. Arbeidervernloven gjelder for alle bedrifter.

6. Utgiftene til det faglige arbeid i den nye situasjon dekkes ved frivillige utligninger på arbeiderne ved de forskjellige bedrifter etter behovet.
3. Fagorganisasjonens medlemmer står ved inngangen til en stor kampfylt tid. Glem aldri at vi ikke fører denne kamp alene. Vi fører den sammen med hele det norske folk og sammen med de andre undertrykte og angrepne folk over hele Europa. Innrett alltid arbeidet slik at det kan bidra til å styrke og utvide denne felles fronten.

Vær faste. Hold motstanden oppe på alle punkter så lenge det er mulig. Oppgi ingen posisjoner før det er absolutt nødvendig. Vær på vakt mot overilte aksjoner. Husk at provokatører er på ferde. Det vil bli flere av dem. Tenk deg om før du snakker og se deg for hvem du snakker til. Spioner har lange ører, og mange bra folk har dårlig skjønn på hva de kan snakke om og hva de skal holde tett med. Snakk aldri om organisasjonens affærer på kafeer, restauranter, tog eller buss. Se med kritikk på opprop eller rundskriv som sendes ut i organisasjonens navn. Det hender at underskriften er falsk.

Den norske fagorganisasjon har stolte tradisjoner. Gjennom denne tid skal vi føre disse tradisjoner videre. Vi arbeider for nutiden og for framtiden.

En fri bevegelse. En fri arbeiderklasse. Et fritt Norge.

P.S. Foranstående punkter er beregnet på å tjene som rettledning og informasjon for pålitelige og bevisste folk i organisasjonen, ikke på massespredning.

Du er ansvarlig for at informasjonen ikke kommer i urette hender.»

Dette dokument gir et klart bilde av den kamplinje som L.O. hele tiden hadde tatt sikte på. Dokumentet innskjerper at fagforeninger og forbund måtte fortsette sin virksomhet legalt så lenge som mulig, men om de valgte ledelser trådte ut av funksjon måtte de lokale organisasjoner og forbundene fortsette sin virksomhet illegalt.

Dette sirkulære trekker faktisk opp de grunnleggende retningslinjer for det patriotiske arbeid på det faglige felt som er ført senere under okkupasjonen.

Av det som foran er nevnt må en trekke den slutning at Martin Brendberg og Jens Tangen ikke har foretatt noe annet enn det som

Landsorganisasjonens sekretariat og D.N.A.s sentralstyre har gjort. Hele Tangens arbeid synes å være i beste forståelse med de linjer som er trukket opp.

De øvrige som har deltatt i den såkalte 85-manns komité kan heller ikke betraktes som illojale. De har gitt uttrykk for en sterk strømning som gjorde seg gjeldende innenfor den norske arbeiderklasse Etter opposisjonens møte den 18. august 1940 hvor Haakon Meyer-klikken egenmektig laget opprop som ble sendt arbeiderne i Oslo og Aker, og hvor man tillot seg å underskrive med navn fra flere av opposisjonens tilhengere, ble denne forræderske klikk fullstendig isolert og dette møte ser ut til å være det siste som ble holdt og opposisjonen hermed er oppløst.

Under hensyntagen til foranstående kan en trekke denne slutning:

Konklusjon:

1. Flertallets konklusjon, punkt 1, angående Haakon Meyer-gruppen tiltres.
2. De øvrige deltakere i den såkalte opposisjon kan ikke stemples som illojale. Når de har deltatt på en del av opposisjonens møter så er det med den ærlige hensikt å være med på å finne fram til den mest positive linje i det faglige arbeid og for å føre dette videre til fagorganisasjonen til den sentrale og distriktsvise og lokale organisasjon.

Den linje som kommer fram i det illegale opprop sendt ut av det engere utvalg i L.O.s sekretariat som besto av Hansteen, Henriksen, Henry Hansen, Martin Brendberg og Jens Tangen, er i store trekk de samme tanker og samme arbeid som en del av opposisjonen beskjefliget seg med. Disse har således ikke gjort annet arbeid enn de tillitsmenn som deltok i Landsorganisasjonen i forbundene, samorganisasjonene og avdelingene.

3. Tangen og Brendbergs tiltredelse i Landsorganisasjonen er tatt til etterretning i møte den 25. september 1941.

Oslo, 8. april 1946.

*Hj. Larsen. Johan Didriksen. Olaf Skramstad. Kr. Nilsen.
Hans Karlsen.*

Leif. E. A. Michelsen.

Uttalelse fra Granskningskomiteen om Landsorganisasjonens virksomhet i perioden 28. september 1940 til 10. september 1941.

Komiteens flertall vil uttale:

Den 28. september 1940 ble der innsatt ny ledelse i Landsorganisasjonen. Jens Tangen ble formann, Ludvik Buland nestformann, Erling Olsen sekretær og Martin Brendberg personlig sekretær for Jens Tangen.

Sekretariatet sto i denne perioden overfor en meget vanskelig oppgave, idet i det minste en del av administrasjonen var positivt innstilt på samarbeid med de nazistiske myndigheter. Granskningskomiteen vil gjerne uttale sin erkjennelse for at det allikevel i denne vanskelige tid lyktes sekretariatet å holde en klar nasjonal linje i sitt arbeid.

Hva angår de enkelte tillitsmenn, Tangen, Brendberg og Erling Olsen, er deres forhold vesentlig behandlet under avsnittet om 84-mannsgruppen. Komiteen mener dog at det er nødvendig å peke på at Jens Tangen også i den første tid, da han satt som fungerende formann, utnyttet sin formannsstilling til på helt utilbørlig måte å øve press på tillitsmennene i enkelte forbund. Dette kommer bl. a. fram gjennom de lojalitetserklæringer som han lot avkreve samtlige tillitsmenn i organisasjonene. Ennå verre er det forhold at han i sitt eget forbund, Norsk Bygningsarbeiderforbund, i egenskap av Landsorganisasjonens formann forlangte at der måtte fjernes tillitsmenn og styremedlemmer som var lovlig valgt av forbundets landsmøte og hadde opptrådt som gode nordmenn.

Lengre ute i perioden gikk Tangen etter hvert inn i et mer lojalt samarbeid med sekretariatets medlemmer. På denne måten lyktes det å hindre den utvikling som var tilsiktet fra tysk og nazistisk side med utskiftningen av ledelsen den 28. september 1940. Der ble også under hele perioden øvet press fra tysk side overfor administrasjonen for å tvinge denne til å innta en annen holdning overfor nazistenes bestrebelser.

Vinteren 1941 ble dette kraftig understreket fra tysk hold. Samtidig ble der sendt sekretariatet en innbydelse til tillitsmenn og representanter for norsk fagbevegelse til et besøk i Tyskland. Denne innbydelsen ble mottatt, og et antall tillitsmenn fra fagbevegelsen reiste kort etter til Tyskland. Hele turen var selvsagt bare beregnet på å tjene som et ledd i den tyske propaganda. Av tillitsmenn og sekretariatsmedlemmer deltok bl. a. følgende i turen: Jens Tangen, Nils Hansen, Rasmus Rasmussen, Albert Raaen, frk. Neimi Lagerstrøm, Johs. M. P. Ødegaard, Olaf Bjerke, Thorbjørn Henriksen.

Granskningskomiteen må slå fast at den norske arbeiderklasse sto helt uforstående overfor at sekretariatet tok imot den omtalte innbydelse fra Reichskommissar Terboven. For å være rettferdig vil komiteen på den annen side framheve at deltakerne i turen, etter at denne var avsluttet, til en viss grad rehabiliterte seg. De avga etter reisen en rapport om erfaringene fra arbeidsforholdene i Tyskland som avskar enhver mulighet for nazistisk propaganda for innføringen av tyske prinsipper i norsk arbeidsliv:

Konklusjon:

Granskningskomiteen godkjenner holdningen hos de tillitsmenn og sekretariatsmedlemmer hvis forhold ikke er behandlet i forbindelse med 84-mannsgruppens arbeid i tidsrommet 28. september 1940 til 10. september 1941.

Komiteens mindretall, Olaf Skramstad, vil uttale:

Den 28. september 1940 ble det innsatt ny ledelse i Landsorganisasjonen. Jens Tangen ble formann, Ludvik Buland nestformann, Erling Olsen sekretær og Martin Brendberg personlig sekretær for Jens Tangen.

Det må sies at de 4 nevnte personer kom til Landsorganisasjonens ledelse på en uvanlig måte, men under forhold hvor det var krig i landet. Noe som for nordmenn var temmelig fjernt etter den lange relativt fredelige periode på 125 år. Når en unntar Erling Olsen, som bevisst var et redskap for NS og tyskerne, så har disse andre karer ikke foretatt noe annet enn hva det samlede sekretariat på den tid gjorde. Er det gjort et feilsteg i denne periode, så må ikke bare sekretariatet, men hele fagorganisasjonen og dermed de som forlot sine poster i de skjebnesvangre tider 9. og 10. april 1940 også påtales.

Det er temmelig søkt å anklage Tangen og Brendberg for deres holdning på denne tid. Det vises i så måte til premissene i mindretallets uttalelser om den såkalte 85-mannsgruppe. Hva angår Brendberg, hadde Tangen ansatt ham som sin sekretær. Når en påtaler disse forhold til en organisasjonsmann, må en i det minste kunne kreve at vedkommende får forklare seg.

Tangens tilsettelse som formann i Landsorganisasjonen var godkjent av sekretariatet. Hva angår lojalitetserklæringene må det sies å være bevist at det var departementet ved Meidell som utformet erklæringen. Straks etter Tangens tilsettelse forlangte departementet, tross energiske protester fra Tangens og sekretariatets side, at alle tillitsmenn og styremedlemmer i samorganisasjonene og forbundsstyrene

skulle avgi lojalitetserklæring til Landsorganisasjonens nye ledelse. Administrasjonen og sekretariatet behandlet dette spørsmål og mente at slik som forholdene lå an, var det ikke til å komme forbi, hvorfor sekretariatet enstemmig henstilte at man avga den forlangte erklæring. Mellom 5—600 tillitsmenn fulgte sekretariatets råd og underskrev disse erklæringer.

Videre kan pekes på en annen ting som taler til fordel for Tangen. I midten av november 1940 fikk Tangen forespørsel om å holde foredrag på Verftet i Horten sammen med en representant for NS. Tangen avslo denne henvendelse, hvoretter det ble framført sterke trusler fra Meidell.

En bør også være merksam på behandlingen av Tangens sak på Norsk Bygningsarbeiderforbunds landsmøte. Etter at landsmøtet hadde påtalt Tangens forhold og beklaget at landsstyret i juni 1945 besluttet å ekskludere Tangen av forbundet uten at han hadde fått anledning til å møte før dette vedtak ble fattet. I samme forbindelse ga landsmøtet denne oppfordring: «Landsmøtet oppfordrer til gjensidig og saklig samarbeid mellom alle forbundets medlemmer til en konsolidering av forbundet for ivareta medlemmenes interesser.»

Konklusjon:

Granskningskomiteen godkjenner den holdning som tillitsmenn og sekretariatets medlemmer viste i perioden 28. september 1940 til 10. september 1941.

Oslo, 9. april 1946.

*Hj. Larsen. Kr. Nilsen. Olaf Skramstad. Hans Karlsen.
Johan Didriksen.*

Leif. E. A. Michelsen.

Uttalelse fra Granskningskomiteen om Stocholms-sekretariatets virksomhet.

I samsvar med Representantskapets forutsetning har Granskningskomiteen hatt høve til å gjennomgå Stockholm-sekretariatets forhandlingsprotokoller. Teksten er for knapp til å gi et slikt bilde at komiteen kan innlate seg på noen bedømmelse av sekretariatets arbeid med de enkelte saker.

Konklusjon:

Komiteen savner grunnlag for noen vurdering av Stockholm-sekretariatets virksomhet.

Oslo, 11. april 1946.

*Hj. Larsen. Kr. Nilsen. Olaf Skramstad. Hans Karlsten.
Johan Didriksen.*

Leif. E. A. Michelsen.

Uttalelse fra Granskningskomiteen om London-sekretariatets virksomhet.

Granskningskomiteen har gjennomgått London-sekretariatets protokoller.

Landsorganisasjonens representanter i London tok del i forberedelsen av Regjeringens lovgivningsarbeid med problemer som i særlig grad angår arbeidernes stilling i Norge etter frigjøringen. Der er sørget for å innhente uttalelser fra faglige tillitsmenn i Stockholm og i de illegale organisasjoner i Norge før representantene avga sine innstillinger.

Ellers gjelder det også her at komiteen mangler materiale for en bedømmelse av sekretariatets arbeid.

Konklusjon:

Komiteen savner grunnlag for noen vurdering av London-sekretariatets virksomhet.

Uttalelsen er enstemmig.

Oslo, den 11. april 1946.

*Hj. Larsen. Kr. Nilsen. Olaf Skramstad. Hans Karlsten.
Johan Didriksen.*

Leif. E. A. Michelsen.

Tillegg.

Uttalelse fra Granskningskomiteen angående rapport fra Hans Møllersen, Mo i Rana.

I brev fra Landsorganisasjonen til Granskningskomiteens formann av 11. oktober 1945 er komiteen anmodet om først å ta opp denne sak til behandling i henhold til følgende vedtak av Sekretariatet:

«Saka oversendes den av representantskapet nedsatte Granskningskomité. Det bør også bringes på det rene hvorledes de kr. 10 000.00 som Møllersens fikk til fordeling i Nord-Norge er disponert. Evensen og Tranmæl forbeholder seg adgang til — når Granskningskomiteens innstilling foreligger — å ta de skritt som de måtte anse nødvendig.»

Den såkalte «Møllersens rapport» er en beretning fra Hans Møllersens om en reise han foretok til Stockholm i påsken i mars måned 1944 for den illegale faglige bevegelse i Nord-Norge for å komme i forbindelse med de norske faglige instanser i Stockholm. Rapporten er etter Møllersens egen forklaring skrevet av ham den 10. juni 1945. Den ble levert til Peder Furubotn den 1. august 1945 og undertegnet av Møllersens den 4. august 1945 i nærvær av Kirsten Hansteen og Strand Johansen som vitterlighetsvitner. Den 17. august 1945 ble rapporten av Peder Furubotn sendt rikspolitisjef Aulie med anmodning om en konferanse om saken. Den 18. s. m. er rapporten offentliggjort i kommunistpartiets hovedorgan «Friheten» sammen med en meddelelse om oversendelsen til rikspolitisjefen. Offentliggjørelse er samtidig blitt foretatt i de svenske og danske kommunistiske partiers hovedorganer.

Peder Furubotn har også sendt Sekretariatet en avskrift av Møllersens rapport til behandling. Etter å ha innhentet uttalelser fra Martin Tranmæl og Lars Evensen, som rapportens innhold angår, har Landsorganisasjonen i brev av 5. september 1945 til rikspolitisjef Aulie henstillet til denne å søke saken opptatt til rettslig undersøkelse snarest. Dette skriv er videresendt til Riksadvokaten med følgende påtegning:

«Jeg vedlegger ekspedisjon av 17. august 1945 fra P. Furubotn. Den sistnevnte sak ble i sin tid ikke oversendt Påtalemyndigheten, fordi P. Furubotn under en konferanse hos Rikspolitisjefen erklærte at hans henvendelse ikke var ment som noen anmeldelse, og at han for sin del ikke ønsket noen undersøkelser iverksatt angående de av ham påklagede forhold. Saken står formentlig nå i en annen stilling etter at Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon i skriv av 5. ds. begjærer undersøkelser foretatt i anledning av de sterke beskyldninger som er fremkommet mot kjente organisasjonsfolk.»

Det ble deretter den 15. september 1945 opptatt en politiforklaring av Peder Furubotn av følgende ordlyd:

«Peder Furubotn, 55 år, leder av N.K.P., Klingenberggt. 4, 7, kjenner saka, forklarer at han henviser til påtegning av 7/9—45 fra rikspolitisjef Andr. Aulie. Da vi den 17/8—45 sendte rikspolitisjef Aulie Hans Møllersens rapport var ikke dette noen anmeldelse.

Dette spørsmål er ikke noe juridisk spørsmål, men et politisk pedagogisk spørsmål og må derfor etter v. s. oppfatning behandles som slik. V. ønsker ikke noen i denne saks anledning tiltalt eller straffet. Lest opp og godtatt.

P. Furubotn (s.)»

Den 19. s. m. har Martin Tranmæl overfor politiet bedt om at advokat Sjaastad måtte få uttale seg om tiltalespørsmålet. Advokat Sjaastads uttalelse ble den 24. september 1945 sendt Sekretariatet. På grunnlag av denne uttalelse traff så Sekretariatet det foran siterte vedtak om å sende saken over til Granskningskomiteen til undersøkelse.

Møllersen har senere hatt høve til å avgi personlig forklaring for formannen i Granskningskomiteen og har likeledes gjennom lagmannsrettssakfører Bastiansen sendt over en rekke dokumenter som han mente hadde betydning for komiteens behandling av hans sak. Komiteen har gjennomgått disse dokumentene, men finner at ingen av dem har tilknytning til Møllersens sak. De vil eventuelt bli tatt under behandling i forbindelse med de andre saker som komiteen har til behandling.

Om rapportens innhold vil komiteens flertall uttale:

I. Rapporten fra Hans Møllersen tillegger Martin Tranmæl og Lars Evensen — særlig den førstnevnte — en rekke injurierende uttalelser om kommunistenes virksomhet i det okkuperte Norge. Tranmæl har etter rapporten i sine uttalelser bl. a. beskyldt kommunistene for følgende:

1. De lot foreta pengeinnsamlinger blant arbeidere og funksjonærer ved verksteder og bedrifter til fingerte formål, men beholdt de innsamlede beløp til eget bruk.
2. De sto bak angiveri av utgiverne av norske illegale aviser.
3. Kommunistene og Peder Furubotn satte i scene arrestasjonene av norske patrioter som ble foretatt av Gestapo under det kjente møte på Deichmannske Bibliotek.
4. Kommunistene søkte å splitte hjemmefronten ved opprettelse av lokale frihetsråd og andre tiltak, i strid med hjemmefrontens paroler.

Komiteen finner at Møllersens rapport er et forsøk på å slå fast at Martin Tranmæl og Lars Evensen har misbrukt sine stillinger som tilitsmenn i norsk fagbevegelse til politisk agitasjon, i første rekke rettet mot Norges Kommunistiske Parti og dets leder Peder Furubotn. Denne agitasjon sies også å være drevet ved usannferdige og høyst graverende påstander om N.K.P.s virke i Norge. Ved en slik holdning ville Martin Tranmæl og Lars Evensen også ha motarbeidet betydningsfulle krefter

i norsk motstandsbevegelse. Samtidig ville de bidratt til å opprettholde den politiske splittelse i norsk arbeiderbevegelse.

Martin Tranmæl og Lars Evensen har i brev til Sekretariatet den 4. september 1945 benektet riktigheten av Møllersens framstilling. De gir et referat av den konferanse i Lars Evensens hjem i Stockholm med Hans Møllersens rapporten bygger på, som sterkt avviker fra denne. Der er framhevet detaljer i rapporten som er uriktige eller unøyaktige. Hva spesielt angår uttalelser som skulle være framkommet om Furubotn og N.K.P., tilbakeviser Tranmæl og Evensen Møllersens framstilling som fullstendig uriktig. Det framheves at Furubotns virksomhet overhodet ikke ble berørt i samtalens løp.

Medlemmer av Landsorganisasjonens sekretariat i Stockholm uttaler i brev til Sekretariatet den 3. september 1945 bl. a.:

«Med hensyn til beskyldningene i Friheten i samband med Møllersens rapport om at det ble drevet splittelsesvirksomhet og at den aktive heimefront ble motarbeidet fra L.O.s ledelse i Stockholm, så må sekretariatet for sitt vedkommende bestemt tilbakevise dette.»

Hans Møllersens har i en personlig forklaring overfor Granskningskomiteen den 13. februar 1946 holdt fast ved riktigheten av sin forklaring. Han har ikke kunnet bevise eller sannsynliggjøre riktigheten av sin framstilling. Komiteen vil i denne forbindelse streke under at rapporten først er blitt til over ett år etter de begivenheter som den omhandler. Det eneste forhold som Møllersens har kunnet påberope seg for å sannsynliggjøre sin framstilling er den ting at han på Martin Tranmæls kontor i Stockholm så et stensilert sirkulære med overskriften «Kommunistenes Judashandling». Dette sirkulære er også av Lars Evensen sendt Landsorganisasjonens London-sekretariat i et brev nr. 11 for 1944. Møllersens har framlagt avskrift av brevet og sirkulæret om kommunistenes Judas-handling. Sirkulæret er skrevet i jeg-form og beskylder kommunistene for å stå bak Gestapos arrestasjoner på Deichmannske Bibliotek, foruten at de på andre områder også har motarbeidet den nasjonale motstandsbevegelsens virksomhet. Komiteen har dessverre ikke kunnet bringe på det rene hvem som er forfatteren av sirkulæret. — Lars Evensen uttaler i brevet til London-sekretariatet følgende:

«Jeg legger ved kopi av en pamflett (Bilag I) som har vært sendt ut hjemme under tittelen: Kommunistenes Judashandling. Her beskyldes de direkte for angiveri. Dette dokument kan jo også være en provokasjon fra Gestapos side, som bruker alle midler for å komme alle sine motstandere til livs, i alle tilfelle er det sikkert ennå for tidlig å dømme i denne sak, men en kan selvfølgelig ikke se vekk fra at det er noe

mystisk at kommunistene kan bevare sitt apparat helt intakt under den generalrazzia som nå har funnet sted.»

Som det framgår her har han på ingen måte akseptert dette sirkulære som korrekt, men antyder tvert om at det kan være utsendt av tyskerne eller deres medarbeidere som en provokasjon. Evensens brev er i henhold til sekretariatsprotokollen referert i Sekretariatets møte i London og tatt til etterretning uten merknader.

I forbindelse med Møllersens beskyldninger legger komiteen ganske stor vekt på de uttalelser som medlemmene av Stockholms-sekretariatet har avgitt i brevet av 3. september 1945. I brevet nevnes det arbeidet som ble tatt opp av Stockholms-sekretariatet med sikte på en politisk samling av Norges Kommunistiske Parti og Det Norske Arbeiderparti etter krigen. Det blir slått fast at det forslag til samlingsgrunnlag som Sekretariatet senere vedtok i alt vesentlig er utarbeidet av Martin Tranmæl.

Som foran slått fast finner komiteen at det ikke er framlagt opplysninger som beviser eller sannsynliggjør riktigheten av Møllersens angrep på Martin Tranmæl og Lars Evensen. Dette er da i og for seg nok til at man i ansvalige instanser ikke kan tillegge beskyldningene noen vekt. Komiteen vil allikevel føye til, at med det kjennskap en har til Martin Tranmæls og Lars Evensens holdning under krigen, står det som fullstendig usannsynlig at noen av dem skal ha forholdt seg slik som rapporten beskriver.

II. Komiteen mener også at det er nødvendig å se nærmere på den behandlingsmåten som er valgt når det gjelder rapporten.

Som nevnt i innledningen er det gått 1½ måned fra den ble skrevet til den ble forelagt Peder Furubotn og 3 dager senere undertegnet av forfatteren i vitners nærvær. Ytterligere 2 uker gikk innen den ble oversendt Rikspolitisjefen og samtidig offentliggjort i den kommunistiske presse. En kan ikke med sikkerhet avgjøre hvilken henskt Møllersens opprinnelig hadde med nedtegningen av sin rapport. Under enhver omstendighet burde det være en selvsagt ting at spørsmålet om tillitsmennenes forhold først ble tatt opp i organisasjonsmessige instanser og behandlet av disse. Komiteen må imidlertid gå ut fra at den valgte framgangsmåten har hatt et annet formål enn å få oppklart tillitsmennenes forhold. Det er neppe noe tilfelle at offentligjørelsen av rapporten fant sted under samlingsforhandlingene mellom N.K.P. og D.N.A. Komiteen kan ikke være i tvil om at dette var ment som et politisk trekk.

Også anmeldelsen til Rikspolitisjefen er et ledd i dette politiske spill. Den er innsendt av Peder Furubotn, som imidlertid i sin senere politiforklaring, som er sitert foran, ikke ga noen fornuftig begrunnelse

for at han valgte denne vei. Det har neppe heller vært Møllersens hensikt med beretningen å framlegge den for politiet eller rettslige instanser. Møllersen uttaler selv i et brev av 14. september 1945 til Landsorganisasjonens sekretariat:

«Jeg er av den prinsipielle mening at i denne for den norske arbeiderklasse så viktige sak strekker ikke politiets rettsapparat til for å klarlegge saken på en forsvarlig måte for arbeiderklassen. Men mener at en kommisjon nedsatt av de beste representanter fra fagorganisasjonen og de to politiske arbeiderpartier ville være den best egnede og den mest forsvarlige institusjon for å behandle dette og lignende tilfeller. Da det under denne rettssak sikkert vil framkomme ting av politisk art som arbeiderklassens egne representanter bedre kan dømme over enn det borgerlige rettsapparat.»

Selv om han derfor heller ikke kan ha vært enig i den framgangsmåten som Furubotn fulgte ved behandlingen av rapporten, kan han ikke fritas for ansvar for denne. Han måtte være helt klar over at rapporten skulle tjene politiske formål, og hans forhold må bedømmes ut fra dette synspunkt.

III. Når det gjelder det beløp på kr. 10 000.00 som Møllersen fikk utlevert i Stockholm til bruk for den illegale faglige virksomhet i Norge, har han levert komiteen en detaljert fortegnelse over de beløp som er utbetalt og de personer som har mottatt dem. Komiteen har foretatt henvendelser til disse personer, og de aller fleste av dem har skriftlig bekreftet riktigheten av Møllersens framstilling. Noen av de nevnte har ikke sendt svar på komiteens henvendelse.

Videre har Møllersen framlagt et telegram av 9. februar 1946 av følgende ordlyd:

«Bekrefter at kr. 10 000.00 som Møllersen mottok i Stockholm ble disponert av illegale faglige utvalg her. Lars Moj. John Selfors.»

Komiteen finner ikke grunn til å tvile på at Møllersens disposisjoner av det utbetalte beløp er foretatt etter beste skjønn og i samsvar med det formål som pengene skulle tjene.

På grunnlag av disse overveielser er flertallet i komiteen kommet til følgende

konklusjon:

1. Den av Hans Møllersen forfattede rapport gir ikke berettiget grunnlag for noen kritikk av Martin Tranmæls og Lars Evensens forhold som tillitsmenn i fagbevegelsen.

2. Granskningskomiteen finner det uforsvarlig at rapporten er offentliggjort i norsk og utenlandsk presse, sendt politimyndighetene og samtidig brukt som grunnlag for en politisk aksjon før Landsorganisasjonen hadde hatt høve til å ta stilling til de beskyldninger den inneholder mot organisasjonens tillitsmenn.
3. Granskningskomiteen finner det bevist at Hans Møllersens disponering av de pengemidler han fikk utbetalt i Stockholm til faglig formål i Norge er helt uklanderlig.

Mindretallet, komiteens medlem Skramstad, uttaler:

«Av Hans Møllersens rapport framgår det at Tranmæl og Evensen skulle ha framkommet med sterke beskyldninger mot kommunismen og dennes illegale presse.

I konferanse med Granskningskomiteens formann og sekretær den 12. februar i år, gjentar Møllersen at han fastholder sin rapport av 10. juni 1945. I denne konferanse uttalte Møllersen at han ønsket gjerne granskningskomiteens offentlige bekreftelse på at de kr. 10 000.00 som han hadde mottatt i Stockholm var disponert på en forsvarlig måte. Av Møllersens rapport vedrørende Tranmæls og Evensens uttalelser til ham, som kurér, kan en trekke følgende:

1. Tranmæls uttalelse om at han vet, etter de rapporter som nettopp er mottatt, at det var kommunistene som sto bak angiveriet på den illegale presse, for omtrent samtlige illegale aviser ble tatt, med unnatak av kommunistene, som ble spart. Men vi vet nå med sikkerhet at kommunistene gjennom lengere tid har utspionert de andre illegale aviser og så gitt opplysninger til Gestapo. Men kommunistene kan bare vente, for vi vet hvor deres presse holder til i dag, og turen skal komme til dem, de kan bare vente.
2. Den aksjon som Gestapo satte i gang på Deichmanske Bibliotek var direkte iscenesatt av Furubotn for å lokke flest mulig i Gestapos klør. Herunder innskjøtt Evensen at dette etter all sannsynlighet var riktig, da det ikke kunne ha foregått på annen måte.
3. Kommunistene foretar over alt innsamlinger på verksteder, fabriker og bedrifter, hvor de har sine folk. De samler inn pengene under ett eller annet fordekt formål, men stjeler alt sammen og bruker det til sin egen propagandavirksomhet. På den måten samler de inn atskillige tusener som under falske påskudd går direkte til støtte for kommunistpartiet.
4. Tvil om riktig disponering av kr. 10 000.00 som Møllersen mottok i Stockholm lørdag den 19. april, til bruk for illegalt faglig arbeid i Nord-Norge.

Hans Møllersen erklærer til slutt i sin rapport bl. a. følgende:

«De muntlige informasjoner som jeg fikk hos Lars Evensen og Martin Tranmæl om kvelden den 5. april 1944 noterte jeg ned i forbindelse med dem og er her referert i henhold til disse notater. Til slutt erklærer jeg på ære og samvittighet at denne rapport er i full overensstemmelse med sannheten.»

Til punkt 2 er å bemerke at det nå er på det rene at det ikke var kommunistene som sto bak arrestasjonene på Deichmanske Bibliotek. I Arbeiderbladet, Oslo, for 8. mars i år, er det inntatt denne melding:

«Det er både under og etter okkupasjonen sirkulert en rekke rykter om årsaken til arrestasjonene på Deichman i februar 1944. For å få slutt på dette finner vi det riktig å opplyse at politirapporten som er funnet hos stapo, og som vi har hatt anledning til å se, klart viser at ingen har angitt møtet. Spesielt vil vi understreke at kommunistene ikke har hatt noen befatning med møtet, eller begivenheten omkring det. Arrestasjonene skyldes en kombinasjon av en rekke uheldige omstendigheter.

Oslo, 4. mars 1946.

Gustav Sjaastad (s). Reidar Eker (s). Stein Johnsen (s).

Hva angår punkt 4 disponeringen av de kr. 10 000.00 foreligger det for komiteen fullt regnskap med kvitterte bilag. Beløpet er således disponert på en forsvarlig måte.

I Lars Evensens brev av 6. mars 1944 til London-sekretariatet, heter det bl. a.:

«Jeg legger ved kopi av en pamflett (bilag I) som har vært sendt ut hjemme under tittelen «Kommunistens Judashandling». Her beskyldes de direkte for angiveri. Dette dokument kan jo også være en provokasjon fra gestapos side, som bruker alle midler for å komme alle sine motstandere til livs. I alle tilfeller er det sikkert ennå for tidlig å dømme i denne sak, men en kan selvfølgelig ikke se vekk fra at det er noe mystisk at kommunistene kan bevare sitt apparat helt intakt under den general-razzia som har funnet sted.»

Det kommer her fram et «men» som ikke kan være tenkt på annen måte enn å skade en del av arbeiderbevegelsen.

Mindretallets konklusjon:

1. Granskningskomiteen finner ingen grunn til å dra i tvil Møllersens rapport. Møllersen var en betrodd mann. Under den vanskeligste periode i okkupasjonstida drev han kurérarbeid og var bl. a. hos Tranmæl og Evensen som var i Stockholm. Det ligger meget nær å tro at uttalelsene er falt slik som den skriftlige rapport viser.

2. Granskningskomiteen er dog av den oppfatning at saken burde ha vært forelagt Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og ikke sloppet løs i partipressen.
3. Granskningskomiteen finner at disponeringen av de kr. 10 000.00 som Møllersen fikk utbetalt til faglige formål i Norge er helt uklanderlige.

Oslo, den 4. april 1946.

Hjalmar Larsen. Joh. Didriksen. Hans Karlsen. Kr. Nilsen.
Olaf Skramstad.

Leif. E. A. Michelsen.

Følgende ble omdelt representantene:

Til Arbeidernes faglige Landsorganisasjons kongress.

I Landsorganisasjonens brev til Granskningskomiteen av 15. oktober 1945 er det uttalt:

«Landsorganisasjonens representantskap i juni d. å. valte en granskningskomité til å undersøke tillitsmenns og sekretariatets arbeid og disposisjoner i tiden 9. april 1940 til 10. september 1941.»

I det forslaget som representantskapet vedtok, ble det uttalt:

«Komiteen skal granske alle spørsmål i forbindelse med tillitsmennenes og sekretariatsmedlemmenes forhold i denne tid herunder også forholdet til de medlemmer og tillitsmenn som deltok i 84-mannsgruppens arbeid.»

Som det vil framgå av Landsorganisasjonens brev og av representantskapets vedtak, har Granskningskomiteen fått mandat til å «granske *alle* spørsmål i forbindelse med tillitsmennenes og sekretariatsmedlemmenes forhold i denne tid», dvs. «i tiden 9. april 1940 til 10. september 1941».

I uttalelsen fra Granskningskomiteen om Stockholm-sekretariatets virksomhet heter det:

«I samsvar med Representantskapets forutsetning har Granskningskomiteen hatt høve til å gjennomgå Stockholm-sekretariatets forhandlingsprotokoller. Teksten er for knapp til å gi et slikt bilde at komiteen kan innlate seg på noen bedømmelse av sekretariatets arbeid med de enkelte saker.»

Og i uttalelsen fra Granskningskomiteen om London-sekretariatets virksomhet:

«Granskningskomiteen har gjennomgått London-sekretariatets protokoller.

Landsorganisasjonens representanter i London tok del i forberedelsen av Regjeringens lovgivningsarbeid med problemer som i særlig grad angår arbeidernes stilling i Norge etter frigjøringen. Det er sørget for å innhente uttalelser fra faglige tillitsmenn i Stockholm og i de illegale organisasjoner i Norge for representantene avga sine innstillinger. Ellers gjelder det også her at komiteen mangler materiale for en bedømmelse av sekretariatets arbeid.»

Den konklusjon Granskningskomiteen kommer til om Stockholm-sekretariatets virksomhet er:

«Komiteen savner grunnlag for noen vurdering av Stockholm-sekretariatets virksomhet.»

Den samme konklusjon kommer også Granskningskomiteen til når det gjelder London-sekretariatets virksomhet:

«Komiteen savner grunnlag for noen vurdering av London-sekretariatets virksomhet.»

Uttalelsen er enstemmig.»

De enkelte tillitsmenn og medlemmer innen Landsorganisasjonen sammen med den demokratiske offentlighet i vårt land, vil sikkert finne denne konklusjon på Granskningskomiteens innstilling til fagkongressen, lite tilfredsstillende. En gransking av sekretariatets og tillitsmennenes virksomhet må nødvendigvis, hvis det skal være noen realitet i granskningen, også omfatte det tidsrom disse tillitsmenn var i virksomhet og ikke bare «tiden 9. april 1940 til 10. september 1941». I dette spørsmål bør det ikke herske noen meningsforskjell innen de ansvarlige faglige og politiske kretser i Norge.

Når det gjelder de tillitsmenn og medlemmer av sekretariatet, som fortsatte sin virksomhet i Norge etter 9. april 1940 og som ble overlatt den uhyre vanskelige oppgave å lede fagorganisasjonen i dens kamp mot okkupasjonsmakten og Gestapo, så framgår det av Granskningskomiteens forskjellige innstillinger at den ikke har tatt noen klar stilling til det grunnleggende prinsipielle spørsmål om fagorganisasjonen og medlemmenes suverenitet, dvs. i spørsmålet om fagorganisasjonens *rett* og *plikt* til selv å avsette og velge sine tillitsmenn. En objektiv og riktig vurdering av de enkelte tillitsmenns virksomhet er betinget av hvilken stilling den faglige og politiske arbeiderbeve-

gelse inntar til dette suverenitetsprinsipp. Om dette spørsmål heter det i Granskningskomiteens innstilling:

«Ut på sommeren 1940, etterat Kongen og Regjeringen hadde forlatt landet, var Landsorganisasjonens formann og nestformann, Konrad Nordahl og Lars Evensen, kommet tilbake til Oslo, og sekretariatet tok opp kravet overfor okkupasjonsmakten om at de skulle inntre i sine tidligere stillinger. Dette ble ikke tatt til følge, og etter Granskningskomiteens inntrykk er det ikke fra sekretariatets side effektivt sagt fra at det måtte være et absolutte krav fra sekretariatet at samtlige tillitsmenn måtte fortsette i sine stillinger.»

Granskningskomiteen kommer til den konklusjon at «komiteen godkjenner holdningen hos tillitsmenn og medlemmer av sekretariatet som ikke deltok i 84-mannsgruppens arbeid i perioden 9. april—28. september 1940». Konsekvensen av denne godkjenning blir at fagorganisasjonen godkjenner okkupasjonsmaktens og Gestapos avsettelse av Landsorganisasjonens formann og nestformann, Konrad Nordahl og Lars Evensen, fra deres tillitsverv, dvs. fagorganisasjonen oppgir suverenitetsprinsippet.

Den faglige og politiske arbeiderbevegelse må også ta stilling til det samme suverenitetsprinsipp når det gjelder spørsmålet om landets forfatning, dvs. prinsippet om selve folkesuvereniteten. Om dette spørsmål heter det i Granskningskomiteens innstilling:

«Etter at hele landet var kommet under tysk okkupasjon, ble det opptatt forhandlinger mellom tyske myndigheter og Stortingets presidentskap, samt de politiske partier, om organiseringen av et riksråd som skulle avløse Administrasjonsrådet. I forbindelse med forhandlingene om et riksråd søkte tyskerne gjennom de krav de stilte å gjennomføre en inngripen i landets forfatning, noe som bl. a. fikk uttrykk i kravet om fjernelse av Kongen og Kongehuset. Landsorganisasjonen var en tid representert i utvalg som tok del i forhandlingene på norsk side ved Elias Volan og Nic. Næss. Under forhandlingene opptrådte de norske forhandlere meget svakt, under påvirkning av den nederlagsstemning som på det tidspunkt hadde grepet om seg. Landsorganisasjonens representanter ses ikke å ha inntatt noe annet standpunkt enn de øvrige forhandlere.»

Granskningskomiteens konklusjon i dette spørsmål er at «komiteen finner det riktig at representanter for Landsorganisa-

sjonen tok del i riksrådsforhandlingene sommeren 1940. Men det kan kritiseres at de gikk så langt i ettergivenhet overfor de tyske forhandlere, og derved medvirket til det resultat som disse forhandlinger førte til.»

Denne konklusjon fra Granskningskomiteen bringer ikke klarhet i det prinsipielle spørsmål om den politiske og faglige arbeiderbevegelses stilling til landets forfatning, til Norges grunnlov, til selve folkesuverenitetsprinsippet. Komiteen innskrenker seg til å konstatere at «Landsorganisasjonens representanter ses ikke å ha inntatt noe annet standpunkt enn de øvrige forhandlere» og at «Det kan kritiseres at de gikk så langt i ettergivenhet overfor de tyske forhandlere og derved medvirket til det resultat som disse forhandlinger førte til».

Det sier seg selv at arbeiderklassen som er grunnkraften i den demokratiske folkebevegelse i vårt land må ta en klar stilling til spørsmålet om de forhandlinger som ble ført om avsettelse av landets regjering og konge. Det samme gjelder også spørsmålet om det initiativ som ble tatt fra et visst hold om ikke å innkalle Norges Storting. «Fri Fagbevegelse», nr. 39, den 13. november 1943, skriver bl. a. om dette spørsmål:

«Etter det som foreligger i offisielle uttalelser er det regjeringens plan å gå av så snart etter at Norge er blitt fritt og å overlate stillingen til et forretningsministerium, oppnevnt av Kongen og sannsynligvis sammensatt av menn fra alle partier og eventuelt også partiløse. Den nye regjering skal regjere ved provisoriske forordninger inntil et nytt storting kan bli valgt og tre sammen, og av det skal utgå Norges nye parlamentariske regjering. I hovedsaken burde alle kunne samles om denne framgangsmåte. Når det gjelder det gamle storting av 1936 så er det praktisk talt enstemmighet om at dette ikke bør innkalles på nytt.»

Av Granskningskomiteens innstillinger framgår det at komiteen ikke har tatt stilling til dette spørsmål.

I Granskningskomiteens innstilling om dette arbeid som ble opptatt for å organisere Administrasjonsrådet, heter det i komiteens innstilling:

«Umiddelbart etter at Quisling den 9. april hadde utropt seg selv som Norges Statsminister, ble det særlig av den norske Høyesteretts medlemmer tatt opp arbeid for å organisere et administrasjonsråd til å overta forvaltningen av de besatte distrikter. Hensikten med dette var i første rekke å få Quisling-

regjeringen fjernet og i stedet skaffe et organ som kunne vareta nasjonale interesser under besettelsen.

Elias Volan hadde som fungerende formann i Landsorganisasjonen kjennskap til forhandlingene om Administrasjonsrådet og tok delvis del i disse. Resultatet av forhandlingene ble som kjent at det ble opprettet et administrasjonsråd som dessverre fra arbeiderbevegelsens synspunkt var høyst utilfredsstillende, idet ikke et eneste av rådets medlemmer kunne sies å representere arbeiderbevegelsen. Hovedskylden for denne ensidige sammensetting faller selvsagt på Høyesteretts medlemmer, som ledet forhandlingene med tyskerne på norsk side. Hvorvidt det kan rettes bebreidelser mot Volan for at han ikke sterkere har gått inn for en representasjon for arbeiderklassen, savner komiteen materiale til å kunne uttale seg om.»

Granskningskomiteens arbeid synes å være noe uferdig i dette spørsmål. Dette framgår av at komiteen må konstatere at den «savner materiale til å kunne uttale seg om hvorvidt det kan rettes bebreidelser mot Volan for at han ikke sterkere har gått inn for en representasjon for arbeiderklassen». Øyensynlig har Granskningskomiteen under sitt arbeid savnet den nødvendige tjenestevillighet og hjelp fra ansvarlig hold.

En annen betydningsfull side ved spørsmålet om Administrasjonsrådet har komiteen ikke opptatt til behandling, nemlig spørsmålet om selve opprettelsen av Administrasjonsrådet. Forfatteren Helge Krogh skriver i sin framstilling av «Den 6te kolonne i politisk belysning» bl. a.:

«Med Administrasjonsrådets opprettelse hadde Høyesterett og de økonomisk mektige i de besatte områder definitivt slått inn på *samarbeidslinjen* — mildt uttrykt.»

Videre heter det i Helge Kroghs framstilling:

«Administrasjonsrådet var, fra første til siste stund, *et redskap for fienden*. Det framgikk allerede av det første dekret til pressen, den 15. april, fire dager etter mordbombingen mot Elverum: Regjeringskomiteen har avgitt sin forsikring om lojalitet overfor okkupasjonsmakten, medlemmene overtar ansvaret for at okkupasjonsmaktens formaninger etterleves. Og ved «Hitlerforordningen» av 24. april og Terbovens tiltredelsesproklamasjon av 26. april ble Administrasjonsrådets funksjon som tysk tjenerskap ytterligere innskjerpet: Rikskommissæren kan benytte seg av rådet til å gjennomføre sine forordninger og utøve forvaltningen. Han kan gjennom forordninger skape ny rett,

hvilket innebærer at rådet forpliktes til å følge fiendens anvisninger også når disse strider mot norsk lov og velter norsk rett.»

Det synes som om Helge Kroghs framstilling i dette spørsmål er i nøye samsvar med Regjeringens egen kunngjøring av 17. april 1940, hvori det konstateres at «dette råd» — Administrasjonsrådet — er nødt til å styre etter anvisning fra den makt som med brutal vold har trengt inn i landet. Det representerer ikke norsk folkevilje, og det har ikke rettsgrunnlag i norsk lov.»

Det er et livsviktig spørsmål for den norske arbeiderklasse, for det norske folk, å få klarlagt den rolle som «de økonomisk mektige», dvs. de storindustrielle, har spilt, så vel i dette spørsmål som i spørsmålet om *samarbeidslinjen* overfor okkupasjonsfienden overhodet.

Oppgivelsen av den organisasjonsmessige og forfatningsmessige suverenitet er en av de største feil som er begått under krigen. I et intervju i «Friheten» den 30. juni 1945 tar Jens Tangen stilling til dette spørsmål i samsvar med den erfaring han høstet under okkupasjonsårene:

«Det eneste parti i Norge som greide å utarbeide en riktig linje på det faglige område, var det kommunistiske partiet. Den 6. oktober 1940 ble det på et fagforeningsmøte i Bergen framlagt en linje som tok sikte på å gjøre arbeiderklassen til selve drivkraften i den nasjonale kraftsamling for forsvaret av nasjonens rettigheter, og knesatte prinsippet om fagbevegelsens suverenitet. Men på det tidspunkt da tyskerne reiste spørsmålet om en utskiftning av den gamle ledelse i L.O., hadde dette synet ennå ikke trengt igjennom, heller ikke innenfor NKP. Erfaringen etterpå har vist at det var en uriktig linje vi fulgte da vi gikk med på tyskernes krav og stilte oss til disposisjon i Landsorganisasjonens ledelse. Den riktige linje burde ha vært at vi hadde samlet hele arbeiderklassen til felles kamp for fagbevegelsens suverenitet. Dermed ville arbeiderbevegelsen for hele folket ha framstått som drivkraften og lederen for den nasjonale frihetskamp. Min og mine kameraters mening gikk ut på at det gjaldt å bevare fagorganisasjonens legalitet så lenge som mulig, for bl. a. å utnytte det til oppbyggingen av et illegalt apparat. Men den linjen som ble fulgt var ikke min personlige oppfinnelse, som det nå ser ut enkelte vil ha det til.»

Den riktige politikk Tangen sikter til, ble utarbeidet av Det kommunistiske Parti på Vestlandet og framlagt på et felles

fagforeningsstyremøte i Bergen den 6. oktober 1940, hvor Landsorganisasjonens varaformann Ludvik Buland ga en redegjørelse om den inntrådte situasjon:

«Møtet vender seg mot ethvert inngrep eller pålegg overfor fagorganisasjonen og dens tillitsmenn som har til formål eller som fører til at fagorganisasjonen hindres i sitt rettmessige arbeid for å ivareta medlemmenes og det norske folks økonomiske og sosiale interesser.»

Dette forslag om fagorganisasjonens suverenitet ble framsett på møtet av Bjarne Dalland, som senere ble arrestert, torturert, dømt til døden og skutt av Gestapo.

Tre dager tidligere, den 3. oktober 1940, ble det samme spørsmål behandlet i Oslo av et fellesmøte i fagforeningsstyrene og representantskapet for Oslo og Omegns faglige Samorganisasjon, hvor Landsorganisasjonens formann, Jens Tangen, ga en redegjørelse om den inntrådte situasjon. Mot 3 stemmer oppga møtet suvereniteten:

«Møtet tar til etterretning formannens redegjørelse og godkjenner det som hittil er foretatt. Møtet av fagforeningsstyrene og representantskapet oppfordrer de fagorganiserte arbeidere å gå aktivt inn for de oppgaver som Landsorganisasjonen stiller.»

I juli 1941 nedsatte Landsorganisasjonens sekretariat et engere utvalg som besto av Viggo Hansteen, Nic. Næss, Henry Hansen, Martin Brenberg og Jens Tangen. Dette utvalg stilte suverenitetsspørsmålet til behandling. I det illegale sirkulære som komiteen sendte ut til pålitelige tillitsmenn, heter det bl. a.:

«Den sannsynlige utgang på den situasjon som er oppstått etter sekretariatets brev av 30. juni d. å. til Reichskommissariat, er at okkupasjonsmakten vil overlate til NS ledelsen av Landsorganisasjonen og forbundene. Med denne eventualitet for øye blir følgende retningslinjer for den fortsatte virksomhet gjeldende:

«1. Når den valgte ledelse trer ut av funksjon, er de daglige hovedorganisasjoner hermed å anse som oppløst. Samorganisasjonene, de stedlige styrever, lokalsammenslutningen og fagforeningene avbryter forbindelsen med Landsorganisasjonen og forbundene. Kontingentbetalingen stanser.»

Videre heter det i punkt

«4. Tillitsmennene og medlemmene må i tide sørge for å

innrette seg slik at den faglige virksomhet kan bli ført videre i størst mulig omfang, også når denne situasjon er inntrådt.»

Grunntanken i dette sirkulæret går utvilsomt ut på å gjenoppbygge suvereniteten innen fagorganisasjonen ved å forberede utbyggingen av en illegal fagbevegelse, som arbeider uavhengig av okkupasjonsmakten og Gestapo.

I spørsmålet om «12-ørestillegget» uttaler Granskningskomiteen i sin innstilling bl. a.:

«Arbeidsretten har i sin dom i fjor høst om tilbakebetalingen av det såkalte «12-ørestillegget» uttalt at den frafallelse av januar-tillegget på 12 øre timen, som ble resultatet av forhandlingene sommeren 1940, var framkommet på frivillig vei. Granskningskomiteen har etter det som er opplyst, ikke funnet grunnlag for noen bebreidelser mot Landsorganisasjonens forhandlere for at de den gang gikk med på nedsettelsen. Det eneste alternativ til å akseptere reduksjonen ville være et offisielt diktat, som sannsynligvis hadde kommet til å medføre en sterkere nedskjæring av lønningene.»

Granskningskomiteen har i dette spørsmål latt seg påvirke av en liberalisme som ikke kan forsvares fra et demokratisk rettsstandpunkt.

Det er av stor historisk og praktisk interesse å foreta en kritisk prøving av den politikk som fagorganisasjonen har ført i sin helhet under okkupasjonsårene. I en artikkel av 10. desember 1944 skriver P. Furubotn bl. a. følgende om dette spørsmål:

«I det dokument som «Fri Fagbevegelse» av 14. oktober d. å. omtaler er delt ut på arbeidsplassene i Oslo, framheves det at det er nødvendig at fagbevegelsen tar sin stilling opp til en kritisk og nøktern vurdering og at dette også er nødvendig for å få klarlagt årsaken til fagbevegelsens passive stilling i frihetskampen hittil.»

I enhetsavtalen av januar 1942 mellom arbeiderpartiene — tiltrådt av ledelsen for Den frie Arbeidernes faglige Landsorganisasjon — ble arbeiderklassens prinsipielle stilling i Norges frihetskamp fastlagt. I dette historiske dokument heter det:

«Samarbeidet mellom arbeiderklassen og borgerskapet i løsningen av krigens oppgaver er sprunget ut av folkets sanne og virkelige livsinteresser og livsbehov. Bare folkets samlede nasjonale kraftutfoldelse sikrer Norge seiren. Fridom og nasjonalt sjølstende er grunnlaget for løsningen av de politiske, økonomiske og sosiale spørsmål, grunnlaget for løsningen av

arbeiderklassens historiske oppgave. Arbeiderklassen stiller seg derfor den oppgaven å rydde bort de foreteelser som svekker og splitter vårt folks nasjonale kraftutfoldelse — — —. Arbeiderklassen stiller seg oppgaven å være sjølve drivkraften i Norges nasjonale frihetskrig.»

Videre heter det:

«Vi sammenfatter: Den første årsak til fagbevegelsens passive stilling i frihetskampen hittil forklares i den mangel på tilstrekkelig politisk bevissthet og kunnskap som er kommet til uttrykk under krigen i selve den politiske ledelse av arbeiderbevegelsen, av arbeiderklassen i Norge, og den annen årsak til fagbevegelsens passive stilling kan forklares i det faktum at det grunnleggende og fruktbringende organisasjonsprinsipp om at de dyktigste, mest omtenkssomme og handlekraftige personene rykker opp og overtar ledelsen for Den frie Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, er blitt krenket.

Vi tror at ingen representant fra den framskredne politiske tenkning innen den politiske og faglige arbeiderbevegelse i Norge vil kunne bestride riktigheten av det svar vi har gitt.»

En virkelig kritisk granskning ved «å undersøke tillitsmenn og sekretariatets arbeid og disposisjoner» i tiden 9. april 1940 til 8. mai 1945, må skje i belysning av den krigspolitikk som Norge har ført.

Hva den såkalte Møllersen-rapport angår, sier det seg selv at Granskningskomiteen ikke har hatt noe holdbart grunnlag for å ta stilling til dette spørsmål når den må konstatere at «komiteen savner grunnlag for noen vurdering av Stockholm-sekretariatets virksomhet.»

Også dette spørsmål må få en alvorlig behandling.

Undertegnede ønsker å gjøre følgende framlegg for de valgte representanter på fagkongressen.

1. Kongressen fastslår at så vel prinsippet om fagorganisasjonens suverenitet, som prinsippet om folkesuvereniteten, er hellig og ukrenkelig. Enhver form for oppgivelse av disse prinsipper overfor okkupasjonsmakten og Gestapo har vært i strid med arbeiderklassens og nasjonens interesser.

2. Kongressen beslutter å sende Granskningskomiteens innstilling tilbake til komiteen til videre behandling. Samtidig forsterkes komiteen ved at kongressen oppnevner 3 nye medlemmer til komiteen, og at det blir gjort henvendelse til de to arbeiderpartier om hver å oppnevne 2 representanter som til-

trer Granskningskomiteen. Granskningskomiteens granskningsfullmakt gjelder fra 9. april 1940 til 8. mai 1945.

3. Resultatet av Granskningskomiteens fornyede behandling forelegges Landsorganisasjonens representantskap, som tar stilling til komiteens innstilling, hvorefter saken går til behandling i de enkelte forbund og i den enkelte fagforening.

4. Kongressen tiltrer NKP's forslag av 12. oktober 1945 til sekretariatet for Arbeidernes faglige Landsorganisasjon:

«Personer innen den politiske og faglige arbeiderbevegelse som det kan reises innvendinger mot for ikke til enhver tid under krigen å ha handlet til landets og folkets beste, trer tilbake fra sine tillitsverv inntil forholdet deres er behandlet i Granskningskomiteen.

Spørsmål av den art at de må granskes av statens granskningskomité, henvises til denne.»

Oslo, den 6. mai 1946.

Olaf Bjerke P. H. Vestad. Reidar J. Andersen. Sigurd Wilsgård. Godtfred Lundin. Thor Thorstensen. H. Fjeldstad. Alf Pettersen. Karl Nordberg. Sig. E. Hansen. W. Heiborg. Birger Olsen. Einar Olsen. Karl Bottenvann. Didrik Isaksen. Ole Blystad. N. V. Christiansen. H. Linaker. R. Johansen. J. Lundsholdt. Sverre G. Ljungblad. Henriette Danielsen. Erling Falck. Edvard Støland. Wilhelm Nagel. Karl J. Førde. Eugen Wiik.

Senere ble forslaget undertegnet av følgende representanter, slik at det i alt var undertegnet av 48 representanter:

Thorleif Andresen, O. Engelsgård, Torfin Frønshaug, G. Teigen, Andreas Narvesen, Kåre Beckstrøm, Harald Claes, Hans Bjerkholdt, Ludv. Larsen, Martin Dyrseth, Hilmar Antonsen, Kristian Martinsen, Einar Sjursen, Herman Elseth, Georg Reiersen, Abraham Skilbred, Ivar Lie, S. Nordstrøm, Hans Haraldseth, Arne Østengen, Halvard Hermansen.

Hjalmar Larsen: Når kongressen i dag skal behandle Granskningskomiteens innstilling har jeg lyst til før jeg går over til selve innstillingen å si noen ord om den stemning som komiteens arbeid er mottatt med på enkelte hold. På kongressens første dag ble Friheten omdelt til representantene. Bladet behandlet i en redaksjonsartikkel komiteens innstillinger. Jeg

skal ikke oppta noen polemikk med Friheten, men bare sette fingeren på at det virket noe overraskende at bladet før innstillingen var levert til kongressens representanter var så godt forhåndsorientert. Men det var overtyren til det som skal komme i dag. Som det vil sees av innstillingen har komiteen oppdelt stoffet i 6 forskjellige avdelinger: 1. En innstilling for perioden 9. april til 28. september 1940. 2. En innstilling om 84 mannskomiteens virksomhet. 3. Uttalelse om perioden 28. september 1940—10. september 1941, da nyordningen med den kommissariske ledelse ble knesatt. 4. Uttalelse om Stockholmssekretariatets virksomhet. 5. Uttalelse om London-sekretariatets virksomhet. 5. Uttalelse fra komiteen angående rapport fra Hans Møllersen, Mo i Rana. For oversiktens skyld tar jeg innstilling for innstilling, slik som det er inntatt i den trykte beretning. Da det plutselige overfall fra tyskerne kom natten til 9. april 1940 ble det stor forvirring innen alle grupper og klasser av folket. Dette ga seg utslag på mange forskjellige vis, og det hadde jeg rik anledning til å se på nært hold nede på Oslo Østbanestasjon. Kongen, Regjeringen og Stortingets medlemmer reiste fra byen med ekstratog tidlig om morgenen. Ingen av disse myndigheter ønsket å bli tatt av tyskerne. Det samme var tilfelle innen andre kretser av befolkningen, slik også med Landsorganisasjonens ledelse. Dette at alle ledende menn slik forlot byen og arbeidsplassen virket som om det hele var i oppløsning. Men allerede den 11. april ble en på Bjørgeseter enige om at bl. a. Elias Volan og Trygve Bratteli skulle reise tilbake til Oslo for å undersøke forholdene. Allerede den 12. hadde Volan en konferanse med arbeidsgiverne og samme dag klokken 17 holdt sekretariatet møte og sendte et opprop til organisasjonens tillitsmenn og dermed var igjen organisasjonsapparatet i virksomhet.

Allerede den 9. april utropte Quisling seg til statsminister. Dette vakte som naturlig var en storm av harme og Høyesterett grep inn og opptok arbeidet for dannelsen av et administrasjonsråd. Etter at Quisling igjen var satt på plass og Administrasjonsrådet var oppnevnt, var det misstemning over at der innen dette råds midte ikke var noen representant for den faglige og politisk organiserte arbeiderklasse. Den lønnsreduksjon som fra forskjellige hold ble forsøkt gjennomført søkte Landsorganisasjonens folk overalt å motsette seg. Men kravet herom øket og var i tråd med den offisielle tyske poli-

tikk der tok sikte på å bringe de norske arbeideres levestandard ned på mellom-européisk nivå.

Da kravet om lønnsreduksjonen ble brakt inn for Riksmeglingsmannen, forelå der samtidig krav fra okkupasjonsmakten om at slike reduksjoner måtte gjennomføres. Hadde en ikke gått den veien å godtatt reduksjonen ville tyskerne diktert en lønnsreduksjon som sannsynligvis hadde kommet til å bety en sterkere nedskjæring enn det ble.

Komiteen har etter det som er opplyst ikke funnet grunnlag for å rette noen bebreidelse mot Landsorganisasjonens forhandlere for at de den gang gikk med på nedsettelsen.

I spørsmålet om å kreve Nordahl og Evensen gjeninnsatt i sine stillinger som henholdsvis formann og nestformann i Landsorganisasjonen mener Granskningskomiteen at det burde vært et absolutt krav fra sekretariatet at samtlige valgte tillitsmenn måtte fortsette i sine stillinger.

I forhandlingene om et riksråd til avløsning av Administrasjonsrådet var Landsorganisasjonen en tid representert ved Volan og Næss. På grunn av den nederlagsstemning som på det tidspunkt preget forholdene opptrådte de norske forhandlere svakt. Landsorganisasjonens representanter sees ikke å ha inntatt noe annet standpunkt enn de øvrige forhandlere. Under henvisning til det som her er sagt refererer jeg konklusjonen: 1. Komiteen finner det riktig at representanter for Landsorganisasjonen tok del i riksrådsforhandlingene sommeren 1940. Men det kan kritiseres at de gikk så langt i ettergivenhet overfor de tyske forhandlere, og derved medvirket til det resultat som disse forhandlinger førte til. 2. Komiteen godkjenner holdningen hos tillitsmenn og medlemmer av sekretariatet som ikke deltok i 84-mannsgruppens arbeid i perioden 9. april—28. september 1940. Komiteens medlem, Skramstad, mener i tilknytning til konklusjonens punkt 2 at komiteens godkjennelse også må omfatte medlemmene av 84-mannsgruppen. For øvrig er denne innstilling enstemmig.

Jeg går så over til å behandle komiteens innstilling om opposisjonen eller 84 manns komiteens virksomhet.

Med den begrensede tid kongressen har til disposisjon og etter den fyldige innstilling med tidfestning av opposisjonens arbeid vil jeg stort sett henvide til den.

For komiteens flertall har det ikke vært noe problem å komme fram til sin konklusjon, herr dirigent, og hvorfor ikke.

Jo, her stod en overfor en del folk som så å si allerede fra første øyeblikk overtrådte de mest elementære regler for en organisasjonsmessig opptreden.

Vi har under hele krigen hatt et uttall av komiteer og utvalg som trådte i aktivt illegalt arbeid der de lovlig valgte institusjoner var satt ut av spillet av tyskerne eller N.S.

Vi må ikke sløves av det inntrykk vi har av alle disse illegale utvalgs utmerkede arbeid som var nødvendig for å holde hjemmefronten intakt.

Denne komité og dens arbeid som vi i dag skal behandle og ta stilling til, var ikke sprunget ut fra slike forutsetninger. Den fylte ikke ut eller erstattet noe organ som på det tidspunkt var fjernet eller nektet av okkupasjonsmakten.

Tvert om, Landsorganisasjonens og Arbeiderpartiets lovlig valgte ledelse var til stede og i fullt arbeid for å redde mest mulig av de direkte kjøpte landvinninger som arbeiderklassen hadde tilkjempet seg. Og midt oppe i dette farlige og ansvarsfulle arbeid faller opposisjonen inn og krysser de framgangslinjer som de ansvarlig valgte tillitsmenn arbeidet etter.

Allerede fra første stund av hadde opposisjonens bærende kraft, Håkon Meyer, et intenst samarbeid med det tyske sikkerhetspoliti og med framstående medlemmer innen N.S.

Et samarbeid som han ikke la skjul på og som hans nærmeste medarbeidere, bl. a. Jens Tangen, var vel vitende om.

På opposisjonens møte den 15. juni 1940 ble det nedsatt et arbeidsutvalg med Jens Tangen som formann.

Opposisjonens målbevisste arbeid la mange vanskeligheter i veien for de rettmessige organisasjonsforhandlere.

Den forsøkte å gjøre seg gjeldende i forskjellige faglige instanser. I Oslo og Akershus faglige Samorganisasjon den 14. august 1940 opptrådte Albert Johannessen som opposisjonens talsmann og la fram forslag til en uttalelse som er inntatt på side 12 i innstillingen.

Dette forslag fikk 77 stemmer.

Det ble også holdt møte i Bergen den 21. juli 1940 med foredrag av Halvard Olsen.

Slik som forholdene den gang lå an, var det klart at dette brakte forvirring ute blant partifeller og fagforeningsfolk.

Elias Volan så seg derfor nødsaget til å sende ut en orientering. Rundskriv nr. 38 av 25. juli 1940. Men trass i dette fortsatte gruppen sitt illojale arbeid.

Den 18. august 1940 holdt opposisjonen nytt møte. På dette møte ble det bestemt at opposisjonen skulle stå fram som en samlet gruppe og oppta forhandlinger med Landsorganisasjonens ledelse samt med representanter for okkupasjonsmakten og N.S. om den framtidige utvikling innen fagbevegelsen. Enkelte av gruppens medlemmer var på dette tidspunkt blitt klar over at opposisjonens virksomhet gikk ut over hva de opprinnelig hadde forestilt seg, og brøt med gruppen. Bruddet ble tatt på spørsmålet om nedsettelse av et forhandlingsutvalg med mandat til å forhandle «til alle sider». Kjell Ottosen, som representant for dem som ikke kunne følge opposisjonens linje på dette punkt, foreslo at mandatet til å forhandle til alle sider skulle innskrenkes, men da hans forslag bare fikk 6 eller 7 stemmer forlot forslagsstilleren og hans tilhengere møtet. Der ble nedsatt et forhandlingsutvalg bestående av Erling Olsen, Halvard Olsen og Haakon Meyer. Dette utvalg satte seg i forbindelse med Landsorganisasjonen, og deres krav om at denne måtte ta del i en nyorganisering av statsstyret i landet ble umiddelbart avvist av Landsorganisasjonens representanter. På dette tidspunkt var det helt klart at opposisjonen hadde akseptert en fullstendig kapitulasjonslinje overfor okkupasjonsmakten som sitt framtidige arbeidsgrunnlag. Det måtte stå fullstendig klart for enhver tillitsmann med noen politisk erfaring, at tanken om noen form for frihet i organisasjonslivet under den fortsatte okkupasjonstid bare var en illusjon. Hva som senere hendte var bare en følge av den holdning som opposisjonen hadde inntatt ved å erklære seg villig til forhandlinger med N.S.

Den logiske konsekvens av dette arbeid som opposisjonen hadde utført medførte et bytte i Landsorganisasjonens ledelse.

Det var selvsagt ingen tilfeldighet at formannsvervet i Landsorganisasjonen ble overdratt til Jens Tangen. Det var Håkon Meyer som sammen med Meidell utpekte ham. Disse to forrædere mente ved valget av en så svak mann som Jens Tangen å få hånd og halsrett over Landsorganisasjonens ledelse.

Etter at Tangen var tiltrådt som formann i Landsorganisasjonen med Brendberg og Erling Olsen som øvrige representanter var opposisjonens mål foreløpig nådd.

Det er ikke bare Landsorganisasjonens Granskningskomité som i disse dager har befattet seg med 84 manns gruppens arbeid. Lagmannsretten avsa denne uken dom i saken mot Halvard Olsen, Håkon Meyer og Erling Olsen. En utskrift av doms-

premissene er omdelt til kongressens representanter. Det er et interessant men fellende dokument for dem som deltok i denne opposisjonsgruppe.

Jeg skal ikke her gå i detalj. Jeg går ut fra at alle har lest dommen over de tre landssvikere. Ser en det hele i sammenheng er det i realiteten full og hel overensstemmelse mellom dommen og den konklusjonen som Granskningskomiteen har kommet til:

1. En del medlemmer av den såkalte «fagopposisjon»: Håkon Meyer, Halvard Olsen, Erling Olsen, Kåre Rein, Birger Aamodt og Nils Bunæs, har på et tidlig tidspunkt samarbeidet med Nasjonal Samling med det bevisste mål å endre landets forfatning. Deres forhold er derfor tatt under behandling av domstolene under det alminnelige oppgjør med landssvikerne. Disse må under ingen omstendighet opptas igjen som medlemmer av fagbevegelsen.
2. Jens Tangen og Martin Brendberg har ved aktiv deltakelse i opposisjonens virksomhet fra 15. juni inntil Tangens innsettelse som formann i Landsorganisasjonen bevisst gått inn for et samarbeid med okkupasjonsmyndighetene på et tidspunkt da landets konstitusjonelle myndigheter hadde erklært at kampen skulle føres videre, og da det mer enn noen gang var nødvendig at den demokratiske front mot disse sto ubrutt. De har begge tatt konsekvensen av sine handlinger ved å la seg innsette i Landsorganisasjonens ledelse av de samme myndigheter.

Granskningskomiteen finner at begge disse må bli å ekskludere av fagbevegelsen.

3. De øvrige medlemmer av opposisjonen som har arbeidet aktivt innen denne, Adelstein Haugen og Albert Johannessen, som medlemmer av arbeidsutvalget, bør utelukkes fra organisasjonen for et tidsrom av 5 år og fratras for alltid retten til tillitsverv innen Landsorganisasjonen.
4. De medlemmer av opposisjonen som ikke forlot denne den 18. august, har også ved sin opptreden vist en sørgelig mangel på evne til å se konsekvensen av sin handlemåte, og komiteen må uttale en skarp fordømmelse av deres holdning. Deres forhold bør tas opp til undersøkelse og behandling i de faglige organisasjoner der de står som medlemmer eller tillitsmenn. Bare deres mer passive holdning innen opposi-

sjonen gjør at komiteen ikke også overfor dem vil innstille på organisasjonsmessige forføyninger.»

Deretter kommer jeg til Landsorganisasjonens virksomhet i perioden 28. september 1940—10. september 1941.

I forrige avsnitt ga jeg en oversikt over de forutsetninger som var til stede for Jens Tangens oppnevning til formann for Landsorganisasjonen.

Han skulle være det bindeledd som førte organisasjonen over i N.S. favn. Som den naive mann han er, forsto han stillingen slik at han nå var blitt fører. Han ledet forhandlingene etter beste naziprinsipper og slo i bordet og eraktet at det var ikke rom for meningsutveksling.

Tangen tvang sine medarbeidere til å underskrive lojalitetserklæring og han forlangte to av Bygningsarbeiderforbundets lovlig valgte tillitsmenn fjernet fra sine stillinger. Jeg tror at de her nevnte eksempler er nok til å bevise hvilke hensikter og mål han hadde som formann i Landsorganisasjonen.

Når han i den tiden han satt i formanns stolen i Landsorganisasjonen ikke fikk påført organisasjonen noe ulivssår, er det ikke hans fortjeneste. Takket være hans svake og holdningsløse innstilling kom han snart under innflytelse av de nasjonalinnstilte sterke sekretariatsmedlemmer. Det gikk helt annerledes enn oppdragsgiveren hadde ment. Tangen evnet ikke å øve noen innflytelse på sakenes gang, mens derimot de andre fikk formet ham slik at han ingen større skader fikk gjort. Dette forhold vakte forbitrelse hos tyskerne som så sine store forhåpninger gå i grav. Det var dette som gjorde at Landsorganisasjonens ledelse ble avsatt og kommissarisk ledelse oppnevnt. Nazistenes og opposisjonsgruppens ledende menns skuffelse over utviklingen i Landsorganisasjonens ledelse kommer klart til uttrykk i følgende hjertesukk fra Håkon Meyer. Han sier bl. a.:

«Forutsetningen for at skiftet i Landsorganisasjonen skulle bety en varig sikkerhet for organisasjonen, var at det nå ble tatt opp et samarbeid fra Landsorganisasjonens side så vel med Sosialdepartementet som med Reichskommissariatets Sozialabteilung. Situasjonen ble klarlagt på et møte av fagopposisjonen samme dag som Jens Tangen overtok ledelsen av Landsorganisasjonen. Det var forutsetningen at opposisjonsgruppen skulle etableres slik at Landsorganisasjonens nye ledelse fikk fast støtte i en større gruppe av tillitsmenn som den regelmessig kunne arbeide sammen med. Dette ville ha vært påkrevd for å

bryte den både for organisasjonen og for de enkelte farlige innstilling, som en på forhånd visste var i flertall i Landsorganisasjonens sekretariat. Men umiddelbart etter at den nye ledelsen var trådt til, begynte det press fra sekretariatets flertall overfor den nye formann, som straks førte med seg at organisasjonens formann, som også hadde vært formann for opposisjonen, nå planmessig lot opposisjonsgruppen gå i indre oppløsning. Samtidig tok han inn i Landsorganisasjonen sekretær Martin Brendberg, som nærmest måtte betraktes som knyttet til det kommunistiske parti. Da Landsorganisasjonens nye formann ikke var den sterke personlighet, som i en så vanskelig tid kunne bestemme kursen sjøl, ble han på dette vis en kasteball mellom sekretariatets engelskorienterte flertall og den innflytelse som den kommunistiske gruppen øvet gjennom sekretær Brendberg. Eller for å si det med et uttrykk som den gang ble anvendt: «Så snart han var blitt fører for fagorganisasjonen, søkte han et førerskap og fant dette avvekslende hos sekretariatets flertall og hos den kommunistiske gruppen.» Flere møter av fagopposisjonen ble ikke sammenkalt etter den 28. september.»

Jeg henviser til Granskningskomiteens innstilling.

Jeg kommer så til Stockholms-sekretariatets og London-sekretariatets virksomhet. Jeg tar begge disse innstillinger under ett. Det er sagt at innstillingen for disse to sekretariaters vedkommende er tynne. Ja, jeg innrømmer det, men hva annet kunne de bli herr dirigent. For komiteen foreligger der ikke en eneste skriftlig eller muntlig besværing, klage eller anmerkning om å påtale dette eller hint. Komiteen har gått igjennom begge sekretariaters protokoller. Kongressen vedtok i går enstemmig sekretariatenes regnskaper og jeg henviser også her til Granskningskomiteens innstilling. — Til slutt har vi igjen den såkalte Møllersen-saken. Vi fikk anmodning av sekretariatet om å oppta til behandling og bedømmelse også den sak. Når en gransker den sak så kan en si at det er en gjentagelse av den gamle historie om de 5 fjær som blir til 5 høns. Møllersen har for Granskningskomiteen uttalt at han i Stockholm ble mottatt med all mulig velvilje og han skiltes fra Tranmæl og Evensen i den beste forståelse. Den 10. juni 1945 kommer så denne rapport fra Møllersen fram og så begynner det skjendige politiske spill. Det er siden sagt at det var ingen anmeldelse, men hva er det da? Furubotn sier i sin politiforklaring at «dette spørsmål er ikke noe juridisk spørs-

mål, men et politisk pedagogisk spørsmål». Når han hadde den oppfatning så var det heller ingen grunn for å sende saken til påtalemyndigheten. Nei, hele forspillet til denne sak hadde en politisk hensikt. Slik som den ble slått opp i de kommunistiske aviser skulle den svekke de samlingsforhandlinger som da fant sted. Den skulle virke som en bombe. Men det var så plumpt. Det ble ikke noen bombing. Det ble ikke en gang en alminnelig kruttkjerring (latter). Det hele falt tilbake på dem som hadde kommet med dette. Hvis det var noe Møllersens hadde å besvære seg over, så skulle han ha kommet til Landsorganisasjonen og fått sine saker behandlet der og sluttbehandlet her på kongressen og ikke gått på den vandring han her gjorde. Mindretallet — Skramstad — er også av den oppfatning at den sak burde vært forelagt organisasjonen og ikke tatt fram i den politiske presse. I det saklige står således flertallet og mindretallet enig. Da hadde fagorganisasjonen vært spart for det spill som ble drevet. Flertallets konklusjon er følgende:

1. Den av Hans Møllersens forfattede rapport gir ikke berettiget grunnlag for noen kritikk av Martin Tranmæls og Lars Evensens forhold som tillitsmenn i fagbevegelsen.
2. Granskningskomiteen finner det uforsvarlig at rapporten er offentliggjort i norsk og utenlandsk presse, sendt politimyndighetene og samtidig brukt som grunnlag for en politisk aksjon før Landsorganisasjonen hadde hatt høve til å ta stilling til de beskyldninger den inneholder mot organisasjonens tillitsmenn.
3. Granskningskomiteen anser det bevisst at Hans Møllersens disponering av de pengemidler han fikk utbetalt i Stockholm til faglig formål i Norge er helt uklanderlig.

Blant de dokumenter som forelå i denne sak var også *Utskrift av Rettsbok for Eidsivating lagmannsrett* over saksbehandlingen og dommene over Halvard Olsen, Håkon Meyer og Erling Olsen, hvor behandlingene påbegyntes 30. april 1946 og avsluttedes den 6. mai med avsigelse av dom.

Olaf Skramstad. Jeg vil først påtale at Granskningskomiteens innberetning er tilflytt pressen før kongressen er trådt sammen. Allerede før kongressen trådte sammen kunne en i «Sørlandet» lese at Tangen og Brendberg var innstilt til eksklusjon og tirsdag inneholdt Arbeiderbladet det, og så har det gått gjennom hele pressen. Representantskapet i fjor gjorde

vedtak om denne granskningskomité. Den konstituerte seg i fjor, men kom ikke i gang før i begynnelsen av mars måned med arbeidet. For å bli ferdig til kongressen så måtte en ha innstillingen ferdig til midten av april måned. En klarte derfor ikke å få gitt sakene den behandling som de burde hatt. Saker som Vestfold-saken er således ikke behandlet og vi har en sak vedr. Johanne Reutz som ikke mindretallet en gang har hørt noe om. Det sies om Johanne Reutz at hun var for tjenstvillig, at hun mottok større lønn, holdt foredrag og deltok i festligheter med de nye ledere av organisasjonen. Men den sak har en trukket vekk. Etter min oppfatning burde en ha trukket det hele vekk. Når det gjelder 84-mannsgruppen så var det ikke noen opposisjon. Den hadde ærlige, reelle hensikter. Det var noen som sviktet og de har fått sin dom og kanskje en passende dom. Vi skal være såpass ærlige overfor hverandre at vi skal innrømme at tilstanden var nokså broket i april dagene 1940. Det var vel ingen som hadde noen oversikt den gang. Det gjelder alle partier og også fagorganisasjonen. Jeg tror ikke noen kan si at han eller hun gjorde det eneste riktige. Allerede en kort tid etter at tyskerne var kommet til landet ble Håkon Meyer valgt inn i Oslo Arbeiderpartis styre. Det skulle vel tyde på at heller ikke Arbeiderpartiet var på høyde med situasjonen. Hvorfor skulle en da regne så meget mer fra de andre partier? Når en mente å kunne velge ham inn i Oslo Arbeiderpartis styre, så måtte det vel være fordi en trodde han fremdeles var en god nordmann. Jeg vil referere til et vedtak som ble gjort av de 4 store partier: «I det vi henviser til disse retningslinjer som er vedlagt skrivelsen, tør vi be det ærede presidentskap om å gi de tyske myndigheter den nødvendige underretning. Vi betrakter det nasjonale samarbeid som nå finner sted, og det arbeidsprogram som partiene har samlet seg om, som en naturlig konsekvens av det tidligere innlede samarbeid, og som en nasjonal plikt for partiene i den situasjon som landet befinner seg i.»

Så heter det til slutt «at partiene vil sette alle krefter inn i dette fellesskap, i samarbeid med landets administrative myndigheter og med okupasjonsmakten». Den samme tone var det i det opprop som ble sendt ut av Landsorganisasjonen. Det er de samme toner som formannen for komiteen kom med, men på den annen side. Men en skulle ha trukket den konklusjon som mindretallet har gjort av dette.

Når en dom skal felles bør en ikke se ensidig på det. Hvis en ser på det ut fra alle forhold skulle en komme fram til et resultat. Jeg vil referere mindretallets innstilling: 1. Flertallets konklusjon, punkt 1, angående Håkon Meyer-gruppen tiltres. 2. De øvrige deltakere i den såkalte opposisjon kan ikke stemples som illojale. Når de har deltatt på en del av opposisjonens møter så er det med den ærlige hensikt å være med på å finne fram til den mest positive linje i det faglige arbeid og for å føre dette videre til fagorganisasjonen til den sentrale og distriktsvise og lokale organisasjon. — Den linje som kommer fram i det illegale opprop sendt ut av et engere utvalg i L.O.s sekretariat som besto av Hansteen, Henriksen, Henry Hansen, Martin Brendberg og Jens Tangen, er i store trekk de samme tanker og samme arbeid som en del av opposisjonen beskjeftiget seg med. Disse har således ikke gjort annet arbeid enn de tillitsmenn som deltok i Landsorganisasjonen, i forbundene, samorganisasjonene og avdelingene. 3. Tangen og Brendbergs tiltredelse i Landsorganisasjonen er tatt til etterretning i møte den 25. september 1941.» Jeg skal si noen ord om Møllersens rapport. De hovedpunkter som kan trekkes ut derav er disponeringen av de 10 000 kroner og samtalen som skal være ført med Tranmæl og Evensen. Det skulle etter det opplyste ikke være noen grunn til å trekke i tvil hans rapport. Han var kurer og en betrodd mann og når en ellers kjenner til forholdene så skulle en nok tro at uttalelsene er falt som nettopp er mottatt, at det var kommunistene som sto bak gende: «Tranmæls uttalelse om at han vet, etter de rapporter som nettopp er mottatt, at det var kommunistne som sto bak angiveriet på den illegale presse, for omtrent samtlige illegale aviser ble tatt, med unntag av kommunistene, som ble spart. Men vi vet nå med sikkerhet at kommunistene gjennom lengre tid har utspionert de andre illegale aviser og så gitt opplysninger til Gestapo. Men kommunistene kan bare vente, for vi vet hvor deres presse holder til i dag, og turen skal komme til dem, de kan bare vente.» En må bare se litt på forholdene som gikk forut, f. eks. Arbeiderbladet for 3. januar 1940 hvor skrivemåten er den samme når det gjelder fascismen og kommunistene. Når det gjelder beskyldningene mot kommunistene for angiveri av møtet på Deichman så er nå den sak klarlagt, at kommunistene ikke har noe med det å gjøre. Dette har bl. a. Landsorganisasjonens juridiske konsulent, advokat Gustav

Sjaastad bekreftet der han sier: «Spesielt vil vi understreke at kommunistene ikke har hatt noen befatning med møtet, eller begivenheten omkring det. Arrestasjonen skyldes en kombinasjon av en rekke uheldige omstendigheter.» Jeg vil referere mindretallets innstilling på dette punkt:

1. Granskningskomiteen finner ingen grunn til å dra i tvil Møllersens rapport. Møllersen var en betrodd mann. Under den vanskeligste periode i okkupasjonstiden drev han kuréarbeid og var bl. a. hos Tranmæl og Evensen som var i Stockholm. Det ligger meget nær å tro at uttalelsene er falt slik som den skriftlige rapport viser.
2. Granskningskomiteen er dog av den oppfatning at saken burde ha vært forelagt Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og ikke sloppet løs i partipressen.
3. Granskningskomiteen finner at disponeringen av de kr. 10 000.00 som Møllersen fikk utbetalt til faglige formål i Norge er helt uklanderlige.

Jens Tangen: Jeg vil gjerne ha gitt meg i vei med en lengere redegjørelse, men av hensyn til kongressens tid skal jeg fatte meg i korthet. Det en må begynne med er behandlingsmåten i denne sak og det store forspill som her er foregått. Ingen sak er som denne blitt slik publisert og hvorfor? Fordi det er en kamp mellom 2 partier og jeg og andre kamerater skal være fendere i denne kamp. Granskningskomiteen fikk i september måned en redegjørelse fra meg og jeg ba om at saken måtte bli opptatt snarest. Men jeg forsto straks at saken skulle bearbeides på et annet hold først. Innstillingen er positivt feilaktig fordi den bygger på påstander og feilaktige opplysninger fra ondsinnede personer. Når skulle arbeiderklassen ha en ledelse om ikke i en slik vanskelig tid? Jeg var heldigvis en av dem som ble igjen i landet da tyskerne kom. Jeg forsøkte å stå til tjeneste for medlemmene. Jeg har ikke forstått en tillitsmanns stilling slik at det bare var i fredstid og gode dager en skulle være det. Vi fikk Administrasjonsrådet. Det sies i flertallets innstilling at en var svak. Hva gjorde Administrasjonsrådet? Jo, det gikk til angrep på arbeidernes rettigheter. Den ene forordning etter den andre rullet på oss. Jeg vil ikke si at Landsorganisasjonens ledelse den gang var så sterk til å gå i mot. Jeg var en av dem som i forhandlingsutvalget den gang sto i mot enhver reduksjon. Det var bare 2 i utvalget som gjorde det. Er det da noe merkelig at arbeiderne reagerte

og at det blant disse var en del tilitsmenn som kom sammen og drøftet spørsmålene. Første møte var 15. juli, hvor jeg kom til stede i Bygningsarbeidernes Hus. Det var da bare hederlige mennesker som kom sammen med unntagelse av Halvard Olsen, som vi da ikke kjente noe til. Det var ingen av disse 17, hvorav de 16 var kjente tillitsmenn i organisasjonen, som da tenkte på noen opposisjon. Ingen kjente til at Halvard Olsen hadde uhederlige hensikter. For å dokumentere dette vil jeg henvise til sirkulæret nr. 38 av 25. juli. Jeg var imot utsendelsen av det. Jeg sa i fra at jeg ikke kjente til noen opposisjon, hverken til den ytre eller indre fiende. Så er det Meyer og Erling Olsen. Meyer kjente jeg ikke før sommeren 1940. Jeg kjente ham bare som et framtrедende medlem av Arbeiderpartiet. Hvordan skulle jeg kunne granske hjerter og nyrer i en tid som den vi da var oppe i? I forbindelse med drøftelsene om arbeidernes krav og som også ble stilt i det første representantskapsmøte etter okkupasjonen, reistes spørsmålet om dannelse av en nye regjering istedenfor Administrasjonsrådet. Der stilte jeg forslag. En sier det er naivt, men er det slik så går en jo selvoppgivelseslinjen. Det var det vi søkte å unngå og er det illegalt handlet så forstår jeg det ikke. Forslaget ble referert og oversendt sekretariatet. Hva var linjen? Skramstad refererte en uttalelse fra partiene som samarbeidet. En ting er sikkert og som en ikke kan motbevises, og det er at en skulle samarbeide med okkupasjonsmakten. Det sies også ganske tydelig: «*og med okkupasjonsmakten*». Det var dette de engere konferanser av tillitsmenn ville søke å unngå. Men istedenfor å ta i mot råd, så sendte en ut dette sirkulære som virket irriterende i mange fagforeninger. Fra 15. juli til 18. august kjenner jeg ikke til noen møter eller konferanser i denne komité av 85 eller 84, som det nå lyder. Jeg for min del vet ikke noe annet enn at det var dette med okkupasjonsmakten som vi ville forhindre. Møtet den 18. august. Jeg kjente ikke til det. Jeg var formann i Bygningsarbeiderforbundet. Vi var 3 mann igjen av 7. Jeg kom hjem fra reise den 16. august og fikk beskjed om åmøtet. Jeg var meget betenkt for å gå til dette møte. Først nå under rettssaken har jeg fått høre at det var avgitt garanti av sikkerhetspolitiet om at det intet skulle skje overfor disse møter. Jeg kjenner intet til det, enda jeg var møteleder. Jeg henviser til sirkulæret av 18. september som ble oversendt sekretariatet av meg. Det er et

annet språk i dette enn i det sirkulære jeg nevnte for en stund siden. Det var dette som ble vedtatt i møtet den 18. august og noen annen uttalelse eksisterer overhodet ikke. Det er påstått at Kjell Ottesen gjorde opphevelser og fremmet et forslag om ikke «å forhandle til alle sider», som f. eks. med Quisling. Jeg kjenner ikke til det. Det sies videre at dette førte til at jeg ble Landsorganisasjonens formann. Jeg vet ikke det og heller ikke noen andre. Når unntas tyskernes lakeier og tyskerne selv. Det er ingen grunn til å si at dette ikke kunne vært gjort annerledes. Selvsagt kan jeg innrømme det. Men linjen var lagt for oppgivelse av fagorganisasjonen og det var gitt i representantskapets møte i 1940. Man godtok avsettelsen av de 2 kongressvalgte medlemmer av sekretariatet. Jeg skal ikke på noen måte komme med unnskyldninger, men det var ikke så enkelt den gang å ta standunkt. Tangen var «en svak mann». Jeg har aldri skrytt av å være en sterk mann, men jeg fant virkelig mange svake fagforeningsfolk den gang. Vi var neppe de svakeste vi som ble igjen. Det er unødvendig å si mer, men det var en helt ekstraordinær situasjon. Sekretariatet har godkjent det, andre sier at det ikke er gjort. Jeg har aldri fått noen kritikk for at jeg overtok formannsstillingen i Landsorganisasjonen før nå etterpå. Allerede den 3. oktober innkalte jeg forbundsstyrene til møte. Det kom forslag fra salen om å godkjenne det som var skjedd og det ble vedtatt mot 3 stemmer. Det var stort oppmøte, så folk hang langs veggene. Videre ble saken forelagt rundt i samorganisasjonene. Det kom riktignok tilbake sekretariatsmedlemmer som sa noe annet, men hvor jeg var hørte jeg intet og heller ikke Brendberg. Den som forsto meg best var advokat Hansteen. Allerede søndagen etter hadde jeg konferanse med Hansteen og hvor Brendberg var til stede. Jeg spurte ham da rett ut: Tror du det kan være uriktig det jeg har gjort? Hansteen: Hvis du har ærlige hensikter om ennå en tid å bevare fagorganisasjonen, så skal det ikke skorte på min bistand. For ham spilte det ingen rolle hva Landsorganisasjonens formann het. Hva det gjaldt om var å holde organisasjonen ved like, så lenge en kunne, inntil nazistene en dag kom og slo det hele overende og vi måtte gå i illegalitet. Så har vi de omstridte lojalitets-erklæringer. Det kom fra Meidell. Det var noe av det største tøv jeg har sett. Vi søkte i Landsorganisasjonen å unngå disse. Hadde de hatt noen som helst prinsipiell betydning, så skulle

jeg gjerne på det tidspunkt ha vært med på å gjennomføre selvstendighetsprinsippet. Men da jeg mente at det hadde de ikke, så anbefalte sekretariatet tillitsmennene å gå med på det. Av de 600—700 tillitsmenn var det 7—8 som ikke under-
 tegnet det. Skulle vi på det tidspunkt ha tatt en annen stilling? Det var riktignok 2 mann fra mitt forbund som måtte gå. Noe offer fra deres side ser jeg ikke i det forhold. De gikk fra forbundet ned i fagforeningen og fikk ansettelse der. Tangen ble satt inn fordi han ville være mer medgjørlig overfor tyskerne enn sin forgjengere, het det videre. De unntagelser som kom mot organisasjonen, kom før min tiltredelse, men jeg så ikke at en gjorde noe forsøk på å tilbakevise de forhold. Men jeg får selvsagt ta mitt ansvar derfor som sekretariatsmedlem. Hva tilbakeviste vi? Først og fremst å nekte å sende arbeidere til Tyskland. Kravet om 100 000 kroner til tyskunder-
 visning. Ansettelse av Buland. Nektet å avsette Gunnar Bråthen som Landsorganisasjonens Nordlandssekretær. Nektet å tilsette formann i Kommuneforbundet og Postforbundet da Henriksen og Røine var arrestert. For dette deler jeg æren sammen med det øvrige sekretariat. Hvem avslørte naziledelsen som sto i retten forleden dag? Jeg avslørte Erling Olsen. Jeg kom i Sosialdepartementet for å få en røffel fordi jeg ikke hadde villet tale for jernarbeiderne i Horten i forbindelse med et NS-arrangement. Der satt Erling Olsen og han hadde nok sittet der lenge. Jeg fastholdt at jeg ikke ville stå til tjeneste. Vel, så reiser Deres sekretær Erling Olsen, sa Meidell meget galant. Fra den tid ble Erling Olsen isolert. Der var vi noe uenige i måten. Jeg sa fra til Torbjørn Henriksen og visstnok også til Buland, at vi burde sende ham (Erling Olsen) ut til medlemmene, så ville han ikke komme tilbake slik som han reiste ut og kanskje han ikke overhodet kom tilbake. Jeg har ideologisk aldri hatt noe med disse folk å gjøre. Da jeg hadde fått avslørt Erling Olsen og de andre, så arbeidet jeg også sterkere. Allerede den 30. november 1940 skrev de personer som ble dømt her forleden dag en framstilling til Sosialdepartementet om min person. Når det gjelder selv rettssaken så var det meg den skulle ha vært reist og ikke mot bandittene som ble dømt. Men det kan intet uhederlig bevises mot meg på grunnlag av de ting jeg har gjort. Forsøk ikke å sette meg i samband med disse personer. Det er forunderlig med denne granskningskomité. Jeg har

sett på den slik at den har sittet på lur for å finne noe mot meg for en rettssak. Her er hauger av materiale i denne sak og jeg kunne selvsagt gå atskillig mer i detalj. Men jeg vil ha sagt at jeg personlig aldri har følt det slik at mine gjerninger i denne tid skulle nødvendiggjøre påtale. Det er en kamp mellom 2 partier. Det er en fortsettelse av den artikkel redaktøren av Arbeiderbladet skrev før okkupasjonen og det er i linje med artikkelen om: Vårrengjøring. Jeg var ikke medlem av N.K.P. Men jeg har alltid vært radikal og den linje jeg fulgte fikk tilslutning av titusener av landets arbeidere. Jeg ber ikke om nåde eller human behandling, selv om dommen her er større enn den de fikk som forleden ble dømt i retten. Når det skal tjene en politisk sak, kan det vel ikke skje billigere. Men jeg vil til slutt ha sagt: Det er kommunistpartiet som har livets rett. Hvilken avgjørelse saken her får, står jeg like sterkt i folkets øyne.

Martin Brenberg: Først vil jeg si noen ord om behandlingsmåten. Jeg kan opplyse at jeg overhodet ikke har vært innkalt til komiteen, heller ikke er jeg tilskrevet om å komme med noen innberetning. Jeg kjente ikke noe til innstillingen før gjennom avisene. Dette karakteriserer Granskningskomiteens flertall. Jeg tror en må kunne si at den har oppført en politisk komedie uten sidestykke i historien. Det er bemerkelsesverdig at en fagorganisasjonsmann som det er noe å utsette på ikke skal få anledning til å forklare seg. De som står bak er de reaksjonære, storkapitalen, de som forlenget krigen. Det er de krefter som også står bak splittelsen i arbeiderbevegelsen. Det er ikke så svært lenge siden den internasjonale kapitalisme viste sitt ansikt. Vi så Churchills tale. Det er ekkoet av dette som går igjen. Det er en ny krig som forberedes. Det er den engelske imperialisme som står bak. Vi ser hvordan det er i Tyskland, når en hindrer sammenslutningen av arbeiderne i ett parti. Det er et speilbilde av det samme som viser seg hos oss. Det som det egentlig dreier seg om her er at en bebreider oss at vi skal ha samarbeidet med NS og okkupasjonsmakten, at N.K.P. har gjort det. Jeg vil da referere en artikkel Arbeideren skrev den 25. april 1940:

«En forutsetning for at Norge og vårt folk kan komme noenlunde velberget ut av stormaktskrigen, som raser på vårt territorium, er at ikke sjølvoppgivelsens ånd får gripe om seg blant folket. Begynner pessimismen og håpløsheten å bre seg

og legger man hendene i skjødet og venter på at noe «stort og befriende» skal skje, er man langt inne på det skråplan som gjør vårt land til et lydrike under en fremmed stormakt. Her har de ledende nordmenn såvel i samfunnslivets forskjellige instanser som i organisasjonen et ansvar, som ikke kan settes høyt nok. Av deres innstilling, av deres aktivitet avhenger det i dag om vårt folk skal miste all frihet og sjølstende eller om det under de herskende forhold skal bli de best mulige kår, og de best mulige forutsetninger for påny å se landet i det norske folks eget eie.

— — — Sjøl om landet er besatt av fremmede tropper og det er gjort til valplass for krigen mellom stormaktene er det det norske folk som bor og bygger i dette landet, og dette vil bo og bygge der til alle tider. Arbeiderklassen er kalt til å gå i spissen for å bygge framtiens Norge. Derfor kan ikke vår klasse og vårt folk, hvor vanskelig situasjonen enn er, fredelig gi avkall på noen av sine rettigheter. En slik kapitulasjonspolitik, sjøl om den blir pyntet med revolusjonære fraser, har i alle land ført til nederlag og katastrofe».

Den er skrevet av vår kamerat Henry W. Kristiansen. Så slutter artikkelen med parolen:

«Måtte vi ha lært, og måtte vi kunne nyttiggjøre oss lærdommene ennå mens det er tid».

Dette skrev Arbeideren og det var den eneste avis som på det tidspunkt torde si i fra. De andre aviser torde ikke det. Avisen ble beslaglagt og allerede den 16. august ble det kommunistiske parti oppløst og avisen stanset og en rekke kamerater over hele landet arrestert. Det «beviser» samarbeidet med NS og okkupasjonsmakten. Det beviser uriktigheten i de påstander som er framført mot oss. Da tyskerne okkuperte landet erklærte Regjeringen Tyskland krig. Hva gjorde så Regjeringen på sin side og NS på den annen side? Vi vet at landet på forhånd var undergravd av den 5. kolonne. Offiserskorpset var ofte NS-folk. Falkenhorst sendte ut følgende kunnngjøring:

«Jeg har fått overdratt oppgaven å sikre Norges land mot angrep fra Vestmaktens side. Den norske regjering har avslått flere tilbud om samarbeid. Det norske folk må selv bestemme over sitt fedrelands skjebne.

Blir oppropet etterkommet, som det med stor forståelse

ble gjort av det danske folk, som befant seg i samme situasjon, vil Norges land bli spart for krigens redsler.

Blir det ytet motstand, og tilbakevises hånden som rekkes fram i venskapelig hensikt, ser jeg meg tvungen til å gå fram med de skarpeste og tyvsnsløseste midler for å bryte motstanden.

For krigsretten kommer den som understøtter den av den flyktede forhenværende regjering utstedte mobiliseringsordre eller utsprer falske rykter.

Skutt blir enhver sivil person som blir påtruffet med våpen i hånd.

Skutt blir den som ødelegger anlegg som tjener trafikken og etterretningsvesenet eller kommunale innretninger.

Skutt blir den som anvender krigsmidler som står i strid med folkeretten (dum-dum).

Den i mange kamper seierrike tyske hær, det store og mektige flyvåpen og krigsmarinen innestår for at dette mitt opprop vil bli gjennomført.

Den tyske øverstkommanderene von Falkenhorst, General der Infanterie.»

Hva var så det norske borgerskaps svar på denne uhørte utfordring? Jeg har her foran meg en navneliste med 83 mann som svarte på det. Det vil lønne seg å studere det dokument. Det er de mest prominente storkapitalister vi har og store advokater som har undertegnet det, men det er dessverre også med en del organisasjonsfolk. Det heter i oppropet:

Den tyske øverstkommanderende har på det alvorligste advart mot enhver sabotasje og ødeleggelseshandling fra befolkningens side.

Ikke mindre er der natt til søndag inntruffet et nytt alvorlig tilfelle.

Vi, undertegnede representanter for byens og omegnens borgere, for offentlige myndigheter, for arbeidslivet, for industri, bank, forsikring, handel, håndverk og sjøfart, for universitetet, for kunst og kulturliv, for idrett og sport, går sammen om å rette den mest inntrengende appell til alle befolkningslag om uansett sympatier og stemninger å avholde seg fra enhver videre sabotasje eller ødeleggelseshandling av hva art nevnes kan. Slike handlinger vil — uten å gagne fedrelandet — kunne utsette befolkningen for de alvorligste farer. Enhver må nå forstå at vi lever i en hærtatt by, hvor krigens lover gjelder.

Ro, orden og disiplin er under disse forhold en bydende nødvendighet og enhvers ubetingede plikt.»

Dette må vi se på bakgrunn av at Regjeringen har erklært okkupasjonsmakten krig. Det er blank kapitulasjon, forræderi. Det er det *første steg* på kapitulasjonens vei. Det sier seg selv hvem som står bak dette. De som er blitt forfulgt har fått føle disse krefter. Det er ingen kommunister som har undertegnet dette dokument. Men dette dokument har neppe Granskingskomiteen studert. Isteden hører vi et sterkt angrep på kommunistpartiet og på vår presse fra formannen i Granskingskomiteen og han sluttet med et angrep på kamerat Furubotn som ikke er til stede her. Hva sier ikke Granskingskomiteen om forhandlingene om Administrasjonsrådet? «Elias Volan hadde som fungerende formann i Landsorganisasjonen kjennskap til forhandlingene om Administrasjonsrådet og tok delvis del i disse. Resultatet av forhandlingene ble som kjent at der ble opprettet et administrasjonsråd, som dessverre fra arbeiderbevegelsens synspunkt var høyst utilfredsstillende, idet ikke et eneste av rådets medlemmer kunne sies å representere arbeiderbevegelsen. Hovedskylden for denne ensidige sammensetning faller selvsagt på Høyesteretts medlemmer, som ledet forhandlingene med tyskerne på norsk side. Hvorvidt der kan rettes bebreidelser mot Volan for at han ikke sterkere har gått inn for en representasjon for arbeiderklassen, savner komiteen materiale til å kunne uttale seg om.» Komiteen har hatt vanskeligheter med å skaffe seg materiale eller å komme i forbindelse med personer. Det prinsipielle kommer en ikke inn på: hvorvidt det var riktig å gå til opprettelse av Administrasjonsrådet. Hva sier Helge Krog i sitt skrift om 6. kolonne om Administrasjonsrådet:

«Administrasjonsrådet var, fra første til siste stund, et redskap for fienden. Det framgikk allerede av det første dekret til pressen den 15. april, 4 dager etter mordbombingen mot Elverum. Regjeringskomiteen har avgitt sin forsikring om lojalitet overfor okkupasjonsmakten, medlemmene overtar ansvaret for at okkupasjonsmaktens formaninger etterleveres. Og ved «Hitlerforordningen» av 24. april og Terbovens tilfredsesproklamasjon av 26. april ble Administrasjonsrådets funksjon som tysk tjenerskap ytterligere innskjerpet. Rikskommissæren kan benytte seg av rådet til å gjennomføre sine

forordninger og utøve forvaltningen. Han kan gjennom forordninger skape ny rett, hvilket innebærer at rådet forpliktes til å følge fiendens anvisninger også når disse strider mot norsk lov og velter norsk rett.»

Så vidt Helge Krog. Det er i denne forbindelse også interessant å se hva Regjeringen sier om dette i en kunngjøring av 17. april, og hvor det tydelig uttales at en er nødt til å styre etter okkupasjonsmaktens bestemmelser. Det sier den *lovlige* regjering! Er det noen tvil om at det var underkastelse og kapitulasjon? Jeg tror det er en livsbetingelse for arbeiderklassen å få klarlagt hvordan storkapitalen har spilt i denne kamp. En av de største feil under krigen var denne oppgivelse av suvereniteten. Ut fra dette følger så senere det som hendte. Hva gjorde Administrasjonsrådet? Gikk det ikke tyskernes erender? Det første de foretok seg var å sette hele arbeidstvistloven ut av kraft. I hvilken interesse? I storkapitalens og arbeidsgivernes interesse. Det neste var å stjele fra arbeiderne de 12 øre, som utgjør noe slikt som om lag 4 millioner kroner. Det kan karakteriseres som historiens største tyveri. Og det enda kapitalistene formelig vasset i penger. Her er jeg enn mer forbauset over Granskningskomiteen. Den har intet å si til det. Så gikk en videre. En gikk inn for riksråd. Presidetskapet optok det. Men hvem sto bak? Jo, storkapitalen og tyskerne. En fikk i stand forhandlinger. Var det en aktiv kamplinje? Var det ikke en fortsettelse av kapitulasjonen? Nå, det ble ikke noe av dette. Hitler slo det overende. Men hvordan stilte de seg til dette, som i første rekke er anklagere mot oss? Vi har en artikkel i Arbeiderbladet for 14. juni 1940: Kongens synd mot sitt folk. Der heter det:

«Etter at de allierte tropper i Nord-Norge ble trukket tilbake og det ikke lenger var mulig for de norske tropper der nord å kjempe videre mot den tyske overmakt måtte, som våre lesere vet, den norske overkommando innstille fiendtlighetene. Den norske krigsmakt her i landet måtte kapitulere. I samband med dette rømte Kongen, Kronprinsen og Regjeringen til England. Det forhold at Kongen og Regjeringa er reist til England og har erklært at de vil kjempe videre sammen med de allierte har skapt en akutt og meget alvorlig situasjon for vårt land. Vi må oppfatte disse handlinger av Kongen og Regjeringa som en åpen stillingtagen for de allierte i den pågående krig som vil få følger for vort land. Kongen og Regjeringa er ikke lenger i

landet og kan derfor ikke utøve myndighet innenfor landets område. Dette er deres egen sak. Men er de ikke blitt klar over de skjebnesvangre følger som de med sin flukt til England har påført Norge og det norske folk?»

Det er greie ord for pengene. Og en artikkel 10. juli om riksrådet går det igjen:

«Allerede i går sa vi ganske tydelig fra om hvordan sakene nå ligger an. Vi mener det er riktig at det norske folk får klar beskjed. Og når saka er lagt fram uten omsvøp eller kruseduller, så tviler vi ikke på at folkets store flertall vil finne at Stortigets presidentskap handler slik som det av omsyn til landet og folkets vel må handle. Presidentskapet har ikke vært alene om å foreslå denne ordning. Det har pratisk talt daglig under den tid det har vært forhandlet med Reichskommissar hatt konferanser med tillitsmennene for de politiske partier som er representert i Stortinget, tillitsmennene for Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og med Administrasjonsrådet. Alle står sammen om denne alvorlige sak. Den har skapt en samlet norsk front. Og det torde ha sin store betydning i en tid som denne.

Det som kommer til å skje er altså dette: I nær framtid vil det av presidentskapet bli oppnevnt et riksråd. Stortinget vil bli kalt sammen og vil gjøre vedtak om at Riksrådet skal ivarta regjeringens forretninger og Kongens forfatningsmessige og rettslige funksjoner. Kongen vil dermed være avsatt. Og det vil bli gjort vedtak om at regjeringa — som oppholder seg i England — ikke lenger kan godkjennes som regjering.»

En uforbeholden tilslutning til tanken om et riksråd. Hvilke folk skulle det bestå av? Det pågikk en hel del forhandlinger derom. Denne fylkesmannen, Christensen, skulle selvsagt være med og så skulle NS-partiet være med. John Aa og Alvestad skulle være med som gisler fra arbeiderne. Det var også en kapitulasjon. Det samme gjelder også innen Landsorganisasjonen. Da Nordahl og Evensen og andre kom tilbake fra Nord-Norge så ble det ikke gjort noe for å sette dem inn i sine stillinger igjen. Det ble sagt fra, men ikke på en måte som en tok hensyn til. En forsto ikke nazismen og facismen, dens vesen og arbeid. Når Tangen ble innsatt så var det også en kapitulasjon. Det var en feil. Men når en skal behandle disse saker og granske og dømme, så skal bare noen enkelte slaktes. En skal lage politikk på det. Av alle de feil en har begått er den aller største den, at en ikke har hevdet kamp-

linjen. Da Høyesterett begynte å forhandle med tyskerne om et riksråd, var det ikke noen forhandlingspart. Det var en bande. Det samme var det da det gjaldt fagorganisasjonen. En trodde en skulle kunne forhandle seg fram etter hvert til en illegal virksomhet. Hvorfor stikke under stol at vi alle har feilet? Hvorfor skal enkelte stå opp og si at de visste bedre og at de kan være dommere? Vi har gjenvunnet rettsstaten sier en så ofte. Hvordan? Er det noen likhet for loven? De små tas, de store har en ikke satt på tiltalebenken. En har selv sagt for et syns skyld tatt noen, men ikke de virkelig store er ennå satt på tiltalebenken. Etter at en forstod hvordan okkupasjonsmakten ville gå fram så kom heldigvis fagorganisasjonen til sans og samling. Da først slo en fast suverenitetsprinsippet. Det sies at vi har handlet uriktig. Jeg vil spørre de sekretariatsmedlemmer som var med og hvor det var enkelte som ikke fikk delta fordi vi anså dem for stripete. Vi kunne ikke ta alle med. Tangen og jeg var ikke utenfor da. Da var vi med. Men de som vi ikke kunne ta med den gang sitter i dag som persona grata i sine stilinger og er gjenvalgt av sine forbunds landsmøter. Jeg går ut fra at de enkelte sekretariatsmedlemmer som har mot til å si fra her, bekrefter det som her sies. Jeg håper noen er så rakrygget, at han kan si fra. Det er uverdigg ikke å gjøre det. Jeg vil gjerne til slutt si noen ord om det illegale arbeid. Det ble straks aktuelt da L.O.s ledelse var tatt og kommissærer var tilsatt. Det ble dannet en komité, som imidlertid ble arrestert. Høsten 1941 kom vi sammen og jeg foreslo sammen med Ivar Lie og Furubotn Halfdan Jønsson som formann for dette. Jeg kom undav 10. september 1941 ved å hoppe av toget ved Lillestrøm og kom meg inn til Oslo, hvor jeg skulle være kontaktmann mellom det illegale utvalg og N.K.P. Det oppstod da det forhold at tyskerne begynte med forsøk med tvangsutskrivning av arbeidere til tyskeranlegg. Det ble utsendt et sirkulære som Wivegh forfattet. Etter henstilling fra Jønsson gikk vi til trykking av 50 000 eksemplarer av dette sirkulære. Men så reiste F.F. motstand mot dette og etter henstilling fra Jønsson måtte vi brenne det opp. Så kom Nygaardsvolds tale fra London som splittet folket i de *ansvarlige* og de *uansvarlige*. Først i slutten av 1944 ble det atter en aktiv linje. Det var hjemmefronten som ikke ville ha sprenghing av de tyske anlegg. Kampen skulle skje med åndelige våpen, mente storkapitalen. Men

hvordan ville det ha gått om vi hadde fulgt splittelseslinjen? I 1943 kom jeg til Stockholm som partiets mann. Også der var splittelsen. Jeg gikk tilbake til Norge i 1944 og arbeidet her i landet til krigens slutt. Jeg fikk haugevis med henvendelser om samling og hvorfor dekke over det? Vi som lå her hjemme og sprang omkapp med Gestapo, vi kjenner tingene. De karene som i dag står i spissen for å dømme oss, var utenfor landet, eller de gjorde overhodet intet i denne skjebnesvangre tid for land og folk. En del av dem som deltok i 84 manns gruppen har med ære risset sitt navn inn i historien. De er Norges-helter i dag. Og så vil en forsøke å få det til at vi ideologisk er på linje med Håkon Meyer og de karene. Det er uhørt. Vi er villig til granskning av *alle* personer. Etter dette er det nødvendig å få disse ting rettslig belyst. Pål Berg som gikk i Kringkastinga og røste og skrøt av Quisling og av stor-kapitalen. Det er sagt at Furubotn og Halvard Olsen talte på Vestlandsmøtet. Furubotn talte ikke på møtet. Det var Halvard Olsen og Henry W. Kristiansen. Vi innrømmer selv-sagt at vi har begått feil. Og vi er villig til å være med på en granskning av alle forhold. Men våre feil er langt mindre enn de andres som deltok i 1940. Jeg står ikke her og ber om nåde, men en må forlange en saklig bedømmelse av tingene og det må ha en hensikt: nemlig å ramme der hvor det skal: *reaksjonen*.

Møtet hevet.

ETTERMIDDAGSMØTET TORSDAG DEN 9. MAI

Dirigenter: *Berntsen — Rosenløv.*

Møtet ble satt klokken 15.15.

Protokollen fra formiddagsmøtet referertes og godkjentes uten bemerkninger.

Fortsatt behandling av granskningskomiteens innstillinger.

Dirigenten: Det er kommet et skriv fra Møllersen med anmodning om å få være til stede ved behandlingen av hans rapport. Vi vil la kongressen avgjøre om hvorvidt det skal være adgang til å møte her som vitner.

Votering: Det ble vedtatt at Møllersen skulle få adgang til kongressen.

Fra Bilarbeidernes forening, Oslo, forelå følgende skriv:

«Følgende klubbformenn representerende de største bilverksteder i Oslo samlet til møte den 8. mai d. å. vil uttrykke sin misnøye med den måte granskningskomiteen har behandlet Albert Johannessens sak på.

Han er ikke blitt forespurt av granskningskomiteen og heller ikke har styret for Bilarbeidernes forening blitt spurt i denne sak.

Dette finner vi uforenlig med vanlig demokratisk rettspraksis. Albert Johannessen har etter vårt kjennskap til ham vist en god holdning under krigen og vi har ingen ting å klandre ham for.

Vi vil henstille i den ærede kongress at Albert Johannessens sak blir utsatt og behandlet av det kommende sekretariat, etter at det har samrådd seg med Bilarbeiderforeningens styre og etter at Albert Johannessen har fått anledning til å forklare seg.

Fram Motorkomp. bilv.

Lorange Cetlitz.

Lunde & Lofstads bilv.

Sverre Kvistås

A. O. Kjellerøds bilv.

Olaf Svendsen.

Thrane-Steens bilv.

Arnold Nordby.

Sørensen & Balchens bilv.

(Middelthunsgt.)

Ragnar Hoel.

Den Norske Automobilfabrikk

Johan Thoresen.

Kolberg og Casparie, bilv.

Birger Svendsen.

Sørensen & Balchens bilv.

(Kingosgt.)

Oskar Johannessen.

Norsk Citroens bilv.

Håkon Hellum.

Walter Heiborg, formann.

Thor Witberg, styremedlem.

Gunnar Braathen: Jeg skal ikke gi noe innlegg i saken nå, men jeg er anmodet av Albert Johannessen om å gi en rede-gjørelse på hans vegne. Han har anmodet meg om å gjengi hans skriftlige framstilling. Alb. Johannessen skriver:

Jeg har lest gjennom Granskningskomiteens innstilling, og mitt første umiddelbare inntrykk er at her har komiteens flertall lagt fram en utredning som ikke kan ha annen hensikt enn med alle midler å skaffe syndebukker som kunne slaktes og at saken dermed skulle være ferdig.

Alminnelig rettspraksis tilsier jo at en som er mistenkt for en forbrytelse ikke skal dømmes før han har hatt anledning

til å forklare seg. Også i vår organisasjon er sådan praksis gjeldende.

I denne sak har jeg ingen henvendelse fått fra noe hold, men kommer den på meg som et rykte de siste dager før den skal behandles av fagkongressen. Jeg har ikke hatt noen anledning til å kunne framstille saken ut fra mitt synspunkt, jeg har ikke hatt anledning til å framskaffe nødvendige dokumenter eller vitner som kan bekrefte sannheten av min mening om de forskjellige anklagepunkter.

Denne behandlingsmåte av en så viktig sak, — for meg en livssak — skulle etter mine rettsbegreper tilsi kongressen å avvise saken.

Det er særlig den såkalte 84 manns gruppens virksomhet og min deltakelse her som skulle danne grunnlaget for den dom jeg skulle få.

Granskningskomiteen er i tvil om når denne gruppe begynte sin virksomhet, og det er virkelig jeg også. En framstilling fra Sverre Krogh sier at allerede 12. april skulle gruppen ha vært i virksomhet og hadde sine planer. Så skal Håkon Meyer ha framstilt det således at den første samling av de misfornøyde skulle ha funnet sted 15. juni og at det på dette møte ble valgt et arbeidsutvalg som blant andre også bestod av meg. Her må jeg protestere. Jeg har ikke deltatt i noe møte sammen med Meyer, Halvard Olsen eller andre som kan ha noen forbindelse med hva er kalt 84 manns komiteen, før i Bygningsarbeidernes Hus, kvelden den 18. august. Til dette møte ble jeg — husker ikke av hvem — anmodet om å komme og også få andre interesserte med. Det som der skulle behandles var aktiviseringen av arbeiderklassen, fagorganisasjonens stilling og mulighetene for bedring av arbeidernes kår, for øvrig de samme ting som jeg på Samorganisasjonens møte 14. august fremmet forslag om. Jeg har igjen i dag gjennomlest forslaget og finner med min beste vilje intet i dette som kan være til skade for fagorganisasjonen, tvertimot. I dag som den gang mener jeg det mest holdbare for arbeiderne er å stå solidarisk sammen i fagorganisasjonen.

At dette skulle kunne utlegges til noen opposisjon mot organisasjonens ledelse kan jeg heller ikke skjønne, idet forslaget jo går ut på å få arbeiderne til å slutte opp om Landsorganisasjonens vedtak og lover full støtte til de videre skritt Lands-

organisasjonen tar til forsvar for vår levestandard og våre sosiale og politiske rettigheter.

Forslaget uttaler også at uansett de politiske oppfatninger som finnes i fagorganisasjonen og den kritikk som ikke alltid er falt sammen med de ledende instanser, så finnes det i dag ingen indre fiender i fagorganisasjonen. Jeg gikk altså til møtet den 18. august og fikk med meg enkelte aktive medlemmer innen Bilarbeidernes Forening som jeg traff på. På dette møte var det jeg ble valgt inn i en komité som fikk til oppgave likeoverfor myndighetene å skaffe til veie de opplysninger under hvilke forhold vår organisasjon skulle kunne få fortsette sin virksomhet. At jeg ble valgt med her skyldes vel mitt ulykksalige hell til alltid å bli valgt til ett eller annet.

Da dette hell bare kunne bestå deri at arbeiderne stolte på meg, og fant som følge derav at jeg måtte ta valget.

Jeg uttalte meg ikke på møtet før etterat jeg var valgt, og uttalte da håpet om at de valgte ikke måtte svikte, noe som arbeiderne ofte før hadde vært utsatt for. Jeg innskyter her den bemerkning at jeg ikke hadde stått tilsluttet noe politisk parti siden mai 1931 og hadde således ikke noen gruppe eller fraksjon å søke råd eller veiledning hos, og jeg kan godt nå tenke meg den mulighet at min forholdsvis gode stjerne blant jernarbeiderne ble utnyttet og muligens på en måte jeg ikke forstod. Min virksomhet i dette utvalg ble følgende:

Straks etter møtet 18. august ble jeg innkalt til møte på Meyers kontor — datoen husker jeg ikke — og på dette møte var til stede folk jeg ikke før hadde vært sammen med, Kåre Rein, Brendberg og muligens flere, og så da Meyer, Halvard Olsen, Haugen og Tangen. Noe særlig ble den gang ikke behandlet, jeg husker Meyer beklaget seg over det press han var utsatt for, for at han skulle gå inn i N.S., noe jeg smilte av og mente vi måtte være fritatt for. Så var det da ryktene om at tyskerne var misfornøyd med ledelsen av Landsorganisasjonen og mente en forandring måtte til. Meyer og H. Olsen fikk nå i oppdrag å undersøke dette. Da de fleste av disse folkene for meg så å si var fremmede, og som jeg ikke før hadde hatt noe samarbeid med, den eneste jeg mente jeg kjente var Halvard Olsen og som jeg med skam å melde hadde særlig tiltro til. Jeg hadde inntrykk av at her foregikk ting jeg ikke var riktig med i og var således ikke lite skeptisk innstilt.

Utenom dette møte var jeg til stede på 2, aller høyst 3

sammenkomster til. På et av møtene fikk vi en framstilling av det press der fra tyskerne var lagt på Tangen for å få ham til å overta vervet som formann i Landsorganisasjonen, og etter den framstilling vi fikk fant jeg også å måtte anbefale Tangen til å overta vervet. For meg var hovedsaken at organisasjonen vår kunne få fortsette sin virksomhet og at det var en av våre egne som satt ved ledelsen. Det fikk så bli en biting enten denne hette Volan eller Tangen. På samme møte framholdt Meyer at det også var andre faglige tillitsmenn som måtte vekk, og nevnte da Josef Larsson. Jeg uttalte da at jeg på ingen måte ville være med å skifte ut noen tillitsmenn, det måtte da være etter tyskernes særlige krav og at vi fikk anledning til å behandle hvert enkelt tilfelle. Halvard Olsen sluttet seg til mine uttalelser og mente man ikke unødig skulle gjøre martyrer. På et neste og siste møte jeg var til stede møtte det opp en helt fremmed mann som jeg straks forsto ikke var fra arbeiderklassen, og som viste seg å være konsul Støren som var nazist. Hadde jeg vært skeptisk før, ble jeg det så mye mer nå, og da Meyer og Halvard Olsen ga seg til å diskutere møtetaktikk og avstemningsmåter med sikte på bluffresultater, forsto jeg at jeg var kommet i galt selskap. For meg gjaldt det ikke personlige ting, jeg var tilfreds med min lodd å være tillitsmann for bilarbeiderne, men jeg forsto jo nå at flere av mitt selskap hadde andre interesser og forfulgte mål jeg aldri kunne være med på. Jeg fikk senere oppringning fra Meyer om å møte, men møtte ikke mer. Det har vært mitt livs største ulykke at jeg kom i kontakt med en del av dette selskap, men det må tjene meg til unnskyldning at på tross av at jeg ikke kjente noe inngående til andre enn H. Olsen, dog var kjent med at de fleste var medlemmer av D.N.A. og vært benyttet av dette og som sådanne måtte kunne stoles på. Jeg fikk også et godt inntrykk av Meyer de første dagene etter okkupasjonen, idet han ivret svært for å få ut Arbeiderbladet og som jeg også trods min partiløshet fikk anledning til å være med på, idet jeg på et møte av forskjellige interesserte ble valgt i en 4 manns komité som den 12. april oppsøkte Julum i Arbeiderbladet og fikk utvirket at dette kom ut samme kveld.

Kongressens medlemmer, særlig da de fra Oslo, kjenner sikkert til hvordan forholdene var for arbeiderne den første tid etter okkupasjonen. Arbeidsløshet og vansker av forskjellige slags, mange arbeidere fikk kun betaling for de enkelte timer

de kunne få om dagen, arbeidsgivere som stilte krav om at arbeiderne skulle være til stede på arbeidsplassen hele dagen, men bare få betaling for den time eller halvtide de kunne få arbeid, et forhold som særlig gjorde seg gjeldende for bilarbeiderne. Senere kom så 12 øres avslaget og matvanskeligheter. Er det så noe rart i at arbeiderne ble misfornøyde og ga dette forskjellige utslag?

Våre medlemmer kom til meg med sine klagemål og jeg skulde hjelpe dem. Som deres tillitsmann mente jeg å ha plikt på meg til å delta der det på hederlig måte kunne være utsikt til botemidler for deres vansker.

Var det så rart om også jeg kunne begå ting som muligens ikke var så vel betenkt? Jeg kunne gjort som mange andre, reist fra landet eller gått i dekning, vært fri for krigens vanskeligheter og hatt det materielt bedre. Jeg kunne vært blant dem som ikke har hatt anledning til å begå feiler og som nå kan slå seg på sitt bryst og si: se jeg er ikke som dere andre, og forholdene lå vel til rette for meg for en sådan opptreden, men jeg var arbeidernes tillitsmann, — ikke bare i gode tider, men også i vanskelige, og jeg valgte å bli hos dem.

«Hvem kaster den første sten?»

Når jeg nå ser tilbake på mitt liv som fagforeningsmann, jeg var med å stifte Formerforeningen i Fredrikstad 1899, var medlem av Arbeidsmannsforbundet 1901—1902 og siden medlem i N.J. & M.F. siden 3. august 1902. Alle disse år kan jeg også si har vært et liv i tillitsverv i fagorganisasjonen, og når jeg nå ser på den dom 2 av Granskningskomiteen vil gi meg, at jeg skal støtes ut som uverdigg, da grøsser det i meg.

Ikke bare for det slag det vil være for meg personlig, men vel så meget for det fryktelige at arbeiderne kan være så rå mot hverandre.

Teller det ingen ting hva jeg i disse år har kunnet utrette og som jeg har vært glad for at jeg har kunnet være med til? teller det ikke så mye at Granskningskomiteen kunne umaket seg så mye som å gå til min forening eller til Jern & Metalls stedlige styre og der forhørt seg om min virksomhet under krigen, eller forhørt seg hos mine venner på Folkets Hus Kafé, hvor vi daglig møttes og diskuterte problemene og skiftet nyheter, om disse hadde den oppfatning at min virksomhet virket forrædersk mot fagorganisasjonen? Var det nok for granskningskomiteen å godta som sannheter rapporter fra notoriske

forrædere eller av personer som en må få inntrykk av i egen interesse framstiller saken så galt for meg som mulig, og så på dette magre grunnlag og på en meget tvilsom feil fra min side, feller dom.

Det forundrer meg også at komiteens mindretall, som for øvrig med sin dokumentasjon og sine refleksjoner kommer til en helt annen konklusjon, at heller ikke han kunne ha gjort meg oppmerksom på hva det gjaldt.

Som de skrøpelige mennesker vi er, kan jeg vel innrømme at jeg har kunne begå feil, men svik mot arbeiderne. — Nei.

Jeg appellerer til kongressen, ikke om nåde, men om rettferdighet.

Gunnar Braathen: I sekretariatet har vi ikke tatt standpunkt til granskningskomiteens innstillinger, idet den etter representantskapets vedtak skulle forelegges kongressen. En mente at kongressen burde stå helt fritt. Men vi er i administrasjonen i middags blitt enige om at vi kan gå til å behandle saken Tangen—Brendberg, som står i en særstilling, men at en derimot for de andre, som er nevnt under punkt 3 og 4 — for mange av disse ligger vel deltagelsen i opposisjonen nokså passivt an — at deres sak blir behandlet for seg i Landsorganisasjonen og med de respektive forbund som de tilhører. Vi vil etter dette foreslå:

«Idet kongressen tiltrer granskningskomiteens bedømmelse av 84 manns gruppens virksomhet, besluttes:

1. Komiteens innstilling angående de av 84 manns gruppen som er nevnt i punktene 3 og 4 tas ikke opp til behandling av kongressen.
2. Saken oversendes det nye sekretariat som bemyndiges til å ta disse medlemmers forhold opp til behandling i konferanse med de respektive forbund de enkelte er tilsluttet og treffe den endelige avgjørelse.»

Jeg vil anbefale at kongressen går til votering over dette straks.

Dirigenten: Representantene har hørt innstillingen og vi vil foreslå at saken avgjøres straks. — Dette ble vedtatt.

Votering: Administrasjonens forslag ble så enstemmig vedtatt.

Og debatten om Tangen—Brendberg fortsatte.

Konrad Nordahl: Først må jeg få gjøre oppmerksom på at representantskapet vedtok at det skulle nedsettes en gransknings-

komité som skulle granske alle spørsmål i forbindelse med tillitsmennenes og sekretariatsmedlemmenes forhold, herunder også forholdet til de medlemmer og tillitsmenn som deltok i 84 manns gruppen. Men så forelå det en meddelelse for representantskapet at Bygningsarbeiderforbundet hadde ekskludert Jens Tangen og derfor har vi debatten her i dag. Bygningsarbeiderforbundet ba om godkjennelse for eksklusjonen. Men vi fant det ikke riktig uten videre å ekskludere 1 mann og det ble vedtatt følgende: «Representantskapets vedtak om å velge en komité til å granske alle forhold vedrørende tillitsmennene og sekretariatsmedlemmenes opptreden i perioden 9. april 1940 til 10. september 1941, innebærer også at Jens Tangens forhold blir gransket av komiteen. Representantskapet vil allerede nå rette en sterk kritikk mot Tangens opptreden i september 1940, da han lot seg bruke av tyskerne til å overta stillingen som formann i Landsorganisasjonen. Man mener dog at spørsmålet om eksklusjon bør utstå inntil granskningskomiteens innberetning foreligger og saken blir behandlet på kongressen. — På den annen side var Tangens opptreden av en slik art at han må komme i karantene og kan ikke inneha tillitsverv i tiden inntil kongressens avgjørelse foreligger. — Under henvisning til hva foran er anført henstiller Representantskapet til Norsk Bygningsarbeiderforbund å la spørsmålet om eksklusjon av Jens Tangen utstå til granskningskomiteens innberetning foreligger og blir behandlet av kongressen.» Dette ble enstemmig vedtatt. Jeg beklager at Kommunistpartiet har gjort Tangen til en helgen, som de er gått inn for å forsvare. Ingen av oss hadde vel tenkt at de ville gjøre det. Det er derfor Kommunistpartiet som har laget politikk av saken. Min stillingtagen til Tangen og andre personer er alene ut fra saklige hensyn, så jeg vil med en gang si at det er ikke nødvendig å hvirvle opp en masse ting. Når det gjelder granskningskomiteen så er det klaget over at den ikke er kommet tidligere i arbeid og at en ikke har fått noen henvendelse derfra. Heller ikke til meg har komiteen gjort noen henvendelse, heller ikke om London-kontoret. Vi som kjenner Tangen vet at han er ikke lite av en bluffer, som blander sannhet og løgn sammen. Det gjorde han også i sitt innlegg i denne sak. En ting kan jeg ta med en gang og det var når det gjaldt mitt og Evensens forhold om at representantskapet besluttet at vi ikke skulle tiltre våre stillinger. Det var akkurat det motsatte, for representantskapet vedtok at det skulle gjøres alt for å få oss tilbake. Der kan vi

kontrollere ham for der har vi dokumentene. Når det gjelder Johanne Reutz, så er den sak brakt i orden, slik som vi mente en allerede i fjor kunne ha gjort det. Vanskelighetene 9. april var store og forvirring var det. Det er riktig. Men det er noe som heter instinkt og jeg vil gjerne ha sagt at for dem som hadde noe av det, skulle ikke stillingen vært så vanskelig. Tangen slår seg for sitt bryst og sier at han ble igjen. Det var imidlertid ikke lett å finne de folk vi skulle ha tak i de første dager. Jo, Tangen ble riktignok igjen i landet, han holdt seg skjult i Nordmarka med 500 000 kroner av Byggningsarbeiderforbundets kasse i sine lommer. Vi for vår del reiste til den fronten hvor vi mente å kunne gjøre noen nytte for oss. Det var også medlemmer av Landsorganisasjonen ute i landet ellers som trengte råd og jeg henviser til vår beretning om vårt arbeid ute i landet. Når det gjelder Brendberg som talte om storkapitalen og den internasjonale finanskapital og at våre folk var med på å undertegne nevnte opprop, så kan jeg være enig med ham. Tangen husker meget godt at jeg ga et referat i sekretariatets møte 28. juni 1940, da hadde jeg nemlig vært i 6 timers forhør hos Gestapo. Jeg hadde ikke rede på sakene, men så begynte Gestapo å eksaminere meg om Tangen og Meyer og andre. Også om Halvard Olsen. Den 12. eller 15. juni hadde Halvard Olsen et møte med tyskerne og vi fikk et referat av det og det ble referert mens jeg var til stede. Da kan ikke Tangen si at han ikke hadde rede på Halvard Olsen og Håkon Meyer. Allerede da var det klart at de hadde sterke forbindelser med tyskerne. Lars Evensen og jeg kunne ha gått inn i august måned igjen, først Evensen og så jeg. Vi ble innkalt til Meyer som meget sterkt forsøkte å få oss med, men vi var ikke til salgs. Vi ville enten ha en fri fagbevegelse og da ville tyskerne være ute av landet, eller ingen fagbevegelse. Det første illegale utvalg ble dannet i juli måned 1940, og jeg var den første formann og jeg hadde kontakt med de i sekretariatet som vi stolte på. Vi hadde forbindelse med Hanstensen, og også med Buland, da han kom inn i Landsorganisasjonen. Vi var klar over at noe måtte skje. Dessverre gikk det så hurtig etter 25. september. Jeg mente at sekretariatet ikke skulle ha tatt til etterretning Tangens innsettelse i Landsorganisasjonen. Jeg ble stående nokså ensom om den oppfatning den gang. Det ble også sagt at går vi, så blir det et kommunistisk sekretariat og etter det som senere skjedde så var det kanskje noe i det. I første omgang var det bare Tangen som ble satt inn og han skulle ha

en hjelper og det ble Erling Olsen. Buland kom inn etter forslag av Hansteen. Tangen siterer Hansteen. Vi skal være forsiktig med å sitere hva de døde har sagt. Jeg kunne også sitere Buland, men vi skal ikke bruke døde menns uttalelser på den måten. Men så mye kan jeg dog si at det var ikke noen god attest han ga Tangen. Var jeg i Tangens sted, ville jeg ha forlangt meg siktet. Jeg kan ikke forstå annet enn at ved dommen over Meyer, Erling Olsen og Halvard Olsen, er også Tangen dømt. Meyer ble dømt for å ha medvirket til at andre gikk inn og tok tillitsverv etter dem som var fjernet. Erling Olsen og Halvard Olsen ble dømt for å ha overtatt stillinger etter avsatte tillitsmenn. Har ikke Tangen gjort det samme? Har han ikke i en kritisk situasjon tatt en avsatt manns stilling? Når det gjelder Brendberg så er det en forskjell. Han er ikke innsatt av tyskerne, men ansatt av Tangen som sekretær og det er godkjent av sekretariatet. Granskningskomiteen mener imidlertid at han står i samme stilling. Spørsmålet er om det foreligger skjerpene eller formildende momenter. Brendberg er mer begavet enn Tangen og forsåvidt så skulle det virke i skjerpene retning. Det er beklagelig at vi skulle ha denne historie. Hadde vi ikke hatt den, så ville dette blitt en av de beste kongresser i Landsorganisasjonens historie. Men vi må gjennom dette. Kongressen må si fra og jeg kan ikke forstå annet enn at den må vedta det som granskningskomiteen her innstiller. Men det er jo så at en eksklusjon er ikke evigvarende. De som blir dømt ved kongressens vedtak må en senere ha høve til når vi kommer over i andre forhold å se på igjen. Når det gjelder Administrasjonsrådet, om det var riktig eller uriktig, så tilligger det andre organer å behandle og avgjøre det spørsmål. Det er organisasjonens folk som her skal behandles.

Elias Volan: Kamerater! Jeg vil først si at jeg hverken er jurist eller diplomat og heller ikke noen storpolitiker. Men jeg er enig i hva formannen sa at alle voksne mennesker har et visst instinkt om hva som er galt eller ikke. Det var da også hele sekretariatet klar over at det som Quisling foretok seg den 9. april var stridende mot arbeiderklassens og landets interesser. Det var av alle i sekretariatet betraktet som landsforrædersk handling og det *var* det utvilsomt. Det å støtte landsforræderne i deres arbeid må også på sett og vis være landsforræderi og det å få andre til å gjøre det. Nå kan en selvsagt si: hva er landsforræderi? Det har lenge vært hevdet at arbeiderklassen ikke

har noe fedreland. Arbeiderklassen er internasjonal og en har sine interesser der hvor ens interesser ligger. Men jeg tror resonnementet er feil. Den tid vi har gjennomlevd har lært også arbeiderklassen at den har fedreland og at vi som andre grupper har forpliktelse til å forsvare landet når det blir angrepet. Jeg tror det var utgangspunktet for arbeiderne. Men det var grupper som ikke hadde denne oppfatning, først og framst nazistene. Så hadde vi det ulykksalige forhold at Sovjet og Tyskland hadde inngått vennskapspakt. Det medførte at kommunistene følte seg forpliktet til å støtte den politik Sovjet hadde og derved støttet de indirekte tyskerne. Jeg diskuterte dette med flere den gang, bl. a. med redaktøren av Arbeideren og med Halvard Olsen. Jeg sa at det var umulig for oss å bringe Landsorganisasjonen i motsetningsforhold til landet ellers og til de som lå ute og forblødde i kampen mot tyskerne. Jeg sa også at avtalen mellom Sovjet og Tyskland ingen avtale var. Det var på et tidspunkt hvor det gjaldt for Sovjet — ikke å få hele krigens byrde —. Det gjaldt å få en utsettelse. Det er dette som forelå i 1940. Det ville vært riktig av Tangen og Brendberg å si at vi tok nok feil den gang og dermed er også de senere avgjørelser bygget feil. Hadde det foreligget en slik ubetinget erklæring fra disses side, så kunne det kanskje vært muligheter for en løsning. Men så lenge det drives prosedyre om saken, at det var riktig politikk, kan en ikke vente annen behandling enn den som saken nå har fått. Alle som hadde befatning med disse saker i 1940 begikk feil, større eller mindre. Men sekretariatets hovedlinje var å være med på å søke å samle hele folket til en felles linje og koordinere kreftene slik at hele nasjonen sto som en mann mot okkupasjonsmakten og N.S. Det var jo også den linje kommunistene gikk inn for da Tyskland gikk til angrep på Sovjet. Men hvorfor kan en da ikke si det? Det gagnar da ingen interesser ikke å si det. Det er uriktig — det som er påstått både av Brendberg og Tangen — at Arbeiderpartiet og de andre skulle samarbeide med okkupasjonsmakten. Jeg vil be dere se på side 113, hvor overenskomsten mellom partiene er inntatt: «Alt hva vi rår over av byggende krefter skal settes inn i dette fellesskap i samarbeid med landets administrative myndigheter og med okkupasjonsmakten overensstemmende med folkeretten.» Det er oversendelsesskrivelsen til det program som presidentskapet oppstilte. Når et land blir okkupert, er det klart at et lands myndighet må ha et visst samarbeid med

okkupasjonsmakten, men det må være i overensstemmelse med folkeretten. Så er det sagt at Hitler slo spillet over ende når presidentskapet forhandlet om et riksråd. Det er riktig det og i samarbeid med NS. Men når opposisjonen visste det, så møtte Håkon Meyer, Erling Olsen, Tangen og Brendberg på Landsorganisasjonens kontor og ba Landsorganisasjonen om å konferere med Quisling om riksrådet. Fagorganisasjonen skulle altså hjelpe Hitler til å få en NS-regjering. Vi sa naturligvis nei og jeg sa til representantene fra opposisjonen den gang, at Tyskland kom til å tape denne krig som den forrige. Jeg sa at Amerika nødvendigvis måtte komme med i krigen. Det var fordi jeg hadde den overbevisning at jeg gjerne ville være i Norge så lenge som mulig for å bidra mitt til at arbeiderbevegelsen ikke ble nazifisert. Det er en ting i Granskningskomiteens innstilling som kan gi anledning til misforståelser. Det heter bl. a.: «Hvorvidt der kan rettes bebreidelser mot Volan for at han ikke sterkere har gått inn for en representasjon for arbeiderklassen i Administrasjonsrådet, savner komiteen materiale til å kunne uttale seg om.» Jeg skal gi de opplysninger. Jeg gjorde *intet* for å få arbeiderbevegelsen representert i Administrasjonsrådet og hvorfor? Jeg var unnskyldt fra å gjøre noe, bl. a. fordi jeg ikke visste noe om dette før vi kom ut til tyskerne hvor vi underskrev den erklæring som dannet forutsetningen og Quislingregjeringens avsettelse og oppnevning av Administrasjonsrådet. Det skulle være et administrasjonsråd bestående av embetsmenn. Det var ferdigbehandlet da vi kom dit. Selv i dag er jeg av den mening at det var en lykke at vi ikke ble med. Og da jeg kom tilbake fra en reise og min kone kom på stasjonen og meddelte at jeg var avsatt som Landsorganisasjonens formann, sa jeg: Gudskjelov, så slipper jeg å ta standpunkt til det problemet. Det er nemlig det at hver gang en skal ta et standpunkt, vil en måtte løpe risikoen for å ta et galt standpunkt. Spørsmålet om de 12 øre var meget inngående behandlet. Vi tok standpunkt etter inngående drøftelser. I dag er vi klar over at det standpunkt var galt på tross av alle drøftelsene. I forbindelse med de 12 øre sier Tangen at han og en mann til var de eneste som i det lengste var i mot det. Det er mulig han hadde et slikt standpunkt, men han framholdt det ikke. Hverken i sekretariatet, på felles forbundsstyremøter eller hos meglingsmannen. Ikke et kløyva ord sa han om det. Når det gjaldt riksrådsforhandlingene, hvilket standpunkt hadde Tangen da? Han

foreslo Halvard Olsen som medlem av riksrådet. Gang på gang ba jeg Tangen med inn på kontoret og advarte ham mot Meyer og Halvard Olsen. Til slutt gikk jeg så langt at jeg begynte å skryte av Tangen, at han var en altfor bra kar til å være sammen med denslags folk. Men Halvard Olsen holdt han på. Det store flertall av opposisjonsgruppen besto av kommunister og det kommunistiske parti står bak og det vil ikke forstå eller være med på å innrømme at det var en feilaktig politikk. Tangen sa at han ikke var med i opposisjonen før 15. juli. Meyer refererer alle de forslag Tangen framsatte i sekretariatet. Det var et møte i Oslo Arbeiderparti den 17. juni og alle var da klar over at det var en opposisjon til stede. Og i Meyers framstilling står det at Tangen tilrettela sitt forslag. Det er ikke så greit å finne fram i alle dokumenter og protokoller, men i Samorganisasjonens protokoll f. eks. har en fjernet fra protokollen behandlingen av opposisjonen og de som har gjort det har selvsagt hatt interesse derav. Jeg vil slutte med å si at i de år jeg har stått som medlem av fagorganisasjonen har jeg forsøkt å vareta arbeidernes interesser etter min beste overbevisning. Selvfølgelig har jeg begått feil, store eller små, men hvem har ikke det? hvis han har vært med i arbeidet? Jeg ber heller ikke om grid, men jeg sier til denne kongress som i 1934 at den dom denne kongressen gir, vil jeg uansett hvordan den faller, aldri av fri vilje komme til å svikte arbeidernes sak eller falle Landsorganisasjonen eller fagorganisasjonen i ryggen av den grunn.

Leif E. A. Michelsen: Som medlem av granskningskomiteen står jeg i en særstilling ved det at jeg ikke er valgt. Men det forsøktes i formiddag med tåkelegging av innstillingen og derfor mener jeg det er nødvendig å gi en redegjørelse. Komiteen har vært framstilt som en domstol. Det er noe haltende. Komiteens oppgave har også vært å finne fram til de saklige momenter og hva en så skal si om de tillitsmenn som har tatt standpunkt. Komiteens arbeid var både påtalemyndighetens og dommerens. Dette har komiteen søkt så samvittighetsfullt som mulig å gjøre, og en har tatt fram alt det som det har vært reist kritikk over. Vår oppgave var å finne fram til de faktiske forhold og hva en så skulle gjøre i den anledning. Det har ikke vært mangel på dokumenter, f. eks. når det gjelder London- og Stockholms-kontorene. En har lest igjennom flere tykke protokoller og en har ikke funnet noe å bemerke. En har ikke funnet det nødvendig å avgi noen vurdering når det gjelder disse

2 kontorer. Rammen for vår virksomhet var at vi skulle granske alle forhold om tillitsmennene innenfor det tidsrom som mandatet fastsatte. Brendberg klager og kritiserer over at komiteen ikke har uttalt seg om de 83 storkapitalister og advokater opprop og om Falkenhorst's kunngjøring: Den blir skutt osv. Jeg kjenner ikke til at dette har noen sammenheng med tillitsmennene i fagorganisasjonen og deres forhold. Vi har ikke tatt stilling til Administrasjonsrådet. Bare ut fra det som Landsorganisasjonen kan være trukket med i arbeidet for et slikt administrasjonsråd. Administrasjonsrådet skulle være en oppgivelse av suvereniteten. Det har aldri vært framholdt av noen jurist eller av noen politiker. Der etableres et forvaltningsorgan for de besatte områder og det ga oss det faktiske at det fjernet Quisling. Videre er det de 12 øre. Landsorganisasjonen reiste i høst sak om dette for Arbeidsretten og nedla påstand om at disse penger skulle etterbetales. Man hevdet at det var tvungent. Men arbeidsgiverne ble frifunnet, idet retten sa at det var frivillig. Derfor mente granskningskomiteen det var riktig også å se på den saken og vi er enig med Landsorganisasjonens juridiske konsulent at forhandlerne i 1940 hadde ikke noe annet å gjøre enn å frafalle de 12 øre, hvis de ikke skulle risikere et enda større fratrekk. De samme betraktninger som gjelder administrasjonsrådet, kan gjøres gjeldende når det gjelder riksrådet. Dette er for så vidt ikke undergitt komiteen, for så vidt som Landsorganisasjonens tillitsmenn ikke har deltatt i det arbeid. Kritikken mot komiteen rammer representantskapet og ikke oss.

Trygve Bratteli: Jeg vil gjerne understreke at dette ikke er noe partipolitisk spørsmål. Det er det bare hvis det er så at kommunistene vil ha fritat noen, fordi de er medlemmer av deres parti. Men en kan ikke fordi om enkelte av disse medlemmer av partiet, unnlate å foreta de organisasjonsmessige forføyninger som en nødvendigvis må ta etter en slik holdning av enkelte tillitsmenn i en vanskelig tid for organisasjonen. En skal skille mellom svakhet og svik. At det var mange vanskeligheter i begynnelsen er opplagt og fullt på det rene. Men en ting som var ledemotivet i alt arbeid var å konsolidere alle krefter til motstand mot de som var kommet inn i landet og deres hjelpesmenn. Det er noe annet når en stiller seg til hjelp for den part, som har overfalt landet. Det kan kanskje sies

meget om administrasjonsrådet og dets politikk. Da det kom ble det reist et krav fra kommunistene og det var at det skulle sluttet fred med tyskerne. Det var deres første krav. Det har også vært nevnt dette borgerlige oppsett, hvor også noen av fagorganisasjonens tillitsmenn var med, at det var et uhørt forræderi, sa Brendberg. Nå, det som altså lå under alle bestrebelsene den gang, selv om det var atskillig klossethet, var å søke å komme fram til en enhet mot okkupasjonsmakten og N.S. Det er ut fra dette grunnlag en må se opposisjonens arbeid, som gikk ut på å svekke disse bestrebelsene og dermed gi tyskerne inntrykk av at det var grupper av befolkningen som var uenig i en front mot okkupasjonsmakten. Det var i klar konsekvens hermed at disse folk ble satt i Landsorganisasjonens ledelse, da Volan og andre ble satt utenfor. Meningen var å gjøre Landsorganisasjonen til et lydige redskap for tyskerne. Når det ikke lyktes skyldes det ikke Tangen, men de trofaste organisasjonsfolk som sto fast. Det som her har pågått er, at uansett motivering, så har de stilt seg til tjeneste for fienden i denne virksomhet.

Godtfred Lundin: På dagsorden står det at disse saker skulle behandles for lukkede dører. Det er ikke nødvendig. Alle feil bør granskes og det var det en burde gjøre for hele det norske folk. Det er ikke noen politisk sak sier aktoratet, som nå har holdt på i flere timer. Jeg er for min del ikke det minste i tvil om at det er en politisk sak. Forholdet er ganske enkelt det, som en også hørte det fra Gunnar Bråthen da han trakk Alb. Johannesen ut av saken. En begynner nå å bli redd. Men uansett hvordan det går her så vil også disse bli gransket, som her i dag driver aktoratet. Hvem besto 85 manns gruppen av? Jo, av kamerater som Ottar Lie, Henry W. Kristiansen, Lindegård, som er skutt etter å ha vært torturert. Jeg er personlig overbevist om at Tangen og Brendberg har begått feil. Jeg har også gjort feil, og det har vi alle her. Vi må søke å finne fram til årsakene til svakheten. Hvorfor har vi begått feil? En taler om tåkelegging og Volan sier at hvis de 2 bare kunne innrømme at de har begått feil, så kunne en vel finne fram til en ordening. De har erkjent at de kan ha feilet. Også kommunistene har erkjent at feil er begått. Men da er det ikke bare kommunister som skal rammes. Da må alle undersøkes. Jeg vil oppta det forslag som er utlagt på representantenes bord og som er

undertegnet av 48 representanter. Det er ikke riktig å plukke noen ut her for å dømmes. Volan tok jo også stillingen etter Nordahl.

Alf Pettersen: Det er riktig som det er sagt at det er begått feil og vi har også ute i distriktene begått feil og en kunne nok kanskje henge mange. Da jeg kom til kongressen fikk jeg det inntrykk at det var meningen å legge det kommunistiske parti i bengalsk belysning. Bratteli sa til og med at det var svik. Jeg måtte se nærmere på de personer det her gjaldt, som Alb. Johannesen, Tangen, Brendberg, at vi skulle komme dit hen at vi skulle dømme disse for svik hadde jeg aldri tenkt meg. Det kan være riktig å få en politisk klargjøring for på den måte å se faren i den situasjon vi har vært oppe i. Men da må en ikke komme til et slikt resultat som granskningskomiteen har gjort, som bare går ut på å dømme et par personer. Det som kunne være av virkelig betydning var å få en klarlegging av hele det politiske forhold på den tid. Materiell for å bedømme hele situasjonen politisk har vi. Her foreligger et politisk attentat mot det kommunistiske parti. For en kan nemlig ikke komme vekk fra at kommunistene i Oslo som andre steder var med i det daglige arbeid og vi arbeidet sammen med medlemmer av Det norske Arbeiderparti. At en herunder kom i forbindelse med personer som Halvard Olsen, Erling Olsen og Håkon Meyer er forståelig. Men å sammenligne Tangen og Brendberg med de 3 går ikke an. Jeg anbefaler Lundins forslag.

Kristian Nilsen: De som var sammen med Tangen de første dager etter okkupasjonen kan bevitne at han var en av reddeste som gikk i Oslo. Han dro også utenfor byen. Det var også umulig å få Tangen fram til felleskonferansen i Storgaten. Men etter hvert gikk frykten av ham ettersom han hadde hatt forbindelse med Meyer og Halvard Olsen. Vi så hvordan han i Bygningsarbeiderforbundets styre slo i bordet og var diktator. Hvis vi ikke forsto at det nå var en ny tid, så skulle han vise oss det. Etter at han i vårt forbund hadde redegjort for sin maktvertakelse i Landsorganisasjonen ble møtet hevet. Ingen fikk si noe. Det første Tangen gjorde var å avsette 2 av tillitsmennene i vårt forbund, deriblandt Eugen Johannessen, som var landsmøtevalgt. Så kommer vi fram til vårt landsstyremøte i slutten av 1940. Det ble sagt at vi ikke fikk holde noe landsstyre, hvis ikke lojalitetserklæringene ble undertegnet. Av 15 undertegnet de 6. Etter at de 9 hadde nektet å undertegne ble det

sagt oss at vi hadde å ta på oss frakken og gå, ellers fikk vi ta konsekvensene. Det ble så stablet nye på bena. Stålesen foreslo at en de 9 skulle innkalles, men det ble nektet og det ble også nektet å føre dette til protokolls. På den måten skaltet og valtet han med sakene og kastet ut de av landsmøtet valgte tillitsmenn.

John Wivegh: Når en ser på granskningskomiteens rapport og den innstilling som framsettes, så vil jeg først ta Stockholm-sekretariatet og den konklusjon som komiteen der kommer med. De sier at de savner materiale for noen vurdering av dettes virksomhet. Jeg var det siste halvår i Stockholm. Det må i Landsorganisasjonens arkiv finnes materiale til bedømmelse av situasjonen også her. En må ellers få inntrykk av at det er noe tvilsomt med Stockholm-sekretariatet. Den tid jeg hadde anledning til å delta i Stockholm-sekretariatet forelå det intet som ikke kunne framlegges her. Denne sak bør opptas på ny. Når det gjelder sakene for øvrig så er det selvsagt lettere nå etterpå å se hva en burde ha gjort og hva en ikke burde ha gjort. Vi i vårt forbund tok avstand fra opposisjonen, ikke bare ut fra våre egne synspunkter men ut fra den hele nasjonale front. Når en nå hører Tangen, får en nærmest inntrykk av at han fremdeles mener at han ikke har begått noen feil. Det er vel som Nordahl sier noen forskjell her på Tangen og Brendberg. Kongressen må først fastslå at opposisjonens virksomhet var skadelig og at den må fordømmes, og at Tangen som følge derav må dømmes. Men når det gjelder Brendberg så er det forskjell, og han har deltatt i det illegale arbeid før 10. september 1941 og senere har han fortsatt det illegale arbeid. Vi har gjennom årene vært med på å behandle mange tillitsmenns forhold, fastlønte og ulønte. Vi har alltid søkt å vurdere forholdene og hvorvidt en har kunnet gi en mildere dom. Brendberg har innrømmet at det er begått feil. Han bør ikke ekskluderes. Hvordan en skal se på denne sak, får bli gjenstand for nærmere diskusjon, hvordan en skal bedømme hans spesielle forhold. Granskningskomiteen har fått mandat til å undersøke alle tillitsmenns forhold. Hvordan ville den politiske stilling i landet ha vært i dag om riksrådsforhandlingene hadde ført fram? Hvis vi hadde avsatt Kongen og gått med på en Quisling-regjering? En kan takke Hitler og Terboven for at dette ikke ble noe av, og ikke de som drev disse forhandlinger med tyskerne. Det er nødvendig å se også på disse forhold for å kunne vurdere saken. Jeg vet hvilke

vanskeligheter det var den gang. Jeg vil som min oppfatning når det gjelder den politiske samling si at hvis ikke kommunistpartiet nå vil godta Arbeiderpartiets samlingsgrunnlag av 28. september, så må fagkongressen si fra hvor skapet skal stå. Jeg vil forbeholde meg adgangen til en mildere behandling av Brendberg.

Møtet hevet.

FORMIDDAGSMØTET FREDAG DEN 10. MAI

Dirigenter: *Bjerke — Berntsen.*

Møtet ble satt klokken 9 med fellessang: Mellom bakkar og berg utmed havet.

Protokollen fra gårsdagens ettermiddagsmøte referertes og godkjentes med en mindre bemerkning av Lundin.

Regjeringens politikk.

Statsminister Einar Gerhardsen:

I disse dagene er det nøyaktig et år siden Norge ble fritt. Det første året har vært preget av omstillingsprosessen fra krig til fred. Den politiske utviklingen etter krigen har vært mer stabil i Norge enn i de fleste andre land; men et fast grunnlag for politikken fikk en først etter stortingsvalget og dannelsen av den nåværende regjering i november i fjor. Skal en danne seg en begrunnet mening om resultatene av denne regjeringens politikk, må en således være merksam på at den har vært i virksomhet i bare 6 måneder. I disse 6 måneder har regjeringen hatt et arbeidspress uten sidestykke; men den har hatt den glede å møte stor forståelse fra alle hold, og dens arbeid har vært lettet ved den sterke samarbeidsviljen som har behersket både de politiske partiene og de faglige og økonomiske organisasjonene.

De 5 krigsårene avbrøt en utvikling preget av jevn og sikker framgang, økonomisk og sosialt. Under arbeiderbevegelsens ledelse var det tilveiebrakt en vesentlig bedring av levevilkårene for store deler av det arbeidende folk. Riktignok hadde vi ikke fått den fulle og hele politiske makt, og på mange områder sto vi ennå tilbake. Allikevel hadde vi grunn til å være tilfreds med nyvinninger i samfunnslivet.

Så kom krigen og okkupasjonen og satte stopp for videre

framgang. Avsperring, forsyningsvanskeligheter og utplyndring av landet gjorde de økonomiske forholdene for store deler av folket vårt stadig verre. Selv om vi delvis tæret på tidligere reserver var det ikke mulig å holde oppe levestandarden. I særlig grad har de lønnsarbeidere som ble i vanlig norsk arbeid fått merke det. På denne del av folket falt hovedtyngden av krigens økonomiske byrder.

Den første oppgaven lovlige norske myndigheter sto overfor da landet var fritt igjen, var å skape trygge og ordnede forhold. Flere hundre tusen tyske krigsfanger befant seg i landet og skulle avvæpnes, sikres og hjemsendes. De ca. halvt hundre tusen landssvikere skulle stilles til ansvar for norsk domstol og få sitt oppgjør etter gjeldende lov. Over hundre tusen arbeidere, som hadde vært knyttet til den tyske anleggsvirksomhet skulle igjen føres tilbake til vanlig norsk arbeid. Landets pengevesen var gjennom tyskernes virksomhet brakt i uorden og måtte bringes på fote igjen. På alle områder i samfunnslivet måtte det foretas en opprydning og reorganisering etter tyskernes virksomhet.

Det sier seg selv at det å overta konkursboet etter nazistene og gjennomføre omstillingsprosessen fra krig til fred under de vanskeligste vilkår både nasjonalt og internasjonalt, var en ytterst utakknemlig oppgave. Det var ingen lett tjente laurbær å høste, men mange ubehagelige plikter som kom til å påhvile statsstyret i overgangstiden. Ingen ting ville vært lettere for arbeiderbevegelsen enn å utnytte det forhold at de borgerlige partier fremdeles, i henhold til valget i 1936, satt med flertall i Stortinget. Vi kunne tatt opp den hansken Hambro kastet og gitt oss ut i det samme politiske intrigespillet som han forsøkte. Vi kunne fridd oss selv fra ethvert formelt ansvar og hatt opposisjonens takknemlige oppgave i den første vanskelige overgangstiden.

Det er mulig at arbeiderbevegelsen på kort sikt kunne ha tjent på dette, partipolitisk og taktisk. Men like sikkert er det at landet ville tapt på en slik utvikling. I krigsårene sto alle gode nordmenn sammen i kampen mot den felles fiende. Det som bandt oss sammen var følelsen av at vi hadde dyrebare ting å forsvare som betydde mer for oss enn de ting som skilte de ulike deler av folket. Gamle motsetninger ble derfor lagt til side og alle krefter forenet om det felles mål å gjenvinne friheten og selvstendigheten for et demokratisk Norge.

Den samme nasjonale solidaritet som preget motstandsbevegelsens frihetskamp ble vårt viktigste aktivum i kampen mot overgangstidens vansker. De politiske partiers fellesprogram kom til å danne samarbeidsgrunnlaget, og dette programmet åpner muligheten for vidtgående tiltak på alle samfunnslivets felter, tiltak som peker fram mot jevnere og bedre vilkår for hele folket. Derfor kan vi trygt stå på fellesprogrammets grunn og hevde at vi vil la det være rettesnoren for vårt arbeid i den nærmeste tiden framover. Kan vi klare å realisere det programmet er vi nådd et langt steg framover i praktisk henseende mot en rekke av de mål som er sentrale for vår bevegelse. På dette programmets grunnlag, og i pakt med motstandskampens beste tradisjoner, var det at norsk arbeiderbevegelse sto rede til å ta sin del av ansvaret og yte sitt positive bidrag til løsning av overgangstidens vanskeligheter.

Ved siden av de ting som allerede er nevnt som vesentlige oppgaver i denne periode som nå er i sin slutfase, må også forsyningsoppgavene nevnes. Her var det arbeid som ble utført av den norske regjering i London under krigen av avgjørende betydning for vårt lands stilling. I den første tiden ble den viktigste oppgaven å skaffe befolkningen mat og å skaffe brensel og drivstoffer til transport og industri. Den oppgaven ble løst. Tenker en i dag tilbake på de faktiske tilstander, slik som de artet seg under den siste del av okkupasjonen, er det nesten ufattelig hvilke forandringer som er foregått, og vi har i dag fordelene av å være et av de best stille land i en verden preget av matvarevanskeligheter og med hungersnødens spøkelse hengende over seg.

I neste omgang gjaldt det om å skaffe det mest nødvendige av klær og sko og andre varige forbruksting. Ikke mindre viktig var den oppgaven å skaffe til veie igjen alle de uendelig mange og høyst forskjellige varer som er nødvendige for å bringe vårt næringsliv på fote igjen, og skaffe et varig og solid grunnlag for vår egen produksjon og økonomiske virksomhet i det hele.

Her står vi overfor omfattende og meget vanskelige problemer, og måten disse blir løst på vil være av avgjørende betydning for hele landets økonomiske utvikling i tiden framover. Som et alminnelig prinsipp kan en si, at etter at den verste nød med hensyn til mat og klær er avbøtet må hovedtyngden i vår forsyningspolitikk legges på de varesorter som setter oss i stand til å drive en rasjonell økonomisk virksomhet. En av de van-

skeligheter vi her står overfor er at de tilgangene vi rår over av valuta, materialer og arbeidskraft er sterkt begrenset, mens behovene er så uendelig store og mangeartede.

Etter beregninger som er foretatt i Det Statistiske Sentralbyrå anslås verdien av de ting som er gått tapt i okkupasjonsårene til ca. 5.8 milliarder kroner, regnet etter prisene i 1939. Dette tapet fordeler seg med forskjellig tyngde på de ulike næringer. Forholdsvis størst er tapet på skips- og fangstflåten og for fiskerflåten, men nedslitningen, ødeleggelsene og andre tap i industrien andrar også til meget betydelige beløp.

Av stor betydning er det også at mesteparten av de varelagre som fantes i Norge ved okkupasjonens begynnelse var praktisk talt oppbrukt da krigen sluttet. Jordbruket og skogbruket er de to næringer som er sloppet lettest fra okkupasjonstiden. Her er nedgangen i realkapital beregnet til henholdsvis 4.5 og 6.7 pst. For de øvrige deler av næringslivet utgjør prosenttallene for fisket 42.6, for hvalfangst 67.9, for industri 31.8, for transport 22.6 og for handel 42.7. Da den største kapital er samlet på industri og transport ble de tapte verdier i absolutte tall her uten sammenligning størst, nemlig ca. 1400 for industri og ca. 1100 millioner kroner for transport regnet etter førkrigspriser. For handelen utgjør også tapet et stort beløp, nemlig løsøre til 1200 millioner.

Går vi over fra å se på de tap de forskjellige deler av næringslivet har lidd som en følge av okkupasjonen og tar for oss de skader og tap som er forårsaket på boliger og andre bygninger og på personlig innbo og løsøre kommer vi også her opp i ganske svære tall. For alle sorter bygninger er krigsskadene anslått til 800 millioner førkrigskroner og for personlig innbo og løsøre til 1200 millioner.

Det sier seg selv at det er begrenset hva vi kan gjenanskaffe av disse tapte verdier i den første tid. Det vi kan kalle gjenreisingsperioden kommer derfor til å måtte strekke seg over en årrekke. Imidlertid vil det ikke være påkrevd å gjenanskaffe helt ut alt det som er gått tapt. Når det gjelder varelagrene så var disse ekstraordinært store av hensyn til den truende krigsfare, og vi kan godt klare oss med langt mindre lagre dersom vi kan regne med en fredelig utvikling i tiden framover. Dessuten spiller ikke alle de tingene som er gått tapt den samme rollen for vår egen produksjonsevne. I det særskilte vedlegg nr. 11 til statsbudsjettet for 1945—46 som omhandler nasjonalregnskapet,

og nasjonalbudsjettet, er det regnet med at de nødvendige gjenanskaffelser av transportmidler, skip, hvalkokerier, fiskerbåter og redskaper, bygninger og maskiner og annet i industrien og varelagre til handel og industri vil andra til i alt ca. 4 milliarder kroner etter dagens priser, dersom produksjonsevnen for det private produksjonsutstyret skal bringes opp til samme nivå som det var i 1939. Her har en da ikke regnet med omkostningene til det store boligbyggingsprogrammet som er stillet opp ved planen i 1939. Her har en da ikke regnet med omkostningene til det store boligbyggingsprogrammet som er stillet opp ved planen om å bygge 100 000 boliger på 4 år. Bare på dette punkt må en regne med å bruke verdier for i alt ca. 2 milliarder kroner etter dagens priser. Disse tallene gir et lite begrep om hva bare de rene gjenreisingsoppgavene vil kreve av oss i tiden som kommer.

Men vi er alle enige om at landet skal ikke bare gjenreises slik som det var før krigen. Vi vil samtidig nytte den anledningen vi nå har til å bygge ut næringslivet og gjøre de sosiale og økonomiske vilkårene for de store lag av folket bedre enn de var før krigen. Derfor må det også settes i verk omfattende *nyreisningstiltak* som må gå hånd i hånd med gjenreisingsarbeidet. Vi kan ikke bare nøye oss med å bygge opp igjen de krigsskadede boliger slik de var og i det antall de fantes før. Bolignøden krever at det i løpet av en overskuelig framtid kan bli reist et betraktelig større antall nye hjem over hele landet. Når vi skal ta det løftet kan vi heller ikke forsvare å by folk boliger som ligger på en like lav standard med hensyn til alle praktiske ting som mange av de boliger som er gått tapt. Vi har stillet oss det dristige målet å fullføre et boligprogram som vil avhjelpe den mest påtrengende nød og som vil skaffe boliger av skikkelig og sosialt forsvarlig kvalitet til 100 000 familier i løpet av en 4-års periode.

Programmet for boligbyggingen for 1946 går ut på at det skal bygges 3 600 gjenreisingsboliger i Finnmark, 2 000 i det øvrige land og 13 000 andre boliger ellers i landet.

Når en spør om vi vil greie å gjennomføre det programmet må en svare at det det står på i denne første byggesesongen er først og fremst materialer, transportmidler og arbeidskraft. Det er disse reelle faktorene som setter grensen for hvor langt vi kan nå.

Boligbyggingen reiser også visse økonomiske spørsmål, og

disse spørsmålene er det Statens Husbank har fått i oppgave å løse.

Vi må sikre oss at det begrensede produksjonsapparat vi nå en gang har, i hvert fall blir nyttet fullt ut, og at boligreisningen ikke skal strandre på *finansielle* vansker.

Det som er kjernen i dette økonomiske problem, og som alltid har vært selve kjernen i boligspørsmålet er misforholdet mellom vanlige folks inntekter på den ene siden og kostnadene for nye tidsmessige boliger på den andre siden. Nå etter krigen er vanskene særlig store, fordi vi har fått en svær stigning i byggekostnadene. Denne stigningen blir delvis oppveiet av rentesenkningen. Det er meningen at den nye Husbanken skal låne ut til 2½ pst. En regner at denne nedgangen i pantelånsrentene kan oppveie mellom 40 og 50 pst. stigning i byggekostnadene. Men selv om nedgangen i rentenivået har kolossal betydning, så løser den ikke alle vansker med de høye byggekostnadene.

Vanskene kan bare løses ved radikale metoder. Gjennom loven om Statens Husbank har en funnet fram til en ordning som skulle sikre at den nye boligmassen kan reises uten at husleiene blir uoverkommelige for de brede lag av folket, og uten at en stiller krav om for store kapitalinnskudd fra dem som skal bo i husene. Men Husbanken er ikke bare et organ for den offentlige støttepolitikk. Den får også til oppgave å reorganisere hele realkreditten her i landet. De private låneinstitusjoner har ikke vært i stand til å organisere realkreditten på en samfunnsmessig tilfredsstillende måte.

Slik som Statens Husbank er organisert vil den få herredømmet over de lånevilkår som kommer til å gjelde for pantelån til boligreisningen og uansett om lånene gis av banken selv, eller av de private banker eller sparebanker.

Husleiestønad til ubemidlede barnerike familier er en støtteform som må tas opp ved siden av den andre støtten som skal gis. De barnerike familier er de som alltid har lidd mest under boligvanskene. En støtte til dem kommer altså dem til gode som trenger det aller mest.

Når det gjelder de alminnelige nyreisningsplanenes omfang kan det nevnes at bare for året 1946 har industrien private investeringsplaner som må antas å nærme seg en milliard kroner etter dagens priser. Her dreier det seg naturligvis for en del om

gjenanskaffelser av tapte ting, men i ganske stor utstrekning er det også direkte nyinvesteringer som planlegges. En tar neppe for hardt i om en sier at nyreisingstiltakene i de første 5 årene burde komme opp i tilsammen 1500 til 2000 mill. kroner etter dagens priser. Til dette kommer så behovet for gjenanskaffelsen av det vi kan kalle varige forbruks-gjenstander, som klær, sko, innbo i hjemmene, kjøkkenutstyr og lignende ting. At behovet også på dette punkt er stort er det unødvendig å fortelle.

Det er svære tall som her nevnes, men det er nødvendig å trekke dem fram; for å gi et nøkternt og klart begrep om hvilke problemer det er vi står overfor. På den ene siden de veldige behov som her melder seg på alle kanter, og hvor en må regne med at hver enkelt synes at *hans* saker, hver enkelt næring synes at *dens* interesser, er de viktigste og må komme først. På den annen side har vi den begrensede tilgang på økonomiske verdier som vi rår over til gjenreising og nyreising av produksjonslivet, til boliger og forbrukskapital. Det som her blir av avgjørende betydning er på lang sikt vårt eget lands evne til å skape *nye* verdier gjennom produktiv virksomhet. På grunn av nedgangen i realkapital gjennom nedslitning av produksjonsutstyret, reduksjonen av lagrene og lignende, og gjennom direkte krigsskader, er landets produksjonsevne i dag mindre enn den var før krigen. Men før krigen var det ikke lite tomgang på grunn av unyttede produksjonsmuligheter. I samme utstrekning som vi i dag gjennom en rasjonell ledelse av den økonomiske virksomhet kan nytte ut til siste trevl alle våre reelle, økonomiske resurser, vil det derfor være mulig for oss å holde produksjonen høyere oppe enn nedgangen i realkapitalen egentlig skulle tilsi. Av avgjørende betydning i denne forbindelse er arbeidskraften som det viktigste grunnlaget for nyskapingen av alle reelle verdier. Her må en også ha lov til å regne med betydelige reserver i forhold til slik det lå an før krigen.

Et av de mest brennende spørsmål for oss alle i dag er hvor mange år gjenreisingsperioden skal ta. Først kan det da være grunn til å gjøre merksam på det ganske utvilsomme og selvinnlysende faktum at jo kortere en vil gjøre gjenreisingsperioden desto større kraftttak trenges det under ellers like vilkår for å nå fram til målet. Jeg tror det er en alminnelig oppfatning innenfor det norske folk at gjenreisningen og den mest påtrengende nyreising av landet skal vi gjøre unna i løpet av kortest mulig tid. En kan da vanskelig forsvare å stille opp noe lengre

tidsperspektiv enn den kommende 5-årsperiode. Hermed har en det første målet for alle videre beregninger og vurderinger. Regner en så sammen alle tallene jeg tidligere har nevnt for gjenanskaffelsesbehov, og omkostninger ved boligbygging og nyreising på ulike felter kommer en til et samlet beløp på mellom 5 og 6 milliarder kroner regnet etter førkrigspriser. Her er det viktig at en ikke fester seg ved tallene som penger, men tenker på at dette betyr at så og så mye arbeidskraft, materiale, tekniske produksjonsmidler av enhver art osv. — alt sammen reelle fysiske ting — må settes inn i den produktive virksomhet med det formål å skaffe til veie de ting som skal brukes til gjenreisningen og nyreisningen av landet. Det betyr at det blir tilsvarende mindre arbeidskraft, råvarer og tekniske hjelpemidler som kan disponeres til å framskaffe varer som skal tjene det direkte løpende forbruk. Det er så viktig at det ikke gjør seg gjeldende noen uklarhet på dette punkt fordi mange av de krav som en kan se reist i dagens situasjon, og som i og for seg hvert enkelt av dem, når man bedømmer dem isolert, er rimelig nok, ikke kan forenes med disse faktiske forhold. Vil en bruke de reelle økonomiske ressurser en rår over til å leve bedre for med en gang, kan en ikke samtidig bruke de samme tingene til å bygge opp landet med. Derfor nytter det heller ikke å be om bevilgninger ut over det som svarer til våre realøkonomiske muligheter. Det er ingen kunst å føre opp på et budsjett svære beløp. Det ville være en lettvinnt men i høyeste grad uansvarlig måte å komme unna problemene på om vi gjorde som tyskerne og satte seddelpressen i gang. Så mye papir som det skal til for å skaffe de nødvendige penger kan vi alltid skaffe, men *det* løser ingen av de faktiske problemer.

Ved siden av gjenreisningsperiodens lengde vil derfor summen av privat og offentlig forbruk i aller høyeste grad være bestemmende for i hvilken utstrekning vi makter å løse de gjenreisnings- og nyreisningsoppgaver vi har satt oss. Det er ingen grunn til å legge skjul på at offentlig og privat forbruk her står i direkte konkurranse med hverandre. Det er det lett å vise praktiske eksempler på. La oss bare se på byggevirksomheten. Dersom stat og kommuner gjennom store bevilgninger til bygging av skoler, rådhus, sykehus, barnehjem og andre byggeforetagender, legger beslag på arbeidskraft og materialer som trenes i byggvirksomheten så betyr det ganske enkelt et tilsvarende mindre antall private boligbygg. Og slik er det på alle andre

felder også. En kan ikke uten videre gi den ene art av behov fortrinsrett framfor den andre. En må forsøke å finne fram til visse bærende prinsipper og på grunnlag av dem få en saklig og forsvarlig avgjørelse i hvert enkelt tilfelle, men det hele må skje innenfor rammen av våre realøkonomiske muligheter. Med de begrensede tilganger vi nå rår over betyr en økning av det offentlige forbruk at det private forbruk må skjæres ned. Kan en på den annen side redusere det offentlige forbruk, innebærer det at en kan tillate en økning av det private. Jeg skal med et eksempel forsøke å klargjøre dette. I tiden etter frigjøringen har mange folk vært knyttet til det militære og til politiet på grunn av de særlige forhold i den omstillingsperioden vi befant oss i. Enhver vil skjønne at i samme utstrekning som folk kan frigjøres fra disse uproduktive oppgaver og settes inn i arbeidslivet, i samme utstrekning kan en oppnå en øket produksjon som kan danne det realøkonomiske grunnlag for et større privat forbruk eller en hurtigere gjenreising. Dette forhold stiller også selve landsvikerproblemet i sin sammenheng økonomisk sett. I dag *lever* mange av landsvikerne på samfunnet. Det er oss andre som med vårt arbeid må være med på å fø dem. I samme utstrekning som de kan settes inn i produktivt arbeid igjen er de med på å fø seg selv.

Oversikten over landets økonomiske stilling i gjenreisingsperioden er imidlertid ikke fullstendig med dette. Som et siste moment i denne forbindelse må jeg nevne spørsmålet om muligheten for utenlandske kreditter og våre utenlandske kapitaltilgodehavender. I den første tiden kan en gjerne si at vi levde på gaver og lån. Vi brukte fremmed valuta som vi fikk lånt eller fikk i gave til å kjøpe inn direkte forbruksvarer med. Alle og enhver vil skjønne at det ikke er holdbart i det lange løp. Vi må sette tæring etter næring og kan ikke bruke opp mer enn det vi selv skaper. Skafter vi oss derimot lån i utlandet for å kjøpe hjem maskiner og andre ting som øker vår egen produksjonsevne, kan vi på den måten lette gjenreisingsproblemet betydelig, og til slike formål er bruken av utenlandske lånemidler forsvarlig sett fra et økonomisk synspunkt. Et stort importoverskudd som framkommer på grunn av at vi kjøper maskiner og andre produksjonsmidler i utlandet vil være nødvendig i gjenreisingsperioden og størrelsen av importoverskuddet vil være bestemmende for hvorledes gjenreisings- og nyreisingsoppgavene kan klares.

På alle områder som jeg her har omtalt gjør det seg gjeldende en større eller mindre grad av usikkerhet. Noe helt bestemt kan er derfor ikke si om vilkårene og de økonomiske forhold i den første 5-årsperioden. I det vedlegget til statsbudsjettet som jeg nevnte tidligere har en imidlertid gjort visse grove beregninger. En har regnet med at summen av de varer og tjenester som blir skapt i løpet av året 1946 iallfall ikke vil bli mindre enn tilsvarende tall for 1935, nemlig 6.7 milliarder kroner regnet etter dagens priser. Dette beløp er det en kaller nasjonalproduktet. Videre har en regnet med at dette nasjonalprodukt skal øke i samme tempo i de kommende år som tilfellet var i tiden fra 1935 til 1939. For den kommende 5-årsperioden får en da et gjennomsnitt på 7.4 milliarder kroner pr. år etter dagens priser. Videre har en regnet med et importoverskudd på 1 milliard kroner årlig. Den samlede varetilgang som vil stå til rådighet for offentlig og privat forbruk samt til gjenreiseing og nyreiseing skulle dermed bli 8.4 milliarder kroner pr. år i gjennomsnitt på 5-årsperioden. Setter en det private forbruk til 95 pst. av hva det var i 1939 som gjennomsnitt for hele perioden blir det 5.7 milliarder pr. år. Tilbake blir det så til offentlig forbruk av enhver art og til privat gjenreiseing og nyreiseing i næringslivet samt til gjenanskaffelser av privat forbrukskapital 2.7 milliarder kroner. Etter budsjettet regner en med at det offentlige forbruk gjennom statens og kommunenes budsjetter andrar til i alt ca. 1500 millioner kroner i 1946. Det blir da tilbake til privat gjenreisings- og nyreisingsformål og til boligbygging og annet 1200 millioner kroner pr. år når en regner med dagens priser. For 5-årsperioden gir det et totalbeløp på 6 milliarder.

Av det jeg tidligere har sagt vil det framgå at til de mest nødvendige gjenreisings- og nyreisingsformål, til boligbygging og til andre varige forbruksverdier trenges det i alt mellom 8 og 9 milliarder regnet etter prisene nå. Etter disse beregninger kommer en derfor i et ganske betydelig underskudd dersom gjenreisingsperioden ikke skal strekke seg over mer enn de første 5 år. Hvis vi derfor ikke kan forbedre vår stilling på noen av de punkter som er nevnt vil det ganske enkelt komme til å si, at gjenreisningen vil komme til å kreve lenger tid. De muligheter som foreligger for å rette på dette forhold ligger enten i en økning av importoverskuddet, i en reduksjon av det offentlige bruk av varer og tjenester, en reduksjon av det private

forbruk, eller i en økning av nasjonalproduktet på grunn av en bedre utnyttning av alle våre ressurser og en sterkere arbeidsinnsats enn det her er regnet med. Jeg tror en trygt kan si at tallet for importoverskuddets vedkommende er satt så høyt som det i det hele tatt er forsvarlig å gjøre, og vi må vel også kunne si at det ikke er politisk mulig eller forsvarlig å søke å presse ned det private forbruk under det gjennomsnittstallet som jeg har nevnt for 5-årsperioden. Derfor må det gjøres en desto større innsats for å redusere og få vekk alt unødvendig forbruk fra Statens og kommunenes side. Unødvendig er for så vidt et upresist uttrykk, for de ferreste ting kan sies å være helt unødvendige. Det er riktigere å si at det må legges meget strenge mål på forskjellige ting som det skal ytes offentlige bevilgninger til, særlig når dette innebærer at en gjennom slike bevilgninger legger beslag på realøkonomiske verdier som ellers kunne vært benyttet til formål som i vesentlig grad kunne medvirke til å øke nasjonalinntekten. Men selv de iherdigste bestrebelsers på dette punkt vil ikke være tilstrekkelig. Skal vi nå det målet å gjøre oss ferdig med det grøvste gjenreisingsarbeidet i løpet av den kommende 5-årsperioden, og samtidig få satt ut i livet de store nye tiltakene vi har kjempet for, så vil det kreve en arbeidsinnsats som er betraktelig større enn det vi hittil har kunnet regne med. Dette er det enkle faktum vi står overfor. Det er kjernen i våre økonomiske problemer både i dag og i tiden framover.

Når en tenker gjennom hva løsningen av de store nye arbeidsoppgaver vil komme til å bety for landet vårt i årene framover, synes jeg en må ha lov å si at ingen anstrengelser er for store for å nå målet. Planene for Jernverket er i sine hovedtrekk ferdige. Når Jernverket er reist vil det gi en årlig produksjon på 200 tusen tonn ferdige valsede produkter. For å løse denne oppgaven må vi sette inn 1500 mann i anleggs- og byggearbeid. Når det er ferdig vil verket gi 1400 mann varig beskjeftigelse. Og Jernverket vil bare komme til å bli kjernen og tyngdepunktet i en ny industri som da kan blomstre opp omkring det.

Videre foreligger det planer om å reise en stor og moderne aluminiumsfabrikk i Årdal som i første omgang skal levere 12 tusen tonn aluminium pr. år, og når den er fullt utbygd 24 tusen tonn. Det kan bli den mest moderne aluminiumsfabrikk i hele Europa, sier fagfolk. Der står kraftstasjonen praktisk talt ferdig med over 90 tusen kilowatt, og selve fabrikkplanlegget er også kommet langt. Det er mulig at en i tilknytning til denne

produksjonen også kan gå i gang med framstilling av fosfater til gjødsel og annet bruk. Dette anlegget har Staten fullstendig herredømme over.

Planene for en omfattende utbygging av vår skipsbyggingindustri er også under arbeid. I dag har våre verfter en samlet byggekapasitet på 80—90 tusen tonn. Med vår store handelsflåte må det være en rimelig ting at vi selv bygger en langt større del av den tonnasje som etter hvert blir anskaffet.

For tekstilindustrien skal det reises et nytt og hypermoderne tekstilforedlingsanlegg ved samvirke mellom alle bedrifter i bransjen. Spinnerienes kapasitet vil også bli betydelig utvidet. Ved Norsk Hydro, som i dag går for toppdrift og skaffer landet store beløp i verdifull valuta, er omfattende utvidelser planlagt. Videre er fullføringen av Klorfabrikken på Herøy beregnet ferdig i løpet av høsten 1946. For å skaffe kraft til nyreist industri på Østlandet er en også gått i gang med å fullføre Mår kraftverk og en vil sette all kraft inn på en hurtigere utbygging av vår vannkraft. Det tekniske og vitenskapelige forskningsarbeidet vil en fremme bl. a. ved opprettelsen av et forskningsråd.

På alle felter i næringslivet står en således overfor store og vidtrekkende oppgaver. Det sier seg selv at med den politiske utvikling som er foregått her i landet under og etter krigen, må Staten få en stadig øket andel i arbeidet med disse forskjellige tiltak. Hele statsapparatet er derfor blitt stillet overfor veldige nye oppgaver, og jeg vil derfor gjerne si noen ord også om de problemer en har å kjempe med når det gjelder statsapparatet, som et redskap til å sette ut i livet de planer vi arbeider med.

De er viktig å være oppmerksom på at Statens administrasjon er utviklet i et samfunn som bygget på helt andre økonomiske prinsipper enn de vi legger til grunn i dag. Statens rolle var av temmelig passiv karakter. Etter hvert som behovene har presset på har en øket tallet av departementer og tjenestemenn, og hvert enkelt departement er blitt et svært apparat. Saksfordelingen mellom de enkelte departementer har vært preget av tilfeldigheter og den politiske ledelse i hvert enkelt departement er ikke blitt styrket etter hvert som departementene vokste i omfang. På dette felt er det minst like viktig å arbeide rasjonelt og planmessig som når det gjelder andre deler av vår virksomhet. Derfor har vi satt i verk en systematisk gjennomgåelse av departementene, med sikte på å oppnå en hensiktsmessig saks-

fordeling mellom dem. Vi hadde fra før et eget landsbruksdepartement, og ved de overflytninger som nå er foretatt har vi fått et samferdselsdepartement som har alle kommunikasjonsaker. Likedan er alle spørsmål som vedrører arbeidskraft og arbeidsforhold samlet i Sosialdepartementet, alle saker vedrørende boligbyggingen er samlet i Forsynings- og Gjenreisingsdepartementet, og det er opprettet et nytt departement for fiskeriene. På dette vis har Handelsdepartementet fått en viss avløsning på enkelte områder, og det har vært sterkt påkrevet når en ser hen til de kjempeoppgaver dette departement står overfor, særlig med hensyn til industriutbyggingen. Det er nå også satt fram forslag for Stortinget om bevilgning til opprettelse av en ny politisk stilling i departementene. Når dette blir vedtatt vil vi på samme måte som svenskene få en dobbelt besettelse av den politiske ledelse i departementet med statsråder og statssekretærer.

Regjeringen og dens kontorer — departementene — kan imidlertid ikke sitte i opphøyet og uforstyrrelig ro og arbeide med sakene. I hvert enkelt tilfelle hvor det reiser seg praktiske problemer melder spørsmålet seg om praktiske former for samarbeid med forskjellige interesserte. I de fleste tilfeller dreier det seg om saker som har umiddelbar betydning og interesse for større eller mindre grupper av folket. Derfor er det så mye om å gjøre at kontakten mellom dem som arbeider i de forskjellige deler av produksjonslivet og dem som steller med Statens planer på de samme områder er tilfredsstillende og hensiktsmessig ordnet. Dette gjelder ikke bare de rent tekniske problemer. Det samme kan i like høy grad sies om de mere generelle økonomiske spørsmål som etter hvert krever sin løsning. På det første feltet vil produksjonsutvalgene kunne få den aller største betydning, dersom de blir levende organer for det praktiske planleggingsarbeid. Produksjonsutvalgene skal drøfte de spørsmål som er aktuelle for den enkelte bedrift, men av like stor betydning er samarbeidet og rasjonaliseringsbestrebelsene innenfor en bransje som helhet. Her har det i lenger tid vært arbeidet med opprettelse av bransjeråd. Når disse ennå ikke er satt ut i livet skyldes det i første rekke at Industriforbundet har bedt om utsettelse for å få en forsvarlig organisasjonsmessig behandling av saken. Uansett hvilket standpunkt industrilederne vil komme til å innta til denne saken vil det imidlertid så fort råd er måtte skapes de nødvendige organer for den felles drøftelse og plan-

legging av nyreisings- og rasjonaliseringsarbeidet innenfor de enkelte bransjer, med sikte på å bringe samtlige bedrifter i bransjen som det er hensiktsmessig å holde gående, opp på et så høyt nivå, teknisk og organisatorisk, som det i det hele er mulig. I første rekke gjelder dette selvsagt de bransjer som i dag er teknisk tilbakeliggende og derfor har en svak lønnsbetalings- evne. På toppen av dette organisatoriske apparat kommer så for industriens vedkommende naturlig Tiltaksrådet, som det felles planleggings- og samarbeidsorgan for industrien i sin helhet.

Jeg nevnte tidligere at det også for de mere generelle økonomiske spørsmåls vedkommende er behov for felles drøftelser. Her har vi Det økonomiske Samordningsråd, som er sammensatt av representanter for fagbevegelsen, de store næringsgruppene og Staten. Det er med glede jeg forsikrer dere om at fagbevegelsens representanter i dette rådet har hevdet seg på en fremragende måte. I en rekke av de saker som har vært oppe til behandling har de vært med på å prege meget sterkt de avgjørelser som er blitt truffet, og som har vært av den største betydning for landets økonomiske politikk.

Det er forståelig at alle de grupper av folket som har fått sine økonomiske vilkår forverret i løpet av krigsårene nå søker fortrest mulig å vinne tilbake til førkrignivået. Det er også ganske rimelig at de grupper som før krigen lå lengst tilbake forsøker å oppnå en bedring utover førkrignivået. De fleste av de krav som framsettes i dagens situasjon er rimelige når en betrakter dem hver for seg. Skal vi imidlertid kunne føre en planmessig økonomisk politikk må vi forsøke å se tingene i sammenheng. Det første en da må slå fast er at til tross for en gledelig utvikling i næringslivet er vi nå ikke nådd på langt nær så høyt at landet vil få en like stor nasjonalinntekt som i 1939. Det er mange årsaker til dette. En må således ha klart for seg at vi i 1939 hadde gjennomlevet en periode på 4—5 år med forholdsvis stabile og stadig bedre økonomiske vilkår, ikke bare i vårt land, men i verden som helhet. Delvis hang dette sammen med den alminnelige konjunkturutvikling internasjonalt sett, men for en ikke liten del skyldtes det også den spesielle rustningskonjunkturen, som vi høstet vår fordel av like vel som mange andre gjorde det. Tar en for seg tallene for bergverksindustrien blir det helt klart. Men krigskonjunkturen virket også inn på mange andre måter, dels direkte og dels indirekte, f. eks. gjennom skipsfartens inntekter.

I dag har vi også på grunn av vareknappheten ute i verden høykonjunktur på mange områder, men allikevel er det flere av våre industrigrupper som kjemper med store vansker. I særlig grad gjelder dette gruveindustrien. Det ville føre alt for langt å gå i detaljer med hensyn til alle de ting som her kunne anføres for ulike deler av næringslivet, men jeg tror som sagt det er riktig å gå ut fra, slik forholdene i dag ligger an, at vi ikke kan regne med en så stor nasjonalinntekt som vi hadde i det siste førkrigsåret. Dette skyldes ikke bare endrede salgsmuligheter i utlandet, men naturligvis også at vareknappheten på alle områder setter sitt preg på vårt eget produksjonsliv og gjør det vanskelig for oss å nytte ut produksjonsapparatet så effektivt som det ellers kunne la seg gjøre. Jeg kan her nevne forholdene i jordbruket som et typisk eksempel. Mangelen på kunstgjødsel og kraftfôr gjør at en ikke kan regne med en varetilgang fra jordbruket som er større enn 80 pst. av det den var i 1939. Men det er ikke bare for jordbruket dette gjør seg gjeldende. Også i industrien er det hundrevis, ja kanskje tusenvis av store og små ting som er nødvendig for en effektiv produksjon og som til dels ikke kan skaffes i det hele tatt, eller hvor det er veldig mange vanskeligheter med å skaffe de nødvendige ting til veie. Dette er *en* side av saken.

På den annen side har vi planene for gjenreisningen og nyreisningen av landet og den store boligplan. Jeg nevnte at selv om en regner med at forbruket for landets befolkning i sin helhet i 5-årsperioden fram til 1950 ble holdt på 95 pst. av 1939-årsnivået, og selv om en regnet med en ganske betydelig reduksjon i det offentlige forbruk av varer og tjenester, og hertil legger et importoverskudd på henimot 1000 millioner kroner pr. år, så vil det neppe være mulig å realisere hele det storstilte programmet vårt, dersom ikke nasjonalinntekten bringes høyere opp enn til det vi har regnet med, nemlig i 1946 det samme som i 1935 (4.2 milliarder). Og en tilvekst fram til 1950 tilsvarende utviklingen fra 1935 til 39.

En reell løsning av det problem vi her står overfor kan bare oppnåes på *én* måte: Det er en øket produksjon gjennom bedre planlegging, effektivere produksjon og større arbeidsinnsats.

En økning av de samlede pengeinntekter i samfunnet uten en tilsvarende økning av produksjonen vil derimot ikke løse noen av de reelle problemer. Finansministeren vil i sin redegjørelse komme nærmere inn på disse spørsmål, men jeg finner det

riktig at også jeg omtaler dem med noen ord. Parlamentarisk er det selvsagt Regjeringen som har ansvaret for den økonomiske politikk landet skal føre, og avgjørelsen her må Regjeringen fatte når den etter inngående drøftelser har funnet fram til den linje som en mener er den riktige. Men jeg vil be dere huske, at i sine drøftelser, vurderinger og avgjørelser, handler Regjeringen alltid i bevisstheten om at det er en arbeiderregjering og ut fra ønsket om at de avgjørelser som blir fattet må være til beste for det arbeidende folk i bygd og by.

Selv om det er Regjeringen som må fatte de nødvendige avgjørelser i alle saker, også når det gjelder den økonomiske politikk, så er det ganske klart at slik forholdene ligger an her i landet, kan hver enkelt gruppe, stor eller liten øve en ganske stor innflytelse på de avgjørelser som blir truffet. Derfor er det så viktig at alle de krav som reises blir omhyggelig vurdert før de blir satt fram. En kan ikke vente at Regjeringen i det lange løp skal være den som sier nei i alle tilfelle.

Jeg sa i sta at ingen reell vinning kunne oppnåes ved å øke pengeinntektene, dersom ikke også produksjonen øket samtidig. Dette er bare en side av saken. Dersom en driver denne økning av pengeinntektene så langt at rammen for den nåværende stabiliseringspolitikk blir brutt, er faren for en inflasjon overhengende. Det er Regjeringens oppfatning at vi må sette *alt* inn på å unngå en slik utvikling, fordi det vil bli de alminneligs lønnsarbeidere som i første rekke vil komme til å tape på en sterk prisstigning. Da vi begynte med stabiliseringspolitikken i fjor sommer regnet vi med at prisene ute i verden skulle begynne å falle forholdsvis snart, og ved lønnsoppgjøret i fjor tok vi derfor på forskudd både et prisfall og en økning i produksjonen som vi regnet med etter hvert måtte komme. Det siste har også slått til, men derimot har prisene ute heller steget enn falt, og etter alt å dømme må vi regne med ytterligere prisstigning særlig i Amerika hvor det planøkonomiske apparatet er blitt vesentlig svekket.

Jeg tror at en kan se stillingen slik at skal ett krav i dag imøtekommes, så er det flere andre krav som heller ikke er til å komme forbi, og jeg tror videre at de muligheter som finnes innenfor stabiliseringssystemets rammer er ytterst begrenset. Vi har allerede utnyttet resultatene av en effektiv rentepolitikk som har bragt renten på statsobligasjoner ned i 2.5 pst. Vi har skjerpert utbyttebegrensningsbestemmelsene. Vi holder fast ved

husleiereguleringen, og vi setter alt inn på å styrke priskontrollapparatet for å komme på spor etter en hver form for urimelig fortjeneste. Dette, sammen med økningen i produksjonen, er forklaringen på at vi har kunnet presse inn i stabiliseringsssystemet de store lønnsforhøyelsene som er gitt. For utviklingen framover er det derfor i første rekke produksjonsutviklingen som må være avgjørende, og den bedringen som her er inntrått i løpet av vinteren kan ikke tas til inntekt for nye lønnsforhøyelser, når den faktisk allerede var tatt på forhånd.

I tillegg hertil må en ta i betraktning at vi i tiden fra frigjøringen og til langt ut på høsten i overveiende grad brukte varekredittene og valutareservene til import av forbruksvarer. Alle og enhver vil skjønne at det ikke er mulig å fortsette med det. Reservene er begrenset, og det er lånemulighetene også, særlig når det gjelder lån til forbruk. Hvis vi mener noe med gjenreisings- og nyreisingsprogrammet vårt må derfor forsyningspolitikken legges om.

Jeg vil på nytt streke under, at løsningen av de mange problemer vi nå står overfor ligger i en øket produksjon og økonomisk virksomhet i det hele tatt, gjennom bedre planlegging, større effektivitet og større arbeidsinnsats. I denne forbindelse vil jeg også til slutt si noen ord om vår næringspolitikk.

Det ville være en skjebnesvanger feil om vi så det som en absolutt nødvendighet å bygge opp igjen vårt næringsliv nøyaktig slik som det var før landet gikk inn i krigen. De enkelte bedriftenes og næringsgruppenes stilling den gang var resultatet av en lang utviklingsprosess, hvor mange ting eksisterte, ikke fordi det betegnet den mest rasjonelle løsning av produksjonsproblemene, eller den mest hensiktsmessige utnyttelse av våre reelle produksjonskrefter, men fordi det i alle forhold gjør seg en treghet gjeldende. En radikal omlegging ville dessuten på det tidspunkt nødvendigvis måtte bety tap av store verdier. Nå er vi i den stilling at disse verdiene allikevel er tapt, og da kan det ikke være forsvarlig uten videre å gå ut fra at alt bygges opp igjen som det var. Den tekniske utviklingen i krigsårene har også gjort at nærings- og produksjonsproblemene på mange områder må sees på på en annen måte enn tidligere.

Går vi imidlertid inn for en planmessig utnyttelse av alle landets naturherligheter og produktive ressurser, skal en også være klar over hvilke konsekvenser det må ha. Det kan føre til nedleggelse av bedrifter, eller iallfall til at bedrifter som er

blitt ødelagt, ikke blir bygget opp igjen. Det samme gjelder for så vidt ikke bare bedriftslivet i industrien, men også de andre næringsgruppene. Akkurat i dag lar det seg på grunn av matvarenøden ute i Europa forholdsvis lett gjøre å selge våre gamle fiskeprodukter, salt-sild, tørrfisk og klippfisk. Jeg tror imidlertid at dette er produkter som en gunstig økonomisk utvikling i verden som helhet vil skape betydelige avsetningsvansker for i tiden framover. Ved gjenreisningen av fiskerinæringen må en derfor tenke nøye over hvorledes foredlingsvirksomheten legges an, og en kan heller ikke se bort fra at de fangstmetoder som ble nyttet i fiskerinæringen før krigen ikke alltid var de beste. Før krigen hadde vi 125 000 fiskere, innskrevet i fiskerimantallet her i landet. Dersom en mindre del av disse med mer rasjonelle fangstmetoder kunne nå de samme produksjonsresultater, er det klart at det er store vansker forbundet med å sikre fiskerne et rikelig utkomme, dersom en driver på den gamle måten. Her støter vi på omskolerings- og opplæringsproblemene og problemene om flytning av arbeidskraft. Det blir ingen lett oppgave. Vi må huske at det ikke er maskiner eller brikker vi har med å gjøre, men levende mennesker, derfor må disse problemer løses i nært samarbeid med fagorganisasjonen. Dersom utviklingen fortsatt går i den retningen at det gjør seg gjeldende en stadig større mangel på arbeidskraft i næringer som yter et stort bidrag i nasjonalinntekten, kommer vi nemlig ikke forbi dette problemet med arbeidskraftens mest fornuftige anvendelse. Jeg har her brukt fiskerinæringen som eksempel, men det samme problemet står en overfor i jordbruket og for så vidt også i industrien. Tiden tillater ikke å gå i detaljer, men jeg har villet nytte denne anledning til å si klart fra om at vi her står overfor et problem som vi ikke kan vike utenom. For industriens vedkommende kan det være nok å nevne gruveanleggene våre som var basert på malmeksport, kanskje i vesentlig grad til Tyskland. I dag går de aller fleste av disse gruvene med svære underskudd og kan bare holdes i gang ved hjelp av store statsbidrag. Jeg er helt klar over at en ikke uten videre kan la gruvearbeiderne stå på bar bakke, men jeg er like sikker på at en på lenger sikt må sette seg som mål å oppnå en omskolering og omflytting av arbeidskraften i slike tilfeller, til andre virksomheter hvor det er utviklingsmuligheter. De store anleggsarbeidene kommer for så vidt i en litt annen stilling, fordi det arbeid som her utføres naturligvis alltid har en større eller mindre:

nytteverdi, men også her må en stille spørsmålet: Hva er viktigst? Og hva er det som i dag er viktigst? Å få bygget ut kraftverk og havneanlegg, eller å få bygget veier.

Jeg er klar over at det melder seg mange vanskeligheter for den enkelte som skal bytte arbeid. I særlig grad gjelder det naturligvis hvis en må flytte fra et sted til et annet. Folk som er kommet opp i årene kan en vel vanskelig regne med å få lært opp i et nytt fag. I første rekke er det derfor ungdommen en må ta fatt i. Derfor er yrkesopplæringen så viktig, og av den grunn har en gått til så store bevilgninger på dette punktet. Her er det også grunn til å peke på, at mens en ved yrkeskursene har omlag 5 000 elever, er det ved landets samtlige handelsskoler 20 000 elever. Dette forteller oss at det kan være påkrevd å slå et slag for å få øket respekten for det praktiske arbeid. Det er tydelig at mange foreldre ikke syns at kroppsarbeidet er «fint» nok, men det er på tide at vi alle blir merksam på at det er det skapende, produktive arbeid vi lever av.

Får jeg til slutt nevne at det arbeides med spørsmålet om Statens overtagelse av import og omsetning av apotekervarer, spørsmålet om at Statens kornforretning skal ta over importen av kraftfôr og med spørsmålet om et brenselmonopol. Spørsmålet om å få samlet kysttrafikken i ett nasjonalt selskap er under utredning av et sakkynndig utvalg.

Når arbeiderbevegelsen i dag har den politiske makt i Norge må alle dens medlemmer være merksam på det store ansvar en har. Spørsmålet om gjenreisningen av hjemmene, av arbeidslivet og av levestandardene vil bli den store prøven vi får å bestå. Resultatet av produksjonen er da viktigere enn formene. Vi må rasjonalisere og effektivisere der lønningene er lave og prisene høye. Produksjonen må reguleres med sikte på en fornuftig utnytting av våre ressurser og priser og utbytte reguleres slik at en sikrer en rettferdig fordeling av produksjonens avkastning.

Regjeringen har som utgangspunkt for alt sitt arbeid ønsket om å bedre og trygge kårene for det arbeidende folk, og den oppgaven mener vi å kunne løse slik at det tjener landet og hele folket.

Etter statsministerens foredrag som pågikk i vel 1 time tok kongressen 10 minutters pause.

Finansminister *Erik Brofoss* talte så om pris- og stabiliseringspolitikken. Han uttalte:

I den følgende utgreiing om pris-stabiliserings- og utjevningspolitikken blir jeg nødt til å komme inn på en rekke både dagsaktuelle spørsmål og dessuten problemer på lengre sikt vedrørende den alminnelige økonomiske politikk og næringspolitikken. Jeg finner det da riktig å gjøre oppmerksom på at jeg ofte må gi uttrykk mer for synsmåter som kan gjøres gjeldende, enn for standpunkter og fram for alt ønsker jeg å gjøre det klart at jeg her uttaler meg på egne vegne. Flere av spørsmålene har ikke vært drøftet i den samlede regjering.

For forståelsen av den alminnelige økonomiske politikk som har vært ført, er det nødvendig å ha klart for seg forskjellen mellom individets pengeøkonomi og samfunnets totaløkonomi. For den enkelte framstiller det seg slik at han lever av sine pengeinntekter. Har han penger kan han kjøpe varer for dem. Dette syn burde for øvrig ha fått et grunnskudd under krigen, hvor det ikke hjalp bare å ha penger når det ikke var varer i butikkene. Men likevel vil den enkelte lett kunne resonnerer som så, at hvis jeg kan øke mine pengeinntekter, så kan jeg leve bedre. Men sett fra samfunnets synspunkt kan vi bare leve av det vi kan produsere av varer og tjenester. En økning av pengeinntektene i samfunnet betyr ikke at alle kan leve bedre. Det kan en bare oppnå ved å produsere mer.

Vår levestandard er således bestemt av vår produksjon som igjen avhenger av vår egen arbeidskraft og de hjelpemidler vi har for produksjonen. For den enkelte er imidlertid *fordelingen* av produksjonen avgjørende, dvs. hvor meget den enkelte eller gruppene får i inntekter i form av arbeidslønn, rente, husleie og fortjeneste av privat næringsvirksomhet. Ut fra bedriftenes synspunkter er imidlertid disse inntekter samtidig utgifter som inngår i og bestemmer prisen på den enkelte produserte vareenhet. Vareprisene er således fra en side sett en sum av omkostninger og sett fra inntektssiden en sum av inntekter. Lønningene er en del av prisene, og forhøyede lønninger må bety høyere varepriser hvis de andre utgiftsposter forblir uforandret. En annen sak er at hvis en øket lønn pr. time oppveies av en øket arbeidseffektivitet så lønnsutgiften pr. produsert enhet ikke stiger, påvirkes heller ikke vareprisene. Denne sammenheng mellom priser og lønninger er det nødvendig å ha for øye, når en nå skal se på den pris- og lønnspolitikk som har vært ført.

Etter at allerede en provisorisk anordning av 1. september 1939 hadde satt et generelt forbud mot prisforhøyelse, fikk en

ved anordning av 22. september og prisforskrifter av s. d. regler som kom til å gjelde fram til Norge kom med i krigen, med noen endringer i de nye forskrifter av 10. februar 1940. Felles for både forskriftene av 22. september 1939 og 10. februar 1940 var at de bygget på kostprinsippet, dvs. at utgangspunktet for prisansettelsene skulle være hva det hadde kostet å framstille eller kjøpe varen. For importvarer skulle legges til grunn den gjennomsnittlige importpris, for salg fra produsent av norske varer produksjonskostnadene med råstoffer og hjelpestoffer ført opp med hva de gjennomsnittlig hadde kostet produsentene og andre omkostninger fastsatt på grunnlag av forholdene ved veldrevne bedrifter. Fortjenesten skulle beregnes etter sedvane-messige regler og etter de satser som var vanlige ved krigsutbruddet. Forskriftene av 10. februar 1940 ga dog den enkelte ervervsdrivende anledning til å beregne noteringspriser uten hensyn til om hans omkostninger faktisk var lavere slik at det i virkeligheten i en viss utstrekning i et hvert fall ble innrømmet en konjunkturfortjeneste.

Når prisforskriftene ble så pass lempelige som de var, skyldes dette først og framst ønsket om å forsere importen av rent forsyningsmessige hensyn. Det gjaldt å legge opp reservelager for krigstiden.

På alle hold var det klart at krigen ville måtte gripe omfattende inn i den norske økonomi og sannsynligvis senke den reelle inntekt som sto til disposisjon for samfunnet. Den knapphet som etter hvert ville gjøre seg gjeldende i varetilgangen, kunne ikke oppveies bare ved forhøyelse av pengeinntektene i samfunnet, dvs. ved forhøyelse av priser og lønninger. En var også klar over at lønningene ville bety umåtelig meget i prisbevegelsen, og at en regel om full kompensasjon for prisstigningen ville måtte føre til en stadig økende spiralvirkning mellom lønninger og priser. Avtalene av 1939 bygget derfor også på en $\frac{3}{4}$ kompensasjon av prisstigningen ved lønnsforhøyelse. Perioden august 1939—april 1940 viste en sterk prisoppgang. Med 1938 = 100 gikk engrosprisnivået opp fra 98.4 i august 1939 til 131 i april 1940, dvs. med ca. 32 pst. Levekostnadene gikk i samme tidsrom opp fra 100.8 til 114.3, dvs. med 14 pst. De stadig høyere priser på importvarer ute på verdensmarkedet var her den impuls som satte prisbevegelsen i gang og drev den oppover.

Ved Norges inndragning i krigen ble situasjonen en helt

annen. Det var ikke lenger spørsmål om å oppmuntre til import, men en måtte regne med å klare seg med de lager en hadde og med innenlandsk produksjon. En måtte regne med en fram-tredende knapphet på en rekke varer med følgende tendens til prisstigning. Nå mindre enn noensinne ville en kunne hjelpe på den truende nedgang i levestandarden gjennom en forhøyelse av pengeinntektene i samfunnet. På grunn av avsperringen ville heretter rent interne forhold i vesentlig grad bli bestemmende for prisutviklingen. Spesielt lønnsutviklingen ville bli avgjørende mens det hittil hadde vært importprisene.

De nye prisforskriftene av 27. april 1940 gjennomførte derfor et ubetinget forbud mot prisforhøyelser. Det var ikke adgang til uten forhåndssamtykke fra prismyndighetene å ta høyere priser enn de som gjaldt 8. april 1940. Kostprinsippet var med dette oppgitt, og Kontrollkontoret uttalte at bedriftene ikke kunne regne med samtykke til prisforhøyelse om bedriftene fikk mindre omsetning slik at omkostningene pr. enhet ble relativt høyere. Heller ikke ville det bli samtykket i prisforhøyelse på grunn av forhøyelse av lønningene. Etter dette tidspunkt ble ikke gitt noen generell tillatelse til forhøyelse av prisene utover den som var en følge av forhøyelse av omsetningsavgiften i 1940.

Et viktig punkt i prisforskriften var bestemmelsen om at det var forbudt å regne høyere avanse i kroner og øre pr. vare-enhet enn vanlig pr. 8. april 1940.

Disse prinsipper ble opprettholdt i de nye prisforskrifter av 10. desember 1940 som framleis er gjeldende.

Gjennom prisregulering bestemmes også inntektsforholdene i vedkommende næring som produserer varen. Andre inntekt-former ble mer direkte regulert. Det gjaldt lønningene som følge av det lønnsstopp-påbud som ble utferdiget i 1940. Renten ble gjennom Administrasjonsrådets bestemmelser satt ned med 20 pst. Husleien ble satt ned med 10 pst. samtidig som aksjeutbyt-tet ble regulert og likeledes styrehonorarer og tantiemer i aksje-selskaper.

På grunn av disse strenge regler ble prisstigningen for-holdsvis moderat. Engrosprisnivået steg fra august 1939 til mars 1945 med 78 pst. mot 32 pst. i perioden august 1939 til mars 1940. Fra midten av 1941 til 1945 var stigningen ubetydelig. Levekostnadsindeksen er steget 52 pst. fra august 1939 til mars 1945. Men når stigningen ikke er større, skyldes dette også de store bevilgninger til pristilskott, som for 1944—45 var kommet

opp i 225 mill. kroner. Økningen av omsetningsskatten til 10 pst. har virket sterkt inn på levekostnadindeksen.

Totaltallene dekker over store forskjelligheter for de enkelte varegrupper. Spesielt gikk prisene for innførselsvarer sterkt opp som følge av den prispolitikk tyskerne førte for sine eksportvarer. Av større betydning for inntektsfordelingen er den forskjellige prisutvikling på enkelte viktige varer av innenlandsk produksjon. Av hensyn til landets forsyning av matvarer ble det således nødvendig å begunstige produksjonen av planteprodukter. Det ble derfor satt spesielt gunstige priser på korn, poteter, grønnsaker og rotfrukter for på denne måte å få økt matproduksjonen. En nevner som eksempel at poteter gikk opp fra kr. 9.21 i 1930 til kr. 20.42, inklusive omsetningsskatt, i 1945 pr. 100 kg levert fra produsent. Prisen for kjøtt og flesk ble satt opp forholdsvis mindre for å framtvinge en omlegging fra husdyrproduksjon til planteproduksjon. Størst stigning viser utgiftene til brensel med hele 234 pst. Dette skyldes til dels stigningen i prisene på kull og koks, men siden oktober 1940 er i beregningene kull og koks erstattet med ved, som gjennomsnittlig er gått opp med ca. 100 pst. i pris.

Disse reguleringsbestemmelser førte til store forskjelligheter i inntektsforholdene. En har ingen nøyaktige beregninger over forskyvningene, men enkelte tall kan belyse dette. Mens stigningen i nettoproduksjonsverdien uttrykt i løpende kroneverdi for alle næringer under ett utgjorde gjennomsnittlig 136 når 1939 settes = 100, steg inntekten i jordbruket til 158 uten at hensyn tas til pristilskuddene, i skogbruk til 232 og i fiskeri til 190. Tallene forteller at disse næringer har fått en forholdsvis større del av den løpende nasjonalinntekt enn i 1939. En fester oppmerksomheten ved dette forhold som bakgrunn for den senere drøftelse av priskravene fra jordbruksnæringene.

Spørsmålet om retningslinjene for prispolitikken etter frigjøringen. I Prisdirektørens innstilling som ble lagt til grunn I erkjennelse av at prispolitikken henger organisk sammen med lønns- og pengepolitikken og også med fastsettelsen av valutakursene likeledes som en må ta hensyn til den sannsynlige framtidige prisutvikling ute i verden, fant Regjeringen at det forelå så mange usikkerhetsmomenter at en burde innstille seg på å forsøke å stabilisere det prisnivå som faktisk forelå ved frigjøringen. I Prisdirektørens innstilling som ble lagt til grunn. var uttalt at en måtte være klar over at selv om en slo inn på

denne linje, måtte en søke å rette visse misforhold som utviklingen under okkupasjonen hadde skapt. Det var hverken for arbeidstakerne eller for andre grunnlag for en umiddelbar gjenoppbygging av den tidligere levestandard. Det var innlysende klart at krigen og okkupasjonen hadde gjort landet fattig, og at levestandarden i alminnelighet derfor måtte bli lavere enn før krigen. Det var først etter at produksjonsapparatet er gjenreist og produksjonen tilsvarende øket at den alminnelige oppgang i levevilkårene kunne bli mulig. Dette hensyn kunne dog ikke hindre en utjevning av de verste misforhold, hvorav særlig hensynet til lønnsarbeiderne gjorde seg spesielt gjeldende. Stockholmsavtalene om 30 øres tillegg pr. time var det praktiske utslag av dette syn.

For å muliggjøre denne stabiliseringspolitikk ble det truffet bestemmelse om at pundkursen foreløpig skulle settes til kr. 20.00.

Ved kgl. res. av 8. mai 1946 ble videre bestemt at en skulle selge importerte varer til de priser som faktisk gjaldt i Norge for tilsvarende varer. Dersom det beløp som kom inn ved salget av en vare, oversteg omkostningene, skulle overskuddet krediteres et prisutjevningfond kalt Prisutjevningfondet for statens importvarer. Var inntektene ved salget utilstrekkelig til å dekke omkostningene, skulle underskuddet debiteres prisutjevningfondet. Fondet disponeres av Prisdirektoratet i samsvar med retningslinjer som godkjennes av Finansdepartementet. Dersom Prisutjevningfondet for statens importvarer skulle vise underskudd, blir dette å dekke av staten. Viser fondet overskudd utover det som er brukt til prisreguleringsformål, anvendes dette til dekning av statens tilskudd til prisnedsettelse. De statstilskudd som ved okkupasjonens opphør var bevilget av okkupasjonsstyret til prisnedsettelse på varer, skulle opprettholdes inntil videre.

Det er disse avgjørelser som dannet grunnlaget for den pris- og lønnspolitikk som Samlingsregjeringen førte utover sommeren 1945. Prisene ble holdt mens lønningen ble forhøyet med 30 øre pr. time i samsvar med avtalen.

I august 1945 reiste L.O. krav om lønnsforhøyelse. For å få et grunnlag for å bedømme berettigelsen av disse krav foreslo Sosialministeren for Statsministeren at saken skulle forelegges for Det økonomiske Samordningsråd som nettopp da var blitt konstituert. Allerede tidligere var blitt oppnevnt

en komité til behandling av spørsmålet om hvilken valutakurs en skulle legge til grunn.

Det økonomiske Samordningsråd avga sin uttalelse 3. september 1945. Rådet uttalte at det var ønskelig at arbeidernes realinntekt målt ved forholdet mellom pengeinntekten og en levekostnadsindeks kunne bli bedret. En la vekt på at byrdene ved den reduserte nasjonalinntekt i uforholdsmessig grad var blitt lagt på lønnstakerne, dersom de nåværende reallønninger skulle bli opprettholdt uforandret. Dessuten mente rådet at høyere realinntekter ville kunne stimulere arbeidsviljen og dermed arbeidseffektiviteten. På den annen side understreket Rådet at den økonomiske situasjon gjorde det ganske umulig å sikre arbeiderne samme levestandard, dvs. samme faktiske forbruk av varer i kommende år som før krigen. Rådet bemerket at lønsspørsmålet ikke kan rives løs fra spørsmålet om aktiviteten i næringslivet og fra pris-, valuta og finanspolitikken. Rådet anså det for å være på det rene at en alminnelig lønnsheving måtte føre til høyere levekostnader dersom de prisstigningstendenser som lønnsforhøyelsen utløser, ikke ble motvirket enten ved øket statstilskudd til å holde prisene nede eller ved at skattene settes ned. Rådet framhevet at når en har regler om automatisk indeksregulering, vil det være en alvorlig fare for at det utløses et inflasjonsartet kappløp mellom lønninger og priser. Dette ville også i tilfelle måtte få konsekvenser for valutakursene. Rådet hevdet at en slik utvikling av all kraft måtte søkes unngått. Særlig ble pekt på at lønnstakerne erfaringsmessig alltid taper på en inflasjon.

Rådet pekte på de usikkerhetsmomenter som gjorde seg gjeldende ved vurderingen av den sannsynlige framtidige prisutvikling og konkluderte med at til det rådde mer klarhet i disse forhold, ville Rådet anbefale Regjeringen å søke prisnivået stabilisert. Rådet drøftet videre i sin uttalelse visse finansielle og skattepolitiske sider og bemerket at mulige prisstigningstendenser burde søkes eliminert ved en del økte pristilskudd. Rådet pekte i denne forbindelse på at det var naturlig at inntekten av omsetningsavgiften i hvert fall delvis ble anvendt til nedskrivningsformål. På denne måten kunne en oppnå å avbøte de sosialt uheldige sider ved denne skatt. Rådet uttalte at det også hadde lagt vekt på at det ville bli mulig å redusere statstilskuddene uten at leveomkostnadene steg etter hvert som importprisene synker og effektiviteten i det innenlandske næ-

ringsliv stiger. Den framgangsmåte som ble foreslått, skulle således innebære en eliminasjon av midlertidige prisbestemmende faktorer.

Rådet oppsummerte sine forslag i følgende 6 hovedpunkter:

- «1. Regjeringen gir snarest mulig, og før Lønnsnemndas avgjørelse faller, offisielt uttrykk for at den inntil forholdene er mer avklaret, har til hensikt å søke levekostnadsnivået stabilisert på den høyde det har i dag.
2. Regjeringen bør snarest mulig ta standpunkt til hvorvidt Valutakursene skal forandres.
3. De tendenser til stigning i levekostnadene som kan bli følgen av Lønnsnemndas avgjørelse, søkes oppveid ved økte statstilskudd for å holde prisene på viktige forbruksvarer nede. En forutsetter at omsetningsavgiftens midler kan anvendes hertil.
4. Beskatning av formuesstigningen under krigen gjennomføres snarest mulig.
5. Rentenivået holdes fortsatt lavt. Den tvungne nedsetting av husleiene og begrensningen av utbyttet i aksjeselskaper opprettholdes inntil videre.
6. Vedkommende departement tar straks opp spørsmålet om en mulig forenkling av skattesystemet og en omlegging av skattepolitikken med sikte på å lette skattetrykket for personer med lave inntekter og særlig for familier med barn. Likeledes utredes spørsmålet om en ordning som sikrer lønsmottagerne muligheter for å gjenanskaffe klær og innbo.»

Under drøftigen var rådet inne på de særlige vansker som en lønnsheving ville kunne skape for deler av eksportindustrien, men fant at disse spørsmål var så særegne at de eventuelt måtte forelegges Rådet som egen sak.

I tilslutning til Lønnsnemndas kjennelse av 12. september 1945 som ga et alminnelig lønnstillegg på 20 øre pr. time, avga Regjeringen følgende erklæring om lønns- og prispolitikken:

»De økonomiske forhold både her hjemme og ute er ennå lite avklaret, og det er for tiden liten utsikt til at dette vil skje i de nærmeste måneder. Dette gjelder også prisbevegelsen. Her hjemme har det hittil lyktes å holde prisnivået — uttrykt i leveomkostningsindeksen — stabilt. Stabilitet på dette område er av mange grunner ønskelig. Et stabilt prisnivå gir sikker-

het for hva pengene er verdt både for den enkelte konsument og for næringslivet, og det gir under de nåværende forhold en viss garanti for ikke å komme i drift slik at en taper herredømmet over utviklingen.

Av disse grunner har Regjeringen til hensikt inntil forholdene er mer avklart å søke prisnivået uttrykt gjennom leveomkostningsindeksen — leveomkostningsnivået — stabilisert på det nåværende nivå.

Hvis det skulle vise seg tendenser til stigning i leveomkostningene på grunn av stigende lønninger eller av andre grunner, vil regjeringen søke i den utstrekning det lar seg gjøre å nøytralisere disse tendensene bl. a. ved direkte stats-tilskudd for å senke prisene på visse viktigere forbruksvarer. Regjeringen vil i denne forbindelse gjøre oppmerksom på at alt nå anvendes ikke langt fra halvparten av det omsetnings-skatten bringer inn til reduksjon av prisene på brød, kjøtt og smør. Og hvis en går til ytterligere prisstøtte, vil ennå mer av omsetningsskatten gå til dette formål.»

Ved kgl. res. av oktober 1945 ble så pundkursen satt til kr. 20.00 til tross for at Valutakomiteen praktisk talt enstemmig hadde uttalt seg til fordel for en kurs på kr. 24.00. Når Regjeringen valgte det standpunkt den gjorde, var det fordi den mente at en kurs på kr. 24.00 ville måtte føre til prisforhøyelser som ville bringe pris- og stabiliseringssystemet i fare.

I tilslutning til disse avgjørelser fikk en også ytterligere forhøyelser av pristilskuddene med 63 mill. slik at de samlede pristilskudd for budsjettåret 1945—46 dermed kom opp i 265 mill. kroner fordelt på følgende poster:

<i>C. Statstilskudd til regulering av prisene</i>		
Kap. 1151.	Nedskrivning av prisene på fiske- redskaper	6 000 000
« 1153.	Regulering av mjølkprisen, kan over- føres:	
	1. Landsutjamning av mjølkprisen	17 000 000
	2. Kompensasjonstilskott til mjølkprodusentene	21 000 000
		38 000 000
« 1154.	Tilskott til kunstgjødsel og A.I.V.- væske, kan overføres	18 000 000

« 1157.	Tilskott til forhøyelse av tømmerprisen (jfr. kap. 2028)		3 100 000
« 1161.	Prisreguleringstiltak under Forsyningsdepartementet:		
	1. Tilskott til sildemel og sildolje	14 200 000	
	2. Tilskott til cellulosefór	0	
	3. Tilskott til importert kraftfó	20 000 000	
	4. Tilskott til margarin råstoffer	40 910 000	
	5. Tilskott til brødmel ..	50 000 000	
	6. Tilskott til fiskemel ..	600 000	
			<hr/> 125 710 000
« 1164.	Tilskott til kystrederiene		0
« 1166.	Finansdepartementet til regulering av prisene på visse varer:		
	1. Kjøtt og flesk	20 000 000	
	2. Mjølke	18 000 000	
	3. Margarin	1 500 000	
	4. Sukker	12 000 000	
	5. Bomullsgarn	5 000 000	
	6. Ull	8 000 000	
	7. Ved	10 000 000	
			<hr/> 74 500 000
			<hr/> 265 310 000

Oppgavene for prismyndighetene har vært å begrense så langt råd er, den tendens til prisstigningsmomenter som lønnsstigningen nødvendigvis fører med seg. Med dette formål for øyet ble det allerede den 11. juni 1945 forbudt bedriftene å foreta prisforhøyelser til dekning av forhøyede lønninger uten forhåndssamtykke fra prismyndighetene. De samme regler er gjort gjeldende også for de senere lønnsforhøyelser. Tanken med dette system var å søke å presse lønnsøkningen, som i alt utgjorde mellom 400 og 500 mill. kr., inn i det daværende prisnivå uten særlige prisforhøyelser. Det var for så vidt en fordel rent teknisk sett at en kunne forby høyere priser slik at de enkelte bedrifter måtte bevise adgangen til å få prisene for-

høyet. Takket være den effektivitetsforbedring som har funnet sted, ble det derfor også mulig å gjennomføre denne linje uten særlige forhøyelser unntagen i spesielle tilfelle i produksjonsbedriftene. I omsetningsbedriftene er det som regel ikke vært gitt kompensasjon for lønnsstigningen således at bedriftene med uforandrede avansesatser i kroner og ører pr. enhet har måttet dekke høyere lønninger og dermed høyere utgifter.

For å utjevne ulikheten i levekårene i jordbruket mellom dem som driver planteproduksjon og dem som på grunn av naturforholdene er henvist til å drive melk- og kjøttproduksjon, ble gitt et generelt tillegg på 4 øre pr. liter melk og et ekstra tillegg på 3 øre pr. liter melk først for fjellbygdene og nå senere for fjordbygdene. Dessuten ble prisen på kjøtt og flesk forhøyet.

Også innen gruppen av lønnsarbeidere har en søkt en utjevning ved ekstratillegg til arbeiderne i tekstil- og papirindustrien og i jordbruk og skogbruk.

Utjevningspolitikken er ført videre gjennom den rentesenkning som nå er gjennomført. En kan i dag konstaterere at en har et rentenivå på $2\frac{1}{2}$ pst. på langsiktige lån. En har ytterligere skjerpet reglene om utbyttebegrensningen ved at det ikke uten spesiell tillatelse fra Prisdirektoratet er adgang til å dele ut mer enn 5 pst. utbytte uansett hva dette måtte ha vært før krigen. Formålet er det tosidige, på den ene side å bevare midlene i bedriftene til anskaffelse av produksjonsutstyr, og på den annen side å regulere inntektene for denne gruppe av befolkningen. Til dette tiltaket er ytterligere føyd reguleringen av direktørlønninger og styrehonorarer. Samtidig har en opprettholdt husleienedsettelsen fra 1940.

I denne utjevningsordning har også engangsskatten sin store betydning. Det har vært mulig for enkelte — på fullt lovlig måte i de fleste tilfelle — å øke sin inntekt og sin formue under krigen. I en viss utstrekning, f. eks. i møbelindustrien skyldes dette at tyskerne hindret en effektiv priskontroll. Gjennom engangsskatten foreslås så hva en kan kalle en etterregulering av inntektene under krigen. Da det ofte som bevis på reguleringspolitikkenes ufullstendighet vises til de store inntekter som en rekke bedrifter visselig har hatt under krigen, er det grunn til å peke på at dette ikke skyldes prisreguleringen, men at bedriften har solgt ut sine lager som var sterkt

nedskrevne ved krigsutbruddet. Lagertømningen har altså bevirket at disse skjulte reserver er kommet fram i dagen.

En nevner videre nødvendigheten av i sin tid å få en spesiell verdaukskatt på fast eiendom for å oppveie dels den fordel som tilflyter eieren av en fast eiendom gjennom rentesenkningen, men like meget den fordel som vil følge av eventuell senere prisstigning på fast eiendom hvis prisene varig blir stabilisert på noenlunde samme nivå som i dag.

På den måten som her er nevnt, har det lykket å stabilisere prisene. Leveomkostningsindeksen viser siden frigjøringen en svak stigning på ca. 2 poeng, som for øvrig skyldes økning i brennevinsprisene, mens engrosprisindeksen er gått ned, vesentlig som følge av lavere priser på bensin og olje.

Når en skal forsøke å vurdere verdien og betydningen av stabiliseringspolitikken, er det grunn til først å understreke at et stabilt prisnivå ikke på noen måte er et mål i seg selv. Når en i dag så sterkt holder på denne linje, er det fordi at på grunn av tyskernes herjinger med vårt pengestell foreligger det en stor fare for inflasjonsartet prisstigning. Det er stor kjøpeevne blant folk og lite varer, og uten en streng priskontroll ville prisene ikke kunne holdes. Gjennom denne stabilisering har en skapt en fast pengeverdi som folk har tillit til. Det har betydd mye for roen på arbeidsplassene og ikke mindre for å skape grunnlag for alle de vurderinger som næringslivet bygger på. Jeg nevner i denne forbindelse overfor angrepet fra næringslivets side på prispolitikken at en prisstigning på f. eks. 25 pst. ville virke mer enn noen som helst engangsskatt i retning av å uthule gjenkjøpsevnen overfor varer av likvide midler, ervervet ved tømning av lager eller avskrivning av maskinelt utstyr som må gjenanskaffes. Det er klart at for næringslivet ville en prisstigningsperiode kunne bety muligheter for store konjunkturgevinster. Den merfortjeneste som den enkelte kunne få ved prisforhøyelse, betegner ikke noen tilvekst i landets realinntekt, men en belastning av andre grupper i samfunnet og dermed en forskyvning som kan medføre en alvorlig mangel på stabilitet i det økonomiske liv.

For å godtgjøre betydningen av denne stabiliseringspolitikk er det nok å vise til alle de vansker som flere land har fått å kjempe med når de har forlatt denne linje av politiske svakhetsgrunner. Den enkleste vil jo alltid være å imøtekomme alle

krav slik at en tilsynelatende i første omgang ikke skuffer noen.

Regjeringen har uttalt seg prinsipielt til fordel for i den nåværende situasjon fortsatt å følge denne stabiliseringslinje. En viser til uttalelsen i Ot.prp. nr. 25/1946 om engangsskatten, sitert i statsministerens foredrag, og til følgende erklæring i finanstalen:

«Regjeringen vil følge en pengepolitikk med sikte på å opprettholde den verdi kronen har i dag. For denne verdi er det av avgjørende betydning at en kan opprettholde forholdet mellom priser og kostnader ved å hindre økning i pengeinntektene som ikke motsvares av en reell økning av vareproduksjonen. Regjeringen ser det slik at når produksjonen øker og de relative kostnader går ned, kan lønningene heves.»

Hvis en setter seg som mål fortsatt å følge denne stabiliseringslinje, blir det nødvendig nå når det overveies å framsette nye lønnskrav, å undersøke det spørsmål: Er det mulig innen rammen av prissystemet å få plass til ytterligere lønnsøkning? Jeg minner her om hva jeg innledningsvis sa at sett fra lønsmottakerens standpunkt er lønnen en inntekt, men fra bedriftens standpunkt er lønningene en kostnadsfaktor som inngår i vareprisene. Hvis en skal holde vareprisen uforandret, hvorledes skal da en lønnsøkning kunne innpasses? Det ville kunne skje om en kunne nedregulere noen av de andre kostnadsfaktorene, rente, husleien eller fortjenesten i private virksomheter. Jeg tror en snart kunne bli noenlunde enige om at det er svært lite å oppnå gjennom ytterligere rentesenkning eller husleiesenkning. Om fortjenesten gjelder det som jeg før gjentagende ganger har sagt at denne fremdeles fastholdes på hva den var pr. 8. april 1940 i kroner og ører pr. enhet. Med samme omsetning som den gang vil det bety at av en uforandret bruttofortjeneste må bedriften bære økte lønnsutgifter. Nå er forholdet spesielt i omsetningsbedriftene at omsetningen har gått betydelig ned. Det er derfor også helt på det rene at en rekke omsetningsbedrifter har hatt minimal fortjeneste og endog gått med tap. Dette forhold vil kanskje bedre seg noe i tiden framover når omsetningsmengden igjen øker. I produksjonsbedriftene er forholdene høyest forskjellige i de enkelte bransjer. Vår bergverksindustri går vel nesten uten unntak med tap. Det er også vansker i elektro-metallurgisk industri. I treforedlingsindustrien har en god fortjeneste på papir, mindre på cellulose og svært lite eller kanskje ingen på tremasse. Ved vurderingen av fortje-

nesten i treforedling må en ta i betraktning at en nå har hatt en helt konjunkturbestemt topp som følge av varemangelen ute i verden, men at denne konjunktur ikke vil vare evig. Bedriftene har store behov for opplegg til å finansiere de utvidelser og moderniseringer som er nødvendige for at de skal kunne hevde seg i konkurransen når omsetningsvanskene på ny melder seg. I hjemmeindustrien er også forholdene høyst forskjellige, men jevnt over må en si at bedriftene går med svært lav fortjenestemargin. Jeg tror derfor ikke det er særlig mye en kan gjøre på dette punkt. Tilbake står da spørsmålet om lønnsøkningen kan kompenseres i prisene ved en øket arbeidseffektivitet slik at lønnsutgiftene pr. enhet blir uforandret. Når det var mulig å innsjulte en lønnsutgift på kanskje 400 mill. i vårt nåværende prissystem, er det fordi at en har kunnet konstatere en gledelig økning i arbeidseffektiviteten. Det må anses å være helt på det rene at da tillegene på 30 og 20 øre ble gitt, forelå ikke forutsetningen for en øyeblikkelig lønnsøkning. En kan si at en antiperte eller diskonterte den senere følgende lønnsøkning. En kan spørre, vil ikke det samme kunne gjenta seg nå om en øket lønningene noe? Det er et spørsmål hvis besvarelse i høy grad avhenger av personlig vurdering. Det har vært henvist til den offisielle produksjonsstatistikk som viser at den nå nærmer seg 100 pst. av 1939. Jeg vil da gjøre oppmerksom på at denne statistikk bare for visse grupper vedkommende regner med mengdeoppgaver, mens en f. eks. for jern- og metallindustrien opererer med utførte arbeidstimer. Mens hovedindeksen viste et tall som 97 for februar 1946, viser produksjonsindeksen for den del av industrien som bygger på mengdeoppgaver et tall på 85. Forskjellen skyldes således den økte arbeidsstyrke i jern- og metallindustrien. Jeg skulle tro at tatt under ett må arbeidseffektiviteten settes til 10—15 pst. under nivået i 1939. Jeg tror ikke at denne effektivitet vil bedres synderlig gjennom en lønnsforhøyelse. Nedgangen i arbeidseffektivitet skyldes jo ikke først og fremst dårlig arbeidsinnsats fra enkelte. Den skyldes at en må benytte mye ikke faglært arbeidskraft og et nedslitt maskineri som ikke har samme yteevne som før krigen. Disse siste 2 momenter vil det ta lang tid å bote på.

Da det har vært antydnet at en lav arbeidseffektivitet på enkelte arbeidsplasser skyldes misnøyen med avgjørelsen av 12 øres tillegget, skal jeg peke på et par momenter som en bør være oppmerksom på. Hvis dette tillegget var blitt stående, ville

dette blitt innkalkulert i prisene som derved ville blitt liggende tilsvarende høyere. Forholdet mellom priser og lønninger ville i dag vært det samme, bare med den forskjell at begge nivåer ville ligget høyere. Vinningen for lønsmottagerne vil ligge i at en i tidsforløpet inntil tillegget var kommet inn i prisene, ville kunne ha sikret seg noe mer av de varer som den gang fantes i butikkene. Det ville formodentlig videre ha betydd at lagrene var blitt tømt noe før. For situasjonen i dag ville i hvert fall tillegget neppe være av betydning.

Kravet om lønnsforhøyelse må ses i forbindelse med kravene om høyere priser på jordbruksprodukter.

På oppfordring av Prisdirektoratet har en av Landbruksrådet nedsatt pris- og avsetningskomité framkommet med forslag til priser for jordbruksvarer for driftsåret 1946—47. Komiteen foreslår en forhøyelse av kornprisene med 20 pst., melk-, kjøtt- og fleskeprisene med 25 pst., egg med ca. 6 pst., husdyrfett 25 pst., ister og smult med 40 pst. Landbruksdepartementet har på grunnlag av Norges Vels driftsundersøkelser foreslått en forhøyelse med 10 pst. på korn, melk, sauekjøtt, flesk og ull og 5 pst. på fett. Statens Kornforretning har kommet med forslag om kornprisene og foreslått 12 pst. forhøyelse for hvete, 24 pst. for rug, 20 pst. for bygg, 16 pst. for havre, 8 pst. og 7 pst. på henholdsvis grå og grønne erter. Samtidig foreslår forretningen den ekstraordinære trygd for hvete og rug forhøyet med 7 øre fra 4 til 11 øre, på bygg fra 1 til 8 øre og for havre fra 2 til 9 øre. Priskomiteens forslag er beregnet å skulle gi forbruksnæringen en øket inntekt på 135 mill. kroner. Landbruksdepartementets forslag gir 74 mill. kroner, mens Kornforretningens vil gi 10 mill. kroner på korn alene.

Sammenlignet med 1938/39 ville en få følgende prisforhøyelser for de viktigste vareslag:

	1938-39	Gjeld priser	De nye forslag		
			Priskom.	L.dept.	Kornforr.
<i>Planteprodukter:</i>					
Hvete pr. 100 kg	24	42	50.40	46	47
Rug		38	45.60	41.80	47
Bygg		35	42.00	38.50	42
Havre	18	32	38.40	35.20	37
Poteter		15	13	15	

Husdyrprodukter:

Melk	17.7	37.50	46.50	42
Oksekjøtt	121	300	375	315
Sauerkjøtt	145	325	425	360
Flesk	126	300	375	360
Egg	150	400	425	

Det er ikke mulig i denne relativt korte gjennomgåelse å komme utførlig inn på alle punkter i forslagene. Det prinsipielle grunnlag for forslaget fra Landbruksrådets priskomité er at det skal gjennomføres slike prisforbedringer at jordbruket får samme lønnsevne som andre næringer. Dette vil etter komiteens mening bare bli tilfelle dersom rasjonelt drevne gårdsbruk kan skaffe eieren og hans folk en arbeidsinntekt som er 85 pst. av den gjennomsnittlige arbeidslønn i industrien. Skulle dette mål nås, hevder komiteen at de någjeldende produsentpriser i jordbruket må økes med gjennomsnittlig 50.3 pst. Komiteen anser selv for utelukket at en kan gjennomføre slike prisforhøyelser og kommer derfor med det subsidiære forslag som en har gjort rede for ovenfor. Komiteen bygger sine forslag på en beregning av et inntektsbudsjett for hele jordbruket basert på at avkastningen i 1946 vil være ca. 80 pst. av 1939.

Det kan kanskje ha sin interesse å nevne prisene på en del viktigere jordbruksvarer i Sverige og Danmark. Prisnivåene i disse land ligger omtrent på samme høyde som i Norge, noe høyere i Danmark. Mens prisstigningen i Norge på hvete er 75 pst. og det nå foreslås 110 pst., har den i Sverige vært 55 pst., i Danmark 82 pst. På meierimelk er prisstigningen i Norge 112 pst., foreslått 163 pst., i Sverige er den 69 pst., i Danmark 100 pst. For svin er den i Norge 138, foreslått 197, i Sverige er den 65 pst., i Danmark 53 pst. De absolutte priser målt i landets valuta utgjør prisen for hvete i dag i Norge kr. 42 pr. 100 kg, foreslått kr. 50.00, i Sverige er den kr. 27.00 og i Danmark kr. 29.50. Ved sammenligningen må en dessuten ta hensyn til korntrygden i Norge. Produsentprisen på melk er i Norge 37.5, foreslått 46.5, i Sverige er den 23.82 og i Danmark 25.00. For oksekjøtt er prisen i Norge kr. 3.00, foreslått kr. 3.50, i Sverige er den kr. 1.60, i Danmark kr. 1.95. Disse tall er kanskje ikke tilstrekkelige til å belyse forholdet helt ut, men de angir ganske tydelig at vi i Norge har et helt annet nivå enn i de andre nordiske land.

Skal den av priskomiteen foreslåtte prisforhøyelse gjennomføres, vil den bety en stigning i levekostnadsindeksen på 9.5 points. Skulle en slik stigning av indeksen avføde et lønnskrav, er det klart at en med en gang har en rent inflatorisk prisbevegelse i gang. Norges Kjøtt- og Fleskesentral har ved en henvendelse til Regjeringen da også framhevet at dette ikke skal skje. Den anfører at forbrukerne i Norge får finne seg i å betale disse høyere priser uten kompensasjon og dermed imøtekomme et etter sentralens mening helt berettiget krav om likestilling i lønnsbetalingsevne. Det rent politiske og økonomiske spørsmål er således: Vil de grupper av befolkningen det her gjelder, altså først og framst lønnsarbeiderne, påta seg å bære denne nedsetting av sin levestandard for å imøtekomme dette krav? Det er dette grunnleggende spørsmål en ikke kan komme forbi i denne sak. Jeg tror vi står oss på å formulere spørsmålet slik som det virkelig er. Det gjelder her en overføring av inntekter fra en gruppe til en annen, fra forbrukerne, dvs. lønnsarbeiderne, til jordbruksnæringene. Er vi villige til det? Jeg overlater til denne forsamling å gi svaret på dette spørsmål.

Jeg finner i denne forbindelse å burde framkomme med en del mer alminnelige betraktninger om den framtidige jordbrukspolitikk. Jeg vil gjerne gjenta at disse betraktninger står helt ut for egen regning. Analyserer en grunnlaget for stigningen i vår levestandard i mellomkrigstiden, tror jeg neppe noen kan være i tvil om at denne særlig skyldes utviklingen av vår industri og ikke mindre av vår handelsflåte. Det er en stigning også i avkastningen av jordbruket, målt rent mengdemessig, men likevel kan det neppe være tvil om at industrien og skipsfarten bidro vesentlig til den forholdsvis store økning i levestandarden som vi kunne konstatere. Den gangen var det iallfall i store deler av mellomkrigstiden en betydelig arbeidsløshet slik at det ikke var noen konkurranse mellom jordbruket og industrien om arbeidskraften. I dag er det en påtagelig alminnelig mangel på arbeidskraft og det sies jo direkte at det er en konkurranse mellom industri og jordbruk om arbeidskraft. Når det i dag ropes om «tilbake til jordbruket», må en være klar over at det da kreves at en skal ta arbeidskraften fra andre yrker som også har behov for den. En forhøyelse av jordbruksprisene for å trekke arbeidskraft til denne næring, vil jo nødvendigvis måtte avføde et krav fra andre næringer igjen om øket lønnsbetalingsevne for å dekke sitt behov for arbeidskraft. Det skulle være klart at dette ikke

er måten å løse våre problemer på. En kan dessverre ikke skape arbeidskraft bare ved penger.

Priskomiteen mener gjennom sine beregninger å ha bevist at lønnsbetalingsevnen i jordbruket er lavere enn i andre yrker og trekker derav den slutning at en må heve den evnen gjennom høyere priser. En kan imidlertid også snu det om og si at komiteen har bevist at vi disponerer vår arbeidskraft på en lite økonomisk måte. Den har bevist at avkastningen pr. arbeidsenhet er større i andre næringer enn i jordbruket, og det på et tidspunkt da jordbruket mottar betydelige subsidier. Jeg er fullt klar over at i dag er prisene på verdensmarkedet så abnorme at prisene på korn f. eks. ligger like høyt ute som her hjemme. Men jeg vil da minne om at Kornforretningens innkjøpspris på hvete f. eks. 1938/39 var 11 øre pr. kg. Når matmangelen i verden forhåpentlig om forholdsvis kort tid er avhjulpet, vil situasjonen igjen medføre en betraktelig lavere pris på korn ute i verden. Da vil det framtre ganske klart at hvis vi opprettholder de nåværende jordbrukspriser i Norge, vil dette bety et enormt tilskudd fra forbrukerne til jordbruksnæringene. Allerede de tall jeg anga for Sverige og Danmark skulle vel godtgjøre dette i tilstrekkelig grad.

Overfor sjølbergingssynspunktet som for øvrig med rette trekkes fram i diskusjonen, tror jeg det er riktig også å nevne at av vårt behov for korn under krigen med de lave rasjoner vi da hadde, er over halvparten dekket av de lager vi hadde i 1939 og av den import som tyskerne fikk i stand under krigen. En nevner også at vi under krigen vesentlig fra Tyskland og tysk-okkupert område fikk innført mer enn 1 års forbruk av alminnelig matfett, og som alle vet er vårt sukkerforbruk helt og holdent avhengig av import.

Ved vurderingen av de næringspolitiske problemer må en ta tilbørlig hensyn til at de aldersklasser som nå kommer inn i arbeidsfør alder, er betydelig mindre enn i mellomkrigstiden. Veksten i den arbeidsføre del av befolkningen i 1930-årene har fortsatt under krigen, men i stadig avtagende grad. I 1950 vil det være balanse og deretter nedgang i et hvert fall fram til 1955. I denne situasjon blir det et avgjørende spørsmål hvilken vei vi velger i vår næringspolitikk. Vil vi fortsatt heve vår levestandard, må dette etter min mening fortrinnsvis skje ved en utvikling av vår industri bygget på våre naturlige kraftkilder. Skal vi kunne skaffe arbeidskraft til denne utvikling av indu-

strien, må det skje en omlegning av vårt jordbruk slik at dette kan klare seg med relativt mindre arbeidskraft. Dette er ikke noe som kan skje på ett år, 2 år eller 5 år. Det er en lang utvikling som her må til. Etter mitt skjønn er en økning av industribefolkningen en nødvendig forutsetning for en øket nasjonalinntekt og dermed for lønnsomme priser for jordbruksprodukter. Det er på denne måten en etter min mening kan skape en virkelig likestilling mellom næringene.

Der hvor forholdene ligger til rette for det, må det skje en omfattende rasjonalisering og mekanisering av vårt jordbruk. Jeg tilføyer at dette problem om industri i forhold til jordbruket ikke er særregnet for vårt land. Diskusjonen pågår også i Sverige og en ser at en der drøfter en sammenslutning av bruk for å skaffe de produksjonsenheter som er nødvendige. Selskapet for Norges Vel's beregninger viser at de større bruk lettere kan oppnå lønnsommere resultater.

Jeg kan ikke forlate dette avsnitt om vår framtidige jordbrukspolitikken uten å peke på den inkonsekvens som her gjør seg gjeldende ved at det på et tidspunkt da det åpenbart er en betydelig mangel på arbeidskraft til jordbruket, ropes på nye store bevilgninger til nye bureisingsbruk og annet tidskrevende arbeid, f. eks. jord- og skogforbedringsarbeider som altså vil konkurrere direkte om arbeidskraften til driften i de bestående bruk. Alle er enig om at de påbegynte bruk må fullføres.

Mitt syn på kravene er at en ikke kan gå til en alminnelig heving av jordbruksprisen, men at det kan bli spørsmål om korreksjon. Jeg bygger da på forutsetningen om at en heller ikke går med på noen generell lønnsforhøyelse, bare visse utjevninger for de dårligst betalte. Jeg vil i den forbindelse bemerke at jeg tror at de større bruk også i dag kan betale høyere lønninger til leiet arbeidskraft enn de faktisk gjør.

Jeg nevnte foran at jordbruket i dag får en forholdsvis større del av nasjonalinntekten enn i 1939. Fra Selskapet for Norges Vel's driftsundersøkelser gjengis en del tall som viser utviklingen av nettoinntekten fra 1932/33 til 1943/44:

Gårdsbruk:		Kr. pr. bruk		
		1932-33	1938-39	1943-44
Østlandet	I under 100 dekar	1 500	2 735	6 401
	II 100—200 «	2 960	5 645	10 163

	III	200—300	«	4 335	7 481	14 216
	IV	over 300	«	4 804	11 869	24 678
Trøndelag	I			2 912	4 005	6 529
	II			3 270	6 267	11 518
Vestlandet	I			1 673	2 763	8 007
	II			2 344	4 919	10 159
Sørlandet	I			1 858	2 133	4 290
	II			2 323	4 499	8 894
Fjellbygder	I			1 672	2 755	4 831
	II			2 402	3 631	7 714
Nord-Norge				2 015	3 164	5 223

Når jeg således prinsipielt holder på at en ikke i dag bør gå til alminnelig lønnsforhøyelse eller forhøyelse av landbruksprisene, er det fordi jeg tror at det vil være riktig å holde på stabiliseringslinjen som etter mitt skjønn vil bli sprengt hvis en går med på disse forhøyelser. Jeg vil ikke skremme med «vill» inflasjon for det vil ikke inntreffe så lenge en har en så fremragende leder av priskontrollen som prisdirektør Thagaard. Jeg vil ikke utelukke at en heving av nivået kan være en riktig utvikling, men jeg ønsker en skal være klar over hva da skjer. Det vil bli en glidning i nivået, og etter min oppfatning vil det ikke være til arbeidernes fordel. Jeg viser i denne forbindelse til følgende nye uttalelse av 29. mars 1946 fra Det Økonomiske Samordningsråd.

«Etter rådets oppfatning har stabiliseringspolitikken hittil svart til sin hensikt. Prisnivået er holdt stabilt og ytterligere ukontrollerte og tilfeldige forskyvninger i de økonomiske forhold er dermed hindret. Denne politikk har videre gjort det mulig å rette på mange av de urimelige forhold krigen og okkupasjonen skapte. Den økonomiske utjevningsspolitikk som var påbegynt alt før krigen har kunnet fortsette. Det har vært ro i arbeidslivet og arbeidseffektiviteten er stadig øket.

De resultater som en således kan se av den hittil førte økonomiske politikk tilsier etter Rådets oppfatning at slik forholdene ligger an bør en sette alt inn på å fortsette denne linje. Det er ikke minst hensynet til lønsmottakerne og de små inntekts-takerne i det hele som er avgjørende for Rådets standpunkt i denne sak. Hvis stabiliseringen oppgis, vil en risikere en inflasjonsartet prisstigning som erfaringsmessig blir til skade for lønsmottakerne.

Rådet mener videre at en vesentlig øking av subsidiene er uforenelig med en fortsatt stabilisering. Rådet vil peke på at skal kravene om øking av pengeinntektene ved subsidier imøtekommes overfor en gruppe vil dette kunne føre til forsterkede krav fra andre grupper. Det vil etter Rådets mening dog være forsvarlig å nytte statsmidler til å bedre kårene for barnerike familier med lave inntekter. En vil derfor straks tilrå at en omfattende barnetrygd blir satt i verk snarest.

For øvrig er det Rådets oppfatning at en ytterligere utjevning mellom og innenfor gruppene må skje i takt med en reell bedring av de økonomiske forhold i landet.

Dersom en med rette skal kunne vente en stadig øket arbeidsinnsats fra lønnsnetttagernes side, må en sikre disse at bedringen av de økonomiske forhold i rimelig utstrekning også kommer dem selv til gode. Rådet vil derfor peke på ønskeligheten av at det ved lønnsrevisjoner foruten til den nåværende indeksregulering også blir tatt tilbørlige hensyn til produktivtets- og rentabilitetsutviklingen. Rådet er oppmerksom på at dette forutsetter en betydelig forbedring av den nåværende økonomiske statistikk. En tillegger imidlertid dette spørsmål så stor betydning at en slik utbygging av statistikken må gjennomføres.»

Det har vært nevnt at en kunne gå til ytterligere subsidier for å unngå prisstigning. Det må jeg si ganske bestemt nei til. Det prinsipielle utgangspunkt for subsidiene er at en regner med at de priser som nå betales for enkelte varer, er påvirket av rent forbigående prisforhøyende faktorer, således f. eks. den spesielle knapphet på sukker ute i verden slik at prisene av den grunn er ekstraordinært høye. En kan subsidiere vekk disse tilfeldige toppene for å bevare det en antar vil være et varig kostnadsnivå. Skal en søke å eliminere virkningen av en alminnelig lønnsforhøyelse, er det imidlertid ikke lenger tale om en slik subsidiering, men om et forsøk på å eliminere den alminnelige høyning av kostnadsnivået. Det er en umulighet i det lange løp. Spesielt gjelder det spørsmålet om bortsubsidiering av alle de prisforhøyelser som har vært foreslått i jordbruket. Det ville bety at en ville få en varig subsidieordning hvor altså den gamle og omtvistede korntrygd bare ville være en dråpe i havet. Det ville ikke være mulig på noe som helst tidspunkt å få balanse i vårt budsjett og ville sikkert stille seg

hindrende i veien for gjennomføringen av ønskelige påkrevde sosiale tiltak.

En kan spørre om det ikke kunne være ønskelig å få et høyere nivå. Svaret beror her på den framtidige prisutvikling ute i verden. En kan konstatere en betydelig prisstigning som sannsynligvis også vil fortsette. Men hvis en kan bygge noe på tidligere erfaringer, må en regne med et omslag. Jeg vil i den forbindelse peke på den store avhengighet av prisutviklingen ute i verden spesielt for våre eksportvarer. Hvis vi innstiller oss på et høyt kostnadsnivå og prisene begynner å falle ute i verden, vet en jo av trist erfaring hvor vanskelig denne tilpassningsprosess er. Det er nok å minne om tilstanden i 1920-årene. Spesielt når en tar hensyn til de store fraktene en må betale, kan en nok si at prisene ute i verden ligger i overkant av nivået her slik at det er vanskelig å holde prisen på importvarer nede. Det er således et meget heldig valg at pundkursen ble satt til 20 og ikke til 24, idet en i siste fall ville hatt en meget betydelig prisstigning allerede. Sammenligner en kostnadsnivåene kunne en således si at det var mulig å gå noe høyere opp. Men det kunne da bety at en i sin tid ville få betydelige vansker med å tilpasse seg det nye kostnadsnivå ute i verden. En bør her være oppmerksom på at vi i teknisk henseende nå ligger svært tilbake i våre eksportindustrier med den minskede konkurransevne som følger av det når avsetningsvanskene på nytt gjør seg gjeldende.

Jeg tror lønnspolitikken på lengre sikt bør bygge på at en ikke bør komme høyere med prisene enn at de ikke behøver å gå ned når prisomslaget kommer slik at lønningene kan stige med arbeidseffektiviteten som holder lønnsutgiften pr .produisert enhet uforandret. Den tanke som har vært satt fram om lønnsregulering etter en effektivitetsindeks har derfor prinsipielt meget for seg, hvis en slik beregning praktisk lar seg gjennomføre, hva jeg antar vil by på store vansker.

Spørsmålet om inntektsfordelingen og inntekstutjevningen kan heller ikke ses isolert som et problem om priser og lønninger, men må ses i sammenheng med sosialtrygdene som jo innebærer overføring av inntekter fra enkelte grupper til andre. Også gjennom disse trygder er det mulig å skape en utjevning i inntektsforholdene i landet og dermed en utjevning og stabilisering av levkårene for de enkelte grupper. Jeg nevner

syketrygden, ulykkestrygden, alderstrygden og ikke minst barnetrygden.

Mens det etter min oppfatning neppe for øyeblikket er mulig å komme lenger på den stabiliserings- og utjevningseien en hittil har bygget på, skal jeg imidlertid få lov å nevne at prisdirektøren har lagt fram en plan for omlegging av prispolitikken kombinert med en barnetrygd, slik at en kunne oppnå en ytterligere lettelse for dem som sitter særlig vanskelig i det, nemlig familier med flere barn. I dag får alle uansett inntekt og forsørgelsesbyrde godt av de pristilskudd som gis på vedkommende vare. En familie bestående f. eks. av far og 2 sønner, alle i arbeidsfør alder og i fast arbeid med kanskje en inntekt samlet på 15 000—20 000 kroner får samme tilskudd som en familie på mann og hustru og 2 små barn hvor en inntekt på tredjeparten skal dekke utgiftene. Det er all grunn til å hefte seg ved de forskjellige typer av forbruksenheter eller husholdninger, ikke minst fordi det også gjennom krigsårene har foregått en betydelig forskyvning i befolkningssammensetningen. Riktignok har barnetallet begynt å gå opp igjen, men framleis har det vært en stigning i arbeidsfør alder, anslagsvis 55—60 000 som er kommet inn i denne gruppe under krigen. Da det samtidig bare i liten grad har foregått boligbygging, betyr det at disse inntekter som de nye arbeidsføre har fått, tilflyter allerede eksisterende husholdninger eller forbruksenheter. En slik stønad som prissubsidiene gir til slike forbruksenheter, er ikke påkrevet i dag. Den plan jeg nevner bygger da på at en skal sette opp prisene til de alminnelige forbrukere på de viktigste forbruksvarer med andydningsvis følgende beløp: Melk 10 øre, smør 1.25 pr. kg, margarin 0.50 pr. kg, brød 10 øre pr. brød. For neste budsjettår ville slike prisforhøyelser redusere pristilskuddene med ca. 90 mill. kr. Sløyfer en også pristilskuddene på kjøtt og flesk, som bare i liten utstrekning inngår i barnas kosthold, vil en spare ytterligere 32 mill. kr., tilsammen 122 mill. kr. Ved denne innsparelse kunne en finansiere en alminnelig barnetrygd til alle barn under 16 år, dvs. 720 000 barn. En kunne tenke seg denne trygden i form av et kontantbidrag kr. 100.00 pr. barn, dvs. samlet 72 mill. kr. pr. år, og rabatter med kr. 100.00 til 150.00 pr. barn med en rabatt av eksempelvis 30—35 øre pr. liter melk, 30—35 øre pr. brød og 1.00 til 1.55 pr. kg smør eller margarin. Etter de nåværende rasjoner ville dette betinge en samlet rabatt på

mellom 125.00 og 150.00 pr. barn pr. år. Ordningen bør dog ikke ha noen tilknytning til selve rasjoneringsystemet, men gå ut på at det ytes rabatter for bestemte varer med et bestemt beløp pr. år. Hvis de maksimale satser som jeg antyder, blir brukt, ville de samlede utgifter til barnetrygden andra til 180 mill. kr. pr. år. Trekker en herfra de beløp som innsparer, de 122 mill. kr., skulle nettoutgiftene til barnetrygden beløpe seg til 58 mill. kr. pr. år.

De tall som er antydnet, er valgt således at indekstallet for levekostnadene vil forbli uforandret. Levekostnadsberegningen bygger nemlig på en forbruksgruppe på 2 voksne og 2.2 barn. Forhøyelsen for de voksne forbrukere vil oppveies av rabatten til barna, og dessuten ville da familiene få kontantbidragene ekstra uten at dette medregnes i beregningsgrunnlaget. Etter min mening ville gjennomføringen av en slik plan bety et viktig skritt på veien i retning av en rasjonell befolkningspolitikk.

Utgiftene til en slik barnetrygd ville etter dette forslag til en viss grad overflyttes direkte til ikke-forsørgere. Jeg tror dette er en riktig linje i den nåværende situasjon. Framfor alt er det et godt utgangspunkt for en riktig befolkningspolitikk i framtiden. Det er klart at systemet er til ugunst for ikke-forsørgere, men skal en kunne tale om solidaritet mellom gruppene, måtte det vel være i en slik sak som denne. Det bør være en sterk sosial oppfordring til ikke-forsørgere til å være med å bedre kårene for dem som er forsørgere og som derigjennom utreder utgiftene ved investering i den nye arbeidskraft som vokser opp. Her er et punkt hvor det er all grunn til å appellere til solidaritetsfølelsen.

Etter forslaget har en tenkt å ta med alle barn uansett forsørgernes inntekt. Dette kan kanskje synes lite rasjonelt. Men hvis en skal utelate noen etter inntektsgrenser, vil følgen være en meget stor administrasjon som ellers kan unngås. En har regnet med at hvis en unntar forsørgere på inntekter på over kr. 9 000.00, vil en bare spare 4 pst. Ved å ta med alle vil en også unngå å sette fattigdomsstemplet på dem som får rabattkort.

For enkelte ikke-forsørgere som ikke lenger har arbeidsevne, men lever f. eks. av alderdomspensjon, er det klart at en må søke et botemiddel mot prisstigningen i form av økte pensjoner. Dette vil altså betegne en merutgift på alderstrygden og komme i tillegg til utgiftene ved barnetrygden for øvrig.

En slik omlegging av prissystemet som jeg har antydnet er meget påkrevet også av administrative og pristekniske grunner. Jeg skal få gjengi hva prisdirektøren har sagt om dette spørsmål:

«For melk er utbetalingsprisene til produsentene nå delvis kommet høyere enn de fastsatte detaljpriser. Den gjennomsnittlige utbetalingspris er ca. 37.5 øre med 3 øres tillegg til produsentene i fjord- og fjellbygder. Detaljprisene er henholdsvis 36, 38, 40 og 42 øre pr. liter i de forskjellige prisgrupper. Dette skaper ikke større ulemper for den melken som produsentene leverer til meieriene. Derimot blir det en del vansker når det gjelder den melk som selges direkte fra produsent til forbruker. De produsenter som her oppnår mindre enn svarende til den gjeldende utbetalingspris har krav på stats-tilskudd, og det forutsetter særskilt oppgjør med hver enkelt direkte leverandør. Ordningen ville bli meget enklere dersom en forhøyer detaljprisene slik at de — eventuelt etter fradrag av omsetningsskatt — blir i samsvar med eller høyere enn de utbetalingspriser som produsentene har krav på.

Forskjellen mellom produsentpriser og detaljpriser er ennå større når det gjelder smør. Detaljprisene for fjellsmør i pris-sone III er således for tiden kr. 4.50 pr. kg. Produsentene kan imidlertid oppnå en pris på henved kr. 8.00 pr. kg. De vil derfor være sterkt fristet til å levere alt sitt smør til en fastsatt produsentpris og kjøpe smør tilbake til detaljpris. En viss begrensning følger visstnok av rasjoneringsbestemmelsene, men det synes ikke å være tilstrekkelig. Nå kan en riktignok si at de som produserer smør bør komme i samme stilling som de produsenter som leverer all sin melk til meieriet og kjøper smør tilbake til detaljpris. Det kan naturligvis også framholdes at det er riktig at alle produsenter på den måten får tilskudd for det smør de bruker selv. Det har dog opprinnelig ikke vært tanken at produsentene skulle ha tilskudd til sitt eget hjemmeforbruk. Landbruksrådets pris- og avsetningskomité har i sine forslag til nye priser også gått ut fra at tilskudd ikke skal ytes til hjemmeforbruk. Forhøyer en detaljprisene for smør, vil fristelsen til tilbakekjøp bli mindre. Helt borte blir den dog neppe så lenge detaljprisene holdes vesentlig lavere enn den pris produsenten oppnår.

For ost er forskjellen mellom produsentpriser og detalj-

priser ikke så stor at de i nevneverdig grad skulle friste til tilbakekjøp.

De gjeldende priser for brød og mel er heller ikke rasjonelle. Det er her grunn til å framheve forskjellige forhold. For det første er prisene for alminnelig husholdningsbrød for lave i forhold til de gjeldende melpriser og bakkingsomkostninger. Bakerne taper derfor på husholdningsbrødet, men tjener til gjengjeld altfor meget på loff og annet finere bakverk. For å få en rasjonell priskontroll for bakerne er det, som utredet i en annen forbindelse, nødvendig å forhøye prisene på det alminnelige husholdningsbrød, samtidig med at en skjærer ned prisene på loff og finere bakverk. Det alminnelige husholdningsbrød vil gjennom en slik omregulering antagelig måtte forhøyes fra 53 til 60 øre i Oslo-distriktet. Til dette kommer imidlertid at prisene for brødmel er altfor lave. For det alminnelige finsiktede brødmelet er engrosprisen nå kr. 34.00 pr. 100 kg. For det mørke melet er prisen kr. 30.00 pr. 100 kg. Med disse priser vil det lønne seg for produsentene å levere alt sitt korn til Kornforretningen og kjøpe igjen mel til de lave priser. Verre er det at de lave melpriser inneholder en sterk fristelse til oppføring. Det mørke melet koster nemlig ikke mer enn kraftforet, når en regner etter forverdien. Så lenge det er mangel på kraftfor vil det ikke være mulig å oppheve mel- og brødrasjoneringen. For å få et rimelig forhold til kraftforprisen burde melprisen settes betraktelig opp.

De største administrative vansker møter en ved tilskuddsordningen for kjøtt og flesk. Det er greit nok å ordne med subsidiene for de varer som omsettes gjennom Norges Kjøtt- og Fleskesentral. Det går også noenlunde bra med de varene som formidles gjennom kommisjonærene. En del kjøtt og flesk omsettes imidlertid direkte fra produsenten til detaljister og dette skaffer langt større arbeid. Verst er det imidlertid når det gjelder tilskuddene til de enkelte produsenter for det salg som de foretar til sine egne arbeidere. Her er det ytterst vanskelig å føre kontroll og fristelsen til fusk er derfor stor. Til dette kommer at også når det gjelder kjøtt og flesk er de priser som produsentene oppnår høyere enn de de kan kjøpe tilsvarende varer for. Produsentene vil derfor stå seg på å levere hele sitt slakt til videresalg og dekke seg ved kjøp til reduserte detaljpriser. Hittil har det visstnok ikke vært store misbruk

på dette område, men det kan komme. Det er derfor i høy grad ønskelig om en kunne komme vekk fra den nåværende tilskuddsordning for kjøtt og fleisk.»

Jeg vil sterkt anbefale at en tenker nøye gjennom denne saken. Så vidt jeg kan se, er dette kanskje den eneste måte hvorpå en kan få gjennomført en alminnelig barnetrygd på i dag. En bør være enig om at en slik barnetrygd må vi ha så snart som overhodet mulig. Jeg vil i denne forbindelse nevne at en slik ordning uten tvil ville hjelpe på forholdene også på landsbygden. De priskrav som nå foreligger fra jordbruket, ville, om de etterkommes, føre til fortrinsvis bedring for de større bruk. Det vil ha liten eller ingen innflytelse på de små bruk hvor alle produkter forbrukes i husholdningen. For en småbruker med en jordflekk på 10 mål og med eksempelvis 3 barn å forsørge ville det utvilsomt bety atskillig mer om han får et kontanttilskudd av kr. 300.00 pr. år og kr. 450.00 i rabatter, tilsammen kr. 750.00, enn om han skal få noen øres prisforhøyelse på den melk han selv forbruker. Jeg skulle også anta at jordbruket tatt som gruppe ville tjene betydelig på selve systemet. En anslår at nettogevinsten for jordbruket ville være omkring 50 mill. kr. Jordbrukere som selv produserer de varer som rabattene gjelder, skal i stedet for kjøp av vedkommende vare kunne gjøre bruk av den til innkjøp av kraftfor eller kunstgjødsel. Slik har gjeldende rabattsystem også vært praktisert i Sverige.

Jeg legger stor vekt på denne omlegging av systemet bl. a. fordi det da blir lettere å avvikle selve subsidieordningen, idet en dermed når ned til gjengs pris på et tidligere tidspunkt enn det ellers ville være tilfelle. Det synes også å være grunn til å understreke de gunstige helsemessige sider ved en slik omlegging, idet en på denne måten kan avpasse rabatten etter det forbruk en anser ønskelig f. eks. å sikre hvert barn under 16 år 1 liter melk pr. dag når produksjonsmulighetene for dette foreligger. Jeg bare nevner dette, idet jeg går ut fra at statsråd Oftedal i sitt foredrag om sosialtrygdene vil komme nærmere inn på denne side av saken.

Den enkeltes levestandard er ikke bare bestemt av inntekt i forhold til priser og tilskudd gjennom sosialtrygdene, men også av de skatter en må betale.

Alle våre skatter er blitt sterkt forhøyet under krigen. Så store krav som det nå stilles til staten både til gjenoppbyg-

ging, til utdannelsesformål, helseformål og sosiale formål, må en regne med at det ikke vil bli noen vesentlig endring i skattene framover.

En har bebudet en omlegging av omsetningsskatten, slik at en får denne gradert etter forbrukets art. Men en gjør riktig i å regne med at en må ha en inntekt av denne omsetningsavgift på i et hvert fall 200 mill. kr. også for de gjenstående budsjettår til gjenreisingsperioden er ute i 1950 etter planen. Skatten bør da utlignes med en alminnelig sats, eksempelvis på 3—4 pst. på all omsetning og tilleggsavgifter gradert etter forbrukets art.

Det er satt ned en komité til å behandle omsetningsskatten og omleggingen av den, men en kan ikke regne med at denne komité blir ferdig med sitt arbeid så tidlig at en kan foreslå noen forandring for 1946—47. Om omsetningsavgiften er for øvrig å si at den er medregnet i prisindekstallene som danner grunnlaget for lønnsoppgjørene.

Hvorledes kombinasjonen omsetningsskatt—pristilskudd virker i fordelingsmessig henseende vil framgå av følgende regnestykke som gjengis etter konsulent Aukrust i Samordningsrådet:

«Om vi forutsetter at pristilskuddene tilfaller alle forbrukere med samme beløp, vil dette med de nåværende tilskudd svare til 100 kroner pr. person pr. år (300 mill. kr. delt på 3 mill. innbyggere). Forutsetningen holder naturligvis ikke helt stikk, idet en må regne med forbruket av de subvenerte varer varierer noe med bl. a. bosted og alder. Vi kan eksempelvis regne med at en familie svarer omsetningsskatt (10 pst.) av $\frac{2}{3}$ av utgiftene sine, mens det ikke svares omsetningsskatt av resten (utgifter til hus, foreningskontingenter, direkte skatter osv. I virkeligheten vil nok de «omsetningsfrie» utgifter variere noe med totalutgiftene pr. familiemedlem, vesentlig på grunn av at den direkte skatt er progressiv og slik at en familie betaler omsetningsskatt av en større del av totalutgiftene jo lavere utgiftene er). I så fall vil en familie med en totalutgift på kr. 1 500.00 pr. husstandsmedlem betale like mye i omsetningsskatt som den får tilbake i subsidier, nemlig kr. 100.00 pr. husstandsmedlem pr. år (10 pst. av kr. 1 500.00 \times $\frac{2}{3}$). Er utgiftene pr. husstandsmedlem mindre enn kr. 1 500.00 pr. år, vil familien tjene på kombinasjonen omsetningsskatt—pristil-

skudd, mens den vil tape på ordningen dersom utgiftene er større enn kr. 1 500.00 pr. år.

Forutsetningen for dette regnestykke er naturligvis skjematisk, men tallene gir likevel et inntrykk av hvordan tilskuddsordningen virker.»

Overforbruksskattene som en kanskje kan kalle avgiftene på brennevin, øl, tobakk, inngangspenger, er forhøyet sterkt under krigen. Så lenge den nåværende varemangel gjør seg gjeldede, er det neppe noen grunn til å sette ned disse skattene. En rammer derigjennom et forbruk som folk kan unngå om de ønsker, og er i alle land betraktet som velegnede skatteobjekter.

De direkte skatter er også steget betydelig under krigen, ikke bare regnet i prosenter, men også fordi de skattefrie fradrag er bibeholdt uforandret til tross for prisstigningen. For å lette trykket på de mindre inntekter overveier Regjeringen i forbindelse med budsjettet 1946—47 å foreslå en forhøyelse av de skattefrie fradrag med 50 pst. Det er mulig at en kommer til å sette en inntektsgrense på f. eks. 10 000.00, men det er også mulig at dette bringer med seg så store administrative vanskeligheter at det ikke er umaken verdt. Overfor de uttalelser som av og til framkommer om muligheten for en enda sterkere direkte beskatning av større inntekter i bedriftene, vil jeg gjerne ha sagt at en må være klar over at en så lenge en har et samfunn bygget vesentlig på privat eiendomsrett, må en også bevare motivene til den økonomiske virksomhet. Det gjelder ikke bare beskatningen av lønsmottakerne — det er jo for så vidt en av grunnene til at en foreslår forhøyelse av de skattefrie fradrag. — Men det gjelder i like høy grad om bedriftene at en ikke kan beskatte dem så sterkt at interessen for en øking i aktiviteten borfaller. Grensen kan kanskje være elastisk, men kan i et hvert fall ikke se helt bort fra den i vurderingen av problemene.

Det foreligger forslag om innføring av mer familievennlige reduksjonstabeller for kommunalbeskatningen, og det er å håpe at denne sak kan legges fram for Stortinget i nær framtid.

Jeg kan ikke avslutte denne gjennomgåelsen av pris- og stabiliseringspolitikken uten i tilslutning til statsministerens uttalelse å komme med et par bemerkninger om den politiske side som bl. a. Wigfors også kom inn på i sitt utmerkede foredrag i Norsk-Svensk Forening forleden kveld.

Før trådte fagorganisasjonen fram som en kravsguppe i

samfunnet. Den rettet krav til et samfunn hvor andre med annen oppfatning hadde den bestemmende makt og myndighet. I dag er det oss selv som har denne makt og myndighet. En er i dag i den stilling at en kan gjennomføre både prisforhøyelser og lønnsforhøyelser. Men spørsmålet er om dette er riktig økonomisk politikk ut fra vår egen bevegelses interesser. Som jeg sa i finanstalen, vi må fri oss fra forestillingen om at pengene danner grunnlaget for velstand og høynet levestandard. Vi er i dag satt på den prøve å vise at vi evner å ta de praktiske konsekvenser av dette syn. Vi må være klar over at en forhøyelse av lønningene og en forhøyelse av prisene ikke stiller landet som helhet og heller ikke uten videre de enkelte grupper gunstigere enn før. Vi kan ikke ved noe pengepolitisk middel eller ved noe kunstgrep løpe fra den kjensgjerning at vår levestandard jevnt over ikke kan komme over 90 pst. av nivået i 1939. Men en slik forhøyelse av priser og lønninger kan sparke bena unna det faste grunnlag vi hittil har bygget på. Jeg selv har ansett det riktig åpent og ærlig å si fra at jeg ikke tror at det er politikk som er heldig i dette øyeblikk. Dette er problemer som vi vil komme til å stå overfor i lang framtid og som er uvegerlig knyttet til en tilstand med noenlunde full beskjeftigelse, hvor det altså med andre ord er konkurranse om arbeidskraften. En slik konkurranse vil som over alt ellers ha en tendens til å trekke prisene på vedkommende vare oppover. Vi må da huske på at vi i stor utstrekning er et eksport—import-land hvor prisene på verdensmarkedet er bestemmende for lønnsomheten også i vårt land. Når en da samtidig er klar over at vi internasjonalt har bundet oss gjennom tilslutning til Bretton Woods-avtalene til ikke å kunne opp- eller nedregulere valutakursene med mer enn 10 pst., vil vår bevegelsesfrihet også i det innelandske prisnivå være begrenset. Jeg anser de saker som nå foreligger som den første alvorlige prøve på om vi klarer å se den store sammenheng i den økonomiske politikk og forsøker å avpasse stengene og hjulene i det økonomiske maskineri til hverandre. Det er en like viktig og framfor alt en vanskeligere oppgave enn å forsyne maskineriet med den fornødne smøreolje, slik som en fornuftig pengepolitikk bør være det i et ekspansivt samfunn. Jeg håper og tror at vi virkelig evner å løse denne oppgave på en måte som er tilfredsstillende for det norske folkesamfunn.

Dirigenten takket de to foredragsholdere på kongressens

vegne, en takk som representantene sluttet seg til med sterkt bifall.

En meddelelse: Valgkomiteen har møte i sekretariatets møtesal klokken 14.

Konrad Nordahl: Meningen er at vi skal få et foredrag av sosialministeren. Når vi har fått det, skal jeg tale om tariff-situasjonen og så skal vi ta diskusjonen under ett.

Fortsatt behandling av granskningskomiteens innstillinger.

Gunnar Bråthen: Den redegjørelse Tangen og Brendberg ga i går var for en stor del bygget på utviklingen i 1941. Når det gjelder 1940 og den utvikling som da fant sted og opposisjonen, så hadde det sitt nøye sammenheng og for de 2's vedkommende i Kommunistpartiets stilling til krigen på det *da-værende* tidspunkt. Vi hadde vennskapspakten mellom Sovjet og Tyskland. Først senere kom de til et endret standpunkt. Hva var årsaken hertil? Det hadde i oktober måned vært en konferanse i Berlin, hvor Molotov var til stede. Da han kom tilbake til Russland merket en en påtakelig endring i kommunistenes stilling. Dette har hatt avgjørende betydning bl. a. for Tangen. En må se dette i samband med opposisjonens ønske om fred med Tyskland. En slik framgangsmåte måtte grense inn på landssvik. Jeg hadde på det tidspunkt ikke noen forbindelse med folkene i Oslo og har ikke noe personlig utestående hverken med Tangen eller Brendberg. Vi så imidlertid med mistro på Landsorganisasjonen og det fordi vi førte en 2 måneders krig, mens en her ble overrasket på en natt. Det har selvsagt også sin betydning i bedømmelsen. For meg som tillitsmann i Nord-Norge var det nødvendig å slå fast at det gjaldt å holde fagorganisasjonen fast så lenge det gikk og at jeg skulle gi signalet den dag det ikke lenger var mulig å holde den. Jeg sa fra at vi ikke måtte følge sentralledelsen i Oslo, hvor Tangen da var kommet til. Den borgerlige front hos oss spurte da også om det var så at Landsorganisasjonen for fulle muggen kjørte over i nazismen. Så kom signalet hvor jeg sa fra at jeg hadde min politiske oppfatning, og den var ikke til salgs. Det førte til krav om min avsettelse. Når jeg ikke ble avsatt på det tidspunkt, skyldes det ikke Landsorganisasjonen, men tyskerne som ikke ville ha vanskeligheter. Angrepet på

Russland var forestående og da ville de ikke ha bråk. Men da det var begynt så tok de ikke bare meg, men 100 andre også. Den prinsipielle side ved granskningen ble avgjort i går i og med votingen, hvor kongressen sluttet seg til selve prinsippet i granskningskomiteens innstilling. Det som står igjen er selve straffeutmålingen og behandlingen. Wivegh antydet en linje i går og jeg er stemt for det og vil henstille til ham å stille forslag, så saken snarest kan sendes redaksjonskomiteen og debatten derved begrenses. Det er en formell forskjell på Tangen og Brendberg. Skulle jeg imidlertid behandle den politisk, så måtte straffen for Brendberg bli større enn for Tangen. Men vi skal behandle saken ut fra representantskapets vedtak, og det som det her gjelder er deres stilling som tillitsmenn i fagorganisasjonen. Tangen sa i går at han ikke forsto hvordan han kunne bli Landsorganisasjonens formann. Men jeg synes at en i den forbindelse kan se på Alb. Johannesens redegjørelse. Straks etter 18. august sier han at han var til stede på et møte og hvor tyskerne var misfornøyd med Landsorganisasjonens ledelse og sa til Halvard Olsen og Meyer at de måtte se å finne en ny ledelse. Helt fra like etter 18. august er dette spørsmål behandlet og det har vært konferert om det. Det ville ha vært naturlig at du, Tangen, straks hadde gitt sekretariatet beskjed om det. Når ikke det ble gjort, så var det fordi du personlig var interessert i å gå inn for å få avsatt Volan. Hvilke personlige motiver du hadde, vet jeg ikke. Det var 5 punkter for hans ledelse av Landsorganisasjonen:

1. Arbeid for en enhetlig Landsorganisasjon. (I tysk terminologi ensbetydende med arbeidsfront).
2. Landsorganisasjonen skulle avholde seg fra enhver politisk virksomhet.
3. Nøye samarbeid med statsråd Meidell i Sosialdepartementet.
4. I beste forståelse med Nasjonal Samling.
5. I forståelse med de tyske myndigheter.

Jeg synes at den måte skiftet skjedde på og betingelsene for dette, ikke kan avstedkomme annet, enn at kongressen må gå inn for granskningskomiteens innstilling, men det kan bli tale om en tidsbegrensning. Når Brendberg gikk inn var det fordi kommunistene hadde interesse av å komme inn i Landsorganisasjonen, det var et politisk utgangspunkt. Men jeg er enig med Wivegh i den linje han var inne på, det er et skille her.

Ivar Lie: Når vi står oppe i behandlingen av denne sak så lang tid etterpå og skal felle våre dommer, så er det atskillig lettere i dag å se hva som den gang var galt og dømme det. Men den gang det skjedde var det ikke så enkelt. Var det bare så enkelt var det greit. Men er det det? Hele opplegget i denne sak gjelder ikke bare disse 2 personer. Det er et politisk spill. Hvordan sto vi den 9. april 1940? Det kommunistiske parti var satt i karantene, våre folk var kartotekført og en sto i ferd med å gå til angrep på dem. Nordahl sa at han hadde instinktet i orden og visste sin plass. Det var jo bra. Men var det alle? I mitt distrikt søkte vi og kom i forbindelse med sentralledelsen og vi hadde dem etter hvert. Midtpunktet for oss var det, og på et tidlig tidspunkt ble en av Tangen, Brendberg og Hansteen gjort oppmerksom på hvilket spill Halvard Olsen, Erling Olsen og Håkon Meyer drev. Vi ble som sagt oppmerksom på dette og innstilte oss deretter. Brendberg holdt foredrag i Harmonien for fulle hus og alle var enige om at det var den riktige linjen en skulle følge. Hvor er hovedparten av 84 manns komiteens medlemmer i dag? Ottar Lie, min egen bror, som gikk i døden uten å gi Gestapo et ord, Henry W. Kristiansen, Lars Nordbø, Bjarne Dalland og alle de andre, som ble skutt. Var det i arbeid for tyskerne? Var det ikke i arbeid for en norsk front? Disse skal vi huske når vi nå skal felle dom. For å ramme det kommunistiske parti så går en fram på samme måte som da det gjaldt Finnlandskrigen. Det er storkapitalen som har interesse av å holde sprengningen av arbeiderklassen vedlike. Det er sagt at selv i denne sal sitter det tillitsmenn som frivillig gikk i arbeidstjeneste. Det er riktignok ikke medlemmer av det kommunistiske parti. Det er folk som deltok i kurs på Sørmarka i denne tid. De var ikke medlemmer av det kommunistiske parti. Hadde Volan fortsatt sitt medlemsskap i det kommunistiske parti så hadde han i dag stått ved siden av Tangen og Brendberg. Da hadde han også vært blant dem som skulle straffes.

Torbjørn Henriksen: Jeg synes en legger diskusjonen unødvendig bredt an. Bak det hele ligger storkapitalen sier man. Men hva er forholdet? Etter representantskapets vedtak har kongressen fått seg forelagt en sak som organisasjonen har funnet det nødvendig å granske. Når det gjelder redegjørelsen til Tangen og Brendberg burde de ha tatt det konkret og begrenset seg til det som er saken og holdt alle utenforliggende

ting vekk. Vi er ingen riksstett. Vi kan ikke blande oss inn på alle områder. Rammen for saken er: norsk fagbevegelse. Det er ut fra det vi må behandle forholdet. Hvem kan ikke som Volan sa ha vurdert feil? Men når det først tales om politisk bakgrunn, så gå tilbake til møtet den 15. juli 1941. Hvem deltok der, tilsammen 17 stykker, samtlige medlemmer av det kommunistiske parti. Det var grunnlaget. På tross av sekretariatets passive motstand så skulle de bringe det over i positivt arbeid. Det var en vanskelig tidsperiode. En søkte dog å holde linjen klar, men på den ene side hadde en tyskerne og N.S., på den annen side hadde en de oppløsende tendenser som var til stede. En kommer ikke vekk fra at om tyskerne hadde lyst til å skifte ledelse i Landsorganisasjonen, så har opposisjonens arbeid framskyndet det skifte. Det kan en nå se i øynene og det var riv ruskende galt. Det er første gang i dag at jeg hører at Brendberg var personlig sekretær for Tangen. Hvis det var riktig faller det større ansvar på ham. Nå, slik var det før 28. september 1940. Men etter det da? Etter at Tangen og Brendberg kom? Ble det annerledes da? Se på side 12 i beretningen for 28. september 1940 til 10. september 1941 om naziagitasjonen i Meddelelsesbladet. Les det og en vil se at en der søker å trekke Landsorganisasjonen inn på en helt ny linje. Vi skulle trekkes inn i samarbeid med de andre. Det var det første bevis etter skiftet. Jeg må si at granskningskomiteens innstilling ikke er så fyldig som den burde være. Det var sagt fra formannen i granskningskomiteen at det ikke var kommet noen påtale fra noe hold i fagorganisasjonen mot London- og Stockholms-sekretariatet. Hvorfor da ikke si tydelig fra i konklusjonen? Når det gjelder dommen over Tangen og Brendberg så kan jeg ikke si annet enn at det er en svær dom. Jeg ville anse det riktig at hele saken ble sendt redaksjonskomiteen med supplering av granskningskomiteens formann, så en fikk et riktig og objektivt grunnlag å votere over.

John Wivegh foreslo:

Kongressen fatter følgende vedtak:

1. Kongressen golkjenner granskningskomiteens forslag angående Jens Tangen.
2. Da Martin Brendberg har innrømmet at han begikk en feil ved å delta i opposisjonens virksomhet i 1940 og da det er klarlagt at han har deltatt i det illegale arbeid hele tiden etter 10. september 1941, finner kongressen å kunne inn-

skrenke seg til å gi sin tilslutning til granskningskommisjonens flertalls uttalelse om opposisjonens virksomhet i sin alminnelighet og at Brendberg ikke kan inneha tillitsverv inntil videre.

3. Kongressen godkjenner Stockholms- og Londonssekretariatens virkdomhet under krigen.
4. Kongressen godkjenner granskningskomiteens forslag med anmerkninger angående tillitsmenns befatning med Riksforhandlingene i 1940.
5. Kongressen godkjenner granskningskomiteens flertallsinnstilling angående Møllersen-saka.

Johan Didriksen: Det er rettet kritikk mot granskningskomiteen bl. a. fordi at den ikke har gransket London- og Stockholms-sekretariatene og en del andre tillitsmenn. Videre er det sagt at innstillingen var bygget på ondsinnede personers beskyldninger og ut fra politiske motiver. Jeg savnet både fra Tangen og Brendberg en virkelig imøtegåelse av våre påstander i saken. Granskningskomiteen viser også til lagmannsrettsdommen mot Halvard Olsen, Erling Olsen og Håkon Meyer. Det rammer også Tangen og Brendberg. Det er kritisert at komiteen ikke har tatt positivt standpunkt til London- og Stockholms-sekretariatet. I erkjennelse av at denne kritikk er noe berettiget er jeg bemyndiget til på flertallets vegne å endre disse innstillinger således: *Side 29.* I stedet for «konklusjon» inntas: Da der heller ikke er framkommet begrunnet kritikk over dette arbeid på noe punkt, mener komiteen at kongressen bør godkjenne sekretariatets virksomhet. Konklusjon: Stockholmssekretariatets virksomhet godkjennes. *Side 30.* Londonsekretariatet. 3dje avsnitt, fra ordene: «Ellers gjelder», samt konklusjonen, utgår. I stedet inntas: «Heller ikke her har noen bedømmelse av arbeidet med enkelte saker vært foretatt, og kritikk over dette har ikke kommet til komiteens kunnskap. Sekretariatets virksomhet bør godkjennes av kongressen. Konklusjon: London-sekretariatets virksomhet godkjennes. Når det gjelder vurderingen av Tangen og Brendberg så har granskningskomiteen også vært inne på det. Men hvis det er slik at Brendberg er klokere enn Tangen, så skulle han dømmes strengere. Han gikk frivillig til dette arbeid, mens Tangen jo kan si at han ble tvunget inn av tyskerne. Brendbergs ansvar er like stort som Tangens. Det sies at det er en hård straff å bli ekskludert av fagorganisasjonen og at det skal meget til når

en går til dette skritt. I dette tilfelle foreligger saken helt opplagt. Dette er også en åtgjerd mot framtidig lignende framferd.

Hans Bjerkholdt: Spørsmålet her er i virkeligheten ikke et indre anliggende bare for fagorganisasjonen, men det gjelder hele det norske folk. I det øyeblikk da arbeiderklassen står i ferd med å ombygge samfunnet i sosialistisk retning kan en ikke unngå å granske sakene for derved å komme fram til de riktige slutninger. Granskningskomiteen har imidlertid gått utenom selve saken og den sier at den har manglet materiale. Det er en politisk fallitterklæring av høyeste rang. Innstillingen er helt utilstrekkelig på de vesentligste punkter. Rettelsene som nå er kommet i innstillingene viser det. Å begå feil i en vanskelig tid er ingen katastrofe, men hvis en ikke hurtigst tar lærdom derav og den riktige konklusjon, så kan det bli en katastrofe. Det arbeid som ligger foran oss består ikke først og fremst i å henge enkelte personer, men å se å komme fram til sakene og til sannheten. Det kommunistiske parti er angrepet. Det er ingen hemmelighet at det gjorde mange feil og vi vil fortsatt komme til å begå feil. Men vi har alltid hatt viljen til å lære av feilene og korrigere tingene. Under Furubotns ledelse står vi som et lysende eksempel blant partiene. Landssvik! Forsiktig med den slags beskyldninger overfor det kommunistiske parti. Det kommunistiske parti har gjort sin innsats sammen med de øvrige. En vil ikke oppnå resultater med samlingen hvis en skal fortsette med den slags beskyldninger. Volan følger instinktet. Det duger ikke for politikere. Arbeiderne og arbeidernes ledelse må tilegne seg en klar erkjennelse av situasjonen på et hvert tidspunkt og forhold. Vi kritiserer ikke arbeidermassene at de tok feil under Finnlands-krigen, men vi kritiserer de politiske ledere. Tangen er ingen svak mann som det sies. Det er bare et tilfelle at ikke også Brendberg er blant de døde.

Marcus Gustavsen: Jeg har i mange år vært organisasjonskamerat med Tangen og Brendberg. Jeg tror ikke Tangen var blitt det redskap han ble hvis han ikke hadde stått under den innflytelse han kom. Tangen var for svak til å kunne ta standpunkt som var i flukt med arbeidernes interesser. Han fikk advarsler. Jeg så hvem som var tilbake i april dagene i 1940. Framnes og jeg forsøkte å komme i forbindelse med Bygningarbeiderforbundets ledelse, men det lyktes ikke. Etter

en del besvær fikk vi avhentet Tangen på Bryn. I forbundsledelsen var det avtalt at hvis tyskerne kom så skulle en samles på et avtalt sted. De som møtte opp var Bergseth, Aasvestad og Mørkhagen. De kom på den annen side og var med til Stockholm. Jeg har et levende inntrykk av at det ikke var noe godt samarbeid mellom disse tre. De meldte seg til kontoret, men fikk ordre om å melde seg på Victoria Terrasse. Jeg skal ikke kritisere eller insinuere noe mot Tangen der. Men det ble ikke gjort noe for å få de inn i stillingene igjen. Da forbundsledelsen skulle suppleres satte Tangen seg allerede sommeren 1940 imot at jeg kom inn i ledelsen istedenfor den ene. Men Halvor Sørum kunne han ta inn. Han var kommunist og hvem drev da politikk? Skulle jeg reise ut så skulle jeg ha en foredragsdisposisjon å holde meg til. Det forbauser meg at kommunistpartiet har tatt Tangen inn og forsvarer ham.

Harald Fjeldstad: Vi er ikke kommet så særlig langt når det gjelder å bedømme de foreteelser vi hadde under krigen. Hvis vi ikke tar hensyn til det utviklingstrin arbeiderklassen sto på da krigen kom, så kan vi heller ikke bedømme saken. Når det er sagt at kommunistene har gjort det til et politisk spørsmål, vil jeg minne om granskningskomiteens formann som begynte med et angrep på det kommunistiske parti. Det tales om opposisjonsgruppen av 1940. Men var det ikke naturlig at det ble opposisjon da vi fikk lønnsnedslaget? Jeg legger også vekt på at en ikke har funnet å kritisere det nedslag. En skal ikke feie unna de som hadde en annen oppfatning av sakene. Vi så hvilken storm arbeidsrettens dom vakte. Vi må få en objektiv vurdering. De som den gang satt i ledelsen satt i en vanskeligere stilling enn medlemmene. Spørsmålet er om det materiale komiteen har hatt er tilstrekkelig til at vi kan ta avgjørelse. Jeg mener nei og av mange grunner. Jeg mener at det her er personlige grunner til stede. Kan en ved en ny undersøkelse finne at disse har vært landssvikere, så må det behandles av de alminnelige rettsorganer. Nordahl henstilte nærmest til Tangen selv å begjære seg siktet. Da har vi ikke annet å gjøre enn å vedta det forslag som er framsatt her av de 48 representanter. Hvis vi ikke har tilstrekkelig selvkritikk så vil vi ikke lære av de feil vi har begått. Jeg festet meg ved en uttalelse av Wivegh om at Brendberg kunne man stille i en særstilling. Det synes å være personlige motsetningsforhold til stede mellom Wivegh og Tangen. Jeg vet ikke om det er så,

men en kunne få det inntrykk. Men hva sier han så videre? «Kommunistpartiet må ta klart standpunkt til Arbeiderpartiets samlingsgrunnlag, hvis ikke så må kongressen si tydelig hvor skapet skal stå.» Hvis vi ikke får vekk alt det smuss i mentaliteten så går vi til grunne alle sammen.

Møtet hevet.

ETTERMIDDAGSMØTET FREDAG 10. MAI

Dirigenter: *Henriksen — Berntsen.*

Protokollen fra formiddagsmøtet referertes og godkjentes uten bemerkninger.

Fortsatt behandling av granskningskomiteens innstillinger.

Lars Evensen: Først et par ord om granskningskomiteens bemerkninger vedrørende London- og Stockholms-sekretariatene. På representantskapets møte ble der gitt rapport fra begge sekretariater. Når det gjelder det annet punkt, Møllersens rapport har jeg ikke noe å si til granskningskomiteens flertalls innstilling. Men jeg vil peke på et par ting i samband med dette. Vi var enige om at det var det faglige arbeid som skulle varetas og at det ikke skulle føres politikk. Men når det gjelder det punkt i Møllersens rapport om de samtaler som ble ført så glemmer han å meddele at han kom med en introduksjon fra Fritjof Strøm i Nordland, som vi var bekjent med var kommunist. Han kom senere til Sverige og han la da ikke skjul på at han var kommunist. Tror en at Tranmæl eller jeg ville benytte en som kom med en introduksjon fra en kommunist og informere ham og bruke ham som politisk kurer? Møllersens fikk all den støtte og hjelp som det var riktig å gi ham. Men en kan ikke stille spørsmålet slik som Skramstad gjør det at Møllersens er mer til troende enn andre. Det er beklagelig at Møllersens har latt seg bruke her. Han var en av de mange som gikk som kurer mellom Norge og Sverige. Fritjof Strøm deltok i det faglige arbeid i Stockholm og vi hadde forhindelse med ham. Det ble ikke anket fra Strøm eller andre mot den hjelp de hadde fått. Jeg tror det er riktig når det hevdes at dette skulle brukes i et bestemt politisk

øyemed og det er beklagelig under slike forhold. Tangen—Brendberg. Der forstår jeg Skramstad slik særlig etter Lundins innlegg at det ikke er noen forskjell på Volan som gikk inn i Landsorganisasjonen og tok formannsstillingen og på Tangen. Men Volan var kongressvalgt tillitsmann i Landsorganisasjonen, og det var nærliggende å ta ham som formann. Det er ingen likhet mellom Volan og Tangen her. Volan gikk inn etter sekretariatets enstemmige vedtak. Tangen gikk inn etter tyskernes oppdrag. Et det ikke da forskjell? Tangens inngang i Landsorganisasjonen var sluttsteinen på tyskernes målbevisste arbeid for å omforandre Landsorganisasjonen. En ting er å arbeide for sine synspunkter innenfor organisasjonen, en annen ting er å lage organisasjoner utenfor og som i dette tilfelle bruke okkupasjonsmakten til å fremme sine interesser. Godkjennes det så skapes det dermed presedens for at en i framtiden kan organisere motstand utenfor de regulære organisasjoner. De som har vært sterke til å forsvare Tangen og Brendberg er de som ellers krever effektivt oppgjør med landssvikerne.

Eugen Wiig: Jeg finner at det punkt vi i dag behandler har meget med det vi behandlet i går nemlig opplysningsarbeidet å gjøre. Det er talt om feil av Tangen og andre og vi har ganske sikkert begått feil alle. Det er bare det at vi så våre feil og endret vår linje. Men gjorde alle det her i landet? Vi så hvordan de i Moskva på forhånd gjorde opp med den 5. kolonne. Det var Moskvaprosessen, som skapte slikt røre også her i landet den gang. Der tok man feil, men har en innrømmet det? Nei. En må derfor oppta feilene til granskning for ikke å komme opp i lignende forhold. Meningen med denne sak er å søke å skape presedens for å knuse N.K.P. Men vi skal være oppmerksom på at det er to ideologier som står mot hverandre. På den ene side Churchill og hans drabanter, som også vil et demokrati og den linje som representeres av Sovjet som går ut på et økonomisk demokrati. Alle arbeidere som er sanne venner av demokratiet må samles mot reaksjonen. Det var beklagelig å høre en av gjestene her ved åpningen si at kampen skulle føres mot diktatur både mot øst og vest så vidt jeg forsto ham. Mot en slik konsolidering må vi være på vakt. Arbeiderklassens eneste redning er at Sovjet-Unionen består. Gjennomførte vi deres demokrati så er vi framme i sosialismen og kan skape et lykkeligere forhold for menneskene. De vestlige allierte har også gjort meget i denne krig, det er så. Men det

ser ut til at Sovjets innsats skal stikkes under stol. Det eneste riktige i denne sak er å vedta det forslag som er stensilert og omdelt på representantenes bord. Skal disse dømmes må også de dømmes som gikk inn for et riksråd.

Olaf Bjerke: Først vil jeg sette fingeren på behandlingsmåten. Vi kan fastslå at vi ikke er innkalt til granskningskomiteen, det er ikke blitt avkrevd oss en redegjørelse. Overfor en hver rett har en den adgang. Jeg tok det opp i sekretariatet. Til å begynne med skulle bare Tangen innkalles til kongressen. Men til slutt ble det til at de alle fikk adgang. Vi ser at Quislingene her i landet og i Nürnberg får anledning til å forsvare seg. Når det gjelder denne sak, så må vi se på situasjonen som den lå an den gang. Jeg husker at vi satt sammen i det kommunistiske polbyrå og hørte Quislings tale. Det gikk kalt nedover ryggen på oss. — — — Kommunistene var på plass den hele tid. Selv har jeg deltatt i illegalt arbeid til jeg ble arrestert og jeg kan takke Ottar Lie for at jeg ikke ble skutt. Vi innrømmer at vi har begått feil, men det var ikke godt å handle rett i alle forhold den gang. *Alle* tillitsmenn skal granskes, også de som har samarbeidet med de kommissariske formenn, og ikke bare noen enkelte. Når det gjaldt Administrasjonsrådet så var alle de fire politiske partier med på det. De var videre med på å ville avsette det og opprette et riksråd. Landsorganisasjonen var også med der og skal ikke da de også granskes? Jeg går ut fra at ved Torbjørn Henriksens forslag om å sende saken til redaksjonskomiteen at vårt forslag blir sendt dit, slik at vi kan få en felles klar avgjørelse. Det går ikke an å drive samarbeid med de borgerlige partier på den ene side og på den annen side ta kamp mot kommunistene. Det er slike saker vi skal se på. Hvordan er det i Amerika og England? Hvordan kjører de fram mot Sovjet? Hvordan var stillingen i Tyskland før verdenskrigen? Det var splittelse og dermed også grunnlag for nazismen og det svekket arbeiderklassens kamp. Derfor vil jeg så alvorlig jeg kan si at vi skal ikke gå så lettvindt igjennom dette og fortsette å bekjempe hverandre. Vi skal innrømme våre feil og jeg sier at vi har begått feil. Men jeg vil også ha sagt at samlingen skal ikke være slik at kommunistpartiet puffes ned i en sekk og at en så knytter den igjen og dermed anser seg ferdig med den. La oss være enige om å se på saken, som den ligger an, ut fra den situasjon som den gang var til stede.

Martin Tranmæl: I samband med det store rettsoppgjør

som pågår, vil det være rimelig at arbeiderklassen selv foretar sitt rettsoppgjør for derved å ha slagkraft utad. Det nytter ikke å tale om isfront utad og silkefront innad. Det er grov demagogi å stille problemet slik som det gjøres her med å tale om storkapitalen. Det er kort og godt spørsmålet om en opprydning som her foreligger. Når det er blitt et politiske spørsmål så skyldes det Tangen og Brendberg og de andre kommunister har fulgt etter. Skylden ble i 1940 lagt på England for overfallet på Norge. Friheten og Arbeideren var på like fot i sitt overfall på England. En kan videre se de mest grove overfall på Det norske Arbeiderparti. Det var ikke en opposisjon, det var en splittelse av folket som ble bedrevet. Midt under okkupasjonen skulle en i strid med grunnloven og folkets innstilling, søke å finne fram til fred med Hitler og nazismen. Det peker på *landssvik*. De andre får ta sitt ansvar. Tangen og Brendberg får ta sitt. De kongressvalgte tillitsmenn var sparket ut av sine stillinger. Har en flere vitnesbyrd behov? I en tid da vi burde ha stått sammen, spesielt arbeiderklassen. Vi så Furubotn i Arbeideren den 18. august, midt under samlingsforhandlingene komme med den såkalte Møllersens-rapport. Det var for å torpedere samlingsforhandlingene og en ble karakterisert som kapitalens lakeier og det i en tid hvor det mer enn noensinne er nødvendig å stå samlet. Møllersen kom fra Mo i Rana til Sverige og han ble mottatt med all elskverdighet. Det som tillegges meg er løgn og usannheter. Det verste er at en mann som en betror seg til kan forsimples slik. Det er betegnende at den rapport som ble utarbeidet *her* i byen ble liggende i 14 dager for å «varme» seg. Da vi så kom til møte i samlingsforhandlingene forlangte de at jeg skulle fratre. Det var tydelig at det gjaldt å sprengte forhandlingene.

Konrad Karlsen: Tangen uttalte at da Nordahl og andre forlot ledelsen, hvem skulle da være ledelse? Det var vel deres mening fortsatt å være ledelse i fagorganisasjonen i de frie områder. Nå, det varte ikke lenge før det meste av landet var okkupert, men det kunne ikke Nordahl og Evensen da vite. De mente å kunne lede arbeidet bak de norske linjer. Hvor jeg og Brendberg var og redegjorde for situasjonen der merket en ikke noen kritikk, sa Tangen. Det kan vel så være, men de var vel redd for å si sin mening. Hvor jeg var der møtte vi kritikk og uvilje og de gikk ut av organisasjonen. Jeg var tilfeldigvis i Oslo da skiftet i Landsorganisasjonen ble foretatt den 30. september i

1940. Tangen sa at det ville være bra om jeg overvar et sekretariatsmøte som skulle holdes samme dag. Tangen framholdt her at nå måtte ikke hver mann reise rundt i distriktene og si forskjellig om forholdene, nå skulle det vær en annen linje som skulle følges. Hva besto den nye linje i som skulle legges til grunn? Det var ikke noen skjerpet kamp mot nazismen og heller ikke om aktivitet når det gjaldt bedring av arbeidsforholdene. Det var ikke noe dypt skille mellom Tangen og Brendberg. De har på forskjellig måte i en vanskelig tid skadet og svekket arbeiderklassen. Var det så at de begge var med i denne såkalte «positive linje», så må de dømmes. Skal Brendberg dømmes mildere må det være for de ting han senere har gjort i det illegale arbeid. Da Bygningsarbeiderforbundets vedtak om eksklusjon av Tangen forelå for representantskapet var det prinsipielt enig heri, men en fant at det var riktig at også hans sak ble gransket av den komité som det var vedtatt skulle nedsettes for å granske alle tillitsmenns forhold. Da kunne en vel ikke si at det var politikk i saken? Det går i det hele tatt ikke an å si at dette er politikk. De er et *faglig* spørsmål.

Martin Brendberg: Det var påstanden om at N.K.P. har forsvart Tangen og meg. N.K.P. har ikke forsvart oss, men det gir oss anledning til å rehabilitere oss så vi fortsatt kan få delta i arbeiderklassens kamp. Men når det gjelder spørsmålet om politikk, så er det blitt et kampspørsmål mellom D.N.A. og N.K.P. Vi vil at *alle* skal granskes. De som sto i spissen for arbeidet med administrasjonsrådet må også granskes. Jeg har referert en erklæring fra Regjeringen om at det var et redskap for tyskerne. Men i dag er det rett! Videre de som arbeidet for å avsette konge og regjering. Slikt karakteriserer en for landssvik. Vi vil ha granskning av alle tillitsmenn, de i London som de i Stockholm og de som var hjemme. Den granskningskomité som har vært sammen har ikke hatt tid eller materiale til å framlegge saken slik at en objektivt kunne ta stilling til den. Det som var gjort fra begynnelsen og fram til skiftet i Landsorganisasjonen har jeg sagt var uriktig. I granskningskomiteens flertalls innstilling står det at jeg var Tangens personlige sekretær. Det er noe sludder. I mindretallets innstilling står det at jeg tiltrådte 28. september. Jeg tiltrådte ikke samtidig med Tangen. Når det gjelder det illegale arbeid, så er det ikke av ny dato, vi drev det fra 16. august 1940. Vi hadde kontakt med Nordahl og Evensen før Landsorganisasjonen ble besatt av nazi-

kommissarer. Da det illegale arbeid i fagorganisasjonen ble planlagt, så deltok også vi i det. Historien har aldri vist at en splittet arbeiderklasse har vunnet fram. Det har bare tjent reaksjonen. En kan bare peke på Tyskland, Frankrike, og vi kan peke på vårt eget land, når det ikke var bedre stelt hos oss da tyskerne kom. Dette skyldes den politikk som var ført forut. Kampen mot bolsjevismen er reaksjon og unnskyld Tranmæl at vi kaller det reaksjon. En tjener ikke arbeiderklassens interesser ved å dømme ærlige arbeidsfolk. Det er en positiv linje vi vil følge. Vi vil også granskning, men da skal alle forhold granskes og slik at en virkelig kan gå styrket ut av det.

Peder Birkeland: Brendberg nevnte at splittelsen innen arbeiderklassen var en fare, og det har han rett i. Men det er nettopp det 84-mannsgruppen dannet grunnlaget til. De som forsvarer Tangen og Brendberg sier at russerne ryddet opp sin 5. kolonne. Men vi skal være oppmerksom på at de som brøt ut her i landet hvoriblant de 84 er forløper for det samme. Her gjelder det spørsmålet hva disse 2 har gjort overfor fagorganisasjonen. Det er det vi skal behandle. Det gis tydelig uttrykk for hva de ville i det første nummer av Meddelelsesbladet etter skiftet der det bl. a. heter: «I det lange løp vil virkningen være den samme som den demonstrative uvilje som har vært tilkjennegitt fra enkelte hold helt siden 9. april mot å erkjenne den nye tingenes tilstand. Medlemmene vil forlate sine organisasjoner i resignasjon og selvoppgivelse. Det gjelder derfor at alle krefter settes inn i positivt arbeid for å bevare medlemmene og for å vareta deres øyeblikkelige daglige interesser og å foreta den omstilling som organisasjonen både i dens form og innhold som den nye situasjon krever.» De retter dette mot alle som sto på fagorganisasjonens grunn og som instinktvist gikk inn i kampen. Da dette arbeidet ble grunnlagt i 1940 var det en bevisst splittelse og den tok sikte på å erobre fagorganisasjonen. Vårt forbund vegret seg lenge for å skrive under lojalitetserklæringene. Vårt forbund og Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund. I den anledning mottok vår varaformann, Omar Gjesteby den 5. oktober følgende skriv:

På grunn av den oppståtte situasjon anmoder vi deg om å sende Landsorganisasjonen en skrivelse, hvori du klart og uforbeholdent tilkjennegir hvorvidt du kan tilpasse deg den nye situasjon og lojalt arbeider sammen med ditt forbund og Landsorganisasjonens nye ledelse. Dette svar må være oss i

hende innen *mandag den 7. ds.* Før et tilfredsstillende svar foreligger, kan du ikke fortsette som viseformann i ditt forbund. Med solidarisk hilsen. For A.F.L. Sekretariatet. Jens Tangen (sign.)

Dette er ikke behandlet i sekretariatet. Kommentar er overflødig. Motstandsviljen skulle knekkes. Med hvilken rett kunne Tangen avsette varaformannen i vårt forbund? 14. november fikk en del medlemmer i vårt forbund, som en vel antok hadde de samme interesser eller var mottagelige for disse følgende:

De innkalles herved til møte i Sekretariatsalen *fredag den 15. ds. kl. 17.30.* Til behandling foreligger situasjonen innenfor Norges Handels- og Kontorfunksjonærers forbund. Undertegnet Jens Tangen og Erling Olsen.

Ledelsen i forbundet skulle avsettes fordi den ikke var lojal overfor Tangen. Nå, det gikk ikke. Ledelsen fortsatte inntil de andre tillitsmenn måtte gå. Men dette er dokumenter som viser at motstandsbevegelsen skulle knekkes. Hensikten var å undergrave fagbevegelsen. I denne tid var det at Tangen og Brendberg lot seg bruke mot arbeidernes interesser. På grunnlag av disse handlinger skal de dømmes. Vi skal ikke være redd for å ta et slikt oppgjør.

Asbjørn Larsen: Jeg skal ta kongressen med meg ut på arbeidsplassen. Hvordan så arbeiderne på utviklingen? Jeg skal bare nevne det møte som ble holdt her i salen, hvor Volan talte og ba om arbeidernes tillit og fikk den. Arbeiderne reagerte fornuftig i de forskjellige situasjoner. På arbeidsplassen drev en sabotasje og gjorde alt for å skade okkupanten og da var det fortredelig å se det spill som foregikk. Da Tangen ble tilsatt i dette arbeid så var jeg sammen med jernarbeidere oppe hos Tangen. Vi fikk et forstemmende inntrykk av at Tangen intet kunne gjøre for oss. Jeg betraktet ham som en sprellemann for tyskerne. Hadde vi ikke hatt den slags folk, så hadde tyskerne hatt enda større vanskeligheter. En skulle ha ventet at disse tillitsmenn hadde bedømt situasjonen bedre enn oss på arbeidsplassen. Til slutt vil jeg si: la de døde hvile i fred.

Klaus Kjelsrud: Jeg vil korrigere Tangen på et punkt. Det var ikke kommet noen protester mot at Tangen eller Brendberg kom inn i Landsorganisasjonen, sa han. Men jeg vil da referere fra Opland faglige Samorganisasjons møte i oktober 1940. Vi forlangte at Tangen og Erling Olsen skulle komme opp. Til

Gjøvik kom Chr. Henriksen fra Arbeidsmannsforbundet, til Lillehammer kom Brendberg og det ble ett av de merkeligste møter i mitt liv. Han la opp sitt innlegg etter beste nazimønster. Den politiske linje som var lagt opp av Nygaardsvold måte ende som det gjorde i 1940, sa han. Akkurat som N.S. Og han fortsatte: Så rømte Kongen og Regjeringen og fra London har en forsøkt å propagandere. Da var det en tordenrøst som sa: Stopp. Er du kommet fra Landsorganisasjonen for å fortelle oss vrøvl? I den øvrige del av innlegget dempet han etter dette tonen noe ned. Men hele salen var i kok og så mye juling som han da fikk har jeg aldri sett noen få. Og så sa han: Forsamlingen kan tro hva den vil, men her har jeg en disposisjon som er utarbeidet av Landsorganisasjonens formann, Tangen, og det er den jeg taler etter. Det var noe av det ynkeligste jeg har hørt. Tangen sier at det ikke har vært protestert. Jeg sa til Tangen under representantskapsmøtet at vi vil ikke se Brendberg mer og kommer han, så skal han få svolk og vi skal jage ham tilbake til Oslo. Enda kan Tangen si at det ikke har vært protestert mot ledelsen i Landsorganisasjonen.

Hjalmar Larsen: Det er hvirvlet opp en masse støv og søkt å tåkelegge det som er skjedd. Det var forfriskende å høre siste taler. En kunne være fristet til å gjenta det som Lillehammermøtet sa at nå har vi fått nok. Det er nok å si i denne sak at da Landsorganisasjonens ansvarlige søkte å finne fram til en linje, så brøt denne opposisjon inn og skadet og kuldkastet dette arbeid. Vi skal forenkle hele saken. Granskningskomiteen ble nedsatt av representantskapet for å granske og behandle tillitsmenns forhold i et begrenset tidsområde. Over alt ropes det på oppgjør. En avviser silkefront. Fagorganisasjonen kan for sitt vedkommende ikke ta avstand fra et slikt oppgjør. Det er mulig at det er en forskjell på Tangen og Brendberg. Men da må det være i sterkere grad for Brendberg. Jeg har fått et ubehagelig verv å granske statsfunksjonærer og embetsmenn. I alt vesentlig grad har de stått utenfor N.S., men de har opptrådt unasjonalt. Men selv personer med over 10 års tjeneste innstiller vi til avskjed og i omfang er deres misgjerninger ikke så store som det som her foreligger. Jeg vil slutte med å uttale at komiteens innstilling opprettholdes slik som den foreligger for representantene.

Ingvald Haugen: Lundins framlegg her som først hadde 27 underskrifter og nå 48 går ut på at saken skal sendes til en ny

granskningskomité. Det er mulig at det er nødvendig for Lundin og hans folk. Men er det ikke nok, er det ikke tilstrekkelig å være oppmerksom på at kommunistenes stilling ble helt endret etter at avtalen mellom Hitler og Stalin kom i stand. Vi erindrer pressen den gang. Over hele verden forandret kommunistene sin antinazistiske stilling. En så mindre til nazismen da blant disse. Og da England og Frankrike erklærte Hitler krig fordi han overfalt Polen, så en at kommunistene fortsatte med snakket om imperialistisk krig osv. Det fortsatte til 22. juni 1941, da Hitler angrep Russland. Jeg glemmer aldri den dag, da kommunistenes avis kom ut i New York, jeg så Daily Worker bli hentet inn igjen av ungdommen. Da den så etter ett døgn kom ut igjen, hadde avisen et annet ansikt. Da var det ikke lenger en imperialistisk krig, slik som det tidligere alltid hadde lydt. Den virksomhet som Tangen drev var en 5. kolonne.

John Wivegh trakk sitt forslag tilbake.

Dirigenten: Det er ennå inntegnet ca. 30 talere. Vi har nå 1 dag diskutert denne sak, og det foreligger forskjellige forslag. Vi vil foreslå at forslagene nå sendes redaksjonskomiteen supplert med formannen i granskningskomiteen og at talelisten utstår til resultatet fra redaksjonskomiteen foreligger. Imidlertid vil Møllersen få ordet.

Forslaget ble vedtatt.

Hans Møllersen: Jeg takker først for at jeg har fått adgang til kongressen. Jeg skal ikke gå i detaljer om den rapport som har fått mitt navn som underskrift. Hvorfor jeg reiste i 1944? Nordlandsbanen var en av de viktigste arbeidsplasser nordpå. Hjemmefronten hadde betegnet det å være av nasjonal betydning også etter krigen. I stedsstyret satt Fritjof Strøm. Fagorganisasjonen arbeidet noe mer fritt der enn her nede. Strøm var også formann for det illegale faglige utvalg og hadde kontakt med Oslo. Så ble imidlertid formannen i det illegale faglige utvalg i Oslo arrestert og jeg reiste derfor til Sverige for å få i stand forbindelser. Jeg kom til Stockholm og jeg ble mottatt av Evensen på beste måte, og han bestred ikke min kompetanse som kurer. Han spurte heller ikke om hvem som var formann i dette illegale utvalg. Det ble så avtalt at jeg skulle få informasjonen hjemme hos Evensen. Han ga så en redegjørelse og vi ble enige om å opprette en fast kurer-tjeneste mellom Rana og Stockholm. Så var det Tranmæl som talte først om den norske regjering og dens stilling ute i verden og kom så inn på kommunistenes virksomhet her i landet, når det gjaldt pengeinn-

samlinger og illegale aviser. Framstillingen var slik at en måtte få det bestemte inntrykk av at det var kommunistene som sto bak at de illegale aviser på hjemmefronten ble tatt. Videre at det var kommunistene som sto bak arrestasjonen av møtedeltagerne på Deichman. Jeg fikk blekk og blyant av Evensen for å nedskrive det som meddeltes meg for at jeg ikke skulle glemme noe av det. Mottagelsen jeg fikk i Stockholm er det intet å utsette på. Men når jeg fikk slike informasjon, mente jeg det var min plikt å bringe dem til deres kunnskap som det gikk ut over. Det er antydning at rapporten er skrevet etter initiativ av Furubotn og for å skade samlingsforhandlingene. Da jeg kom tilbake informerte jeg utvalget, men vi var enig om på det daværende tidspunkt å holde dette innenfor vår egen midte, og ikke la det komme ut. Granskningskomiteen sier at det er gått 1½ måned fra min rapport ble laget og sendt til Oslo. Og det er sagt at Furubotn har fått den for å lage en sprengkile. Jeg har overlatt rapporten til ham som rette vedkommende. Evensen sier at Strøm kom over i 1944 og ikke beklaget seg over informasjonen. Hadde han gjort det, så hadde han vel ikke blitt mottatt.

Etter dette innlegg ble det en replikkveksel mellom Møllersen, statsråd Evensen, Martin Tranmæl og Hjalmar Larsen.

Punkt 10 c: Yrkesopplæringen.

Sekretariatet innstilte:

Representantskapet vedtok herom bl. a. følgende: «Yrkeskolene må hurtigst mulig utvikles dit hen at all ungdom som skal gå inn i praktisk yrke, kan gå igjennom en 2-årig yrkeskole bygd på folkeskolens avgangsklasse, med teoretisk og praktisk undervisning oppdelt etter de forskjellige yrker.

For å nå dette mål må det straks opprettes det tilstrekkelige antall velutstyrte yrkesskoler. Særlig bør en ta sikte på fylkeskoler med internater.»

Kongressen gir sin tilslutning hertil, og vil videre uttale:

Da vi er kjent med at Regjeringen i nærmeste tid vil sette fram en proposisjon om en 1-årig framholdsskole, bygget på folkeskolens 7. klasse, og det forutsettes at denne blir obligatorisk for all ungdom som ikke går over til videre boklig utdanning, er dette en utvikling i riktig retning. Framholdsskolen

må ta mest mulig hensyn til det praktiske livs krav. Fagene må først og fremst være norsk, regning, matematikk og engelsk. Videre må det, med hensyn tatt til elevens alder, gis en orientering i nåtidens kultur-, nærings- og samfunnsliv.

Til den praktiske opplæring må innredes gode velutstyrte sløydlokaler, skolekjøkkener og husstellokaler. Ved manuelle sysselsettelse vil elevene også delvis kunne finne fram til sine anlegg og interesser.

En slik framholdsskole vil i en utgrepet grad lette yrkesopplæringen. Og en kan, som et første trinn, utbygge en tilfredsstillende 1-årig yrkesskole for en rekke forskjellige yrker, hvor også lærlingeskolens (den tekniske kveldsskoles) 3-årige pensum går inn.

Hermed unngår en den uheldige og lite effektive kveldsundervisning.

Forutsetningen må være at yrkesskolene bygges ut etter bestemte planer og normaliserte, ensartede øvelsesrekker, mest mulig likt for det hele land.

Det er imidlertid en del yrker som det stilles store krav til i teoretiske kunnskaper at det for disse blir nødvendig med 2 års skole. Av slike yrker kan bl. a. nevnes: elektrikere, rørleggere og bilmekanikere. Det kan muligens være praktisk å legge en del av den teoretiske undervisning i det siste læreår.

Yrkesskoler for de nevnte yrker og andre spesialyrker kan tilfredsstilles ved skoler i noen få byer. Elevene går det første året på sitt hjemsted og senere til en spesialskole.

Elevene ved yrkesskolene gis stipendier.

Kongressen understreker videre nødvendigheten av en hurtig utvidelse av Statens Teknologiske Institutt. Instituttet, som skal være yrkenes høyskole, er akterutseilt på grunn av altfor lite lokaler og utilstrekkelig teknisk utstyr, og altfor knappe bevilgninger til undervisningsvirksomheten.

Det må opprettes yrkesskole med 1 års varighet for dyktige fagarbeidere som akter å bli lærer ved yrkesskolene, og hvor psykologi og pedagogikk blir framtrepende fag.

Det må opprettes flere formannskoler.

Videre må det kreves at lønnssetningene for lærerne ved yrkesskolene bringes på høyde med lærerstillingenes store betydning for ungdommens opplæring.

Dyktige yrkesarbeidere vil ikke kunne søke lærerstilling

ved yrkesskolene, da det for dem betyr en stor nedgang i deres årsinntekt.

Arnfinn Olsen: Vårt land er midt oppe i en gjenreise etter 5 års krigsherjing, og vi skal ta til med de store, omfattende planer som Regjeringen har stukket ut og lagt fram til utførelse. Det er ikke bare gjenreisningen vi tar til med, men i større grad selve utbyggingen for å gjøre vårt land rikere, for å bedre levekårene for hele vårt folk.

I dette vårt gigantiske arbeid vi står overfor mangler vi arbeidskraft. Og i første rekke yrkesarbeidere, utdannet, opplærte arbeidere til de forskjellige yrker.

Dersom situasjonen ikke var så alvorlig som den er, kunne en være fristet til å sitere det gamle ordspråk — «at nød lærer naken kjerring å spinne». — For nå har endelig forståelsen av arbeidskraftens verdi begynt å komme fram. Tidligere var det stort sett arbeidskraft nok å få, og derfor ble den ikke vurdert som den skulle. Nå trenger industrien 23 000 nye arbeidere.

I denne forbindelse er det nødvendig å se litt på det menneskemateriell vi rår over.

I følge de to folketellinger i 1900 og 1930 framgår det at aldersgruppen 0—14 år er gått ned med 6.7 pst. på disse 30 år. Det vil igjen si at det var 14 000 mindre som skulle ut i arbeidslivet i 1930 enn det var i 1900. I 1940 var 255 308 i pensjonsalderen, dette er 23 600 flere enn i 1930, og 162 688 i alderen 15—17 år. Det var 93 800 ferre barn i alderen 7—14 år i 1940 enn i 1930, og i 1948 vil tallet ha nådd 100 000. Hertil kommer så at militærvesenet legger beslag på et større tall personer enn før. Og så dette med nazistene som også spiller inn.

Alt dette skulle si oss at arbeidskraften må det tas mere vare på enn før, og at særskilt ungdommens opplæring, dens utdanning, må vies den forståelse og anerkjennelse som denne for hele vårt samfunn så viktige sak fortjener. Det er igrunnen sårt å tenke på våre store arbeidsløshetsperioder hvor også ungdommen ble vanskjøttet. Av de arbeidsløse var 38 pst mannlig ungdom i alderen 15—25 år, og kvinner 53 pst. «Fellesprogrammet» fastslår nå — at vi ingen arbeidsløshet skal ha i vårt land —. Så den uhyggen skal vi altså ikke ha igjen.

Ekstraopplæring.

Under krigsårene er flere tusen unge kvinner og menn gått glipp av den for sitt livsvirke nødvendige planmessige opplæ-

ring. Mange unggutter måtte på grunn av A.T.-tjenesten flykte til skogs for nazistene og gestapo, mange flyktet til Sverige, en stor del ble utskrevet til tyskerarbeid, og dette ga ingen opplæringsmuligheter, og atter andre kom inn i visergutt- eller annet transportarbeid og ble gående der. Ja, går der enda. Det er et stort tall unge mennesker som står rådville i denne for dem selv og samfunnet så viktige sak. Hvordan skal de kunne bygge seg en livsstilling? — Kostbare år er gått fra dem, og nå skal vårt samfunn prøve å komme dem til hjelp. Og ved vilje og energi fra ungdommens side kan en del gjenvinnes i dette for dem selv så viktige forhold.

Et illegalt komitéarbeid.

Også dette ble grepet av det illegale arbeid under krigen. Redaktør Ousland og jeg snakket sammen om dette, og Ousland tok så saken opp i den store gjenreisingskomiteen og her ble så satt til en ekstra-komitè for yrkesopplæring. Og det ble utarbeidet forslag om å sette til 327 kurser for 5 560 elever, praktiske og teoretiske kurser.

Forslaget ble forelagt det faglige utvalg, hvor Alf Andersen da var formann, som ga dette sin varme tilslutning, men henstillet til komiteen å utvide kursene til å omfatte 10 000 elever. Komiteen beregnet så kurser for begge tall — 1 og 2.

Innstillingen ble sendt til Regjeringen i London og tiltrått av denne.

Kursene omfatter de fleste yrker med 1—12 måneders varighet.

1. Kr. 12 350 000.00 hvorav 3.3 mill til verktøy og maskiner og 4 mill. til stipendier.

2. Kr. 22 250 000.00 hvorav 5.9 mill. til verktøy og maskiner og 7.3 mill til stipendier.

En steilet over såvidt store beløp. Men en slik bevilgning må sees som en del av krigsøkonomien. Den materielle skade er vi enige om må gjenoppbygges, men er ikke oppbyggingen av arbeidskraften det å søke å gi ungdommen et grunnlag for sin start i livet like viktig?

Og det er et billig krav overfor den ungdom som krigsårene har hindret fra å få et start-grunnlag. Tenker vi oss litt om er beløpet for litet.

Det er en viktig side til som kommer til her, og det er opplæringen av yngre arbeidere som er kommet inn i håndverk eller industri uten å ha fått noen egentlig opplæring. For disse må også settes til kurser så de kan komme opp på en «plattform» som gir dem høve til videre opplæring. Her kan fagforeningene, verksteds- og bedriftsklubbene ta initiativet, gå sammen med bedrifter for å få slike kurser til, og så i samarbeid og med økonomisk støtte av den ekstraordinære opplæring sette kursene ut i livet. Her har de en oppgave.

Stortinget har foreløbig bevilget 5 mill. kr. for i år, og en særskilt administrasjon er satt til med direktør for å sette disse kursene ut i livet. Det er nå planlagt kurser for 4 000 elever, iberegnet kursene i Sverige. Men det er store vansker for lokaler, maskiner og verktøy. Og ikke minst ved at militærvesenet har lagt beslag på en stor del av de lokaler som den illegale komiteen hadde beregnet skulle brukes til denne ekstraordinære opplæring.

Ordinær opplæring.

Før krigen hadde vi en stor gruppe ulærte arbeidere, denne er altså ytterligere steget under krigen. Dette tror jeg vi alle her er enige om er til stor skade for vårt land, og ikke minst for den enkelte arbeider. Yrkesopplæringen betyr nemlig så uendelig mye for den enkelte. Gjennom denne skal ungdommen vinne fram til å få tro på seg selv, og føres opplæringen fram i den rette lei, gir den åndelig vekst og skaper selvtilit og gir høve til arbeids glede og tilfredshet med livet.

Ja, hvilken sikkerhet og moralsk styrke ligger det ikke i dette at en kan sitt yrke, behersker det så å si både praktisk og teoretisk. En blir tilført en stoltere følelse av sitt menneskeverd, og det skaper igjen større krav til livet og derved større *anstrengelser for å få disse krav oppfylt.*

Og skal vårt samfunn føres opp til et høyt teknisk og kulturelt nivå og kunne sikre det brede lag av vårt folk en stigende levestandard, må den viktigste produksjonsfaktor — arbeidskraften — være faglig vel utdannet. Ungdommens adgang til faglig opplæring er medbestemmende for samfunnets framtidige produksjonsevne. Derfor må vi få gjennomført en planmessig og rikelig opplæring slik at all ungdom kan få sin utdanning, og ikke bare en del.

Manglende kunnskaper må ikke stenge arbeiderklassen ute fra å nå fram til de høyeste stillinger i arbeidslivet og til innflytelse i samfunnet.

Dette gjelder arbeidere innen håndverk og industri, handel, sjøfart, skogsarbeid, jordbruk og fiske. Og jeg vil også ha husstellarbeid med i denne utdanning.

Innvendingen mot dette er at det koster så mye, og penger har vi ikke, er det blitt sagt i alle år.

Håndverk og industri alene beskjeftiger atskillig over 300 000 personer, og salgsverdien av produksjonen er over 2 milliarder kroner om året. Så det er således store verdier som her skapes. Hertil kommer så hva arbeiderne i skogbruk og fiske driver fram.

Samfunnets bidrag til yrkesopplæringen er ikke overdrevet stort, sett i forhold til de tall jeg nevnte, og til de skatteinntekter som produksjonen gir. Selv om det bevilges store beløp til utdanning, til dyktiggjørelse av arbeiderne, er dette vel anvendte penger og som vil gi verdifulle og gode renter. Og det er ikke penger som anvendes på lang sikt, slik at renter først kommer en gang i framtiden. Nei, bevilgninger til yrkesopplæringen gir umiddelbart utbytte.

I denne forbindelse må jeg få nevne hva direktøren for det danske teknologiske institutt opplyste før krigen. Han kalkulerte nemlig resultatet av instituttets undervisning for yrkesarbeidere det siste år slik at det var oppnådd en forbedring av produksjonskapasiteten med 5 pst., som igjen ville svare til en merinntekt for industrien av 2.5 million kroner i et år. Det er riktignok en teoretisk beregning, men eksemplet viser at bare utregnet i kroner gir opplæringen et godt utbytte.

Jeg tør si at yrkesskolene er den største skolesak i dag.

Jeg kan nevne at de tekniske aftenskoler tok til for omlag 70 år siden. Og den første praktiske håndverksskole med skoleverksted for omlag 35 år siden. Det er i grunnen ikke så svært mange år siden at det fra det offentliges side ble tatt *initiativ* til å opprette yrkesskoler.

Yrkesskolene skal danne grunnlaget for opplæringen.

Det vesentlige av opplæringen skjer dog innen næringslivet, på arbeidsplassene. Og det er øvelsen som gjør en til mester. En kan ikke lese seg til å bli en dyktig yrkesarbeider. Det er

ikke nok å vite *hvordan* et stykke arbeid skal utføres, en må også *kunne* utføre det. Og det kan en bare oppnå gjennom opplæring og øvelse.

Statens bevilgninger.

På budsjettet er oppført 2 millioner kroner til yrkesskoler og tekniske skoler. Jeg er ikke imponert av en slik bevilgning. Beløpet er 10 pst. høyere enn hva det var før krigen.

Statens bidrag til undervisningen er 58 millioner kroner, herav går $\frac{2}{3}$ til folkeskolen. Det går altså 19 millioner kroner utenom folkeskoleundervisningen. Av disse er det bare vel 10 pst. som går til yrkesopplæringen. Det er i grunnen et bilde på vurderingen. Vurderingen av den boklige og den yrkesmessige opplæring.

Yrkesskolens ledelse.

Overstyret for yrkesskolene og de tekniske skoler er Kirke- og Undervisningsdepartementet. For alle saker som vedrører dette skolestellet er satt til et råd, Yrkesopplæringsrådet for håndverk og industri. Rådet har ingen besluttende myndighet, men er av rådgivende, initiativtagende og kontrollerende karakter. Av rådets 13 representanter bor 5 utenfor Oslo. Landsorganisasjonen har 2 representanter i rådet.

Yrkesskoleloven.

I 1936 rettet Kirke- og Undervisningsdepartementet en anmodning til Yrkesopplæringsrådet om å utarbeide en landsplan for yrkesskoler, men rådet foreslo at det skulle være en lov, og framla innstilling herom i 1937. Men den kom fram til behandling i Stortinget først i februar 1940, og ble vedtatt 1. mars. Det ble dog besluttet at den først skulle settes i kraft den dag Kongen bestemmer. Men det ble som kjent ingen tid til bestemmelsen, for tyskerne kom og la en kjelke i veien. Nazistene forsøkte å sette en forkludret lov ut i livet, men det tok for lang tid for dem, så det ble ikke noe av.

Landsorganisasjonens representantskap vedtok i juni i fjor en henstilling til Regjeringen om å sette loven i kraft, og allerede 1. juli ble loven gjort gjeldende.

Lovens ikrafttreden må betegnes som en viktig milepel for yrkesopplæringen. Og alle som forsto hva yrkesopplæringen be-

tyr for vårt land, gledet seg over at vi nå endelig hadde fått en lov om yrkesopplæring for håndverk og industri, som ga grunnlag for en velordnet yrkesopplæring — og ikke minst for at den ga høve til en videreføring av den. Det er en samfunnsbygning som det kan legges sten på sten på så den kan stige til den høyde som en slik viktig og verdifull gren av vårt samfunnsstell fortjener.

Skolestellet i Norge er på de fleste områder organisert ved lov, og det skulle derfor være naturlig at også yrkesskolestellet fikk sin lov som ga det en fast ramme og et tryggere grunnlag å arbeide etter. Og det er det som er gitt i den nye lov. En videre planmessig og systematisk utbygging av yrkesskolestellet er det vi må ta fatt på.

Loven gjorde i grunnen ingen særlig radikale inngrep, den bygger på de forhold som rådde.

Loven er, kan en si, formet så klokt at den setter ikke stengsel for en utvikling. Det kan gjøres atskillige utvidelser uten at loven behøver å forandres.

Loven omfatter så vel by- som landkommuner, slik at også landsungdommen skal kunne få skolemessig yrkesopplæring der hvor dette ligger til rette.

Loven er bygd opp slik at det skal være høve for ungdom som har evner og energi og bare har folkeskolens utdannelse å nå helt fram til den tekniske høyskole. Her har loven et gjennombrudd fra den tidligere oppfatning. Eksamen artium har stengt arbeiderungdommen ute. Nå er det i dette høve åpnet adgang for ungdom som har evner og energi til å nå helt opp. Det er akademiske røster mot dette. Det er dog ikke sikkert at det får så stor betydning, økonomien vil stenge mange ute. Men gjennombruddet er der. Videre skal loven trygge yrkesskolene ved et sikkert økonomisk grunnlag.

Som kjent er de fleste yrkesskoler kommunale, og Staten gir skolene tilskudd i form av en fastsatt prosent av driftsutgiftene, derav til fri plasser og stipendier og utgifter til innredning av skoleverksteder og laboratorier og til anskaffelse av samlinger.

Kommunene må selv skaffe lokaler.

Dette tilskudd fastsetter loven til *minst* 50 pst. Det vil si at det etter loven ikke er noe i veien for at Staten like overfor en kommune eller fylke, som vil ta et større løft, kan få tilskudd utover de 50 pst.

Loven bestemmer at kommunen skal skaffe de nødvendige lokaler med internater, godkjent av overstyret. For dårlig økonomisk stilte kommuner kan her være vanskeligheter å overvinne.

Loven trekker opp visse hovedlinjer for skolene:

1. Opplæring og undervisning før læretiden, som skjer på yrkesskolen, hvor lærlingen får den første grunnleggende innføring i yrket. Dette skjer ved kortere eller lengre kurser. Samtidig skal han gå på teknisk aftenskole. De fleste kurser er fra $\frac{1}{2}$ til 1 år.
2. Undervisning i læretiden, som skjer enten ved de tekniske aftenskoler (benevnt lærlingskoler) eller ved dagundervisning.
3. Opplæring etter læretiden, basert på kurser for utlærte arbeidere, siktende på en videre utdanning, i yrket. Dette er vesentlig tenkt ved kurser arrangert av Statens teknologiske institutt.
4. De tekniske skolene som gir en en fyldigere teoretisk utdanning.

Loven har videre fått en annen viktig bestemmelse. Næmlig den: At undervisningstid og arbeidstid ikke må overstige 48 timer i uken for lærlinger.

Da de tekniske aftenskoler har en undervisningstid av 10 timer i uken i 8 måneder av året, vil arbeidstiden for lærlinger som går på aftenskole bare være 38 timer. De må altså slutte arbeidet 2 timer hver dag før arbeidstidens slutt. Jeg innrømmer at denne bestemmelsen kan være vanskelig for mange bedrifter å oppfylle.

Ved forhandling mellom Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen er det blitt enighet om at ikrafttreden av denne bestemmelse kan utstå til septemberkursene begynner. I mellomtiden vil også betalingen bli avgjort.

Jeg skal komme tilbake til denne bestemmelse senere.

Av motstandere av denne bestemmelse ble det sagt at det var å sy puter under armene på ungdommen.

Herimot har vi kunnet vise til at det er energi og kraft i norsk ungdom ved at det på våre omlag 70 tekniske aftenskoler, som er fordelt utover landet, er det 9 000 elever og 2 500 som tar eksamen hvert år. Videre omhandler loven:

Teknologisk Institutt.

Formannsskoler.

De elementærtekniske skoler, Oslo, Stavanger, 8—10 måneders kurs.

De tekniske fagskoler, Bergen, Porsgrunn, praktiske og teoretiske skoler i 2 år.

De tekniske skoler, Oslo, Bergen, Trondheim, Horten, 2 årig. 1/2 års forkurs for dem som ikke har middelskole. 2 års praksis.

Fylkesskoler med internater.

Gjennom disse har loven søkt å løse mange vansker som vi tidligere har hatt å kjempe med. Kommunene slår seg sammen om å opprette en fylkesyrkesskole. Størrelse, utstyr, lærerkrefter. En slik skole vil kunne oppta de fleste fag det er behov for innen fylket.

Oslo og Aker Yrkesskoler bør gå sammen om en stor yrkesskole.

Organisasjoner og bedrifter kan opprette skoler og få stats-tilskudd.

Omskolering.

Det må også forutsees at det blir nødvendig å omskolere arbeidere fra et yrke til et annet og det har vi anledning til ved de ekstraordinære kursene. Dette er blitt aktuelt ved at vi har fått hjem omlag 500 sjømenn med tuberkulose, som nå er innlagt på sanatorier og etter helbredelse vil de ved omskolering få høve til å komme inn i et annet yrke, da deres helse ikke tillater dem å reise til sjøs mere.

De elementære skoler.

Det må regnes med at selv hvor gode våre yrkesskoler er så vil det alltid bli en del arbeidere som ikke har hatt høve til å gå på yrkesskole eller fått tilegnet seg teoretiske kunnskaper, som f. eks. piker og gutter som er begynt i arbeidet uten kontrakt, eller også de såkalte hjelpearbeidere. Mange kan ha bodd på steder hvor det ikke er slike skoler. For denne ungdommen, ja eldre med, må vi ha skoler hvor de kan få denne teoretiske undervisning. Her kan vi bygge på de elementærtekniske skoler. Et kurs på 8 måneders varighet gir den samme undervisning som en 4 års teknisk aftenskole, og vel så det.

Loven sier at de elementærtekniske skoler kan få en tilleggsklasse. Vi kan utbygge disse skoler som 2-årige, eller om

det er rettere å si, til 2 klasser, men slik at hver klasse avsluttes med sin avgangseksamen. De kan utvikles til å bli en egen skole-type, en teknisk realskole, henimot en parallell til realskolen.

Alle de tusener som har gått ut fra lærlingeskolen, den tekniske aftenskolen eller yrkesskole med tilsvarende pensum, kunne gå like opp i annen klasse og få en teknisk realskoleeksamen. I dag har vi ikke en slik mulighet.

Fiskerfagskole.

Statsråd Reidar Carlsen har slått til lyd for at det må reises fiskerfagskole. Han understreker nødvendigheten herav meget sterkt og sier at på opplæringsområde ligger denne næringsgren 80—100 år tilbake i tiden i forhold til landbruket. Derfor mener jeg at denne viktige næringsgren også må komme inn under yrkesopplæringen, inn under Yrkesopplæringsrådet.

Hvilke krav skal så fagorganisasjonen stille for yrkesopplæringen?

Fellesprogrammet sier følgende om denne sak:

«Yrkesskolene må gis en likeverdig stilling i forhold til den høyere boklige undervisning, og bedriftene og skolene må samvirke så de unge arbeidere kan sikres solide teoretiske og praktiske kunnskaper i sitt fag.»

Og på dette program kan fagorganisasjonen bygge. Landsorganisasjonens representantskap i fjor vedtok en grei uttalelse som det kan bygges videre på.

Og yrkesopplæringen hører også inn under Produksjonsutvalgenes oppgaver. Det er disse tre hovedoppgaver: Tekniske og økonomiske, sunnhet og trygghet på arbeidsplassen og yrkesopplæringen.

Disse to siste oppgavene kan vi begynne med straks.

La oss først bli enige om at en 7-årig folkeskole ikke gir nok almendannelse. Vi ligger nå tilbake for mange siviliserte land. En 8. klasse (framhaldsskole) er på trappene så en må sikkert kunne regne med at folkeskolens undervisningstid i hvert fall blir utvidet til 8 år. Men dette mener jeg er heller ikke nok.

Nå kan ungdom som er 14 år gamle gå like inn i arbeidslivet som visergutter m. v., og de kan gå direkte inn på yrkesskolen. Fjorten-åringene er i grunnen umodne, og ennå er de barn. De

bør ha sin ungdomstid før de kommer ut i arbeidslivet, og bør være minst 16 år før de forlater sin obligatoriske utdanning.

Nå får 70 pst. av norske barn bare folkeskoleutdannelse, 10 pst. går over i den høyere skole, 20 pst. får annen undervisning, som ungdomsskole, handelsskole osv.

Av dem som tar artium er det bare mellom 5—6 pst. som er fra arbeiderhjem, fiskerhjem eller småbrukshjem. Denne utdannelsen er således typisk for den bedre økonomisk stilte klasse.

Foreldrenes inntekt bestemmer valg av utdanningen.

Bilde av arbeiderklassens ungdom er den 14 års gutt eller jente som går like fra folkeskolen ut i arbeidslivet.

En kan stort sett si at det er to veier for opplæringen: Den såkalte høyere utdanning — akademisk utdanning, den boklige utdanning, og praktisk yrkesopplæring. Til den praktiske opplæring hører både den som foregår i skole og på arbeidsplass, innen håndverk og industri, kontor- og handel, skog, landbruk, sjøfart, fiske osv.

Det vi med en gang må slå fast er vurderingen av yrket og dermed utdannelsen i dette.

Her har et kompleks, en meningsløs oppfatning altfor lenge fått lov å bre seg. Dette at det bare var den boklige lærdom som ga den beste vei fram til anerkjennelse og innflytelse i samfunnet.

Nå begynner en å arbeide seg vekk fra en slik innstilling, konferer fellesprogrammet. Det begynner å forme seg til forståelse om at vi har vært på gal vei. Den praktiske yrkesopplæring må *sidestilles med den boklige*, vurderes like høyt som denne, og derfor må samfunnet gi yrkesopplæringen slike betingelser som svarer til denne vurdering.

Nå tilkommer det oss selv først og fremst å vurdere vårt eget yrke, vårt arbeid. Og jo større krav vi selv stiller til yrkesopplæringen dess mere blir den vurdert og anerkjent.

En må innstille seg på at opplæringstiden er en studietid, likeså krevende og verdifull som å lese til artium. Derfor må yrkesopplæringen bygges på en grundig og planmessig såvel praktisk som teoretisk undervisning. En opplæring som trinn for trinn fører fram til det vi kaller utlæring.

Grunnlaget skal altså legges i yrkesskolen. En dagskole med både praktisk og teoretisk undervisning. Så lenge folkeskolen bare er 7-årig, må det være en 2-årig skole. Blir denne 8-årig

kan den til en begynnelse være av 1. års varighet. Læretiden kan da bli høyst 3 år.

Yrkesopplæringsrådet har utarbeidet en plan for en slik skole, hvor kvellskolens teoretiske pensum går inn. Hermed avløses den lite effektive og for ungdommen anstrengende kvellsundervisning. Og den avlaster de vansker i yrkesskolovens bestemmelser om at arbeidtid og skoletid ikke skal overstige 48 timer i uken.

Så må det bli en felles plan for samtlige yrkesskoler i landet, i likhet med en eksamen artium. At en eksamen fra en yrkesskole skal gi et bestemt uttrykk for hva en elev har tilegnet seg av kunnskaper, uansett hvor skolen er beliggende. Opplæringen på yrkesskolen er bare begynnelsen. Her skal det riktige grunnlaget legges, bygges opp. Men så skal den videre opplæring skje på arbeidsplassen, studietiden går videre. Men her syndes det i stor utstrekning. Ved hver arbeidsplass hvor der er lærlinger må det være en nemnd, et kontrollapparat, som påser at opplæringen går riktig frem. Lærlingen må ikke settes til arbeid som ikke har noe med opplæringen å gjøre. Det må ikke slurves her. Og lærlingen må ha følelsen av at studietiden fortsetter helt til opplæringstiden er avsluttet med svenneprøve eller dyktighetsprøve.

Sentralorgan.

Der må settes til et sentralorgan av opplysende og kontrollerende art, med representanter fra Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen og hvor yrkesskolene også er representert. Og dertil nemnder utover hele landet og nemnder for hver yrkesgren. Og nemnder innenfor en hver arbeidsplass.

Sentraladministrasjon for yrkesopplæringen. Det er nå fem departementer som steller med den. Det blir en spredning av yrkesskolestellet. Et undervisningsdepartement. Yrkesopplæringsrådet, et eget direktorat med beslutende myndighet innenfor et fastsatt budgett.

Vi får ta ett skritt om gangen, få overført flere yrker inn under Yrkesopplæringsrådet. Som kontor og handel, fiske og husstell.

Frem til den rette plass. (Anleggene, evner, er forskjellige)

En søker nå ved yrkesveiledning og ved psykotekniske prøver å finne fram til hva ungdom best er skikket til, hvilken retning evner og anlegg går. Og da evner og anlegg er forskjellige,

så er det så vel samfunnsmessig som individuelt av betydning å veilede ungdom inn på den riktigst mulige bane.

Såvel de psykotekniske som andre prøver kan nok utlede evner og anlegg, en må bare ikke stivne til her. Bli altfor teoretisk. Stort sett er det slik at de med gode evner greier også de psykotekniske prøvene bra. De negative avgjørelser, som gir opplysning om hva en ikke egner seg for er den viktigste. Storparten av vår ungdom har ikke hatt anledning til å velge sitt yrke. Det er som oftest diktert av tilfeldigheter det arbeid en kommer bort i. Dess flere yrker en skole gir opplæring i desto lettere har en for å finne fram til den best mulige plass for lærlingen.

Noen avsluttende merknader.

På de fleste områder innen næringslivet trenger fram en rik utvikling av teknikken, som også gir seg uttrykk i fordelingen eller oppdelingen i produksjonsfremstillingen. Dette som er karakterisert ved uttrykkene rasjonalisering, spesialisering, mekanisering, og det er vel også andre uttrykk. En kan muligens herav slutte at dette overflødiggjør utdanning av yrkesarbeidere. Men dette vil ved nærmere undersøkelse vise seg ikke å være tilfelle. Det kreves tvertimot forholdsvis mere opplæring enn før. Dette har ikke minst erfaring fra Amerikas forenede stater vist, og her er jo den tekniske utvikling kommet langt.

I mange land pågår nå et intenst arbeid for å få fram dyktige yrkesarbeidere. Og det spares ikke på omkostningene fordi det er en gjennomtrengt forståelse av at den kapital som her settes inn gir gode renter.

Det er ikke minst i våre to naboland Sverige og Danmark at en sporer en sterk økning av yrkesopplæringen, og disse land lå foran oss også før. Vi har således en del å ta igjen.

Den velutdannede yrkesarbeider vil alltid ha et fortrin i arbeidslivet fremfor den ulærte.

Og nå er det uttrykkelig slått fast at jo dyktigere yrkesarbeidere et land har, dess mere verdiskapende produksjon vil det kunne frembringe og bedre vil det kunne hevde seg i konkurransen.

Der må gis ungdom tilgang på stipendier slik at de kan ha økonomisk evne til sin yrkesutdanning.

Vårt land har i stor grad vært avhengig av tilførsler fra utlandet, og dette forhold vil vi bl. a. på grunn av våre klimatiske forhold ikke komme bort fra. Men vi har gjennom årene arbeid-

det oss lengere og lengere fram til egenproduksjon, og før krigen var i rullet atskillig langt. Vi har kunnet vise at Norge er ikke noe fattig land, men det er tungt og hardt å arbeide i, og derfor kreves det mye av hver enkelt. Det vi mere og mere må gå inn for er å få bearbeidet råproduktene så omfattende som mulig. Det er *det* som skaper sysselsettelse og det er *det* som skaper verdiene. Det er arbeidet og intet annet.

Alle er enige om at det kreves førsteklases teknisk og materiell utrustning, men likeså påkrevet og viktig er det at den menneskelige produksjonsfaktor, arbeidskraften er rustet, er utdannet for å kunne løse sin viktige oppgave.

Jeg tror å kunne si at en vel utbygget og systematisk ledet yrkesopplæring er et viktig middel til å nå fram til målet «full sysselsettelse for hele det arbeidsdyktige norske folk».

Vi kan ikke konkurrere med de store utland i deres masseproduksjon. I kvantitet ligger vi under, men i kvalitet greier vi det. Kvalitetsproduksjon er det vi må gå inn for, og hertil gir en riktig yrkesopplæring et godt grunnlag.

Ved å komme fram til den rette vurdering av den praktiske yrkesopplæring og sette de nødvendige midler inn for å føre denne opplæring fram *skal vi bli et førsteklases folk*. Og dette skal medvirke til å skape trygge og gode kår for alle.

Harald Fjeldstad opptok avdeling 23, Raufoss av Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund følgende forslag:

«Landsorganisasjonen får i oppdrag, i samarbeid med Regjeringen å utarbeide et konkret program for å gjennomføre gjenreisningen og nyreisningen av landet på grunnlag av det enhetsprogram som er vedtatt av de to arbeiderpartier. Programmet må bl. a. ta sikte på følgende: 1. Statskontroll av bankvesen og næringsliv. Produksjonsutvalgene må få medbestemmende og kontrollerende myndighet over næringslivet.

2. En effektiv priskontroll, hvor arbeiderne og funksjonærene må være godt representert. Vannkraften og enkelte storbedrifter i eksportindustrien må nasjonaliseres.

3. Det må gjennomføres en fornyelse i Statens administrasjon, som tar sikte på å renske ut reaksjonens representanter og sette inn arbeiderklasseens og framskrittets talsmenn.

4. Landsorganisasjonen pålegges å søke gjenopptatt samlingsforhandlingene for å få en sammenslutning av de to arbeiderpartier til gagn for arbeiderklassen i landet, slik at alle krefter kan settes inn på å skape et sosialistisk samfunn.»

Videre vil vår avdeling uttale:

«Sekretariatet må arbeide for gjennomføring av lovbestemmelser som sikrer arbeiderne direkte innflytelse på ansettelse og avskjedigelse av arbeidere, arbeidsformenn, oppsynsmenn og verksmestere, da de nåværende bestemmelser om innstillingsråd ikke er fyldestgjørende.

Ved alle bedrifter som kommer inn under Arbeidervernloven, må det velges tilsynsutvalg som har direkte medbestemmelse med hensyn til hygieniske innretninger i bedriftene og tilsyn med arbeiderboliger, så disse fyller de krav som en må stille i vår tid.

Arbeiderne må videre gis innflytelse på anskaffelse av maskiner og innføring av nye drifts- og arbeidsmetoder m. v.

Yrkesopplæringen som har vært forsømt i krigsårene, må utvides, så mangelen på faglærte folk kan avhjelpes. Den legges inn i den ordinære arbeidstid og lønnes etter læreguttskalaer. Den inngår som et fast ledd i almenutdannelsen.»

Møtet hevet klokken 18.15.

FORMIDDAGSMØTET LØRDAG DEN 11. MAI

Dirigenter: *Berntsen* og *Henriksen*.

Møtet ble satt presis klokken 10 med fellessangen: Rødt, hvitt og blått.

Dirigenten: Redaksjonskomiteen møter med en gang på sekretariatets møtesal.

Protokollen fra gårsdagens ettermiddagsmøte referertes og godkjentes uten bemerkninger.

Når blir kongressen ferdig?

Dirigenten: Dirigentene får stadig henvendelser fra representanter med forespørsel om når det kan tenkes at kongressen kan bli ferdig. Vi hadde tenkt at vi skulle klare å kunne bli ferdig til søndag kveld, men slik som det nå ligger an, kan det neppe bli før mandag kveld. Vi henstiller til representantene til det ytterste å medvirke til at så kan skje.

Votering i saken om yrkesopplæringen.

Dagsordenens punkt 10 c: yrkesopplæringen, som ble påbegynt i gårsdagens ettermiddagsmøte med innledningsforedraget av Arnfinn Olsen, ble opptatt som første sak.

Arnfinn Olsen foreslo følgende tillegg: Yrkesopplæringsrådet må utvides til også å omfatte fiskeryrket, kontor-, handel og husstell.

Imidlertid forlangte ingen ordet.

Votering: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt. — *Arnfinn Olsens* tilleggsforslag ble likeledes enstemmig vedtatt.

Punkt 10 b: Skolestellet.

Håkon Sommerset: Kamerater. Når fagkongressen tar opp folkeskolen på sin dagsorden, må vi som arbeider i skolen se det som et godt tegn. Det er jo ellers i den beste overensstemmelse med tradisjonen i arbeiderbevegelsen. Vi minnes nok alle den tid da den første spede arbeiderbevegelse vokste fram her i landet. Ett av de krav den reiste var *bedre skoler for folket og fri skole*.

Folkeskolen er selve grunnskolen, den skolen som alle må gjennom, og når vi vet at det store flertall av folk ikke får stort mer skole, skjønner en nok at det ikke kan stilles store nok krav til denne skolen. Den har et stort ansvar.

For å skjønne den tiden vi lever i og de skolepørsmål som for oss er aktuelle, tror jeg det er bra å ta en rask oversikt over skolens utvikling her i landet. Det er ikke så langt tilbake vi trenger å gå, og vi ser snart de store linjer i utviklingen.

Den første skolelov vi hadde her i landet var pietistkongen Kristian den sjettes lov av 1739. Vi hadde fått lov om konfirmasjon i 1736 og så ble det aktuelt med en skole som kunne forberede til den. Skolen som en den gang søkte å skape, var en ren religionsskole. Det var interessen for det som skulle komme etter vårt usle jordliv som hadde størst betydning den gangen. Det var jo dessuten samme oppgave i skolen som i kirken, den å skape lydige og trofaste undersåtter. Opplysning utover dette kunne være betenkelig. Kjent er en uttalelse fra en fyrste omkring 1800: «Hva skal bønder med opplysning, de blir bare verre å regjere.» Et slikt syn ville det være vanskelig å hevde i dag. Men vi hører det stundom uttrykt i vendinger om at for mye skole er uheldig, det gjør de unge mindre fornøyde med sitt lodd, med sin stilling i samfunnet. De stiller krav, og det er jo ikke bra. Kunnskap skaper misnøye, sier enkelte. Fra religiøst hold har en hørt at ikke all kunnskap er god,

naturvitenskap f. eks. er egnet til å skape vantro, umoral og radikalisme.

De norske bønder protesterte kraftig mot den første skolelov. De fant den temmelig overflødig. Det var ikke noe behov for den, og dessuten var alle utgiftene veltet på dem i form av en ny skatt. Loven måtte trekkes tilbake og gjøres frivillig to år etter. Først etter 1814 kom loven fram i diskusjonen. Det var litt etter litt skjedd en endring i samfunnstilhøva. Den unge bondegutten i gamle dager hadde den nødvendige opplæring i hjemmet, i arbeid sammen med folkene på gården. Han kunne sitt yrke, han hadde lært å drive en gård og mer skulle det ikke til. Gikk livet noenlunde etter fredelige linjer klarte han seg. Han kjente sin verden, og det lille han trengte av kunnskaper for å representere ble innøvd, tradisjonen var god og sikker. Bare når Vår Herre sendte krig og pestilens, ble tilhøva så floket at det gikk «over forstanden». I dag er det ikke så enkelt. Det kreves ganske mye, ikke bare for å drive sin gård, men så å si hvilket som helst yrke en kommer borti. Dessuten har vi i dag de kunnskaper og de ferdigheter som et folkestyre krever.

Det tok tid å bli klar over dette, ja, ikke alle er klar over det i dag heller, dvs. de tør ikke ta konsekvensen av et radikalt syn på disse spørsmål. Men derfor skjønner vi også at den første lov, skoleloven av 1827, var meget forsiktig. Det var presten som greide med skolen og han skolerte noen uker de som skulle arbeide i skolen. I byene var det slik at fine folk, dvs. folk med god råd, hadde sine barn i private skoler, hvor de betalte. For de andre ble da skolen en *post på fattigbudsjettet* og navnet *almueskole* var heller ikke egnet til å styrke dens stilling.

I 1847 fikk byene også en skolelov og fattigstemplet ble fjernet for en del. Imidlertid er vi på denne tid oppe i bøndernes kamp mot embetsmenn og for et folkestyre. Framskritt i jordbruk og teknikk kommer med sine krav, folkestyret stiller krav, det er slutt med selvforsyningshusholdet, naturhusholdningen, på bondegårdene, og ingen kan lenger være seg selv nok. For bøndene og de driftige unge forretningsmenn og håndverkere måtte embetsmennes latindannelse té seg som et utpekulert frimureri uten annen mening enn å skille mellom simpel og fin. De hevdet de praktiske og naturvitenskapelige fag som like verdifulle som det døde språk. De tvang senere

gjennom reallinjen på gymnasiet med matematikk og fysikk som hovedfag.

Folkeskolen får også godt av denne rørsla. I 1860 får vi en skolelov som tok de første skritt i å anerkjenne almueskolen som grunnskole også for den høgre undervisning, men bare de første tre år. Det kommer inn i vårt skolestell en tilsynsman, *skoledirektøren*. Lærerutdannelsen, som vel må sies å være nokså viktig når det gjelder å bygge opp en skole, ble forsømt. Noen prester laget lærerskoler, og de var sikkert gode etter forholdene og med det formål de hadde, men fattigslig var det.

Det er først ved venstres gjennombrudd i åtti-årene at det blir fart i skolereformene. Loven av 1889 var etter sin tid meget god. Den var jo også gjeldende, med noen endringer, helt til 1936. Denne loven ga skolen en klar og grei linje. Omgangsskolene skulle avvikles, hver krets skulle ha sin skole og sitt skolehus, det skulle leses minst 12 veker — før var det 9 — i de lågere klasser på landet og 14 veker i de høgre klasser. Det ble gitt regler for tilskott til skolen fra stat og fylkeskommune, tilskott til bygging, utstyr og lærerlønn. Prinsippet var at staten, samfunnet skulle ha ansvaret for at ungdommen vår hadde de kunnskaper som en måtte kreve, men det skulle likevel være frihet til å legge planer. Det *kommunale sjølstyre* skulle her få et område å herske på, stundom til det gode, stundom til skade. Det ble også høve til privat undervisning for dem som ønsket det, men staten skulle ha kontrollen. Navnet ble også et nytt, den skulle ikke lenger hete almueskole, men folkeskole. Den skulle være en sjølstendig skole, likevel skulle den danne grunnlag for den høgre skolen slik at elevene etter fire eller fem år kunne gå over i middelskolen.

Det største ved denne loven er vel kanskje det at den gir plass til de såkalte *verdslige fag, historie, geografi og naturfag*. De kommuner som ønsket det, kunne innføre eksamen, og det var høve til å forlenge undervisningstiden.

Lærerutdannelsen som inn i mer faste linjer, men inntil 1930 ble det ikke satt særlig store krav til en lærer i *lærerskolen*. Det var ikke noe krav om universitetseksamen for å undervise i de forskjellige fag. Det er karakteristisk at de lærebøker som ble brukt på lærerskolen var middelskolens i slike fag som historie, zoologi, botanikk og helselære. Ikke å undre seg over at det var et veldig behov for kurser mellom lærerne. Det var smått stell, og det var lett å kalle en lærer for «semi-

narist» med hån i røsten eller som Ibsen sier «seminarister og andre halvstuderte røvere». På den annen side var det fullt opp av eksempler på at lærere ved eget arbeid kunne drive det til store kunnskaper og ferdigheter. Skolen er læreren, heter det, og det er sant.

Vi hadde her i landet ment at vi hørte til de mest opplyste folk i verden. Skolelovene av 1889, og sansen for lesing av aviser, bruk av boksamlinger og det at det var nesten ikke anafalbeter, kunne kanskje gi oss rett til å hevde det framover en tid. Men verden står ikke stille. Utviklingen går raskt. Det gjelder å følge med.

Den første verdenskrigen kom i veien for oss og satte en stopp, men i 1920 fikk Gjøstein vedtatt et forslag om at folkeskolen skulle være grunnskole for all videre utdanning. Dermed fikk folkeskolen et større ansvar, men også vørdnad. Dette gjorde at mange av dem som før ikke var større interessert i denne skolen, de som skulle ha sine barn i den høgre skolen, fikk sans for å gjøre denne skolen god.

I tyveårene, etter den første verdenskrig, fikk vi utredningenes tiår i skolen vår. Den store parlamentariske skolekommisjon og lærerorganisasjonens arbeide var på mange måter et godt arbeid. Målet var å bygge opp en *enhetsskole* dvs. et skolestell som organisk, ledd for ledd, bygde seg opp fra nederst til øverst. Det var forresten alt i 1911 vi fikk komiteen for enhetsskolen. Læren om barna og kunsten å oppdra, pedagogikken, som vi pleier å si, hadde gjort store framskritt. Dette hadde for en stor del sin grunn i at granskningen av barns sjeleliv, barnpsykologien, var blitt en vitenskap. Noe sosialistisk syn på skolen, kunne ikke komme til orde i denne tida.

Resultatene i skolen ble lagt under lupa, ble gransket på vitenskapelig grunnlag, og det var ikke strålende ting som kom for dagen. Det var vel nærmest nedslående på mange områder. Verst var det i de såkalte muntlige fag. Når det var spørsmål om hvor det finnes mest sølv i Norge, blir svart i Oslo, står det ikke bra til. Eller når det på spørsmålet om hva de fire evangelister heter, blir svart Judas, Filip og biskop Lunde, synes vi nok at resultatet er magert. Men også av de meningsløse svar var det noe å lære. Den gode gamle lekkeskole måtte ha sine store mangler.

Fra pedagogenes side var saken klar. Det var nok av gode planer og ordninger som lå utredet. Men vi vet at tyveårene

ble et sørgelig kapitel økonomisk sett. Det ble hevdet fra et parti at nå skulle det være en *kulturpause*. Opplysningsarbeidet ble innskrenket, skolene ble innskrenket og hensikten var vel et stille håp om at folket i siste omgang skulle bli det.

Men i 1935 kom arbeiderregjeringen. Dermed fikk vi en positiv linje i skolepolitikken.

En må si at alt lå godt til rette, det var materiale nok å bygge på til den nye skolelov av 1936. Denne loven går videre enn før på følgende punkter:

1. Lengere lesetid, i landsskolen fra 14 til 16 veker for de små og fra 16 til 18 veker for de store barna. Byskolen fikk også tillegg.
2. Når så skolen ble så godt utbygd, måtte en kunne sette et visst minstekrav, et mål som skolene jevnt over kunne nå. Vi fikk en plan for arbeidet i skolen, Normalplanen. Den er bygget på et forarbeide av pedagogiske undersøkinger og forsøk.
3. De praktiske fag som sløyd for guttene og håndarbeid for jentene ble gjort tvungent for alle skoler. Likeså skulle gymnastikk gå inn i planen. Husstelloplæring kan hvert skolestyre innføre. I byene er det lett nok, men på landet må det helst bli i form av et felles kurs på en sentral plass i bygda.
4. Elevtallet i klassen ble minsket til 30. Det skulle være det største tallet i en klasse. Skal læreren ta seg av hvert barn og gi det den støtte det trenger, må ikke elevtallet bli for høgt. Nyere arbeidsmåter er det mest uråd å få til i store klasser.
5. Uten gode lokaler og godt utstyr vil skolen ikke være effektiv. Derfor ble det gjort lettere å bygge nye lokaler, staten og fylket tok på seg større deler av utgiftene enn før.

Vi ser at linjen i denne utviklingen er klar. *Det er samfunnet, staten, som må ta på seg byrdene om det skal monne noe.* Staten stiller krav, men tar også på seg plikter i større grad.

Det står nok mye igjen før vi har fått denne loven igjennom. Det er rett at vi i dag må sette alle krefter inn på å nå det mål denne loven setter. Det er på mange plasser i landet langt igjen. Og det er jo så at skolen vår er ikke lenger framme enn de svakeste, de fattigste skolene viser. Det mangler heller ikke på klager, og det burde stimulere.

Vi hørte at det var en plan for arbeidet i skolen, *Normalplanen*. Den bygger på de fakta som undersøkningene i skolen har lært oss og den bygger på et nytt og bedre *kjennskap til barnas natur og sjeleliv*. Vi er i dag i den heldige stilling at mange store problemer i oppdragelsen og opplæringen er gransket og klarlagt av barnepsykologer og lærere som arbeider etter vitenskapelige metoder.

Vi kjenner alle ordet *arbeidsskole*. Det er blitt et slagord, og det er da nødvendig å bli på det rene med hva det er. Det betyr i grunnen ikke noe annet enn at læreren lar eleven få sjansen til å arbeide sjølstendig. En kan kalle det *elevaktivitet*. For å ta et eksempel: La oss si vi har fysikk. Det kan en gjøre enten ved å lese en side i fysikken, som vi gjorde før, eller vi kan la elevene få stelle med apparatene, gjøre forsøket sjøl og finne ut, gjøre oppdagelsen sjøl. Eller i et rent boklig fag som historie eller geografi kan elevene få i oppdrag å løse en oppgave som krever at de må søke stoffet ved å lese. Lesingen får da en mening for han, han er på jakt etter noe. Dette er å arbeide i forståelse med naturen, og vi slipper alle de problemer og vansker som var før. Vi voksne arbeider på den måten. Får vi en sak som er aktuell for oss, undersøker vi kanskje i et leksikon. Derfor må barna også læres opp til å bruke bøkene, bruke biblioteket. Men da må det være et bibliotek.

Det finnes mange muligheter i dag. Vi har Kringkastingen også. Det det gjelder er at *måten barna arbeider på betyr så å si alt*. Et nytt fag har vært prøvd i det siste. Det er samtidskunnskap. På sett og vis har vi hatt det før også når vi i skolen trakk fram det som hender omkring oss nettopp nå. Det kan være at Stortinget vedtar å bygge det store jernverket i Nordland. Det står i avisa, det er lett å finne stoffet, og det gir høve til nyttige samtaler om vårt næringsliv. Men, vil alle lett innvende, hvorfor kan vi ikke da drive skolen slik?

Det er lett å svare for oss som er vokset opp i de små forhold ute på landsbygda. Det er lett å kalle fram i minnet den vesle stua, kanskje med tømmervegger, en liten svart tre-tavle på veggen, tre fillete gamle karter, noen bibelske bilder, et skap med noen ubrukelige apparater i og endelig noe pulter, hardt medtatt av stadige basarer og møter. På slike steder er det små muligheter. Hvorledes er så bildet av den ideelle skolen? Den har border og bokhyller, tavler over hele veggen, oppslags-tavle til avis, det er *spesialrom for fysikk og kjemi*, der er sam-

linger av alle slag, kort den er et *verksted og et bibliotek*, og der er ikke tillatt å holde basarer.

Kan det da ikke bli det samme hvorledes en lærer noe, når en bare lærer det? Nei, den nye metoden, arbeidsskolen, mener at det er gjennom arbeidet eleven vokser og lærer noe, blir sjølstendig og interessert.

Kan vi så skaffe slike skoler, plass og rom? Det vil ta lang tid, det vil være langt mer enn vi kan make den første tida, bare de store velstående kommunene kan få dette til. Det *burde være* en nødvendig ny reisingsoppgave å ta dette løftet. Det ville gi renter. Tenk for et aktivum det er i et land å ha våkne, skolerterte og opplyste unge gutter og jenter!

Hva kan vi så gjøre nå? Vi må vel nøye oss med å sette i gang et felttog for utstyret, og det er ikke så lite bare det. I stor utstrekning kan lærer og elev klare å lage apparater til fysikk og kjemi, de kan samle inn fra naturen på stedet, bytte med andre landsdeler og de kan legge grunnen til biblioteket, handboksamlingen.

En hører ofte klager over *lærerne*. De er for dårlige, kan for lite av sitt fag, derfor blir det smått stell. Men la oss dømme rett. Hvem er det som blir lærere? Jo, det er tilfeldig, en småbondesønn som låner seg fram. Det er en overkommelig utdannelse for ham. Dette er vel den store prosent. Fra arbeiderklassen, som en skulle tru dette kunne høve for, kommer det ganske lite. Større bønder, embetsmenn og forretningsmenn sender ikke sine ungdommer til lærerutdannelse. Det er ikke fint nok. Og hva slags utdannelse får de så på lærerskolen? Teologien, religionen er et viktig fag, og det er gjerne teologene som rår i denne skolen. Det er ikke før nå i det siste at det har vært krevd universitetseksamen for lærerne der. Men fordi så mange dyktige folk har gått denne vegen, til dette yrket, har de klart seg utrolig godt og lært og dyktiggjort seg ved kurser, ved sjølstudium og ved erfaringen. Men om mange må en si at de ikke skulle blitt lærere. Det ene rette må være å *kreve examen artium*, studenteksamen, for alle som skulle bli lærere også i folkeskolen. Hvorledes er så *arbeidsvilkåra*? På landet ligger læreren under en anleggsarbeider i lønn og i byene noe bedre, kanskje på høyde med en fagarbeider. Det verste er at læreren ikke er sikret hus. En jernbanemann får et godt hus, en villa, hvor han kommer. En lærer flytter svært ofte inn på et loft

enten over skolestua, eller på en bondegård. Det skal ikke stimulere til å yte det beste.

Det er vanskelig å rette på dette. Det er atter tale om et løft. Vi kommer vel ikke fram til en løsning — slik at bare de blir lærere som er skikket til det — før vi greier å gi alle fri bane, uansett pengene.

Det er lett å laste, litt vanskeligere er det å *se årsak og virkning*. La oss ta en annen oppgave for vår tids skole. Klarer den å legge grunnlaget for demokratiet? Det er tvilsomt om en kan si ja til det. Vi har hatt svært lite av bevisst *oppdragelse til demokrati*. Vi må da føre dagens hendinger og liv inn i skolen. Men er ikke det for vanskelig? Blir ikke det *politikk i skolen*? Vi ser at livet i samtida interesserer elevene. Det er bare spørsmål om å tilrettelegge stoffet pedagogisk. Elevenes klasseaviser taler sitt tydelige språk. Ta en slik ting som møtekultur, møteteknikk. Det lar seg lære som en interessant lek. Men når læreren ikke er inne i dette, går det vel ikke så bra. Eller enda morsommere og lærerikt: En valgkamp. La 13 og 14 års barn ta på seg å representere partiene. La dem studere programmene, prøve å finne ut hva som skjuler seg bak ordene. Det kan hende det hjelper dem siden, så de ikke blir bytte for svindelpropaganda og demagoger.

Tiden står ikke stille. Utviklingen ruller framover og stiller sine krav til oss. I dag er kravet et 8. skoleår. Barndommen, opplæringen, blir et år lenger. Modenheten blir da større og de unge blir bedre skikket til å gå ut i arbeidslivet. *I et kulturland skulle forresten ingen ut i arbeidslivet før de er fylt 16 år*. Det skulle vært et 9. skoleår, men la oss ta et år om gangen. I Sovjetunionen har de mange steder 10-årig tvungen skolegang. Da blir det kvalitet i folket. I England har de gjort det samme, innført, foreløpig på papiret, en ti-årig skolegang og det kommer de sikkert til å få glede av.

Men kan en slik reform la seg gjennomføre hos oss? Den kan selvfølgelig det, men det vil ta tid. Saken er jo den at vi i 1936 fikk en ny lov og den er ikke gjennomført ennå. La oss først klare det, men ikke tape målet av syne. Vi skal og vi må følge de andre kulturland.

En god utveg er det å gjøre fortsettelsesskolen obligatorisk. Hvert herred kan klare å skaffe seg en moderne sentralskole til det bruk.

Men skolen må ikke utbygges bare på toppen. Folkeskolen

vil kanskje på en meget effektiv måte la seg utbygge nedover i den såkalte «*førskolealder*». *Barnehagen må bli like naturlig og selvfølgelig som skolen*. Vi har noen få daghjem med plass til en brøkdell, og bare for dem som har mor sin i fast arbeid. I Oslo dreier det seg visstnok om 5 pst. av barna. Vi har parktantene som passer barne fire timer på dagen for 50 øre dagen pr. barn. De sorterer under parkvesenet, og noe krav til utdanning blir det ikke tale om ennå. Her må det bygges fra grunnen av. Samfunnet, staten, må ta på seg ansvaret, gi det samme tilskudd til driften som skolene får. Det blir ikke tale om slike andre steder enn i byer og bymessig bebygget strøk. Det kan lett innvendes at vi har ikke *barnehagelærerinner*. Det er så. Men da skolen ble innført i Norge, fantes det heller ingen lærer. La oss stikke ut vegen. Det kan vi gjøre, så får vi ta fatt på den, og farten får heller bli etter tilhøva.

Skolens oppgave er å lære barna å innpasse seg i samfunnet. Heimen makter ikke lenger den oppgave. Men skal dette lykkes, må *lærerne være på høyde med sin tid*. De må ha den beste utdanning, de må være så vidt mulig vitenskapelig skolert. De må kjenne i grove trekk de resultater moderne forskning og vitenskap er kommet til, de bør ha et sant bilde av verden og menneskene. De er ikke bare bærere av tradisjonen, arven, men av vår egen tids kultur. Da først kan vi få *et utviklingsdyktig demokrati, et demokrati som er søkende og stadig på farten framover*. Men vil en nå dette må vi ikke vike tilbake for midlene. Vi må gi ungdommen fri bane, like start, like vilkår til å få den plassen i samfunnet som de er skikket for. Det er ikke bare det at vi begår en *sosial urett* mot mange, men tenk for et *sløseri* med den verdifulle kapital som alle velutrustede unge er for samfunnet, enten det er i teoretisk eller praktisk retning de er begavet. Makter ikke arbeiderbevegelsen å løse denne knuten, makter ikke samfunnet vårt i dag å bryte disse stengsler, så er det fare for at demokratiet ikke er i stand til å fornye seg. Det er stagnert.

Fellesprogrammet sier noe om det, men det er ikke nok. Vi venter at det ligger alvor og vilje bak.

Sett fra arbeiderbevegelsens synspunkt, det ligger jo nær her, så må det té seg temmelige betenkelig, for ikke å si alarmrende, at bare 2—3 pst., tre av hundre studenter er fra arbeiderhjem. Det er klart at det har ikke så lite å si at de betrodde embetsmenn i samfunnet stammer fra de brede lag i folket. Den

innavl som foregår i embetsverket er neppe av det gode. Det skulle være innlysende at de store og mektige lag i folket ikke i lengden kan tillate at de *viktige funksjoner i samfunnet bare ensidig rekrutteres fra overklasse miljø*. Kjenner de de problemer og vansker som tynger folket? Eller er det så på vettet retter seg etter tykkelsen av pengeboka? Det er nok av spor som skremmer. Den tyske republikken etter forrige verdenskrig, Weimarrepublikken, lot de keiserlige konservative embetsmenn sitte og sabotere og undergrave det unge demokrati inntil den dagen det falt i hendene på Hitler som en moden frukt.

La oss sørge for at det ikke blir skjevhet i veksten. La ikke den mektige organiserte arbeiderbevegelse bli kjempen på lerføtter.

Vi må sette alt inn på å gjennomføre de lovene vi har, men vi må også rette blikket framover, ta opp oppgavene, holde oss på siden av de fremste kulturland og ikke glemme Vinjes ord: *Kunnskap skal styre rike og land og yrket skal båten bera*.

Sekretariatet foreslo: «I tilslutning til innlederens foredrag bemyndiger kongressen sekretariatet til å velge en komité som får i oppdrag å utrede spørsmålet om utviklingen av grunnskolen (folkeskolen) slik at den kommer å svare til de krav som i dag må stilles til den moderne skole. Komiteens innstilling forelegges for Landsorganisasjonens representantskap til godkjenning.»

Voting: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Punkt 8: Rasjonaliseringsspørsmålet.

Fra *Rasjonaliseringskomiteen av 1945* forelå følgende innstilling:

Etter henstilling fra flere av Landsorganisasjonens tilsluttede forbund besluttet sekretariatet å oppnevne en komité, som fikk i oppdrag å framkomme med innstilling til sekretariatet om fagorganisasjonens stilling til rasjonaliseringen, herunder praktiseringen av arbeidsmetoder, tidsstudier m. v.

Etter henvendelse til de forbund som en mente var sterkest interessert i spørsmålet, ble komiteens sammensetning følgende: Peder Framnes, Norsk Bygningsarbeiderforbund. Anton Andresen, Norsk Skotøyarbeiderforbund. Olav Bruvik, Norsk Tekstilarbeiderforbund. Aron Ask, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund. Paul Engstad, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund. Witalis Andersen, Norsk Bekledningsarbeider-

forbund. Rolf H. Olsen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund. Edv. Stenklev, Norsk Papirindustriarbeiderforbund.

Fra Landsorganisasjonens administrasjon ble oppnevnt Jens Berg, som har fungert som komiteens formann.

Høsten 1938 satte Landsorganisasjonens sekretariat ned en komité på 7 medlemmer med det oppdraget å samle materiale til belysning av rasjonaliseringsproblemet, og å utrede spørsmålet om hva der fra organisasjonens side burde foretas for å vareta arbeidernes interesser.

Denne komiteen innhentet dengang opplysninger om rasjonaliseringen og dens virkninger for de forskjellige næringsgrener hos samtlige forbund. Det innhentede materiale ble bearbejdet av komiteen, og denne skulle holde avsluttende møte den 11. april 1940. På grunn av krigen kunne ikke dette møte bli holdt, men komiteen avsluttet sitt arbeid den 19. september 1940 og lot sin innstilling trykke høsten 1940 sammen med det innsamlede materiale som bilag.

Under krigen ble det i Sverige bl. a. etter henstilling fra nåværende statsråd Lars Evensen, satt ned en komité med Rolf H. Olsen som formann, for å arbeide videre med saken med sikte på en kommende rasjonalisering av industrien i Norge etter krigen. Denne komiteen la fram en innstilling datert Stockholm 9. juni 1944, som vedlegges her som bilag 1.

Nærværende komité har holdt en rekke møter. I disse møtene er rasjonaliseringsspørsmålet drøftet på bredt grunnlag, og det er innhentet materiale fra Sverige, bl. a. en betenkning på 800 sider, av en komité som i 1936 ble satt ned av den svenske riksdag for å greie ut om rådgjerder til forebygging og minskning av skadelige sosiale virkninger av rasjonalisering og driftsnedleggelse i industrien. Dette arbeidet ble trykt høsten 1939 i Stockholm og omfatter meget dyptgående undersøkinger innen næringslivet og arbeidsmarkedet i Sverige i hele tidsrommet 1920—1936. Før dette tidsrommet var det ikke forekommet noen rasjonalisering av betydning i Sverige.

Komiteen har drøftet spørsmålet om å innhente nytt materiale fra forbundene om rasjonaliseringssakens stilling i Norge, men da forbundene sendte inn et fyldig materiale så sent som i 1939 og det ikke var forekommet ny rasjonalisering i industrien i Norge i noen vesentlig grad under krigen, har ikke komiteen funnet det formålstjenlig å innhente nytt materiale. Da den innstillingen som Rasjonaliseringskomiteen av 1938 avga

i 1940 er lite kjent på grunn av krigsforholdene i Norge, gjengir en her en del av hovedpunktene i denne innstillingen:

«Komiteen er av den oppfatning at fagorganisasjonen ikke kan motarbeide rasjonalisering i seg sjøl og at en ikke kan kreve forbud eller legge hindringer for denne.

Komiteen er av den oppfatning at fagorganisasjonen ikke uten videre kan godta tidsstudier, men at disse bare kan anerkjennes på følgende vilkår:

- a) Arbeidernes egen tid fastsettes til fra 10 til 15 minutter pr. time, som regnes som full time. Lengden av denne hviletid avpasses for de forskjellige virksomheter i samsvar med arbeidets intensitet.
- b) Stigningen av arbeidsytelsene skal ikke medføre nedsettelse av akkordpriser med mindre bedriftens eller avdelingens akkordlister reguleres på basis av et felles grunnlag. Dette grunnlag må fastsettes slik at arbeiderne også får økonomisk fordel av *forandringen*. Dette prinsipp bør for øvrig gjelde i sin alminnelighet ved enhver rasjonalisering.

Komiteen er enn videre av den oppfatning at arbeiderne må få anledning til å kunne skifte arbeid innenfor de enkelte bedrifter for derved å unngå for megen monoton virksomhet.

Komiteen vil med hensyn til spørsmålet om forkortelse av arbeidstida framholde at en sådan forkortelse på grunn av de forskjellige vilkår som består for de ulike næringsgrener og de enkelte bedrifter, ikke kan gjennomføres under ett, men at spørsmålet må tas opp ikke bare industrivis, men også bedriftsvis.

Komiteen mener at det bør fremmes et lovforslag som pålegger bedrifter som oppsier arbeidere på grunn av rasjonalisering, å skaffe de oppsagte enten annet arbeid på like lønn eller å betale differansen mellom den gamle lønn og den offentlige arbeidsledighetsunderstøttelse.»

Komiteen av 1945 har ingen særlige innvendinger overfor de siterte uttalelser fra komiteen av 1938 og overfor Stockholmskomiteens innstilling og slutter seg til de synspunkter som begge disse komiteer hevder. Når det gjelder den aktuelle siden av rasjonaliseringsspørsmålet *i dag*, vil komiteen av 1945 peke på følgende hovedpunkter:

1. *Opplysningsarbeidet.*

Komiteen legger megen vekt på at det blir satt i gang et intenst opplysningsarbeid om hva rasjonaliseringen i videste forstand omfatter. Ved kurser, brosjyrer og opplysende foredrag bør det spres opplysning innen forbundene om rasjonaliseringens innhold, vesen og mål. Komiteen har i den anledning vendt seg til avdelingsingeniør Egil Einarsen ved Statens Teknologiske Institutt. Han har utarbeidet en oversikt over rasjonaliseringens historikk og innhold trykt som bilag til denne innstilling. (Bilag II.) Bilagene vil bli lagt ut på representantenes bord.

Det går fram av bilag II hvor omfattende en gjennomført rasjonalisering er. Arbeiderne må motsette seg at en enkelt av rasjonaliseringens mange områder blir revet ut av sitt sammenheng og ensidig søkt gjennomført i en bedrift. Særlig vil en advare mot den oppfatningen, som en ofte treffer på både blant arbeidere og arbeidsgivere, at ensidig maskinanskaffing for å overflødiggjøre håndarbeid eller ensidig bruk av tidsstudier betyr fullstendig rasjonalisering av en bedrift.

2. *Rasjonaliseringen og gjenreisningen.*

Komiteen fastslår at det i samband med gjenreisingsarbeidet i Norge kan bli bruk for ganske vidtrekkende rasjonaliseringsarbeider for å få bedriftene modernisert, øket *produksjonen*, og gjort dem konkurransedyktige overfor utenlandske bedrifter. Komiteen vil uttale som sin oppfatning at det under dette ikke må bli foretatt rasjonalisering bare i en enkelt eller i få bedrifter, men at en må la en hel industrigren bli rasjonalisert under ett ut fra samfunnsmessige behov. Dette kan bli tale om f. eks. for papirindustrien, verkstedsindustrien og skipsindustrien m. v.

Det er derfor nødvendig at de bebudede *bransjeutvalg for hver industrigren blir opprettet snarest mulig.*

Det må også i tilknytning til dette opprettes en Statens rasjonaliseringskomité, med representerer for Staten, fagorganisasjonen og industrien.

3. *Rasjonaliseringen og produksjonsutvalgene.*

I produksjonsutvalgene, som det nå er adgang til å danne etter avtalen om disse, har en etter komiteens opp-

fatning fått et organ der arbeiderne og arbeidsgiverne bør drøfte eventuelle planer om rasjonaliseringsarbeider før disse blir satt i verk av bedriftene.

Ved bedrifter hvor det igangsettes tids- og arbeidsstudier som ledd i rasjonalisering av bedriften i sin helhet, skal dette skje i samråd og samarbeid med produksjonsutvalgene og tillitsmennene.

4. *Rasjonaliseringen og lønnskompensasjonen.*

Rasjonaliseringens mål er ved hensiktsmessige hjelpemidler og arbeidsinnsats å øke produksjonen pr. tidsenhet. De fordeler som rasjonaliseringen skaper er det naturlig blir fordelt mellom de tre interesserte parter: arbeiderne, arbeidsgiverne og konsumentene. Komitéen anbefaler at det blir tatt opp et samarbeid med Norsk Arbeidsgiverforening for å finne fram til en avtale om forhandlingsrett og forhandlingsplikt når det gjelder endring av akkorder, avtaler og satser som følge av utførte rasjonaliseringsarbeider, som har medført *øket produksjon*, slik at arbeiderne får del i de fordeler rasjonaliseringen skaper.

5. *Rasjonaliseringen og arbeidstempoet.*

Når produksjonen pr. tidsenhet som følge av utførte rasjonaliseringsarbeider i en bedrift blir økt, er det som regel ikke til å unngå at arbeidstempoet blir mer intenst for den enkelte arbeider enn før. Det kan da oppstå fare for bedriftsulykker, skadelige tretthetsvirkninger så vel fysisk som psykisk for arbeiderne og fare for at disse blir for tidlig eldet. Komiteen peker på at slike mulige følger av et økt arbeidstempo må bli motvirket gjennom forskjellige rådgjerdere som f. eks. skifting av arbeidsplass, 10 minutters hvilepause for hver 50 minutters arbeid, nedsetting av arbeidstiden gjennom en ekstra fridag (lørdag) e. l.

6. *Rasjonaliseringen og arbeidsløsheten.*

Selv om rasjonalisering i det lange løp ikke fører til arbeidsløshet, men til økt produksjon og dermed til økt beskjeftigelse i industri og omsetningsliv, kan det primært oppstå en korttidsledighet i en bedrift, særlig hvis bedrif-

ten setter rasjonaliseringen hurtig og hardhendt i verk. Komiteen slutter seg her til den norske Stockholmskomiteens forslag om at arbeidere i slike tilfelle planmessig blir overført fra en bedrift til en annen under Statens tilsyn og etter bestemte regler.

Konklusjon.

Til å arbeide med gjennomføringen av komiteens forslag oppretter Landsorganisasjonen et rasjonaliseringskontor (teknisk-økonomisk kontor) ledet av en teknisk kyndig mann med bedriftsøkonomisk innsikt og sosial forståelse, og utstyrt på en slik måte at kontoret kan drive opplysnings-, opplærings- og studievirksomhet om rasjonaliseringstekniske spørsmål og stå til produksjonsutvalgenes disposisjon ved rasjonaliseringsarbeiders gjennomføring i bedriftene, etter en av sekretariatet nærmere fastsatt instruks.

Peder Framnes. Anton Andresen. Olav Bruvik. Aron Ask.

Paul Engstad. Witalis Andersen. Rolf H. Olsen.

Edv. Stenklev. Jens Berg.

«Sekretariatet besluttet å forelegge Rasjonaliseringskomiteens innstilling for Fagkongressen med anbefaling at komiteens forslag vedtas.»

Fra *Stockholm-komiteen* forelå følgende:

«Under henvisning til komiteens foreløbige rapport av 2. juni 1944 vil vi foreslå:

1. Landsorganisasjonens rasjonaliseringskontor utstyres på en slik måte at det kan gi opplysninger i spørsmål om rasjonalisering — arbeidsstudier — og tidsstudier.
2. Det igangsettes studiesirkler i ovenfor nevnte spørsmål — disse bør i første omgang omfatte arbeidernes tillitsmenn på arbeidsplassen.
3. Til å lede dette studiearbeidet ansettes en som har kjennskap til forholdene innen industrien. En yngre tekniker eller ingeniør vil være ønskelig, så fremt vedkommende har praksis av betydning.
4. A.F.L. bør straks fremme forslag om forordning i lov om offentlig arbeidsformidling, for å få lovbestemmelser som pålegger arbeidsgiverne plikt til å melde fra i god tid før

oppgiselser finner sted. Det bør her utarbeides spesielle rapportskjemaer.

Loven må også gi myndighetene adgang til å foreta kontroll av de innsendte rapporter, samt å gripe inn i tilfeller hvor arbeidsgiverne unnlater å etterkomme meldeplikt. Rasjonalisering bør ikke tillates i nedganstider for derved å skape unødig arbeidsledighet. Bedriftens økonomiske stilling bør en ha anledning til å kontrollere. Det bør også føres en nøyaktig statistikk om arbeidsløshet er framkommet ved rasjonalisering.

5. Da rasjonaliseringen vil medføre at flere kvinner blir ansatt i bedriftene, bør en straks dette blir aktuelt, sørge for at kvinnes lønns- og arbeidsforhold ikke blir slik at de virker som lønnstrykkere overfor de mannlige arbeidere.
6. Kurser i arbeidsstudier og tidsstudier bør gå parallelt med kurser i rasjonalisering. Yngre fagarbeidere bør gis anledning til å utdanne seg som tidsstudiemenn.
7. Erfaringer fra Sverige tilsier at i og med rasjonaliseringen blir gjennomført, blir arbeidstempoet større, spesielt ved spesialbedrifter, f. eks. fabrikker som framstiller elektriske motorer og andre artikler som egner seg for masseproduksjon.

Disse bedrifter må følges nøye slik at de ikke utvikles til å bli rene slaveanstalter.

Rasjonalisering vil medføre arbeidsledighet, hvor stor denne arbeidsledighet blir er det umulig på forhånd å si, alt avhenger av den fart hvormed rasjonaliseringen blir gjennomført.

Det kan også bli spørsmål om å overføre arbeidere fra den ene bedrift til den andre. Bedriften kan bli nedlagt og overført til andre steder hvor det gis bedre betingelser for transport og kraftleie m. m.

I disse tilfelle må Staten være forpliktet til å gripe inn. Dette kan skje på flere måter, bl. a. ved flytningsbidrag. I en særstilling står de arbeidere som har bygd seg hus og derved pådratt seg gjeldsforpliktelser. Disse må i tilfelle de må forlate stedet gis et bidrag så stort at de blir løst fra sin gjeld på huset.

Hvis arbeidernes organisasjoner på et tidlig tidspunkt tar disse spørsmål opp til behandling, og drar omsorg for at arbeidsgiverne ikke alene får være bestemmende ved

rasjonaliseringens gjennomføring, vil en kanskje unngå mange av de vanskeligheter som vil oppstå ved at bedriftene blir rasjonalisert.

Direktør *Egil Einarsen*: Hva rasjonalisering er, har en uttrykt på mange måter. En forklaring er denne: «Rasjonalisering er å bruke alle de midler som den moderne teknikk byr til opphjør av arbeidslivet. Målet er heving av folkevelstanden, ved øking, bedring og nedsetting av priser på de artikler som er nødvendig for det daglige liv.» Dette skal skje «ved en planmessig forbedring og forenkling av produksjonsmetodene i den hensikt å skaffe menneskene bedre livsbetingelser uten å øke det daglig slit».

En har prøvd å sette opp i sammentrengt form det som skulle være hovedinnholdet av prinsippene for moderne bedriftsledelse bygd på Taylors lære. En har kalt dem for 7 «lover» med følgende innhold:

Første lov: Det er nødvendig i en hvilken som helst virksomhet å ha nøye kjennskap til hva som skal gjøres, og å forberede arbeidsbeskrivelser med hensyn til hva som skal gjøres før arbeidet settes i gang.

Denne loven tar sikte på det vi kaller for *planleggingen* av produksjonen i bedriften, et arbeid som vanligvis overtas av en egen planleggingsavdeling.

Annen lov: Det er nødvendig i hvilken som helst virksomhet å utarbeide detaljerte instruksjoner (arbeidsbeskrivelser) for hver operasjon som inngår som ledd i produksjonen med hensyn til hvordan, når, hvor og på hvilken tid hver operasjon skal utføres, hvilket verktøy og hvilke materialer som skal skaffes til veie før arbeidet settes i gang, og å bringe disse instruksjonene med det nødvendige verktøy og materiale til arbeideren før arbeidet påbegynnes. Lagerbeholdningen av råmaterialer må ikke tillates å falle under en bestemt størrelse fastsatt på basis av produksjon og omsetning.

Denne loven tar sikte på arbeidsbeskrivelse og lagerkontroll i bedriften.

Tredje lov: Det er nødvendig før et arbeid settes i gang å sørge for følgende: a) Det beste verktøy og maskineri for formålet. b) Det beste arrangement av maskinene i deres forhold til hverandre. c) At maskiner og verktøy er i den best mulige stand.

Dette tar sikte på hensiktsmessig *maskinanskaffelse* og godt *vedlikehold* av verktøy og maskiner.

Fjerde lov: Det er nødvendig for et hvilket som helst produktivt arbeid: a) å velge de beste arbeidere for det arbeid som skal utføres, b) å bibeholde de således valgte arbeidere til sitt bestemte arbeid og ikke flytte disse til arbeider som de ikke er skikket til.

Denne loven ar sikte på moderne *yrkesveiledning* og *yrkesundervisning* bl. a. på bedriftsskoler.

Femte lov: Det er nødvendig i en hvilket som helst virksomhet å påse at de instruksjoner som er gitt, blir overholdt etter som arbeidet skrider fram. Dette må skje med hensyn til: a) Hva som skal gjøres, b) hvordan, c) når, d) hvor, e) på hvilken tid det skal framstilles, f) om verktøyet er skaffet til veie, g) om materialene er for hånden, h) om verktøy og maskiner er i den best mulige stand.

Denne loven omfatter krav om moderne *bedriftsorganisasjon*.

Sjette lov: Det er nødvendig i hvilken som helst virksomhet å sørge for oppsamling av grunnlaget for pålitelige selvkostende-beregninger og å være i stand til å foreta de nødvendige selvkostberegninger.

Dette tar sikte på at bedriften må utføre *selvkostberegninger* for å kunne kontrollere sine kostnader. *Dertil kreves industriregnskap*.

Sjuende lov: Det er nødvendig i en hvilket som helst virksomhet at de som leder arbeidet, utfører studier med det formål å finne muligheter for a) bedre selvkostpriser, b) bedre metoder, c) bedre maskiner og verktøy, d) bedre produkter, e) bedre arbeidskraft.

Denne loven inneholder kravet om det vi kaller for moderne *produksjonskontroll* og *driftsanalyse*, d. v. s. stadig undersøkning av driften både m. h. t. arbeid og mennesker.

Skal en bedrift rasjonalisere, må den etter hvert ta hensyn til og søke gjennomført samtlige disse «lovene». Forståelsen av at dette er nødvendig, er imidlertid først blitt alminnelig etter hvert.

Når det gjelder rasjonaliseringens praktiske gjennomføring må en undersøke og bestemme hvilke materialer, maskiner og verktøy som er mest tjenlig for arbeidets utføring. Videre må

en ved eksperimenter og undersøkinger finne ut den beste metoden å utføre arbeidet på.

Alt dette kan sies å ha med den enkelte *arbeidsplass* å gjøre.

Videre må en sørge for at det oppnås det nødvendige *samarbeid mellom de enkelte arbeidsplasser* slik at produksjonen løper «flytende», dvs. korteste veg fra arbeidsplass til arbeidsplass i riktig rekkefølge gjennom bedriften. Begrepet flytende produksjon blir ofte misforstått. En har gått ut fra at det til flytende produksjon nødvendigvis må være knyttet transportband, såkalte løpende band, som en arbeider ved. Dette er ikke nødvendig. En kan godt ha en flytende produksjon i riktig rekkefølge fra sted til sted i bedriften uten band, men der det passer, kan en, kortere eller lengere strekninger, legge inn bevegelige band.

Rasjonaliseringen tar videre sikte på å *planlegge arbeidet* før det blir satt i gang på arbeidsplassen. Planleggingen begynner allerede med materialkontrollen når materialene kommer til bedriftens lager, for derved å forebygge at feilaktige materialer går inn i produksjonen og derved unngå sløseri med arbeids- og driftsomkostninger ved at mindreverdige eller feilaktige materialer blir bearbeidet. Planleggingen går videre ut på å nytte ut driftsmidlenes kapasitet så langt som mulig i bedriften. En bestemmer på forhånd når og på hvilke arbeidsplasser eller maskiner de enkelte ordrer skal settes i gang, slik at produksjonen også i denne forstand kan gå lett og flytende uten unødige opphold. Planleggingen har også den store oppgave å tilrettelegge arbeidet i bedriften, slik at leveringstiden kan bli overholdt.

Planleggingsarbeidet utføres ofte i en rasjonalisert bedrift av en egen planleggingsavdeling i bedriften. Planlegging er all rasjonaliserings kjerne.

En ting som en ved moderne rasjonalisering legger stor vekt på, er *utvalget av de riktige mennesker til den riktige arbeidsplass*. Dette kommer bl. a. til syne ved omhyggelig utvalg av lærlinger f. eks. ved psykoteknisk prøving og ved opplæring i bedriftsskoler.

Videre har en *produksjonskontroll og driftsanalyse*. Under dette hører tidsstudier og bevegelsesstudier (arbeidsstudier).

Taylor studerte arbeidernes stilling og bevegelser mens de utførte arbeidet, og han så hvordan ytelsen steg når det ble innført hvilepauser.

Den so mhar gjort mest for å finne botemidler mot *tretthet* hos arbeiderne i industrien, er den amerikanske ingeniør *F. B. Gilbreth*. Han kom i 1906 under innflytelse av Taylor. Han hadde allerede i 1892 fått en sølvmedalje for oppfinnelser som lettet murerne i deres arbeid. Gilberth iakttok førsteklasses murene og fant at de alle daglig tusenvis av ganger foretok besværlige og overflødige bevegelser, til tross for at murerhåndverket er en av menneskenes eldste yrker. Murerne tok steinen på det underlaget de sto og senket og hevet sin egen vekt ca. 70 cm. for hver gang de tok opp ein stein. Gilbreth bygde et stillbart stillas, slik at murerne kunne gripe steinen fra en konstant høyde i høyde med murhøyden. Han reduserte videre murerens bevegelser under muringen fra 18 til 5 enkeltbevegelser. Resultatet ble at murerne la 2700 stein pr. dag mot før 1000. Prinsippene har sin fulle gyldighet også i andre yrker.

Gilbreth undersøkte på samme måte annet yrkes-arbeid. Serlig var det trethetsstudier som interesserte ham mest. Men størst oppmerksomhet vakte hans arbeid over bevegelsestudier.

Gjennom bevegelsesstudier blir alt igangværende arbeid gjort til gjenstand for grundig undersøkning for at en kan se om noen bevegelser er overflødige eller kan forenkles.

I en bedrift kan arbeiderne godt arbeide i sitt ansikts svette og bruke en mengde energi, men denne energien kan være så dårlig utnyttet at mye av den må anses som tapt. Arbeiderne kan tape mye tid og energi ved f. eks. å løpe fram og tilbake etter verktøy, ved å måtte flytte arbeidsstykket mange ganger fra maskin til maskin. De kan arbeide planløst snart på den ene ting, snart på den andre, osv. En kan nå ved rasjonaliseringen øke *arbeidsintensiteten*, det vil si øke arbeidernes anstrengelser, men da må en ikke øke intensiteten så mye at arbeiderne blir overanstrengte. En må huske på at det gjelder ikke å la et menneske arbeide med maksimal anstrengelse. Størst mulig anstrengelse kan nemlig et menneske bare klare en liten stund, så blir det trett. Det gjelder å la arbeiderne arbeide med *optimal* anstrengelse. Det vil si at de skal bruke den arbeidsintensitet som de kan holde jevnt, det gir det beste arbeidsresultat.

Det er av stor betydning at vi sørger for at arbeidet foregår på en slik måte at det gir størst mulig utbytte med minst mulig innsats av energi. Minst mulig av energien må gå til spille. Kosten må komme nyttig arbeid til gode. Av dette forstår en lett betydningen av riktig opplæring. Den nyansatte må lære ar-

beidet riktig med én gang, og ikke bare ta seg til arbeidet så godt han kan. En må få bort alle unødige bevegelser, en må innta lett og ledig arbeidsstilling. En kan sette opp disse reglene:

- a) For *tungt* arbeid kan en sette store muskelgrupper i bevegelse, for *lett* arbeid derimot må en bare sette små og svake muskelgrupper i bevegelse.
- b) En må ikke stramme muskler som ikke brukes under arbeidet.

Mot begge disse reglene synder mange mennesker. De setter altfor mange muskelgrupper i bevegelse under arbeidet. Ved alle slags arbeider er det videre en tendens hos mange til å stramme enkelte muskler når de bruker andre. En rekke arbeidskramper og tretthetsfenomener kommer nettopp av dette, f. eks. skrivemaskinkrampe, telegrafistkrampe o.l. Alle muskler som det ikke er nødvendig å bruke under arbeidet, må være slappe. En ser av dette igjen hvor viktig det er at et arbeid læres riktig med én gang. Det syndes her mye, både fordi en ikke tenker på det, og fordi en ikke vet hvilken stor rolle det spiller.

Ved hjelp av tidtaing med stoppeur kan en måle den tia som er nødvendig for å utføre et arbeid og den tia som går tapt under utføringen av et arbeid (tapstidsstudier). Den observerte tid for et arbeid kommer til å omfatte:

Produktiv arbeidstid (tid som det blir produsert i).

Driftsteknisk tapstid (tid som går tapt ved venting på materialer, verktøy, ny arbeidsordre o. l.).

Personlig tapstid (tid som arbeideren trenger til hvile, vanddriking, å gå på toalett eller tid som tapes ved unøvendige turer til lager eller verktøybur, unøvendige konferanser med kolleger, for sent oppmøte om morgenen eller etter spise-pauser, eller at arbeidet avsluttes før arbeidstia er slutt om ettermiddagen). Tidsstudiet må foregå over et lengre tidsrom, helst en uke eller mer. Det aller minste er 3 dager der forholdene er lett oversiktlige. Tidtaingen må foregå fra morgenen til arbeidet slutter om ettermiddagen og skal foregå med arbeiderens viten. Tidsstudiemannen må la alt foregå åpent og tillitsfullt. Som en forstår av dette, settes det særlige krav til tidsstudiemannens utdanning og evner. Et amerikansk firma (Westinghouse) forlanger disse egenskapene av tidsstudiemannen: «Han må være rettferdig, upartisk og pålitelig. Han må vise tillit til arbeiderne, holde sine løfter og diskutere uoverensstem-

melser på en taktfull måte. Videre skal han oppmuntre arbeiderne til å komme med forslag. Hans oppførsel må være slik at han fortjener arbeidernes aktelse». I sammendrag kan det altså sies at han må ha god menneskekunnskap, teknisk innsikt og vise toleranse.

Den tia som etter observasjonen blir fastlagt som endelig norm, «Standardtia», må være slik at en middels dyktig arbeider, under gode forhold, og ved å bruke middels hastighet kan overholde den, d.v.s. en som arbeider med normal dyktighet og øving og som arbeider med normal intensitet og normale arbeidsforhold, skal klare arbeidet på denne tia. Den dyktige arbeider får altså en fordel, mens den mindre dyktige taper.

En kan si at rasjonaliseringsideen er naturlig for de fleste mennesker. Det er ingenting som er så irriterende for et sunt, velutviklet menneske som å måtte gjøre noe det synes er «dumt», noe som spiller tid og krefter. Er det en mulighet for det, søker vi å ordne det slik at vi får innført en bedre arbeidsmåte. Vi gjennomfører med andre ord en rasjonalisering. Denne rasjonaliseringstrangen som finnes hos ethvert våkent, interessert menneske må vi prøve å dra nytte av. Skal vi bringe industrien og ervervslivet videre framover, er det ingen veg utenom. Vi må stadig søke å bedre produksjonsmetodene og arbeidsvilkårene, så vi får en bedre og billigere produksjon. Det blir fra arbeidernes side reist den innvendig mot rasjonaliseringen at den skaper arbeidsløshet. En av rasjonaliseringens følger er jo at produksjonsmengden stiger pr. arbeidstime, eller at arbeidskraften pr. produktenhet blir redusert. I en bedrift må det derfor bli arbeidsløshet ved rasjonalisering.

Dette skjer imidlertid bare på første trinn, for rasjonaliseringen er i annen omgang arbeidsskapende. Den gjør produksjon lønnsom, som før ikke var drivverdig. Den åpner muligheten for ny produksjon. Den krever større materialleveranse og økt salgs- og distribusjonsarbeid. En svensk komité har i sin melding av 1939 studert svensk rasjonalisering 1920—36. Den fant for eks. for sementindustrien i Sverige at produksjonen var økt med 96 pst. i dette tidsrom, mens arbeiderantallet var minsket med 17 pst. Men samtidig hadde den økte produksjon i sementindustrien ført til økt beskjeftigelse ved kalkstensbruddene, økt arbeid med å skaffe kull, emballasje o. l. samt økt administrasjon og salgsarbeid. I U. S. A. fant en ved undersøkning at i en ti-års periode mellom 1920 og 1930 måtte gjennom-

snitlig 49 av 1000 arbeidere forlate sin industrigren og søke arbeid under nye forhold, mot bare 8 av 1000 i 1890—1900. Det er ikke folk som er gått fra et firma til et annet innen samme industrigren. Gjennomsnittlig tok det fire måneder å finne seg et nytt arbeid. En slik periode er selvsagt overståelig selv om den er vanskelig nok. Men betydelig verre var det at det for de fleste ble en betydelig inntektsreduksjon under de nye forhold, gjennomsnittlig ca. 50 pst. Det er forståelig at den som får føle arbeidsledigheten rent personlig ved en rasjonalisering ikke reagerer ut fra en samfunnsmessig betraktning på lang sikt. Han vil reagere spontant ut fra sin egocentriske innstilling fordi det økonomiske og sosiale grunnlaget for eksistens blir borte.

En har dog sett eksempler på at bedrifter ikke har gått til rasjonalisering uten samtidig å foreta produksjonsøking på de andre felter, eller har vært arbeiderne behjelpelig med omplasing og omskolering. De som blir ledige, skal videre huske det at hvis rasjonalisering ikke var blitt gjennomført, ville bedriften etter en tid på grunn av manglende konkurransedyktighet kanskje måtte stoppe helt. En kan i det hele tatt ikke sammenligne tilstanden etter en rasjonalisering uten med den tilstand som en ville ha hatt hvis rasjonaliseringen ikke var blitt gjennomført i bedriften.

Arbeidsforholdene, som belysning, temperatur, ventilasjon og hygieniske innretninger har sterk innflytelse på arbeidernes helse og åndelige velbefinnende. Menneskene setter jo nå for tia det krav til bedriftene at disse ikke bare skal skaffe dem underhold gjennom arbeid, men også sørge for at deres helse og trivsel blir bevart. Derfor er det å skape et godt arbeidsmiljø den første betingelse for å skape sunne forhold og arbeids glede ved arbeidet. Under moderne rasjonalisering prøver en nå å gjøre arbeidsstillingen bekvemmere for arbeiderne ved å innføre gode arbeidsstoler med ryggstøtte, albustøtter, «stålener» (skråttstilte brett til å hvile ryggen mot ved stående arbeid) og liknende. Rasjonaliseringen vil skape vinning ved produksjonen. Det vil være naturlig at de tre parter som er interessert i produksjonen: arbeiderne, arbeidsgiverne og konsumentene alle blir delaktige i denne vinning, slik at arbeiderne tjener bedre, bedriften får større fortjeneste og konsumentene får billigere varer. En rasjonalisering tar imidlertid lang tid å gjennomføre, og en vil derfor som regel ikke se noen øyeblikkelig vinning fra det tidspunktet en setter rasjonaliserin-

gen i gang. Vinningen vil først komme til syne etter at rasjonaliseringen har virket en tid. Skulle rasjonaliseringen føre til øket arbeidspress uten tilsvarende vinning i lønn, vil arbeiderne naturlig se dette som en av rasjonaliseringens skyggevirksomheter.

Dirigenten takket på kongressens vegne innlederen.

Jens Berg: Jeg har ikke meget å tilføye. Det er så ypperlig gjort fra innlederens side at noe nytt kan ikke komme fram. I fjor høst ble det etter henstilling fra flere av forbundene nedsatt en komité som fikk i oppdrag å framkomme med innstilling til sekretariatet om fagorganisasjonens stilling til rasjonaliseringen, herunder praktisering av arbeidsmetoder, tidsstudier m. v. Komiteen har hatt en rekke møter og jeg vil straks si fra at vi ikke har drøftet disse spørsmål ut fra vitenskapelige forhold. Vi har sett på det ut fra arbeidernes interesser. I Sverige har de behandlet disse spørsmål i Riksdagen og i Den svenske Landsorganisasjonen og det omfatter meget dyptgående undersøkelser innen næringslivet og arbeidsmarkedet i Sverige i hele tidsrommet 1920 til 1936. Vår innstilling er inntatt i dagsordenen på side 41. Istedenfor å innta et negativt standpunkt har vi inntatt et *positivt* standpunkt. I den omskappingsprosess som finner sted i samfunnet, må også fagorganisasjonen ta aktiv del. Vi sier i innledningen i vår innstilling at også her trengs det opplysning, for å finne fram til praktiske løsninger og vi har pekt på dette i forbindelse med gjenreisningen. Her haster det med å få nedsatt de bransjeutvalg som er nødvendige. Jeg vil nevne et par eksempler som viser nødvendigheten av mer rasjonalisering. Vi har innenfor papirindustrien 28 sliperier, som er i gang fra 2 til 6 måneder. Istedenfor 28 kunne en ved rasjonalisering klare seg med 8. Innen bryggeriene har vi 20 og hvor vi kunne klare oss med 6. I Oslo f. eks. kunne vi klare oss med 1 bryggeri. Vi peker videre på produksjonsutvalgene, som delvis er nedsatt. I avtalen med Norsk Arbeidsgiverforening heter det at utvalgene skal arbeide for en sunn og fornuftig rasjonalisering. Her er det en stor oppgave for våre folk. Vi sier til slutt at det skal skje i samråd og samarbeid med produksjonsutvalgene og tillitsmennene. Det skal ikke bare komme bedriften til gode. Vi peker videre på rasjonaliseringen og arbeidstempoet og at det må passes på at arbeidstempoet for den enkelte arbeider ikke blir mer intenst enn før. For å motvirke det peker vi på hvilepauser for hver 50 minutters arbeid, skift-

ning av arbeidsplass m. v. Videre peker vi på nødvendigheten av at en på forhånd har sine planer i orden, slik at arbeidere som blir overflødige kan bli overført fra en bedrift til en annen under Statens tilsyn og etter bestemte regler.

Olaf Bjerke: Det er så riktig som det ble sagt av innlederen at foran og etter forrige verdenskrig ble bedriftene ute i verden sterkt rasjonalisert, og det meldte seg også i vårt land. Vi så at det kom nye og mer moderne maskiner, som et fåtall arbeidere kunne betjene i motsetning til de tidligere arbeidsmetoder og maskiner en hadde. Men så lenge vi ikke behersker bedriftene kan vi ikke høste det utbytte vi har rettmessig krav på. Det er aksjonærene og de som eier bedriftene som har tjent på rasjonaliseringen. Arbeiderne har intet tjent, de er i steden blitt satt på gaten. De er blitt overflødige. Det er arbeiderne som frambringer verdiene ved sitt slit og da må de ha rett til kompensasjon for rasjonaliseringen i form av høyere lønn, mer fritid eller på annen måte. Rasjonaliseringen øver både fysisk og psykisk en større påkjenning på arbeiderne. Vi lever framdeles i et kapitalistisk samfunn. Men vi har den politiske makt og vi må gjøre noe. Det vesentlige for produksjonsutvalgene må være at de skal være kontrollerende organer. Ved hjelp av den politiske makt må vi fravriste kapitalen den makt den har i dag. Vi kan nasjonalisere bedriftene eller på annen måte foreta slike skritt at det betyr framgang for arbeiderne inntil vi kommer fram til et sosialistisk samfunn. Jeg vil foreslå:

«Kongressen tiltrer innstillingen fra komiteen og understreker særlig betydningen av et Landsorganisasjonens rasjonaliseringskontor som bør skaffes et slikt personale og teknisk apparat at det kan beskjefte seg med alle spørsmål som angår industriens og næringslivets modernisering i vårt land.

Kongressen uttaler seg for utbygging av det økonomiske samordningsråd til et Statens råd for næringslivet i samsvar med Landsorganisasjonens «retningslinjer for gjenoppbyggingen» og at det under dette øverste økonomiske råd opprettes et Statens rasjonaliseringsinstitutt i samarbeid med de bestående institusjoner for teknisk og vitenskapelig forskning.»

John Askeland: Det er fra arbeidsgivernes side alltid framholdt at produksjonen må opp. Men hvordan er det med plan og ledelse? Vi har hos oss en nybygning som ligger til reparasjon for Statens regning. Statens egen konsulent tilser til stadighet arbeidet og hvordan det skrider fram, men stadig kommer det

nye beskjeder, nye ordrer om forandringer av de arbeider vi nettopp har utført eller gjort oss ferdig med. Et arbeid ble utført 3 ganger. Og båten ligger der og Staten betaler og enda sies det at rederne har dagpenger fordi båten ligger oppe. Er det rasjonalisering? Vi kjenner til hvordan arbeidsgiverne driver den. Jeg vil foreslå: Det vedtas en lov om en kontrollkomite av arbeiderne på skipsverftene, som da kan holde myndighetene underrettet hvis det skulle vise seg at arbeidsledelsen prøver seg på å sabotere utviklingen.

Jeg vil henstille til myndighetene om å være oppmerksom på hvordan arbeidsgiverne driver og ikke skrike opp til arbeiderne at produksjonen må opp.

Johan Johnsen (Jern- og Metall): Det er intet som har skapt slik motvilje på arbeidsplassen som rasjonaliseringen og det fordi vi har arbeidsgivere som har kjøpt inn noen maskiner, og når de det har gjort, har de ansatt en mann med stoppeklokke og det er blitt det rene slaveri. «Stoppeklokke» er ikke rasjonalisering, sa Einarsen. Ved vår bedrift gikk vi imot rasjonaliseringen slik som en la det an og da det så kom en mann med stoppeklokke, så gikk vi ut. Under krigen gikk vi imidlertid med på det og vi hadde en 10—12 foredrag av Einarsen om det. Vi er nå kommet så langt at i de avdelinger ved bedriften hvor det ikke er rasjonalisert, blir det forlangt at det også skal gjøres. Vi har fått lettere arbeid og lønningene er steget, fra kr. 1.60 til 2.10 pr. time. Etter vår mening må rasjonalisering først og framst bety at arbeiderne får lettere arbeid, videre at en utnytter råmaterialene bedre, større sosiale goder på forskjellig vis, bedre hygiene, nedregulering av arbeidstiden etc. I den første tid hadde vi ingen ledighet. Men vi må være oppmerksom på at arbeidstiden må nedsettes, hvis ikke vil rasjonaliseringen bli en forbannelse istedenfor til nytte for det arbeidende folk. Jeg vil anbefale sekretariatets forslag om opprettelse av et rasjonaliseringskontor, slik at arbeidsgiverne ikke får fritt spillerom. Vi måtte for vår del stole på bedriften og Einarsen og alle er fornøyd. Vi drøftet disse ting med hensyn til rasjonalisering også i det illegale faglige utvalg.

Dirigenten: Askelands forslag hører inn under produksjonsutvalgene.

Ingen ytret seg dertil.

Strek ble satt.

Rolf H. Olsen: Dette med rasjonalisering og tidsstudier er

ikke noe nytt. Det som er nytt er at en her vil ta positivt standpunkt og vil gå inn for en fornuftig rasjonalisering. Disse ting var også drøftet i det illegale faglige utvalg og det var diskutert i Stockholm. Spørsmålet er om arbeiderne skal stille seg avvisende og la arbeidsgiverne drive dette alene. Vi vet at arbeidsgiverne skal gå i gang med sitt eget rasjonaliseringskontor. I Stockholm drøftet vi som nevnt saken, og vi kom fram til den innstilling som ligger hos representantene. Jeg vil spesielt hefte meg ved punkt 7, der det heter: «Erfaringer fra Sverige tilsier at i og med rasjonaliseringen blir gjennomført, blir arbeidstempoet større, spesielt ved spesialbedrifter, f. eks. fabrikker som framstiller elektriske motorer og andre artikler som egner seg for masseproduksjon. Disse bedrifter må følges nøye slik at de ikke utvikles til å bli slaveanstalter.» Johan Johnsen nevnte en avdeling på Christiania Spikerverk. Det var en av de dårligste avdelinger ved bedriften tidligere, nå har arbeiderne fått fordelene av utviklingen. De har fått en fornuftig rasjonalisering og de vil ikke gå tilbake til den gamle produksjonsmåte. Men statsmyndighetene må være oppmerksomme så det ikke blir arbeidsledighet. Det kan også bli spørsmål om å nedlegge bedrifter. En må da sørge for at arbeiderne ikke blir de som lider under det.

Dennis Drolsum: Rolf H. Olsen nevnte at rasjonaliseringen kan medføre arbeidsledighet. I punkt 4 i Stockholmskomiteens forslag heter det bl. a.: Rasjonalisering bør ikke tillates i nedgangstider for derved å skape unødige arbeidsledighet. Bedriftenes økonomiske stilling bør en ha anledning til å kontrollere. Det bør også føres en nøyaktig statistikk om arbeidsløshet er framkommet ved rasjonalisering.»

Henriette Danielsen: Arbeiderklassen møter alltid motstand og på alle hold. Den tar sin stilling ut fra sine klasseinteresser. Arbeiderne vet at en lever i et kapitalistisk samfunn. Hvordan skal vi da stille oss i dag? Vi må stille oss spørsmålet ut fra den politiske og økonomiske stilling. Ved valget har vi fått et flertall for de 2 arbeiderpartier. Vi kan heller ikke etter arbeidsprogrammet stille oss passive, for vi skal fram også til den økonomiske makt. Bjerke var inne på at produksjonsutvalgene her hadde en oppgave. Det er riktig. Det kan bli hjørnesteinen til det økonomiske demokrati. Når det gjelder rasjonaliseringen skal en også være oppmerksom på de mange yrkessykdommer som forefaller. Spesielt blant kvinnene har vi yrkesneurose.

Det er riktig som Einarsen sier at det er meget yrkesneurose til stede. Vi må med vitenskapens hjelp søke å gjennomføre rasjonaliseringen uten skade for arbeiderne. Når vi stiller oss positive til rasjonaliseringen så må vi også benytte vitenskapen mere. Det er sagt og nevnt eksempler her om hygiene, bad, leger osv. Det er en del. Men når vi taler om vitenskapen så er det noe mer, det gjelder å ta den i bruk for selve skapelsen av det økonomiske demokrati. Det er nevnt at det vil skapes arbeidsledighet. Det er naturlig at det vil bli det. Derfor må vi stille spørsmålene slik når det gjelder rasjonaliseringen, at det alltid skal skje til fordel for arbeiderne. Arbeidstiden må nedsettes og fortjenesten bli større. Men det er ikke bare det. Spørsmålet om nedleggelse av små bedrifter kan det også bli tale om og overføring til større. Arbeiderne må behandle disse ting ut fra kapitalens forsøk på å sabotere den politiske makt. Det må ikke lykkes arbeidsgiverne å miskreditere denne sak. Vi skal møte arbeidsgiverne i deres kamp på *bedriftene* og utenfor den. Arbeiderklassen skal gå positivt inn for dette under varetagelsen av sine interesser. Det er det prinsipielle.

Sigurd Wilsgård: Når det tales om rasjonalisering så skal jeg ta dere med ut i det praktiske liv. La oss se på arbeidet i Finnmark. Varene skal hurtig fram, det er vi enige om av mange grunner, men vi ser at det saboteres. Vi ser statsunderstøttede skip som går tomme for last oppover. Og det til Finnmark! Vi hadde tilfelle med 3 statsunderstøttede skip som gikk med fra 10—20 kolli hver, hvor en båt kunne ha klart det alene. Er det rasjonalisering? Vi vil gå inn for en mer konsolidering. En må også se på de praktiske forhold. Staten bør ta disse båter og nasjonalisere dem og utnytte dem til folkets beste. Det bør da iallfall bli et felleskontor for disse båter, så en kan slippe at 3 båter drar avsted med noen få kolli hver.

Jens Berg: Det er ikke bare kommunistene som går inn for en forandring her. Det gjør vi også. Bjerkes forslag inneholder ikke noe nytt fra den innstilling som komiteen er framkommet med og som han i sekretariatet har stemt for. Det er unødvendig med disse tilleggsforslag. Her er det ikke noe grunnlag for avvikende forslag.

Edv. Stenklev: Jeg har i likhet med de øvrige i komiteen vært med på innstillingen. Etter at denne sak er kommet fram, er det blitt atskillig frykt blant våre medlemmer over at bedrifter skal bli nedlagt, slik at de blir arbeidsledige. Det går imid-

lertid ikke an å overlate det til arbeidsgiverne eller deres sammenslutninger alene å bestemme over hvorvidt en bedrift skal raseres og nedlegges. Der må arbeiderne også være med og ha et ord med i laget. En har et berettiget krav om at det tas hensyn til de gamle arbeidere, som det ikke går an å flytte. Vi har ingen tilgang av unge arbeidere. Myndighetene må ta særskilte tiltak her, så ikke de gamle arbeidere, som har vært en menneskealder ved bedriftene, kommer i en fortvilet stilling. Vår industri stammer fra 80-årene, litt har det gått framover naturligvis, men det er ikke stort. Det er på tide at en her får endret på forholdene, og ut fra arbeidernes interesser.

Anders Mørk: Vi er jo her i den heldige stilling at vi nå er gått over fra negativt til positivt standpunkt og på et så tidlig tidspunkt at vi kan være med fra begynnelsen av og kanskje ta offensiven. Her vil også produksjonsutvalgene få kontroll. Jeg vil også peke på den opplysningsmessige side ved saken og nødvendigheten av å bringe kjennskap ut til arbeidsplassene om disse ting.

Dirigenten: Vi vil foreslå Bjerkes forslag oversendt sekretariatet.

Bjerke: Det er det samme som å begrave det. Jeg vil foreslå at det voteres over forslaget.

Hans Bjerkholdt: Jeg kan ikke forstå annet enn at det er riktig å oversende det til sekretariatet.

Votering: Sekretariatets innstilling om å godkjenne Rasjonaliseringskomiteens forslag ble vedtatt mot 1 stemme. — Mot 2 stemmer ble Bjerkes forslag oversendt sekretariatet.

Ferie- og fritidsspørsmålet.

Fra sekretariatet forelå følgende:

«Kravet om kortere arbeidstid og dermed øket fritid, og rimelig ferietid er en av de store merkesaker i arbeiderklassens kamp for bedre kår.

Gjennom fagorganisasjonens utrettelige kamp er forholdene etter hvert blitt bedret til gagn for den enkelte i form av sosial, kulturell og helsemessig høyning. Dermed også til gagn for folkeopplysningen og folkehelsen i vårt samfunn. Men den tekniske, økonomiske og sosiale utvikling vil betinge at spørsmålet om øket fritid og ferie ytterligere utvikles hvis den sosiale og

helsemessige standard i vårt samfunn skal stå på høyde med all annen utvikling.

Begrepet fritid vil imidlertid være nokså illusorisk hvis en ikke samtidig gir folk høve til å bruke og nytte ferien og fritiden.

Innen fagorganisasjonen var en tidligere merksam på dette. Reisningen av de mange feriehjem er et levende bevis i så henseende. Men spørsmålet er så viktig at det i høy grad er en *Samfunnssak*. Derfor må stat og kommune i høyere grad enn tidligere trekkes inn i arbeidet. Løsningen av spørsmålet betinger tilstrekkelige, gode og rimelige *kommunikasjonsmidler* og *oppholdssteder* bygget på et familievennlig prinsipp. Ikke minst må det tas hensyn til husmorens ferie.

Erfaringene har vist at organisasjonene alltid må gå i spissen når det gjelder fremme av viktige spørsmål. Ut fra dette syn nedsatte arbeiderorganisasjonene 12. september 1938 en spesiell ferie- og fritidskomité. Denne komité, som bl. a. bygget på de erfaringer som Arbeidernes Opplysningsforbund hadde høstet gjennom sitt arbeid, konkluderte med et forslag om opprettelsen av en egen ferieorganisasjon for arbeiderorganisasjonene. Denne organisasjon, Norsk Folkeferie, ble etter innbydelse til en rekke store folkelige organisasjoner, bl. a. fagorganisasjonen, kooperasjonen, ungdoms- og avholdsorganisasjoner, dannet på et møte 24. mars 1939.

Formålet med organisasjonen ble skissert i følgende punkter:

- a) å organisere ferie- og studiereiser,
- b) å legge til rette billige ferieopphold for arbeiderne og deres familier,
- c) å fremme samarbeidet mellom de feriehjem og campingplasser som er opprettet av arbeiderorganisasjonene,
- d) å arbeide for en demokratisering av reiselivet,
- e) å samarbeide med de øvrige arbeiderorganisasjonene om en bedre utnytting av ferietiden.

Samtidig var det i de fleste andre demokratiske land, og spesielt i Sverige, Danmark og Finnland, opprettet lignende organisasjoner.

Norsk Folkeferie fikk før krigen liten mulighet til å utvikle sine planer. Den 25. september 1940 ble organisasjonen oppløst av tyskerne. I de øvrige nordiske land derimot fikk organisasjonene høve til å fortsette sin utvikling.

Folkerørelsernas rese- och semesterorganisation «Reso» i Sverige, som ble dannet i 1937, bygget ut sitt tekniske apparat ved hjelp av en andelskapital på sv. kr. 719 500.00 fordelt på 3 278 andeler, slik at den i dag er et av de ledende reisebyråer i Sverige, og kontrollerer atskillige ferieforlegninger.

Dansk Folkeferie ble startet i 1938 med en kapital på d. kr. 400 000.00 som ble utskrevet på de faglige organisasjoner i Danmark. Denne organisasjon har nå en sterk posisjon i Danmark med bl. a. egne hoteller i København og flere større danske byer.

I Finland startedes i 1939 Arbetarnes Reseförbund med tilslutning fra de faglige organisasjoner og opplysningsforbund. Startkapitalen var 74 000 f. mark, som senere er blitt utvidet. Organisasjonen har hvert år et statstilskudd på 75 000 f. mark og til bygging av feriesteder 1 000.00 f. mark. Som en søsterorganisasjon startedes likeledes Folkets Resebyrå A. B. Som det framgår av tittelen, er den organisasjonens tekniske apparat. Aksjekapitalen her er 100 000 f. mark, aksjeeiere er bl. a. de finske statsbaner. Disse to organisasjoner behersker og kontrollerer nå den finske ferievirksomhet gjennom det omfattende forbund som heter Semesterförbundet.

Norsk Folkeferie har et intimt samarbeid med disse tre nordiske ferieorganisasjoner gjennom et nordisk sekretariat. Videre er det knyttet forbindelse med organisasjonene i Frankrike, England, Sveits, Belgia og Holland, likesom det arbeides med kontakt med det russiske Intourist.

Landsorganisasjonens representantskap behandlet på sitt møte 18. juni 1945 ferie- og fritidsspørsmålet som egen sak, og vedtok enstemmig et omfattende forslag som konkluderte med å gi sekretariatet bemyndigelse til å foreta de skritt som var nødvendige for utvidelse av Norsk Folkeferie på bredest mulig grunnlag teknisk og organisatorisk. En lignende beslutning ble fattet på Norsk Bygningsarbeiderforbunds landsmøte.

I henhold hertil besluttet representantskapsmøtet i organisasjonen Norsk Folkeferie den 15. februar 1946 å gå til dannelsen av andelsselskapet Norsk Folkeferie, hvis hovedformål skal være å opprette et sentralt og tidsmessig reisebyrå i Oslo, og så snart det er økonomisk forsvarlig, opprette avdelingskontorer i de styrrer byer, som Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand S. og Tromsø, som på denne måte blir sentra for de enkelte distrikter. Virksomheten er allerede muliggjort ved at byrået har fått full billettrettighet ved Norges Statsbaner, hvilket er

et vesentlig privilegium. Det er bare et tidsspørsmål når en får billettrettigheter til de nordiske jernbaner og til dampskip- og flyselskaper. Det er sikret førsteklasses og erfarent personell for reisebyrået. Andelsselskapet, hvis statutter foreligger, er opprettet med andelskapital på kr. 250 000.00. Det vesentlige av denne kapital er allerede tegnet.

Det blir imidlertid nødvendig ved siden av denne andelskapital å få sikret særlige midler for driften. Disse må reises i form av et ekstra tilskudd én gang for alle.

Men dette med reisebyrået og kommunikasjonene er bare én side av spørsmålet. Skal en ha mulighet for å sikre det brede lag av befolkningen en skikkelig ferie, må det gjennomføres et planmessig arbeid for å reise og utvikle gode, billige og høvelige feriesteder.

I forbindelse med statens plan for reisning av hotellnæringen her i landet, må Norsk Folkeferie ved hjelp av den ovenfor nevnte driftskapital, kunne investere en viss sum, hvis en vil ha innflytelse i dette arbeid. I forståelse med kommuner og organisasjoner må en søke å skape et nett av gode folkeferiehoteller og feriesteder. Forutsetningen må være at en ikke binder for meget kapital i hvert anlegg, men slik at en har kontroll og herredømme over reisningen av feriestedene med sikte på en rettferdig fordeling for de enkelte distrikter.

Behovet for og ønsket om et spesielt sparesystem for den enkelte med sikte på ferien har lenge vært til stede. Dette bør baseres på et frivillig grunnlag, men slik at det legges så nær opp til det vanlige kontingentsystem som mulig.

Fordelen ved et slikt sparesystem skulle det ikke være nødvendig nærmere å presisere. Gjennomføres det hele etter et enkelt og greit system med nødvendig kontroll, skulle det ikke bli noe vesentlig merarbeid for avdelingens kasserere. En vil på ny presisere at det hele må bygge på frivillighet.

I Sveits ble det etter en tids forberedelse startet en lignende sparekasse i 1940 — Die Schweizer Reisekasse, under motto: Ferie for alle. Den er blitt noe av en suksess og et nyttig middel i arbeidet for feriens anvendelse.

I henhold til ovenstående vil sekretariatet innby kongressen til å fatte denne beslutning:

1. Opprettelsen av Andelsselskapet uten personlig ansvar — Norsk Folkeferie godkjennes.
2. Til driftskapital for selskapet utskrives engangs ekstra kon-

tingent på kr. 1.00 pr. medlem for samtlige medlemmer av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Kontingenten innbetales i form av et spesielt feriemerke som utstedes av Landsorganisasjonen og tilstilles samtlige forbund. Merket innklebes på 3. omslagsside i medlemsboka. Det forutsettes at merkene skal være utsendt innen 1. juli d. å. Alle medlemmer er pliktig til å kjøpe merket. Forbundene innbetaler beløpet til Landsorganisasjonen.

3. Det opprettes et feriesparesystem som underlegget en spesiell avdeling innen Norsk Folkeferie. Nærmere regler for sparesystemet utredes og godkjennes av sekretariatet.
4. Gjennom det av Staten opprettede Ferieråd må myndighetene legge til rette grunnlaget for en bedre utnyttelse av arbeidernes ferie og fritid ved bl. a. å gi økonomisk støtte ved bygging av feriehjem, folkehoteller, billige rundreiser m. v. De enkelte kommuner må også for sin del ta del i dette arbeid ut fra den erkjennelse at det er et viktig ledd i høynelsen av folkets sosiale, kulturelle og helsemessige liv.

Votering: Sekretariatets innstilling ble uten debatt enstemmig vedtatt.

Redaksjonskomiteens innstillinger i organisasjonsspørsmålene.

Gunnar Bråthen framla på vegne av redaksjonskomiteen følgende innstilling når det gjaldt de mange forslag som var stilt under punktet om organisasjonsspørsmålene:

1. Forslaget fra Bjarne Dahlberg innstilles til avvisning av kongressen.
2. Sekretariatets innstilling punkt 2 endres slik at punktet i sin helhet kommer til å lyde:
Representantskapet får fullmakt til å gjøre de nødvendige vedtak etter at utredningen er forelagt forbundene og samorganisasjonene til behandling.
3. Forslagene fra Rasmus Rasmussen, Gunnar Disenåen og Konrad Karlsen oversendes organisasjonskomiteen sammen med de øvrige forslag som er opptatt vedrørende dette punkt på dagsordenen.
4. Forslagene fra Thorleif Andresen, Harald Claes, Ole Andersen Kiste og Hans Bjerkholt bortfaller i og med endringen av sekretariatets innstilling punkt 2.

Votering: Redaksjonskomiteens forslag punkt 1 ble uten debatt enstemmig vedtatt.

Gunnar Bråthen: Så var det et forslag fra Thorleif Andersen og Harald Claes om behandlingsmåten. Et forslag av Ole Andersen Kiste går i samme retning, likeledes forslaget fra Hans Bjerkholdt. Der har redaksjonskomiteen enstemmig kommet fram til at det vil være uriktig å utsette saken helt til neste kongress. Det kan jo nemlig tenkes at organisasjonskomiteen på mange punkter kan komme fram til avgjørelser som det hersker enighet om og det vil da være helt uriktig å vente med de saker i 3 år. Jeg vil be representantene slå opp på side 24 i dagsordenen, sekretariatets innstilling. Punkt 1 opprettholdes. Punkt 2 endres og foreslåes slik «Representantskapet får fullmakt til å gjøre de nødvendige vedtak etter at utredningen er forelagt forbundene og samorganisasjonene til behandling.» Etter komiteens mening vil det bli slik at hvis det hersker stor og sterk uenighet om en sak så vil den endelige avgjørelse først bli tatt på neste kongress. Men der hvor det praktisk talt er samstemmighet, der må representantskapet kunne ta avgjørelsen. Redaksjonskomiteen har drøftet spørsmålet om det tekniske og merkantile personale og vi vil foreslå at organisasjonskomiteen nedsetter et spesialutvalg til straks å behandle den sak. Så har vi Rasmussens forslag om nye forhandlinger innen de beslektede forbund i næringsmiddelindustrien, videre Disenåens om avisbudenes og Karlsens prinsipale forslag om samorganisasjonene skal følge fylkesgrensene. Det gjør det nå. Vi foreslår disse forslag oversendt organisasjonskomiteen, likeledes forslaget fra Bygningsarbeiderforbundet.

Konrad Karlsen: Mitt forslag inneholder også at samorganisasjonene skal styrkes på samme måte ved samarbeid slik som når det gjelder hovedorganisasjonen.

Gunnar Bråthen: Vi er oppmerksom på det. Det er fattet vedtak om samarbeid med fiskernes og småbrukernes organisasjoner. Så det forslag er unødvendig.

Votering: Redaksjonskomiteens forslag — punkt 2 — ble vedtatt mot 2 stemmer. — Punktene 3 og 4 ble enstemmig vedtatt.

Møtet hevet.

Ettermiddagsmøtet lørdag den 11. mai.

Dirigenter: *Bjerke. — Berntsen.*

Protokollen fra formiddagsmøtet ble referert og uten bemerkninger vedtatt.

Dirigenten meddelte at for de som hadde interesse derav ville det bli omvisning på den nye hovedbrannstasjon etter møtets slutt i kveld.

Fortsatt behandling av sosiale og samfunnsmessige spørsmål.

Innkomne forslag:

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 87, Borregård, foreslo: «Fagorganisasjonen ser det som sin viktigste oppgave å delta aktivt og med alle krefter, for å fremme et hurtig og planmessig gjenreisnings- og oppbyggingsarbeid og øket produksjon som grunnlag for en bedre levestandard. I denne forbindelse krever kongressen at det snarest mulig gjennomføres:

1. Statskontroll av bankvesenet og næringslivet.
2. Nasjonalisering av vannkraften og storbedriftene innen eksportindustrien.
3. Produksjonsutvalgene må utstyres med kontrollerende myndighet i bedriftene, slik at disse kan ha muligheter for å fylle sin oppgave for gjennomføring av økonomisk demokrati.»

Papirindustriarbeiderforbundet, avd. 90, Steinberg, foreslo:

1. «Landsorganisasjonen utarbeider et program som tar sikte på å mobilisere fagorganisasjonen for å gjennomføre gjenreisningen og nyreisningen på grunnlag av enhetsprogrammet som de to arbeiderpartier var enige om.

Herunder kommer:

- a) Statskontroll med bankvesenet og næringslivet.
Produksjonsnemnder som må bli kontrollerende organer og som således kan danne grunnlaget for gjennomføringen av det økonomiske demokrati.
- b) Effektiv priskontroll.
Her må arbeiderklassen bli godt representert.
- c) Nasjonalisering av all vannkraft og en del storbedrifter i eksportindustrien.
- d) Fornyelse av statsapparatet, med sikte på å rense ut

borgerskapets innflytelse og sette inn arbeiderklassens representanter.»

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 77, Sarpsborg, foreslo: «Fagorganisasjonen ser det som sin viktigste oppgave å delta aktivt og med alle krefter for å fremme et hurtig og planmessig gjenreisings- og oppbyggingsarbeid og øke produksjonen som grunnlag for en bedre levestandard. I denne forbindelse krever kongressen at det snarest mulig gjennomføres:

1. Statskontroll av bankvesenet og næringslivet.
2. Nasjonalisering av vannkraften og storbedriftene innen eksportindustrien.
3. Produksjonsutvalgene må utstyres med kontrollerende og bestemmende myndighet i bedriftene, slik at produksjonsutvalgene kan ha muligheter for å fylle sin oppgave som organer for gjennomføring av det økonomiske demokrati.»

Jern- og Metallarbeiderforbundets avd., Kr.sand, foreslo: «Landsorganisasjonen arbeider for sosialisering av banker, forsikringsselskaper og større bedrifter. Landsorganisasjonen arbeider ut fra det program som de to arbeiderpartier ble enige om. Statens administrasjon utbygges i forhold til den politiske stilling i dag. Eks.: Statens kommunikasjonsmidler demokratiseres, klasseinndeling av reisende må ikke forekomme. Effektiv priskontroll. Fagorganisasjonen medvirker til organisasjonsmessig enhet mellom de politiske arbeiderpartier.»

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 28, Sarpsborg, foreslo: «Det proteseres mot de bestemmelser som Arbeidsdirektoratet har sendt ut ang. oppsigelser og arbeidsinnskrenkninger. Det henvises til sirkulære fra A.F.L. nr. 98, 1945.»

Motivering:

Fagforeningene har i alle år gått inn for å gjennomføre ansiennitetsprinsippet, og bedriftene har også i de fleste tilfelle bøyd seg for dette, de har gått til arbeidsinnskrenkninger og oppsigelse av arbeidere. Vi finner det da nødvendig å protestere mot den av arbeidsdirektoratet utsendte bestemmelse, som går ut på at fra nå av er det ikke ansienniteten som skal gjøres gjeldende, men vedkommende arbeideres alder og forsørgelsesbyrde. Dette kullkaster det prinsipp som vi arbeidere alltid har gjort vårt beste for å gjennomføre. Vi tror heller ikke at det skader eller sinker landets gjenreiseing om vi fortsatt går inn for å gjøre ansiennitetsprinsippet gjeldende.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 17, Union, Skien, foreslo: «Landsorganisasjonen henvender seg til Regjeringen med forslag om statskontroll av bankvesenet og de viktigste næringsgrener, samt fremmer forslag om nedsettelse av kontrollerende produksjonsnemnder som det første steg på veien til det økonomiske demokrati.»

Motivering:

Det norske folk har gjennom valg uttalt sin vilje at det ikke vil tilbake til det gamle forhold. Skal landet vårt unngå dette er det nødvendig at statsapparatet tas i folkets tjeneste. En av de viktigste oppgaver må derfor være å kontrollere vårt bankvesens disposisjoner, og føre et effektivt ettersyn med våre viktigste næringsgrener.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 6, Sarpsborg, foreslo: «Fagorganisasjonen ser det som sin viktigste oppgave å delta aktivt og med alle krefter for å fremme et hurtig og planmessig gjenreisingsarbeid og økt produksjon som grunnlag for en bedre levestandard. I denne forbindelse krever kongressen at det snarest mulig gjennomføres:

1. Statskontroll av bankvesenet og næringslivet.
2. Nasjonalisering av vannkraften og storbedrifter innen eksportindustrien.
3. Produksjonsutvalgene utstyres med kontrollende og bestemmende myndighet i bedriften, slik at utvalgene kan ha muligheter for å fylle sin oppgave som organer for gjennomføring av det økonomiske demokrati.»

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Avd. 44, Tyssedal, foreslo:

1. «En foreslår at kongressen fatter vedtak om å kreve av Storting og Regjering at de straks går til å overta landets kraftstasjoner og anlegg for utbygging av sådanne.
2. Overtar landets bankvesen.
3. Overtar bergverksdriften, skogbruk og andre nøkkelbedrifter.»

Norsk Kommuneforbund foreslo: «Fagorganisasjonen må nå i høyere grad enn før gå inn for gode sikkerhets- og yrkeshygieniske forhold på arbeidsplassen og sørge for at alle bestemmelser i Arbeidervernloven blir overholdt. Det må nå gjennom produksjonsutvalg, eller på annen måte, bli høve til å ta disse spørsmål opp til mer effektiv drøftelse enn før, slik at organisa-

sjonens bestrebelser for å skape en sunn, trygg og trivelig arbeidsplass kan ha større utsikter til å føre fram. Landsmøtet vil dessuten peke på at det er i høy grad påkrevd at ulykkestrygdens satser blir revidert og forhøyet i forhold til tidens krav. Landsmøtet går ut fra at Landsorganisasjonen fremmer forslag til statsmaktene om nødvendig revisjon av loven om ulykkestrygd. Det henstilles til Arbeidernes faglige Landsorganisasjon å utvirke at alle sosiale trygder, så som sykestrygd, ulykkestrygd, arbeidsløshetsstrygd, alderstrygd, pensjonsinstitusjoner, mors- og spebarnstrygd blir samlet under en sentraladministrasjon. Ved å få alle nå eksisterende, og alle framtidige sosiale trygder samlet under en og samme sentraladministrasjon vil en oppnå:

1. Alle norske borgere vil få samme ytelser og rettigheter.
2. En vil bedre kunne legge trygdene over på de samfunnsklasser som kan bære disse.
3. En mer sosialt innstilt befolkning.
4. En vil få en funksjonærstand som yrkesmessig blir mest mulig dyktiggjort til det sosiale arbeid.

Som et ledd i dette henstilles det til myndighetene å utrede spørsmålet om en yrkesfagskole for funksjonærene.»

«Under henvisning til tidligere fattede vedtak både på forbundets landsmøter og Landsorganisasjonens kongress, vedrørende arbeidstid for sporveis- og bussbetjening samt krav om lovfestet forbud mot enmannsbetjening for disse bedrifter, tillater en seg å foreslå at kongressen vedtar å pålegge den nyalgte ledelse i L.O. å gjøre henvendelse til arbeiderpartienes stortingsfraksjon med krav om lovfestet forbud mot enmannsbetjening for sporveis- og busstrafikken. L.O.s ledelse formulerer et bestemt krav til myndighetene om at sporveis- og bussbetjeningen kommer inn under betegnelsen: skiftarbeidere.»

Norsk Kommuneforbund, avd. 134, foreslo: «Landsorganisasjonens kongress 1946 henstiller til statsmyndighetene at all privat og institusjonsmessig drift av sykehus, gamlehjem, pleiehjem og barnehjem overtas av de offentlige myndigheter.»

Motivering:

Vår forening, hvis medlemmer arbeider innen den private sykehusvirksomhet er av den oppfatning at sykehus, gamlehjem, pleiehjem og barnehjem som drives privat eller av institusjoner bør overtas av de offentlige myndigheter, idet de nåværende

kontrollorganer bare er for anstaltbelegget. Det sier seg også selv at en privatanstalt av ovennevnte art er nødt til å drive helt forretningsmessig og med utbytte for «den nedlagte kapital.» En kjensgjerning er det også at det ved de fleste anstalter av denne kategori er meget vanskelig å oppnå de forbedringer tariffmessig som stort sett er ved de offentlige anstalter, da det må tillegges at anstalter må «lønne» seg. Det må derfor være en sosial og samfunnsmessig betryggelse at en endring på dette område kan skje snarest.

Forbundets forretningsutvalg tiltrer forslaget.

Kristiansands stedsstyre av Norsk Kommuneforbund foreslo: «Kongressen anmodes om å rette en henvendelse til Regjeringen for å få Arbeidervernloven til å omfatte samtlige brannmenn:

Forbundets forretningsutvalg tiltrer forslaget.

Vannvesenets Arbeiderforening, Oslo, foreslo: «Priskontrollen må utvides og skjerpes. Prisene må holdes nede eller helst senkes. Landsorganisasjonen må kreve og sette all sin makt inn på dette. Det er ubestridelig at prisene stadig stiger, og dette må stoppes. Senkning av aldersgrensen til 60 år.»

Oslo Brannkorpforening foreslo: «Landsorganisasjonen sammen med de to arbeiderpartier, inntil samlingen har funnet sted, må i fellesskap drøfte planleggingen av opplysningsarbeidet med sikte på å dyktiggjøre arbeiderklassen og det norske folk for et sterkt og handlekraftig demokrati. N.K.L., Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Fiskarlag må sammen med ovennevnte om nødvendig gå sammen om et felles forslag for å løse denne del av virksomheten. Landsorganisasjonen må utarbeide et program som tar sikte på å mobilisere den samlede fagorganisasjon for å gjennomføre gjenreisninga av landet på grunnlag av enhetsprogrammet mellom de to arbeiderpartier. Herunder vil vi peke på nødvendigheten av statskontroll av bankvesenet og næringslivet. Produksjonsnemndene må bli sterke kontrollerende organer som kan legge grunnlaget for gjennomføringen av det økonomiske demokrati. Effektiv priskontroll hvor arbeiderklassen er godt representert. Nasjonalisering av vannkraften og enkelte storbedrifter i eksportindustrien. Statsapparatet fornyes. Borgerskapets innflytelse reduseres og arbeiderklassens representanter må bli de førende på det grunnlag som valgene har vist. Fagorganisasjonen må gå i spissen for å gjennomføre enheten i den politiske arbeiderbevegelse.»

Oslo Sporveisbetjenings Forening foreslo:

1. «Effektiv priskontroll.
2. Statskontroll av bankvesen og næringslivet.
3. Utbygging av vannkraften.
4. Nasjonalisering av enkelte storbedrifter i eksportindustrien.»

Motivering:

Forutsetningen for en hurtig gjenreisning og en øket produksjon er at den viktigste faktor ved siden av produksjonsmidlene, arbeidskraften er i stand til å nyttes fullt ut. For å oppnå dette må arbeidernes og funksjonærenes levestandard stå i rimelig forhold til ytelsen, slik at de byrder gjenoppbyggingen fører med seg blir fordelt på en rettferdig måte. Vi foreslår at fagkongressen overfor Regjeringen fremmer ovenstående krav.

Sarpsborg Brannkorpsforening foreslo: «Aldersgrensen ned til 60 år for alle landets brannmenn. Fagskoleutvalg for brannskolen. Ensartede lønns-, arbeids- og pensjonsforhold for landets brannmenn og pensjonen følger konjunkturen. Lovforslaget som forbyr brannmenn streikeretten må ikke settes i verk.»

Gassverksarbeidernes Forening, Oslo, foreslo:

1. Arbeidernes faglige Landsorganisasjon må med all sin kraft medvirke til at den politiske makt som arbeiderbevegelsen har tilkjempet seg i samfunnet og landet for øvrig, må styrkes og utbygges ved landsorganisasjonens aktive medvirken, med sikte på å gjennomføre statskontroll av bankvesen og næringslivet. Det er av vital betydning at disse viktige grener i samfunnet kommer inn under statskontroll.
2. I spørsmålet om priskontroll må det nå understrekes at tiden er inne til å nedsette en priskontroll, så vel lokalt, i hver enkelt kommune og fylke, som landsomfattende organer, med sikte på å føre en effektiv priskontroll for å høyne arbeiderklassens og småårsfolkets levestandard.
3. At alle utnevneleser i slike organer, og så vel viktige utvalg og komiteer må besettes av kvinner og menn fra arbeiderklassen og andre framskrittvennlige og demokratiske krefter med det mål for øyet å utelukke alle som tjener reaksjonen og monopolkapitalens interesser. Dette innebærer at vi med den makt vi har i samfunnet overtar ansvaret, og isolerer de krefter som kjemper mot frihet og demokrati.
4. I flukt med punkt 3 må fagkongressen ta spørsmålet om

produksjonsnemnder opp til revisjon, og at den avtale som er inngått med Arbeidsgiverforeningen må få et bredere innhold, slik at disse for arbeiderne viktige organer må utvides til kontrollorganer, så nemndenes oppgave blir styrket med sikte på å føre en effektiv kontroll over bedriftens produksjon og finansielle stilling, slik at produksjonen utvikles og høynes etter folket kulturelle og samfunnsmessige behov.

5. Fagorganisasjonen stiller seg i spissen for å skape en folkebevegelse som tar sikte på å isolere reaksjonen, og at arbeiderklassen trer fram som en representant for nasjonen.
6. Fagorganisasjonen utvikler et samarbeid med de to arbeiderpartier, N.K.L., Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Fiskarlag for å løse viktige problemer som styrker det norske folk for økonomisk og sosial frihet.
7. Fagorganisasjonen må tre i intim kontakt med ingeniørenes, arkitektenes, legenes og andre viktige organisasjoner for å høyne en effektiv og betryggende produksjon og utvikle nasjonenes og folkets krefter for å nå fram til et sunt og moralsk folk som styrkes ved alle tiltak som fagorganisasjonen går i spissen for.»

Skolebæspisingens Betjenings Forening, avd. 188, Bergen, foreslo: «Landsorganisasjonens kongress bes søke gjennomført ansettelse av kvinner i underfogdstillinger rundt om i landet.»

Motivering:

Det viser seg stort sett at den mannlige betjening ved underfogdkontorene vanskelig kan forstå den stilling de kvinner har som må søke dette kontor. En har inntrykk av at mennene tilgodesees på kvinnes og barnas bekostning. En kvinne vil forstå og kunne sette seg inn i de vansker en skilt og ugift kvinne har.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, avd. 8, Porsgrunn, foreslo: «Landsorganisasjon sammen med Regjering og Storting avfatter og vedtar lovforslag som bestemmer at bedriftsoverskudd over 2½ pst. avsettes til anvendelse til boligbygging hva enten bedriften yter rentefrie lån eller det avsettes til et boligfond.»

Motivering:

Nå i denne bolignødens tid som det diskuteres om hvor det skal skaffes midler til oppbygging av hus, skulle det vel være en naturlig ting, at bedrifter som tjener penger skulle og burde være selvskevne til å være med på å skaffe midler til oppbyggingen.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, avd. 8, Porsgrunn, foreslo: «Da det viser seg at priskontroll og -råd ikke er i pakt med tiden, vil vi foreslå at det innsendes forslag til Storting og Regjering at deres myndighet blir utvidet slik at deres virkeområde får full effektivitet i landsmålestokk.»

Motivering:

Når vår avdeling innsender dette forslag så er det for at vi finner at den såkalte prisnemnda steller med bare sådanne ting som igrunnen ikke har noe med de virkelige priser og årsaker å gjøre.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, avd. 42, Sundløkken, foreslo: «Fagorganisasjonen ser det som sin viktigste oppgave å delta aktivt og med alle krefter for å fremme et hurtig og planmessig gjenreisings- og oppbyggingsarbeid og øket produksjon som grunnlag for en bedre levestandard. I denne forbindelse krever kongressen at det snarest mulig gjennomføres:

1. Statskontroll av bankvesenet og næringslivet.
2. Nasjonalisering av vannkraften og storbedriftene innen eksportindustrien.
3. Produksjonsutvalgene må utstyres med kontrollerende og bestemmende myndighet i bedriftene, slik at produksjonsutvalgene kan ha muligheter for å fylle sin oppgave som organer for gjennomføring av det økonomiske demokrati.»

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, avd. 120, Håkonsellen, foreslo: «Vi henstiller til fagkongressen at denne innskjerper kravet om at Arbeidervernloven blir punktlig overholdt, samt at fabrikktilsynet har regelmessig kontroll med bedriftene.»

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, avd. 67, Tønsberg, foreslo: «Nasjonalisering av vannkraften og enkelte storbedrifter innen storindustrien. Statskontroll av bankvesenet og næringslivet. Effektiv priskontroll hvor arbeiderne er representert. Produksjonsnemnder hvor arbeiderne har adgang til økonomisk

å kontrollere bedriftene. Utrensing av nazistiske elementer i statsapparatet.»

Norsk Jern og Metallarbeiderforbund, avd. 23, Raufoss, foreslo:

1. «Landsorganisasjonen får i oppdrag, i samarbeid med Regjeringen, å utarbeide et konkret program for å gjennomføre gjenreisningen og nyreisningen av landet på grunnlag av det enhetsprogram som er vedtatt av de to arbeiderpartier. Programmet må bl. a. ta sikte på følgende: 1. Statskontroll av bankvesen og næringsliv. Produksjonsutvalgene må få medbestemmende og kontrollerende myndighet over næringslivet.
2. En effektiv priskontroll, hvor arbeiderne og funksjonærene må være godt representert. Vannkraften og enkelte storbedrifter i eksportindustrien må nasjonaliseres.
3. Det må gjennomføres en fornyelse i Statens administrasjon, som tar sikte på å renske ut reaksjonens representanter og sette inn arbeiderklassens og framskrittets talsmenn.
4. Landsorganisasjonen pålegges å søke gjenopptatt samlingsforhandlingene for å få en sammenslutning av de to arbeiderpartier til gagn for arbeiderklassen i landet, slik at alle krefter kan settes inn på å skape et sosialistisk samfunn.»

Videre vil vår avdeling uttale: «Sekretariatet må arbeide for gjennomføring av lovbestemmelser som sikrer arbeiderne direkte innflytelse på ansettelse og avskjedigelse av arbeidere, arbeidsformenn, oppsynsmenn og verksmestere, da de nåværende bestemmelser om innstillingsråd ikke er fyldestgjørende. Ved alle bedrifter som kommer inn under Arbeidervernloven, må det velges tilsynsutvalg som har direkte medbestemmelse med hensyn til hygieniske innretninger i bedriftene og tilsyn med arbeiderboliger, så disse fyller de krav som en må stille i vår tid. Arbeiderne må videre gis innflytelse på anskaffelse av maskiner og innføring av nye drifts- og arbeidsmetoder m. v. Yrkesopplæringen som har vært forsømt i krigsårene, må utvides, så mangelen på faglærte folk kan avhjelpes. Den legges inn i den ordinære arbeidstid og lønnes etter læreguttskalaer. Den inngår som et fast ledd i almenutdannelsen.»

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, avd. 92, Tune, foreslo: «Fagorganisasjonen ser det som sin viktigste oppgave å delta aktivt og med alle krefter for å fremme et hurtig og planmessig gjenreisnings- og oppbyggingsarbeid og øket produksjon

som grunnlag for en bedre levestandard. I denne forbindelse krever kongressen at det snarest mulig gjennomføres:

1. Statskontroll av bankvesenet og næringslivet.
2. Nasjonalisering av vannkraften og storbedriftene innen eksportindustrien.
3. Produksjonsutvalgene må utstyres med kontrollerende og bestemmende myndighet i bedriftene, slik at produksjonsutvalgene kan ha muligheter for å fylle sin oppgave for gjennomføring av det økonomiske demokrati.»

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, avd. 12, Trondheim, foreslo: «Kongressen pålegger sekretariatet å framlegge forslag til statsmyndighetene om en alminnelig folkepensjonering. Kongressen pålegger sekretariatet å inngå til statsmyndighetene med begrunnet forslag om nedsettelse av aldersgrensen for de alderstrygdede og høyning av understøttelsene.»

Konfeksjonsarbeidernes Forening, Molde, foreslo: «Arbeidernes faglige Landsorganisasjon tar de nødvendige skritt for å høyne arbeiderklassens levestandard gjennom:

1. Effektiv priskontroll ved organer hvor arbeiderklassen er sterkt representert.
2. Medvirke til at Regjering og Storting sørger for at arbeiderne får tilbakebetalt det lønnsrov som tyskerne dikterte i 1940.
3. Skatteloven forandres slik at de store inntekter og formuer beskattes i sterkt stigende skala. Lettelse i skatten for de som har små inntekter.»

Hønefoss og Omegns faglige Samorganisasjon foreslo: «Landsorganisasjonen må straks ta opp et energisk arbeid for å bedre ulykkestrygden etter følgende retningslinjer:

1. Arbeidere som er blitt helt arbeidsudyktige ved arbeidsulykke skal ha full lønn av den bedrift han var ansatt i da ulykken inntraff. For nedsatt arbeidsevne skal erstatningen være så stor at vedkommendes inntekt ikke forringes.
2. Erstatningen må ikke baseres på den lønn den forulykkede hadde da ulykken inntraff. Erstatningen må alltid baseres på den lønn som til enhver tid er gjeldende i den bransje den forulykkede var beskjeftiget.»

Motivering:

Vi er prinsipielt av den oppfatning, at når en arbeider blir ødelagt under arbeid skal den bedrift han var ansatt ved ut-

betale ham/henne en ukentlig understøttelse svarende til den lønn vedkommende ville ha oppnådd om han/hun hadde stått i fullt arbeid.

Slik som forholdene er i dag vil den forulykkede i tillegg til tapet av sine lemmer, eller sin helse, også få sine inntekter redusert i den grad at forsorgsvesenet må tre støttende til for at den forulykkede skal kunne eksistere. Og her må man være merksam på at en arbeider som har mistet sine armer eller ben, eller blitt fullstendig arbeidsudyktig selv om han har lemmene i behold, som oftest må ha pleie og dyre medisiner, som tilsier at hans inntekter heller burde økes enn forringes.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, avd. 388, Austvatn, foreslo: «Fagorganisasjonen må rette henstilling til Regjering og Storting, om at det gjennomføres effektive tiltak for å heve levestandarden for de laveststående produksjonsgrupper, så den arbeidende befolkning kan bli mest mulig sosialt likestilt. Det må særlig i skogsarbeidernes leve- og boligforhold gjøres effektive tiltak for å få satt de nåværende sosiale lover ut i praksis, og videre utbygge den i samsvar med utviklingen. Det pekes på, at med de nåværende forhold søker ungdommen bort fra skogsarbeidet, og skogen blir mer og mer avfolket, og hvilken betydning det har for landet bør være klart for alle.»

Forbundets forretningsutvalg anførte i forbindelse med ovennevnte forslag: «Forretningsutvalget er av den oppfatning at avdelingens forslag ad punkt 4 og 7 nødvendigvis må sees i sammenheng. De bestemmelser som fra statsmyndighetenes side under arbeiderregjeringens ledelse til enhver tid gjøres gjeldende hva angår behandlingsmåten for fastsettelse av lønns- og arbeidsvilkår, må en kunne regne med alltid vil skje etter forutgående drøftelser med fagbevegelsen. Under den gjenoppbyggingsperiode som landet står oppe i, vil det etter forretningsutvalgets mening være nødvendig å bygge ut et sådant tillitsforhold mellom fagorganisasjonen og arbeiderregjeringen, og en naturlig konsekvens av dette må være at det fra fagkongressens side treffes positive vedtak som fastslår dette. Med denne reservasjon gir forretningsutvalget forslaget sin tilslutning.»

Norsk Bekledningsarbeiderforbund, Oslo foreslo: Militærvesenet. Landsorganisasjonen går sammen med Det norske Arbeiderparti inn for at spørsmålet om avrustning fremmes

for De Forente Nasjoner. Regjeringen og partiets representanter i Stortinget tar det første skritt til å redusere utgiftene til militærstellet ved bl. a. å innskrenke mannskapsstyrkene, redusere bevilgningene til krigsmateriell m. v. De frigitte styrker tar straks del i gjenreisningen av landet, eller settes til annet samfunnsgagnlig arbeid.»

Motivering:

Erfaringen viser at enhver opprusting av stormaktene fører til en utløsning i form av krig. Denne skaper alltid nød, pinsler, sorg og fortvilelse. I senere tid har resultatet av utløsningen blitt verdensomspennende kriger, hvor også de små nasjoner er blitt dratt med. Og det synes som om krigene blir ført på en stadig mer barbarisk måte. Krigene føres gjerne av økonomiske eller ideologiske grunner. Den arbeidende befolkning har imidlertid ingen interesse av krig, men det er de som ofres og som må bære byrdene under og etter krigen. Hvis vårt land skal gå inn for et sterkt «forsvar», dvs. opprustning, vil det bety at byrdene fortsatt blir lagt på dem som har minst evne til å bære dem, og som er minst interessert i opprustningen. Arbeidernes organisasjoner, faglige så vel som politiske, må derfor reise seg til protest mot underkuelen og aktivt gå inn for avrustning. Norge må atter sammen med de andre fredselskende nasjoner, gå i spissen for å fremme fredssaken. Det må også være klart for sunt tenkende mennesker at Norge ikke er i stand til økonomisk å kunne bære byrdene ved å holde et militærstell, sterkt nok til å holde en eventuell fiende på avstand. — Forræderiet som i flere, selv sterkt rustede land, førte til hurtig kapitulasjon, burde også tjene som eksempel på at selv et sterkt forsvar ikke alltid er effektivt nok.

Norsk Treindustriarbeiderforbund, avd. 8, Drammen, foreslo: «For på en effektiv og hurtig måte å kunne gjennomføre gjenreisningen og nyreisningen, på grunnlag av enhetsprogrammet, som de to arbeiderpartier var enige om, må Landsorganisasjonen utarbeide et program, hvor fagorganisasjonen blir mobilisert i fullt omfang. Arbeiderne har gjennom sin kamp politisk og faglig i dag erobret flertallet i folket og dermed i Storting og Regjering. På bakgrunn av dette faktum, og med denne maktfaktor som grunnlag for gjenreisningen, sammen med alle villige krefter, vil vi at L.O.kongressen fremmer følgende forslag:

1. Bankvesenet og næringslivet må under Statens kontroll. Herunder i første rekke nasjonalisering av vannkraften, og de største bedrifter som sorterer under eksportindustrien.
2. Priskontrollen må gjøres effektiv. Stillingene må besettes av representanter fra det arbeidende folk. Priskontrollen utbygges bransjemessig med bransjeutvalg.
3. L.O.kongressen må gjøre vedtak til at alle hemmende elementer innen departementer og kommuneforvaltninger hurtig og effektivt blir renset ut, og erstattet av krefter som villig går inn for gjenreisningen av landet, og oppbyggingen av det sosialistiske samfunn.»

Norsk Treindustriarbeiderforbund, avd. 8, Drammen, foreslo: «Vi krever at fagkongressen gjør tiltak for å få fjernet boikottloven av 1934. Denne lov som på noen få punkter nær, ensidig er rettet mot den enkelte arbeider, og mot arbeiderklassen, er en skamplett som ikke tåles lenger.»

Fredrikstad faglige Utvalg, foreslo:

1. «Vi henstiller til fagkongressen å gjøre krav overfor Regjering og Storting om at de 12 ørene som etter tysk diktat ble fratatt arbeiderne under krigen, blir tilbakebetalt.
2. Det kreves at det så snart som mulig tas opp spørsmålet om revisjon av syke- og ulykkestrygden.»

Fredrikstad faglige Utvalg foreslo: «Det henstilles til Regjeringen snarest mulig å innføre skatt på årets inntekt. Omleggingen må ta sikte på at skattyterne betaler skatt av den inntekt de har, og ikke av den inntekt i inntil 1½ år i forveien. Det har alltid vist seg at den nåværende ordning har ført med seg at arbeiderne har slitt med en stor skatterestanse gjennom flere år. Dette medfører at arbeidernes økonomi blir så dårlig at de ikke mer har evne til å skaffe seg det nødvendigste til livets opphold. På den annen side vil jo stat og kommune få sikre skatteinntekter, og ikke som tidligere få store inntektstap på tapte og ettergitte skatter. Henviser i så måte til de erfaringer man høstet etter forrige krig. For selvstendig næringsdrivende innføres en forskuddsordning med etterfølgende oppgjør. Spørsmålet om skatteomleggingen har gjentatte ganger vært oppe til drøftelse uten at dette har medført noen positiv forandring. Vi ber derfor om at dette for arbeiderklassen så viktige spørsmål blir satt ut i livet snarest mulig.»

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, avd. 22, Skien, foreslo:

1. «Kongressen anmoder Regjeringen om at den nåværende skattelov tas opp til revisjon, slik at det gjennomføres en bedre reduksjonstabell for de små inntekter, og det skattefrie fradrag forhøyes for dem som har stor forsørgelsesbyrde. Det gjennomføres progressiv beskatning på store inntekter og formuer.
2. Kongressen pålegger L.O.s sekretariat at i samarbeid med Regjeringen sørge for at fagorganisasjonen og det arbeidende folk får en avgjørende innflytelse i Priskontrollen.
3. Kongressen anmoder Stortinget om å lovfeste ferien til 3 uker med full lønn for alle arbeidere og funksjonærer. Samtidig lovfeste arbeidsuke på 42 timer.»

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Hauge-sund, foreslo: «Kongressen krever at Regjeringen hurtigst mulig foretar de inngrep som må til for å bringe denne for landet så viktige eksportindustri inn på et mer samfunnsgagnlig spor, og mener i denne forbindelse at en gjennomgripende rasjonalisering må gjennomføres således at fabrikkantallet kommer på et nivå som tilsvare råstofftilførslene, og at de fabrikker som deretter får tillatelse til å fortsette sin virksomhet blir anlagt på slik basis at de kan fortsette en så allsidig produksjon at de blir bedrifter med kontinuerlig virksomhet.»

Motivering:

Ved Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbunds mangeårige arbeid med denne sak tror vi at det er blitt så vel kjent at denne industri er overdimensjonert hva fabrikkantall angår, at vi anser det for overflødig å belyse forholdet nærmere med statistiske fakta.

Det som i korthet kan nevnes er at de råstofftilførsler (størvårstil, mussa og brisling) som vanligvis er til stede blir av disse mange fabrikker avtatt og produsert på et meget kort tidspunkt av året, således at den alt overveiende del av bedriftene de fleste av årets måneder står uten virksomhet. Hvilke samfunnsskadelige forhold dette resultat av det såkalte frie initiativ medfører er jo innlysende.

Bortsett fra de mange tusen arbeidere som på grunn av det store fabrikkantall er blitt beskjeftiget i denne industri, har sin hovedinntekt av de forskjellige kommuners forsorgsvesen, blir disse mange fabrikker liggende det meste av året som en død kapital som blir avtært med vedlikehold av eiendommene,

skatter, lønninger til disponenter, bestyrere, formenn og funksjonærer og selvsagt utbytte til aksjonærer.

Foruten at dette forhold selvsagt stenger for all videre utvikling av hermetikkindustrien, representerer det et så stort lik i samfunnslasten, at det må ropes et kraftig stopp.

Særdeles i disse gjenreisningens år må alle skjevheter amputeres vekk og alle muligheter nyttes.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, avd. 17, Stavanger, foreslo:

1. «Revidering av bestående arbeidervernlov.
2. Nasjonalisering av bedrifter med utenlandsk kapital.»

Norsk Transportarbeiderforbund, avd. Oslo Transportarbeidforening foreslo:

1. «Arbeidernes faglige Landsorganisasjons kongress beslutter overfor statsmyndighetene å reise kravet om arbeidspensjonering for alle landets lønsmottakere.
2. Kongressen pålegger sekretariatet å utarbeide konkrete planer for arbeidspensjonering.
3. Kongressen bemyndiger landsstyret å behandle planene og fremme lovforslag for Stortinget gjennom arbeiderpartienes stortingsgrupper.»

Motivering:

Den pensjonsordning som i dag er gjeldende for Staten, kommunene og en del private arbeidsgivere omfatter kun en brøkdel av landets arbeiderklasse. Den store masse av lønsmottakere har ingen pensjon etter en mangeårig arbeidsdag i produksjonslivet. En ser her bort fra alderstrygden som hverken er eller kan være noen estatning for en skikkelig levelig arbeidspensjon.

Etter vår oppfatning bør pensjonen gis en lønsmottaker uansett i hvilken eller hvilke bedrifter han eller hun har nedlagt sin arbeidskraft.

Vi ser i spørsmålet om arbeidspensjonering et samfunnsmessig sosialtiltak, som vil trygge arbeidsfolkets alderdom, som vil gi lønsmottakerne en trygghet og bortta en vesentlig årsak til frykt for alderdommen. Enn videre tror vi at dette vil skape øket arbeidsglede til nytte for landets oppbygging.

Transportarbeiderforbundet anbefaler det innsendte forslag og at det med utredning oversendes til statsmyndighetene når tiden er inne for det.

Norsk Transportarbeiderforbund, avd. Sarpsborg Kai- og Lagerhusarbeiderforening, foreslo: «Fagorganisasjonen ser det som sin viktigste oppgave å delta aktivt og med alle krefter for å fremme et hurtig og planmessig gjenreisnings- og opplysningsarbeid og øket produksjon som grunnlag for en bedre levestandard. I denne forbindelse krever kongressen at det snarest mulig gjennomføres:

1. Statskontroll av bankvesenet og næringslivet.
2. Nasjonalisering av vannkraften og storbedriftene innen eksportindustrien.»

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforening, avd. 48, Herøya, foreslo: «Nå når krigen er slutt står som den viktigste oppgave for de fagorganiserte arbeidere i vårt land å overta ledelsen av det økonomiske liv. L.O.s kongress vil uttale som sin mening, at spørsmål som er av avgjørende betydning for grunnlagdannelsen for gjennomføringen av det økonomiske demokrati må være: Utreksning av reaksjonens innflytelse i statsapparatet, og innsettelse av representanter som har landets og folkets framskritt for øye. Statskontroll av av bankvesenet. Opprettelse av produksjonsnemnder som kontrollerende og bestemmende organer for næringslivet. Nasjonalisering av vannkraften og de større eksportindustrier må gjennomføres. For å skape et sunnt og forsvarlig prisnivå, må opprettes effektive priskontrollorganer, godt representert fra den organiserte arbeiderklasse.»

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, avd. 48, Herøya, foreslo: «L.O.s kongress fatter vedtak om å henstille til landets Storting og Regjering å vedta lov som forbyr arbeidsgiverne å drive det nå meget utbredte ekstra-arbeider-system ved sine bedrifter. Loven bør fattes slik, at alle arbeidere som har vært ansatt ved en bedrift over et tidsrom av 3 måneder, skal ha like rettigheter.»

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, avd. 130, Sarpsborg, forelo: «Fagorganisasjonen ser det som sin viktigste oppgave å delta aktivt og med alle krefter for å fremme et hurtig og planmessig gjenreisnings- og oppbyggingsarbeid og øket produksjon som grunnlag for en bedre levestandard. I denne forbindelse krever kongressen at det snarest mulig gjennomføres:

1. Statskontroll av bankvesenet og næringslivet.
2. Nasjonalisering av vannkraften og storbedriftene innen eksportindustrien.
3. Produksjonsutvalgene må utstyres med kontrollerende og

bestemmende myndighet i bedriftene, slik at produksjonsutvalgene kan ha muligheter for å fylle sin oppgave for gjennomføring av det økonomiske demokrati.»

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, avd. 8, Porsgrunn, foreslo: «Kongressen inngår til statsmyndighetene med følgende krav: Alle grunnleier på hustomter som er betalt 25 ganger blir huseierens eiendom, unntatt det som er oppsatt i ervervsmessig hensikt, eller tjener slik hensikt, likedan at de som har betalt færre ganger kan innløses med det beløp som framkommer ved årlig grunnleie inntil 25 ganger.»

Motivering:

Porsgrunns Metallurgiske Fagforening ser det som en stor samfunnssak, at en arbeider som med megen møyе har fått seg opp et hus, eller overtatt etter andre, fortsatt skal betale en sådan skatt på tomten sin, så meningsløs at den engang blir strøket. Når grunnleien blir strøket blir eiendomsskatten mer rettferdig, hvis man skal snakke om rettferdighet i disse spørsmål. Hvorfor skal grunneieren i slektledd etter hinannen fortsatt kunne profitere på den arbeidende klasse? Overklassen med hus har som oftest eiendomstomt, mens vi, arbeiderne, enten ingen råd har til å kjøpe, eller vi kan ikke få kjøpt, — vi må betale grunnleie så lenge det fins penger på denne jord.

Fra sekretariatet:

Sekretariatet viser til representantskapets vedtak i juni 1945 og vil legge fram forslag til program på kongressen.

Statsråd *Sven Oftedal:* I dagsordenen for kongressen foreligger en rekke forslag under dette punkt. Det er der nevnt mange ting, som arbeidervernloven. Arbeidet er i full gang og senest i dag skrev jeg under nye forskrifter for skogsarbeidernes boligforhold. Fristen for å gjennomføre det er satt til 2 år.

En av de første arbeidsoppgaver som ble stillet Regjeringsen var gjenreisningen av våre trygdeordninger. Alt før krigen kom, var det mange og berettigede klager å rette mot denne delen av vår sosialforsorg. Utviklingen under krigen hadde gjort disse manglene enn mer iøynefallende. Kravet om gjenreisning av våre trygdeordninger har derfor vært reist med full rett og stor tyngde.

Hvis en ser tilbake på utviklingen av våre sosialtrygder, spenner utviklingen over et tidsrom av et halvt hundre år. De

forskjellige ordninger er gjennomført under skiftende politiske forhold, under skiftende sosial innstilling og hele situasjonen bærer i høyeste grad preg av dette. Vi har ikke noen samlet, systematisk oppbygging av trygdevesenet. Det er blitt til under vekslende vilkår og bærer også tilsvarende mangler. Jeg kan bare nevne en ting som syketrygden, som omfatter bare halvparten eller $\frac{2}{3}$ av befolkningen. Jeg nevner uførhetstrygden som praktisk talt er et ukjent begrep i hele vår sosiale trygdeordning. Dessuten er de satser vi opererer med jevn over urimelig lave. De er jo fastsatt til dels for 20—25 år siden, og tar dessuten lite eller intet hensyn til forsørgelsesbyrden hos den som får stønad.

Som det vil være kjent så har vi i løpet av den siste måned fremmet proposisjoner til Stortinget om endringer i lovene for alderstrygden, hjelpen til blinde og vanføre, ulykkestrygden og syketrygden. Om kort tid kommer tilsvarende forslag når det gjelder arbeidsledighetstrygden.

Disse forslagene innebærer realiseringen av første ledd i vår arbeidsplan: gjenreisningen av trygdeordningene, men på viktige punkter går vi lenger. Det er av vesentlig betydning å opprettholde og bygge ut en god folkehelse og dermed grunnlaget for et arbeidsdyktig folk. Dette har også fått sitt uttrykk i de endringsforslag som nå er fremmet.

Ulykkestrygden danner grunnstammen i våre trygdeordninger.

Industriarbeidertrygden utbetaler nå i renter 6.4 millioner kroner om året, fiskertrygden nesten 1 million og sjømannstrygden nesten 3 millioner kroner. Regner vi ut det kapitalansvar som trygden dekker, når vi for industriarbeidertrygden opp i 80 millioner, for fiskertrygden omkring 10 millioner og for sjømannstrygden over 32 millioner kroner.

De ytelser som ulykkestrygden gir i dag er vel i hovedsaken kjent, men jeg må allikevel få referere en del tall for å ha utgangspunktet og sammenligningsgrunnlaget klart. Den trygdede arbeidsinntekt i ulykkestrygden for industriarbeidere er i dag maksimalt kr. 2 000.00. Minimumssatsene for menn kr. 1 000.00 og for kvinner kr. 750.00. De forslagene vi nå har fremmet for Odelstinget, fastsetter en økning av maksimalsatsen fra 2 000.00 til 3 000.00 og minimumssatsen til kr. 1 500.00 for både menn og kvinner. I fiskertrygden ligger den trygdede arbeidsinntekt nå på kr. 1 000.00 for fiskere over 60 år og kr. 1 200.00 for

fiskere under 60 år. Vi foreslår den hevet for begge grupper til kr. 2 000.00. Når det gjelder sjøfolkene foreslår vi tilsvarende økning som for industriarbeidere. Den gruppen som omfatter byssegutter, deksgutter og lignende mannskap, var før delt i 3 grupper og blir nå foreslått samlet i en gruppe med en trygdet arbeidsinntekt på kr. 2 700.00. For den store gruppe sjøfolk foreslår vi en trygdet arbeidsinntekt på kr. 3 000.00. Offiserstilleggene opprettholdes prosentvis som før.

Invaliderenten som nå er 60 pst. av den trygdede arbeidsinntekt beholdes, men vi foreslår gjennomført forsørgertillegg med kr. 200.00 for kone og hvert barn inntil 90 pst. av den trygdede arbeidsinntekt. Videre kan invaliden få et hjelpeløshetsbidrag på inntil 30 pst. (900 kroner) og hvor det bare er en forsørger, ytes det til hjelp i huset med 200 kroner. Enkerenten økes etter vårt forslag fra 20 til 40 pst. Enke med barn å forsørge får tilsvarende barnetillegg som tidligere nevnt. Vi foreslår renten for barn uten foreldre øket fra 20 til 40 pst. og med tilsvarende tillegg for 2 og flere barn. Foreldrerenten foreslåes øket fra 20 til 30 pst. Videre foreslåes begravelshjelpen øket fra 75 til 200 kroner, for sjøfolk i utenriks fart fra 150 til 300 kroner, og aldersgrensen for barn øket fra 15 til 16 år for å få samme aldersgrense som i syketrygdloven. Begravelsesbidrag på kr. 200.00 foreslåes for øvrig gjort gjeldende for samtlige trygdeordninger.

Altså: Samtidig med at lønnsgrunnlaget heves kommer som nye tillegg til: 1) forsørgertillegg, 2) hjelpeløshets tillegg, 3) hjelp i huset, 4) øket aldersgrense for stønad til barna og 5) øket begravelshjelp.

Hva vil så disse endringer bety for rentemottageren? Vi kan illustrere det med et eksempel fra ulykkestrygden for industriarbeiderne. Vi setter at en mann som har hustru og 3 barn å forsørge og inntekt på over 3 000 kroner kommer ut for en ulykke. Mannen når etter loven i dag ikke høyere enn til 1 200 kroner om året i stønad ved 100 pst. invaliditet. Etter våre forslag vil han for det første få 1 800 kroner + 800 kroner i forsørgertillegg. I tillegg til dette kan han få, på visse vilkår, hjelpeløshetsbidrag inn til kr. 900.00. Sett at mannen kommer ut for dødsulykke. Enken vil etter reglene i dag ikke nå over 1 000 kroner i stønad (400 kroner i enkerente + kr. 600.00 i barnetillegg). Etter forslaget vil hun få enkerente på 1 200

kroner + 600 kroner i barnebidrag + 200 kroner til hjelp i huset, tilsammen 2 000 kroner.

De nye satser foreslåes gjort gjeldende for alle skader, både gamle og nye.

Hva betyr så disse endringene for trygdens økonomi?

Ulykkestrygden arbeider i dag med ca. 300 000 årsverk. Belastningen pr. årsverk er for industriarbeidertrygden omkring 33 kroner, for fiskertrygden nesten 8 kroner, for sjømannstrygden nesten 45 kroner. Vi må regne med noe økning i administrasjonsutgifter, til skadebehandling og transport slik at den faktiske normalbelastning pr. årsverk blir liggende noe høyere enn de tallene jeg nevnte. Ved gjennomføring av de foreslåtte bedringer må en regne med en gjennomsnittlig årsbelastning på vel 57 kroner for industriarbeidertrygden, dvs. en økning med vel 50 pst.; omkring 16 kroner for fiskerne — en økning på 100 pst.; og for sjøfolkene omlag 80 kroner — en økning på nesten 60 pst. — pr. år pr. medlem.

Ved de nye bestemmelsene regner vi med at industriarbeidertrygdens utbetalinger vil øke til omkring 11 millioner kroner. For fiskertrygden til 2 millioner og for sjømannstrygden til vel 4 millioner kroner.

Utgiftsøkningen vil dekkes gjennom de økede premieinntekter som hevingen i lønnsgrunnlaget gir, samtidig som det overskudd industriarbeidertrygden har opptjent under krigen (18 millioner kroner) letter situasjonen. For sjømannstrygden må de nå meget lave premier settes opp til samme høyde som de var for omkring 20 år siden. Mens sjømannstrygden og industriarbeidertrygden dekkes helt ut av arbeidsgiverne, er fiskertrygden finansiert dels av fiskerne og dels av staten. Her må både statens og fiskernes andel i utgiftene økes til omkring det dobbelte.

I og med at vi hever grensen for den trygdede arbeidsinntekt fra kr. 2 000.00 til kr. 3 000.00 stiger avgiften til Arbeidstilsynet med 50 pst. I løpet av 1½ års tid vil de årlige inntektene til dette formål gå opp fra omkring kr. 500 000.00 til kr. 750 000.00. Dermed vil vi ha det økonomiske grunnlag for å bygge ut denne institusjon i ganske vesentlige grad. Nye arbeidsoppgaver vil kunne tas opp, så tilsynet blir utstyrt med den nødvendige medisinske og tekniske sakkunnskap som det nå i høy grad savner.

Sykestrygden.

Som kjent ble det de siste år før krigen arbeidet med en revisjon av sykestrygdloven. I 1939 la Sosiallovkomiteen fram sin innstilling med utkast til lov om tvungen sykestrygd for hele folket og med forslag om betydelige utvidelser av trygdens ytelser. I det forslag til endring i lov om sykestrygd som nå er framlagt, har vi tatt med flere vesentlige endringer i samsvar med komiteens innstilling. Vi har ikke nådd så langt at vi har fått gjennomarbeidet spørsmålet om utvidelse av sykestrygden til å omfatte pliktig sykestrygd for hele folket. Men det er hensikten å fremme denne sak så snart råd er.

De mest iøynefallende mangler ved sykestrygden i dag er de lave stønadssatsene og den urimelige korte stønadstid. Vi tar opp forslag som gir en vesentlig bedring for begge punkters vedkommende.

Våre forslag til ny klasseinndeling og nye satser for sykepengene er følgende:

	0 kl.	1. kl.	2. kl.	3. kl.	4. kl.	5. kl.	6. kl.
Nå	0	0.80	1.40	2.10	2.80	3.60	4.00
Forslag ..		0	2.00	3.00	4.00	5.00	6.00

I tillegg til disse satsene kommer forsørgelsestillegg på 4 kroner pr. uke for hver person. Nå er som kjent forsørgelsestillegget begrenset til barnetillegg på kr. 1.80 pr. uke.

Etter den nåværende lov nedsettes sykepengene når forsørgeren innlegges på sykehus til $\frac{1}{4}$. Vi foreslår dagpengene satt helt parallelt med enkerenten i ulykkestrygden. Dagpengene blir da $\frac{2}{3}$ av sykepengene med dobbelt tillegg for første barn og vanlig tillegg for de øvrige barn.

Stønaden kan dog ikke gå opp til mer enn 90 pst. av arbeidsinntekten.

For å gi et praktisk eksempel:

En familie på mann, hustru og 3 barn får etter loven i dag sykepenger med barnetillegg i høyeste klasse kr. 29.40. Etter de nye forslag blir stønaden pr. uke for denne familie kr. 52.00. Når forsørgeren legges inn på sykehus går stønaden i dag ned til kr. 11.40. Etter våre forslag vil stønaden bli kr. 40.00 pr. uke.

Stønadstiden er i dag 26 uker; for tuberkulose og kreft 39 uker. Vi foreslår de 26 uker øket til 52 uker og stønadstiden for tuberkulose- og kreftpasienter øket fra 39 uker til 2 år. Også for bipersoner foreslår vi 2 års stønadstid ved tuberkulose og

kreft (nå 26 uker). Når vi er blitt stående ved en stønadstid på 2 år for disse sykdommer, er det etter råd fra våre tuberkulose-sakkyndige. Dette tidsrom skulle gi legene den nødvendige tid til å gjennomføre en rasjonell behandling av lungetuberkulose.

Sosiallovkomiteen går i sitt forslag fra 1939 inn for at trygden skal gi tilskudd ved kjøp av visse medisiner. Departementet arbeider med løsningen av dette spørsmål på annen måte. Disse forslag fra komiteen er derfor ikke tatt opp nå. På neste års budsjett søker vi innarbeidet foruten gratis medisin til behandling av kjønnsykdommer en vesentlig nedsettelse av insulinprisen i forbindelse med anvendelsen av Apotekfondets avgifter. Jeg tror det er en mer praktisk måte å gå fram på.

Ved frigjøringen sto våre sykekasser med et underskudd på ca. 10 millioner kroner. Det ble dengang gjennomført en økning i premiene. I løpet av det året som nå er gått har kassenes økonomi bedret seg i betydelig grad. Samtidig er belastningen på syketrygden gått betydelig ned etter frigjøringen og beregningene viser at en stort sett skulle kunne gjennomføre de foreslåtte bedringene uten noen økning i sykepremiene.

Bestemmelsene i manntallstrygden — fiskernes syketrygd — foreslås revidert etter samme retningslinjer som for den alminnelige syketrygd. For *syketrygden for sjøfolk i utenriksfart* er under krigen gitt visse særregler. Stønadstiden ble forlenget til 52 uker. Trygden ga helt fri lægehjelp, ytet medisin og oppholdsbidrag når sjømannen var under behandling utenfor sykehus. Denne ordningen foreslår vi nå innarbeidet i vår syketrygdlov i form av en sentralkasse for sjøfolkene i utenriksfart, en ordning som er i fullt samsvar med sjømannsorganisasjonenes ønsker og Rikstrygdeverkets tilrådning.

Av andre viktige forslag til endring i loven skal jeg nevne overføring av sykebehandlingen av skader oppstått ved arbeidsulykker fra ulykkestrygden til syketrygden, gjennomføring av stats- og kommunebidrag til jernbanens sykekasser, og endelig overføring av myndigheten til å ansette sykekassenes tjenestemenn og fastsettelsen av deres lønninger fra kommunestyrene til Rikstrygdeverket.

Alderstrygden.

Våre forslag til endringer i denne trygd innebærer heving av minstepensjonsgrunnlaget samt heving av minsteinntektsgrensen for oppkreving av alderstrygdavgift.

I 1937 ble minstepensjonsgrunnlaget fastsatt til kr. 600.00 for enslige på landsbygde og kr. 800.00 for enslige i byene. For ektepar 50 pst. høyere. Vi foreslår nå en økning av minstepensjonsgrunnlaget på 50 pst. for byene og 67 pst. for landsbygda.

Nedenstående tabell forteller hva forslaget innebærer av økning i minstepensjonsgrunnlag og i pensjoner:

	<i>Minstepensjonsgrunnlag:</i>			<i>Pensjon:</i>	
Nå:	Enslige	kr. 600.00	kr. 360.00
Landsbygda:	Ektepar	« 900.00	« 540.00
Byer:	Enslige	« 800.00	« 480.00
	Ektepar	« 1 200.00	« 720.00
Forslag:	Enslige	« 1 000.00	« 600.00
Landsbygda:	Ektepar	« 1 500.00	« 900.00
Byer:	Enslige	« 1 200.00	« 720.00
	Ektepar	« 1 800.00	« 1 080.00

Jeg understreker at dette gjelder de minstepensjoner som loven fastsetter. For hver enkelt kommune fastsettes pensjonsgrunnlaget i forhold til levekostnaden på stedet. Hva de foreslåtte lovendringer vil bety for pensjonene i de enkelte kommuner vil derfor først komme fram etter hvert som Sosialdepartementet har godkjent forslagene fra de kommunale trygdenemndene. I dag har 84 pst. av landkommunene og 25 pst. av bykommunene minstepensjonene. Disse tallene forteller i hvor høy grad fastsettelsen av minstepensjonsgrunnlaget i loven bestemmer nivået for alderstrygden.

Utgiftene øker betydelig ved gjennomføringen av disse endringene. De vil komme opp i vel 70 millioner kroner om året, mot vel 40 millioner for inneværende år.

Hjelpen til blinde og vanføre er foreslått hevet i samsvar med endringene i alderstrygden.

La meg så med noen ord nevne en del saker som Sosialdepartementet arbeider med og hvor våre forslag i nær framtid vil være klar til å sendes Stortinget.

Arbeidsledighetstrygden.

Endringsforslag til bedring av stønaden vil bli fremmet i samband med loven om arbeidsformidling. Klasseinndelingen og stønadssatsene med forsørgelsestilleg vil bli foreslått endret i samsvar med forslagene for sykestrygdloven.

Barnetrygden.

Spørsmålet om å utvide forslaget om barnetrygd for den pliktige sykestrygd til å omfatte hele befolkningen er under utredning og saken vil bli avgjort i samband med budsjettframlegget for 1946/47.

Krigspensjoneringen.

Behandlingen av krigsskadekomiteens innstilling i denne sak er avsluttet og forslaget vil bli fremmet i løpet av kort tid.

Sjømannspensjoneringen.

Det er utarbeidet utkast til lov i denne sak. Den videre behandling er utsatt i påvente av sjømannskonferansen i Seattle i juni måned d. å.

Nye arbeidsoppgaver.

Når disse sakene er sluttbehandlet og fremmet for Stortinget, vil vi i Sosialdepartementet ta fatt på nye, viktige og interessante arbeidsoppgaver. Det er planen å gå i gang med forarbeiderne til en gjennomgripende nyordning av våre trygder med sikte på å få *en samtrygd som kan dekke alle de forskjellige former for inntektsbortfall*. Nye systemer er ført fram i ordskiftet om disse spørsmål under krigen. Nye erfaringer er vunnet. Synet på grunnleggende spørsmål i sosialtrygdenes finansiering har endret seg. Sammenhengen og vekselvirkningen i forhold til den alminnelige økonomiske politikken vi fører, bringer nye momenter inn. Næringspolitiske synsmåter, befolkningsspørsmålet og samordningen med det alminnelige helsearbeid reiser andre sider av denne store og viktige sak.

I løpet av noen få måneder skal dette arbeidet være i gang, og selv om oppgavene byr på både mange og vanskelige spørsmål, er det forutsetningen at arbeidet skal føres fram i raskt tempo.

Av andre og store viktige saker som vi arbeider med nevner jeg: 1) *Vernelov for jordbruksarbeidere*. Departementet arbeider nå med komiteens forslag og i løpet av noen måneder vil vårt lovforslag være klar til å oversendes Storinget. 2) *Vernelov for hushjelp* hvor jeg også regner med at vi i løpet av noen måneder skal ha forslaget ferdig.

Arbeidervernloven.

Forutsetningen er at lovens alminnelige bestemmelser skal bygges ut gjennom særlige forskrifter for de enkelte arbeidsfelter. Dette arbeid går sin gang. De siste forskrifter som er utferdiget, gjelder skogskoiene. Fristen for gjennomføringen er satt til 2 år.

Det er videre nødvendig å utbygge *Arbeidstilsynet* slik at det blir i stand til å fylle sin viktige oppgave langt mer effektivt enn det nå er tilfellet. Forskjellige tiltak er her under forberedelse og jeg regner med at vi på dette felt i løpet av kort tid kan nå betydelige resultater.

Krigen har vært en betydelig påkjenning for folkehelsen og har satt merker etter seg i form av øket sykkelighet. De største vanskeligheter byr økningen i kjønnsykdommer og tuberkulosen. Det legges nå siste hånd på et lovforslag som vil legge grunnlaget for en systematisk bekjempelse av kjønnsykdommene. I nær framtid vil det bli nedsatt en kommisjon til å behandle tuberkulose spørsmålene. Et av de viktigste spørsmål som kommisjonen kommer til å utrede er spørsmålet om tvungen vaksinasjon mot tuberkulose.

Til slutt vil jeg nevne et spørsmål av vesentlig interesse: På grunn av rentesenkningen er forsikringsselskapene kommet i den situasjon at de trenger statens hjelp. Rentesenkningen har beskåret deres inntekter så sterkt at det neppe er annen vei å gå om en vil holde livsforsikringsvirksomheten gående. Og det er ingen tvil om at her har vi en så viktig og nyttig form for oppsparing at det er all grunn til å rette opp det som rentesenkningen her har gitt av svikt i livsforsikringsvirksomhetens økonomiske grunnlag. Men på den annen side er det i denne forbindelse riktig å se nærmere på hele spørsmålet om livsforsikringens framtidige ordning. Vi kan ikke la saken passere forbi uten grundig å drøfte et spørsmål som sosialisering av denne virksomhet.

Dirigenten takket.

Valgkomiteen ble innkalt til møte i vestibylen.

Punkt 10 a: Hjemmevernet.

Sekretariatet foreslo:

Ved gjenreisningen av landets forsvar er det viktig at det bygges opp etter demokratiske retningslinjer i pakt med folkets oppfatning og vilje. Det må forankres i det brede folkelag.

Ett ledd i dette er organisering av hjemmevernet.

Krigsårenes erfaringer har vist oss nødvendigheten av å ha et sterkt og bredt anlagt hjemmevern, som kan ta opp det første forsvar for heim og arbeidsplass mot overfall..

Hjemmevernet godt utbygd vil i vårt land — med store avstander og spredt bebyggelse — være et viktig ledd i vårt forsvarsberedskap. Det må forsøksvis bygges opp på frivillig basis, og vil kunne bidra til et samarbeid og en nær kontakt mellom folket og forsvaret.

Hjemmevernet må underlegges full samfunnsmessig kontroll, og det blir Stortinget som kommer til å godkjenne den endelige form, dens oppbygging og virke.

L.O.s sekretariat har ved behandling av saken i 1945 besluttet å være representert i Hjemmevernets landsråd, og har gitt de faglige samorganisasjoner i oppdrag å være med i de distrikts- og fylkesvise råd for Hjemmevernets organisering.

Idet kongressen godkjenner det standpunkt sekretariatet her har tatt, oppfordrer den de fagorganiserte arbeidere og alle de demokratiske krefter til å slutte opp om dette demokratiske forsvarstiltak. Alt frivillig forsvarsarbeid må samles i Hjemmevernet, under samfunnets ledelse og kontroll.

Hjemmevernet må få rot i folkets brede lag, og det må arbeide i nært samarbeid med de folkelige organisasjoner.

Kongressen oppfordrer alle fagforeninger, samorganisasjoner og forbund til å bidra til at dette mål kan nås.

Statsråd *Hauge*: Hjemmevernet er et meget viktig spørsmål for forsvaret. Her kan fagorganisasjonen støtte til. Det er meningen å utnytte den frivillige forsvarsvilje som er til stede, utbygge det til et vern mot plutselige overfall. Hjemmevernet vil alltid være lokalt bundet. Under krigen laget en slike hjemmevern i alle land og de som gjorde tjeneste der var både under og over den vernepliktige alder. Her hjemme viste det

seg også at interessen for dette var sterk.. Det gjaldt derfor for oss å utnytte denne interesse for styrkelsen av vårt forsvar og få det under statens ledelse. Vi ser det slik at alle væpnede styrker må ligge under staten. Vi gikk til oppnevning av en generalinspektør med det oppdrag å ordne dette fylkesvis. Det var en selvfølge at vi i disse lokale råd måtte få med fagorganiserte ved siden av idrettsfolkene, ungdommen i sin alminnelighet og skytterlagene. Meningen er å sette opp disse vern etter militære regler, minst et kompani i hver kommune. Dette område eller kompani skal stå under ledelse av en som nyter alminnelig tillit og med administrasjons- og lederevne. Disse områder eller kompanier knyttes så videre sammen i råd og videre til et regiment. Saken er nå i gang i alle fylker og det det først gjelder om er å finne gode ledere for disse kompanier. Det har under arbeidet med denne sak reist seg det spørsmål om det er riktig å stable det opp på helt frivillig basis og om en ikke bør gå til utskrivning. For å få et virkelig forsvarsberedskap må vi ha bevegelige militære styrker. Men ved siden derav trenger vi et lokalt vern for hjem og arbeidsplass. Jeg tror ikke at vi kan skape hjemmevernet bare på frivillig basis. Jeg tror det blir nødvendig å pålegge visse årsklasser en lettere tjenesteplikt f. eks. av om lag 50 timer i året. Men det vil selvsagt være uriktig å utelukke de frivillige som også vil melde seg. Vi må basere det på begge deler. Dette passer for øvrig inn i det forsvarspolitiske program. Vi har årsklassene fra 1940 og utover. Foreløpig kan vi ikke utdanne disse på vanlig måte. Det vil derfor være en tanke å knytte disse til hjemmevernet, og derved få en fast kjerne i hjemmevernet. Men det vil være helt riktig å ta med de frivillige. Hjemmevernet vil alltid bli et folkeforsvar og det må ha forbindelse med folkets organisasjoner. Min appell til kongressen må ganske enkelt bli den at fagforeningene utover landet må interessere seg for dette og bli med i disse hjemmevern.

Dirigenten takket på kongressens vegne.

Rudolf Eriksen: Jeg vil be representantene slå opp på side 59 i dagsordenen. Der foreligger det et forslag fra Norsk Bekledningsarbeiderforbund der det heter: «Landsorganisasjonen går sammen med Det norske Arbeiderparti inn for at spørsmålet om avrustning fremmes for De Forente Nasjoner. Regjeringen og partiets representanter i Stortinget tar det første skritt til å redusere utgiftene til militærstellet ved bl. a. å innskrenke

mannskapsstyrkene, redusere bevilgningene til krigsmateriell m. v. De frigitte styrker tar straks fatt i gjenreisningen av landet, eller settes til annet samfunnsgagnlig arbeid.» Likesom det har vært en utvikling i arbeiderbevegelsens vekst og innflytelse, så har det også vært en utvikling med omsyn til bevegelsens stilling til militærspørsmålet. Det er ikke så mange årene siden mange arbeidere gikk med det brukne gevær i jakkeoppslaget. Det var ikke så få som var militærnekttere og ære være dem for det. Og flere av dem måtte vandre i fengsel for sin overbevisnings skyld. Så kom krigen og Norge kom med i stormaktsoppgjøret. Norge gjorde sin innsats. Men det var ikke som militærmakt. Det var i første rekke sjøfolkenes innsats ute og den passive og likevel meget aktive motstand hjemme. Nå er krigen forlengst over og soldatene er lykkelige over å slippe tvangstrøya, uniformen. Men så skjer det noe. Vi er bundet til våre allierte, vi må ruste. Vi må ta igjen det vi har forsømt tidligere og så har vi fått et militærbudsjett større enn noen gang før. Vil vi makte å bære et slikt budsjett? Vil arbeiderne kunne tåle å bære de skattebyrder som et slikt budsjett kommer til å legge på dem? Nei. Og hvorfor skulle de gjøre det? Er ikke deres levestandard blitt forringet under krigen? Har vi ikke til stadighet proklamert at arbeidernes levestandard hurtigst mulig må gjenvinnes? Militærbudsjettet legger en tung og klam hånd over det hele. Det ligger så nær å trekke en sammenligning med Finland. Dette lille landet var godt rustet, hadde et stort militærbudsjett. Men hadde den finske arbeider det godt? Jeg tror vi alle kan være enige om at *deres* levestandard ville ikke *vi* være tjent med. Er et slikt budsjett nødvendig? Jeg tør si nei! Er det ikke noe som er galt når det verden over over hevdes at den neste krig vil bli ført på en helt annen måte enn denne krig. *Atombomben* sammen med andre nye våpen vil bli de våpen som kommer til å avgjøre krigen. Og så skal vi sløse bort hundrer på hundrer av millioner kroner til krigsskip, festningsverker og utdanning av soldater og befal! Altså til ingen nytte. Da heter de at vi er bundet av vårt medlemsskap i *Forente Nasjoner*. Er det ikke da riktig at *Norge* som det høye kulturfolk det regner seg å være går i spissen og sier: en *ny opprustning* og denne gang også av de små nasjoner, må før eller senere føre til en utløsning. Vi foreslår at de forente nasjoner straks tar opp **spørsmålet** om avrustning og at denne snarest mulig blir effektiv. En opprustning vil *alltid* måtte ha

en utløsning, og dette vet vi av erfaring betyr krig. Det er en *naturlov* dette: Svinger pendelen for langt til høyre, ja så vil den likeså sikkert svinge tilsvarende til venstre. Og når vi alle sammen har følt hva en krig betyr av pinsler, sorg og fortvilelse, skulle vi ikke da også ta lærdom av den? Ville det ikke være bedre å søke finne *årsakene* til disse konflikter landene imellom og søke å løse dem? Og bruke pengene til dette. Hadde Tyskland brukt de penger det brukte under krigen til å avskaffe nøden og utjevne den sosiale urettferdighet med, ja, da hadde det tyske folk vært et lykkelig folk. Og slik også med alle de andre. Slikt er utopi og ønskedrømmer, sier noen. Ja, det er ønsker. Men skal vi se dem gjennomført, må vi straks begynne å arbeide med dem. Og skulle ikke tiden være inne umiddelbart etter en krig, når uhyggen er så nær innpå en? Et lite land vil kanskje lettere enn en stormakt kunne ta det første skritt til å fremme et slikt forslag. Så var det den aktuelle situasjon. Det er en kjent sak at det etter frigjøringa har funnet sted et forferdelig sløseri med militære midler her hjemme. Det har vært skrevet om det ofte i avisene, men tilsynelatende uten virkning. Og det i en tid hvor pengene trenges så sterkt for å gjenreise landet. Ungdommen tas vekk fra viktig samfunnsgagnlig arbeid for å læres opp i våpenbruk. Vi har erfaringer nok til å se hva en overdreven nasjonal følelse fører til. La oss igjen begynne å tenke sosialistisk. La den fellesskapsfølelse som krigen skapte få lov til å fortsette. Vi må komme dit hen at vi kan si: Den har intet fedreland som ikke har hele verden til fedreland. Jeg anbefaler kongressen å vedta Bekledningsarbeiderforbundets forslag.

Martin Tranmæl (til forretningsorden): Det er hjemmevernet vi behandler.

Henriette Danielsen: Vi må nødvendigvis komme inn på den prinsipielle stilling til militærvesenet. Hva har hendt? Alle villende krefter har vist at de kunne samle seg om demokratiet til forsvar for det og arbeiderklassen må fortsatt være den drivende kraft når det gjelder demokratiet. Vi er kommet i den stilling å måtte bruke militærvesenet i forbindelse med forsvaret av demokratiet. I F.N. er det ikke bare demokratiske land. Vi har Amerika og England med sin storkapital. De forbereder seg. De gir ikke tapt. Vi kvinner skulle være for avrustning, men vi må se på realitetene. Arbeiderklassen skal være kraften i forsvaret av demokratiet. De makter som vil krig,

vil knuse den sosialistiske stat og enhver form for demokrati. Som forholdene er i dag kan vi ikke gå inn for avrustning, selv om en følelsesmessig vil gjøre det. Derfor mener jeg at hjemmevernet er av betydning og når vi går inn for det øg skal bevilge til militærvesenet, så må vi vurdere forholdene og hvor langt vi skal gå. Arbeiderne, fiskerne og småbøndene må prege militærvesenet og ha ledelsen av det. Prinsippet i hjemmevernet vil gi oss denne anledning og vi bør tydelig gi uttrykk for at vi vil stå sammen til forsvar av vårt land med alle som vil fred og frihet.

Bernh. Andresen: Jeg er enig i sekretariatets innstilling. Jeg har hatt den ære under krigen å tjene i den norske, amerikanske og britiske hær. Jeg har også på nært hold studert det britiske hjemmevern og jeg har sett betydningen av dette. Vi har imidlertid sett at kjærligheten til forsvaret, som var stor under krigen, slappes av etter okkupasjonens opphør. En rekke av fagorganisasjonens folk fikk sin militære utdanning under krigen. De har nå trukket seg tilbake. Men de som har fått sin utdanning slik, bør bli med i hjemmevernet, og det bør være en plikt. La ikke hjemmevernet bare bli en sekk, hvor en putter gamle offiserer.

Ole Andersen Kiste: Det er ikke mulig å skille hjemmevernet og militærvesenet. Hvor tror dere vi ville stått om ikke Norge hadde gjort den store innsats som det gjorde? Vi kan under ingen omstendigheter legge oss på latsiden og intet gjøre fordi om det kommer nye oppfinnelser, som atombomber. Den eneste oppdemning mot krig er at folkene står samlet. Ut fra det må vi danne våre lokale vern.

Karl Bottenvan frafaller.

Sigurd Nordstrøm: Jeg er enig i bedriftsvern, men det må bygges opp mer betryggende enn vi så det under krigen. Det er en oppgave å skape trygghet nedenfra ved at de har fått utdanning. Men vi hører hvilken misnøye det er blant de som vender tilbake fra utlandet over den uheldige ledelse de har hatt. Jeg var i en politiforlegning i 6 måneder og den behandling en fikk der var ikke bra. Skal en bygge opp dette så må også deres lønnsforhold være slik som organisasjonen har fått fastsatt.

Witalis Andersen: Jeg vil ikke argumentere mot Bekledningsarbeiderforbundets forslag. Tiden vi lever i, motsier imidlertid et slikt forslag. Jeg er ikke enig i det, derfor tok jeg ordet. Forslaget er livsfjernt.

Thora Johansen: Er det noen gang behov for hjemmevern så er det nå. Kvinnenes deltagelse er også aktuell i den forbindelse. Landsorganisasjonens Kvinnenemnd har diskutert dette og vi er enig i at vi må ha et ord med og mot 1 stemme har nemnda gått inn for hjemmevern. Men en må legge de slik at de ikke kan utnyttes på annen måte enn det som virkelig er hensikten.

Rudolf Eriksen: Witalis Andersen betegnet forslaget fra Bekledningsarbeiderforbundets side som livsfjernt. Forslaget er vedtatt i forbundsstyret med samtlige medlemmers stemmer mot formannens stemme. En skal for øvrig være oppmerksom på at Norge alltid bare vil bli et springbrett for stormaktene.

Stasråd Hauge: Jeg tror ingen er uenig i å arbeide for avrustning og Regjeringen er enig i det. Vi vil selvsagt arbeide for en avspenning og det vil vi gjøre gjennom FN. Men vi kan ikke som eneste land legge landet åpent. Vi kan ikke være et tomrom i en verden av militære makter. Det budsjett som nå kommer viser reduksjon i utgiftene og i det neste budsjett vil det bli enda større reduksjon. Jeg vil si til Rudolf Eriksen at hjemmevern er det billigste og mest demokratiske forsvar, og kan en da gå i mot det?

Dirigenten: Vi vil foreslå Eriksens forslag oversendt sekretariatet.

Martin Tranmæl: En bør først sette Eriksens forslag under avstemning.

Votering: Eriksens forslag (Bekledningsarbeiderforbundets) ble mot 1 stemme oversendt sekretariatet. — Sekretariatets innstilling ble vedtatt mot 8 stemmer.

Redaksjonskomiteens forslag om grangsningskomiteens innstilling.

En gikk så over til redaksjonskomiteens innstilling i samband med granskningskomiteens innstillinger.

Men før dette kunne skje ble det av *John Askeland* stilt forslag om at kongressen skulle behandle Vestfoldsaken.

Og herom ble det debatt.

Gunnar Bråthen: Forslaget om opptagelse av Vestfoldsaken kan så vidt jeg forstår ikke opptas til realitetsbehandling her. Det ligger ikke innenfor rammen av det vedtak representatskapet fattet. Vestfoldsaken er en strid om forhold en hadde

der under okkupasjonen. Det var to illegale faglige utvalg og det resulterte i at 2 mann ble utelukket av organisasjonen. De anket sin sak til Landsorganisasjonens ankenemnd. Den har behandlet saken og la fram sin innstilling for sekretariatet, som var en annen enn den samorganisasjonen i Vestfold var kommet til. Samorganisasjonen var uenig i denne avgjørelse og den ba da om at saken måtte bli forelagt granskningskomiteen. Det ble gjort. Men granskningskomiteen mente den lå utenfor dens mandat. Sekretariatet henstilte da til granskningskomiteen å ta det som en spesiell sak og den har gjort det, men noen innstilling foreligger ennå ikke. Når innstillingen kommer derfra vil det nye sekretariat fatte avgjørelsen. Jeg kunne godt tenke meg sakene behandlet der slik som kongressen har vedtatt det når det gjelder de øvrige medlemmer av 84-mannsgruppen. Jeg vil foreslå forslaget oversendt det nye sekretariat.

Torbjørn Henriksen: Vi har nå diskutert granskningskomiteens innstillinger 1 dag. Er det da riktig å komme med et slikt forslag nå?

Ole Andersen Kiste: Jeg har konferert med representanter i samorganisasjonen i Vestfold og vi er enig i at saken behandles av granskningskomiteen.

John Askeland: Jeg ventet at formannen i Vestfold faglige Samorganisasjon hadde tatt opp den sak. Kongressen kunne ha behandlet den sak.

Olaf Bjerke foreslo at granskningskomiteen trådte sammen og behandlet saken og framla sin innstilling for denne kongress.

Konrad Nordahl: De 2 personer det her gjelder ble dømt av samorganisasjonen uten å være til stede.

Johan Didriksen: Granskningskomiteen vil ikke behandle saken, hvis kongressen skal forhåndsbehandle den. Vi forlanger også å få den nødvendige tid til å behandle den. Vi kan ikke klare det mens kongressen holder på.

Hjalmar Larsen: Som formann i granskningskomiteen vil jeg slutte meg til det som Didriksen sa. Vi må ha tid til å se på saken.

Votering: Ved alternativ votering mellom Bråthens og Bjerkes forslag, ble Bråthens forslag (oversendelse til det nye sekretariat) vedtatt med stort flertall.

Redaksjonskomiteens forslag vedr. granskningskomiteens innstillinger:

I. *Perioden 9. april—28. september 1940.*

Granskningskomiteens konklusjon endres således:

- «1. Komiteen finner det riktig at representanter for L.O. tok del i riksrådsforhandlingene sommeren 1940. Men det kan kritiseres at de gikk så langt i ettergivenhet i forhandlingene mellom de politiske partier og Stortingets presidentskap og derved medvirket til det resultat som disse forhandlinger førte til.
2. Komiteen godkjenner holdningen hos tillitsmenn og medlemmer av sekretariatet som ikke deltok i 84-mannsgruppens arbeid i perioden 9. april—28. september 1940.»

II. *84-mannsgruppens virksomhet.*

Redaksjonskomiteens flertall foreslår:

«Etter de opplysninger som foreligger for kongressen om 84-mannsgruppens virksomhet i tiden etter krigsutbruddet, må det konstateres at den politikk de drev var så vel organisasjonsskadelig som skadelig for samholdet blant det norske folk. Den bidro til å splitte kreftene i folkets motstand mot okkupasjonsmakten i en periode hvor det norske folk for enhver pris måtte søkes samlet på felles linje i forsvaret av landets interesser mot overfallsmennene og nazismen. At de fleste av gruppens medlemmer søkte å komme vekk fra den feilaktige politikk høsten 1940 og at det inntrådte en avgjørende endring ved tyskernes overfall på Sovjet-Unionen, kan ikke frita de aktive medlemmer innen denne gruppe fra å bli trukket til ansvar for sine handlinger. Særlig må Tangens og Brendbergs forhold medføre alvorlige organisasjonsmessige forføyninger.

Under henvisning til foranstående tiltrer redaksjonskomiteen granskningskomiteens flertall innstilling av disse to personer.»

Redaksjonskomiteens medlem *Fin Fluge Pedersen* opptar granskningskomiteens mindretalls innstilling i denne sak.

III. *Stockholms-sekretariatets virksomhet.*

Redaksjonskomiteen tiltrer granskningskomiteens flertalls endrede konklusjon sålydende:

«Da der heller ikke er framkommet begrunnet kritikk over dette arbeid på noe punkt, mener komiteen at kongressen bør godkjenne sekretariatets virksomhet.»
 Stockholm-sekretariatets virksomhet godkjentes.

IV. London-sekretariatets virksomhet.

Redaksjonskomiteen tiltrer granskningskomiteens flertalls endre innstilling sålydende:

«3dje avsnitt, fra ordene: «Ellers gjelder» samt konklusjonen utgår.

Isteden inntas: «Heller ikke har noen bedømmelse av arbeidet med enkelte saker vært foretatt, og kritikk over dette har ikke kommet til komiteens kunnskap. Sekretariatets virksomhet bør godkjennes av kongressen.»

London-sekretariatets virksomhet godkjennes.

V. Hans Møllersens rapport.

Redaksjonskomiteen tiltrer granskningskomiteens flertalls innstilling.

Redaksjonskomiteens medlem *Fin Fluge Pedersen* opptar prinsipalt forslaget fra de 48 kongressrepresentanter vedrørende hele granskningskomiteens innstilling.

Gunnar Bråthen: Jeg skal i korthet redegjøre for redaksjonskomiteens innstilling. Jeg vil da minne om at både jeg og andre var inne på spørsmålet om muligheten av å korrigere noe på granskningskomiteens innstilling. Men etter diskusjonen her og etter at kommunistenes representanter har lagt det slik an, at de vil ha saken avgjort på politisk grunnlag og særlig etter Friheten's lederartikkel i går om at kongressen er demokratiets fiender, så vil ikke jeg og de andre gå med på noen endring. Kommunistene har gått inn for å gjøre den politisk. Hvorfor, vet de selv best. Det må betraktes som en politisk utfordring mot kongressen. Vi er da villig til å ta i mot den utfordring og derfor er vi kommet fram til den innstilling som redaksjonskomiteen har. Jeg gjør oppmerksom på mindretallets innstilling på side 2, som i grunnen er et utsettelsesforslag. I innstillingen behandler vi først perioden 9. april—28. september 1940. I granskningskomiteens punkt 1 har det fått en gal form der det står: «Men det kan kritiseres at de gikk så langt i ettergivenhet overfor de tyske forhandlere.» Landsorganisasjonen har ikke forhandlet med tyskerne, det var presidentskapet. Der-

for har vi formet punktet overensstemmende med det faktiske forhold. Redaksjonskomiteens innstilling når det gjelder dette punkt, 9. april—28. september 1940, er enstemmig. Når det gjelder 84-mannsgruppen konstaterer vi at den politikk de drev var så vel organisasjonsskadelig som skadelig for samholdet blant det norske folk. Eksklusjonen er ikke satt tidsbegrenset. Det vil bare være en ny kongress som kan behandle det. Men det kan selvsagt inntre slike situasjoner og endrede forhold at det må være adgang for representantskapet å ta det opp, men uten at det blir i vedtaks form. Ellers blir det bare kongressen som kan forandre det. Skramstad opprettholder granskningskomiteens mindretalls forslag og med tilslutning av Fluge Pedersen. Når det gjelder Stockholm- og London-sekretariatene opprettholder Skramstad og Fluge Pedersen granskningskomiteens opprinnelige innstilling. Når det gjelder Møllersens sak, så har en sikkert fått det inntrykk at han er blitt misbrukt. Det kunne vært tale om å foreta seg noe også overfor ham, men han har sikkert lidt så meget ved denne sak, at det er ikke noen grunn til å gjøre noe mer. I forbindelse med Møllersens rapport vil vi henvise til Sjaastad, Eker og Stein Johnsens erklæring, hvor det står at «spesielt vil vi understreke at kommunistene ikke har hatt noen befattning med møtet, eller begivenheten omkring det.» (Deichman.)

Jens Tangen: Etter den lange diskusjon vi har hatt om denne sak og etter mitt eget innlegg, skulle det ikke være nødvendig å si stort mere. Det er ikke argumenter som teller her. Det er ikke ført noe bevis for at jeg har opptrådt illojalt. Landsorganisasjonens formann opptrådte her først og jeg overlater til kongressen å bedømme det. Jeg vil ikke polemisere mot denslags. Det er bl. a. sagt at jeg ikke var til stede her i byen de første dager etter at tyskerne kom og at jeg løp rundt med 500 000 kroner. Forholdet var at Bygningsarbeiderforbundet besluttet å ta ut så mange penger som mulig. Det ble kontrollert av Landsorganisasjonens revisorer. Forbundsstyrets vedtak gikk ut på at en skulle se å få pengene avsted på et sikkert sted. Først 5—6 uker senere ble det snakk om pengene. Det kom trusel om at hvis pengene ikke kom tilbake, så ville en gå til anmeldelse. Vi måtte bringe pengene tilbake, men vi fikk plasert dem slik at hverken nazikommissarer eller okkupasjonsmakten fikk tak i dem. Volan var i går den samme selvsikre som tidligere og at det han hadde gjort ikke var å klandre. 30. juni

1945 har jeg i et intervju åpent erkjent at vi hadde valgt en gal linje. Det var ikke så mange her i landet som hadde en klar linje den gang. Volan går sannsynligvis ikke fra at han i sekretariatet gikk inn for å avsette Kongen og Regjeringen. Han kan være gla at han ikke står sammen med meg nå. Det eneste som fritar ham fra det er at han har kvittet seg med Kommunistpartiet. Sekretariatet har fattet tydelig vedtak om samarbeid med okkupasjonsmakten. Men man sier ikke at det er svik. Volan sa videre at samorganisasjonens protokoll var forsvunnet. Jeg har aldri hatt noe med samorganisasjonen å gjøre. Så var det mine tidligere venner fra Bygningsarbeiderforbundet. Det var ikke særlig overbevisende ting. Når det gjelder min virksomhet i Bygningsarbeiderforbundet så er den ikke redusert. Jeg har vært tillitsmann der siden 1930 og gjenvalgt i 2 perioder som formann, enda jeg ikke har vært medlem av det parti som man mente jeg burde ha hatt medlemskap i. Lojalitetserklæringene enda en gang. Jeg karakteriserte det for noe tøv. Men hvorfor da ikke kritisere sekretariatet? Det er ikke foretatt noe mot en enkelt person uten at sekretariatet har besluttet det. Konrad Karlsen ba meg svare på et spørsmål i dagene umiddelbart etter den 28. september. Jeg har ikke talt om noen «ny linje», men jeg har sagt at denne foredragsdisposisjon er utarbeidet for at det skal være en felles linje. Jeg er oppmerksom på at det ikke nytter å fortsette dette snakk. Jeg vet hvordan det vil gå. Jeg har fulgt Arbeiderbladet i 6—8 måneder når det gjelder denne sak. Jeg vil henvise til hva Gestapomannen Meyer sa under rettssaken, at han den 30. november 1940 henvendte seg til kommissarisk statsråd Meidell fordi han var misfornøyd med Landsorganisasjonens ledelse, det kommunistiske trekløveret Viggo Hansteen, Brendberg og Tangen. Da sa lagmannen: Det var altså banden i Landsorganisasjonen Quisling talte om under sin rettssak. Det er videre talt om betingelser for min overtagelse av Landsorganisasjonen. Det er forvrængninger og ondsinnede rapporter, som jeg ikke har hatt høve til å uttale meg om. Jeg hørte aldri fra Hansteen noe om samarbeid med Nordahl. Jeg sa tvert imot flere ganger til Hansteen at vi måtte se å få kontakt med Landsorganisasjonens tidligere ledelse og det kom i stand så vidt jeg erindrer den 18. juli. Det vi ble enige om var ikke meget, men vi kunne da iallfall samles om et illegalt sirkulære til medlemmene for det tilfelle Landsorganisasjonen måtte oppheves. Men det er ikke medlemskapet

i 85-mannskomiteen eller virksomheten i Landsorganisasjonens ledelse som er den egentlige grunn til at jeg anklages. Hadde jeg vært medlem av DNA hadde det stilt seg annerledes. Men jeg har ikke glemt at jeg kom i den sterkeste opposisjon da jeg under «vinterkrigen» i Finland nektet å være med på å bevilge pengemidler til den finske reaksjon. Hvorfor tar man ikke opp Vestfoldsaken? De 2 som der ble stilt til ansvar var begge medlemmer av DNA. Den ene var i Telemark Arbeiderblad, den annen i Arbeidernes Pressekontor. Jeg har tatt feil. Men jeg gjorde det for å bevare fagorganisasjonen. Men de som bedro det norske folk i 1939—1940 — har de erkjent sine feil? Selvfølgelig ikke, de har jo sitt partimedlemsskap i orden. Det er ikke saker og ting som er årsaken til at jeg i dag står på tiltalebenken. Hvordan var det med Volan i 1940, da han ble trykket ut av Landsorganisasjonen? Han satte seg ned på Landsorganisasjonens kontor og sendte en takkeskrivelse til Reichskommissar for det gode samarbeid. Jeg refererer det bare fordi det beviser at det ikke var slik selvbevissthet til stede den gang hos Volan. Tranmæl! Vi hørte intet fra ham den gang. Jeg kan innrømme at jeg har begått feil og jeg har forklart hvorfor: for å forsvare det eneste instrument som arbeiderbevegelsen overhodet hadde — fagorganisasjonen — og det var sekretariatet enig i. La meg ta dommen. Jeg føler meg ikke skyldig. Jeg skal imidlertid ta dommen som et mannfolk. Jeg skal ikke dermed sjalte meg ut fra arbeiderklassen. Jeg skal gjøre mitt til å løse problemene og sakene. Har de andre erkjent sine feil? Da en gikk inn i kampen mot Sovjet ved Finnlands side? Kan en gjøre hva en vil når en står i det rette parti? Historiens dom vil nok en gang komme til å dømme de som i dag har lagt opp denne sak for kongressen. Det som for en stor del lurte meg til å være med i opposisjonens arbeid var det at det var medlemmer av DNA som faktisk sto i spissen. Nordahl var inne på hva han ville ha gjort i mitt sted. Til det vil jeg bare svare at jeg ennå ikke har tatt noe standpunkt i så måte.

Konrad Karlsen: Det er allerede fastslått når denne kongress skal være ferdig. Vi hørte at da saken ble sendt til redaksjonskomiteen var det inntegnet 30 talere. Nå har Tangen hatt ordet 2 ganger. Jeg vil foreslå:

Etter den behandling dette spørsmål har hatt på kongressen må det ansees ikke å framkomme noe nytt i saka. Votering

kan derfor foretas etter at Tangen, Brendberg, Bråthen, Skramstad og granskningskomiteens formann har hatt ordet.

Dirigenten (Bjerke): *Dirigenten* slutter seg til forslaget.

Kristoffer Jakopsen: Som medlem av redaksjonskomiteen vil jeg iallfall ha ordet for å si hvorfor jeg har stemt for flertallets forslag.

Votering: Karlsen forslag ble vedtatt med stort flertall.

Dirigenten foreslo å holde på til saken — granskningskomiteens innstillinger — var ferdig.

Forslaget ble forkastet med stort flertall.

Møtet hevet.

FORMIDDAGSMØTET SØNDAG 12. MAI

Dirigenter: *Henriksen*. — *Bjerke*.

Møtet åpnedes klokken 10 med musikk. — Fagforeningenes Sangforening var kommet til stede og ga en rekke sanger til beste, som vant sterkt bifall.

Dirigenten: Kongressen har på en kraftig måte understreket sin begeistring for at dere er kommet til stede. Hjertelig takk. (Nytt bifall.)

Telegraf- og Telefonforbundet meddelte at Axel Eeg møtte istedenfor Bernh. Andresen.

Protokollen fra gårdsdagens ettermiddagsmøte referertes og godkjentes uten bemerkninger.

Fortsatt behandling av redaksjonskomiteens innstilling om granskningene.

Martin Brendberg: Jeg vil først si noen ord om Lillehammermøtet og det Kjeldsrud meddelte her at jeg skulle ha sagt ved nevnte leilighet. Det sier seg selv at jeg aldri har opptrådt slik som han sier. Jeg har vært med i organisasjonen fra 1915. Selv i den mest ville fantasi kan en ikke gjøre det slik. Det er en akt i det spill som foregår. Ordføreren i Fåberg — Oskar Skogly — ledet nevnte møte og jeg vil be ham bekrefte det jeg sier. På møtet ble der som andre steder vedtatt å gå inn for Landsorganisasjonens ledelse og dermed søke å holde fagorganisasjonen samlet. Jeg var på mange møter. Jeg var i Østfold faglige Samorganisasjon og der innledet jeg også om de

aktuelle saker og jeg brukte nøyaktig det samme foredrag som på Lillehammer. Kamp mot nazifisering, opprettholdelse av Landsorganisasjonen på det grunnlag representantskapet hadde opptrukket. Jeg var på Hønefoss hvor Stenklev, Floritz Gundersen m. fl. representanter var til stede. Vi gikk i disse foredrag så langt at vi etter møtet fikk advarsler mot å holde slike foredrag. Jeg var videre i Tønsberg og Trondheim. Jeg var i jern- og metall her i byen og holdt akkurat det samme foredrag. En kan jo spørre disse om jeg har opptrådt slik. Kjeldsrud har jo ikke bedre vett, han lar seg bruke. Hva gjør så denne Kjeldsrud, som kommer med slike kraftige påstander mot andre? Jo, etter freden bevilget han lønn og feriepenger til nazikommissærene. Revisjonen har påtalt det, i alt over 3 000 kroner. De fikk 1 måneds lønn og feriepenger. Jeg overlater til kongressen å bedømme slike folk. Men de får ikke påtale. De blir forfremmet. Så noen ord til Volan. Årsaken til kommunistenes feilvurdering var at de ikke forsto hensikten og innholdet av ikke-angrepspakten mellom Sovjet-Samveldet og Tyskland Bare Volan hadde forstått den, ingen andre. Jeg vet ikke hvem som forsto seg på den, men jeg holder meg til fakta. Volan var sekretær i Landsorganisasjonen. I AFLs Meddelelsesblad ble imidlertid Sovjet-Samveldet den gang karakterisert som en imperialistisk røverstat som hadde gått i krigsforbund med Hitler-Tyskland. Mente Volan noe annet så kom det i allfall ikke fram. Det er virkelig grunn til å spørre om hvem som forsto pakten. Vi så under Finnlands-krigen at Landsorganisasjonen ble satt inn til fordel for Tanner—Mannerheim. Vi så også hvordan det ble shake hands med noen av de krigsforbrytere som nå er dømt. Når det gjelder en sosialistisk stat, så forutsetter en at den politikk som føres er i hele arbeiderklassens interesse. Har utviklingen vist at det var riktig at de inngikk pakt med Tyskland? Var det en objektiv støtte til Hitler? Var det ikke for å få en respit i kampen mot nazismen. Det er nettopp vi kommunister som forsto hensikten med pakten. Jeg vil ha sagt at vårt parti utarbeider selv den politikk det skal føre. Men vi vil aldri støtte Sovjet-Samveldet på en slik måte som Arbeiderpartiet, Landsorganisasjonen og Volan vil gjøre det. Det ber vi gud bevare oss fra. Så er det den notis som Sjaastad, og 2 andre har innsatt i dagspressen om at kommunistene ikke har angitt møtet på Deichman. I pamphletter som kom fra Evenesen mistenktes kommunistene på mange måter. Og så mener en

det er nok med dette! Det er det ikke. Det er helt overflødig å meddele at kommunistpartiet ikke er noe angiverparti. Det er en fornærmelse mot et politisk parti. Men det er en annen side ved disse saker. Det ble sagt i Stockholm at kommunistene var angivere av de 200 pressefolk som ble tatt i det illegale arbeid. Hvem tror dere har gjort det? Det var London-regjeringens pressesjef som sprakk og som anga de 200 pressefolk. Dette er en refleks fra den kamp som vi ville føre her hjemme. Hvorfor ikke granske disse saker? Hvorfor ikke ta den tekniske hjelp som må til og finne fram dokumentene her hjemme? I landssvikeravdelingen? Det er ganske eiendommelig det hele. Et eksempel på objektivitet! Vi har Vestfold-saken. Hva er realiteten der? Jo, at 2 av Arbeiderpartiets mest framtrepende menn under krigen har sendt rapporter til Sverige som de burde ha sittet i fengsel for. Den ene karakteriserer Ole Andersen Kiste for banditt. Videre en rapport hvor de hevder at 2 aktive kommunister i Vestfold må likvideres. Dette vil en ikke ha fram for kongressen. Tror en det går an å dysse slikt ned? Hvis det hadde vært kommunister som hadde sendt den slag, hva tror man da? Et hyl over landet og partiet ville ha blitt kriminalisert, og folk ville ha blitt arrestert. Samorganisasjonen i Vestfold satte de 2 utenfor. Den ene er foresten journalist i Telemark Arbeiderblad. Hvorfor sendte de rapportene? Fordi de vet at dette har støtte i Stockholm, og en ber om hjelp fordi at Alf Andersen som på dette tidspunkt er formann i det illegale utvalg er for snild mot kommunistene. Jeg vil også nevne et annet eksempel. Jeg kom januar 1943 til Stockholm. Det første som skjedde, var at Volan og Wivegh kom og sa «at her var det ikke bra». Jeg måtte være vaktstom fordi jeg var kommunist. Vi hadde mange møter i Stockholm om nødvendigheten av samarbeid. Stockholm- og London-sekretariatet vil en ikke ha gransket. Men så kommer en mann som var med i et av disse sekretariater og sier at han ikke vil ha på seg at det ikke er i orden og fluksens så endrer man innstillingen. Det er objektivitet. Det hele er komedie og den bør gå inn i historien som det. Det er et attentat mot annerledes tenkende. Jeg gikk for min del her i gatene med Gestapo faktisk i helene på meg. Vi sendte ut flyveskrifter når den illegale presse hadde bruk for det, vi ordnet med transport over grensen. Volan som sitter her, kan vel bekrefte at det var Furubotn og jeg som forhindret at han ble tatt av Gestapo. Vi spurte ikke etter politisk opp-

fatning. Vi hjalp alle som var i faresonen. Vi kjente til at Volan hadde meldeplikt. Noen ville at han skulle melde seg, men Furubotn sa at han skulle høre etter oss og reise avsted. Det kan hende at dette ikke skal regnes i dag, at en har reddet hundrer av personer, at vi hadde en presse som ble trykt i 20 000 eksemplarer. Til slutt noen ord til granskningskomiteens innstilling. Her står på første side i punkt 2: «Den bidro til å splitte kreftene i folkets motstand mot okkupasjonsmakten osv.» Det var de andre som splittet kreftene, de som lot angrepet på arbeidernes lønninger finne sted. Tror en virkelig at denne sak vil stå for historiens dom fordi om denne fagkongress ved hjelp av partidiplomati strør sand på dette? Nei. Vi så at Landsorganisasjonen allerede fra begynnelsen av gikk inn for å samarbeide og henstilte til medlemmene å vise ro og disiplin. Hva var ikke de på den annen side med på, når det gjaldt Administrasjonsrådet og riksrådet? Det var de 4 store partier som sommeren 1940 splittet kreftene bl. a. gjennom riksrådsforhandlingene. Historien må bygge på disse fakta. Hvorfor da ikke en objektiv granskning? Tranmæl sa i går at kommunistene er for den strengeste straff mot krigsforbrytere og unasjonale. Vi er for isfront, men ikke for ensidige partipolitiske dommer. Det vil vi ikke ha. Vi vil ikke være med på slikt som i Vestfold hvor en ba om å få likvidert 2 gode patrioter. De som sto bak alle de feil som ble gjort var storkapitalen, de som tjente på krigen. De saboterer i dag gjenreisningen. Er det noen som krever at de skal straffes? Kommer en da i lidenskap og forlanger straff? Nei. Man sier at det er blitt en politisk sak. Man er likesom bedrøvet over det og beklager å måtte gå til eksklusjoner. Dette hører med til regien. Det er litt av selve spillet. Hvem har drevet en bevisst pressekampanje like siden krigens slutt? Det er ikke vi. Men vi skal sørge for nå etter kongressen at alle papirer kommer på bordet. Bråthen mente først at dommen var for streng. Men etter at «Friheten» har skrevet om saken og fordi vi har forsvart oss her for kongressen så skal vi nå straffes. Vi skal straffes fordi vi har sagt sannheten her på kongressen og for at «Friheten» har skrevet det. Slik blir en ellers intelligent mann ulogisk. Om en ekskluderer oss 2 så bidrar ikke det til noen løsning av de veldige oppgaver L.O. i dag står overfor. Tvert imot. Det går ikke an å spalte arbeiderklassens krefter. Gjenreisningen, tariffrevisjonen, bøndernes krav kan ikke løses uten at vi alle står sammen. Tror man at man klarer å gjen-

nomføre sosialismen uten samling? Hva kongressen enn gjør — det er en partipolitisk avgjørelse— så vil jeg fortsatt søke på beste måte å ta del i arbeiderbevegelsen og gjøre mitt for arbeiderklassens interesser.

Dirigenten meddelte at istedenfor Klaus Kjelsrud og Gunnar Teigen som var reist til Sverige i organisasjonsaker møter Knut Nakken og Sig. Bjørnsland.

Kristoffer Jakopsen: Bråthen har så utmerket redegjort for redaksjonskomiteens flertalls innstilling. Jeg skal bare si noen ord hvorfor jeg stemte som jeg gjorde. Jeg er ikke politisk organisert, fagorganisert har jeg vært i 30 år. Derfor har jeg skjært gjennom alt dette med politikken og sett på det de beskyldes for. I den første tid var det ingen som hadde noen linje, men en ting var vi iallfall i mitt distrikt oppmerksom på og det var at vi ikke skulle ha forbindelse med tyskerne og de stripete. Skal en fatte dommer over mange av dem som tok arbeid på tyskeranlegg, så må en dømme disse som sto i ledelsen strengere. Hva skal Tangen og Brendberg dømmes for? Jo, for at de på et tidspunkt da de måtte være klar over Håkon Meyers og Halvard Olsens spill fortsatte samarbeidet med disse. Det gale de gjorde var at de stilte seg til disposisjon på et tidspunkt da tyskerne ønsket skifte i Landsorganisasjonen. Vi var ute i distriktene innforstått med at vi ikke måtte ha forbindelse med disse. Volan kom til Landsorganisasjonen på et tidligere tidspunkt. Han konfererte med det daværende sekretariat og rådførte seg med det i alle saker. Tangen gjorde ikke det. Han rådførte seg med andre utenfor organisasjonen. Akkurat som en vil dømme dem som har begått mindre feil, så må også de vente å måtte få sin dom som har begått de større feil. Hvis det er så at det også er andre tillitsmenn som det er noe å utsette på, så la oss også ta de saker opp i de respektive forbund. Når det gjelder London-sekretariatet, så har jeg ikke forstått at det er reist noen kritikk mot det. Mot Stockholms-kontoret er det bare framkommet noen rykter, som vi ikke kan dømme i. Når det gjelder Tranmæl, Evensen og Møllersen, så er det eneste vi kan konstatere at det er foregått noe, men hva vet vi ikke. Når det gjelder stillingen til den politiske side så er det arbeidet omkring dannelsen av Riksrådet som påkaller oppmerksomheten. Jeg var med på et møte i Stavanger, hvor også den sak ble behandlet og her redegjorde Volan for Landsorganisasjonens syn på det daværende tidspunkt. Vi har lidd militært nederlag, sa

Volan. Nå skal vi være med på å danne en regjering og da skal vi være med på å avsette konge og regjering. Skal vi være med på det? Krigen vil bli vunnet av de allierte, sa Volan, og går vi med på en slik regjering så vil arbeiderbevegelsen etter krigen være knust for lange tider framover. Det kunne dog bli spørsmål om en regjering av arbeidere, fiskere og bønder, men det alternativ forelå ikke. Det avgjørende er om en går inn for en slik regjering, ikke hvor mange representanter en eventuelt får med. Såvidt Volan. Det kan være spørsmål for begge partier å ta opp til saklig undersøkelse og bedømmelse når det gjelder den sak og renske ut. Der må jeg være enig med Brendberg i at vi kan ikke straffe ensidig. Dette er mine beveggrunner for at jeg har stemt som jeg har gjort i redaksjonskomiteen. Dommen er hard, men jeg tror at hvis Tangen og de andre og også vi trekker konsekvensen av dette, så må det bli til fordel for organisasjonen.

Hjalmar Larsen: Debatten om denne bedrøvelige sak er nå ferdig og votering skal foregå. Tross angrep så er granskningskomiteens innstillinger ikke rokket og redaksjonskomiteen har sluttet seg til disse. De angrepne har fått full rett til å uttale seg. Tangen kom med en lang rekke uetterretteligheter og understreket derved den attest Nordahl ga ham. Brendberg henviste til innlegget fra Kjelsrud og søkte å benekte framstillingen. Klausrud ba de representanter som var til stede ved nevnte møte om å si fra og ingen har benektet den framstilling Kjelsrud ga av Lillehammer-møtet. Det er brakt mange utenforliggende ting inn i denne sak. Således bevilgningene til Finnland. Det var til humanitært arbeid, gjennom Norsk Folkehjelp. Brendberg taler for øvrig om løst og fast og kommer i denne forbindelse inn på nasjonalt og internasjonalt arbeid. Det foreligger ikke nå. Det er kort og godt disse 2's stilling det er spørsmål om. De krysset Landsorganisasjonens ledelse og dens arbeid i denne vanskelige tid. Så ruller han videre opp Vestfoldsaken. Samorganisasjonen har organisasjonsmessig behandlet saken. De det gjaldt, appellerte til Landsorganisasjonen og den omgjorde vedtaket. Det er samorganisasjonen i Vestfold misfornøyd med og så er saken sendt til granskningskomiteen og en har ikke bedt om at saken skal frem for kongressen. Her gjelder det noen private brever, det har intet med Stockholmssekretariatet å gjøre. Jeg sa fra at vi ville ikke behandle den, men sekretariatet henstilte til oss å ta den opp, og det gjorde vi. Men vi hørte intet

om å bli ferdig til kongressen. Ole Andersen Kiste sier også at den sak ikke hører hjemme på kongressen. Det saken gjelder her i dag er Tangen, Brendberg og de øvrige medlemmer av 84-mannsgruppen, intet annet. Jeg anbefaler innstillingen.

Dirigenten: Det er et par erklæringer her som vi vil referere:

1. Fra Elias Volan:

En av de første dagene i oktober 1940 fikk jeg gjennom Hansteen beskjed om å møte hos Kasper — lederen av tyskerne sosiale avdeling. Sammen med Hansteen gikk jeg til dette møtet og ble forelagt følgende krav:

1. Jeg skulle underskrive på at jeg frivillig hadde forlatt Landsorganisasjonens ledelse.
2. Videre på at fratredelsen hadde skjedd i beste vennskapelighet.
3. At jeg skulle søke om utbetaling av lønn.

Hvis jeg ikke avga denne erklæring måtte jeg være forberedt på at jeg ble satt inn, at lønnen ville bli holdt tilbake og at ytterligere avsettelser i Sekretariatet måtte finne sted. Kasper ville diktere erklæringen på stedet til en av sine kontordamer. Noen slik erklæring nektet jeg å underskrive. Etter en del diskusjon mellom Hansteen, Kasper og Gusko lyktes det Hansteen å få den ordningen at jeg selv skulle lage skrivelsen til Sosialavdelingen. Etter den samtale Hansteen og jeg hadde etterpå ble vi klar over, at skulle nazifiseringen av Landsorganisasjonen hindres, måtte Sekretariatets medlemmer fortsette i sine stillinger. Og som Hansteen uttalte, visste alle på hvilken måte jeg var avsatt, og det ville derfor være dumt å utsette seg for personlige risikoer ved å nekte å underskrive at jeg var fra-trådt frivillig. Vi gikk da opp på Hansteens kontor, hvor jeg dikterte en skrivelse til Sosialavdelingen. Ordlyden kan jeg naturligvis ikke gjengi, men jeg sendte en avskrift av skrivelsen til Sekretariatet, som jeg personlig overleverte Tangen i Sekretariatets møte som holdtes samme dag som skrivelsen ble avfattet. Jeg benyttet samtidig anledningen til å takke Sekretariatet for samarbeidet. Om Tangen leste opp skrivelsen i Sekretariatet vet jeg ikke, men det var i alle fall hans plikt å gjøre det. Jeg husker bestemt at jeg ikke søkte tyskerne om at min lønn skulle bli utbetalt, idet jeg gikk ut fra dette som en selvfølge etter de beslutninger som allerede var truffet.

At jeg fra høsten 1940 sammen med andre i noen utstrek-

ning hadde samarbeidd med kommunister såvel i Norge som i Sverige er en velkjent sak. Dette gjaldt:

1. Forsøkene på å samle de to arbeiderpartier i ett parti etter krigen.
2. Kommunistenes opptakelse i F.U.
3. Kommunistenes deltakelse i Hjemmefrontens ledelse.

Disse spørsmål var gjentatte ganger til behandling i Stockholmssekretariatet. Alle kjenner mitt standpunkt. Brudd i samarbeidet skjedde da kommunistene ville jeg skulle gå inn for at vepnede aksjoner skulle åpnes i Norge i strid med Regjeringsplaner. Også disse spørsmål ble drøftet i Stockholmssekretariatet. Sekretariatet vet at jeg var uenig med kommunistene.

Elias Volan.

2. Meddelelse fra Stockholmssekretariatet om Vestfold-saken.

I anledning Brendberg's omtale av rapporter fra 2 menn i Vestfold til Stockholmssekretariatet, erklæres at Stockholmssekretariatet *aldri har mottatt*, og har derfor heller ikke hatt noe grunnlag for behandling av de her omtalte rapporter.

*Lars Evensen, Hans Hegg, Elias Volan,
Torbj. Henriksen, Martin Tranmæl, Edv. Stenklev.*

3. Hans Bjerkholdt:

Undertegnede bekrefter at det foredrag Brendberg holdt på årsmøtet i Østfold 1941, var i overensstemmelse med det Brendberg har fremholdt her i dag.

Hovedlinjen i foredraget var kampen mot NS., okkupasjonsmakten og en konsolidering av fagorganisasjonens krefter for å slå tilbake angrepene på det arbeidende folk.

O s l o, 12. mai 1945.

Hans H. Bjerkholdt.

4. Sigurd Evang:

Klaus Kjelsrud som er fraværende fra møtet har bemyndiget meg til å meddele:

Hans fremstilling av Lillehammer-møtet kan bekreftes av over 100 fagforenings-tillitsmenn. Bl. a. av Petter Skrefsrud, som sitter her i møtet.

Det var dette møte's spontane reaksjon mot Brendberg, som førte til at Brendberg og Tangen stakk fingeren i jorden og luktet hvor de var, og hvordan arbeiderne ut over landet så på tingene. Når det gjelder utbetalingen til nazistene i Op-land, så er dette behandlet på Samorganisasjonens årsmøte.

Årsmøtet har kritisert utbetalingen, og Kjelsrud er den første til å erkjenne at det var en feil at de tilstedeværende tillitsmenn lot seg lure på denne måte. Utbetalingen hadde imidlertid ingen praktisk betydning.

Sigurd Evang.

Dirigenten: Når Lillehammer-møtet er bestridt og forløpet der, så vil jeg si at vi i sekretariatet også fikk en rapport om det møte og om hvordan Brendberg der opptrådte og det kan bekreftes av sekretariatets gamle medlemmer.

Voteringsmåten: Klokken 11 $\frac{1}{2}$ nådde en fram til votering. *Dirigenten* foreslo at det først votertes over redaksjonskomiteens innstilling og de 48 representanters forslag (utsettelsesforslag). — Senere voteres særskilt over granskningskomiteens innstilling side 26 i denne, om de 84, og som ikke er medtatt i redaksjonskomiteens innstilling. — *Dirigenten*'s voteringsmåte ble vedtatt.

Votering: Redaksjonskomiteens innstilling ble *vedtatt* mot 62 stemmer, som ble avgitt for de 48 representanters utsettelsesforslag. — Granskningskomiteens innstilling vedrørende de tillitsmenn og sekretariatsmedlemmer hvis forhold ikke er behandlet i forbindelse med 84-mannsgruppens arbeid i tidsrommet 28. september 1940 til 10. september 1941 — ble *vedtatt* mot noen få stemmer.

Franco-Spania.

Sekretariatet foreslo følgende uttalelse:

«Det rår dyp harme og bitterhet i hele den norske arbeiderklassen over at det fascistiske voldsstyret fortsetter i Spania. Krigen er ikke vunnet før også det spanske folket har fått friheten tilbake.

Kongressen vil uttale sin tilfredshet over at Stortinget og Regjeringen har gitt klart uttrykk for det norske folkets stilling til Franco-styret. Det er slått fast at vi ønsket en internasjonal aksjon så snart som mulig, og at vi vil ta vår fulle del i byrdene

og ansvaret ved en slik aksjon. Arbeidernes faglige Landsorganisasjon har på sin side lojalt oppfylt alle vedtak i Den faglige Internasjonale.

Bare en samlet internasjonal aksjon kan imidlertid ha noen virkninger i Spania. Kongressen krever at Regjeringen gjør hva som står i dens makt for at en effektiv aksjon kommer i gang så raskt som mulig. Den krever at Regjeringen stadig igjen gjør det klart hva som er det norske folks syn på det fascistiske styret i Spania. Arbeidernes faglige Landsorganisasjon må fortsatt overfor Den faglige Internasjonale framholde vårt ønske om en internasjonal aksjon.

Kongressen oppfordrer Norsk Folkehjelp til å sette i gang en landsomfattende solidaritetskampanje til et kamp- og støttefond for de spanske republikanerne. Arbeidernes faglige organisasjoner må yte full støtte til dette arbeidet og Landsorganisasjonen må gjenoppta forbindelsene med våre spanske broderorganisasjoner i Frankrike.

Isolerte aksjoner fører imidlertid ikke fram. De skaper vanskeligheter i forholdet mellom arbeiderklassen og andre grupper i folket som vi i dag må søke forbund med. De svekker tilliten til vår bevegelse og vår regjering og oppmuntrer våre motstandere til å sabotere Stortingets og Regjeringens politikk. De skaper uholdbare og skadelige forhold i vår bevegelse.

Kongressen deler fullt ut de følelser som ligger bak de spontane aksjoner i norske havner. Men den må kreve av alle sine medlemmer og tilsluttede organisasjoner at de bøyer seg for de vedtak som blir fattet av organisasjonene og innstiller aksjonene inntil en samlet opptreden kommer i stand.

Olaf Bjerke foreslo: Det fascistiske Spania, innsatt av Hitlers og Mussolinis krigsmaskin, med terror og daglig masse mord på demokrater, er en trusel og hån mot det demokrati som millioner av mennesker har ofret sine liv for i den annen verdenskrig. Det spanske folk har hittil fått liten støtte i kampen mot Franco-diktaturet. Det er et meget rimelig krav at Franco i hvert fall ikke får hjelp og støtte, økonomisk og på annen måte, av de demokratiske land og deres regjeringer.

Ut fra vårt lands stilling som en selvstendig stat og den lovlige spanske Giral-regjeringens og våre spanske broderorganisasjoners krav om å bryte alle forbindelser med Franco-Spania, beslutter kongressen følgende:

1. Kongressen protesterer overfor Franco-regjeringen på det skarpeste mot den terror som hersker i Spania og krever frigivelse av alle politiske fanger.
2. Det er i Norges og alle demokratiske lands interesse at fascistdiktaturet i Spania snarest mulig bringes til fall. Norge bør derfor følge eksemplet fra Polen, Bulgaria, Sovjetsamveldet og Frankrike som har avbrutt den handelspolitiske forbindelse med Spania og som har stengt sine grenser til dette land og en rekke andre land i Europa og *avbryte de diplomatiske og handelspolitiske forbindelser med Franco ved å trekke vår chargé d'affaires i Madrid tilbake og anerkjenne den demokratiske regjering Giral*. Den norske regjering innleder forhandlinger med Giralregjeringen om de framtidige forbindelser mellom Norge og Spania.
3. Giralregjeringen anmodes om å sende en representant til Norge som varetar det spanske folks interesser og formidler samarbeidet mellom Giralregjeringen og den norske regjering.
4. Kongressen henstiller til Regjeringen snarest å avvikle eksporten til og den private kompensasjonshandel med Franco-Spania.
5. Landsorganisasjonen organiserer en hjelpeaksjon til støtte for republikanerne og de politiske fanger i Spania.»

Utenriksminister *Håvard Lange*: Denne sak er viktig, men fordi den tar våre følelser er det nødvendig å resonnerer litt nærmere. Helt fra Spania-krigen har den norske arbeiderbevegelse vært klar over sin stilling og den er ikke blitt mindre eller annerledes siden krigen, fordi vi under okkupasjonen følte på kroppen hva fascisme og nazisme betydde. Etter frigjøringen tror jeg håpet hos alle var at voldsstyrets dager nå måtte være talte. Kampen var ikke slutt før også det spanske folk fikk sin frihet tilbake. I denne sak er det ingen meningsforskjell mellom dem som sitter i denne sal og Regjeringen. Vi har ingen diplomatisk sendemann i Spania, og vi har ikke tatt imot noen sendemann fra Spania i Oslo. Vi har bare en yngre chargé d'affaires i Spania. I motsetning til mange andre land har vi heller ingen handelsavtale og betalingsavtale med Spania. Den handel som foregår er kompensasjonsforretninger. Heller ikke når det gjelder stormaktens stilling er det noen tvil om deres stillingtagen mot Franco. Det som har gjort Franco-spørsmålet særlig aktuelt er

henrettelsen av Garzia og hans medarbeidere og den harde dommen over 39 spanske sosialister. Det vekket verden opp i erkjennelsen av at den fascistiske terror framleis hersker i Spania. Frankrike stengte sine grenser til Spania og samtidig sendte det forslag til de andre makter om behandling av saken i sikkerhetsrådet for F.N. Det så virkelig ut til at en var inne i opp-takten til en aksjon mot Spania. Vi sendte 28. februar henstilling til våre ambassader om å være på vakt og 1. mars sluttet vi oss til den erklæring som framkom. Vi måtte da se på de kompensasjonsforretninger vi hadde. Ingen av de varer vi har levert til Spania er livsviktige for dette land. Det Norge derimot har fått fra Spania har i høyeste grad vært betydningsfullt for vårt land. Vi har fått 7 000 tonn kali og 20 000 tonn superfosfat til jordbru- ket, sinkmalm til Odda-fabrikkene og salt til fiskeriene. Vi har klart og tydelig sagt fra at vi er villige til å ofre disse økonomiske interesser, hvis det kan bety noe i kampen mot Franco-styret. Men hvis vi bryter forbindelsen alene i dag, står de andre land ferdige til ikke bare å overta de varer Spania kan levere, men også til å erobre de markeder for våre varer som vi gjennom årene har opparbeidet der. Vi må vite at det blir et slag i saken og ikke i luften. Vi må ikke risikere at andre griper sjansen slik at det bare blir oss som kommer utenfor. Vi er villige til å ta en risiko, det har vi også erklært i Stortinget 6. mars, men det må ikke være en isolert aksjon fra Norge, men felles for oss alle. Den norske diplomatiske forbindelse er så liten som den kan være. Frankrike som har stengt sine grenser til Spania, har dog diplomatisk forbindelse. De som ikke har forbindelse er Sovjet-Samveldet, Jugoslavia, Polen, Storbritannia og U.S.A. er ikke innstilt på å bryte forbindelsen og når det gjelder Sovjet-Samveldet har det aldri hatt diplomatisk forbindelse med Franco-Spania. F.N.s sikkerhetsråd har fordømt Franco-styret moralsk og har nå satt ned en kommisjon for å undersøke om Franco-Spania er en fare for freden. Alle F.N.s medlemstater har fra generalsekretær Trygve Lie fått oppfordring til å legge fram alle opplysninger som kan belyse dette. Vårt håp er at disse undersøkelser skal føre til at Sikkerhetsrådet kan gjøre tiltak som sikrer det spanske folk friheten. Men jeg vil under- streke at det er riktig at det spanske folk selv vinner friheten til- bake og at vi andre må støtte opp om disse bestrebelser. De spanske republikanere samler seg i dag om Giral som har fått tilslutning fra alle de partier som var representert i Cortes. Men

det er ingen hemmelighet at det er grupperinger bak denne regjering og som for en del forklarer at kampen mot Franco ikke har kunnet føres med den kraft som en kunne ønske. Det er vanskelig for oss å avgjøre de ting. En har sine tvil om denne regjering er uttrykk for det spanske folk. Spørsmålet er hvordan den illegale bevegelse i Spania — hjemmefronten — er innstilt for Giral. Regjeringen Giral understreker imidlertid meget sterkt at den ikke vil være med på å framprovosere borgerkrig og den vil ikke ha en væpnet intervensjon i Spania. Alle meddelelser om geriljakrig og streiker dementeres fra samme hold. De vil ha en økonomisk intervensjon. De ønsker at de enkelte land skal bryte den diplomatiske forbindelse og at de skal anerkjenne regjeringen Giral og sette i verk boikott, men bare for olje, bomull og gummi. Hittil har det ikke vært samstemmighet om brudd av den diplomatiske forbindelse når det gjelder de store makter. Når England opprettholder diplomatisk forbindelse, begrunnes det med at landet ønsker en observasjonspost i Spania for lettere å kunne kontrollere hva som skjer der. For øvrig er Englands stilling til blokade delvis diktert av de forsyningsmessige vanskeligheter England selv har, men også av frykt for at en blokade kan føre til en reising av det spanske folk, som under den nåværende situasjon kan få farlige følger for freden i Europa. Endelig frykter både England og U.S.A. for at det slik som nøden gjør seg gjeldende i mange land vil være uhyre vanskelig å skaffe et friggjort Spania tilstrekkelig mat. Franco har framleis en hær på 60 000 mann og har i 7 år rådet over propagandaen. Jeg sier dette for at det ikke skal råde noen illusjoner om at det er ført gjort å styrte Franco. Vi har høve til å gi et klart svar til Sikkerhetsrådet, når det gjelder vår deltakelse i kampen om avgjørelsen. Når situasjonen er den at et isolert brudd ikke på noen måte svekker Franco, at vi mister markeder av vesentlig betydning, så er det helt nytteløst for oss å opptre på egen hånd. Isolerte aksjoner fra norske havnearbeidere svekker ikke Franco. Det blir bare slag i tomme luften. Det er full enighet mellom Stortinget og innen Regjeringen om den politikk som har vært ført. Hvis isolerte aksjoner likevel settes i verk, betyr det at enkelte organisasjoner eller grupper av arbeidere tar ledelsen av landets utenrikspolitikk ut av de ansvarlige statsmyndigheters hender. Det vil være særlig farlig for arbeiderbevegelsen som har regjeringsansvaret. Landsorganisasjonen har overfor Den faglige Internasjonale likesom

transportarbeiderne og sjømennene overfor Transportarbeiderinternasjonalen tydelig sagt fra at de er villige til å delta i aksjoner for å hitføre en avgjørelse i Spania, men internasjonalt er en ikke villig til for øyeblikket å sette en slik aksjon i gang. Dette må vi ta som et faktum. Våre følelser er for at vi vil ha en endring i Spania, men vi må resonnerer kaldt og klart og se ansvarsbevisst på dette spørsmål og da kan vi ikke vedta annet enn det forslag som sekretariatets flertall har lagt fram. Oppgaven i dag må være ved en storstilt hjelpeaksjon å støtte det republikanske Spania.

Dirigenten takket.

Jon Sanness: Etter vedtaket i sekretariatet reiste jeg i slutten av mars til London og Paris for å undersøke muligheten for en internasjonal aksjon mot Franco-styret. Jeg har avlagt en skriftlig beretning til sekretariatet. Når denne ikke er utlagt her, er det fordi det vesentlige er gjengitt i en artikkel i siste nummer av «F.F.», som ligger i representantenes mapper. Utenriksministeren har redegjort for den politiske side ved saken. Jeg skal være ganske kort og innskrenke meg til å gi et bilde av situasjonen i den internasjonale fagbevegelse når det gjelder Spania-spørsmålet. På den internasjonale faglige konferanse i London i februar i fjor ble det rettet en oppfordring til alle demokratiske regjeringer om å ta opp til ny drøfting sitt diplomatiske og økonomiske samband med Franco-Spania. På den internasjonale kongress i Paris i september—oktober, der en dannet den nye faginternasjonale, ble London-vedtaket stadfestet, og kongressen oppfordret alle tilsluttede faglige landsorganisasjoner til å vende seg til sine regjeringer med henstilling om at sambandet med Franco-Spania ble tatt opp til revisjon. L.O. drøftet denne saken med Regjeringen, og fikk det bilde av situasjonen som Lange har gitt her. Før jul skrev vi derfor til Internasjonalen og ba om å få vite om det fantes muligheter for en internasjonal aksjon. Det svaret vi fikk, ga oss lite håp.

Spørsmålet ble for alvor aktuelt i februar. 22.—25. februar trådte eksekutivbyrået i Internasjonalen sammen. Det var like etter de siste henrettelser i Spania, og byrået oppfordret alle landsorganisasjoner til å henstille til regjeringene å bryte det diplomatiske sambandet med Franco-regjeringen. Etter de opplysninger jeg fikk, ble spørsmålet om det økonomiske sambandet ikke reist på møtet. 25. februar vedtok dessuten den franske landsorganisasjonen en oppfordring til sin regjering om å bryte

både det økonomiske og det diplomatiske sambandet med Spania. Like etter sperret Frankrike grensen mot Spania, men beholdt et innskrenket diplomatisk samband, slik som også Norge enda gjør det. I samsvar med vedtaket i byrået, oppfordret L.O. Regjeringen til å bryte det diplomatiske sambandet. Også de fleste andre landsorganisasjonene rettet seg lojalt etter vedtaket, blant dem den britiske. Andre gjorde kravet til Regjeringen avhengig av at en internasjonal aksjon kom i stand. Av grunner som Lange alt har redegjort for, ble Frankrike imidlertid stående omtrent alene. På den annen side kom det til en kampanje for spontane arbeidsnektinger i havnene. Den fikk ikke nevneverdige virkninger. Bare i Rotterdam oppsto samme situasjon som i Oslo, idet arbeiderne nektet å losse en båt med matvarer fra Spania. Også der ble båten losset av andre. Ellers har det vært uro om saken i en del havner. Men stort sett har det ikke betydd noe for handelen med Spania. I Storbritannia er det ikke i ett eneste tilfelle oppstått vanskeligheter i havnene, og såvidt jeg vet, er det samme tilfelle i Statene. Det er ingen utsikt til at disse spontane aksjonene kan få noen økonomisk virkning på Francos handel. Når det gjelder muligheten for en internasjonal aksjon på rent faglig grunnlag, skal en huske at Internasjonalen ikke fatter virkelige vedtak uten at de viktigste av landsorganisasjonene er enige. Og i dag er det ikke mange landsorganisasjoner som vil ta en storpolitisk aksjon i åpen strid med sin egen regjering. Det gjelder selvsagt også landsorganisasjonen i Sovjet-Samveldet, det gjelder den franske som ikke satte i gang en aksjon selv, men vendte seg til sin regjering, det gjelder den britiske og nok også de amerikanske. En får dem nok ikke til å gå med på noe mer enn å rette henstillinger til regjeringene. Fagbevegelsen kan presse på, men saken må bli løst på det politiske plan. Situasjonen er den samme i Transportinternasjonalen som i selve faginternasjonalen. En isolert aksjon fra Norges side, ville ikke tilføye Franco-Spania noen økonomisk skade. Dens formål måtte være å øve en moralsk og politisk virkning — som en demonstrasjon av vår solidaritet med det demokratiske Spania. Spørsmålet er om vi kan vise vår solidaritet på annen måte. Setter vi i gang en storstilt og landsomfattende solidaritetskampanje, er det min tro, etter mine samtaler med spanske kamerater i Frankrike, at de vil forstå vårt standpunkt og sette pris på enhver solidaritetsaksjon fra vår side.

Konrad Nordahl: Ingen er i tvil om Landsorganisasjonens

og sekretariatets stilling til Franco-Spania. Det er i grunnen det samme sekretariat som sto bak Spania-hjelpen under borgerkrigen og neppe noe annet land med et slikt innbyggerantall ga så mye. Jeg hadde virkelig tenkt at vi nå skulle være ferdig med problemet Franco-Spania. Jo hurtigere vi blir ferdig med det problem desto bedre. Jeg vil oppta sekretariatets flertalls forslag. Når det gjelder de aksjoner som er igangsatt, så er det bare en organisasjon som her rett til å sette sympati- og bloka-deaksjoner i verk og det er sekretariatet. Skal en gi andre den adgang, så vil det virke oppløsende på Landsorganisasjonen. Vi har erklært oss villig til straks øyeblikket er inne til igangsettelse av aksjoner, for vårt vedkommende å effektivere dette med en gang meddelelsen kommer. Vi kan selvsagt ikke ha det slik at i noen havner lossen en ikke varer til og fra Spania, i andre havner gjør en det. Det virker nedbrytende på organisasjonen. Vi må ha en felles aksjon, ingen spredte aksjoner. Skulle vi følge vår innerste overbevisning, så ville vi ikke sende noe til Spania eller ta noe derfra. Men hverken transportarbeiderne eller andre grupper skal føre utenrikspolitikk. Det må være Regjeringen. I dag er det oss, en annen gang kan det være andre grupper av folket og da vil vi for vårt vedkommende ganske sikkert rope opp: fingrene av fatet. Vi er alle enige i at det må gjøres framsteg i denne sak. Alt må gjøres for at Sikkerhetsrådet går inn for økonomisk blokade, men selv om det ikke gjør det og vi får en oppfordring fra den faglige internasjonale så vil vi selvsagt gå inn for den. Jeg hadde i London daglig forbindelse med de spanske fagorganiserte. Vi har hatt kontakt med dem den hele tid. Den forbindelse må vi ta opp igjen gjennom Landsorganisasjonens regulære organer, og ved at Norsk Folkehjelp setter i gang en storstilet hjelpeaksjon for å gjøre noe for det spanske folk. Men det må ikke bare bli de fagorganisertes oppgave. Langt utenfor deres krets vil denne støtteaksjon sikkert kunne påregne stor sympati og aktiv deltakelse.

Dirigenten (Henriksen): Siste hovedstyremøte i Norsk Folkehjelp vedtok å gå til landsinnsamling til et hjelpefond for Spania.

Olaf Bjerke: Det var med stor interesse jeg hørte på Lange. Han uttrykte det slik at det var ikke noe skille mellom Regjeringen og kongressen om at Franco må styrtes. Det er riktig. Men det er mange av oss som mener at Regjeringen allerede nå burde ha brutt med Franco. Det må kreves i første rekke av de regje-

ringer som er utgått av arbeiderbevegelsen, at de går til brudd. Det er derfor ingen grunn til å utsette bruddet. Det er bestilt superfosfat og kali og vi skal sende klippfisk og silkecellulose. Men selv om vi trenger disse produkter må vi kunne få det fra andre land. Vi kan ikke ta slike hensyn. Utenriksministeren sa at Frankrike, England og Amerika ikke har brutt sine diplomatiske forbindelser med Franco-Spania. Men Frankrike har da brutt den handelsmessig forbindelse. Når det gjelder England og Amerika så har de store interesser i Spania. De er interessert i store kapitalkonserner og derfor vil de ikke bryte. Tusenvis av tyske Gestapo og offiserer har sitt tilhold i Spania. Det er riktig som Polens representant sier at Franco-Spania er en trussel mot verdensfreden. Det er nedsatt en komité for å undersøke forholdene i Spania. Tror en at den kommer inn i de spanske fengsler eller i de spanske hemmelige fabrikker? Vi skal erindre kampen i Spania fra 1936. Hva var årsaken til borgerkrigen? De lovlig valgte skulle slås ned. Da de skulle omsette sin politikk i praksis, slo Franco til. Jeg synes Saillant slo tydelig fast i sin hilsningstale her til kongressen hva fagorganisasjonen burde gjøre. Det er dannet en Giral-regjering, som vil bli den spanske regjering. Vi må be den om å sende en representant til Norge for å vareta kontakten mellom de to land. Vi må ha opphør med enkelt-aksjoner, selv om vi skal være oppmerksom på deres betydning, og at de har hatt betydning. Men skal de opphøre så må Regjeringen hurtigst mulig gå inn for å bryte med Franco-Spania og gå til økonomisk blokade.

Harald Claes foreslo: Kongressen pålegger sekretariatet til stadighet å være i kontakt med Regjeringen og arbeiderpartienes stortingsgrupper i spørsmål som angår de fagorganiserte arbeidere av nasjonalt og internasjonalt omfang.

Dirigenten meddelte at istedenfor representanten Karl M. Johannessen (Transport) møtte nå Edmund Pettersen.

Henriette Danielsen: Ingen tviler på hva Spania er i dag. En kunne derfor lett latterliggjøre FN som nedsetter en komité for «å undersøke forholdene». Vi ser imidlertid at de amerikanske og engelske imperialister både politisk og økonomisk er interessert i at Franco-styret består. Sovjet har aldri hatt forbindelse med Franco-Spania og de har sagt fra om dette med å nedsette en undersøkelseskomité i FN. Men på tross av «dette spillet» sa Saillant, så skal vi være med på dette med nevnte komité. Vi skal forsøke alle ting. Hva foregikk i Spania forrige

gang? Et skjendig spill og prat om nonintervensjon, som gjen- tar seg og det på et tidspunkt da vi alle — i vårt land som i andre — hadde tenkt at en nå var ferdig med nazisme og fas- cisme. Det er et nytt bedrag som skal forsøkes. Et nytt skjendig forsøk på såkalt «nonintervensjon». En tør bare ikke bruke dette ordet. Hvorfor tør ikke Regjeringen gå inn for det som hele det demokratiske folk går inn for? Det er storkapitalistiske interesser som står bak også her. Frankrike er et springbrett som kan brukes. Regjeringen skal føre den utenrikspolitikk som fagorganisasjonen vil. Dette er en sak for hele den demokratiske verden. Spanias sak er alle frihetselskende folks sak. Ikke av følelsesmessige hensyn, men av ganske andre grunner. Regje- ringen kunne ha gjort noe for å hindre den private handel som pågår. Denne kongress må vedta og understreke vår vilje til brudd med Franco-Spania. Vi vil ha brudd så hurtig som mulig og ikke vente på FN og Amerika hvor kapitalistene nettopp har kjøpt opp store mengder med aksjer i jernbaner og i viktige industriforetagender. Også innenfor FN er det krefter som arbeider med en ny krig for øye og derfor kan en heller ikke vente seg noe effektivt tiltak fra FN's side for å styrte Franco. Vi skal slutte oss til de land som allerede har brutt med Spania. Bjerkes forslag er det eneste riktige.

Møtet hevet.

ETTERMIDDAGSMØTET SØNDAG 12. MAI

Dirigenter: *Berntsen. — Henriksen.*

Møtet ble satt klokken 15.

Protokollen fra formiddagsmøtet referertes.

Olaf Bjerke: Det er anført i protokollen at utsettelsesfor- slaget vedr. granskningskomiteens innstilling ble forkastet. Men det var ikke bare et utsettelsesforslag. Det var et forslag også om en utvidet granskningskomité.

Dirigenten: Bemerkningen er unødvendig all den stund forslaget er inntatt i sin helhet i protokollen.

Dermed ble protokollen vedtatt.

Fortsatt diskusjon om Franco-Spania.

Johan Rekve: Franco-Spania og kongressens vedtak i så måte har overmåte stor betydning for arbeiderne. Det ligger

som en mare over oss dette at fascismen fremdeles skal herske i Spania. Imidlertid er det vanskelig for kongressen å peke ut de retningslinjer Regjeringen skal følge. Den venstrevind som blåste over verden etter krigen, har selvsagt stor betydning og det er vel mange som mener at det av den grunn er lett å ta standpunkt. Men det er ikke så lett. Vi har etablert internasjonale organer hvor vi må søke å ta saken fram. Vi må gå ut fra at disse internasjonale organer er sterkere enn de vi tidligere hadde etter den venstrevind som har blåst. Vi må ha større tillit til de organer vi nå har fått enn til de tidligere. Derfor skal vi også forstå at det er vanskelig for Regjeringen å ta så konkret standpunkt i denne sak. Vi kan ikke da føre det i samarbeid med de andre land, og land som har større betydning enn vårt land. Det vil ha større virkning om en får en felles opptreden. Her foreligger 2 forslag. Jeg mener imidlertid at hvis sekretariatets flertall er enig, så bør det sendes redaksjonskomiteen. Det er nemlig punkter i sekretariatets forslag som f. eks punkt 3, som er litt for rommelig. Vi bør kunne si noe mer. Likeledes er punkt 5 unødvendig med unntagelse av første linje. Vil henstille til Bjerke å ta sitt forslag tilbake og at redaksjonskomiteen behandler saken og endrer noe i de punkter jeg har nevnt.

Statsminister *Einar Gerhardsen*: Jeg vil gjerne understreke et par av de ting Lange og Landsorganisasjonens formann var inne på. Etter en interpellasjon av Dalland, var saken til behandling i Stortinget. Alle partier var enig i en hurtig avgjørelse. En annen votering gikk ut på at en var enig i samarbeid med andre land for en samlet opptreden. Det ble da framsatt forslag om å bryte sambandet og handelen med Franco-Spania. Det ble nedstemt mot 9 stemmer. Etter dette ble det satt i gang noen isolerte aksjoner. De var ikke satt i gang av faglige hensyn. Det var møter sammenkalt av enkeltpersoner, det var ikke fagforeningsmøter. Selv om slike møter ikke har så stor betydning, så kan det lett bli et signal og hvis et slikt møte beslutter boikott eller nekter å losse visse varer, kan det sette andre arbeidere i vanskeligheter. Hvem skal føre utenrikspolitikk? Er det Stortinget som skal lede og bestemme den, de som er valgt i valg til å vareta bl. a. også denne sak? Eller er det enkelte grupper? Det er bare ett svar som kan gis på det og det er: Norges Storting. Det vil være betenkelig for arbeiderklassen om den insisterte eller innstiftet en annen praksis her.

Her har man en prøve på selve demokratiet. Slik som stillingen er i dag vil mange vedtak i Stortinget bli mislikt av våre politiske motstandere. Vil noen av disse ikke gå med på vedtakene og rette seg deretter, så må vi slå ned på dem. Men da kan ikke arbeiderne opptre annerledes. Jeg vil også høre med Bjerke og de som han har med seg, er enig i en slik framgangsmåte. Vi må nytte de muligheter vi har innenfor de organisasjoner vi står i til å øve vår medvirkning. Så får vi avvente resultatet og se hva det blir til. Det må ikke være enkelte grupper og foreninger som skal iverksette aksjoner. Arbeidernes aksjoner må igangsettes av organisasjonens ansvarlige instanser. Nettopp kongressen må gjøre det klart at ulovlige aksjoner må ikke settes i verk. Stiller vi krav til andre befolkningsgrupper at de lojalt må holde seg loven etterrettelig, så må arbeiderne gjøre det samme. Det er til Landsorganisasjonen og Regjeringen kommet en henvendelse fra Ulefoss, en resolusjon som ble vedtatt i 1. mai-demonstrasjonen der oppe og hvori det heter: «Av den norske Regjering krever vi: Bryt straks all forbindelse med Franco-Spania, ellers vil dere bli sett på som forrædere mot arbeiderklassen. — Til Landsorganisasjonen vil vi, som svar på det skjendige rundskriv dere sendte ut, svare at vi vil forlange alle som ennå ikke har tatt avstand fra det synspunktet dere hevder overfor Franco-Spania, ekskludert av våre parti- og fagforeninger.» Det er så grovt at en kunne være fristet til å si at det er et falskneri, en provokasjon. Det er en meningstvang og terror som oser ut av slike linjer som disse. Jeg nevner det for å vise hvor langt en kan gå hvis en skal la dette gli. Vi kan bryte med Spania. Det er riktig. Men en isolert aksjon hjelper ikke, for andre lands arbeidere står rede til å losse den last de norske arbeidere ikke vil ta. Det blir da bare et slag i luften. På den annen side skaper det motsetningsforhold mellom arbeiderne og andre grupper av befolkningen. Hvor kan vi nå få de produkter fra som vi får fra Spania? Og hvor kan vi få et land til å kjøpe for 10 millioner klippfisk? Alle er vi enige i vårt syn på Franco-Spania. Men spørsmålet er om enkeltaksjoner eller en samlet opptreden. La oss respektere hverandres meninger. Det er ingen annen måte enn at flertallet må være det avgjørende og så må mindretallet bøye seg for det.

Harald Claes: Jeg tilhører et forbund som er direkte berørt av de spørsmål som her trekkes fram. En må da være oppmerksom på at våre internasjonale faglige forbindelser henstilte til

sine organisasjoner i de forskjellige land om å inngå til sine regjeringer med krav om at det brytes med Franco-Spania. På bakgrunn av henstillingen fra de internasjonale organisasjoner har Landsorganisasjonen inngått til Regjeringen med krav om brudd. Når det ikke effektueres, så må en forstå de enkeltaksjoner som fant sted og som ikke var annet enn en understreken av Landsorganisasjonens krav. En skal ikke ensidig legge ansvaret på bryggearbeiderne, men høyere opp, til ledelsen, som ikke er i samforståelse med Regjeringen. Derfor har jeg stilt mitt forslag. Når det gjelder forslagene som er framsatt her, så er det spørsmål om Regjeringen skal avvente FN eller følge den linje som er trukket opp av den faglige internasjonale. Vår regjerings oppgave må være å gå inn for den. Vi står ikke isolert i dette. Flere store land har allerede gått inn for dette. Det er ingen følelsessak, det er en *virkelighet*. Uansett klippfisker, må vi rydde vekk fascismen. Er det en hjelp å avbryte den diplomatiske forbindelse og handelsforbindelsen så gjør vi det. Er det ikke det, så gjør vi det ikke. Det gjelder her om å få et så enstemmig vedtak som mulig, og ikke gi borgerpressen argumenter i hende. Jeg er enig i at de 2 forslag oversendes redaksjonskomiteen og at Bjerke tiltrer komiteen.

Sigurd Wilsgård: Det var sagt fra denne talerstol at det bare var enkelte grupper som ledet disse aksjoner. Det er ikke så, det er hele det norske folk, som vil gå inn for dette. I vår avdeling er det enstemmighet om ikke å laste noen båt fra Franco-Spania. Franco-regimet og det kapitalistiske system vil søke å utnytte og bruke vår handelsflåte til å ruste opp i Spania. Vi vil ikke opp i en ny katastrofepolitikk. Vi har fulgt Spania i dets blodige kamp for friheten. Det er tusener av frihetskjemper som her fant sin død i den første kamp for demokratiet. Vi skal minnes alle dem som lot sitt liv og alle de som i dag sitter i de spanske fengsler. De vil nok samstemme med oss i at vi bør sette alt inn for å komme vekk fra den skjensel som rå i Spania. Vi skal ikke vente til kapitalismen vil gjøre noe. Har vi noen gang fått noe fra den kant? Gå dere og vent, jeg gjør det fan ikke. Ja undskyld uttrykket. Den samarbeidslinje som er til stede vil vi ikke være med på.

Harald Fjeldstad: Jeg tror løsningen av dette spørsmål vil klarlegge mange andre spørsmål. Vi skal ikke la følelsene løpe av med oss. Jeg vil minne dere om at vi for kort tid siden har vedtatt å avbryte forbindelsen med Tangen og Brendberg. For-

slaget om å utsette dette brudd ble forkastet. I denne sak gjelder det også om vi skal stille oss sammen med land som har brutt forbindelsen, eller skal vi stå på England og Amerikas side? Her er vi ved sakens kjerne. Har vi brutt forbindelsen med alle de elementer som representerer nazismen? I fellesprogrammet heter det også at vi må få vekk den nazistiske mentalitet. Jeg skal bare referere hva Pål Berg sa den 15. april 1940: «Etterat regjeringen Nygaardsvold hadde forlatt Oslo var det i landets hovedstad ikke lenger noen representant for den utøvende makt. I denne for land og folk skjebnesvangre tid har herr Quisling stilt seg til disposisjon i hensikt til å bidra sitt til å unngå blodsutgydelse i de okkuperte distrikter og til at ro og orden skulle opprettholdes. Ved nå å tre tilbake har han på ny vist sin ansvarsfølelse og sitt fedrelandssinn. Jeg takker derfor herr Quisling for hans erklæring ved hvilken den av høyesterett etablerte ordning er blitt gjort mulig.» Har vi brutt forbindelsen med Pål Berg? Han er utnevnt til riksmeglingsmann. Her er vi ved sakens kjerne. Vi skal ikke bluffe hverandre. Under okkupasjonen hilste vi med glede hver enkelt liten aksjon.

Ingolf Henriksen: Også transportarbeiderne i Haugesund har behandlet denne sak, idet vi får salt fra Spania. Vi er kommet opp i det forhold at vi som i land skal ta mot saltet, i samband med samorganisasjonens, forbundets og Landsorganisasjonens retningslinjer, utfører dette arbeid. Men vi har 50—60 lastearbeidere som ikke vil losse det. Det er norske sjøfolk som kommer med skipene. Tror en ikke at disse er like bitre mot Franco? Disse som har gjort en innsats under krigen? Det går ikke an å rive vekk et eller annet hjul i gjenoppbyggingsarbeidet. Vi kan ikke ta så lett på det som Nordahl syntes å mene at en måtte henstille til disse å innstille slike aksjoner. Nei, vi må kreve at vedtakene respekteres.

Strek og 5 minutters taletid. — *Saken sendes redaksjonskomiteen.*

Edv. Stenklev foreslo strek og 5 minutters taletid.
Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Gunnar Bråthen: Det er ingen grunn til å diskutere hvor vi står i denne kampen. Det er ingen uenighet derom. Landsorganisasjonen har ikke tatt avstand fra aksjonene. Tvert imot, men vi fant det ikke riktig å gå til spredte aksjoner. De som har skrevet Bjerkes forslag kan ikke være riktig orientert i

denne sak. Polen og Ungarn har aldri hatt noen diplomatisk forbindelse med Spania. Det er ikke da vanskelig å bryte. Vi følger den islandske fagorganisasjon, som har kommunistisk ledelse. De har samme linje som oss, men de har handelsforbindelse. Det er bare fra Spania vi kan få det sjøsalt som vi må ha til fiskeriene. Jeg er enig med Rekve i at vi kanskje bør kunne se på forslaget og forbedre det. Men jeg finner ingen grunn til å utvide redaksjonskomiteen av den grunn.

Etter forslag av *dirigenten* ble spørsmålet om å sende saken til redaksjonskomiteen nå opptatt til votering. — Enstemmig ble det vedtatt at saken straks skulle sendes redaksjonskomiteen. — Claes' forslag om at Bjerke skulle tiltre redaksjonskomiteen ble forkastet.

Tariffspørsmål og den faglige taktikk og Fagorganisasjonens arbeidsprogram.

Punktene 6 og 12 på dagsordenen, henholdsvis: *Tariffspørsmål og den faglige taktikk* og *Fagorganisasjonens arbeidsprogram*, ble nå opptatt til behandling.

Innkommne forslag under punkt: Tariffspørsmål og den faglige taktikk.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund foreslo: «Kongressen pålegger det nye sekretariat ved den kommende tariffrevisjon i papirindustrien å sette alt inn på å få hevet lønningene så de kommer på høyde med lønnen i hjemmeindustrien.»

Motivering:

Ved fornyelse av overenskomstene i 1939—40 var gjennomsnittsfortjenesten i papirindustrien kr. 1.43 pr. time inkludert overtid. I de øvrige industrier som var tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening var gjennomsnittslønnen kr. 1.71 pr. time.

Ved behandlingen i Lønnsnemnda f. å. framgikk det at denne differanse har øket, så etter statistikken fra Norsk Arbeidsgiverforening og Papirindustriens Arbeidsgiverforening, var differansen kr. 0.35 pr. time.

Arbeiderne i eksportindustrien og da ikke minst papirindustrien skaffer valuta til landet, og denne bidrar til å holde lønnen for arbeiderne i hjemmeindustrien oppe. Det ville da være rimelig, at de arbeidere som skaffer valuta ikke lønnes

dårligere enn de øvrige arbeidere som er beskjeftiget i hjemmeindustrien.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 99, Kammerfoss, foreslo: «Vi henstiller til kongressen å ta opp til behandling forlengelse av ferien til 3 uker.»

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 90, Steinberg Bruk, foreslo: «Fagorganisasjonen må oppta kamp for å høyne arbeiderklassens levestandard. Først og fremst må de laveste lønninger reguleres opp. Ferien forlenges. Fagorganisasjonen må øve påtrykk på regjering og storting, så 12-øres tillegget som ble fratatt arbeiderne under krigen, blir tilbakebetalt.»

N. P. F., avd. 33, Bønsdalen, foreslo: Landsorganisasjonen går inn for sløyfing av igangsetting av bedriftene 2. juledags kveld, 1. nyttårsdags kveld samt 2. påskedags kveld og 2. pinsedag. Vi mener at dette er høytidskvelder som enhver arbeider skal være fri.»

Norsk Kommuneforbunds forretningsutvalg foreslo: «Under henvisning til det til enhver tid til stadig økende arbeidspress for sporveis- og bussbetjening, pålegger kongressen L.O.'s ledelse å gå inn med organisasjonens hele kraft, for gjennomføring av 7 timers dag for disse ved kommende tariffrevisjoner. I samarbeid med Statstjenestemannskartellet og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon søkes det nådd fram til at Staten godkjenner opprettelse av kollektive overenskomster for Statens tjenestemenn.

Motivering:

For Statens tjenestemenns vedkommende har statsmyndighetene hittil nektet å gå med på kollektive overenskomster for tjenestemenn som omfattes av Statens lønnsregulativ. I dette bør det skje en forandring. Staten har selv ved egen lovgivning, Arbeidstvistloven, gått inn for at interesseforholdet mellom arbeidsgiver og lønnstaker bør ordnes på kollektivt grunnlag, og Staten har en rekke tjenestemenn og institusjoner som arbeider med dette. Det ville derfor være riktig og logisk at Staten selv inntar det samme standpunkt som den medvirker til at kommunene og private arbeidsgivere skal innta overfor sine tjenestemenn.

Fagorganisasjonens krav om og opprettelse av kollektive avtaler omfattende lønns- og arbeidsforhold, har gitt arbeidere og tjenestemenn et langt sikrere og mer rettferdig rettsgrunn-

lag enn der lønns- og arbeidsvilkår er fassatt ved reglementer o. l. Arbeidslivets kollektive tariff-forhold bør utvikles til å bli det kollektive og individuelle rettsgrunnlag hvor enhver kvinne og mann, uansett stilling, har en fastlagt garanti for anerkjennelse og rettsgyldighet.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 14, Skien, foreslo: «Landsorganisasjonen må sette seg som oppgave med all kraft å høyne arbeiderklassens levestandard. Den store ulikhet i lønnen må endelig løses ved forestående tariffrevisjon, slik at de lavest betalte løftes opp til gjennomsnittslønnen i hjemmeindustrien.»

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 7, Viull, foreslo:

1. «Pensjon for samtlige arbeidere.
2. 40 timers arbeidsuke.
3. Revisjon av prosenttillegget for overtid.»

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 17, Skien, foreslo: «L.O. må sette seg som oppgave med all kraft å høyne arbeiderklassens levestandard. Den store ulikhet i lønnen må endelig løses ved tariffrevisjon, slik at de lavest betalte løftes opp til gjennomsnittsnivået i hjemmeindustrien.»

Gassverksarbeidernes Forening, Oslo, Norsk Kommuneforbund, foreslo: «Ved vårens tariff-forhandlinger må Landsorganisasjonens forhandlingsgrunnlag være: At arbeidernes levestandard må høynes så arbeidernes lønninger må komme opp på den prishøyde som er i dag, slik at arbeiderne blir sikret en forsvarlig levestandard. Oppregulering av de laveste lønninger, ferien forlenges og kvinnene må komme på mer likestilling med mannen i produksjonslivet. Fagkongressen må understøtte kravet fra arbeiderne om kompensasjon for dyrtidstillegget som ble tatt fra dem i 1940, da arbeiderne ser dette som et ran og overgrep på sine rettigheter.»

Sarpsborg Brannkorpsforening foreslo: «Arbeidstidens forkortelse i henhold til arbeidervernloven.»

Forbundsstyret tiltrer forslaget da det er overensstemmende med landsmøtets vedtak.

Haugesund Brannkorpsforening foreslo: «Tjenestetiden for brannfolk og ellers de yrkesgrupper som har en uforholdsmessig lang arbeidstid, søkes endret i lovs form, minst til arbeidervernlovens maksimum, og ens over hele landet.»

Forbundsstyret tiltrer forslaget da det er overensstemmende med landsmøtets vedtak.

Sanderud sykehus's Personalforening foreslo: «Vi henstiller til Kommuneforbundet å foreslå for Landsorganisasjonen at arbeidstiden for nattevakter blir nedsatt til 36 timer ukentlig.»

Forbundsstyret tiltrer forslaget med ukentlig tjenestetid på 40 timer.

Oslo Sporveisbetjenings Forening foreslo: «Hevning eller senkning av lønningene må sees i nøye sammenheng med produksjons- og prisnivå. Ellers bør følgende prinsipper fastslåes:

1. De lavest lønnede gruppers lønn heves i første rekke.
2. Lik lønn for likt arbeid, kvinnelige arbeidere likestilles med de mannlige i erverv hvor kvinner utfører samme arbeid som menn.»

Motivering:

Med den situasjon som er oppstått ved at de to arbeiderpartier har fått flertall i det norske folk, og dermed regjeringmakten og den avgjørende innflytelse på utviklingen i landet årene framover, stilles også fagorganisasjonen overfor andre oppgaver enn de som hittil har vært alminnelige.

Ved tariffrevisjoner og i spørsmålet om den faglige taktikk i sin alminnelighet er dette av avgjørende betydning

Forbundsstyret tiltrer forslaget.

Oslo Brannkorpsforening foreslo: «Levestandarden for arbeiderklassen må med alle midler søkes opprettholdt. De laveste lønninger må reguleres oppad. Ferien forlenges og de 12 øre som etter tysk diktat ble frarøvet arbeiderne må i en eller annen form tilbakebetales.»

Vannvesenets Arbeiderforening, Oslo, foreslo: «40 timers uke gjennomføres. 36 for skiftarbeid. 3 ukers ferie for alle. 4 ukers ferie for sunnhetsskadelig arbeid.»

Aust-Agder komm. Funksjonærforening foreslo: «Aust-Agder komm. Funksjonærforening, samlet til møte i Arendal 3. februar d. å., vil så sterkt som råd er anmode Regjeringen om å gjøre Statens lønnsregulativ gjeldende for kommunale tjenestemenn. Like så vel som at kommunene må betale en part av lønnen til statstjenestemenn (f. eks. lærere og prester osv.) bør statens reguleringstillegg, riks- og alderstillegg «krisetillegg» utbetales tjenestemennene i kommunene. Alle betaler

stats- og kommuneskatt etter samme regler. Det er derfor urimelig at det skal være noen lønnsforskjell her. Over alt i kommunene sitter der folk som arbeider hardt, og som har en meget mindre betaling enn de ville ha dersom de var lønnet av Staten. Dette forhold bør det bli en forandring på snarest. Likeledes må de kommunale tjenestemenn bli med i Statens pensjonskasse.»

Forbundsstyret kan ikke anbefale forslaget.

Kristiansand stedsstyre foreslo: «Stedsstyret i Kristiansand foreslår at nattevaktene ved sykehusene får nedsatt arbeidstiden til 36 timer pr. uke.»

Forbundsstyret tiltrer forslaget med ukentlig tjenestetid på 40 timer.

Telemark faglige Samorganisasjon foreslo: Arbeidernes faglige Landsorganisasjon må i de forestående forhandlinger med Norsk Arbeidsgiverforening sette alt inn på å få følgende tilføyelse i Hovedavtalens § 2 (tillitsmenn): «Arbeidernes tillitsmenn har enn videre rett til permisjon fra sitt arbeidssted når det gjelder utøvingen av deres respektive faglige og politiske tillitsverv.»

Motivering:

Gjentatte ganger har det hendt at arbeidernes faglige og særlig politiske tillitsmenn er blitt truet med avskjedigelse fra sine respektive arbeidsplasser på grunn av for mange skoft-dager. Enkelte arbeidsgivere har fulgt den taktikk, å konsekvent nekte alle arbeidere som innehar politiske eller faglige tillitsverv permisjon, med den følge at vedkommende arbeider har måttet trekke seg tilbake.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, avd. 4, Oslo, foreslo: «Samme lønn for samme arbeid er et sosialistisk krav som i alle år har stått på dagsordenen i den sosialistiske bevegelse. Dette krav må nå gjennomføres.

Svært lite er gjort for å realisere dette krav innenfor den norske fagorganisasjon. Tvert imot har den lønnspolitikk som har vært ført bidratt til ytterligere å utdype forskjellen, slik at det under de nåværende forhold synes å være utenfor praktisk politikk å utjevne denne forskjell i alle grupper med en gang. Dette gjelder også alle lavestlønnete grupper innenfor alle fag. Prosenttilleggene ved tariffrevisjonene har øket urettferdigheten i stadig stigende grad, også for arbeid av ulike slag.

Mens dette gjelder de menn som står på de lavere satser, og i de dårlig lønnete fag, gjelder det praktisk talt alle kvinner.

Etter Riksmeglingsmannens forslag av januar 1940 skulle middelfortjenesten kr. 1.71 for menn og kr. 1.08 for kvinner stige med 75 øre og 47 øre pr. poeng i stigning i leveomkostningene for 15. juni 1940. Etter denne lønnsmetode blir forskjellen på manns- og kvinnelønningene stadig større.

Når f. eks. forskjellen i utgangsåret er $(1.71 \div 1.08) = \text{kr. } 0.63$, vil denne forskjell ved en senere regulering være $(1.91 \div 1.21) = \text{kr. } 0.70$. Og denne forskjell vil øke for hver tariffrevisjon. På denne måten vil en aldri komme fram til samme lønn for samme arbeid for menn og kvinner. Foruten at en meget snart vil komme opp i helt uholdbare forhold som i en krisetid kan få alvorlige tilbakeslag i lønns- og arbeidsforholdene for de mannlige arbeidere.

I grupper hvor arbeidet om samme lønn for samme arbeid vanskelig lar seg gjennomføre med en gang foreslår vi derfor følgende ordning:

1. At det ved hver tariffrevisjon gis like stort tillegg i ører for manns- og kvinnelønninger for alle grupper. Pluss et regulerings tillegg på 25 pst. tillagt kvinnelønningene i de grupper der kvinnene gjør samme arbeid som menn inntil en gradvis har hevet disse opp til samme lønn.
2. Det nedsettes et utvalg der kvinner er representert som i samarbeid med arbeidsplasser og forbund og N. A. F. gjennomgår de forskjellige arbeidsgrupper i hvert fag, slik at en kan få brakt på det rene hvor mange menn og kvinner utfører samme arbeid.»

L.O.'s kvinnemnd foreslo: «Fagkongressen som representerer 350 000 organiserte arbeidere og 59 000 kvinner krever at likelønnsprinsippet nå må fastslåes og opptas som krav ved alle lønsforhandlinger.»

Motivering:

Vi har nå gjennomlevd 5 års krig og okkupasjon av vårt land. I denne tid ble det stadig framholdt den store betydning kvinnes arbeid hadde. Vi mener at hvis kvinnes arbeid har samme betydning også i fred og ved gjenoppbyggingen av landet vårt, må tiden være inne til å erkjenne riktigheten av vårt gamle krav «retten til like lønn for samme arbeid.»

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, avd. 388, Austvatn. foreslo: «Fagorganisasjonen må hurtigst mulig komme bort fra de provisoriske anordninger, og inn under normale forhold. Arbeiderne må ha rett til avstemning ved tariffoppgjør, og avstemningen må tas til følge ved fastsettelse av tariffen.»

Norsk Treindustriarbeiderforbund, avd. 8, foreslo: «For å få tilbake de 12 ørene som ble fratatt oss under krigen, i følge tysk diktat, foreslår vi at de gis tilbake i et tidsrom av 5 år som et tillegg utover de kommende indeksreguleringer.»

Norsk Treindustriarbeiderforbund, avd. 8, foreslo: «Til det kommende bedriftsoppgjør må fagkongressen gjennomføre tiltak som fører til forhøyelse av arbeidernes levestandard. Oppregulering av de laveste lønninger, og forlengelse av ferien.»

Norsk Treindustriarbeiderforbund, avd. 79, foreslo: «Der søkes innført i tariffen at bedriften ved bedriftsulykker betaler arbeideren full lønn de 3 dager som går før vedkommede er berettiget til sykepenger.»

N. N. N., avd. 109, Lillestrøm, foreslo: «Lillestrøm og Omegns N. N. N., avd. 109, refererte i sitt møte den 11. januar 1946 et rundskriv nr. 3/45, og det ble besluttet å framsette et sådant forslag til fagkongressen, at der søkes gjennomført 36 timers uke for dem som går på aftenskole.»

N. N. N., Haugesunds Næringsmiddelarbeiderforening, foreslo: «Kongressen krever at Landsorganisasjonens ledelse og forbundene under kommende tariff-forhandlinger opptar kravet «lønn under sykdom» som et prinsipielt krav.»

Motivering:

Da de understøttelsessatser som Rikstrygdeverket og ellers andre offentlige trygdekasser betaler, ligger på et slikt lavmål at de er helt under eksistensmuligheten, og da det er meget tvilsomt om de noen gang kommer opp på det nivå at de vil dekke for de aller nødvendigste livsbehov, må gjennomføringen av lovforslaget ansees som en uhyre stor sosial og økonomisk forbedring.

N. K. I. F., avd. 97, Sandefjord, foreslo: «Vi stiller som forslag til kongressen at 3 ukers ferie med full kompensasjon fastsettes.»

Halden Losse- og Lastearbeiderforening foreslo: «Ved eventuelle lønnsforhøyelser godtas kun forhøyelser som tar sikte på en lønnsutjevning ved at de lavest lønnede får størst tillegg.»

Motivering:

Vi mener at den store lønnsforskjell i arbeidslønn som nå er til stede, ikke bare når det gjelder forskjellen mellom løningene i forskjellige bedrifter, men også den store forskjell i lønn som er til stede innen samme bedrift, er urettferdig og skaper et kunstig skille.

En lønnsutjevning må dog ikke føre til at lønnsnivået som helhet blir mindre av den grunn til skade for arbeidernes levestandard.

Norsk Transportarbeiderforbund anbefalte forslaget.

N. K. I. F., avd. 48, Herøya, foreslo: «Landsorganisasjonen opptar snarest forhandlinger med myndighetene og Arbeidsgiverforeningen om følgende: 3 ukers ferie med full lønn.»

Motivering:

Arbeiderne i kjemisk industri er jo særlig utsatt for skadevirkninger av gasser og diverse. Det henvises til lægeundersøkelse ved bedriftene. Alminnelige sunnheshensyn burde tilsi at kravet løses på en for arbeiderne tilfredsstillende måte.

N. K. I. F., Stavanger kjem. Arbeiderforening, foreslo: I Hovedavtalen mellom L.O. og N.A.F. inntas: Enhver arbeider som ønsker det, gis anledning til å ta en fridag pr. måned uten lønn.»

Motivering:

For arbeidere som står i fast arbeid året rundt er det meget vanskelig, ofte helt ugjørlig, å få utført sine private ærend og oppdrag som må gjøres på en virkedag. Kan disse arbeidere regne med en fridag om måneden til egen disposisjon vil det ha stor betydning for dem. Man kan da samle sammen alt som skal utrettes, og så få det utført på denne fridag.

Norsk Jernbaneforbund foreslo: Forandring i Samorganisasjonens lover, § 4, punkt 4, siste avsnitt: «Siste avsnitt i § 4, punkt 4, foreslås forandret derhen, at medlemmene i de engere foreninger skal innordnes i Samorganisasjonen på det sted de er bosatt, således at de enkelte medlemmer får sin representasjonsrett på dette sted.»

Jern- og Met. avd. 38, Kristiansand, foreslo: «Fagorganisasjonen må arbeide for å oppregulere de laveste lønninger, og arbeide for lovbestemt 3 ukers ferie. At det innføres kortere arbeidstid for sunnhetskadelig arbeid.»

Jern- og Metall, avd. 23, Raufoss, foreslo: «Ved den forestående tariffrevisjon må det bli en oppregulering av de laveste lønninger. I tariffene må det inntas bestemmelser som sikrer arbeiderne en høyere levestandard etter hvert som produksjonen stiger. Ferien må forlenges til minimum 3 uker. Sekretariatet må i samarbeid med regjering og storting finne en ordning så 12 øres tillegget, som ble revet fra arbeiderne under krigen etter tysk diktat, blir dekket.»

Jern- og Metall, avd. 67, Tønsberg, foreslo: «Høyneise av levestandarden. Oppregulering av de lavest lønnete. Ferien forlenges til 3 uker.»

Kjemisk Industriarbeiderforbund, avd. 8, Porsgrunn, foreslo: «Ved årets tariffrevisjoner gjennomføres: 3 ukers ferie. For særlig sunnhetsskadelige bedrifter lenger. Kompensasjon gis for denne forlengelse av ferien.»

Kjemisk Industriarbeiderforbund, avd. 8, Porsgrunn, foreslo: «Ved årets tariffrevisjoner må det sørges for at det blir gitt full kompensasjon for det som Arbeidsrettens dom fratok arbeiderne. Skal gjenreisningen lykkes, må det økonomiske sikres fullt ut, hvis det ikke på annen måte kan skaffes en annen ordning.»

Norsk Kommuneforbund, avd. 188, Bergen foreslo: «De kvinnelige lønninger optas til særskilt behandling.»

Motivering:

Ved gjennomgåelse av lønningene for de kvinnelige arbeidere vil man se at de fremdeles ligger på et svært lavt nivå. Det tilsvarer ikke eksistensminimum. Likeledes vil en se at kvinnene underbetales i forhold til mannlige arbeidere ved samme eller lignende arbeid. Foreningen mener at prinsippet må være samme lønn for samme eller beslektet arbeid. Lønningene for de kvinnelige arbeidere krever derfor en omfattende endring ved de forestående tariffrevisjoner.

Fra sekretariatet forelå følgende:

A) *Fagorganisasjonen og samfunnets regulerende innflytelse på fastsettelsen av arbeidsvilkårene.*

Fagorganisasjonen har tidligere tatt prinsipiell stilling mot tvungen voldgift i interessekonflikter mellom arbeiderne og arbeidsgiverne. Når den enkelte ganger har gått med på å la

arbeidsvilkårene avgjøre ved voldgift, skyldes dette særegne forhold i de foreliggende tilfelle.

I en overgangsperiode hvor prinsippene for nye samfunnsformer er i ferd med å utvikles, må fagorganisasjonens stilling til dette spørsmål være gjenstand for nye vurderinger. Etter hvert som den planøkonomiske linje i samfunnslivet gjennomføres under samfunnets kontroll, vil det vise seg nødvendig at samfunnet mer enn før får ledelse og innflytelse på reguleringen av alle produktivkrefter. For å sikre alle lag i folket en rimelig og mest mulig rettferdig andel i produksjonsavkastningen, må samfunnet også ha rett og plikt til å fastsette visse normer for de enkelte gruppers godtgjørelse for ytelser i arbeidslivet. Fagorganisasjonens oppreden kommer i høy grad til å være bestemt av de politiske maktforhold i samfunnet.

Den provisoriske anordning av 15. september 1944 med senere forandringer opphører den 8. mai i år. Landsorganisasjonen er av den oppfatning at anordningen ikke bør forlenges. Det er nødvendig i tiden framover å komme tilbake til *frie* forhandlinger mellom partene om de tariffproblemer som foreligger. Men fagorganisasjonen vil for sitt vedkommende gå inn for at alle tvister om lønns- og arbeidsvilkårene blir løst uten arbeidsstans. Skal dette lykkes, blir det nødvendig å utbygge meglingsinstitusjonen og underbygge den, med tilstrekkelige hjelpemidler, slik at den kan foreta en objektiv bedømmelse av de økonomiske forhold så vel for de enkelte bedriftsgrupper som for produksjonslivet som helhet, og derved løse de foreliggende interessespørsmål på betryggende måte, så vel for samfunnet som for partene. I første rekke vil en peke på nødvendigheten av å skaffe meglingsinstitusjonen nødvendig arbeidshjelp, slik at arbeidet kan bli utført på forsvarlig måte. Dernest må staten utvide sin statistiske virksomhet for å skaffe det nødvendige materiell til belysning av de økonomiske forhold i samfunnet.

En vil peke på følgende oppgaver som må løses:

1. *Prisindeks.*

Reallønnens størrelse bestemmes ikke bare av den nominelle pengeinntekt, men også like meget av prisnivået. Statistisk Sentralbyrå regner ut en leveomkostningsindeks, som skal gi et bilde av forandringene i prisnivået. Det er også denne indeks som benyttes ved lønnsavtalene, og den har derfor en sentral betydning.

Det er imidlertid grunn til å reise kritikk mot Statistisk Sentralbyrås indeks. Den bygger på en husholdningsundersøkelse i 1927/28, hvor det deltok et lite antall familier. Dessuten er det en feil at den bare bygger på husholdningsundersøkelser for enkelte av de største byene, ikke mindre byer og landdistriktene. Indeksen var allerede foreldet før krigen, og etter det totalt forandrede forbruk under krigen er den blitt temmelig meningsløs. Statistisk Sentralbyrå vil allikevel ikke lage nye undersøkelser som grunnlag for en ny indeks før forholdene har stabilisert seg mer. Landsorganisasjonen har dog reist et meget sterkt krav til myndighetene om at en ny indeks skal lages allerede nå, og har også overfor myndighetene skissert et forslag.

2. Priskontrollen

er i dag av avgjørende betydning for hele den økonomiske politikk som drives og for den stabiliseringslinje som Regjeringen i samsvar med fagorganisasjonens krav har gått inn for.

Uten en effektiv priskontroll ville prisene på en rekke varer stige, til ulykke for landets gjenoppbygging og først og fremst til skade for alle lønnstakere.

Prisdirektoratet er ennå ikke slik utbygd at det kan make en effektiv prissetting og priskontroll på alle områder.

Fagorganisasjonen går derfor inn for en videre utbygging av Prisdirektoratet. Representanter fra fagorganisasjonen må tas med i de forskjellige kontrollorganer. Fagorganisasjonen krever en effektiv priskontroll opprettholdt.

3. Lønnsstatistikken

er i dag lite tilfredsstillende. Enkelte av fagforbundene, Statistisk Sentralbyrå og Arbeidsgiverforeningen lager lønnsstatistikk, men denne statistikk er på hvert sitt område befengt med svakheter.

Det arbeides nå med en utbygging av den offisielle lønnsstatistikk, og Landsorganisasjonen stiller her vidtrekkende krav til myndighetene. For fagbevegelsen er det en nødvendighet at en sitter inne med nøyaktige oppgaver om de forskjellige lønnsatser og gjennomsnittslønninger, så vel som årsfortjeneste, — videre at oppgavene er fordelt på de enkelte yrker ned til den enkelte bedrift.

Det er i det hele tatt et sterkt krav fra fagbevegelsens side at statistikken på de forskjellige områder utbygges.

4. *Produksjonsstatistikk.*

Folkets levestandard bestemmes, eller iallfall bør den bestemmes av den samlede produksjonsmengde. Når produksjonsmengden stiger, må dette medføre at folkets brede lag får en høyere levestandard. Sikkerhet for en høyere levestandard ved øket produksjon, vil endre det arbeidende folkets syn på en rekke spørsmål. Rasjonalisering av vareproduksjonen vil da ikke lenger fortone seg bare som et forsøk fra kapitalens side til å presse mest mulig ut av arbeidskraften. Unødig arbeidsfravær vil bli ansett å være i strid med folkets interesser. Sløseri med materialer og skjødesløs behandling av produksjonsmidlene vil bli kontrollert og påtalt av de som deltar ved varenes framstilling, osv. I det hele tatt vil utsikten til en høyere levestandard ved øket produksjon, utløse alle krefter som deltar i produksjonslivet.

B. *De aktuelle tariffspørsmål.*

1. *Lønnsregulering og dyrtidstillegg.*

Det er fremdeles grupper av arbeidere og funksjonærer som må få sine lønninger forbedret i sterkere grad enn andre. Den stigning av gjennomsnittsfortjenesten som har funnet sted i de senere år ved øket anvendelse av akkord og individuelle tillegg i de fleste minstelønnsfag nødvendigvis gjør imidlertid andre framgangsmåter ved lønnsoppgjørene enn dem som er anvendt under forhandlingene om dyrtidstilleggene. En må ved de framtidige tariffrevisjoner komme tilbake til gruppevis behandling av tariffavtalene, slik at lønsmottakere som har normallønn får den samme forbedring i sine inntekter, som akkordarbeidere, og de som har nydt godt av individuelle tillegg. Den linje som er fulgt var både forsvarlig og riktig den gang den ble tatt opp. Den har virket utjevne på tidligere urimelige forhold mellom de forskjellige lønnsgrupper.

En er imidlertid nå i den situasjon at alle som har normallønn — arbeidere og funksjonærer — bare nyter godt av det generelle tillegg som gis, mens akkordarbeidere og arbeidere i minstelønnsfagene i tillegg til de generelle lønnsforbedringer får øket sine lønninger også ved øket an-

vendelse av akkord eller ved individuelle tillegg, delvis også ved begge deler. De grupper av arbeidere og funksjonærer som er bundet til normallønninger, vil bli satt tilbake på en urimelig måte hvis den nåværende linje fortsettes.

Dyrtidstilleggene må søkes innregulert i lønnssetningene, og alle akkorder må da justeres i samsvar med de nye time-lønnssetninger. Forhandlingene om disse reguleringer kan ikke føres samlet for hele tariffkomplekset. Men Landsorganisasjonen må, når de gruppevisse forhandlinger opptas, påse at det ikke oppstår nye urimelige forhold mellom de forskjellige grupper av lønsmottakere. Den nye linje må således ikke medføre at en gir avkall på den solidariske lønnspolitikk. Denne linje må fortsette.

2. *Lik lønn for likt arbeid*

er et rettferdskrav som med øket styrke reises i alle land. Kravet understøttes i dag også av grupper utenfor arbeiderklassens rekke. Det sømmer seg ikke for en kultur-nasjon å opprettholde det forhold at kvinner skal utføre det samme arbeid i ervervslivet som menn for en lønn som ofte utgjør halvparten av det som menn betales med.

Her må fagorganisasjonen oppta et planmessig arbeid for å få hevet kvinnes lønnsvilkår og utjevne forskjellen mellom kvinne- og mannlønninger.

3. *Feriespørsmålet*

må i første rekke løses ved lov. Derved blir alle lønsmottakere sikret en rimelig ferie, selv om deres stilling i-samfunnet er av den art at de ikke kommer inn under tariff-avtaler. Men selv om vidtrekkende lovbestemmelser i ferie-spørsmålet blir gjennomført, blir det fremdeles behov for fagorganisasjonens regulerende innflytelse i feriespørsmålet. I første rekke gjelder dette reglene for feriegodtgjørelsen. Disse må avpasses etter de spesielle forhold som foreligger i de enkelte bedriftsgrupper. Det samme gjelder også feriens lengde for de arbeidere som er beskjeftiget i sunnhets-skadelige virksomheter og for skiftarbeidere m. v.

4. *Arbeidstiden.*

Hvis ikke kravet om en kortere arbeidstid blir reist som et internasjonalt spørsmål, kan den norske fagorganisasjon ikke reise krav om en generell nedsettelse av arbeidstiden i de første år arbeidet med gjenoppbyggingen av landet pågår. Men det er grupper av arbeidere som må få en ned-

settelse av arbeidstiden ut fra helsemessige hensyn. Dette er problemer som de enkelte forbund må ta opp for å få løst så snart som mulig.

5. *Overtidsarbeid*

er i prinsippet forbudt ved lov. Det er i unntakstilfelle at overtidarbeid er tillatt. Riktignok er bestemmelsene om dette meget tøyelige, men ved en våken opp-treden så vel fra organisasjonens som Arbeidstilsynets side, er det ingen overhengende fare for at overtidarbeidet skal bli misbrukt. I mange tariffavtaler bestemmes nå at arbeiderne har rett til å få overtidstimen godtgjort i motsvarende fritid på ordinær dagtid (avspaseringsbestemmel-sene). Disse bestemmelser ble i sin tid tariffert som et ledd i kampen mot arbeidsløsheten. De bør fremdeles opprett-holdes, men fagorganisasjonen bør gi en generell dispensa-sjon fra bestemmelsene av hensyn til det forserte arbeid som nå må drives for gjenoppbyggingen av de krigsherjete byer og distrikter, gjenreisningen av transportmidlene og produksjonsmidlene som helhet.

6. *De unge arbeidere og lærlinger.*

I krigsårene er fagopplæringen gått sterkt tilbake. Det er i dag fag som trues med avfolkning av fagarbeidere hvis det ikke inntrer noen endring i de rådende forhold. Dobbelt beklagelig er dette i en periode hvor utvidelser og nyreising av bedrifter er aktuelt på alle områder. Hvis det tapte skal vinnes tilbake, må det iverksettes ekstraordinære tiltak med sikte på å forsere yrkesopplæringen. Skal dette lykkes, må vilkårene for lærlinger bedres. Ved siden av lønsspørsmålet er det nødvendig å gjennomføre en samlet arbeids- og skoletid som ikke overstiger den normale daglige arbeidstiden, og at lønn også betales for skoletiden. Spørsmålet om en forkortelse av læretiden bør også opptas og gjennom-føres. En må her være merksam på at den nåværende lære-tid stort sett er basert på Håndverksloven fra 90-årene. Med de hjelpemidler som den gang sto til rådighet for de for-skjellige arbeidsgrener, var sannsynligvis den lange lære-tiden nødvendig. Med de nåværende tekniske hjelpemidler, hvor en mer og mer kommer vekk fra den håndverksmessige utførelse av arbeidet, bør spørsmålet tas opp til alvorlig overveielse. En systematisk opplæring ved fagskoler vil utvilsomt kunne forkorte læretiden i alle bransjer. For

svært mange vil imidlertid søkningen til fagskoler være avhengig av om de får noen godtgjørelse for skoletiden. De økonomiske forhold i masser av arbeiderhjem er slike i dag at de ikke kan ha en gutt eller jente på en fagskole et halvt eller et helt år uten lønn. Resultatet blir at de søkes anbrakt som bud eller i annet arbeid hvor lønn blir utbetalt. Dette spørsmål må derfor løses.

Fagskolespørsmålet bør også søkes løst i forbindelse med bedrifter. Disse må da skaffe lærekrefter både i de teoretiske og praktiske fag, arbeidsredskaper og undervisningsmateriell.

Unge arbeidere som har vært beskjeftiget som hjelpearbeidere bør lettes adgangen til å bli fagarbeidere. Alle de problemer som foreligger i denne sak vil kreve utlegg både av samfunnet og bedrifter. Men nasjonens framtid og folkets levestandard er i første rekke avhengig av at fagarbeiderbestanden blir fornyet og utviklet i samsvar med de foreliggende behov.

*

Under henvisning til foranstående innbød sekretariatet kongressen til å fatte følgende vedtak:

Kongressen retter den sterkeste henstilling til regjering og storting om å bevilge de nødvendige midler og foreta de nødvendige administrative forføyninger for å utbygge meglingsinstitusjonen og den offentlige statistikk, som det er pekt på i dette framlegg til kongressen.

I den utstrekning det ikke lykkes fagorganisasjonen å løse de aktuelle tariffspørsmål ved forhandlinger med arbeidsgiverne venter fagorganisasjonen at Regjeringen yter den bistand som er nødvendig for å sikre landets arbeiderklasse en rimelig og rettferdig levestandard ut fra de faktiske økonomiske forhold i vårt land.

II. Rett og plikt til arbeid må lovfestes.

Landsorganisasjonens ufravelige krav må være at alle arbeidende mennesker i vårt land sikres beskjeftigelse og at alt lønnet arbeid utføres på vilkår som sikrer lønsmottakerne en forsvarlig levestandard. Først når disse prinsipper er gjennomført vil hele det norske folk være fritatt fra frykten for nød. Gjennomføringen av disse prinsipper nødvendiggjør ny lovgiv-

ning. For det første bør det i lovs form bestemmes at samfunnet må skaffe beskjeftigelse for alle arbeidsføre. Dernest må det også framtidig i lovs form fastslås at ingen arbeidsgiver har rett til å foreta oppsigelser eller innskrenkninger uten samtykke fra samfunnet. Godkjennes oppsigelsene må det være samfunnets plikt å anvise de oppsagte annen beskjeftigelse, enten i private virksomheter eller i offentlig arbeid. Det samme gjelder unge arbeidere som før ikke har vært beskjeftiget i arbeidslivet. Arbeidsbetingelsene må fastsettes ved tariffavtaler godkjent av fagorganisasjonen. Det må innskjerpes at alle arbeidsføre har moralsk plikt til å utføre samfunnsnyttig arbeid.

For å skaffe ensartethet og forsvarlige arbeidsbetingelser for ekstraordinære arbeider som samfunnet setter i gang for å skaffe beskjeftigelse for personer som ikke kan sysselsettes i det ordinære arbeidsliv, er det nødvendig at ett forbund i størst mulig utstrekning får som oppgave å avslutte tariffavtalene. Arbeidet bør utføres i akkord, slik at arbeiderne får øket fortjeneste ved god arbeidsinnsats og samfunnet i størst mulig utstrekning får vederlag for utbetalte lønninger. Så vel staten som kommunene må i god tid planlegge arbeid som kan oppta tilfeldig ledige. Arbeidsoppgavene må planlegges, slik at de kan utføres til hvilken som helst årstid. Gjennom en rasjonell arbeidsanvisning må en komme bort fra at samfunnsnyttig arbeidskraft går til spille ved mangel på planlagt arbeid.

Under henvisning til foranstående foreslo sekretariaet at kongressen fattet følgende vedtak:

1. Kongressen krever at Staten ved lov gjennomfører rett og plikt til arbeid for alle arbeidsføre mennesker i vårt land.
2. Private arbeidsgivere må også framtidig forbys ved lov å foreta oppsigelser eller innskrenkninger i arbeidsstyrken uten godkjennelse av samfunnet.
3. Arbeidsføre mennesker som blir arbeidsledige eller som er uten beskjeftigelse, og som ikke kan anvises arbeid i ordinær virksomhet, skal imidlertid skaffes beskjeftigelse ved ekstraordinære arbeider satt i gang av Staten eller kommunene. Så snart som mulig må arbeiderne under fagorganisasjonens medvirkning overføres til de ordinære virksomheter.
4. Tariffavtalene for ekstraordinære anleggsarbeider eller reservearbeider opprettes av Norsk Arbeidsmannsforbund, hvis sekretariatet i enkelte tilfelle ikke fatter annet vedtak.

De må ligge på samme plan som forbundets ordinære tariffer for liknende arbeid i vedkommende kommune eller distrikt. Arbeidernes medlemsskap i organisasjonene ordnes gjeñnom Arbeidsmannsforbundet.

Til dagsordenens punkt 12. Fagorganisasjonens arbeidsprogram forelå følgende fra sekretariatet:

Landsorganisasjonens representantskapsmøte 18.—21. juni 1945 vedtok enstemmig følgende retningslinjer for gjenoppbyggingen og demokratiseringen av vårt næringsliv:

Innledning:

Landet vårt er fritt. Nå skal vi ta fatt på å bygge opp igjen det fem års krig og fremmedvelde har lagt øde. Vi skal bygge landet slik at alle får arbeid og trygge kår.

Under striden for frihet og nasjonalt sjølstende har fagorganisasjonens kvinner og menn utover hele landet stått skulder ved skulder med gode nordmenn i alle yrker. Ute og hjemme har vi vært med, har gjort vår innsats der vi kunne for å holde fronten. Vi har vært med å verne de grunnleggende verdiene i det norske folkestyre mot det nazistiske fremmedvelde og dets håndlangere i N.S.

Striden har kostet offer. Mange av våre beste menn og kvinner har gitt sitt liv. Hundreder har gjennom år sittet i fengsler og konsentrasjonsleirer. Andre hundreder har måttet dra av landet eller gå i dekning. Etter fem års krig og okkupasjon er det norske folk fattigere enn det var. Men samtidig har kampen løst ut nye krefter vi før ikke visste om. Ikke minst har ungdommens virketrang og vilje til innsats gjort seg gjeldende som aldri før.

Denne viljen og evnen til å sette kreftene inn er en tilgang for landet vårt som vi får mer bruk for enn noen gang i det arbeidet vi nå går inn til.

Oppgavene som ligger foran oss er svære. De krever hver evne vi eier. Men mulighetene er større enn de noen gang har vært, og større enn de blir det i vår levetid. Som aldri før har vi lært å løfte i flokk. Ut over gamle meningsskiller og interessemotsetninger er vi nordmenn mer enige enn noen gang før i vår historie om hva vi vil.

Vi vil bygge et samfunn der retten råder. Hver kvinne og hver mann skal være sikker på sin frihet, sitt liv og sin eiendom. Folk skal igjen fritt si sin mening og slutte seg sammen om opp-

gaver og interesser de vil arbeide for. Alle skal ha arbeid til rimelig vederlag. Alle skal ha nok mat og sunn mat, sunne og trivelige hjem å bo i, gode klær. Alle skal ha ikke bare rett, men også høve til å få den utdanning deres evner og anlegg gir dem krav på, slik at samfunnet får full nytte av alle krefter i folket. Alle skal ha fritid nok og praktisk del i de rikdommer norsk natur byr på til oppfriskning og hvile, og i kulturverdier det moderne samfunn kan gi.

I arbeidet for å bygge vårt samfunn slik vi vil ha det, har fagorganisasjonen en selvfølgelig rett og en like selvfølgelig plikt til å sette inn alle krefter den eier, i samarbeid med Statens organer og med alle andre organisasjoner som vil bygge landet vårt som et trygt hjem for hele folket.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon omfatter i dag arbeidere og funksjonærer i alle yrker. Det er lønnsnettverkets største og sterkeste organisasjon, og det er deres interesser den skal vareta

Arbeid til alle.

Den sentrale oppgaven vi må løse i det norske samfunn i de nærmeste årene er å sørge for at retten til arbeid, som alle i dag er enige om, er like grunnleggende som de andre demokratiske rettigheter, ikke bare blir grunnlovfestet, men også blir praktisk virkelighet. Vi må bygge opp og organisere næringslivet i landet vårt slik at alle lønnstakere får arbeid på tariffmessige vilkår.

For å sikre denne oppbyggingen og organiseringen av næringslivet må Staten føre en aktiv økonomisk planleggingspolitikk i samarbeid med det private næringslivet og yrkes- og næringsorganisasjonene. Så snart råd er må de lavest lønnede grupper få hevet lønningene. Gjennom effektiv priskontroll og prisregulering må det hindres at det alminnelige prisnivå stiger og sørges for at prisene på livsviktige forbruksvarer blir senket så snart krigsbetingede ekstraomkostninger faller bort. Etter hvert som produksjonen i landet stiger må den økede mengde av varer og tjenester i rimelig utstrekning komme hele folket til gode.

Modernisering av næringslivet.

For å greie opp det krig og okkupasjon har lagt øde og så snart råd er få øket produksjonen, slik at folkets levestandard

kan bli hevet, må vår industri og våre andre næringer på alle felter føres fram til et så høyt teknisk nivå som råd er, og til fullt moderne organisasjonsformer administrativt og finansielt. Fagorganisasjonen vil være med å fremme en slik rasjonalisering og modernisering over alt der den kan gjennomføres uten at den fører til utsvetting av arbeidskraften. Dette arbeid kan organiseres slik at arbeidere og funksjonærer i de enkelte bedrifter og de enkelte bransjer kommer aktivt med i planleggingen og gjennomføringen av det. Et slikt organisert medarbeiderskap er et viktig første steg i retning av det økonomiske demokrati, som en i alle ledende land i verden er klar over må skapes om det politiske demokrati skal greie å løse de oppgavene det blir stillet overfor.

Hvor det gjelder de skritt Staten må ta for å sikre arbeid til alle og en rask og effektiv gjenreise og organisering av arbeidslivet, faller A.F.L.'s oppfatning sammen med det syn som Det norske Arbeiderparti har gitt uttrykk for i sitt arbeidsprogram for overgangstia.

For at denne økonomiske politikken skal kunne gjennomføres raskt og effektivt, må Statens tekniske apparat på visse områder bygges ut.

Utbygging av den offentlige statistikk.

Det viktigste arbeidsgrunnlag for en aktiv økonomisk planleggingspolitikk er en godt utbygd og raskt arbeidende økonomisk statistikk. Derfor må Statistisk Sentralbyrå utvides slik at det statistiske materiale som skaffes til veie for alle områder av næringslivet kan bli nytt ut effektivt i den daglige planleggings- og kontrollvirksomhet. På samme måte som det nå er tilfelle med handelsstatistikken, må oppgavene fra industri- og arbeidslivsstatistikken bearbejdes og offentliggjøres løpende.

For å sikre et uangripelig statistisk grunnlag for lønnsreguleringen må den offentlige inntekts- og formuesstatistikk og husholdningsstatistikken, som leveomkostningsindeksen bygger på, utbygges videre og legges an slik at den til hver tid dekker de faktiske forhold og det ikke kan reises tvil om at den er objektiv. I tilknytning til Statistisk Sentralbyrå bør det opprettes et lønns-økonomisk institutt som gjør lønnspolitikken til sin særoppgave. Det må i første rekke ta i sin tjeneste økonomiske og statistiske eksperter, men må også gi plass for representanter

for lønnstakerne og arbeidsgiverne. Organisasjonene og bedriftene må ha plikt til å stille til rådighet sitt materiale, slik at det hvert kvartal kan offentliggjøres en fullstendig lønnsstatistikk.

Arbeidsfred.

De store oppgavene i gjenreisingsperioden krever i større grad enn før at arbeidsfreden sikres. Fagorganisasjonen vil for sitt vedkommende gå inn for at tvister om lønns- og arbeidsvilkår blir løst uten arbeidsstans.

Økonomisk demokrati.

Fagorganisasjonen ser det som en av sine sentrale oppgaver i framtiden å være med og legge grunnen til å bygge ut et levende demokrati i det økonomiske liv. Derfor er den med i arbeidet for å skape de nødvendige organer til å veilede, stimulere og samordne næringslivet og sikre aktiv deltaking fra arbeiderne og funksjonærene og deres organisasjoner i alle disse organene; produksjonsutvalg for de enkelte bedrifter, bransjeutvalg for de enkelte næringer, og samordningsråd for sentraladministrasjonen og næringene for hele landet.

Men oppgaven er ikke løst med at vi får skapt disse organene. De kan bare gi den forfatningsmessige rammen for en demokratisk organisasjon av det økonomiske liv. Det blir fagorganisasjonens viktigste oppgave i tiden framover å fylle denne rammen med et rikt pulserende liv.

I alle organisasjonsledd innenfor fagorganisasjonen, fra verksteds- og bedriftsklubber og opp til forbund og Landsorganisasjonen må dette arbeid settes i gang. I krigstiden har vi erfart på en ny måte at vi står ikke utenfor samfunnet, men midt i det. Gjennom vår innsats i kampen har vi bevist vår rett til å være med og forme samfunnet i alle dets ledd etter våre tanker og ønsker, vil vi det, må vi også skaffe oss forutsetningene for å løse oppgavene. Vi må skaffe oss den innsikt og de kunnskaper som må til for at våre ord skal ha vekt og for at vi kan gi våre idéer kjøtt og blod i det praktiske liv. Og vi må skaffe oss de organisasjonsmessige organer vi trenger for å gi oss kunnskap om hvor problemene ligger og hvordan vi kan løse dem.

Økonomisk kontor.

Landsorganisasjonen må med en gang opprette et godt utstyrt kontor for økonomiske undersøkelser, som tar opp til utgreiing næringslivets problemer ut fra våre arbeidshypoteser. Det må ledes av fagfolk på samfunnsøkonomiens område, som ser på spørsmålet ut fra vårt grunnsyn, og vi må utstyre det med den arbeidshjelp og de tekniske hjelpemidler som skal til for å drive et vitenskapelig holdbart forsknings- og utgreiingsarbeid. Til dette kontoret må Landsorganisasjonens sekretariat kunne vende seg for å få greidd ut spørsmål innenfor den alminnelige økonomiske politikken og de enkelte grener av næringslivet. Kontoret må gå kritisk igjennom forslag på disse områdene som blir lagt fram av offentlige myndigheter eller av andre organisasjoner. Det må skaffe materiale til og være konsulent for fagorganisasjonens talsmenn i offentlige kommisjoner og utvalg. Dessuten må kontoret overta og bygge videre ut det arbeid som hittil har vært gjort av Landsorganisasjonens statistiske kontor.

For å gi dette kontor så bredt og solid grunnlag som råd er, vil Landsorganisasjonen søke samarbeid med Norges Fiskarlag, med småbøndernes faglige organisasjon og med Norges Kooperative Landsforening og innby dem til å bli med og bygge det videre ut, til et økonomisk og sosialpolitisk utgreiingskontor for hele det arbeidende folk.

Hvert av de større forbund bør for sitt særskilte arbeidsfelt opprette et liknende kontor, som konkret tar opp problemene innenfor den enkelte industri eller næring der dets medlemmer arbeider. Slike undersøkelser må bl. a. bygge på det arbeid verkstedklubber og foreninger tar opp hvor det gjelder den enkelte bedrifts problemer. Forbundenes økonomiske kontorer må samarbeide med Landsorganisasjonens økonomiske kontor, stille det materiale de legger til rette til rådighet for det og hjelpe til å greie ut for den enkelte industri eller næring de spørsmål Landsorganisasjonens kontor til hver tid arbeider med. Forbundenes økonomiske kontorer må dessuten gi forbundets talsmenn i bransjeutvalg og liknende institusjoner de opplysninger og skaffe til veie det materiale de trenger for å gjøre seg gjeldende med full saklig tyngde.

På hver arbeidsplass og hver bedrift må klubber og foreninger ta opp til drøfting hva som kan og bør gjøres av tekniske og administrative forandringer for å øke produksjonen og

gjøre den mer effektiv og diskutere de tiltak som trengs for å bedre bedriftshygiene og opplærings- og utdannelsesforholdene innenfor bedriften og faget eller industrien som helhet. Disse drøftingene og de forslag de fører fram til skal gi grunnlaget for det arbeid fagorganisasjonens representanter i produksjonsutvalgene skal utføre.

Opplysningsarbeidet.

For å kunne ta opp de oppgavene som er nevnt ovenfor på en fruktbar måte må fagorganisasjonens medlemmer skaffe seg best mulig konkrete kunnskaper både praktisk og teoretisk. Grunnlaget for et levende demokrati både i det økonomiske liv og i Staten er at hver enkelt samfunnsborger har kunnskap nok til å se hvor problemene ligger og til å være med og drøfte saklig hvordan de kan løses. Derfor må fagorganisasjonen legge forutsetningene til rette for et planmessig og saklig godt underbygd studie- og opplysningsarbeid om samfunnsspørsmålene og om de oppgavene gjenreisningen og nyorganiseringen av vårt næringsliv stiller oss overfor.

Arbeidernes Opplysningsforbund er det samlende og ledende organ for dette arbeidet innenfor alle det arbeidende folks organisasjoner. A.O.F. må bygges opp igjen slik at det bedre enn før kan makte denne oppgaven. Landsorganisasjonen må sørge for at det innenfor Opplysningsforbundet blir organisert en egen avdeling med egen leder for den daglige studie- og opplysningsvirksomheten. Denne avdeling må arbeide i nær kontakt med Landsorganisasjonens og de enkelte forbunds økonomiske kontorer og dra nytte av og legge til rette for studievirksomheten det materiale de skaffer til veie. Den må dessuten gi praktiske råd og rettleiing til dem som driver studie- og opplysningsvirksomheten i fagorganisasjonen og kontrollere at arbeidet holder saklig mål.

De enkelte forbund bør så langt de makter det tilsette egne opplysningssekretærer som i samarbeidet med den faglige avdeling i A.O.F. organiserer studievirksomheten innenfor forbundet og dets avdelinger.

Målet for hele opplysningsvirksomheten innenfor fagorganisasjonen må være å skolere tillitsmenn og medlemmer til aktiv innsats i arbeidet innenfor de faglige og politiske organisasjoner og i de samfunnsmessige organer der fagorganisasjonen skal være med og øke vårt næringslivs yteevne, skape et

levende politisk og økonomisk demokrati og omforme vårt norske samfunn etter våre retningslinjer.

Vedtak:

A.F.L.'s representantskap trekker opp disse retningslinjene for gjenoppbygging av næringslivet og for fagorganisasjonens medarbeiderskap i gjenreisningen og den videre utvikling og demokratisering av arbeidslivet:

1. I samarbeid med det private næringsliv og dets organisasjoner og med arbeidernes og funksjonærenes, fiskernes og bøndenes organisasjoner må Staten føre en aktiv og målbevisst økonomisk politikk for å skaffe arbeid til alle og øket produksjon så en gjennom rettferdig fordeling av resultatene kan gi alle gode og trygge kår.
2. Ingen arbeidsledighet må tåles. Hver arbeidsfør kvinne og mann skal ha rett og plikt til full sysselsettelse.
3. Hele folkets samlede kraft må mobiliseres for å få arbeidslivet i full gang igjen så snart råd er og få overført arbeidskraften til samfunnsnyttig arbeid. Vi forutsetter at det blir gjort de største anstrengelser for å skaffe de nødvendige råstoffer og materialer til industrien, så den så raskt som mulig kan komme i toppdrift og at alle finansieringsinstitutter samvirker for å støtte arbeidsreisningen.
4. Alt lønnsarbeid reguleres ved tariffmessige overenskomster mellom arbeidsgivernes, arbeidernes og funksjonærenes organisasjoner. Alt ekstraordinært arbeid som blir satt i gang for å unngå arbeidsledighet, skal foregå på alminnelige tariffvilkår. De store oppgavene i gjenreisningsperioden krever i større grad enn før at arbeidsfreden sikres. Fagorganisasjonen vil for sitt vedkommende gå inn for at alle tvister om lønns- og arbeidsvilkår blir løst uten arbeidsstans.
5. Arbeidsformidlingen bygges videre ut. Hvor det er nødvendig organiseres omskolering av overflødig arbeidskraft til ny produksjon.
6. Arbeidsdirektoratet skal ved større innskrenkninger underrettes på forhånd, for at arbeidskraften i tide kan bli overført til annen produksjon eller det kan settes i verk andre tiltak. Oppsigelser skal bare skje av saklige grunner.
7. Godt utbygd og raskt arbeidende økonomisk statistikk. Lønns-økonomisk institutt med utvidet husholdningsstatistikk i tilknytning til Statistisk Sentralbyrå.

8. Den arbeidsreiseing som særlig krever store fellesløft og som må løses som nasjonale oppgaver er:
 - a) Gjenreiseing av vår handels-, fangst-, og fiskerflåte.
 - b) Boligbyggingen, såvel i de krigsherjede distrikter som i hele landet ellers.
 - c) Samordning og videre utbygging av samferdselsmidlene til lands, til sjøs og i luften.
 - d) Utvikling og modernisering av skipsbyggeriene, så de kan nybygge og reparere storparten av vår skipsflåte.
 - e) Rask løsing av jernsaken.
 - f) Elektrisering av jernbanene og av de distrikter som nå mangler elektrisk lys og kraft.
 - g) Ny kraftutbygging for behovene i framtiden.
 - h) Videre utvikling av vår treforedlingsindustri på alle de områder som den moderne teknikk har muliggjort.
 - i) Rasjonalisering og økning av produktiviteten og det økonomiske utbytte for de som arbeider i jordbruk, skogbruk og fiskeri under medvirken av de faglige organisasjoner på disse områder.
 - k) Gjenreiseing og modernisering av hotell- og beverternæringen og av turist- og reiselivet.
9. Utbygging av den teknisk-økonomiske forskning gjennom samarbeid mellom bedriftene i hver enkelt bransje og mellom næringslivet og Statens vitenskapelige institutter. Nye oppfinnelser og tekniske forbedringer som blir gjort innenfor en enkelt bedrift må komme hele næringslivet til gode.
10. Forbedring av det økonomiske demokrati ved:
 - a) Omorganisering av Statens sentraladministrasjon, som utbygges med de nødvendige organer for å stimulere, rettleie og samordne næringslivet.
 - b) Bransjeutvalg for de enkelte næringer.
 - c) Et samordningsråd for alle næringer og sentraladministrasjoner.
 - d) Produksjonsutvalg ved de enkelte bedrifter.
 Forutsetningen er at ledelsen i bedriftene gir utvalgene adgang til alle opplysninger om bedriftens tekniske og økonomiske forhold.

Samordningsrådet og bransjeutvalgene skal bestå av representanter for Staten og næringenes, arbeidernes og funksjonærenes organisasjoner.

Utvalgene skal behandle spørsmålene innenfor den enkelte

bransje. Samordningsrådet skal i første rekke være regjeringens rådgivende organ i alle næringslivets økonomiske og tekniske samordningsspørsmål.

Produksjonsutvalgene skal bestå av representanter for arbeidsgiverne og representanter valgt av arbeiderne og funksjonærene. De skal være rådgivende organer som behandler alle tekniske bedriftsspørsmål med sikte på å fremme effektiv produksjon, god bedriftshygiene og yrkesopplæring.

11. Fagforeninger og verkstedsklubber må ta opp til aktiv drøfting hvordan produksjonen kan økes og gjøres mer effektiv og inngående behandle alle spørsmål på bedriftshygienens, sikkerhetstjenestens og yrkesopplæringens område.
12. For å skape forutsetningene for en aktiv og effektiv innsats fra de organiserte arbeideres side på de områder som er nevnt ovenfor oppretter Landsorganisasjonen et økonomisk kontor, som samarbeider med liknende kontorer i de større forbund. Det økonomiske kontor skal være sakkyndig rådgiver for sekretariatet og for fagorganisasjonens representanter i samordningsråd, bransjeutvalg og blendede offentlige kommisjoner. Det skal stille sitt materiell til rådighet for organisasjonene til bruk i et bredt studie- og opplysningsarbeid.
13. Landsorganisasjonen, forbundene og samorganisasjonene må sette all kraft inn i opplysnings- og skoleringsarbeidet. I samarbeid med A. O. F. vil Landsorganisasjonen bygge ut opplysningsvirksomheten innenfor alle grener av fagorganisasjonen på et solid, saklig grunnlag, med sikte på å vekke medlemmenes interesse for de nye store oppgaver og dyktiggjøre dem til en aktiv innsats for å demokratisere næringslivet.

Utviklingen etter L.O.s representantskapsmøte i juni 1945.

Valgene høsten 1945 ga som kjent et sterkt arbeiderflertall i Stortinget og i de fleste større kommuner. Det norske Arbeiderparti overtok regjeringsmakten, bygget på flertall i tinget. Situasjonen i dag er den at en rekke av de saker som er nevnt i L.O.s retningslinjer, nå er gjennomført eller under utredning og forberedning.

Dette gjelder især følgende saker:

Tyskeranleggene er avvirket. Det er ingen betydelig arbeidsløshet. I flere yrker mangel på arbeidskraft.

Ny lov om arbeidsformidling (herunder også om arbeidsdirektoratet) er under arbeid. Det ledende prinsipp er: Arbeid til alle.

Produksjonsindeksen nærmer seg førkrigsnivået.

Alt nødsarbeid er avskaffet og ekstraordinært arbeid lønnes etter gjeldende tariffsatser.

Det er gitt store bevilgninger til ekstraordinær yrkesopp- læring.

Nye store bevilgninger er gitt til Statistisk Sentralbyrå til utvidelse av den økonomiske statistikken.

Gjenreisningen av handels-, fiske- og fangstflåten skjer under samarbeid med de private ved store kontraheringer ved innen- og utenlandske verksteder og innkjøp i U. S. A.

Statens Boligdirektorat og Statens Husbank er opprettet.

Byggeprogrammet tar sikte på 18 000 leiligheter i 1946 for hele landet.

Samferdselsnemnd er oppnevnt, som arbeider med en full- stendig kartlegging av transportbehovet for hele landet, og som vil legge fram forslag til en trafikklov.

Komité satt ned for nyordning av kysttrafikken.

Et nasjonalt luftfartsselskap er opprettet med Staten som medeier.

Verkstedskomiteen og jernverkskomiteen har lagt fram sine innstillinger.

En produksjonsplan for motorindustrien er vedtatt.

Elektrifiseringen av jernbanen vil skje etter den av Stortinget tidligere vedtatte plan.

Utbyggingen av Mår er der satt fram proposisjon om, og videre elektrifisering av distriktene er under arbeid.

Det er satt ned en elektrifiseringsnemnd, som skal utrede hele landets kraftbehov og utarbeide planer for den framtidige kraftutbygging.

Innstilling om den tekniske forsknings organisasjon fore- ligger.

Omorganiseringen av sentraladministrasjonen er etter for- slag av regjeringsutvalget gjennomført for:

Samferdselsdepartementet, Fiskeridepartementet, Handels- departementet, Gjenreisings- og Forsyningsdepartementet. Alle saker om arbeidsforhold er overført til Sosialdepartementet. Den politiske ledelse vil bli styrket ved oppretting av statssekre- tærstillinger.

Penge- og finansråd er utnevnt.
Samordningsrådet er oppnevnt og i arbeid.

Produksjonsutvalgene settes ut i livet.

Bransjeutvalgene er under forberedelse.

Regjeringen har ført en konsekvent prisstabiliseringspolitikk.

Til nedsetting av prisen på forbruksartikler er der på budsjettet for 1945—46 satt opp omlag 265 mill. kroner.

Regjeringen har i Stortinget lagt fram et nytt økonomisk grunnsyn. En skal bygge på de reelle verdiene og ta sikte på full utnyttning av hele landets materielle resurser og arbeidskraft. I virkeligheten er det produksjonsmengden og ikke pengemengden som til enhver tid er avgjørende for folkets levestandard. Gjennom inngående økonomiske undersøkelser skal det kunne stilles opp et virkelig nasjonalbudsjett, som gir et program for anvendelsen av landets materielle resurser, arbeidskraft og valuta, og som gir grunnlaget for en rettferdig fordeling av produksjonsresultatene, så de kommer hele folket til gode. Dette skal være det styrende prinsipp både for lønns-, pris-, penge- og forsyningspolitikken. For å fremme produksjonsutviklingen og sikre en rettferdig fordeling må det skapes et intimt samarbeid mellom samfunnets organer og hovedorganisasjonene i det økonomiske liv.

Sekretariatet foreslo at kongressen vedtok følgende uttalelse:

Kongressen godkjenner og understreker på ny de retningslinjer som representantskapet i juni i fjor vedtok.

Kongressen uttaler sin anerkjennelse av Regjeringens store innsats for gjenreisningen av landets næringsliv og for forsyningen med næringsmidler og bruksgjenstander. Vi konstaterer at det norske folk bedre enn i de fleste andre okkuperte land har løst de vansker som gjenreisningen etter krigen over alt byr på.

Fagorganisasjonen vil med all sin kraft gå inn for en fortsatt aktiv støtte av den politikk som Regjeringen fører, idet en viser hen til de retningslinjer som er satt opp, vil kongressen særlig peke på følgende aktuelle spørsmål:

1. En energisk innsats for den videre modernisering av vårt næringsliv.

De planlagte bransjeutvalg settes ut i livet så snart som mulig for bl. a. å kunne innlede en industriell modernisering i landsomfattende målestokk.

2. Hurtig løsning av verksteds- og jernverkssaken, så de nye anlegg kan få gjøre sin innsats i gjenoppbyggingen.
3. Rask gjennomføring av nye regler for ekspropriasjon av byggegrunn. Administrative reformer med sikte på en hurtigere behandling av alle byggesaker i kommunene, eventuelt ved revisjon av bygningsloven.
4. Ved siden av boligbyggingen, industrireisingen og vår skipsflåtes fornyelse er det en nasjonal oppgave av den aller største betydning å sette hele vårt samfunns samlede evne inn på en rask og landsomfattende kraftutbygging med det formål å elektrifisere alle jernbaner, skaffe elektrisk kraft til alle distriktene, til reising av vår industri og til et alminnelig øket forbruk av elektrisk kraft til belysning, kokning og til oppvarming av leiligheter og lokaler.
5. Staten må gå inn for å stimulere fylker og kommuner til reising av de nødvendige vel utstyrte yrkesskoler, som nå trenges over hele landet.
6. Regjeringen må sammen med de demokratiske organer som bygges opp i næringslivet få fullmakt til å gripe inn overfor de næringsdrivende som vil sabotere den demokratiserings- og moderniseringsprosess og hele den gjenoppbygging som er et nødvendig vilkår for å nå fram til den produksjonsøkning som skal gi oss en høyere levestandard og sikre sosial og kulturell framgang.

Konrad Nordahl: Representantene har jo hørt 3 store foredrag som på mange måter tangerer de ting jeg skal tale om. Det er derfor ikke nødvendig for meg å gå inn på den økonomiske side. Jeg vil derfor i dag holde meg mer til den tekniske side ved saken slik den har utviklet seg og som sekretariatet ser den og i denne forbindelse også komme inn på fagorganisasjonens arbeidsprogram. Jeg har satt opp 5 punkter. 1. gjelder vårens tariffrevisjoner. Meningen med den var at forbundene etter alle disse år skulle bruke den for å få en teknisk revisjon, men ved siden herav mente vi også å ta med en del generelle spørsmål. Vi diskuterte spørsmålet om lønns-tillegg og den sak har vært drøftet i forbindelse med forbundsstyrene og med forhandlingsutvalgene. Sekretariatets samstemmige innstilling er at endringer i lønnsbestemmelsene må ikke føre til endringer i prisnivået. Det har vært utgangspunktet. Men samtidig har vi sagt at hvis det finnes muligheter innenfor

rammen av det nåværende prisnivå å gi tillegg så må det gjøres, og om det er enkelte grupper som ligger lavt, så må disse heves, selv om prisene på disse produkter blir noe større. I 1940 gikk vi ut fra en gjennomsnittlig fortjeneste for voksne mannlige arbeidere av kr. 1.71. Denne gjennomsnittsfortjeneste er etter arbeidsgivernes oppgaver. Så har en fått 58 øre i dyrtidstillegg. I dag skulle således gjennomsnittsfortjenesten ligge på kr. 2.29. Nå er det imidlertid strid herom. Arbeidsgiverne mener at gjennomsnittsfortjenesten er kr. 2.50 og det er all grunn til å tro at det er riktig. Vi har for jernindustrien f. eks. oppgaver som viser at gjennomsnittsfortjenesten er steget med mer enn 58 øre. Det er ikke meget som mangler på full lønnskompensasjon og det er etter forbundets egen statistikk.

Men så har vi en rekke som ikke har fått det. Vi har en del fag, de såkalte godt betalte fag før krigen. For disse ligger situasjonen slik an at de ikke har klart å heve sin lønn mer enn dyrtidstillegget. Slik ligger det an for flere andre grupper også. Selv om vi bestrider arbeidsgivernes statistikk kommer vi ikke i fra at lønningene er steget med mer enn 58 øre. Nå, det vi krever er et generelt lønnstillegg av 15 øre pr. time. Det skulle da bli kr. 2.29 med et tillegg av 14 øre, som igjen svarer til $\frac{3}{4}$ lønnskompensasjon. Jeg vil legge til at dette har vi krevd på alle lønninger.

I 1940 og tidligere har det vært gjort et skille mellom menn, unge arbeidere og kvinner. Vi mener at alle skal ha *likt* tillegg. Det er det generelle krav. Når det gjelder ferien og feriegodtgjørelsen så er det framkommet mange krav om 3 ukers ferie. Det rimelige vil være å heve feriegodtgjørelsen, så en virkelig kan holde ferie. Vi har reist kravet om 5 pst. i feriegodtgjørelse av vedkommende arbeiders fortjeneste, istedenfor som nå 4.2 pst. og at det gjøres gjeldende for hele året 1945 og 1946. Videre mener vi at det må være riktig å få en ferielov her i landet, som lovfester 3 ukers ferie. I Sverige ser vi at en er gått til en gradert ferie for de forskjellige grupper. Jeg håper at feriekomiteen snart kommer i virksomhet, så den kan få sin innstilling iallfall ferdig til neste år, så vi kan få en skikkelig ferielov også i vårt land. Det er en samfunnssak å løse dette spørsmål og som stillingen er i dag i Stortinget skulle vi ha grunn til å vente at vi får en lov.

Så har vi reist krav om indeksregulering, en halvautomatisk regulering, så vi kan heve lønningene hvis det inntreer endringer

i tariffperioden. Videre har vi reist krav om regulerende lønnsbestemmelser etter produksjonsøkningen, etter den samlede produksjonsøkning i landet. Statistisk Sentralbyrå er villig til å beregne det. Dette er de generelle krav.

Så har vi forbundenes spesielle krav. Jeg kan ikke gå inn på alle de krav. Noen har meget beskjedne og bare tatt med det som de mener må rettes og som det kan være riktig, andre har hatt bedre appetitt og fremmet krav som de ikke kan regne med vil kunne gjennomføres. Vi har imidlertid 2 grupper hvor forholdene absolutt må rettes på og det er tekstilindustrien og hermetikkindustrien. Lønningene har ligget dårlig an før. Tekstilarbeiderne fikk 5 øre ekstra, men de ligger framleis lavt. Vi har hatt forhandlinger med arbeidsgiverne men det førte ikke til noe resultat. Vi har hatt meglingsmøter, hvor vi forsøkte med de generelle krav, men arbeidsgiverne sa nei til lønnsøkning og til større feriegodtgjørelse og i første omgang også nei til regulerende lønnsbestemmelser når det gjaldt produksjonsøkningen. De sa også nei til forbundene da de begynte, men enkelte av disse er senere kommet noe i vei. I jern- og metallindustrien f. eks. har de gått med på å rette forskjellige punkter, likeledes i tekstilindustrien. Men her vil jeg understreke når det gjelder tekstilindustrien, at det er nødvendig å heve lønningene selv om vi der får prisøkning. Det er vanskeligere i hermetikkindustrien, som er en eksportindustri. Men jeg mener at også her må en få høve til prisøkning. Ellers står disse industrier i fare for ikke å få folk. Hvordan det vil gå ved disse meglinger vet vi ikke. Jeg kan si så meget at det meget forsiktig er framkommet at det kan tenkes at de kan gå med på litt forhøyelse. De har ikke noe imot en mild inflasjon. Men forutsetningen er da at de vil ha rett til å legge på prisene. Like etter kongressens slutt skal vi fortsette meglingene, og jeg regner med at innen 15. mai må det kunne framlegges forslag for enkelte som en så kan stemme over, eller en kan få et tilbud som ikke kan framlegges for medlemmene og derfor må gå til Lønnsnemnda. Jeg mener rent personlig at det vil være en styrke om vi kunne få et lønnstillegg, selv om det var beskjedent og at det videre ble rettet på de lavest lønnete og videre på feriegodtgjørelsen. Disse krav er så beskjedne at de ikke vil føre til inflasjon. Det har jeg sagt i sekretariatet, i forhandlingsmøter og det sier jeg her.

Vi har videre en del tariffer som løper ut på høsten. Trans-

porten, papirindustrien, hotell- og restaurant og andre, og fra disse forbund har det vært gjort henvendelse til oss om hvis det ikke blir noe resultat for vårfagene, å få antiperte forhandlinger for de generelle ting og la de øvrige ting avgjøres ved en nemnd, hvis en ikke kan få det brakt i orden ved vanlige forhandlinger. Jeg nevner det fordi det vil ha stor betydning for arbeidsfreden. Det er hva jeg har å si om den tariffrevisjon vi nå er inne i og som jeg håper vi får løst i løpet av 2—3 uker.

Så er det de 12 øre. Den sak har vært meget diskutert og ganske forståelig. Personlig vil jeg si at jeg ikke har vært i tvil om hvor vi sto juridisk i den sak. Det foreligger en avtale mellom 2 organisasjoner hvor en er enig i reduksjon med 12 øre. Det Arbeidsretten har avgjort er at denne avtale *er gyldig*. Men det som Arbeidsretten avslørte var at arbeidsgiverne ikke var under tysk press, men det var dem selv som krevde det. Det stemmer jo for så vidt med det vi sa i begynnelsen, at det var arbeidsgiverne som ville beklippe den makt som Folkets Hus hadde og det var utenlandsk kapital som sto bak og stilte enda større krav om reduksjon enn de 12 øre. Hvorfor brakte vi så saken inn for domstolen? Det forelå to juridiske betenkninger på sekretariatets bord da, Viggo Hansteen's som var gitt før og Sjaastad's som begge gikk ut på at det ikke gikk å prosedere saken. Men vi mente det var riktig å forsøke alt. Jeg har konferert med mange jurister som hører til arbeiderbevegelsen, og de sier at det ikke er noe å si til Arbeidsrettens dom. Og ut fra det er det heller ikke noe å si på Pål Berg. Han har dømt ut fra det som forelå av dokumenter. Det samme gjorde Emil Stang. Det var en arbeidsgiver som kom til London under krigen, som meddelte meg at de angret at de tok de 12 øre. Men det var vel i et svakt øyeblikk. Angeren stakk neppe så dypt. Hadde den gjort det så hadde det sikkert ikke vært så vanskelig å finne en måte til å ordne den sak på. Landsorganisasjonen kan ikke gjøre noe mer med hensyn til de 12 øre. Om det er andre instanser i samfunnet som kan gjøre noe vet jeg ikke, men Landsorganisasjonen kan som organisasjon ikke gjøre noe. Og arbeidsgiverne har avvist oss i vårt forsøk på å få de til å gi noe av disse penger.

Det var også andre grupper, som statsfunksjonærene, som fikk reduksjon. Der ligger saken annerledes an. Der kan det tenkes at de ville vinne på en rettssak, og det er Regjeringen oppmerksom på og er enig i på en eller annen måte, f. eks. med

hensyn til alderstillegene, at den maksimale tid blir 8 år istedenfor som nå og forbedring av andre rettigheter. På denne måte vil det kanskje kunne bli et forlik og som derved bringer den sak ut av verden.

Neste punkt er den *kongelige forordning*. Vi fikk som kjent en slik for arbeidere og funksjonærer. Den løp ut 8. mai i år. I sekretariatet var vi enig om ikke å tilrå en forlengelse av den, idet den var knyttet til visse forutsetninger. Men vi fikk en henvendelse fra Sosialdepartementet om vi ikke ville gå med på forlengelse. Vi sa da at vi skulle ha kongress om 6—7 dager og at vi ikke ville binde den. Det som kongressen vedtar får bli det nye sekretariats oppgave. Men kongressen begynte 6. mai og forordningen løp ut 8. mai. For ikke å få noe tomrom var vi enige om å forlenge den til 1. juli. Det som er det vesentlige i sekretariatets innstillinger er om kongressen vil uttale som sin mening at den ikke vil motsette seg at Regjeringen av Stortinget får fullmakt til å avgjøre enkelte konflikter som kan virke til skade for gjenreisningsarbeid. Jeg vet at det kan reises mange innvendinger mot det. Men jeg tror på den annen side det, at hvis vi ser på den økonomiske stilling i landet, så vil alle være klar over at vårt samfunn ikke tåler noen arbeidskamp. Det vil sette oss sterkt tilbake i gjenreisningsarbeidet og med det politiske maktforhold vi har i dag i samfunnet, må vi vite vårt ansvar og ta hensyn. Gjør vi ikke det så risikerer vi å sette reaksjonen i den stilling at vi vil miste den maktstilling vi nå har. Vi ser hvilke vansker danskene har. Vi må, under alle situasjoner søke å plasere oss på en slik måte at reaksjonen ikke får vind i seilene. Vi må kunne si til Regjeringen at under de og de forutsetninger er vi ikke uvillige til å la Regjeringen få en slik fullmaktslov. Vi har videre i det hvite hefte på side 6 en hel rekke punkter som vi trekker opp når det gjelder tariffspørsmål og den taktikk som skal føres når vi driver vårt tariffarbeid. Vi hadde tenkt at vi allerede nå skulle ha hatt et resultat av den nåværende tariffbevegelse, så de regler som her er oppsatt er tenkt for den periode som kommer etter at kongressen er ferdig. Vi har prisindeksen og lønnsstatistikken. Vi mener at den prisindeks vi har i dag ikke er riktig. Vi har søkt å utarbeide vår egen prisindeks. Vi har fått inn atskillig materiale på grunnlag av de skjemaer etc. som vi sendte ut til en rekke husholdninger landet over. Det materiale er ennå ikke bearbeidet. Men vi må

kreve en bedre behandling av selve arbeidet med prisindeksen av Det Statistiske Sentralbyrå.

Når det gjelder lønnsstatistikken så er den heller ikke bra. Enkelte forbund har ganske god statistikk, andre har ingen ordentlig statistikk. Skal vi få en skikkelig statistikk må vi få det offentlige til å ta seg av den sak. Jeg vil ikke si at noen legger fram falsk statistikk, men vi har interesse av å få en lønnsstatistikk som er slik at både arbeidsgiverne og arbeiderne kan bygge på den. I England har de en kontinuerlig lønnsstatistikk for hele landet og for de enkelte industrier og som både arbeidsgiverne og arbeiderne bygger på. Det samme må vi kreve her i landet. Det samme gjelder produksjonsstatistikken.

Videre må alle dyrtidstilleggene reguleres inn i de alminnelige lønninger. Det har vi krevd av arbeidsgiverne. Denne gang fikk vi dyrtidstilleggene i noe annen form enn forrige verdenskrig og en skulle gå ut fra at arbeidsgiverne går med på dette. Så har vi et meget viktig spørsmål og det er *lik lønn for likt arbeid*. Det gjelder i første rekke kvinnene. I 1940 var gjennomsnittsførtjenesten pr. time for menn kr. 1.71 og for kvinner kr. 0.94. Det var et stort sprang og selv arbeidsgiverne var enig i det. Det er et rimelig krav, lik lønn, og det slår vi fast at vi må gå inn for. Forbundene må her i første rekke gå inn for dette. Feriespørsmålet må løses ved en lov. Når det gjelder arbeidstiden så foreligger det et krav om 40 timers arbeidsuke fra den faginternasjonale som ble opphevet og den engelske fagorganisasjon har gått inn for det. Bli ikke kravet om kortere arbeidstid reist som et internasjonalt spørsmål, kan den norske fagbevegelse ikke reise krav om generell nedsettelse i denne periode. Spørsmålet må da være at vi på 40 timer kan produsere så meget at vi kan klare alle de behov i samfunnet som vi nå bruker 48 timer til. Ellers vil det være galt å gå til det. Men hvor det gjelder sundhetsskadelig arbeid bør vi gå inn for det, som i bergverkene og i støperiene, hvor en har en utbredt silikose. Der er det rimelig at en går til arbeidstidsforkortelse, selv under de nåværende forhold. Og vi kan ha andre grupper, hvor det helsemessig er riktig.

Når det gjelder overtidsarbeidet så mener vi at forbundene må bedømme stillingen. De er de nærmeste til det. Overtidsbestemmelsene bør sove når det gjelder dette om avspasering av enhver overtid. Dette om avspasering hadde vi på et tids-

punkt da det sto tusener av arbeidskamerater uten for portene, men det har ikke den samme vekt i dag. De unge arbeidere og lærlingene har vi delvis behandlet tidligere under yrkesopp-læringen. Så foreslår vi til slutt:

«Kongressen retter den sterkeste henstilling til Regjering og Storting om å bevilge de nødvendige midler og foreta de nød-vendige administrative forføyninger for å utbygge meglings-institusjonen og den offentlige statistikk som det er pekt på i dette framlegg til kongressen. — I den utstrekning det ikke lykkes fagorganisasjonen å løse de aktuelle tariffspørsmål ved forhandlinger med arbeidsgiverne venter fagorganisasjonen at Regjeringen yter den bistand som er nødvendig for å sikre lan-dets arbeiderklasse en rimelig og rettferdig levestandard ut fra de faktiske økonomiske forhold i vårt land.»

Så kommer vi til punkt II: rett og plikt til arbeid må lov-festes. Herom er det talt så ofte tidligere at jeg vil bare referere konklusjonen:

«1. Kongressen krever at staten ved lov gjennomfører rett og plikt til arbeid for alle arbeidsføre mennesker i vårt land. 2. Private arbeidsgivere må også framtidig forbys ved lov å foreta oppsigelser eller innskrenkninger i arbeidsstyrke uten godkjennelse av samfunnet. 3. Arbeidsføre mennesker som blir arbeidsledige eller som er uten beskjeftigelse, og som ikke kan anvises arbeid i ordinær virksomhet, skal midlertidig skaffes beskjeftigelse ved ekstraordinære arbeider satt i gang av staten eller kommunene. Så snart som mulig må arbeiderne under fagorganisasjonens medvirkning overføres til de ordinære virk-somheter. 4. Tariffavtalene for ekstraordinære anleggsarbeider eller reservearbeider opprettes av Norsk Arbeidsmannsforbund, hvis sekretariatet i enkelte tilfelle ikke fatter annet vedtak. De må ligge på samme plan som forbundets ordinære tariffen for lignende arbeid i vedkommende kommune eller distrikt. Arbei-dernes medlemskap i organisasjonen ordnes gjennom Arbeids-mannsforbundet.»

Vi har en sak som må sees i forbindelse med dette og det er punkt 12 i dagsordenen — fagorganisasjonens arbeidsprogram — og som ligger i plan med det jeg allerede har berørt. Skal vi klare de oppgaver og krav som reises så må produksjonsappa-ratet utvides og forbedres. Sekretariatets innstilling når det gjelder dette punkt sier:

Kongressen godkjenner og understreker på ny de retningslinjer som representantskapet i juni i fjor vedtok.

Kongressen uttaler sin anerkjennelse av Regjeringens store innsats for gjenreisningen av landets næringsliv og for forsyningen med næringsmidler og bruksgjenstader. Vi konstaterer at det norske folk bedre enn i de fleste andre okkuperte land har løst de vansker som gjenreisningen etter krigen overalt byr på.

Fagorganisasjonen vil med all sin kraft gå inn for en fortsatt aktiv støtte av den politikk som Regjeringen fører. Idet en viser hen til de retningslinjer som er satt opp, vil kongressen særlig peke på følgende aktuelle spørsmål.

1. En energisk innsats for den videre modernisering av vårt næringsliv.
De planlagte bransjeutvalg settes ut i livet så snart som mulig for bl. a. å kunne innlede en industriell modernisering i landsomfattende målestokk.
2. Hurtig løsning av verksteds- og jernverkssaken, så de nye anlegg kan få gjøre sin innsats i gjenoppbyggingen.
3. Rask gjennomføring av de nye regler for ekspropriasjon av byggegrunn. Administrative reformer med sikte på en hurtig behandling av alle byggesaker i kommunene, eventuelt ved revisjon av bygningsloven.
4. Ved siden av boligbyggingen, industrireisningen og vår skipsflåtes fornyelse er det en nasjonal oppgave av den aller største betydning å sette hele vårt samfunns samlede evne inn på en rask og landsomfattende kraftutbygging med det formål å elektrifisere alle jernbaner, skaffe elektrisk kraft til alle distriktene, til reising av vår industri og til et alminnelig øket forbruk av elektrisk kraft til belysning, kokning og til oppvarming av leiligheter og lokaler.
5. Staten må gå inn for å stimulere fylker og kommuner til reising av de nødvendige vel utstyrte *yrkesskoler*, som nå trenges over hele landet.
6. Regjeringen må sammen med de demokratiske organer som bygges opp i næringslivet få fullmakt til å gripe inn overfor de næringsdrivende som vil sabotere den demokratiserings- og moderniseringsprosess og hele den gjenoppbygging som er et nødvendig vilkår for å nå fram til den produksjonsøkning som skal gi en høyere levestandard og sikre sosial og kulturell framgang.

Til slutt vil jeg for øvrig si at da jeg var inne på de forhandlinger som var ført, nevnte jeg intet om at arbeidsgiverne også hadde noen krav. De ville således ha fram spørsmålet om skofting og upresist frammøte til arbeide. Der ville de ha inn skjerpede bestemmelser. Nå har det vært skrevet meget om den sak, men det har ikke forelagt noe herom fra Arbeidsgiverforeningen til Landsorganisasjonen. Under forhandlingene ba vi arbeidsgiverne utarbeide en statistikk over skoft — idet vi var interessert i en produksjonsøkning. Vi har ikke fått en slik statistikk, men bare en statistikk over skoft mellom jul og nyttår og den var stor. Men det er jo vanlig slik. Men ellers har vi ikke fått noen statistikk fra Arbeidsgiverforeningen, og så lenge vi ikke har fått det kan vi ikke gjøre noe. For øvrig vil jeg si at den norske arbeiderklasse etter frigjøringa har vært bra, sammenlignet med andre land. Da har vi rett til å si at de norske arbeidere har vært et mønster. Vi har hatt litt krangel, vi har hatt noen streiker på grunn av landssvikere og vi hadde konflikten i Østfold angående de 12 øre. Men stort sett har det vært ro og de organiserte har fulgt organisasjonens vedtak. Det er ikke mange land hvor det har gått så lett. Jeg hadde ventet vanskeligheter på forskjellig vis, men når vi ikke fikk det så skyldes det de fagorganiserte arbeidere, og jeg vil nytte høve til å takke de fagorganiserte landet rundt gjennom kongressen.

Dirigenten: Valgkomiteen har møte straks.

Redaksjonskomiteens innstilling om Franco-Spania.

Gunnar Bråthen: Først gjelder det forslaget fra Claes. Dette foreslår vi oversendt sekretariatet.

Forslaget ble enstemmig oversendt sekretariatet.

Gunnar Bråthen: Når det gjelder kongressens uttalelse om Franco-Spania så er redaksjonskomiteen kommet fram til en enstemmig innstilling. Vi foreslår:

«Det rår dyp harme og bitterhet i hele den norske arbeiderklassen over at det fascistiske voldsstyret fortsetter i Spania. Krigen er ikke vunnet før også det spanske folket har fått friheten tilbake.

Kongressen vil uttale sin tilfredshet over at Stortinget og Regjeringen har gitt klart uttrykk for det norske folkets stilling til Franco-styret. Det er slått fast at vi ønsket en internasjonal aksjon så snart som mulig, og at vi vil ta vår fulle del i byrdene

og ansvaret ved en slik aksjon. Arbeidernes faglige Landsorganisasjon har på sin side lojalt oppfylt alle vedtak i Den faglige Internasjonale.

Imidlertid kan bare en samlet internasjonal aksjon ha noen avgjørende virkninger i Spania. Kongressen krever at Regjeringen gjør hva som står i dens makt for at en slik internasjonal aksjon kommer i stand så raskt som mulig. Den krever at Regjeringen stadig igjen gjør det klart hva som er det norske folkets syn på det fascistiske styret i Spania. En anmoder derfor om at den private kompensasjonshandel med Franco-Spania innskrenkes i den utstrekning dette kan skje uten å medføre alvorlige skader for gjenreisningen av landet og næringslivet.

Kongressen vil rette en alvorlig oppfordring til Den faglige Internasjonale om snarest å iverksette en internasjonal faglig aksjon overfor Franco-Spania, med sikte på å få slutt på Franco-regimet.

Isolerte aksjoner fører imidlertid ikke fram. Kongressen deler fullt ut de følelser som ligger bak de spontane aksjonene i norske havner. Men den må kreve av alle sine medlemmer og tilsluttede organisasjoner at de bøyer seg for de vedtak som blir fattet av organisasjonene og innstiller aksjonene inntil en samlet oppturen kommer i stand.

Kongressen hilser med glede Norsk Folkehjelps vedtak om å sette i gang en omfattende solidaritetskampanje til et kamp- og støttefond for de spanske republikanere. Arbeidernes faglige organisasjoner må yte full støtte til dette arbeidet og Landsorganisasjonen må gjenoppta forbindelsene med våre spanske broderorganisasjoner i Frankrike.»

Olaf Bjerke: Det er klart at alle på denne kongress må være enige om at det beste er å komme fram til en enstemmig innstilling. Redaksjonskomiteen kunne ha tatt med noe mer i mitt forslag, men vi bør vedta dette. Når det gjelder klippfisker må vi kunne avsette den til de mellom-européiske land, hvor det også er sultende mennesker. Vi kan ikke opprettholde handelsforbindelsen bare for sjøsaltets skyld.

Voting: Redaksjonskomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt. — Resultatet ble hilst med sterkt bifall.

Fortsatt behandling av Tariffspørsmål, faglig taktikk og Fagorganisasjonens arbeidsprogram.

Gunvald Hauge: Årsaken til at jeg tar ordet er at vi står oppe i tariffrevisjon for 20 000 av våre medlemmer, 18 000 i utenriks- og 2 000 i innenriks fart. Vi er selvsagt enig i Landsorganisasjonens innstilling. Men vi har det syn at sjøfolkene må stilles i en særstilling og få høve til å benytte den sjanse vi nå har til å bedre våre kår. Rederne har nå stor fortjeneste. Etter forrige krig fikk vi reduksjoner. Allerede i 1921 fikk vi en stor reduksjon i hyrene og det på tross av at rederne i denne tid bygget opp en stor handelsflåte. I 1939 hadde vi gjennomført en forholdsvis bra avtale og vi hadde kanskje den beste krigs-risiko-avtale i verden. Imidlertid kom det krav om å få disse med i oversensstemmelse med andre lands og det betød reduksjoner for oss. Omtrent halvparten av en matros hyre er krigsrisikotillegg og det vil rederne ha vekk. Vi mener at grunnhyrene i dag skal stabiliseres med de nødvendige tillegg. Våre svenske og danske broderorganisasjoner er ferdige med tariffrevisjonen og lønnsmessig ligger de bedre an enn oss. Videre har vi reist kravet om arbeidstiden. Alle sjøfolk som arbeider i skip under 4 000 tonn d.vekt har fremdeles 84 timers arbeidsuke. Vi har reist kravet om at også disse må ned i arbeidstid. I Finland og Sverige har de fått nedsatt arbeidstiden i skip ned til 1 300 tonn. Rederne vil også i dette som i andre spørsmål avvente Seattle-konferansen. Sjøfolkene vil ikke være med på å sprengte den priskontroll en har i dag. Men de frakter som nå betales er slik at det er en gunstig tid for sjøfolkene til å få sine lønns- og arbeidsforhold bedret. Når det gjelder sjøfolkene i kystfarten så er det ugunstigere, og her ligger de 30 prosent under hyrene i utenriksfarten. Lokaltrafikken har ofte ikke bærekraft til bedring av forholdene. Ofte har den subsidier og her må Staten tre til. Jeg fastslår at æresgjelden til sjøfolkene ikke er innfridd. Vi har et internasjonalt charter som stiller de minimumskrav som må stilles. Jeg vil foreslå: «Fagkongressen tiltrer de minimumskrav sjøfolkene har stillet i «The International Seafarers Charter» og Norsk Sjømannsforbunds arbeidsprogram «Trygge kår for sjømannen». De fagorganiserte arbeidere i Norge understreker at sjøfolkenes lønns- og arbeidsvilkår skal bringes på høyde med industriarbeidernes og at 8-timers dagen gjennomføres i alle

skip. Fagkongressen slår fast at samfunnet må innfri æresgjelden til sjøfolkene og vil med hele sin tyngde medvirke til at så skjer.»

Emil Nyhus: I støperiene har vi reist krav om 40 timers arbeidsuke og 3 ukers ferie. Silikosen er sterkt utbredt i støperiene og vi mener det må gripes inn og gjøres noe effektivt her. På side 14 i dr. Arne Bruusgaards lille skrift om kamp mot yrkessykdommene, er det inntatt en bransjeoppgave over anmeldte tilfelle av silikose. Formere, støperiarbeidere, slipere, pussere og sandblåsere står her med det høyeste tall. Til januar i år var det påvist 465 silikosetilfelle. Det er en ganske stor prosent av de beskjeftigede og enda er ikke alle undersøkt. Vi mener derfor at vi for disse grupper må få en lettelse i arbeidstiden. Arbeidsgiverne har hittil sagt nei. Etter et langt arbeid med disse saker har vi fått bestemmelser som vil lette noe på våre forhold, men hvordan vi enn gjør det så vil det ikke være mulig å komme vekk fra faren for silikosen. Selv om en får andre arbeidsmetoder, så vil det ta tid. Vi har neppe noen mulighet for å nå fram til en mindre arbeidstid i år og en arbeidsstans vil vi ikke gå under de nåværende forhold, men vi mener at vi for støperiene må få beskyttelse for disse arbeidere.

Karsten Torkildsen: En har en bestemt følelse av at når en ser på de krav som reises fra fagforeningene om forandringer i någjeldende overenskomster, så synes en å ha glemt at landet har vært i 5 års krig, at materiellet er nedslitt, markedene er tapt på mange områder og må gjenvinnes, landets økonomiske stilling er vanskelig osv. Jeg henviser i så måte til Statsministerens og Finansministerens innledningsforedrag i denne sak. Jeg tror det er riktig å si fra først som sist, at å stille i utsikt noe større generelt tillegg i tariffene 1946 er uklokt. Jeg har alltid vært en motstander av store krav og små resultater. Vi må ikke glemme hva jeg allerede har nevnt, at hvis vi stiller kravene for store nå, sinker vi gjenreisningen, og det som det først er om å gjøre er å få produksjonen opp, holde produksjonslivet i sving, for senere å nyte godt av den avkastning som dette bringer.

Jeg har reservert meg for de generelle krav som er stillet, på bakgrunn av at jeg mener at i første rekke må de lave lønninger nå komme opp på et anstendig nivå, således at disse også kan bli forsvarlige, og det er min oppfatning at lønnsnivået har vært for sterkt varierende innenfor de forskjellige tariffområder. Likeledes må det binges en forandring i ferispørsmålet

i 1946 og årene framover, således at de som skal ha ferie må få følelsen av at de kan nyte sin ferie, og ikke som nå at de kommer i økonomiske vanskeligheter når de kommer tilbake fra sine ferier. Jeg tror dette er en oppfatning som deles av den største del av de fagorganiserte arbeidere, og at en i første rekke må hjelpe de lavest lønnede og få en forbedret feriegodtgjørelse. Er det da noe tilbake er en selvsagt også interessert i å få et generelt tillegg, men en er ikke interessert i å sprengte stabiliseringslinjen når det gjelder prisene og valutaen som en slo inn på i 1945. Jeg tror det var en riktig linje, og jeg tror at forholdene også har bestyrket oss i at dette var tilfelle. Selvsagt må arbeiderne ikke da gå foran og sprengte prisrammen, like så litt som andre grupper, f. eks. jordbruksnæringen, må gis anledning til å få sine krav tilgodesett og dette igjen bevirke forhøyede priser, således at prisrammen sprenges. På denne bakgrunn mener jeg at hele lønnspolitikken må sees, men selvsagt må arbeiderne forlange at vårt priskontrollapparat arbeider så effektivt at ikke de enkelte bedrifter gis anledning til å profitere på gjenreisningen. Det kunne være spørsmål om den nå fastsatte 5 prosents grense for utbytte ytterligere burde nedsettes.

Møtet hevet.

FORMIDDAGSMØTET MANDAG DEN 13. MAI

Dirigenter: *Rosenløv — Bjerke.*

Møtet ble satt presis klokken 9.

Protokollen fra gårsdagens ettermiddagsmøte referertes og godkjentes uten bemerkninger.

Fortsatt: Tariffspørsmål og den faglige taktikk og Fagorganisasjonens arbeidsprogram.

Arne Østengen: Vi hadde tidligere hvert år før tariffrevisjonen en gjøk som gol om inflasjon. Det var Rygh. Vi har imidlertid fått Regjeringens opplegg og den ramme må ikke sprenges. Det er vi alle enige om. Men hvilke muligheter har vi innenfor denne ramme? Jeg mener det er mulig å heve lønningene noe uten å øke prisene. Videre har vi selve produksjonen. Vi trenger mer arbeidskraft. Hvordan ser det så ut rundt omkring oss? Vi har 14 000 forsikringsagenter og 2 000

funksjonærer. Det er ofte bistillinger, men også ofte faste plasser, med stadig arbeid. Vi har 5 000 på yrkesskoler. Vi har 20 000 på handelsskoler. Så har vi reklamebransjen og andre. Det er såkalt uproduktivt arbeid. Reklamen er ikke så betydningsfull. Vi er ikke interessert i reklamen, det er konkurransen som fører til det. Vi mangler arbeidskraft i landbruket. Hvorfor ikke overføre disse som driver med uproduktivt arbeid i dag? Vi må få et kontrollerende organ overfor disse uproduktive krefter i næringslivet. Vi må få satt avansen på handelen ned, så det ikke blir så mange krefter i omsetningen. Men at de i steden kommer det produktive arbeid til gode. Jeg tror Landsorganisasjonen med trygghet kan fremme kravene. Vi ser at andre befolkningslag ikke er så redde for å sprengte rammen. Vi har røntgenspesialister som tjener 70—100 000 kroner pr. år. Før krigen var tømmerprisen 15—16 kroner, i dag er den 30 kroner. Så var det arbeidernes krav om 30 øre. Jo, hvis arbeidsgiverne fikk 75 øre så var det i orden. Men likevel så vi at arbeidsgiverne saboterte det. Jeg tror det er mye som kan settes ned når det gjelder administrasjonsutgiftene. Det er viktige spørsmål som en nå må ta opp til overveielse. Vi må regulere den merkantile utdanning, således at vi bare får det antall som er absolutt nødvendig for omsetningen i samfunnet. Vi må få en omlegning av samfunnet slik at vi virkelig får kontrollen.

Jens Nilsen, Hans Karlsen, Johan Rekve, Bj. Elander, Hil-dur Evensen og Thor Hinna foreslo: Med henvisning til kongressens uttalelse om Franco-Spania hvor en hilser med glede vedtaket fra Norsk Folkehjelp om å sette igang en landsomfattende solidaritetskampanje til et kamp- og støttefond for de spanske republikanere, beslutter kongressen at hver representant yter kr. 10.00. Beløpet samles inn under kongressen og in-betales under et til Norsk Folkehjelp av L.O.

Odd Solfjeld foreslo: Punkt 1. «Kongressen gir sin tilslutning til kravet om 3 ukers ferie med full kompensasjon settes fram ved tariff-forhandlingene i år.» Punkt 2. «Landsorganisasjonen setter fram krav om lovfestet 3 ukers ferie for alle lønns-mottakere fra neste år.»

Karl Bottenvann: Dette punkt er et av de viktigste på kongressens dagsorden. Det gjelder selve levestandarden for landets arbeiderklasse. Spørsmålet er om en skal fortsette på den linje at arbeiderne skal bære alle byrdene og om deres lønninger skal stå stille. Vi vet at vi fikk ikke det dyrtidstillegg vi

hadde krav på. Vi fikk $\frac{3}{4}$ kompensasjon. Og de tok fra oss de 12 øre. Jeg forsto Landsorganisasjonens formann slik at lønningene må anses å være redusert med 12 øre. Hvorfor bøyde sekretariatet seg for det den gang? Var det under tvang av tyskerne. Det er sagt at det var de norske arbeidsgivere som gikk inn for dette og uten tvang fra tyskernes side. Arbeidsgiverne går også nå inn for å holde lønningene nede. Etter arbeidsgivernes statistikk som formannen uttalte, så hadde vi nærmest fått full kompensasjon. Jeg forstår ikke det og neppe noen andre heller. Nå er det opptatt statistikk rundt omkring i mange husholdninger og da vil en virkelig få se hvordan forholdet er. Forholdet mellom varepriser og lønninger er slik at når varene kommer, varer som vi over alt trenger så sårt, så har vi ikke penger til å få disse ting. Kravet om lønnsforhøyelse må være ufravikelig. Når det gjelder ferien så forbauser det meg at sekretariatet ikke har gått inn for forlengelse, et krav som arbeiderne har reist. Det er bra med feriegodtgjørelse, men en har krav på lengere ferie, spesielt i sunnhetsskadelige bedrifter. Kan vi ikke få ferien forlenget, så bør vi benytte den politiske makt og kravet må da stilles til Staten.

Edu. Stenklev: Gjennom pressen har vi i år og i forrige år hørt mye om eksportindustrien. Kongressen skal ta hensyn til alle Landsorganisasjonens medlemmer. Når det gjelder papirindustrien så eksporterte vi under normale forhold 90 prosent. Ved full drift er i alt 15 000 arbeidere beskjeftiget i denne industri, derav 1100 kvinner. Hvorfor er forholdene slik at lønningene der ligger så dårlig? Det er iallfall ikke fordi at vi står dårligere organisert enn andre arbeidere. Det er konkurransen på markedet. Det er delvis sant at vi har Sverige, Finland og Kanada og andre land å konkurrere med. Men rasjonaliseringen av den norske papirindustri har ikke vært riktig. Ser vi på avkastningen i pengemidler så har de tjent gode penger når det virkelig er noe å gjøre. Men vi har drakampen mellom skogeierne og papirfabrikkene. Vi har tatt opp spørsmålet om å fastsette en pris på tømmeret og en kommisjon er nedsatt for å behandle det spørsmål. I dag tjener papirfabrikkene meget bra. 250 kbm. tømmer skaffer en valuta av 250 kroner. Brofors var inne på at enkelte industrier hadde fått ekstratillegg. Hvordan? De som hadde under kr. 1.30 fikk kr. 1.30. Det betydde $2\frac{1}{2}$ øre. Det er ikke noe å få kjøpt med. Vi skal ha 47 øre pr. time for å komme opp på gjennomsnittslønnen som de andre arbeidere.

Landbruket forbedret sin status under krigen og de har fått støtte ellers og enda foreslår departementet 72 millioner kroner i støtte. En må nå ta seg av de fattigste blant arbeiderne.

Johan Johnsen: Når jeg forlangte ordet så er det som følge av et fellesmøte av de tre jernforeninger: Platearbeiderne i Oslo, Nydalens Jern og Metall og Oslo Klinker- og Dikkerforening, som representerer 3 000 medlemmer. Der ble det vedtatt et forslag til kongressen sålydende: «Fellesmøte av Platearbeidernes Forening, Oslo, Nydalens Jern- og Metallarbeiderforening, Oslo Klinker- og Dikkerforening den 7. april 1946 må forlange at det på den forestående fagkongress knesettes prinsippet om 3 ukers ferie for arbeiderne. Likeså at vi får betalt for de lovbestemte helligdager og fridager.» Landsorganisasjonens formann var også til stede der, som medlem og forslaget ble enstemmig vedtatt. Jeg opptar det her. Når vi taler om ferie og feriegodtgjørelse så er det et av de mest brennende spørsmål i arbeiderklassen. Den feriegodtgjørelse vi nå har hatt greier en ikke ferien med. Når en kommer tilbake fra ferien, så er en fattig. Kravet om 3 ukers ferie er et så sterkt og rimelig krav at her må det settes noe effektivt inn for å gjøre noe. Det var i så måte gledelig å høre formannen si at feriekomiteen vår er i arbeid og vi håper at den er ferdig til neste år, så vi da får 3 uker. Når det gjelder 12 øres tillegget, så protesterte jernarbeiderne tidlig mot dette. De 12 øre skapte uro på alle arbeidsplasser. Etter Nordahls redegjørelse så kan ikke L.O. gjøre noe. Jernarbeiderne har vært i Stortinget hos de 2 arbeiderpartier og de ga oss et håp om at hvis det var mulig så skulle de søke å få det til i en eller annen form. Men hittil har resultatet vært negativt. Denne kongress må ta en avgjørelse her. Hvis det er noen mulighet for å få kompensasjon, så skal kongressen foreta det nødvendige. Vi regnet ikke med å få det hele utbetalt med en gang, men i avdrag ettersom varene kom til landet, og slik at hjemmene kan få noe av de ting de så hardt trenger. Når saken ligger an som den gjør, så burde sekretariatet sagt tydelig fra med en gang, og ikke gått til Arbeidsretten. Jeg vil understreke det Torkildsen sa i går kveld. Vi har en del grupper som ligger lavt. Jeg er enig i at vi står stille for de høystlønnede for å få de lavestlønnede opp.

P. Ødegård foreslo: «Kongressen forutsetter at nemnda får en slik sammensetning at den sikrer en forhøyelse av de lavere

lønninger opp til kr. 1.71 pr. time. For unge arbeidere forhøyes lønningene forholdsvis tilsvarende. »

Olaf Bjerke foreslo:

- «1. Kongressen vil uttale som sin oppfatning at de fagorganiserte arbeideres krav om full kompensasjon er fullt berettiget, sett hen til den harde økonomiske påkjenningen de har hatt under hele krigen.
2. På tross av de økonomiske vansker landet er kommet opp i i krigsårene, er det ingen tvil om at de aller fleste arbeidsgivere kan gi et betraktelig lønnstillegg — uten derfor å gå til alminnelig prisforhøyelse på produksjonsvarene. Skulle arbeidsgiverne fremdeles opprettholde det standpunkt at de økonomiske forhold i landet er sådanne at full lønnskompensasjon ikke kan gis under nåværende tariffrevisjon, må arbeiderne og deres organisasjoner skaffes sikkerhet for at dette er tilfelle ved at samfunnet (Staten) skaffer seg den absolutt nødvendige kontroll over hele næringslivet og finansvesenet.
3. Skulle det etter foranstående ikke kunne gis full lønnskompensasjon, må i alle fall de lavest lønnede grupper, f. eks. i papirindustrien, tekstilindustrien og store grupper innenfor andre yrker og de lavest lønnede grupper innenfor Statens og de kommunale bedrifter, gis et betraktelig lønnstillegg, slik at arbeiderne og tjenestemennene innenfor disse industrier og bedrifter kommer opp på den samme levestandard som de øvrige arbeidere innenfor industrien her i landet.
4. Feriegodtgjørelsen må økes betraktelig, således at arbeiderne kan utnytte ferien fullt ut og ha følelsen av å ha ferie. Som det nå er, må arbeiderne først og fremst tenke på økonomien når de skal tilrettelegge sin ferie og dens utnyttelse. Allerede i år må det stilles krav om forlengelse av ferien til 3 uker i sunnhetsskadelige bedrifter. Fagkongressen henstiller til Regjeringen om å oppta og gjennomføre ved lov 3 ukers ferie fra og med 1947.
5. Kongressen tar til etterretning de forslag som foreligger i spørsmålet om nedsettelse av arbeidstiden, og at denne reguleres nedover i samsvar med høynelsen av produksjonen. Det er i første rekke — allerede straks — nødvendig å senke arbeidstiden for ungdom og arbeidere i sunnhetsskadelige

bedrifter og yrker, bl. a. også innenfor sikkerhetstjenesten ved Statens og de kommunale bedrifter.

6. Kongressen beslutter at Arbeidernes faglige Landsorganisasjon i samråd med de to arbeiderpartier fremmer forslag til regjering og storting om at kvinnes lønns- og arbeidsvilkår sikres gjennom lovgivning på en slik måte at likelønnsprinsippet — lik lønn for likt arbeid — gjennomføres. Loven må også inneholde bestemmelser om at hushjelpene kommer inn under normal-arbeidstiden 8 timer pr. dag 48 timer pr. uke.)

Olaf Bjerke: Det gikk tydelig fram av innleggene til Gerhardsen og Brofoss at en ikke kunne gjøre regning på et generelt lønnstillegg. De sa videre at produksjonen måtte opp og at den måtte gi grunnlaget for en høyere levestandard. Det er vi enig i, men kan vi kreve av arbeiderne at de skal øke produksjonen, når de ikke har en lønn så de kan klare det? Vi har grupper som ligger så lavt at de absolutt ikke klarer det. De må allerede straks ha et tillegg, så de kommer opp til de øvrige arbeidere. Hvordan er stillingen i dag? Vi vet at det er tusener av husmødre som ikke har hatt råd til å kjøpe sine rasjoner av kjøtthermetik, appelsiner og sjokolade. Snakk med husmødrene. Her må det gjøres noe. Det må være en grense for hva vi krever av arbeiderne, når de ikke har en lønn som de klarer seg med. I sekretariatet var vi enig om et krav på 15 øre for mannlige og kvinnelige arbeidere. Men jeg tok den reservasjon at de lavere grupper måtte få noe mer og hvis vi ikke fikk de 15 øre for alle, så måtte disse grupper iallfall få det. De 12 øre har skapt megen uro. En skal ta hensyn til arbeidernes stilling under krigen. Arbeiderne ofret etter forrige verdenskrig og skal ofre nå. Men det er en annen klasse som i første rekke skal ofre og det er dem som har tjent på krigen. Ta skattesnyterne. Vi vet at arbeiderne blir trukket nøyaktig for hva de tjener. Vi har grupper som ikke betaler etter det de tjener. Det er her Staten må gjøre noe og disse grupper må først og fremst ta byrdene. Forutsetningen må være lovfestet 3 ukers ferie fra neste år. Under den forutsetning har jeg vært med på at ferien ikke blir lenger i år, men at det blir større feriegodtgjørelse. Det siste punkt i mitt forslag vil jeg særlig henlede oppmerksomheten på. Hvis vi ser på kvinnes stilling i dag i ervervslivet, så er den helt urettferdig. Vi ser det i tobakkindustrien og i skotøyindustrien,

i tekstil- og i konfeksjonen, hvor de utfører arbeidet like godt som sine mannlige arbeidskamerater.

P. H. Vestad: En kan konstatere at arbeidet går ut på en utjevning. Når jeg har forlangt ordet er det for å gi kongressen litt rede på landbrukets arbeidere. Det betyr ganske vesentlig også for industriarbeiderne. Hva skogsarbeiderne angår er det ved antisiperte forhandlinger lykkes å komme fram til ganske vesentlige forbedringer. Men landarbeiderne står i en annen stilling. 9. april 1940 var landarbeiderne i åpen konflikt. Vi avbrøt den selvsagt da slik som begivenhetene utviklet seg i de dager. Den 8. juni 1940 fikk vi en overenskomst som ga en arbeider over 21 år kr. 5.00 pr. dag om vinteren og kr. 5.25 pr. dag om sommeren. Til 8. mai 1945 arbeidet landarbeideren for noe over 5 kroner dagen. Vi fikk den provisoriske anordning, som unntok landarbeiderne og skogsarbeiderne fra de 30 øres tillegg. Vi mente at vi ikke kunne nøye oss med 30 øre, derfor ble vi holdt utenfor. Det lyktes oss ved forhandlinger å komme noe lenger, slik at lønningene ble hevet fra 5 til 8 kroner pr. dag. Ved de senere forhandlinger og ved lønnsnemnda ble det hevet til 11 kroner og jeg takker her våre medlemmer av lønnsnemnda, Bråthen og Skramstad. Det skyldes ikke minst disses arbeid. Selv om våre lønninger fremdeles ligger i underkant av lønninger ellers, så var tilfredsheten med det vi nådde stor. Men når det gjelder arbeidstiden så har landarbeiderne fremdeles 55 timer om sommeren og 48 timer om vinteren. Ferien er likeledes ikke slik som andre har den. Det er *ferien* og *fritid* som landarbeiderne nå må få rettet på og forbedret. Er det så at jordbruket er modernæringen som vi så ofte taler om, så må også disse arbeidere komme opp på høyde med andre arbeidere når det gjelder lønns- og arbeidsforhold. Vi har vært i forhandlinger med landbrukets arbeidsgivere og de hevdet at det var ikke mulig å gå til nedsettelse av arbeidstiden eller å gi større ferie. De måtte først se hva landbruket fikk i priser. Jeg tror det er riktig at lønningene i jordbruket ligger like i kanten av hva landbruket har råd til å betale. Pr. 1940/41 til 1945 innbetalte jordbrukerne til Lånekassen for jordbruk kr. 10.5 millioner. Innbetaling på konverteringslån kr. 5.2 millioner. Småbruk og boligbanken kr. 85.6 millioner. Gjennomsnitt pr. år kr. 17.1 million. Det tilsvarende tall for året 1939/40 kr. 7.4 millioner. Forannevnte tall gjelder både innfrielse, ordinære og ekstraordinære avdrag på lån. I hypotekbanken innbetaltes ekstraordi-

nært i femårsperioden 85.3 millioner med en gjennomsnitt pr. år av 17 millioner kroner. Til sammenligning kan nevnet at i 1939 var innbetalingen ca. kr. 4.5 millioner. Disse tall er ikke bestridt. Det er offisielle tall fra bankene. Det er tall som beviser at landbruket ikke er så dårlig som arbeidsgiverne gir det utseende av. Men vi plikter å ta hensyn til nedslitning av maskiner etc. For øvrig er det kanskje beretiget hvis vi skal få nedsettelse av arbeidstiden og lengere ferie at landbruket får kompensasjoner. Hvis det er riktig så må også industriarbeiderne være parat til å ta det løft. Stillngen i landbruket i dag er prekær, særlig når det gjelder røktere. Det reiser entreprenører rundt i landet og verver folk og lover dem 4 kroner pr. time, hvis de vil forlate jordbruket og gå med. Bare i Hadeland ble det således vervet 100 stykker til Finnmark. Jeg vil framlegge følgende forslag: «Kongressen konstaterer at landbrukets arbeidere hverken hva boligforhold, arbeidstid, ferie eller fritid angår tilnærmedesvis er nådd opp på siden av sine organiserte kamerater i industrien. Under henvisning til og i erkjennelse av hvilken avgjørende betydning landbruksproduksjonen har for landets forsyning av levnetsmidler, uttaler kongressen at landbruket bør sikres slike eksistensvilkår at kapasiteten kan utnyttes fullt ut og flukten fra landsbygda opphøre. Kongressen uttaler videre at det bør sørges for ved en utvidet mekanisering og rasjonalisering av selve arbeidsprosessen å gjøre denne mere tidsmessig og besparende av menneskelig arbeidskraft. Det må videre fra myndighetenes side føres innseende med at en eventuell oppregulering av produksjonsprisene kommer den arbeidende befolkning i jordbruket til gode.» undertegnet av: P. H. Vestad, Gunnar Teigen, Aksel Ludvigsen, Trygve Aasheim, Einar Furunes, Arne Veen, Karsten Haug, Martin Haugen og H. Mosbæk.

Chr. Henriksen: Det er enighet om å holde et fast prisnivå og det er ikke dårlig bare det. Da bør en erindre forholdene etter forrige verdenskrig. Da stoppet bedriftene og en fikk arbeidsledighet. Arbeidsgiverne brydde seg ikke om det, det var stat og kommunene som måtte tre støttende til. Vi merket det ikke minst i gruveindustrien. De bare lukket og arbeiderne måtte gå til stat og kommune for å få hjelp. Vi fikk kriseavtaler hvor lønningene som allerede på forhånd var små redusertes med 50—60 prosent og mere. Det var ikke bare gruvearbeiderne som ble ledige, men også andre, ja, faktisk hele folket. Derfor skal vi i dag slutte opp om Regjeringen og ha tillit og tiltro til

at den vil føre innseende med den annen part. Vi kan prise oss lykkelig over at vi står i den stilling vi gjør i dag. Det er sagt at vi bør fastholde kravet om 3 ukers ferie. Det er selvsagt et rimelig krav, men vi vet at store grupper har så liten feriegodtgjørelse at de ikke får utnyttet den ferie en nå har. Men en har ikke gått fra kravet når det gjelder de sunnhetsskadelige bedrifter og vi står sterkt i det når det gjelder f. eks. bergverksindustrien og da særlig for de arbeidere som arbeider under dagen. Ingen industri som bergverksindustrien har vært slik investert med utenlandsk kapital. Det så nærmest ut til at den industri var avhengig av krig. I dag ser vi at de ligger nede og flere må søke statsstøtte som Sulitjelma for å holde driften i gang. Vi kan ikke som hittil la spekulasjonen lenger få drive i denne industri, men at den drives til gagn for dem som arbeider i industrien og ut fra landets hensyn. Regjeringen er oppmerksom på disse forhold og vi har fått et bergverksråd som nærmere skal undersøke den sak og se hvilke gruver som det er formålstjenlig å drive.

Harald Fjeldstad: Dette spørsmål er kanskje det viktigste på kongressen. En må herunder også kunne komme inn på andre spørsmål. Jeg har sett på sekretariatets forslag, punkt 6, i det hvite hefte. Det er en svakhet ved det. Det bør også tilføyes den økonomiske makt. Den er kanskje den mest avgjørende faktor. Når det ikke er kommet med så må det ha en årsak og det må være at en skiller mellom politikk og økonomi. Vi hørte under en tidligere debatt her at Administrasjonsrådet ikke skulle befatte seg med politikk, men vi så at det tok vekk de 12 øre. Det går ikke an å skille politikk og økonomi. For å ta et riktig standpunkt må vi være oppmerksom på de bestemmende faktorer. Produksjonen er avgjørende for at det ikke blir prisforhøyelse. Men det er ikke bare det som er det avgjørende. En taler nevnte en hel del uproduktive krefter i arbeidslivet. Det var en side av saken. Men det er en mangel til i sekretariatets forslag. Det foreligger intet om kooperasjonen. Skal vi overflødiggjøre de mange unødige mellomledd, så er kooperasjonen en avgjørende faktor. Jeg la merke til Juells uttalelse. Det hjelper lite at arbeiderne får lønnsforbedringer. Det gjelder om hva de kan få for pengene. Den avanse grossistene har er sikkert ikke så ganske ubetydelig. Så er det en ting til. Det er foretatt registrering av alle formuer i landet. Skulle det ikke der være reserver som kunne muliggjøre lønnsforbedringer?

Alle som var med på landssvik under krigen bør være med på å betale. De økonomiske profitører bør vi i første rekke ta fatt i. Så vil jeg nevne sabotasjen som drives. Hvis vi ikke klarer å stanse sabotasjen, så klarer vi aldri oppgaven. Jeg vil minne dere om det som foregikk i Sovjet-Samveldet. Der var det også sabotasje. Vi står i samme forhold her i landet. Vi ser landbruksarbeidernes og skogsarbeidernes stilling. Når vi vet at skogeierne har sabotert, så vet vi hva det betyr for vår levestandard. Det tales om at det er en drakamp mellom papirindustrien og skogeierne. Det er arbeiderne det går ut over. Jeg tilhører en arbeidsplass som er Statens. Under krigen var det 1500 arbeidere. Det var klart at etter krigen ville mange av disse bli overflødige. Men de er ikke blitt overført til annet arbeid. Vi har en avdeling for snekkeri, hvor dører og vinduer kunne lages. Det ble foreslått for departementet at vi skulle lage disse produkter for gjenreisningen, men vi har ennå intet hørt. Også i departementene sitter det kanskje folk som saboterer.

Hans Haraldseth foreslo: Sekretariatets forslag siste avsnitt forandres til: «Fagorganisasjonen krever derfor en hurtig utbygging av Prisdirektoratet. Representanter fra arbeidsplassene må tas inn i de forskjellige kontrollorganer. Det er av den største betydning for gjenreisningen at en effektiv priskontroll gjennomføres.».

Henriette Danielsen: Jeg skal ikke gå i detaljer. I denne forsamling er vi innstilt på å se helt nøkternt på spørsmålene ut fra den politiske stilling og landets gjenreisning. Men vi må også vurdere hvordan arbeiderne ser på saken. Arbeiderne venter seg kompensasjon for dyrtiden og 3 ukers ferie. Men vi er nødt til å se på hva som kan gjennomføres. Arbeidsgiverne vil selvsagt gjøre bare det som passer dem. Det har en fått en føling av allerede ved de forhandlinger som er ført. Hva må vi rent nøkternt kunne forlange? Det må være mulig etter alt det en har sett, at de lavestlønnede får oppregulert sine lønninger. Det er jo også Landsorganisasjonens linje og jeg vil henvisse til dette i Bjerkes forslag. Imidlertid vet vi at alle arbeidere venter seg noe. Jeg tilhører den grafiske industri som en regner har gode lønninger. Men vi har hjelpearbeidere og kvinner som ligger meget lavt. Jeg skal ikke hefte meg i detaljer. Så har vi ferien. Det vil være riktig om en tar seg til rette der, slik som arbeiderne er stemt for når det gjelder 3 ukers ferie. Slik som det

nå er blir det ikke ferie for familien. Allerede ved denne forhandling må feriekrevet løses for dem som trenger det mest. Og det tredje må være likt dyrtidstillegg for alle, unge eller gamle, menn eller kvinner. La oss ikke der få den skuffelse vi fikk under de første tillegg. Skal en få arbeiderne til å se på disse spørsmål i forbindelse med gjenoppbyggingen, så må arbeiderne få garantier for at en får en ganske annen kontroll over næringslivet, så ikke arbeiderne blir de som alene skal bære byrdene. Jeg vil henvisse til punkt 6 i Bjerkes forslag om å få lovfestet lik lønn for likt arbeid. Jeg vil samtidig henvisse til forslaget fra L.O.s kvinnenemnd. Det gjelder ikke bare spørsmålet om lik lønn for likt arbeid, det er mere enn det. Det er framkommet mange forslag om kontroll. Det er også framkommet et fra vårt forbund og jeg vil oppta det. Jeg kan ikke nå komme inn på det. For øvrig vil vår formann tale om det. La oss få en virkelig kontroll av hele næringslivet og bedriftslivet, så vi til enhver tid kan følge utviklingen.

Edvard Støland foreslo: L.O.s kongress fatter vedtak om å henstille til landets Storting og Regjering å vedta lov som forbyr arbeidsgiverne å drive det nå meget utbredte ekstra-arbeidssystem ved sine bedrifter.

Loven bør fattes slik, at alle arbeidere som har vært ansatt ved en bedrift over et tidsrom av 3 måneder, skal ha like rettigheter.

Harald Fjeldstad foreslo: I erkjennelse av at gjenreisningen av de krigsherjede byer og distrikter utgjør en meget viktig del av de faktiske økonomiske forhold i vårt land i dag, er det kongressens oppfatning at det må vedtas en spesiell lov for gjenreisningen. Kongressen henstiller til Regjeringen og Stortinget å treffe øyeblikkelige tiltak for å slå ned all sabotasje mot gjenreisningsarbeidet.

Hans Bjerkholdt: Det er ingen delte meninger om at en må ha en øket produksjon for å bedre levevilkårene. Og i diskusjonen ute i fagforeningene er arbeiderne enig i det, men de knytter det forbehold til at de må ha følelsen av at en lever i et samfunn som gradvis utvikler seg til et sosialistisk samfunn. De vil ha en rettferdig andel av produksjonsøkningen. Ved siden av fagorganisasjonen har vi nå en sosialistisk regjering og et sosialistisk Storting. Vi har makten og må bruke den, slik som venstre sa det og gjorde det. Gjør vi det så vil arbeiderne sikkert gå inn for en øket produksjon og dermed heve nasjo-

nalverdien. Det er en del minimumskrav som må gjennomføres ved denne tariffrevisjon. Det er mange forslag i dagorden for kongressen, men vi kan ikke slå oss til tåls med det. Vi må få lagt det slik an at vi virkelig får en utvikling. Vi må få vekk de krefter som vil bremse for utviklingen. Byråkraterne og sabotørerne må vekk. Jeg vil oppta forslaget fra Østfold faglige Samorganisasjon, inntatt på side 71 i dagsorden. Fagorganisasjonen ser det som sin viktigste oppgave å delta aktivt og med alle krefter for å fremme et hurtig og planmessig gjenreisnings og oppbyggingsarbeide. Statsapparatet må renses for de reaksjonæres innflytelse og erstattes med representanter for det arbeidende folk som er positivt innstilt for oppgavene. Jeg vil videre foreslå: Kongressen henstiller til Regjering og Storting snarest å nedsette en nasjonaliseringskommisjon, med sterk representasjon fra fagorganisasjonen, for å forberede nasjonaliseringen av nøkkelindustrien som ledd i næringslivets demokratisering.

Disse spørsmål må løses hvis vi ikke skal få et tilbakeslag. Vi har slått fast at det er mulig å nå fram til sosialismen ad fredelig vei.

Øistein Marthinsen og Birger Arnesen, Norsk Bokbinder- og Kartonnasjearbeiderforbundet fremmet for kongressen nedennevnte forslag som ble innsendt til Landsorganisasjonens sekretariat 29. april 1946:

Under henvisning til innkomne forslag under punkt 10 angående kontroll over næringslivet og nasjonalisering av bedrifter, vil vi peke på at et system må skapes som gir anledning til den ønskelige kontroll, hvorfor vi i tilslutning til de innkomne forslag bl. a. fra Oslo Sporveisbetjenings Forening oversender nedennevnte forberedende sosialiseringsforslag med motiver, som vi håper blir framlagt på kongressen:

Med henblikk på å nå fram til en sosialistisk samfunnshusholdning pålegger fagkongressen hvert enkelt forbundsstyre innen årets utgang å utrede og innsende til Landsorganisasjonen en sosialiseringsplan med oversikt over hvilke fordeler sosialiseringen av de fag og industrier som det enkelte forbund omfatter vil gi samfunnet og arbeiderne i motsetning til det kapitalistiske produksjonssystem.

Når disse utredninger foreligger samordner sekretariaet stoffet og på grunnlag av dette gir den struktur som menes et sosialistisk Norge vil få.

Det blir ennvidere sekretariatets, forbundsstyrenes og fagforeningenes oppgaver og aktualisere stoffet for Landsorganisasjonens medlemmer, samt sørge for at sosialistiske opplysnings- og propagandakomiteer dannes i de forskjellige fagforeninger og på de enkelte arbeidsplasser, hvis formål i første rekke er å lære å forstå sosialismens nødvendighet og den omformning som må finne sted for å bygge opp det sosialistiske produksjonssystem.

De produksjonsstimulerende, kontrollerende og administrerende oppgaver og funksjoner organisasjonene og bedriftsrådene i sammen med representanter fra samfunnets produksjonsråd vil få, må belyses, samtidig som arbeiderne må gjøres kjent med hvilken innsats det kreves av den enkelte for at sosialiseringen skal lykkes til størst mulig fordel for samfunnet og det arbeidende folk.

Landsorganisasjonens sekretariat sørger snarest for at lovforslag til storting og regjering fremmes om at regjeringen får fullmakt til å treffe beslutning om sosialisering av bedrifter og bransjer når regjeringen og flertallet av arbeiderne i en bransje mener at dette vil være til fordel for samfunnet.

Motiver.

At det kapitalistiske produksjonssystem er av natur et krise- og krigsskapende system har alle, gjennom de kriser og kriger som systemet gjennom tidene har gitt, fått føle.

Arbeidernes faglige og politiske organisasjoner er skapt for å være vårt instrument til å fjerne fattigdom og nød, og for å bygge opp det system som gir den økonomiske frigjøring med velstand til alle.

Systemet vi har valgt og som skal føre oss fram til dette mål, er det sosialistiske produksjonssystem med felles ansvar for felles velstand. Den økonomiske utvikling gir oss beskjed om at vi ikke lenger har råd til å unnvære dette system som skal avløse det kapitalistiske krise- og krigssystem.

Tiden ånder av sosialisme og alle villende krefter venter på sin oppgave for å være med å bryte det nye fram ved hjelp av den produksjonsmessige fellesfølelse som felles ansvar for felles velstand vil gi.

Organisasjonene må aktivisere sine medlemmer for sosialismen og fortelle dem veien og målet, og gi liv til brorskapsføl-

elsen ved å gi bildet av den sannhetens verden som sosialismen vil gi.

Vi vet at i et kapitalistisk samfunn betraktes ofte sannheten som en høyere form for enfoldighet, men i et sosialistisk samfunn vil sannhet i alle forhold være den solideste plattform for vitenskap og lykke. Vi mener at gjennomføringen av ovennevnte forslag er et nødvendig skritt som må tas for å levedegjøre ideen og for å stimulere trangen hos medlemmene til å være med å bygge opp det sosialistiske system.

Regjering og storting er allerede av folket i valg gitt fullmakt til å sosialisere produksjonsmidlene når dette finnes formålstjenlig. Sosialiseringen av produksjonsmidlene er jo bare en overføring i fra privateie til samfunnsforvaltning med samfunnseie. Midlene er derfor alltid til stede for at denne overføring kan finne sted, da de verdier som produksjonsmidlene representerer og de behov man med produksjonsmidlenes hjelp dekker gir kreditt og betalingsevne nok til erstatning til de private eiere. Folket i valg har valgt sosialismens vei. Storting og regjering må gi loven som gir regjeringen fullmakt til å gjennomføre produksjonsmidlenes sosialisering.

Det norske samfunn har ikke råd til å unnvære den produksjonsstimulans som den økonomiske samhörighet skaper når produksjonsmidlene gjennom samfunnet blir felles eie.

Spør arbeiderne om de vil sosialiseringen, og om de vil yte sitt beste til felles fordel med trygge og økonomiske kår til alle i henhold til samfunnets samlede produksjonsevne og mulighet? Med begeistring vil enhver tenkende arbeider si ja!

Man kan peke på kjensgjerninger om sosialiseringens framskriden i andre land i Europa. I Tsjekkoslovakia er hittil 70 prosent av industrien sosialisert. I det veldige russiske riket er sosialiseringen gjennomført fullt og helt.

Den stahet og det misbruk av fredslinjen som arbeidgiverveldet har vist under de pågående forhandlinger, understreker på det sterkeste at det kapitalistiske system «bare meg systemet» er moden for fall, hvorfor kravet om produksjonsmidlenes sosialisering er mer levende enn noensinne tidligere.

Øistein Marthinsen: Etter forrige verdenskrig sa direktør Dahl og de andre arbeidsgiverdirektører at verden skulle reddes ved lønnsreduksjoner. I dag skal den reddes ved lønnsstopp. En kommer neppe fra prisstigning og faktisk er det allerede en veldig prisstigning også her i landet. Vi har fremmet et forslag

om sosialismen i *vår* tid. De som er motstandere av sosialiseringen er disse som holder på eiendomsretten. Skal vi gjennomføre sosialiseringen så må arbeiderne stimuleres, de må bli deltagere i felleseiet og vi må levendegjøre dette, først da kan vi si at vi når sosialismen i *vår* tid. Det er 26 år siden Ole O. Lian skrev sin brosjyre om sosialiseringen. Men arbeidet har stått stille. Vis arbeiderne den tillit å gjennomføre sosialiseringen. Regjering og storting er av folket i valg gitt fullmakt til å sosialisere produksjonsmidlerne, når dette finnes formålstjenlig. Sosialiseringen av disse er jo bare en overføring i fra privateie til samfunnsforvaltning med samfunnseie. Midlene er alltid tilstede for at denne overføring kan finne sted. De verdier som produksjonsmidlerne representerer og de behov en ved produksjonsmidlernes hjelp dekker, gir kreditt og betalingsevne nok til erstatning til de private eiere. Folket har valgt sosialismens vei. Det skulle være en hellig oppgave for oss alle, og det skulle være en hellig oppgave for arbeiderpressens journalister virkelig nå å gå inn for sosialismen. Vi lurer ikke sosialismen igjennom. Hverken finansministeren eller hjemmene vil få budsjettene til å balansere, før vi får hånd om arbeidet og produksjonsmidlene. Det er sandelig nå på tide å levendegjøre sosialismen. Arbeiderne venter svar. Om det virkelig er så at vi mener noe med vårt mål. Vi har ikke råd til å undvære den stimulans som den økonomiske samhörighet skaper når produksjonsmidlene gjennom samfunnet blir felles eie.

Harald Claes foreslo: Kongressen gir forslaget fra N.T.F. om arbeidspensjonering sin prinsipielle tilslutning og pålegger sekretariatet å utrede spørsmålet.

Thora Johansen foreslo: Nyetablering innenfor handel og industri:

1. Krav må stilles til myndighetene at nyetableringen må begrenses.
2. Nyetableringen må bare tillates når den økonomiske basis er til stede og at bedriftens ledelse har bedriftstekniske og merkantile kvalifikasjoner.
3. Nyetableringer tillates *kun* når det er et samfunnsmessig behov til stede.

Ole M. Dahlberg: Det tales stadig om at det er mangel på arbeidskraft. Ser en etter så vil en også ganske naturlig forstå hvorfor. Når en utvider bedriftene så er det administrasjonen

som utvides. Og kan en få et arbeide i administrasjonen så velger en heller den stilling enn å gå inn i selve produksjonen. De har som regel 3 ukers ferie og de har lønn under sykdom og andre fordeler. Det er fordeler som de ikke har fått ved organisasjonens hjelp. Arbeiderne er innforstått med at de ikke kan få 3 ukers ferie i år, av hensyn til gjenoppbyggingen, men derimot krever de full feriegodtgjørelse. 4,2 prosent betyr bare 9 dagers lønn. Godtgjørelsen må derfor opp. Det nytter ikke å komme tilbake med noe forslag uten full kompensasjon for ferien. Videre vil jeg nevne spørsmålet om betaling under sykdom. Sykepengene vil bli forhøyet sa Brofoss, men det dekker på langt nær arbeidsfortjenesten. En hangler seg igjennom og blir gående der, en har ikke anledning til å legge seg syk. Og så blir en gående der til en endelig en dag må overende. Vi ser også ofte tilfeller av at en syk mann ikke får noen ferie. Landsorganisasjonen må gå inn for at også disse sikres ferie. Så har vi alle disse lovbestemte helligdager. Det er nå ofte slik at en blir gående og gruble over hvordan en skal klare seg gjennom alle disse helligdager. En må få betaling for disse helligdager.

Telemark faglige Samorganisasjon foreslo: Arbeidernes faglige Landsorganisasjon må i de forestående forhandlinger med Norsk Arbeidsgiverforening sette alt inn på å få følgende tilføyelse i hovedavtalens § 2 (tillitsmenn): Arbeidernes tillitsmenn har envidere rett til permisjon fra sitt arbeidssted når det gjelder utøvingen av deres respektive faglige og politiske tillitsverv.

Anna Anthoni foreslo:

1. Kongressen vil uttale at likelønnsprinsippet nå må fastslås og opptas som krav ved alle lønnsforhandlinger.
2. Det samme dyrtidstillegg må gjøres gjeldende for kvinner som for menn.

Dennis Drolsum: Jeg vil understreke Dahlbergs uttalelser om ferie og de syke. Jeg vil foreslå å henstille til Landsorganisasjonens sekretariat å gå inn for ferie til de syke og til militære.

35 talere var inntegnet. — Taletiden ble satt til 5 minutter.

Torbjørn Henriksen: Det er et par ting kongressen skal være oppmerksom på og det er at hvis vi så snart som mulig skal kunne heve vår levestandard så er det ikke bare lønnstillegget det kommer an på, men hva kronen er verd. Vi må legge lang større tyngde i priskontrollen. Vi bør ha en daglig eller ukentlig kontroll i fagforeningene med prisene på alle livsfornøden-

heter. Vi må skape en *folkekontroll*. Vi bør kontrollere prisene ikke bare i forretningene, men følge produktet i alle grener innen næringslivet. Fagorganisasjonen og arbeiderbevegelsen som sådan må bygge under den priskontroll som vi har. Vi må imidlertid også selv være kontrollanter. På hver eneste plass bør vi ta dette opp, i samorganisasjoner og i stedsstyrene. Vi skal være oppmerksom på at vi i dag står i en annen stilling inn ved tidligere kongresser. Vi har den politiske makt. Vi må sørge for en samkjøring så det ikke blir noen brist. Dertil kommer så den ekstraordinære situasjon i dag. Det vil nok ta noen tid å komme opp igjen, men vi skal være enige om så snart som mulig å bygge landet og at det herunder må være en gjensidig tillit mellom regjeringen og fagorganisasjonen. En må være klar over at det under de nåværende forhold ikke er mulig i en fart å få alt ordnet. Først og fremst må vi se å få hjulpet fram de som er dårligst stilt, få løftet de oppover.

Kr. Vindenæs foreslo: Kongressen henstiller til Regjeringen at provisorisk anordning av 15/9—1944 *straks* oppheves, da en ikke finner grunn for dennes forlengelse.

Anna Anthoni: Det er en selvsagt ting at vi kvinner er interessert i likelønnsprinsippet. Vi hørte her at gjennomsnittsførtjenesten for kvinner var 94 øre. Det høres i dag ut til at vi kanskje har håp om å få løst den sak. Vi kvinner skal også leve. Vi må betale det samme som alle andre for å leve. Det er også tusener av kvinner som har forsørgelsesbyrde. Vi har krav på det samme dyrtidstillegg som mennene. Det er 59 000 kvinner organisert i Landsorganisasjonen. Det er et viktig spørsmål for oss kvinner dette og vi går ut fra at det allerede i år blir skapt rettferdigere forhold her.

Thora Johansen: Som de ser av dagsorden har Landsorganisasjonens Kvinnenemnd innsendt et forslag om likelønn. Det er et rettfordig krav. Vi så at da vi fikk det første dyrtidstillegg så ble det også gjort forskjell på oss kvinner. Vi fikk mindre enn mennene og det fikk vi også neste gang. Vi tilskrev Lønnsnemnda gjennom Landsorganisasjonen om dette, men den kunne ikke gjøre noe. Vi er gla over at Landsorganisasjonens sekretariat har opptatt saken. Det er fremkastet at det er 20 000 personer som går på handelsskoler. Mellom 4—5000 personer gå de handelsskoler som har som minstekrav svennebrev. Men ellers må en vite at det er en rekke kurser og skoler hvor kontorfolk, som allerede er i beskjeftigelse, går for å få videre utdanning. Disse

regnes også med i statistikken. Vårt forbund er selvsagt i første rekke oppmerksom på forholdene, men vi må ha statsmyndighetenes hjelp for å begrense nyetableringen. Av handelsbedrifter har vi i Norge ifølge bedriftstillingen tilsammen 43 400. Til sammenligning så har vi i industrien 31 000 bedrifter. Av handelsbedriftene er det bare 430 som beskjeftiger over 20 personer. Gjennomsnittlig er det beskjeftiget 2,5 personer i detaljhandelen og 6,6 personer i engros. Av disse tall framgår at vår handelsnæring er oppdelt i altfor mange småbedrifter og langt, langt over det antall det er samfunnsmessig behov for. Hvor mange nyetableringer som fant sted fra 1936 til 1940 vet vi ikke, heller ikke hvor mange som har funnet sted etter krigen. Imidlertid må det slås fast at nyetableringen må begrenses effektivt.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, *avd. 22 Skien*, foreslo:

1. Kongressen anmoder Regjeringen om at den nåværende skattelov tas opp til revisjon, slik at det gjennomføres en bedre reduksjonstabell for de små inntekter og at det skattefrie fradrag forhøyes for dem som har stor forsørgelsesbyrde. Det gjennomføres progressiv beskatning på store inntekter og formuer.
2. Kongressen pålegger L.O.s sekretariat at i samarbeid med regjeringen å sørge for at fagorganisasjonen og det arbeidende folk får en avgjørende innflytelse i priskontrollen.

Ivar Lie: Dirigenten lot til nærmest å besvære seg over at det forelå så mange forslag i denne sak. Men det er ikke noe merkelig i det. Her er det jo selve livet. Vi har hørt diskusjonen og vi har hørt regjeringens folk, som fremholder at det innenfor den nåværende prisramme ikke er mulig å få noe lønnstillegg. Det som eventuelt kan være å ta må i tilfelle de få som ligger lavest. Hva det angår slutter jeg meg til Stenklev. I vårt distrikt er forholdet det at guttene ikke får lov å slutte for å gå over til annet og bedre lønnet arbeide. Og så sier man at det er ikke mer å få og at papirarbeiderne må nøye seg med det de har! Da kan en ikke vente ro i gjenoppbyggingsarbeidet. Tror en at en kan vente at papirarbeiderne vil legge ryggen til, når papirbaronene skal gå av med hele fortjenesten? Når det gjelder konklusjonen, så står det i punkt 4 at «tariffavtalene for ekstraordinære anleggsarbeider eller reservearbeid»

der opprettes av Norsk Arbeidsmannsforbund, hvis sekretariatet i enkelte tilfelle ikke fatter annet vedtak.» Det høres faktisk ut som en kommer tilbake til nødsarbeidet og de forhold som fulgte med det i sin tid.

Alf Andersen: Jeg må nytte høvet til å takke for all publisitet om tekstilindustrien. Den var en ikke tidligere oppmerksom på. Jeg skal ikke stå her å vitne om hvor dårlig forholdene var. Men selv med de forhold tekstilarbeiderne har i dag har vi forsøkt å bruke fornuft. Vårt forhandlingsutvalg har enstemmig sluttet seg til den stabiliseringslinje som myndighetene er gått inn for. Men er det mulig å få noe til så må det gjøres. Vi ser her i dagsorden en lang rekke forslag og det er meget forståelig. Men det er krav her som det ikke er mulig å gjennomføre. Vi må stikke fingeren i jorden og lukte hvor vi er. Det har også vi måttet gjøre som hører til de dårligst lønnede. Før krigen var vi inne på den solidariske lønnspolitikk. Vi vet at det er dem som har fått full lønnskompensasjon. Kløften mellom de bedre stilte grupper og oss er sikkert blitt større. Når vi har ligget etter kommer det meget av at vi har hatt normallønnsatser. Alle er enige om lengere ferie, men vi får det neppe gjennom forhandlinger med arbeidsgiverne. Det må nok skje på annen måte.

Bernhard Berntsen: Det foreligger på representantenes bord et forslag fra sekretariatet hvori kreves av Regjeringen at det lovfester retten og plikten til arbeid. Dette forslaget er av så dypgående art at det i sine konsekvenser krever innordning av arbeidsgiver og arbeider under samfunnsinteressene. Under krigens siste år ble det oppnevnt fylkesvise nemnder i henhold til midlertidig anordning vedtatt på Elverum 9. april 1940. Disse nemnder som, grunnet forholdene, fikk en tilfeldig sammen-setning, hadde bl. a. som oppgave å organisere en avviklingsordning ved alle tyske anlegg og bedrifter for at ikke en masse tilstrømning til byer og industristrøk skulle skape kaos når sammenbruddet kom. I denne vanskelige overgangstid fikk fylkesarbeidsnemndene etter hvert gjennom rundskriv fra arbeidsdirektoratet en utstrakt myndighet med f. eks. de private bedrifters adgang til oppsigelse av arbeidere eller nedleggelse av bedrifter, likeledes bestemmelser om arbeidere tilhørende andre kommuner om arbeidstillatelse utenfor sin hjemstavnskommune. Enn videre pålegg til de enkelte kommuner om igangsettelse av arbeidstiltak for å skaffe ledige beskjeftigelse. Det var med

megen interesse jeg fulgte utviklingen av disse organers arbeid og jeg satte store forhåpninger om bedre plan og orden i organenes framtidige virke. I den overgangstid fra okkupasjonens slutt og til ut i slutten av året 1945 har man spart samfunnet, Staten og kommunen for store summer, som før var kastet over på samfunnet, ved at bedriftene som nå satt med tomme lagrer og manglet råstoffer, men som hadde tjent på krigen, ikke fikk kastet folket ut i arbeidsledighet. Det var således ikke tillatt for arbeidsgivere å foreta oppsigelse uten på forhånd å ha fått godkjennelse.

Men etter hvert som tiden har gått er bestemmelsene blitt utvisket og lempet, og er nå sådan at organene ingen innflytelse har og nærmest må betegnes som overflødige. Der foreligger nå et forslag til lov som er av den art at det er på høy tid at sekretariatet ser på dette lovutkastet og forhindrer at denne lov blir vedtatt i den form den nå foreligger. Bare for å ta bestemmelsen i § 2, hvori fastsettes på hvilken måte fylkesarbeidsnemndene skal sammensettes. Minst et av medlemmene skal være målsmann for arbeiderne og en for arbeidsgiverne og de øvrige 3 oppnevnes av fylkesmann og fylkesutvalget. Vi vet alle hvordan en nemnd vil bli sammensatt ved en slik bestemmelse. Jeg sitter for tiden i 2 fylkesarbeidsnemnder og sammensetningen er 4 borgerlige og 1 arbeiderrepresentant. I den ene fylkesarbeidsnemnd (Hordaland) sitter 1 overingeniør, 1 godseier, 1 direktør, kontorsjefen og meg selv. I Bergens-nemnda sitter 1 rådmann, 1 direktør, 1 entreprenør (formann) kontorsjefen og meg. Der finnes naturligvis borgerlige representanter med sosial innstilling, men jeg har ikke merket stort til det i disse komiteer. Det som kreves i dag er i første rekke en sosial forståelse og det rette syn på de samfunnsforhold som vi i dag står foran. Bestemmelsen i § 2 er den samme som fastsatt i den midlertidige anordning.

Organenes myndighet ble senere utbygget ved kgl. resolusjon av 8. mai 1945 om midlertidig forbud mot driftsstans og driftsinnskrenkning. Disse bestemmelser var meget brukbare og ga nemndene en god oversikt og kontroll både med bedrifter og arbeidsmarkedet. Disse bestemmelser er etter hvert endret og lempet på, og en har nå fått instruks om at bedrifter i løpet av 1 måned kan oppsi inntil 5 arbeidere uten godkjennelse. I det nye lovutkast § 25 kan en bedrift oppsi opp til 9 arbeidere uten forhåndsgodkjennelse. En bedrift kan innta arbeidere uten å gå gjennom det offentlige formidlingskontor og der er ingen frist

satt for at arbeidsgiver skal melde fra til arbeidsformidlingen om inntagelse av arbeidere. Det hele er flytende, med den følge at statistikken en skulle bygge på som oversikt over beskjeftigelsen, blir upålitelig og nærmest ubrukelig. Hvis denne utglidning ikke blir stoppet og det hele omlagt, er det overflødig å opprette nemnder og ansette kontorsjef og personale som påfører Staten utgifter til ingen nytte.

Jeg tillater meg derfor å framsette følgende forslag: «Sekretariatet anmodes om å oppta til behandling de bestemmelser som nå er gjeldende for arbeidsformidling og arbeidsregulering med sikte på en mer effektiv kontroll fra samfunnets side. Skal loven om rett og plikt bli effektiv og ha noen mening, må en kreve større myndighet i Statens arbeidsformidlingsorgan.»

Da det nå er innkommet en rekke forslag, tillater jeg meg å foreslå samtlige forslag oversendt redaksjonskomiteen.

Forslag: Kongressen pålegger det nye sekretariat ved den kommende tariffrevisjon i papirindustrien å sette alt inn på å få hevet lønningene så de kommer på høyde med lønnen i hjemmeindustrien.» Fritz Fridholm, Sigurd Marcussen, A. Larsen, Fl. Gundersen, Erling Falck, Kristiand Wold, G. Reiersen og Bj. Rødde.

Andr. Forberg foreslo: Undertegnede opptar forslaget fra Telemark faglige Samorganisasjon som er inntatt i dagsordenens punkt 14 og omhandler økonomisk tap på grunn av kommunale tillitsverv.»

Rudolf Eriksen: Statsministeren og finansministeren har gjort rede for at lønnsforhøyelser ikke kan skje uten prisforhøyelse. Det er ikke ukjent for oss dette «at bedriften går med tap». Det hører vi alltid ved forhandlinger. Det må vel en gang ta slutt dette med at de må skyte til av sine egne midler. Er det ikke på tide at vi virkelig begynner å beskjeftige oss med hva finanskapitalen og arbeidsgiverne tjener? Jeg vil foreslå: «Fagkongressen slår fast at forutsetningen for et demokratisk styrt samfunn betinger at alle samfunnslag tar del i utbyggingen av samfunnet. For effektivt å kunne gjennomføre dette, pålegges det nye sekretariat å foreta det nødvendige for å få gjennomført en offentlig inntektsstatistikk for alle bedrifter (arbeidsgivere, aksjeeiere) innen produksjon og omsetning.» I forbindelse med dette vil jeg oppta flertallets forslag fra en komité som Landsorganisasjonens sekretariat nedsatte og hvis innstilling ikke er mangfoldiggjort. En rekke forbund har ikke ordentlig lønns-

statistikk, andre har absolutt ingen statistikk. Jeg vil anbefale at det forslag blir vedtatt. Det har videre vært nevnt betydningen av at produksjonen blir så billig som mulig. Før krigen hadde vi oppe forslaget om sukkerraffineringsverk. Jeg vil foreslå: «Fagkongressen retter en henstilling til Regjeringen om å utrede spørsmålet om et sukkerraffineringsverk.»

Debatten avbrytes, forslagene sendes redaksjonskomiteen.

I alt forelå nå etter dirigentens opplysning 24 forslag.

Dirigenten foreslo samtlige forslag oversendt redaksjonskomiteen og at debatten ble avbrutt.

Forslaget ble vedtatt.

Et uriktig punkt i beretningen går ut.

Dirigenten: Det er kommet til dirigentene følgende *erklæring*:

«Årsmelding 12. april—28. september 1940, side 54, inneholder et brev som angivelig skal være sendt fra Norsk Jern- og Metallarbeiderforbunds stedlige styre i Oslo til Reichskommissar Terboven.

Dette brev er *ikke* sendt fra det stedlige styre. Vi må derfor kreve dette uttatt av årsmeldingen.

Er dette brevet sendt, må det være sendt av uansvarlige personer, som har misbrukt det stedlige styres navn.»

Erklæringen var undertegnet: Rolf H. Olsen, Johan Johnsen og Asbjørn Larsen.

Punkt 15: Valgene.

Valgkomiteens formann, *Karsten Torkildsen*, refererte følgende skriv fra L.O.s Kvinnenemnd:

Fagorganisasjonen står foran store oppgaver, ikke minst blant kvinnene, hvor vel den største brakkmark ennå er å pløye.

Det trenges et kraftig agitasjons- og opplysningsarbeid blant de kvinnelige arbeidere.

Ingen kan gjøre dette bedre enn kvinnene selv. Vi mener derfor det nå er på tide at det *velges* en kvinnelig sekretær i Landsorganisasjonen som leder dette arbeid.

Vi krever av kongressen at den tar hensyn til dette vårt krav.

Vi foreslår kvinnenemndas formann, Thora Johannesen til sekretær. Videre foreslår vi et medlem i sekretariatet og foreslår Lucie Andresen som representerer det forbund som har prosentvis flest kvinner.

En henstiller til valgkomiteen å ta hensyn til vårt krav.

Med solidarisk hilsen. For de kvinnelige utenbys representanter på fagkongressen. Anna Anthoni. Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, Kvinnenemda. Thyra Hasen. Anna Nilsen.

Valgkomiteen foreslår ad ansettelse av kvinnelig sekretær:

Fra de kvinnelige representanter på kongressen og fra L.O.s Kvinnenemnd forelå det et skriv av 10. mai d. å. til valgkomiteen om at det velges en kvinnelig sekretær i L.O. som leder av spesielt agitasjons- og opplysningsarbeid blant de fagorganiserte kvinnelige arbeidere.

Følgende uttalelse foreligger fra valgkomiteen:

«Valgkomiteen vil i prinsippet innstille for kongressen å gi tanken om ansettelse av en kvinnelig sekretær sin enstemmige tilslutning. Det nye sekretariat pålegges å handle overensstemmende hermed.»

Den kvinnelige representant i valgkomiteen har ikke dissentert.

Konrad Nordahl: Spørsmålet har også tidligere vært oppe. Jeg har ikke noe i mot valgkomiteens innstilling, men la meg si at de tillitsmenn vi plukker ut de tar vi fra forbundene. De må ha en organisasjonsmessig trening. Når det gjelder kvinnene så har vi forbund som har flertall av kvinner, men de har likevel ikke valgt noen av sine kvinner. Det er bare 1 forbund såvidt jeg vet, som har valgt en av sine kvinner inn i forbundet. Jeg vil henstille til kvinnene om at de der sørger for at de kommer med, slik at de kommer med i forbundsledelsen og at derved Landsorganisasjonen kan finne fram til den beste.

Thora Johannesen (en opplysning): Jeg stemte ikke i valgkomiteen under denne saks behandling.

Olaf Bjerke: Jeg mener at kvinnene skal ha et medlem i vår øverste ledelse. Jeg foreslår at samtlige fastlønnede velges av kongressen, også denne kvinnelige tillitsmann.

Henriette Danielsen: La oss nå en gang i handling vise at vi vil likhet og la oss kvinner få adgang. Selv ikke i sekretariatet er kvinnene kommet med. Vi vil ha kontroll med den kvinne vi får med. Vi vil ha henne valgt, så vi kan skifte ut, hvis vi ikke er fornøyd med henne. La oss nå en gang vise i handling at vi

mener noe med det vi sier. Vi har anbefalt Thora Johannesen.

Anna Anthoni: At det er så få kvinner representert her er ikke noe bevis for at kvinnene ikke slutter opp om organisasjonen. Kongressen teller 300 representanter og mennene har sørget for at de er kommet her og ikke kvinnene. Det er bare 2 samorganisasjoner som har sendt kvinner. Det er meget som taler for at en bør ansette denne kvinne.

Gunnar Bråthen: Jeg synes valgkomiteens innstilling må være tilfredsstillende og med den erklæring Landsorganisasjonens formann har avgitt. Vi har 2 tillitsmenn som er ansatt — Berg og Engstad.

Votering: Valgkomiteens innstilling ble vedtatt med stort flertall.

Formann-, nestformann- og kasserervalget.

Karsten Torkildsen: Valgkomiteen er enstemmig om gjenvalg av Konrad Nordahl til formann. — Lars Evensen som sitter i Regjeringen meddelte komiteen at han ikke bør sitte lenger som nestformann og valgkomiteen foreslår i hans sted Gunnar Bråthen. — P. Mentzen er i dag Landsorganisasjonens nordlandssekretær. Det er meningen å opphøre med Landsorganisasjonens Nord-Norges kontor. Han kommer da inn i den ledige stilling etter Bråthen som rykker opp som nestformann. — Til hovedkasserer foreslås enstemmig gjenvalg av I. B. Aase.

Valgt ble: Til formann valgtes *Konrad Nordahl* enstemmig. — Til nestformann valgtes *Gunnar Bråthen* enstemmig og til hovedkasserer *I. B. Aase* enstemmig.

1. sekretær.

Valgkomiteen foreslo til 1. sekretær *Elias Volan*.

Karl Bottenvann: Jeg opptok som mindretall forslag om å velge en kvinne. Når det gjelder 1. sekretæren så var det også der dissens, men da det var gått 1 døgn så protesterte vedkommende som jeg hadde foreslått, og jeg hadde derfor ikke noe forslag. Jeg vil foreslå *Olaf Bjerke*.

Valgt ble *Elias Volan* mot 47 stemmer som ble avgitt på *Bjerke*.

Olaf Bjerke: Avstemningen bør være skriftlig iallfall for de etterfølgende valg. Etter lovene skal det være det.

Dirigenten: Prøvevoteringen var jo opplagt, men når det reises innvendinger skal det bli stemt skriftlig.

Ved den skriftlige votering valgtes Elias Volan med 215 stemmer. — Olaf Bjerke hadde 63 stemmer.

2. sekretær.

Valgkomiteens innstilling på P. Mentzsen til 2. sekretær ble enstemmig vedtatt.

Sekretariatet.

Valgkomiteen innstilte til medlemmer av sekretariatet:

Norsk Arbeidsmannsforbund, Chr. Henriksen, 13 stemmer.

Johs. M. P. Ødegård, 2 stemmer.

Norsk Bygningsarbeiderforbund, Malfred Bergseth, enst.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, Hans Hegg, enst.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Karsten Torkildsen, enstemmig.

Norsk Kommuneforbund, Torbjørn Henriksen, enstemmig.

Norsk Nærings- og Nydelsesmiddelarbeiderforbund, Rasmus Rasmussen, enstemmig.

Norsk Sjømannsforbund, Ingvald Haugen, enstemmig.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, Alfred Ljøner, enst.

Statsfunksjonærene, Arthur Ruud, 9 stemmer, Erling Kiil, 2 stemmer, Olaf Bjerke, 2 stemmer.

Norsk Transportarbeiderforbund, Leif S. Olsen, enstemmig.

Samorganisasjonen, Lars Evensen, 13 stemmer, Reidar Andersen, 2 stemmer.

Karsten Torkildsen: Vi har nå valgt 4 sekretariatsmedlemmer og vi har 11 igjen. Vi har 37 forbund og alle vil ha sin representant. Vi må se på forbundenes størrelse og bransjene. Vi diskuterte først bransjene, før vi diskuterte personene. Når det gjelder de 3 første varamenn så har de møteplikt til alle sekretariatsmøter. Vi foreslår nå at også 4. varamann skal ha møteplikt.

Gunnar Bråthen: Det skulle ikke være nødvendig å vedta noe spesielt om at 4. varamann skal innkalles. Administrasjonen erklærer å ville innkalle 4. varamann.

Karsten Torkildsen: Jeg er bemyndiget til å si fra Johs. M. P. Ødegård at han ikke vil være med i sekretariatet og enn mer stiller han seg ikke til valg ettersom forbundets nestformann av flertallet er innstilt. Vi bygger for øvrig som en vil se stort sett på at formennene skal være med. Arthur Ruud er ikke bare formann i sitt forbund, men er også formann i Statstjenestemennenes kartell. Hans Fladeby kommer til å gå av som

formann i sitt forbund ved landsmøtet i år og det foreligger da et forslag fra forbundet på Leif S. Olsen. Lars Evensen foreslåes fra samorganisasjonene og blir fast kontaktpunkt mellom Landsorganisasjonen og Regjeringen. Alle skyldige hensyn er tatt ved oppstillingen av listen og jeg vil anbefale den.

3 minutters taletid ble vedtatt for etterfølgende talere.

Thora Johannesen: Det har sannelig vært et innviklet arbeid å sitte i valgkomiteen og jeg hadde for min del aldri tenkt meg at det var så mange hensyn å ta. En jurist ville neppe ha klart det. Bare en mann som Torkildsen kunne klart det. Det er beklagelig at vi har måttet foreslå en kvinne istedenfor Alf Andersen, men det er bare i den bransje vi har de fleste kvinner. Vi har tatt alle hensyn både til den skrevne og uskrevne lov.

Karl Bottenvann: Jeg har den reelle hensikt med å foreslå Ødegård istedenfor Henriksen, at han er bergverkenes representant. Det er av betydning at en fra denne industri er med. Når det gjelder statsfunksjonærene så har jeg foreslått Bjerke. Min retning representerer så mange at vi bør få med 1 mann. Her får en vise viljen til samarbeid. Jeg er også gått inn for å anbefale Lucie Andresen.

Godtfred Lundin: I likhet med foregående taler vil jeg si at hvis en regner med samarbeid så er det ingen grunn til å sette Bjerke ut av sekretariatet. Skjer det, er det vel bare fordi han er kommunist. Jeg vil henstille at en stemmer på Bjerke.

Olav Bruvik, Hjalmar Nilsen, Signe Braathen foreslo: Lars Evensen tilforordnes sekretariatet. Tekstilarbeiderforbundets formann, Alf Andersen, foreslåes valgt i stedet.

Strek ble vedtatt.

Torbjørn Henriksen: Omkring 30 000 statsfunksjonærer står i Landsorganisasjonen, og i kartellet har en diskutert spørsmålet om å få et utvidet samarbeid. Hva er da naturligere enn å ta med den mann som sitter som formann i kartellet og som skal planlegge det nye arbeid innenfor kartellet? Det eneste riktige er å ta ham med som representant i sekretariatet. Jeg vil henstille at en trekker forslaget på Kiil tilbake.

Paul Kjellerup: Vi har 37 forbund og alle kan ikke bli representert. Men vi som representerer de mindre forbund, bør også en gang få adgang til å være representert i sekretariatet. Når Tranmæl har trukket seg tilbake så vil det være naturlig at den plass blir gitt forbundene. Jeg er selvsakt enig i at Re-

gjeringen bør ha kontaktpunkt, men det kan gjøres på annen måte. Jeg vil foreslå P. Ødegård istedenfor Lars Evensen. Hvis ikke det går vil jeg foreslå ham som 5. varamann.

Signe Bråthen: Vi tekstilarbeidere er meget skuffet over innstillingen. Vi har skiftet ut i vår ledelse og vi har en formann som har hele forbundets tillit. Vi står foran store arbeidsoppgaver nettopp når det gjelder tekstilindustrien. Vi ventet derfor å få forbundets formann med. Jeg mener at Lars Evensen kan tilforordnes sekretariatet og at Alf Andersen velges inn i stedet.

Sig. Rounge: Jeg nærer ingen illusjoner om å kunne rokke ved valgkomiteens innstilling. Blant de uskrevne lover har det alltid vært slik at de store forbund skulle være representert, men det 3. største forbund i Landsorganisasjonen — Jernbaneforbundet har en sjaltet ut. Statstjenestemannskartetlet er ingen utbygget organisasjon i dag. Det største forbund i kartellet er Jernbaneforbundet og så setter en oss utenfor. Jeg vil anbefale mindretallets forslag på Kiil.

Hans Bjerkeholdt: På Jernbaneforbundets landsmøte manglet Bjerke bare 2 stemmer for å bli formann. Når han ikke ble valgt var det fordi han var kommunist. Alle andre argumenter kan en legge vekk. De har intet for seg.

Egil Halvorsen: Det største forbund innen statsfunksjonærene setter en utenfor. Det er helt uriktig å sette vår mann utenfor. Kartellet blant statsfunksjonærene er vårt forbund og det er ikke sikkert hvem som blir formann for dette forsatt, men vi går inn for den som nå sitter der. Og vi mener at Kiil bør velges til sekretariatet.

Olaf Bruvik: Når Tekstilarbeiderforbundet har lagt fram sitt forslag så bunner det ikke i prestisjehensyn. Men en har så ofte nevnt gjenoppbyggingen og forskjellige forhold i samband hermed. Tekstilarbeiderne er nevnt gjentatte ganger. Det er ikke mange grupper som betyr så mye i gjenreisningen som fiskegarnsredskaper og også andre grupper innenfor vårt forbund. Jeg anbefaler forslaget fra Tekstilarbeiderforbundet.

Henriette Danielsen: I andre Landsorganisasjoner ser en at også kommunister blir valgt i ledelsen. Men her vil en holde dem utenfor. Mener vi noe med demokratiet så må også kommunistene være med. Det var et direkte partidiktatur som ble utøvd mot Bjerke i Jernbaneforbundet.

Karsten Skaug: Jeg har ingen dårlig samvittighet når jeg benytter meg av de tre minutters taletid som er levnet meg. Jeg har ikke tidligere lagt beslag på kongressens tid. Arthur Ruud fyller stillingen som formann i statsfunksjonærenes kartell og så kommer de store forbund og krever representanten bare fordi de er store! Spørsmålet er om disse forbund har noen igjen å organisere. Vi har for vårt vedkommende 100 prosent organisert i postetaten. Staten vil ikke ansette flere folk, vel så har vi heller ikke flere å organisere. Jeg anbefaler Ruud.

Gunnar Bråthen: Bjerkeholdt sa at Bjerke hadde et svært bredt syn. Min oppfatning av Bjerke er at han har et meget begrenset syn. Hadde Jernbaneforbundet enda stilt sin formann, så kunne det vært forståelig. Men Kiil var en meget svak mann i sekretariatet under okkupasjonen. Jernbaneforbundet har ikke noe annet å gjøre enn å stemme på Ruud. Jeg anbefaler likeledes at Evensen velges av kongressen.

Sigr. Andresen: Vi som tilhører Jernbaneforbundet vil iallfall på tross av Bråthen anbefale Kiil. Jeg vil understreke det som ble sagt av valgkomiteens formann, Tranmæl, i representantskapet når det gjaldt spørsmålet den gang om å velge Bjerke. Det var utelukkende av hensyn til samlingsforhandlingene, at han den gang ble med. Jernbaneforbundet er en av de viktigste i transporten. Kartellet har møter hvert år så det er ikke sikkert at Ruud blir sittende som formann.

Anna Nilsen: Jeg er enig med fru Bråthen. Det er ikke riktig dette at en setter de små forbund utenfor.

Martin Tranmæl: Sekretariatets sammensetning bestemmes av forbundenes ledelse. Ruud representerer tjenestemennene i valgkomiteen, sa Bjerke, og det var riktig, sa han. Jeg vil henstille at en tar forslaget på Kiil tilbake. Det er ikke begrunnet, enn mer da ikke Jernbaneforbundet foreslår sin formann. Det er nødvendig å beholde forbindelse med Regjeringen ved Lars Evensen. Alf Andersen blir likevel til stede i sekretariatet som 4. varamann.

Karsten Torkildsen: Jernbaneforbundet er ikke enig med seg selv. Bjerke og Kiil foreslåes. Det viser hvordan det er. Jeg henstiller at en holder Lars Evensen som kontaktpunkt mellom Regjeringen og sekretariatet.

Dermed var diskusjonen tilendebrakt og en gikk til skriftlig

votering. — Opptellingen av stemmesedler pågikk i middags-pausen.

Møtet hevet klokken 13 $\frac{1}{2}$. Besluttetdes å begynne klokken 15 $\frac{1}{2}$.

ETTERMIDDAGSMØTET MANDAG DEN 13. MAI

Dirigenter: *Berntsen — Bjerke.*

Møtet ble satt klokken 15 $\frac{1}{2}$.

Protokollen fra formiddagsmøtet referertes og godkjentes uten bemerkninger.

Dirigenten: Vi vil gjerne høre med kongressdeltakerne om en ikke kunne gjøre seg ferdig i dag og at representantene fikk morgendagen fri og så kunne reise hjem onsdag. Vi går ut fra at representantene vil medvirke til at dette kan skje.

Ingen ytret seg herimot.

Resultatet av sekretariatsvalget.

Karsten Torkildsen framla resultatet av den skriftlige votering over valget til sekretariatet. Resultatet var: *Malfred Bergseth, Hans Hegg, Karsten Torkildsen, Torbjørn Henriksen, Rasmus Rasmussen, Ingvald Haugen og Alfred Ljøner* ble valgt med hver 265 stemmer. Videre valgtes *Leif Olsen* med 207, *Chr. Henriksen* med 201, *Arthur Ruud* med 186 og *Lars Evensen* med 177 stemmer. Dernest hadde *Olaf Bjerke* 69, *Johs. M. P. Ødegård* 52, *Reidar Andersen* 38, *Alf Andersen* 37, *E. Kiil* 20, *Lundin* 1 og *P. Ødegård* 1 stemme hver.

Varamenn til sekretariatet.

Valgkomiteen innstilte til varamenn for sekretariatsmedlemmene: *Handels- og Kontorfunksjonærenes Forbund, Alfred Nilsen*, enstemmig. *Papirindustriarbeiderforbundet, Edvard Stenklev*, enstemmig. *Centralforeningen for Boktrykkere, Emil Torkildsen*, enstemmig. *Tekstilarbeiderforbundet, Alf Andersen*, 11 stemmer. *Bekledningsarbeiderforbundet, Lucie Andresen*, 4 stemmer. *Statsfunksjonærene, M. Trana*, enstemmig. *Høveliarbeiderforbundet, John Wivegh*, enstemmig. *Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, Polmar Aasvestad*, enstemmig. *Baker- og Konditorforbundet, Bjarne Dahlberg*, enstemmig. *Bekledningsarbeiderforbundet, Lucie Andresen*, enstemmig.

Valgt ble: 1. *Alfred Nilsen*, enstemmig, 2. *Edvard Stenklev*,

enstemmig, 3. Emil Torkildsen, enstemmig, 4. Alf Andersen med 150 stemmer (Lucie Andresen hadde 112 stemmer). 5. M. Trana, 6. John Wivegh, 7. Polmar Aasvestad, 8. Bjarne Dehlberg, 9. Lucie Andresen.

Revisjonsutvalget.

Valgkomiteen innstilte: Peder Birkeland, formann, Johan Didriksen, Halfdan Wigaard, med følgende varamenn: Martin Strandli, Bertrand Olsen og Signe Bråthen.

Karsten Torkildsen: De som sitter i dag er A. E. Gundersen, Johan Nygård og Ambrosius Olsen. Samtlige har meddelt at de vil takke av og valgkomiteen har tatt hensyn hertil.

Votering: Valgkomiteens innstilling ble vedtatt.

Tvistnemnda.

Valgkomiteen foreslo: Formann, Elias Volan. Kommuneforbundet, Arthur Karlsen. Jern- og Metallarbeiderforbundet, Rolf Olsen. Kjemisk Industriarbeiderforbund, Astrid Rasmussen. Statsfunksjonærene, Egil Halvorsen.

Varamenn: Personlig varamann for formannen: P. Mentsen. 1. Skog- og Landarbeiderforbundet, Peder Vestad. 2. N.N.N., Aron Ask. 3. Skotøyarbeiderforbundet, Anton Andresen. 4. Treindustriarbeiderforbundet, Peder Ødegård. 5. Papirindustriarbeiderforbundet, Fritz Fridholm. 6. Sjømannsforbundet, Gunvald Hauge.

Innstillingen var enstemmig for samtlige kandidaters vedkommende.

Votering: Valgkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Lovkomité.

Valgkomiteen innstilte: Landsorganisasjonen, Jens Berg. Jern- og Metallarbeiderforbundet, Håkon Thesen. Skog- og Landarbeiderforbundet, K. Kjelsrud. Kjemisk Industriarbeiderforbund, Odd Humblen. Samorganisasjonene, Sigurd Evang.

Varamenn: Landsorganisasjonen, Gustav Sjaastad. Bygningsarbeiderforbundet, Peder Framnes.

(Innstillingen var enstemmig.)

Votering: Innstillingen ble vedtatt for samtlige innstilte *enstemmig*, med unntagelse av Kjelsrud som ble valgt mot 3 stemmer.

Organisasjonskomité.

Valgkomiteen innstilte: 1. Arbeidsmannsforbundet, Chr. Henriksen, 13 stemmer, Lars Bakken, 2 stemmer. 2. Bygningsarbeiderforbundet, Kr. Nilsen, enstemmig. 3. Handels- og Kontorfunksjonærenes Forbund, Johan Hoksnes, 12 stemmer. Skog- og Landarbeiderforbundet, Peder Vestad, 2 stemmer. 4. Høvleri- arbeiderforbundet, John Wivegh, 12 stemmer. Østfold fagl. Samorganisasjon, Bjerkholdt, 2 stemmer. 5. Jern- og Metallarbeiderforbundet, Hans Hegg, enstemmig. 6. Kommuneforbundet, Karl Furuskjegg, enstemmig. 7. N.N.N., Erling Frogner, enstemmig. 8. Statsfunksjonærene, Arthur Ruud, enstemmig. 9. Tekstilarbeiderforbundet, Alf Andersen, 13 stemmer. Telemark fagl. Samorganisasjon, G.Lundin 2 stemmer. 10. Transportarbeiderforbundet, Hans Fladeby, 13 stemmer, Karl M. Johanesen, 2 stemmer. 11. Samorganisasjonene, A. Narvesen, Drammen, enstemmig. 12. Samorganisasjonene, B. Berntsen, Bergen, enstemmig. 13. Samorganisasjonene, Arne Forseth, Trondheim, enstemmig. 14. Landsorganisasjonen, Elias Volan, enstemmig. 15. Landsorganisasjonen, P. Mentsen, enstemmig.

Karsten Torkildsen: Organisasjonskomiteen skal bestå av 15 medlemmer. Det er et flertall på 13 medlemmer som holder på denne innstilling. I kongressen er det 240 representanter fra forbundene og 60 fra Samorganisasjonene. Ut fra det forhold har vi fordelt representantene på samme måte her, således at det blir 12 fra forbundene og Landsorganisasjonen og 3 fra Samorganisasjonene. Valgkomiteens forutsetning er at Volan skal være komiteens formann.

Erik Eriksen: Treindustriarbeiderforbundet vil foreslå P. Ødegård som medlem av organisasjonskomiteen. Det er rimelig at dette forbund får med en representant i komiteen. Vi er kommet til det resultat at det nærmeste var å stille ham istedenfor Narvesen, Drammen.

Hans Haraldseth: Treindustriarbeiderforbundet er kanskje det forbund som har flest gnidninger når det gjelder organisasjonsformene. Men jeg er uenig i at han da stilles imot Narvesen. Derimot kan han stilles istedenfor Kr. Nilsen, Bygningsarbeiderforbundet. Volan er jo med og han representerer Bygningsarbeiderforbundet.

Sigv. Andresen: Jernbaneforbundet står her i samme stilling som da det gjaldt sekretariatet. Ingen av de øvrige stats-

tjenestemannsorganisasjoner i Landsorganisasjonen har slike tvister som oss. Det er merkelig at en skal holde Jernbaneforbundet ute slik. Jeg vil foreslå Rounge istedenfor Arthur Ruud.

Alfred Ljøner: Det er vel neppe noe forbund som kommer så ofte bort i mange andre forbund som vårt, (Skog- og Landarbeiderforbundet). Vi har derfor stor interesse av å være med i denne komité og det skulle også ha sin betydning for komiteen og arbeidet. Det er mer nødvendig at vi er representert i denne komité enn i lovkomiteen. Jeg vil anbefale P. Vestad valgt.

Ole Hauan: Norge slutter med Trondheim sa jeg under beretningen og det samme bekrefter seg nå. En taler om at Mentzen er kommet med, men også han skal jo nå flyttes ned hertil. Vi har 6 samorganisasjoner i Nord-Norge og også herfra har en krav på å få med en representant. Det er bare beklagelig at en ikke har funnet fram til en mann derfra.

Malfred Bergseth: Valgkomiteen hadde selvsagt gjerne sett at en kunne ha fått med en mann fra Nord-Norge og da først og fremst fra Finnmark. Men denne komité blir kontinuerlig og derfor har det vært nødvendig at medlemmene ikke var for langt vekk fra Oslo.

Leif S. Olsen: Jeg ser at valgkomiteen har delt seg i et flertall og et mindretall når det gjelder vår mann i komiteen. Blant vår gruppes representanter her på kongressen er det enstemmighet om Fladeby. Jeg vil henstille til mindretallet å trekke forslaget tilbake.

Sverre G. Ljungblad anbefalte P. Vestad.

P. Ødegård: Forholdet for Treindustriarbeiderforbundet er at det står i en særstilling, idet det ikke har vært behandlet av noen organisasjonskomité og en således aldri har tatt noe standpunkt til det. På vårt landsmøte ble det vedtatt ved forhandlinger å søke sammenslutning med Høvleriarbeiderforbundet. Nå ser en at Bygningsarbeiderforbundet også vil ha sammenslutning med Treindustriarbeiderforbundet. Det er ingen retningslinjer trukket opp når det gjelder Treindustriarbeiderforbundet. Jeg vil anbefale, hvis det er så at en ønsker å komme fram til et bedre resultat, at en ikke holder Treindustriarbeiderforbundet utenfor.

Nå ble strek satt mot 1 stemme.

Alfred Nilsen: Skog- og Landarbeiderforbundets representanter framholder at det er få forbund som streifer så inn på

mange andre forbund som det. Det samme kan sies om vårt forbund. Jeg må henstille at en ikke gjør noen forandring.

Alf Olsen: Samorganisasjonen har fått 3 representanter, men det merkelige er at av disse kommer 1 fra Drammen, altså her nede fra hvor en har forbundene. Jeg må beklage at ikke Nord-Norge er representert. Også vi har våre organisasjonsproblemer. Vi er klar over at Mentzen har kjennskap til forholdene, men han er nå kommet inn i sentralledelsen. Vi må ha med en mann som virker på stedet. Jeg vil istedenfor Narvesen foreslå Konrad Karlsen, Bodø.

Karsten Torkildsen: Nord-Norges representasjon skulle vel være i orden, når en har tatt med den mann som har hatt det hele der oppe. Når det gjelder Handels- og Kontorfunksjonærenes Forbund så går det ikke an å holde det utenfor.

Voting: Valgkomiteens innstilling ble vedtatt. — *Elias Volan* valgte til komiteens formann.

Punkt 7: Produksjonsutvalgene.

Innkomne forslag:

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, avd. 388, Austvatn, foreslo: «Fagorganisasjonen må gå inn for at produksjonsutvalgene også omfatter skogbruket.»

Norsk Kommuneforbund, Vannvesenets Arbeiderforening, Oslo, foreslo: Produksjonsutvalgene må ha kontrollerende myndighet hvis de skal ha noen nytte for arbeiderne.»

Norsk Papirindustriarbeiderforbund, avd. 2, Torp Fagforening, foreslo: «At Landsorganisasjonen tar produksjonsutvalgene opp til ny behandling. Vi er av den oppfatning at produksjonsutvalgene må være medbestemmende og kontrollerende organer.»

Motivering:

Slik produksjonsutvalgene nå er av rådgivende art svarer de ikke til de forventninger arbeiderne stiller til produksjonsutvalgene.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund avd. Kristiansand, foreslo: «Produksjonsutvalgene gjøres til kontrollerende organer.»

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, avd. 8, Porsgrunn, foreslo: «De av Arbeidsgiverforeningen og L.O. i Norge utarbeidede regler viser seg å være innsnevret. Vi vil derfor foreslå at

de blir å endre dithen at de omfatter også det finansielle ved bedriftene for derfor å kunne få en mere og bedre kontroll. Motiveringen vil komme på kongressen.»

Norsk Transportarbeiderforbund, avd. 48, Sarpsborg, foreslo: «Produksjonsutvalgene må utstyres med kontrollerende og bestemmende myndighet i bedriftene, slik at produksjonsutvalgene kan ha muligheter for å fylle sin oppgave for gjennomføring av det økonomiske demokrati.»

Norsk Arbeidsmannsforbund, avd. 190, Saltdal, foreslo: «Saltdal Arbeidsmannsforening, avd. 190 av Norsk Arbeidsmannsforbund vil rette en henstilling til fagkongressen om å finne fram til en ordning med myndighetene med omsyn til opprettelse av produksjonsutvalg også ved Statens anleggsdrift, så som jernbane, veganlegg m. v.

Vi anser det for meget viktig for arbeidsvirksomheten også ved Statens anlegg at arbeiderne gjennom liknende utvalg som produksjonsutvalgene ved industrien kan få en viss medvirken når det gjelder å nytte ut arbeidsmulighetene på beste måte.

Av særlig betydning vil arbeidernes medvirken bli med omsyn til brakkeforhold, helsestell o. l. ved anleggene.

Vi henstiller til kongressen å finne en ordning som fremmer arbeidernes interesser i denne sak.»

Norsk Treindustriarbeiderforbund, avd. Drammens Treindustriarbeiderforening, foreslo: «Produksjonsnemndene må gjøres til det som fellesprogrammet sier, et kontrollerende og medbestemmende organ, og dermed danne grunnlaget for gjennomføringen av det økonomiske demokrati.»

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, avd. 22, Skien, foreslo: «Kongressen anmoder Regjeringen om at produksjonsutvalgene blir lovfestet og blir gitt medbestemmelsesrett.»

Motivering:

Vi er enig i at produksjonsutvalgene allerede nå dannes i henhold til overenskomsten mellom L.O. og Norsk Arbeidsgiverforening, men neste etappe må være å få utvalgene lovfestet og gi dem medbestemmelsesrett.

Fra sekretariatet: Det vises til overenskomst mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen. For øvrig vil det bli gitt nærmere utredning på kongressen om utvalgenes oppgaver.

Overenskomst om produksjonsutvalg.

I samsvar med de politiske partiers fellesprogram av 1945, og under henvisning til forslag fra Produksjonsutvalgskomiteén av 1945, er det sluttet følgende overenskomst mellom Norsk Arbeidsgiverforening (NAF) og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon (AFL):

§ 1.

Produksjonsutvalg skal opprettes ved enhver industri- og håndverksbedrift, når det ved bedriften i siste år før utvalg blir opprettet, ble utført minst 46 000 timeverk (svarende til 20 beregnede helårsverk) av bedriftens arbeidere og funksjonærer.

Produksjonsutvalg skal også opprettes ved mindre bedrifter dersom en av parten forlanger det.

Bestemmelsen i annet ledd får tilsvarende anvendelse for alle bedrifter som nystartes i den tid overenskomsten gjelder.

§ 2.

Produksjonsutvalget er et rådgivende og opplysende organ, som skal ta opp til behandling følgende saker:

a) Orienterende og fortrolige meddelelser fra bedriftsledelsen angående bedriftens økonomiske forhold og stilling innenfor bransjen, samt forhold som er av betydning for produksjonsvilkårene og avsetningsmulighetene.

Slik meddelelse skal gis en gang i kvartalet.

b) Orienterende og fortrolige drøftelser av driftsteknisk art med sikte på å oppnå effektiv produksjon. Utvalget skal således arbeide for en sunn og riktig rasjonalisering, og gjennom opplysningsarbeid skape forståelse for den store samfunnsmessige og bedriftsmessige betydning dette innebærer.

c) Forslag og tiltak som tar sikte på å øke arbeidernes og funksjonærenes sikkerhet og trivsel i arbeidstiden, samt forslag om å bedre verne- og helseåtgjerdene innen arbeidervernlovens ramme. Utvalget skal påse at lovens påbud blir etterlevet av alle parter.

d) Forslag til ordning av yrkesopplæringen.

Utvalget skal også selv arbeide for at det blir etablert et effektivt tilsyn med at alle lærlinger får en allsidig utdanning så de kan avlegge sin dyktighetsprøve, og at arbeiderne og funksjonærene får adgang til spesialutdanning og stipendier for å oppnå den høyeste ferdighet innen sitt fag.

Når saker som er nevnt under bokstavene a og b i denne pa-

ragraf blir tatt opp til behandling, skal de opplysninger som blir gitt av bedriften holdes absolutt hemmelig i den utstrekning bedriftsledelsen krever det.

§ 3.

Utvalget skal ikke behandle lønns- og arbeidstidsspørsmål.

§ 4.

Utvalget skal bestå av representanter for følgende grupper:

- a) Den ansvarlige bedriftsledelse.
- b) De tekniske og merkantile funksjonærer.
- c) Arbeiderne.

I bedrifter hvor det ikke utføres mer enn 50 beregnede helårsverk (115 000 timeverk, jfr. § 1) kan bedriftsledelsen velge høyst 3 medlemmer av utvalget, og arbeiderne og funksjonærene tilsammen høyst 3 representanter.

Dersom det velges mere enn 1 representant for arbeiderne og funksjonærene, skal en av dem representere de tekniske og merkantile funksjonærer.

Ved bedrifter hvor det utføres mer enn 50 beregnede helårsverk, kan bedriftsledelsen velge inntil 5 medlemmer, og arbeiderne og funksjonærene tilsammen inntil 5 medlemmer.

Dersom arbeiderne og funksjonærene tilsammen velger mere enn 3 representanter til utvalget, skal en av dem representere de tekniske og en de merkantile funksjonærer.

For hver gruppe velges dessuten varamenn.

§ 5.

Det står utvalget fritt å innkalle enkelte personer som er knyttet til bedriften til rådslagning om saker som de har spesiell forutsetning for å uttale seg om.

Utvalget kan, om partene er enige om det, overdra behandlingen av visse saker til særskilte tillitsmenn eller underutvalg, som avgir muntlig eller skriftlig rapport til hovedutvalget om sitt arbeid.

§ 6.

Bedriftsledelsen velger selv sine representanter.

Valget for øvrig foregår skriftlig og hemmelig innenfor den respektive gruppe under ledelse og kontroll av vedkommende gruppes tillitsmann.

Valget skal arrangeres slik at alle stemmeberettigede kan delta i det.

En av arbeidernes representanter i produksjonsutvalget bør velges blant arbeidernes tillitsmenn.

§ 7.

Valget skal finne sted innen utgangen av kalenderåret. Medlemmene av utvalget tiltrer ved årsskiftet. Funksjonstiden er to år. (Jfr. 3. ledd.)

Ved første gangs opprettelse av produksjonsutvalg trer dette i funksjon umiddelbart etter valget. Utvalget fungerer til det årsskifte som bringer funksjonstiden nærmest mulig 2 år.

I nyopprettede utvalg med flere enn 1 representant i hver velgergruppe, uttrer den ene halvdel etter loddtrekning ett år etter utvalgets opprettelse og nye representanter velges for 2 år i stedet for de uttrådte. Dersom opprettelse ikke finner sted ved årsskiftet, fratrer den første halvdel av utvalget ved det årsskifte som bringer funksjonstiden nærmest 1 år.

§ 8.

Medlemmer av produksjonsutvalget skal være over 21 år, og skal velges blant de anerkjent dyktigste arbeidere og funksjonærer ved bedriften, om mulig blant dem som har arbeidet der de siste to år (jfr. bestemmelsen i hovedavtalen mellom NAF og AFL § 4).

Hvis et medlem av produksjonsutvalget slutter ved bedriften, opphører han å fungere som medlem av utvalget, og varamannen rykker inn i hans sted.

Oppsigelse eller avskjedigelse av medlemmer av produksjonsutvalg kan ikke skje uten saklig grunn. Arbeidsgiveren plikter, ved individuell oppsigelse av et medlem av produksjonsutvalg å gi ham 4 ukers varsel. For øvrig inntar medlemmene av produksjonsutvalget ingen særstilling ved bedriften.

Er oppsigelse begrunnet med arbeidsmangel, blir varslet til medlemmene av produksjonsutvalget det samme som for de øvrige arbeidere.

Når arbeidsgiveren går til oppsigelse eller avskjedigelse av et medlem av produksjonsutvalg, skal han, om vedkommende medlem av produksjonsutvalget framsetter ønske herom, konferere med medlemmene av produksjonsutvalget om den saklige grunn han har.

Stemmerett ved valget av arbeidernes og funksjonærenes representanter i utvalget har alle arbeidere og funksjonærer som er knyttet til bedriften.

§ 9.

Utvalgets arbeid ledes av en formann og en sekretær som velges for ett år ad gangen.

Formannen velges vekselvis av bedriftsledelsen eller av arbeidernes og funksjonærenes representanter i fellesskap, med mindre partene blir enige om en annen ordning.

Dersom en av bedriftsledelsens representanter er formann i utvalget, skal arbeiderne og funksjonærene i fellesskap velge sekretæren.

Dersom arbeiderne og funksjonærene i fellesskap har valgt formannen, velger bedriftsledelsen sekretæren.

§ 10.

Produksjonsutvalget holder ordinære møter en gang hver måned, med mindre formannen og sekretæren er enige om at et møte ikke er påkrevd. Saksliste til møtet utarbeides av formannen og sekretæren i fellesskap, og tilstilles medlemmene minst 3 dager før møtet skal holdes.

Dersom en av partene ønsker det, kan ekstraordinære møter sammenkalles med 3 dagers varsel, når det foreligger saker av særskilt viktighet, som det er ønskelig å behandle hurtig.

De arbeidere og funksjonærer som er medlemmer av et produksjonsutvalg, har krav på vanlig lønn for den tid de deltar i utvalgets møter.

§ 11.

Over utvalgets rådslagninger føres protokoll. Utdrag av protokollen skal tilstilles bedriftsledelsen, medlemmene av produksjonsutvalget og klubbstyrets formann. Utvalget skal gjøre resultatet av sitt arbeid kjent for de interesserte parter på en måte som bidrar til å øke interessen for utvalgte arbeid. Unntatt herfra er særskilt fortrolige meddelelser fra bedriften. (Jfr. § 2.)

§ 12.

Som bindeledd mellom produksjonsutvalgene ved de forskjellige bedrifter, og mellom disse og de hovedorganisasjoner som har undertegnet overenskomsten, oppnevnes det et råd. Dette skal bestå av to representanter valgt av NAF og to representanter valgt av AFL. Ved behandlingen av tvistes spørsmål, som partenes representanter ikke kan bli enige om, tiltrer arbeidsrettens formann rådet som oppmann.

For rådets medlemmer velges det varamenn.

Rådet skal, i forståelse med de organisasjonene som har undertegnet overenskomsten, drive rettleiing og opplysningsvirksomhet, og bidra til at de enkelte produksjonsutvalg arbeider best mulig.

Rådet avgjør med bindende virkning tvistes spørsmål vedrørende forståelsen av denne overenskomst.

Rådet skal ha adgang til å tilkalle sakkyndige til møtene.

Omkostningene ved rådets virksomhet deles med like parter på de arbeidsgiver- og arbeiderorganisasjoner som har undertegnet overenskomsten.

§ 13.

Denne overenskomst er opprettet mellom NAF og AFL og er tiltrådt av Avtalen gjelder i to år fra undertegnelsen, og har fortsatt gyldighet to år ad gangen, dersom ikke en av partene skriftlig har oppsagt avtalen innen 6 måneder før den utløper.

Før bygge- og anleggsvirksomheter trer denne overenskomst ikke i kraft før partenes hovedorganisasjoner ved nærmere forhandlinger er blitt enige om den praktiske gjennomføring av bestemmelsene. Slike forhandlinger forutsettes optatt så snart råd er.

Oslo, den 7. desember 1945.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon
Konrad Nordahl (sign.)

Norsk Arbeidsgiverforening
Finn Dahl (sign.)

Paul Engstad: I de politiske partiers fellesprogram, som ble vedtatt etter frigjøringen 8. mai i fjor, heter det i avsnittet om den økonomiske politikk:

«Ved de enkelte industrielle bedrifter opprettes rådgivende produksjonsutvalg av arbeidere, arbeidsgivere og funksjonærer for å øke interessen for å fremme den mest effektive produksjon, en god bedriftshygiene og yrkesopplæring.»

På representantskapsmøte i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, 18. juni og følgende dager i fjor ble det gjort et liknende vedtak. I medfør av dette ble det 2. august i fjor av statsministeren, nedsatt en komite til å komme med forslag i saka. Komiteen besto av 2 representanter fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, 2 fra Arbeidsgiverforeningen, 1 fra Sosialdepartementet og 1 fra Statsministerens kontor.

Komiteen begynte sitt arbeid 9. august i fjor og var ferdig med arbeidet 25. oktober. Resultatet av dens arbeid er avtalen om opprettelse av produksjonsutvalg i industri- og håndverksbedrifter, som ble undertegnet 7. desember i fjor av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Norsk Arbeidsgiverforening.

Jeg finner ingen grunn til her å gå nærmere inn på den

avtale som er truffet, og de bestemmelser den inneholder. Det kan man lese seg til av Gunnar Bøe's brosjyre «Produksjonsutvalgene» som er utdelt til representantene. I steden skal jeg gi en kort oversikt over utviklingen siden 1. januar i år og stillingen i dag. Avtalen mellom Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Norsk Arbeidsgiverforening omfatter selvsagt bare de bedrifter som står tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening. For de øvrige bedrifters vedkommende må det bli de respektive forbund som treffer avtale med de bedrifter som hører inn under forbundets virkeområde, men som ikke står tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening. Når det gjelder arbeidsgiversammenslutninger som ikke er med i N.A.F. må L.O. i samråd med de interesserte forbund reise spørsmålet om forhandlinger og slutte avtale med disse organisasjoner. I desember måned i fjor henvendte Samferdselsdepartementet — daværende Arbeidsdepartement — seg til L.O. med anmodning om forhandlinger om opprettelse av Produksjonsutvalg for statens bedrifter og virksomheter. En forhandlingskomite ble oppnevnt, med representanter fra hver av partene. Komiteen tok til med sitt arbeid 15. januar i år og 27. april ble komiteens utkast oversendt Samferdselsdepartementet.

Utkast til avtale mellom staten og organisasjonen bygger i det vesentlige på den avtale som er truffet mellom Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og Norsk Arbeidsgiverforening, men med de organisatoriske tillempninger som følger av statsvirksomhetenes endrede karakter og oppbygging sett i forhold til de private bedrifter. Utkastet til avtale er derfor utarbeidet i 2 alternativer. 1 for produksjonsutvalg ved de av statens virksomheter som har en ren produktiv oppgave, f.eks. Raufoss Ammunisjonsfabrikk, Vaksdal Mølle o. s. v. og 1 for driftsutvalg med de av statens virksomheter som ikke har en ren produktiv oppgave. F. eks. Norges Statsbaner, Telegrafverket, Postverket o.s.v.

For å samordne arbeidet foreslås opprettet et Sentralråd bestående av 3 representanter for statsvirksomhetene oppnevnt av Regjeringen og 3 representanter for arbeiderne og funksjonærene oppnevnt av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Avtalen er godkjent av Sekretariatet og i forberedende statsråd, og vi venter nå bare på Regjeringens offisielle godkjenning for at den kan settes ut i livet.

Den 22. januar ble det holdt et forhandlingsmøte med representanter for Papirindustriens Arbeidsgiverforening om oppret-

telse av produksjonsutvalg for papirindustrien. Og den 18. mars ble avtalen undertegnet. Avtalen går ut på det samme som avtalen med Norsk Arbeidsgiverforening, med den forandring at Papirindustriens Arbeidsgiverforening trer i stedet for N.A.F. Den 18. mars ble det holdt forhandlingsmøte med Norges Koooperative Landsforening og opprettet avtale om opprettelse av produksjonsutvalg for N.K.L.s produktive bedrifter. Også denne avtale går ut på det samme som avtalen med N.A.F., med den forandring at N.K.L. trer i stedet for N.A.F.

Begge disse avtaler er godkjent av Sekretariatet.

For skogbrukets vedkommende har det vært ført forhandlinger mellom Norsk Skog- & Landarbeiderforbund og Skogbrukets Arbeidsgiverforening. Så vidt jeg vet er avtalen reelt i orden, men ennå ikke formelt undertegnet. Det vil antagelig skje i den nærmeste framtid.

Når det gjelder spørsmålet om opprettelse av produksjonsutvalg for kommunenes vedkommende, så er det rettet henvendelse til Norges Byforbund og Norges Herredsforbund om forhandlinger. Disse er ennå ikke kommet i stann, men det vil antakelig skje i den nærmeste framtid.

I den avtale som ble inngått med Norsk Arbeidsgiverforening 7. desember i fjor heter det at: «for bygge- og anleggsvirksomheten trer denne overenskomst ikke i kraft før partenes hovedorganisasjoner ved nærmere forhandlinger er blitt enige om den praktiske gjennomføring av bestemmelsene». En av Bygningsarbeiderforbundet nedsatt komite har arbeidet med dette spørsmål. Og en felleskomite bestående av representanter fra Bygningsarbeiderforbundet, Murerforbundet og Elektriker- og Kraftstasjonspersonales forbund har utarbeidet det endelige utkast til den paktiske gjennomføring av avtalen for bygge- og anleggsvirksomheten. Utkastet er oversendt N.A.F. og er nå til gjennomgåelse i de forskjellige landssammenslutninger i bygningsfagene. Så snart de har gjennomgått det, vil de avsluttende forhandlinger bli holdt.

Vi har ennå endel arbeidsgiversammenslutninger som står utenfor N.A.F., som f. eks. Meierienes Arbeidsgiverforening og Handelens Arbeidsgiverforening, hvor spørsmålet om opprettelse av produksjonsutvalg ennå ikke er tatt opp til drøftelse. Men det vil skje i den nærmeste framtid.

Når det gjelder opplysningsarbeidet om produksjonsutvalgene, så er det holdt en rekke foredrag og forelesninger, dels

formidlet av L.O. og dels av Arbeidernes Opplysningsforbund. Noen oversikt over denne del av virksomheten har jeg ikke for øyeblikket. Endel skriftlig materiell er utgitt. Håkon Lie har skrevet en brosjyre om: Produksjonsutvalg i De forente stater under krigen og Gunnar Bøe om produksjonsutvalg her hjemme. Dessuten er det utgitt en foredragsdisposisjon om produksjonsutvalg til bruk for foredragsholdere, og avtalen er trykt i 100 000 eksemplarer og sendt ut gjennom forbundene. De f. t. rådende trykningsvanskeligheter har hemmet og forsinket denne del av virksomheten.

Gjennom Norsk Korrespondanseskole er det satt i gang et kursus i bedrifts- og yrkesøkonomi, spesielt beregnet på deltakere i produksjonsutvalg. Det er selvsagt for tidlig å uttale seg noe om resultatene av dette kurs, men det deltar f. t. i dette kurs 589 deltakere. Et nytt kurs er ferdig til å settes i gang. Nemlig et kurs i bedriftsregnskaper og revisjon. Dette kurs er også et ledd i opplæringen av dem som velges som representanter i produksjonsutvalg. I denne forbindelse reiser det seg spørsmål om innførelse av ensartet regnskapsystem for bedriftene. Dette spørsmål tror jeg revisor Graver vil uttale seg om.

Sekretariatet har besluttet at det skal ansettes en bedriftsøkonom til støtte for arbeidet med produksjonsutvalgene og det økonomiske kontor i L.O. Ansettelse har ennå ikke funnet sted. Det vil først skje etter at administrasjonen finner at tidspunktet dertil er inne. Det er konferert med Teknisk Forening av D.N.A. som har erklært seg villig til å stille sine krefter til L.O.s og forbundenes disposisjon når det gjelder tekniske spørsmål. Både når det gjelder det alminnelige opplysningsarbeid om disse spørsmål og når det gjelder å stå til tjeneste med råd i konkrete tilfelle når det måtte ønskes av medlemmer i produksjonsutvalgene.

En lignende ordning vil bli truffet med Sosialistisk Legeforening.

Samorganisasjonene må forsøke å treffe lignende avtaler med personer som er villig til å påta seg oppgavene, slik at en ikke i alle tilfelle behøver å gå om Oslo i disse spørsmål.

I midten av januar måned i år ble det sendt ut melding til foreningene gjennom de respektive forbund om å gå til valg av medlemmer til produksjonsutvalgene. Hittil er det til L.O. kommet inn melding om valg av produksjonsutvalg ved 310 bedrifter. Disse fordeler seg slik på de forskjellige forbund:

Norsk Arbeidsmannsforbund	7
— Bekledningsarbeiderforbund	1
— Bygningsarbeiderforbund	3
— Centralforening for Boktrykkere	1
— Formerforbund	3
— Gullsmedarbeiderforbund	3
— Høvleriarbeiderforbund	37
— Jern- og Metallarbeiderforbund	90
— Kjemisk Industriarbeiderforbund	55
— Kjøttindustriarbeiderforbund	1
— Nærings- og Nydelsesmiddelarb.forb...	29
— Papirindustriarbeiderforbund	7
— Skinn- og Lærarbeiderforbund	10
— Skotøyarbeiderforbund	27
— Tekstilarbeiderforbund	29
— Treindustriarbeiderforbund	4
Tobakkarbeiderforbundet i Norge	3

Når produksjonsutvalgene ennå ikke har fått beskjed om å begynne med sitt arbeid, så er årsaken den at vi gjerne ville ha flest mulig av valgene unnagjort, slik at vi fikk en oversikt over hva vi hadde å starte med. Dessuten at vi gjerne vil få bygget opp apparatet i hovedorganisasjonen før starten. Og sist, men ikke minst at vi ville gi medlemmene av produksjonsutvalgene tid til å orientere seg om sitt arbeid gjennom det materiell som ville bli utgitt og de korrespondansekurser som skulle settes i gang. Dette er nå skjedd og meldingen om at arbeidet skal settes i gang, vil bli utsendt umiddelbart etter kongressens avslutning.

Alt skulle nå ligge til rette for at arbeidet kan settes i gang, slik at avtalen ikke bare blir på papiret, men gis levende liv. Om så skal skje, avhenger av arbeiderne og funksjonærene selv.

Vi har talt og skrevet meget om økonomisk demokrati gjennom årene. Hvis en vil nå dette mål, må en også ville midlene som kan føre fram til målet. Det er ikke nok å propagandere for en sak, en må også søke å gjennomføre den når en mener tiden dertil er inne.

Ett av våre mål på veien til det sosialistiske samfunn er det økonomiske demokrati. Produksjonsutvalgene er det første skritt på vei til å nå dette mål. De er ikke fullkomne, — det skal villig

innrømmes, men de er et forsøk på å realisere vår ønskedrøm. De må befestes og utbygges videre etter hvert til vi når det vi ønsker.

Det hele står og faller med det initiativ og den dyktighet som utvises av de som blir valgt inn i utvalgene, og den interesse og støtte bedriftens arbeidere og funksjonærer yter utvalgsmedlemmene i deres arbeid.

Paul Engstad foreslo: 1. Den gitte redegjørelse tas til etterretning. 2. De inngåtte avtaler om opprettelse av produksjonsutvalg godkjennes.

Godtfred Lundin foreslo: Kongressen gir sin tilslutning til forslaget fra N.N.N., avd. 22, Skien sålydende:

Kongressen anmoder regjeringen om at produksjonsutvalgene blir lovfestet og blir gitt medbestemmelsesrett.

John Askeland foreslo: En lov om skipsbygging.

Torjus Graver: Jeg vil gjerne på kongressen få omtale et av grunnlagene for produksjonsutvalgenes virksomhet, nemlig gjennomføring av standardiserte regnskapssystemer for landets bedrifter bransjevis.

De fleste bedriftsregnskaper er i dag så uensartede at det ikke er mulig å lære opp folk som kan forstå disse regnskaper. av og til kan en få det inntrykk at regnskapene nettopp er oppsatt for å vanskeligiggjøre et ettersyn. Dette er ikke nødvendig. Regnskapsteknikken er i dag kommet så langt at det ikke byr på særlige vansker å bygge opp fullstendig oversiktlige regnskapssystemer. Det er således meningsløst at f. eks. 30 skofabrikker skal benytte ca. 20 forskjellige regnskapssystemer. Det vil her ikke volde noen vanskelighet å innføre et ensartet bokholderi uansett bedriftens størrelse. Ble det gjort, kunne Norsk Skotøyarbeiderforbund, ved opplæring, dyktiggjøre sine medlemmer til å kunne vurdere bedriftenes økonomiske stilling. Jeg ser det slik at vi her er ved selve kjernepunktet, selve grunnlaget for produksjonsutvalgenes eksistens. Uten at produksjonsutvalgene kjenner bedriftens økonomi kan de ikke gå til bedriften med sine krav og bevise at bedriften har råd til å gjennomføre dem, og de kan ikke gripe inn om en bedrift holder på å kjøre i grøften og dermed gjøre bedriftens arbeidere arbeidsledige.

En virkelig pålitelig økonomisk oversikt er også det eneste grunnlag som tillitsmennene kan bygge på når det gjelder nødvendigheten av oppsigelser eller ikke. Jeg behøver vel heller ikke gjøre merksam på betydningen av økonomiske oversikter

under tariffoppgjør, men det er også andre faktorer ved standardiserte regnskaper som jeg vil nevne. De ville nemlig også danne det nødvendige grunnlag for så viktige faktorer som kontroll med skatteoppgaver, kontroll med prisansettelser og sist, men ikke minst, være ubetinget nødvendig som grunnlag for en framtidig planøkonomi.

Jeg synes derfor at det er nødvendig at kongressen tar dette spørsmål opp til overveielse.

Karl Bottenvann: Skal en ha håp om å skape noen virkelig interesse for disse produksjonsutvalg, så må de bli lovbestemt, slik at arbeiderne virkelig får noen medbestemmelsesrett. Interessen for denne sak er ikke så stor på min kant. Jeg vil anbefale Lundins forslag.

Strek ble satt.

Asbjørn Larsen: Jeg la merke til i Engstads redegjørelse om produksjonsutvalgene at det var jern- og metallindustrien som ledet med 90 utvalg og det er riktig. Interessen for dette er stor, en ser det som det første skritt henimot vårt mål. Når det gjelder de kurser L.O. og forbundene setter i gang, vil jeg anmode disse om å samle seg om dagkurser. På den måte vil deltagerne få større utbytte.

Abraham Skilbred: Det er ikke noe å undres over at arbeiderne i enkelte industrier setter seg til motverge. Vi er enig i en økning av produksjonen og at en får kontroll. Men en er ikke så for å stå ved siden av en av disse brakkebaroner, som altså skal tjene ennå flere penger. Vi må få fortgang i disse sakers behandling. På papiret har en kanskje beskåret kapitalen noe, men ser vi deres regnskaper, så betyr det nok ikke så meget. Vi ser brakkebaroner fremdeles bli sittende uten at myndighetene gjør noe. De går like fri og frank omkring. Ser en at det virkelig blir gjort noe overfor disse, så vil nok arbeiderne gå inn for produksjonsøkning.

Anders Mørk (Opplysningsforbundet): Vi har gjentatte ganger hørt at den eneste mulighet for å heve levestandarden er å heve produksjonen. Vi har gått ut fra at produksjonsutvalgene må kunne fjerne alle dødpunkter i produksjonen og få den på toppen. Årsaken til skoften, til den nedsatte effektivitet på arbeidsplassen må undersøkes. Det sies at det kan bli en død organisasjon slik som arbeiderutvalgene etter forrige verdenskrig. Men vi skal hver enkelt medvirke til at de ikke blir det. Vi må motvirke alle tendenser i så måte. Det er talt om dagkurser.

Det sier seg selv at det er vanskelig om ikke umulig med den store utvikling i denne sak å innrette alle til dagkurser. Vi må også bruke noe av vår egen tid. Arbeidsgiverne vil få større profitt. Ja men vi må ha den tillit til vår regjering at den vil sørge for at det i første rekke kommer arbeiderne og samfunnet som sådant til gode. Noe av det viktigste er å få ensartede regnskaper. Vi står som en forstår ved begynnelsen. Men grunnlaget er lagt til rette. Medvirker vi nå i dette og i forståelse av hva det gjelder, at det er vi som også skal overta den økonomiske makt, så vil det også lykkes oss å få tilliten i hele folket.

Votering: Engstads forslag ble vedtatt mot 3 stemmer. — John Askeland og Lundins forslag ble oversendt sekretariatet mot 11 stemmer.

Lovenes ikrafttreden.

Dirigenten foreslo at lovene trådte i kraft fra 1. juli 1946.

Votering: Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Budsjettkomiteens innstilling.

Fra *budsjettkomiteen* forelå følgende:

Budsjettkomiteen (Bevilgningskomiteen) avholdt møte lørdag 11. mai 1946.

Til stede: I. B. Aase, Anton Andresen, Polmar Aasvestad, Johs. Helle, Pauline Lura, Kolbjørn Johansen, Konrad Karlsen. Komiteen behandlet følgende søknader:

Arbeidernes Ungdomsfylking.

Forelå søknad om bevilgning til Ungdomsfylkingens arbeid.

Ungdomsfylkingen teller for tiden 52 000 medlemmer fordelt på ca. 800 lag. Det alt overveiende av medlemmene er ungdommer som er vokset opp i krigsårene, og som tidligere ikke har vært medlemmer av noen organisasjon. Fylkingen står således overfor mektige oppgaver innad i fylkingen, likesom arbeidet utad har langt større omfang enn før krigen. Der arbeides med forberedelse til årets store landsleir, en faglig agitasjons- og opplysningskampanje og læreguttspørsmålet, samt det som for øvrig er vedtatt som sosialt ungdomsprogram.

Til denne virksomhet kreves betydelig kapital, som vanskelig i sin helhet vil kunne dekkes av den kontingent ungdomsfylkingen kan påregne.

På kongressen i 1938 ble det bevilget kr. 10 000.00 pr. år i kongressperioden.

Komiteen vil foreslå at Arbeidernes Ungdomsfylking bevilges kr. 15 000.00 pr. år i kongressperiodene.

Framfylkingen.

Forelå søknad om bidrag til fylkingens virksomhet.

Framfylkingen ble på Landsorganisasjonens kongress i 1938 bevilget kr. 3 000.00 pr. år i kongressperioden.

Komiteen foreslår for kongressen at Framfylkingen bevilges kr. 5 000.00 pr. år i kongressperioden.

Arbeidernes Avholdslandslag.

Avholdslandslaget ble på kongressen i 1938 bevilget kr. 2 000.00 pr. år i kongressperioden.

Komiteen vil foreslå at Arbeidernes Avholdslandslag bevilges kr. 5 000.00 pr. år i kongressperioden.

Norsk Sangerforbund.

Sangerforbundet ble på kongressen i 1938 bevilget kr. 1 000.00 pr. år i kongressperioden.

Etter frigjøringen er oppslutningen om Norsk Sangerforbund betydelig øket, hvorfor komiteen vil foreslå at Sangerforbundet bevilges kr. 3 000.00 pr. år i kongressperioden.

Arbeidernes Jeger- og Fiskerforbund.

Fra Jeger- og Fiskerforbundet forelå søknad om bidrag på kr. 10 000.00 for 1946.

Forbundets budsjett er oppført med en utgift på kr. 16 900.00 og balanserer med et underskudd på kr. 10 300.00.

Jeger- og Fiskerforbundet består vesentlig av fagorganiserte arbeidere. Forbundets oppgave er i størst mulig utstrekning å øke oppslutningen om forbundet, skaffe medlemmene den best mulige utnyttelse av ferietiden med jakt, fiske og friluftsliv. Før Arbeidernes Idrettsforbund ble tilsluttet Landsforbundet, sto Arbeidernes Jeger- og Fiskerforbund i samarbeid med Arbeidernes Idrettsforbund. Derved ble Jeger- og Fiskerforbundet ytet økonomisk og annen støtte, som nå er bortfalt etter idretts-sammenslutningen.

Komiteen vil foreslå at Arbeidernes Jeger- og Fiskerforbund bevilges kr. 10 000.00 som en engangs bevilgning.

Honorarer.

Landsorganisasjonens kongress i 1938 fastsatte honorarene for revisjonsutvalgets medlemmer til kr. 300.00 pr. år og til sekretariatets medlemmer for dem av medlemmene som ikke tilhører administrasjonen, til kr. 300.00 pr. år.

Komiteen innstiller på at honorarene for revisjonsutvalget og sekretariatets medlemmer blir det samme som kongressen fastsatte i 1938.

Diet og tapt arbeidsfortjeneste.

I henhold til det av representantskapet vedtatte forslag gjeldende diet og tapt arbeidsfortjeneste, var dette oppført med 2 satser, den ene gjelder Landsorganisasjonen, den annen gjeldende samorganisasjonene.

Etter en del drøftelser kom komiteen til det resultat at det ikke forelå noen saklig grunn for at satsene blir satt lavere for samorganisasjonene ved deres reiser innen sitt distriktsområde enn de som var gjeldende når reisene fant sted utenom distriktsområdet, og foreslår at dietgodtgjørelsen blir den samme for samorganisasjonene som den som nå gjelder for Landsorganisasjonen.

Disse satser blir å bibeholde i overensstemmelse med de av representantskapets møte 18.—21. juni 1945 bestemte satser for diet og tapt arbeidsfortjeneste sålydende:

Dietsatser for Landsorganisasjonen og samorganisasjonene:

Innenbys	pr. dag	kr. 10.00
Utenbys	—	« 15.00
Natt-tillegg	—	« 10.00

Døgnet regnes fra kl. 0 til 24. For påbegynt døgn uten overnatting i forbindelse med reiser utbetales diet etter følgende satser:

Under 4 timer ingen diet.	
Mellom 4 og 8 timer	kr. 10.00
Over 8 timer	« 15.00

Ved utbetaling av dietgodtgjørelse for møter innenbys gjelder både for Landsorganisasjonen og samorganisasjonene følgende regler og satser:

1. Til tillitsmenn utbetales dagdiet kr. 10.00 under deltagelse

i kongresser, representantskaps--, landsstyre- og hovedstyremøter. — For deltakelse i forhandlinger utbetales dagdietet kr. 10.00 når møtene varer fra formiddagen og til etter kl. 18. For forhandlinger som begynner senere på dagen og varer til kl. 18 eller senere, betales kr. 6.00. Diet utbetales kun for møter eller forhandlinger. Godtgjørelse for diet i forbindelse med kontorarbeid utbetales ikke.

2. Til representanter fra arbeidsplassen utbetales diet på følgende måte:

For møter som varer over 4 timer, og som strekker seg ut over arbeidstidens slutt, utbetales dagdietet kr. 10.00.

For møter over 4 timers varighet, men innen arbeidstiden utbetales kr. 6.00.

For møter berammet etter arbeidstidens slutt, men før kl. 19, utbetales kr. 6.00.

3. Godtgjørelse for arbeidstap.

For kortere møter og forhandlinger på arbeidsplassen utbetales kr. 2.50 pr. time. For møter og forhandlinger utenfor arbeidsplassen og for reiser utbetales kr. 20.00 pr. dag i tapt arbeidsfortjeneste.

4. Diet for reiser utenlands.

Dietsatser for reiser utenlands fastsettes av sekretariatet under hensyntagen til de til enhver tid rådende valuta- og prisforhold.

Norges Idrettsforbund.

Forelå søknad om bevilgning på et årlig bidrag stort kr. 25 000.00.

Søknaden har vært behandlet i sekretariatets møte 10. mai kl. 1, hvor det ble besluttet å foreslå for kongressen å yte et bidrag stort kr. 25 000.00 i kongressperioden til Norges Idrettsforbunds bedriftsidrettsutvalg.

Komiteen vil ikke fraråde at den av sekretariatet foreslåtte bevilgning på kr. 25 000.00 i kongressperioden vedtas. Imidlertid finner komiteen det riktig å gjøre oppmerksom på at etter at idrettssammenslutningen nå er blitt en kjensgjerning, anser den det riktige at de utgifter som medgår til fremme av bedriftsidretten, søkes oppført på Statens bevilgning til Norges Idrettsforbund.

Halvard Olsens pensjon.

Kongressen i 1934 besluttet etter forslag fra valg- og budsjettkomiteen å bivelge Halvard Olsen en årlig pensjon på kr. 5 000.00.

Fra 1. juli 1937 tiltrådte Halvard Olsen stillingen som formann for Oslo Arbeidsnemnd med årslønn kr. 9 000.00. Etter at Halvard Olsen hadde tiltrådt denne stilling, ble utbetaling av pensjonen innstillet.

På representantskapets møte 18.—21. juni 1945 ble fattet beslutning om at den vedtatte pensjon til Halvard Olsen oppheves. Da det var kongressen i 1934 som fattet beslutning om pensjon til Halvard Olsen, er Landsorganisasjonens administrasjon av den mening at kongressen får saken forelagt til endelig avgjørelse og foreslår at den av kongressen i 1934 bevilgede pensjon, kr. 5 000.00 pr. år, til Halvard Olsen oppheves.

Monument på gravene til Hansteen og Wickstrøm.

Etter forslag fra administrasjonen har komiteen gitt sin tilslutning til at fagorganisasjonen går inn for reising av et monument på graven til Hansteen og Wickstrøm.

Forutsetningen er at monumentet i sin utforming gir uttrykk for at Hansteen og Wickstrøm var de første av de aktive innen fagorganisasjonen som ble myrdet av de tyske bødler og deres nazistisk innstilte håndlangere, — også blir et monument for de øvrige fagorganiserte som ble henrettet eller mistet livet i konsentrasjonsleirene.

Videre er det forutsetningen at monumentet blir reist på Hansteens og Wickstrøms grav på Vår Frelseres Gravlund. Meningen er at Landsorganisasjonen og forbundene i fellesskap dekker omkostningene ved reisingen av monumentet, og at det gis anledning for arbeiderne å yte et passende bidrag. Utvalget vil samtidig henstille til kongressens representanter å tegne seg for et bidrag på kr. 10.00 pr. representant.

Kongressen gir sin tilslutning til ovenfor anførte og henstiller til sekretariatet å arbeide videre med saken, samtidig som sekretariatet bemyndiges til sammen med forbundene å bevilge det nødvendige beløp.

Hushjelpens Landsutvalg.

På kongressen i 1938 ble bevilget kr. 6 000.00 pr. år i kongressperioden som tilskudd til dekning av Hushjelpens Landsutvalgs virksomhet.

Skal dette utvalg make sin oppgave å spre opplysning om hushjelpens interesser over det hele land, få øket oppslutningen i hushjelpens organisasjon, må dennes ledelse gis betingelser for å utnytte de krefter som er nødvendige i forbindelse med det opplysnings- og organisasjonsarbeid som er en selvfølge. Dette vil kreve betydelig større utgifter for Hushjelpens Landsutvalg enn det som ble bevilget på kongressen i 1938.

Komiteen vil foreslå at det til dekning av Hushjelpens Landsutvalgs utgifter oppføres kr. 15 000.00 pr. år.

Dirigenter og sekretærer på kongressen bevilges hver kr. 100.00.

Votering: Budsjettkomiteens forslag ble for alle posters vedkommende vedtatt enstemmig, til Norges Idrettsforbund dog mot 1 stemme.

Lucie Andresen: Det gjelder gjengivelsen av kongressens behandling av Franco-Spania. Jeg vil foreslå: Den borgerlige presse gis ikke adgang til kommende representantskapsmøter og kongress.

Kongressen beklager «Aftenposten»s gjengivelse av behandlingen «Franco-Spania»-spørsmålet i sin morgenutgave 13. ds.

Konrad Nordahl: Jeg vil advare mot dette. Det var denne kongress som vedtok at pressen skulle få adgang. Før neste kongress' vedkommende må det nødvendigvis behandles av neste kongress, i og med behandlingen av forretningsorden. Det som det kan reises kritikk mot er titelen, men det er ikke noe å si på selve referatet. De saker vi behandler er i høyeste grad samfunnssaker og pressen har godt av å være til stede. Jeg vil advare mot et slikt forslag. Representantskapet er en lukket forsamling.

Dirigenten foreslo forslaget oversendt sekretariatet.

Votering: Dirigentens forslag ble vedtatt mot 4 stemmer.

Edruelighetsarbeidet.

Sekretariatet foreslo:

«Kongressen viser hen til og understreker kongressuttalelsen av 1934 hvor alle foreninger og medlemmer oppfordres til å gå inn for et målbevisst opplysningsarbeid for større edruelighet og høyere kultur.

Av særlig betydning er det nå å få demmet opp for den tiltagende brennevinsflom og de store køer foran alkoholutsalgene

i en tid da vi bør samle alle krefter om å bygge opp igjen landet vårt. Vær også på vakt overfor all svartebørstrafikk og gauking. Fredlys arbeidsplassen for alkoholtrafikk av enhver art. Vern om arbeidernes forsamlingslokaler og sammenkomster.

Fagorganisasjonen hilser med glede det initiativ som er tatt fra Sosialdepartementets side for å samle alle idretts- og ungdomsorganisasjoner til en felles kamp for høyere fritidskultur og større edruelighet. Både vårt samfunn og alle folkeorganisasjoner må delta i og støtte alle positive bestrebelser for å gjøre de kulturelle gode mer almene. Et energisk og målbevisst opplysningsarbeid må til her. Innen vår bevegelse bør Arbeidernes Opplysningsforbund sette seg i spissen for denne virksomhet, og Landsorganisasjonen tilsier på de fagorganiserte arbeideres vegne sin solidariske medvirken.

Fram for en folkereising til større edruskap, høyere kultur og et rikere fritidsliv, i idrett som i fest.

Votering: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Bedriftsidretten.

Sekretariatet fremmet følgende innstilling:

I forbindelse med idrettsspørsmålet vil Arbeidernes faglige Landsorganisasjons 16. ordinære kongress uttale:

1. Kongressen hilser med tilfredsstillelse den samling av Arbeidernes Idrettsforbund og Norges Landsforbund for Idrett som er skjedd ved dannelsen av Norges Idrettsforbund, idet den ser i denne en fastleggelse av at idretten først og fremst skal ha til oppgave å fremme legemskulturen på sosial basis, slik det er uttrykt i forbundets formålsparagraf, sålydende:
«Dets formål er å lede og organisere landets idrett, slik at den blir et ledd i arbeidet for bedring av folkehelsen og folkets åndelige og fysiske kultur.»
2. Fagkongressen i 1936 oppfordret alle fagorganiserte til å støtte Arbeidernes Idrettsforbund i dets virke for å gjøre idretten til et folkeie og anmodet fagforeningene å velge idrettskomiteer som sammen med A.I.F.s lag foresto idrettsarbeidet blant de fagorganiserte i foreningene og på arbeidsplassen.

På Norges Idrettsforbunds konstituerende ting 10.—12. februar 1946 vedtokes å forsterke arbeidet for bedrifts-

idretten på grunnlag av de retningslinjer som A.I.F. hadde tilrettelagt.

3. Landsorganisasjonen er i første rekke interessert i at idretten når ut til flest mulig. Derfor har fagorganisasjonen gjennom årene ytet stor økonomisk støtte til idretten og derved muliggjort et omfattende idretts- og friluftsliv blant den fattigste del av landets ungdom.

I. B. Aase: Bevilgning til bedriftsidretten var oppe i budsjettkomiteen og er allerede vedtatt i og med den bevilgning som kongressen har vedtatt. I årene 1934 til 38 ble det gitt 15 000 kroner pr. år til arbeideridretten. I 1938 ble det forhøyet til 20 000 kroner. Når det nå ble samling av idretten i ett forbund så mener vi Staten må yte mere til idretten, også til bedriftsidretten.

Voting: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Enmannsbetjeningen av elektriske lokomotiver.

Norsk Lokomotivmannsforbund foreslo: «Enmannsbetjening av de elektriske lokomotiver avskaffes snarest og senest fra 1. januar 1947. Inntil videre opprettholdes enmannsbetjening av elektriske lokomotiver kun i lokaltog. De nye snøggtoget, så vel de elektrisk drevne som de dieselhydrauliske, må betjenes med 2 lokomotivførere.»

Motivering:

Ved enmannsbetjeningens innføring på statsbanene framførte vårt forbund sine sterke betenkeligheter til tross for at de elektrifiserte banestrekninger kun var forholdsvis korte og at det i hovedsaken kun rammer lokaltog.

Senere er nye baner elektrifisert og som riktig er står en nå overfor en fullstendig og høyst nødvendig modernisering av våre jernbaner.

Imidlertid er enmannsbetjeningen fra å være tillagt lokaltog og småtog nå utvidet til å omfatte alle togslag med gjennomgående automatiske bremses.

Oss bekjent har våre egne statsbaner gått langt lenger med enmannsbetjening enn noe annet land. Ved de svenske statsbaner er f. eks. enmannsbetjening av elektriske lokomotiver ikke innført i hurtigtog, hurtiggående persontog samt i direktegående godstog. Det anvendes i det hele ikke enmannsbetjening i tog.

som kjører over lenger strekning enn 160 km. Likesom det også tas særlig hensyn til tjenestelistenes oppstilling og til natt-tjeneste.

De grunner vi vil anføre mot enmannsbetjening er bl. a. disse:

1. For stor påkjenning for den lokomotivfører der står alene.
2. Usikkerheten ved det automatiske bremseapparat, kaldt «dødmannsgrepet».
3. Faren ved at nyrekruttering vil skje av personale der i de første år er særdeles ukjent, både med de elektriske lokomotiver og jernbanenes hundrevis av bestemmelser som en faktisk må «leve seg inn i» for å bli en fullgod jernbemann.
4. Faren for en begynnende feil kan utvikle seg til større skader som påfører statsbanene enorme utgifter til reparasjon av lokomotivet.
5. Betydning av at statsbanene yter best mulig servise og større presisjon.
6. Muligheten av å gjennomføre en bedre tjenesteoppsetting og unngå de stadige og skadelige avløsninger på mellomstasjonene.

Ved de nye *snøggto*g skulle det være svært innlysende at å overlate det hele til kun en mann er alt annet enn besparing, sett hen til foranførte og til de uhyre summer det nye *snøgg*-togmateriell koster Staten.

Sekretariatet ga sin tilslutning til forslaget.

Th. Narvestad: Jeg regner med at representantene har lest vårt forslag og vår motivering. Flere representanter har spurt meg om vi virkelig fremdeles har enmannsbetjening ved statsbanene og det har vi. Nå har Landsorganisasjonen tatt et positivt standpunkt og det gleder vi oss over. Det har vakt forbauselse utover verden at vi står med enmannsbetjening på de lange strekninger vi har. I Sverige har de det ikke på lange linjer, de har for lengst opphørt med enmannsbetjening på avstanser over 160 kilometer. Dette er en sak som ikke bare har betydning for vårt forbunds medlemmer, men like meget for alle dem som benytter jernbanen.

A. Hjetland: Det forslag som foreligger fra Lokomotivmannsforbundet må vi alle være enige i er et berettiget krav. Men skal dette forslag ha sin rette betydning så må det ha en

tilføyelse: «All-kombinering av lokomotivmannstjeneste og konduktørtjeneste må opphøre.»

Sverre G. Ljungblad: Jeg vil oppta følgende forslag fra Hønefoss og Omegns faglige samorganisasjon:

«Landsorganisasjonen må straks ta opp et energisk arbeid for å bedre *ulykkestrygden* etter følgende retningslinjer:

1. Arbeidere som er blitt helt arbeidsudyktige ved arbeidsulykke skal ha full lønn av den bedrift han var ansatt i da ulykken inntraff. For nedsatt arbeidsevne skal erstatningen være så stor at vedkommendes inntekt ikke forringes.
2. Erstatning må ikke baseres på den lønn den forulykkede hadde da ulykken inntraff. Erstatningen må alltid baseres på den lønn som til enhver tid er gjeldende i den bransje den forulykkede var beskjeftiget.»

Vi er prinsipielt av den oppfatning, at når en arbeider blir ødelagt under arbeid skal den bedrift han var ansatt ved utbetale ham/henne en ukentlig understøttelse svarende til den lønn vedkommende ville ha oppnådd om han/hun hadde stått i fullt arbeid. Slik som forholdene er i dag vil den forulykkede i tillegg til tapet av sine lemmer, eller sin helse, også få sine inntekter redusert i den grad at forsorgsvesenet må tre støttende til for at den forulykkede skal kunne eksistere. Og her må man være merksom på at en arbeider som har mistet sine armer eller ben, eller blitt fullstendig arbeidsudyktig selv om han har lemmene i behold, som oftest må ha ha pleie og dyre medisiner, som tilsier at hans inntekter heller burde økes enn forringes.

Voting: Sekretariatets innstilling med hensyn til enmannsbetjeningen på elektriske lokomotiver ble vedtatt. — Hjetlands forslag ble likeledes vedtatt. — *Ljungblads* forslag (*Hønefoss* og *Omegn*) ble oversendt sekretariatet.

Arbeidernes Kulturfond.

Ole Andersen Kiste opptok følgende forslag fra Vestfold faglige Samorganisasjon:

1. Hvis et flertall av foreningene innen et distrikt finner det nødvendig skal ingen organisasjonsvedtak være til hinder for at det kan opprettes et *Arbeidernes Kulturfond*. Fondets midler skal brukes til bygging av *Folkets Hus*, *opplysningsvirksomhet* og *ferieutnyttelse*.

2. Fondets midler skaffes tilveie ved at det av lønningene avsettes en viss del av bruttolønnen beregnet oppad til høyst 1 — en — prosent. Innbetalingen til fondet skal foregå på den måte at den til enhver tid bestemte innbetaling trekkes ved bedriftens lønningskontor, og hver måned utbetales fra bedriften til Arbeidernes Kulturfond.
3. For å sikre at alle lønsmottakere som kommer inn under tariffavtaler ved en bedrift også betaler sin andel til Arbeidernes Kulturfond, tas det med en bestemmelse om plikten til dette i ansettelsesbevisene (vilkårene) ved bedriften.

For å lette gjennomføringen av ideen om Arbeidernes Kulturfond innredigeres en ny paragraf i Hovedavtalen mellom Arbeidsgiverforeningen og Landsorganisasjonen. I overenskomster om dette som opprettes med uorganiserte arbeidsgivere, eller med stat og kommuner, tas det med i de alminnelige bestemmelse i overenskomsten.»

Motivering: Grunnen til at Samorganisasjonen i Vestfold stiller dette forslag til Kongressen er sjølsagt vansker med lokaler for arbeidernes organisasjoner i vårt eget fylke. Nå vet en imidlertid at en i dette spørsmål kan trekke slutningen fra det enkelte til det alminnelige. Kort sagt, slik som det er hos oss, er det stort sett over hele lande.

Før krigen var det finansieringen av våre byggeforetagender som hindret organisasjonene fra å skaffe seg de lokaler som de så sårt trenger. Nå er det både kapital og materialer det er mangel på. Men det har heller aldri vært så nødvendig som nå å finne fram til en tilfredsstillende løsning av dette spørsmål.

Krigen og vår seier over nazismen har ført med seg at de ideer og arbeidslinjer som før krigen var klassekrav nå er vunnet fram til å ha flertall i folket bak seg og således blitt samfunnspolitikk. Det er det som arbeidernes organisasjoner nå har ansvar for. I samsvar med dette må også de kretser som har dette store ansvar gis arbeidsmuligheter for å sikre at den samfunnsmessige utvikling kommer til å fortsette etter de linjer som våre organisasjoner har trukket opp.

Alle demokratiske krefter i folket vårt er enige om at det er nødvendig å gi de store folkeorganisasjonene våre arbeidsmuligheter bl. a. ved å skaffe dem forsamlingslokaler. Dette må en regne med vil bli støttet av både Staten og kommunene, ja, en kan vel regne med at både banker og næringslivet i det almin-

nelige vil støtte opp om dette. På den annen side bør organisasjonene sjøl legge det økonomiske grunnlag til rette. Dette kan ikke skje uten at det enkelte medlem påtar seg et personlig offer.

Vårt forslag tar sikte på at lønsmottakernes innsats kommer til å bli fordelt på alle som omfattes av tariffavtalene og altså skal betales av organiserte og uorganiserte lønsmottakere. I og med at innbetalingen skal skje i form av procenter av bruttolønna, vil byrdene bli fordelt etter økonomisk bæreevne.

Nærmere å motivere nytten av å ha midler til disposisjon for ferie- og fritidsutnyttelsen er vel unødvendig. Det samme gjelder også vår opplysningsvirksomhet.

Med foranstående som motivering vil vi anbefale at Kongressen vedtar forslaget om Arbeidernes Kulturfond.

Votring: Forslaget oversendtes sekretariatet.

Fagorganisasjonen og helsearbeidet.

Sekretariatet foreslo: «Fagorganisasjonens oppgaver er ikke bare å trygge arbeidernes lønns- og arbeidsvilkår. Den må — og har også alltid vært oppmerksom på — at det er like viktig å sikre arbeidsforholdene på arbeidsplassen gjennom best mulig hygiene og beskyttelse mot arbeidsulykker, samt å holde arbeiderne mest mulig skadesløse mot arbeidsulykkes økonomiske konsekvenser.

Krav om lyse og luftige arbeidslokaler, bad og ordentlige spiserom, sykepengene m. m. er et ledd i denne virksomhet. Arbeiderbeskyttelsesloven er et uttrykk for dens streben i å beskytte arbeidernes helse og motvirke arbeidslivets farer og ulykker. Men ennå er forholdene meget utilfredsstillende — og på dette område som i alt som arbeiderne har skapt og bygget opp, må det være arbeiderne selv som gjennom et planmessig og bevisst arbeid skaffer seg kunnskaper om disse forhold og reiser kampen for en effektiv beskyttelse av arbeidernes helse og en forbedret hygiene.

Derfor var det også Fagorganisasjonen som i 1939 tok initiativet til dannelsen av Norsk Folkehjelp som en bred folkelig helseorganisasjon, som kunne ta opp helse spørsmålene på en reell sosial basis — gjennom å organisere denne på arbeidsplassene, og i bedriftene.

Norsk Folkehjelp har utdannet førstehjelpere, organisert

sanitetsgrupper på arbeidsplassen, opptatt undersøkelser av yrkes- og bedriftshygiene, arbeider med badstuspørsmålet for det brede folk i skogs- og fiskeridistriktene, arbeider for en praktisk gjennomføring av ferie for husmødrene (den mest rettsløse gruppe i vårt land når det gjelder ferie), foretar kostholdundersøkelser, for å finne fram til det riktigste kosthold. Norsk Folkehjelp arbeider for å få opprettet bedriftslegekontor og helsestasjoner for mødre og barn.

Alle disse saker angår arbeidernes liv og helse, og en gjennomføring av disse saker er i samsvar med fagorganisasjonens arbeid for å sikre arbeidernes tilværelse.

Fagkongressen vil oppfordre alle sine forbund, avdelinger og medlemmer å støtte Norsk Folkehjelp ved sitt medlemskap og ved aktiv deltakelse i arbeidet for sundere forhold på arbeidsplassen og bedring av folkehelsen.»

Votering: Sekretariatets forslag ble vedtatt mot 2 stemmer.

**Redaksjonskomiteens innstilling vedrørende forslagene
satt fram under dagsordenens punkt 6.
Tariffspørsmålet og den faglige taktikk:**

1. *Forslaget fra Gunvald Hauge* anbefales vedtatt.
Forslaget fra Chr. Henriksen vedtas.
2. *Forslaget fra Norsk Bokbinder og Kartonnasjearbeiderforbund v/ Øistein Martinsen m. fl.:* Kongressen erklærer seg enig i at spørsmålet om sosialisering tas opp til utredning på bred basis. Sekretariatet opptar i samråd med forbundene og fatter vedtak om behandlingsmåten innen de enkelte næringer.
3. *Forslaget fra P. H. Vestad m. fl., og Bernh. Berntsen og Fritz Fridholm m. fl., samt Johan Johnsen:* Kongressen tiltrer i prinsippet foran nevnte forslag som oversendes Sekretariatet.
4. *Forslaget fra G. Lundin:* Disse saker er delvis fremmet og delvis under bearbeidelse. Forslaget oversendes derfor Sekretariatet.
Forslaget fra R. Eriksen m. fl.: Spørsmålet er under behandling i L.O.s administrasjon. Forslaget oversendes Sekretariatet.
Forslaget fra R. Eriksen: Under henvisning til at Sekretariatet allerede har opptatt dette arbeid, sendes forslaget det nye Sekretariat.

Forslaget fra Odd Solfjell: Da L.O. allerede ved oppnevningen av sine medlemmer i Ferielovkomiteen har reist spørsmålet, sendes dette forslag til det nye Sekretariat.

Forslaget fra Støland: Arbeidervernloven er tatt opp til revisjon og L.O. er representert i den offentlige komite som behandler saken. Forslaget oversendes derfor Sekretariatet.

Forslaget fra Hans H. Bjerckholdt: L.O. og D.N.A. har oppnevnt en komite til å tilrettelegge dette spørsmål. Forslaget oversendes denne komite gjennom Sekretariatet.

Forslaget fra Telemark faglige Samorganisasjon: Da hovedavtalen er sagt opp av L.O., sendes forslaget det nye Sekretariatet.

Forslaget fra Anna Anthoni: Forslagets pkt. 1 dekkes av Sekretariatets innstilling til Kongressen. Pkt. 2 er fremmet av L.O. ved de pågående forhandlinger og meglinger. Forslaget bortfaller derfor.

Forslagene fra Andr. Forberg, R. Eriksen, Claes, Harald Fjellstad, Thora Johansen og Dennis Drolsum: Oversendes Sekretariatet.

5. *Forslagene fra P. Ødegård, Sigurd Wilsgård og Einar Olsen:* Kan ikke vedtas.
6. *Forslaget fra Hans Haraldseth om priskontroll:* Sekretariatets forslag herom anbefales vedtatt.
Forslaget fra Kr. Vindenæs om provisorisk anordning: Det av Sekretariatet framlagte forslag til sikring av arbeidsfreden vedtas av Kongressen.
7. *Olaf Bjerkes forslag:* Prinsippene i Bjerke's forslag er av samme karakter som de som er behandlet i Sekretariatets innstilling. Forslaget blir derfor å oversende Sekretariatet sammen med de øvrige forslag som er inntatt i Kongressens dagsorden.
8. Sekretariatets innstillinger til punktene 6 og 12 på dagsorden vedtas.

Votering: Redaksjonskomiteens forslag ble for samtlige punkters vedkommende vedtat.

Samlingsspørsmålet.

Sekretariatets flertall innstilte: Kongressen godkjenner det arbeid og de bestrebelser sekretariatet har gjort for å få et samlet arbeiderparti.

Den alminnelige oppfatning blant arbeidsfolk kom klart til uttrykk allerede i det såkalte Grini-forslag, der det heter:

«Det norske Arbeiderparti og Norges Kommunistiske Parti må derfor sluttes sammen i ett parti. I det forente parti må det være et utstrakt indre demokrati med full rett for det enkelte medlem til å hevde sin oppfatning og med plikt til å bøye seg for organisasjonsmessig fattede vedtak. Innenfor partiet må det ikke drives organisert fraksjonsvirksomhet.

Samlingen bør realiseres hurtigst mulig. Retningslinjene for sammenslutningen trekkes opp av en komite med representanter fra de to partier og fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon. Partiets prinsipielle grunnlag utformes endelig av det første landsmøte, idet en bygger på Det norske Arbeiderpartis nåværende prinsipielle program, og på de erfaringer og lærdommer den senere tid har gitt.»

Dette forslag var undertegnet av Einar Gerhardsen, Gunnar Bråthen og Olav Watnebryn fra Det norske Arbeiderparti, og Jørgen Vogt, Alf Pettersen og Arne Pettersen fra Kommunistpartiet.

De forhandlinger, som under ledelse av L.O.s representanter tok til straks etter frigjøringen, ble til å begynne med ført i den ånd som Grini-forslaget gir uttrykk for, og det resulterte da også i at man ganske snart kom fram til enighet om det politiske samlingsgrunnlag.

Vanskene meldte seg ved det tidspunkt da en skulle ta til med drøftingen av de praktiske spørsmålene i forbindelse med sammenslutningen av de to partier.

Samlingsarbeidet ble stoppet ved de negative vedtak av Norges Kommunistiske Parti, først av sentralkomiteens møte i juli 1945, deretter ved deres holdning under forhandlingene og de praktiske organisasjonsspørsmål i forhandlingsutvalget og fellesstyret og endelig av deres landsmøte i september 1945. Denne holdning og disse vedtak gjorde det klart at Kommunistpartiets ledelse ikke var innstillet på å gå med på en organisatorisk samling på dette tidspunkt, men at deres hensikt var å få en enhetsfront på det politiske område.

Den korrespondanse som sekretariatet senere har formidlet mellom de to partier, har bekreftet at det ikke er inntrådt noen endring i dette forhold.

Under henvisning til dette fastslår kongressen at det for tiden ikke er grunnlag tilstede for en organisatorisk samling av

de to partier. Den eneste mulighet for samling ligger da i oppslutning om det parti som i snart 60 år i nøye samarbeid med fagorganisasjonen har samlet arbeidsfolket i Norge. Kongressen oppfordrer derfor alle fagorganiserte arbeidere som vil samling om å slutte opp om Det norske Arbeiderparti.

Skulle det i kongressperioden inntre en ny situasjon ved at Kommunistpartiet tar en positiv stilling til organisatorisk samling, har sekretariatet kongressens bemyndigelse til å medvirke til å få samlingen realisert.

Olaf Bjerke foreslo: Kongressen fastslår at det store grunnleggende spørsmål, som i dag overskygger alle andre spørsmål i politikken, er å foreta et *virkelig* oppgjør med nasjonens fiender: De krigsskyldige, krigsforbryterne og krigsprofittørene, trustenes og storkapitalens talsmenn i vårt land.

Denne livsviktige nasjonale oppgave kan ikke løses uten å nå fram til en samlet kraftutfoldelse av *alle* medlemmer av den organiserte arbeiderbevegelse, sammen med *alle* sanne demokrater i folket, med det umiddelbare mål å slå nasjonens fiende: *Reaksjonen*. Alle andre spørsmål må underordnes løsningen av dette grunnspørsmål i norsk politikk.

I samsvar hermed godkjenner Kongressen *grunntanken* i det såkalte Grini-forslag, der det heter:

«Det norske Arbeiderparti og Norges Kommunistiske Parti må sluttes sammen i ett parti. I det forente parti må det være et utstrakt indre demokrati med full rett for det enkelte medlem til å hevde sin oppfatning og med plikt til å bøye seg for organisasjonsmessig fattede vedtak. Innenfor partiet må det ikke drives organisert fraksjonsvirksomhet. Samlingen bør realiseres hurtigst mulig.»

Kongressen fastslår at de to arbeiderpartier, såvel tillitsmennene som medlemmene, allerede under arbeide med å realisere denne samling må la seg lede av dette grunnsyn i politikken:

1. Den organiserte arbeiderbevegelse må konsekvent tre fram som representant for nasjonen, som bæreren av folkets sanne interesser, og som leder i folkets kamp for sosial og nasjonal fridom, mot reaksjon og undertrykkelse i alle former.
2. Alle krefter må settes inn for i raskt tempo å gjenoppbygge og nyreise landet.
3. De reaksjonære elementer må renses ut fra alle grener av statsforvaltningen. I spissen for de forskjellige forvaltnings-

organer, råd og andre institusjoner, må stilles de dyktigste og mest positive krefter, de som er bærere av en sann demokratisk folkepolitikk. En demokratisk folkehær og et demokratisk politi må skapes som vakt om folkets frihet. og rettigheter, mot all reaksjon og fascisme. Også kommunistene må sikres de medborgerlige demokratiske rettigheter under denne omdannelsessprosess.

4. Den organiserte arbeiderbevegelse må med full kraft gå inn for en progressiv økonomisk og sosial politikk. Produksjonen må økes og landets produktivkrefter utvikles i raskt tempo, med det formål å tilfredsstillte hele folkets materielle og kulturelle behov.
5. Arbeiderne og funksjonærene må ytes kompensasjon for krigstidens urett, slik at deres produksjonsevne og produksjonsvilje kan opprettholdes og stimuleres. De økonomiske og sosiale tiltak, med sikte på å bedre stillingen for bønder, fiskere og produsenter, som er nevnt i arbeiderpartienes program, må gjennomføres.

Kongressen gir det nye sekretariat i oppdrag å kontrollere at disse grunntanker kommer til uttrykk i hverdagens politiske praksis. I samsvar hermed henstiller kongressen til de to arbeiderpartier om straks å oppta forhandling om *alle* uløste spørsmål med sikte på å nå fram til politisk og organisatorisk samling. Dette gjelder såvel de spørsmål som er blitt reist av DNA, herunder også de såkalte 9 punkter, som de spørsmål som er blitt reist av NKP. Kongressen gir det nye sekretariat i oppdrag å formidle disse forhandlinger.

Kongressen erklærer at det nye sekretariat sammen med ledelsen i de enkelte fagforbund vil gå inn for en forbrødring mellom medlemmene i de to arbeiderpartiene ved å fremme samforståelse og samarbeide i alle spørsmål innen den politiske og faglige arbeiderbevegelse i Norge.

Torbjørn Henriksen: Om denne sak kan vi tale i timevis. Jeg vil foreslå at det begrenses til 2 talere fra hver retning og jeg vil videre foreslå at første taler fra hver av partene får 15 minutter og de 2 andre hver 10 minutter.

Olaf Bjerke: Jeg mener at saken er så viktig at Henriksens forslag er altfor innsnevret. Det bør ikke begrenses til bare de 4 talere. Jeg vil gjøre kongressen oppmerksom på at vi har ikke noen fra vår kant som har vært med i forhandlingsutvalget.

Jeg vil henstille at Roald Halvorsen får adgang til å innlede fra vår side.

Votering: Henriksens forslag ble vedtatt.

Gunnar Bråthen: Jeg finner det helt unødvendig å komme inn på noen historikk i denne sak. Denne sak har vært drøftet så lenge at representantene er klar til å votere uten noe lengere redegjørelse. Det som ble klart for meg og de andre som til å begynne med virkelig trodde at det skulle lykkes å komme fram til samling, var at kommunistene ikke var innstilt på å gå inn for noen samling. De ville fram til enhetsfront på det politiske område. Det vi for vår del ville og som arbeiderne utover landet ønsket var en effektiv, en organisatorisk samling. Jeg henviser også her til det forslag som sekretariatets flertal fremlegger, at utgangspunktet har vi i det såkalte «Grini-forslaget» — om *et parti* uten organiserte fraksjoner. Men slik som saken foreligger fastslår vi at det for tiden ikke er grunnlag for en organisatorisk samling av de to partier.. Under hensyn hertil innbyr vi kongressen til å oppfordre alle fagorganiserte som vil samling å slutte opp om DNA. Vi finner ikke lenger noen grunn til å la dette spørsmål sveve videre. Vi har fra sekretariatets side forsøkt oss på samarbeide, men den erfaring vi har høstet frister ikke til noen fartsettelse. Den tro og optimisme jeg virkelig hadde i denne sak er forsvunnet totalt. Vi ønsker ikke lenger å bli oppholdt med talemåter, derfor er det riktig at kongressen nå sier tydelig i fra. Jeg vil ikke angripe kommunistene for dette standpunkt. De får ha det standpunkt de vil, men da må vi også kunne si fra at det ikke er aktuell politikk å tale om samling. Men vi må gå videre og det er ikke mer enn naturlig at vi sier at en må slutte opp om det parti, som har gått i bresjen for arbeiderklassens sak og vi foreslår derfor at en slutter opp om DNA. Skulle det i kongressperioden inntre en ny situasjon ved at kommunistpartiet tok en positiv stilling til organisatorisk samling, så foreslår vi at sekretariatet har kongressens bemyndigelse til å medvirke til å få samlingen realisert. Det får bli kommunistenes sak om de vil endre standpunkt. Såvidt jeg vet skal kommunistene ha landsmøte i pinsen og det var å håpe at en da kemmer fram til et standpunkt så forhandlinger kunne komme istand. Jeg anbefaler sekretariatets innstilling.

Olaf Bjerke: Spørsmålet om politisk enhet og samling av arbeiderklassen er like gammelt som splittelsen. Men i årene

som er gått, er problemstillingen forenklet. Utviklingen i mellomkrigsåra og ikke minst den krigen vi nettopp har gått igjennom, har avslørt motkreftene, fienden av demokratiet, fiendene til enhver fri arbeiderbevegelse. Utviklinga har samtidig vist hva som må til for å kjempe ned disse kreftene og skape utvikling for folkene og for demokratiet. En av de viktigste forutsetningene er en samlet arbeiderbevegelse. Det er derfor ingen tilfeldighet at i de land som har vært hardest rammet av facismen, er samlingen kommet lengst. I Italia er det mest intime samarbeid mellom sosialdemokratene og kommunistene. I Tyskland fikk vi så i påsken i år den historiske begivenhet at det sosialistiske enhetsparti er en realitet. Her får vi også se hvilke krefter det er som kjemper forbitret *mot* samlingen. Jeg så at også «Arbeiderbladet» antydte at det var russisk tvang som var årsaken til samlingen. Jeg går ut fra det ikke er noen i denne forsamling som for alvor tror noe slikt. Forbudet mot partiet i den britiske og amerikanske sone bør imidlertid fortelle oss en hel del om de kreftene som tjener på splittelsen i arbeiderklassen og som motarbeider samlingen med alle midler. Hverken den britiske eller amerikanske arbeiderklasse har noe imot samlingen i Tyskland. Det har derimot de britisk-amerikanske imperialistene. At det britiske Labour Party går god for den slags politikk er avslørende og på linje med den øvrige utenrikspolitikk. Jeg vil særlig nevne Spania og Hellas. Ser vi på stillingen her hjemme, kan vi vel hurtig bli enig om at arbeiderklassen i spissen for alle demokrater har en sjanse som aldri før. I kraft av valgene i fjor — hvor det var de to arbeiderpartiers samlingsprogram som fikk folkets flertall bak seg — skal det her i landet føres en politikk som har til oppgave å legge til rette grunnlaget for en utvikling *for folket* — mot alle antidemokratiske elementer. Dermed er det også klart at det er et sterkt behov til stede i klassen for å virkeliggjøre samlingen på det grunnlag som er fastlagt i programmet. På arbeidsplassene, i fagforeningene, i kommunene og ellers gir dette seg utslag i forbrødring mellom arbeiderne. Samling om løsningen av de oppgavene de står overfor. Men programmer er ett — realiseringen av programmet noe annet. Erfaringene vi ha fått siden frigjøringa, har overbevist oss om riktigheten av å stille garantiene for programmets gjennomføring i forgrunnen. Det er ikke det at det ikke blir gjort forbedringer, at det ikke foreligger planer og forslag som er helt gode. Men det blir på den annen

side foretatt skritt som etter vår mening gir konsesjoner til de krefter som skulle motarbeides. Konsesjoner som kan sammenfattes i at det er disse kreftene som har konsolidert seg i denne perioden — ikke omvendt. Eksempler, utnevninger, Pål Berg, Gunnar Jahn. — *Engangsskatten*. — oppgjøret med *økonomiske landsvikere* o.s.v.

Det er dette det må bli slutt på. Og det er om disse spørsmålene kreftene må samles. Dvs. ikke samling for samlings skyld — men samling for å løse oppgavene vi er stilt overfor. Arbeidsfolket her i landet venter med rette på en politikk som for alvor tar sikte på å gjennomføre samlingsprogrammet ved at den organiserte arbeiderbevegelse klart trer fram som representant for hele nasjonen, tar ledelsen i folkets kamp for sosial og nasjonal fridom mot reaksjon og undertrykkelse i alle former. Det må bety at det ikke kan tolereres at det i stats- og kommuneforvaltning sitter personer som vil hindre en slik utvikling, men at det tvert imot i spissen for alle forvaltningsorganer, råd og andre institusjoner må stilles de beste kreftene for gjennomføringen av en politikk til folkets beste. Heri inngår også at kommunistene må komme med i kraft av alminnelig demokratisk praksis. Det må tas skritt som klart viser at det virkelig var alvorlig ment det programmet som flertallet her i landet har gått inn for. Det må komme til uttrykk ved at arbeidsfolk ser at politikken og løsningen av oppgavene tjener dem og deres interesser. Det er disse spørsmålene hele det arbeidende folk er interessert i blir løst, og det er i løsningen av disse oppgavene den samlede ledelse av arbeiderklassen viser sin dyktighet og forståelse av det historiske ansvar. Derfor må dette trekkes i forgrunnen. Disse spørsmålene har overhodet ikke vært reist ennå mellom de to arbeiderpartiene og Landsorganisasjonen. Etter vår oppfatning er forutsetningene til stede for å nå fram også her, hvorfor vi vil henstille til kongressen her å gi det nye sekretariatet i oppdrag å få i stand nye forhandlinger mellom partiene. Det er vår overbevisning at en løsning på denne linje vil sveise klassen sammen i kampen mot demokratiets virkelige fiende, og at det ut av denne samlede kampen vil gå en seirende arbeiderklasse i spissen for alle sanne demokrater og på et grunnlag som peker tydelig framover mot det målet vi alle har. Skulle ikke historien ha lært oss hva vi kan risikere hvis vi ikke gjør hva vi kan for å løse disse oppgavene? Skulle det ikke være mulig å få spørsmålet om organisatorisk

samling løst ut fra det formelle standpunkt, få gitt det det rette innhold: løsningen av den samlede klasses oppgaver? Skal det skje, må det ikke gjøres til et matematisk spørsmål, heller ikke til et spørsmål om personer og stillinger. Vi må alle stille oss på den plattform at vi her i landet ikke har løst den oppgave som vi alle vet må løses for at vi skal være sikret mot nye overgrep.

Martin Tranmæl: Vi må holde oss på hjemlig grunn når vi skal behandle et spørsmål som dette. Forholdene i Italia og Tyskland er ikke sammenligningsbare. I Italia er det spørsmål om enhetsfront, ikke samling. Den måten det sosialistiske enhetsparti er kommet i stand på i Øst-Tyskland er ikke særlig tiltalende. I England representerer Labour Party enheten. Dette partis formann, Laski som er en kjent venstre-sosialist, har ikke gjort noen som helst henvendelse til vårt parti under samlingsforhandlingene. Det er heller ikke fra noe annet hold, hverken i eller utenfor Norden, gjort de ringeste forsøk på å øve noen innflytelse på vår holdning. Vi hadde en sjanse i fjor som aldri før til å samle den norske arbeiderklasse. Samlings-trangen lå i luften. De forberedelser som var truffet ute som hjemme pekte mot et positivt resultat. Forhandlingene førte også så langt at det ble oppnådd enighet om det politiske grunnlag. Da mente de fleste av oss at nå var vi kommet over den verste kneiken og at samlingen var innen rekkevidde. Men nå møtte vi for alvor motstanden innen Kommunistpartiet. Først på dets utvidede sentralkomiteemøte, dernest ved de skandaløse skrivelser i Friheten 18. august og tilslutt ved den negative stilling partiets landsmøte inntok. De forslag som forhandlings- uvalget og seinere fellesstyret la fram om løsningen av de praktiske og organisatoriske spørsmål i forbindelse med samlingen og tilbud om sikre plasser på stortingslistene, var generøse overfor det kommunistiske parti. Men det saboterte og avviste de forsøk som ble gjort for å få i stand samling på et klart demokratisk og sosialistisk grunnlag. I mens satte partiet i gang en landsomfattende propaganda for å få flest mulig i bås i ly av samlingsforhandlingene. Et slikt bedrag som de positivt interesserte ble utsatt for, vil vi ikke være med på en gang til. Arbeiderpartiet forsømte i fjor sommer og høst en mengde muligheter for å utbygge sin organisasjon for ikke å forstyrre samlingsforhandlingene. Som stillingen er nå, kan samlingsarbeidet bare føres fram etter en linje, nemlig samling om Det norske Arbei-

derparti som representerer enheten og sammenhengen i vår politiske bevegelse. Vår parole er derfor: en klasse, en fagorganisasjon og ett arbeiderparti!

Godtfred Lundin: Tranmæl holdt fram det formelle, men ikke de praktiske sider. Hva er dette med Møllersen, Furubotn og Tranmæl? Det er ikke det som er saken. Hva sa ikke Zeta Høglund, Tranmæls venn? Intet fiendskap til venstre, intet vennskap til høyre, det var Høglunds parole. Her vil en vennskap til høyre. Slutt med fiendskapet og splittelsen vil være over. Vi må vise i gjerning at vi virkelig er demokrater. Hva er det? Å la kommunistene også få legge sine saker fram. Men hva hører vi ikke? Er det ikke igjen parolen som skal følges når det gjelder kommunistene: alle kommunister ut av tillitsvervene. Det har ikke vært drevet noen sosialistisk opplysningsvirksomhet på mange år i vårt land. Det er av avgjørende betydning at vi får samlingen istand på det riktige ideologiske grunnlag. Vi må fram fra program til virkelighet. Enhetsprogrammet er nok i seg selv bra, men jeg tror ikke det blir løst før det blir samling. Er det ikke da riktig at Landsorganisasjonen får fortsette samlingsforhandlingene? Det er uriktig å binne Landsorganisasjonen til at intet skal gjøres. Hele arbeiderklassen venter på en løsning av denne viktige sak. Det nytter ikke lenger bare å prate om sakene. *Sosialismen skal løses.* Dette gjøres ikke ved å sette borgerskapets representanter inn i de avgjørende stillinger.

Votering: Sekretariatets innstilling ble vedtatt med 193 mot 62 stemmer, som ble avgitt for Bjerkes forslag.

Punkt 14: Forskjellige forslag.

I. Tidligere medlemmer av NS og arbeidslivet.

Spørsmålet om gjeninntaking i arbeidslivet av tidligere NS-medlemmer og andre som har mistet sitt arbeid på grunn av unasjonal holdning ble drøftet i konferanse hos sosialministeren den 21. februar 1946. Representert var Norsk Arbeidsgiverforening ved direktør Finn Dahl og A. P. Østberg, Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon ved sekretær Gunnar Bråthen og Arbeidsdirektoratet ved direktør Sverre Iversen.

Det ble vedtatt å nedsette et utvalg til å utarbeide retningslinjer for en avtale mellom hovedorganisasjonene om slik gjeninntaking. Medlemmer av utvalget ble: Sekretær Bråthen, di-

rektør A. P. Østberg, direktør Iversen og byråsjef Ulsaker. Senere ble vedtatt å tilkalle generalsekretær Hansen som representant for Norges Arbeidslederforbund.

Utvalget har hatt møter 4. og 14 mars 1946. Det har lagt fram utkast til avtale mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon om retningslinjer for inntaking på arbeidsplassene og i bedriftene av tidligere NS-medlemmer og andre som er ferdige med sitt rettslige oppgjør.

Utkastet har vært forelagt i regjeringskonferanse den 19. mars 1946. Regjeringen har i prinsippet sluttet seg til utkastet til avtale og har gitt sosialministeren fullmakt til å tiltre denne.

Representanter for Norsk Arbeidsgiverforening og Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon har etter dette den 12. april 1946 sluttet følgende avtale om

Retningslinjer for inntaking på arbeidsplassene og i bedriftene av tidligere NS-medlemmer og andre som er ferdige med sitt rettslige oppgjør.

1. Tidligere medlemmer av NS som er ferdige med sitt rettslige oppgjør skal uhindret kunne søke ordinært arbeid som de ikke ved endelig dom eller vedtatt forelegg har mistet retten til å inneha eller oppnå.

I denne sammenheng skal rettsoppgjøret ansees ferdig når den som er idømt eller har vedtatt frihetsstraff blir løslatt. Gjelder det bøtestraff eller betinget frihetsstraff, ansees oppgjøret ferdig når dom eller vedtaking av forelegg er endelig.

2. Arbeidstakeren *bør så vidt mulig* tas inn i samme yrke som han før var sysselsatt i, slik at hans fagkunnskap kan bli nyttet.

Hadde han i stillings medfør arbeidsledelsen av underordnede, skal han gis annet arbeid inntil han måtte ha opparbeidet den tillit og godtgjort at han har slik innstilling som stillingen krever.

3. Inntaking skal ikke skje til fortrenghet for andre som har vist god nasjonal holdning under okkupasjonen.
4. Ved inntaking i den enkelte bedrift skal arbeidsgiveren før arbeidstakeren tiltrer, høre om tillitsmannen for de arbeidere eller funksjonærer som han vil komme i berøring med, har noe å bemerke.

Blir det reist innvending mot inntakingen, skal saken legges fram for vedkommende organisasjon.

Hovedorganisasjonene vil gi sine avdelinger nærmere instruks.

5. Det som her er sagt om NS-medlemmer skal gjelde tilsvarende for andre som er idømt eller har vedtatt straff for unasjonal holdning og derfor har mistet sitt arbeid.

Det samme gjelder andre som ikke blir straffet, men som er satt ut av arbeid på grunn av notorisk unasjonal holdning.

6. Disse bestemmelser gir ikke noen juridisk rett til å bli tatt inn i en bestemt bedrift eller i en bestemt stilling. Det er forutsetningen at arbeidsgivere og arbeidere viser vilje til hurtigst mulig å få løst de samfunnsproblemer det her gjelder. Framfor alt er det absolutt nødvendig at utfallet av rettsoppgjøret for den enkelte enten han blir straffet, frifunnet, påtale unnlatt eller saken henlagt, blir respektert og at ingen søker å gjennomføre sin egen oppfatning av oppgjøret ved boikott, streik osv.
7. Det er hovedorganisasjonenes forutsetning at løsningen av problemet blir lettet ved at disse retningslinjer blir lojalt fulgt også av arbeidsgivere, arbeidere og funksjonærer som ikke står tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og ved at det samme spørsmål blir tatt opp og løst også for arbeid i det offentlige (Staten, fylker, kommuner, selvstendige, offentlige institusjoner og bedrifter osv.)

Norsk Arbeidsgiverforening:

Finn Dahl (sign.) A. P. Østberg (sign.)

Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon:

Konrad Nordahl (sign.) G. Bråthen (sign.)

Avtalen tiltres:

Sven Oftedal (sign.)

Sekretariatet foreslo:

Kongressen godkjenner den avtale som er sluttet mellom Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening om retningslinjer for inntaking på arbeidsplassene og i bedriftene av tidligere NS-medlemmer og andre som er ferdige med sitt rettslige oppgjør.

II. Fagorganisasjonens stilling til landssvikernes framtidige medlemskap.

Sekretariatet foreslo:

1. Alle personer som er eller blir tiltalt og straffet for landssvik, skal fratas sitt medlemskap i fagorganisasjonen. De må ikke gis ytt medlemskap uten sekretariatets godkjenning som da fastsetter betingelsene i hvert enkelt tilfelle. På samme måte forholdes med uorganiserte straffede landsvikere som søker medlemskap i fagorganisasjonen. Før sekretariatet treffer sin avgjørelse, skal vedkommende fagforenings- og forbunds uttalelse foreligge.
2. Personer som er eller blir utelukket fra fagorganisasjonen for sin opptreden i okkupasjonstiden, men hvis forhold ikke har gitt anledning til rettsforfølgning, gis adgang til gjeninntagelse etter 1 — ett år — fra utelukkelsens ikrafttreden, hvis ikke annen frist er fastsatt av den organisasjonsinstans som har behandlet saken. Betingelsene for gjenopptakelse fastsettes av vedkommende forbund.
3. Uorganiserte personer som har vist unasjonal opptreden i okkupasjonstiden, men hvis forhold ikke har gitt anledning til offentlig påtale, og som søker opptakelse i fagorganisasjonen kan opptas på de vilkår vedkommende forbund fastsetter.
4. Til veiledning for forbundene utarbeider sekretariatet retningslinjer for behandlingen av medlemskap i organisasjonen for personer som kommer inn under p. 2 og 3. Oppstår det tvist avgjøres denne av sekretariatet.
5. Personer som kommer inn under punktene 1—3 kan ikke gis tillitsverv i fagorganisasjonen uten samtykke fra vedkommende forbund etter forslag fra den fagforening vedkommende står tilsluttet.

Gunnar Bråthen: Avtalen mellom Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen skal ikke gjelde handelsflåten. Den står i en særstilling. Der kommer det ingen N.S. med.

Hjalmar Kristiansen: Jeg er ikke uenig i avtalen, men det kan være arbeider hvor en må ha offentlig bevilgning. Der må det være slik at de ikke kommer i noen begunstiget stilling. Ingen som er straffet kan drive offentlig kjørevirksomhet. Men hvis disse kommer inn og får sin kjørelapp, så må de ikke få lov til å tre inn i sitt tidligere forhold uten videre. Det er myn-

dighetene som her er de avgjørende. I Oslo har vi drosjeeiere som er blitt fratatt sin bevilgning til drosjetrafikk, men det arbeides for at de skal få bli sjåfører, men det må ikke tillates.

Gustav Bergquist: Vi har en del landssvikere. Det er den gamle «gule gjengen» som gikk ut av organisasjonen under streik i sin tid. Vi vil ikke ha dem tilbake etter at de kommer ut fra sin dom. På kaia i Trondheim vil vi ikke ha dem. Det vil bare bli uro på arbeidsplassen om de skulle komme tilbake dit.

Votering: Sekretariatets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten: Såvidt dirigentene forstår skulle nå alle saker og forslag være behandlet.

Rapporten fra Stockholm- og Londonssekretariatet godkjennes.

En representant: Rapporten fra Stockholm og London-sekretariatet er det ikke stemt over.

Votering: Granskningskomiteens endrede innstilling om de 2 rapporter (Stockholm- og London-sekretariatet) ble vedtatt med overveldende flertall. — Beretningen fra 9. april 1940—10. september 1941 ble dermed vedtatt mot noen få stemmer. (Denne votering var under beretningsdebatten utsatt inntil en hadde behandlet granskningskomiteens innberetning).

Avslutning.

Dirigenten (Berntsen): På dirigentenes vegne takker jeg representantene for den høye organisasjonskultur som er lagt for dagen ved denne kongress. 5 års okkupasjon kan ha skapt mye konfliktstoff, men likevel ser vi at behandlingsmåten er saklig og grei. Vi takker hver især av representantene.

Landsorganisasjonens formann, *Konrad Nordahl*, inntok nå dirigentenes plass og uttalte: Først skal jeg få lov til på kollegenes og egne vegne å takke kongressen for den tillit som er vist oss ved å gjenvælge oss. Å være tillitsmann i Landsorganisasjonen er et stort og ærefullt verv, men det er samtidig et ansvarsfullt arbeid. Jeg kan bare love at vi vil gjøre alt for å gjennomføre de vedtak kongressen har tatt og de saker fagorganisasjonen i alminnelighet arbeider med. Vi har på denne kongress hatt en rekke utenlandske gjester, som allerede har måttet reise fra oss. Vi har Island igjen, og jeg ber disse representanter ta med vår hilsen og takk. Vi har Regjeringens representanter, de har ikke

vært passive under denne kongress. De har hatt kongressens øre. Vi retter en spesiell takk til Regjeringen for dens deltakelse. Vi håper at den fortsatte politiske utvikling må gå slik for seg, at vi på vår neste kongress også kan ha den glede å ha til stede blant oss representanter fra Regjeringen. Jeg takker videre ordstyrere og sekretærer for det gode arbeid de har utført. Jeg er også enig med dirigenten at representantene har vist en høy kultur. Det går en del av våre venner ut av sekretariatet. Tranmæl vil jeg nevne først. Han ble valgt inn i 1920 og har sittet den hele tid uten avbrytelse. Sammenlagt har ingen andre vært så lenge sekretariatsmedlem. Mange ganger har det imidlertid foreligget skriv fra ham om å slippe og denne gang har det lyktes ham. Jeg vil få lov til å takke Tranmæl for det utmerkede arbeid. Var det ikke kommet henstilling fra ham om nå å slippe, er jeg ganske sikker på at han ville vært gjenvalgt. Tranmæl har vært en utmerket kamerat og en hjelpsom sådan. På sekretariatets og egne vegne og på vegne av kongressen takker jeg ham for alle disse års arbeid. Jeg er sikker på at jeg har kongressen med meg, når jeg ber om bemyndigelse til på Landsorganisasjonens vegne å vise vår erkjentlighet overfor Tranmæl. (Sterkt bifall.) Videre går ut av sekretariatet Josef Larsson og Hans Fladeby. Begge ble valgt inn i 1934. Larsson går over i en ny stilling og Fladeby vil ved det kommende landsmøte i sitt forbund trekke seg tilbake idet han har nådd aldersgrensen. Vi takker begge de to kamerater og ønsker dem alt godt framover. Strandli som også går ut tok vi avskjed med i 1934. Forholdet var imidlertid at han ble valgt inn i sekretariatet på representantskapets møte i fjor. Han gikk også inn i Bygningsarbeiderbundet igjen som tillitsmann, men går nå over i en ny stilling i OBOS. Vi takker ham og ønsker ham alt godt i den nye, krevende stilling. Bjerke og Moksnes ble valgt inn i sekretariatet ved representantskapets møte i fjor. De har vist et godt kameratskap og vi takker dem. Videre takker jeg de varamenn som nå går ut. Varamennene til L.O.s sekretariat er meget nyttige og de må ofte ta sin tørn på meget kort varsel. Der kommer nye medlemmer inn i sekretariatet, Bergseth, Hegg, Ruud, Leif Olsen og vi har fått en del nye varamenn. Jeg ønsker dem velkommen og håper at samarbeidet fortsatt skal bli bra. Vi mister denne gang også vårt revisjonsutvalg. De har alle 3 sagt fra at de ikke vil mere. De kom med da den nye revisjonsordning ble

gjennomført og de har utført et godt arbeid i disse årene. Jeg ber om at sekretariatet også her får kongressens bemyndigelse til å vise vår erkjentlighet. (Bifall.)

Kamerater. Vi står nå foran avslutningen av vår kongress og det vil ta 3 år før vår neste som blir jubileumskongress, idet Landsorganisasjonen da fyller 50 år. Det som kjennetegner og særpreger denne kongress er at vi ikke bare diskuterer våre egne snevre interesser. Det gjør vi selvsagt også. Men i motsetning til alle andre næringsorganisasjoner, så er vi ikke bare en næringsorganisasjon, men en stor sosial organisasjon. Vi har diskutert en lang rekke problemer som ikke bare har interesse for våre 400 000 medlemmer, men for hele folket vårt i landet. Vi er en organisasjon som kan se utover våre egne snevre interesser. Vi er i høy grad en samfunnsorganisasjon. Mange av de vedtak som er tatt, er meget viktige og de kan ikke gjennomføres uten hjelp fra kameratene rundt i landet. En må ikke bare overlate det til Landsorganisasjonens ledelse og forbundene, men selv må en være med, ut fra sin deltakelse i det store Arbeidernes Parlament. Jeg tror at når vi er kommet over de første vanskelige årene så vil det norske folk ha store muligheter. Hvis det ikke blir en ny krig så vil vi kunne komme opp i en levestandard som aldri tidligere. Jeg har den tro at vi vil klare det. Forutsatt selvfølgelig at vi ikke gjør altfor mange dumheter. Vi må befeste vår makt, også på det politiske område, slik at det ikke kan rokkes av noe annet parti her i landet. Men da må vi ha hjelp av det store flertall av fagorganiserte medlemmer. Jeg takker representantene for det høye nivå kongressen har ligget på. Vi har hatt en kjedelig sak, som vi alle helst skulle ha ønsket ikke hadde foreligget, men utover det har det vært en dagsorden av den største betydning for arbeidsfolket i landet, for hele folket. Det gleder meg at vi i Spania-spørsmålet kom fram til en enstemmig innstilling, som kan være retningslinjen for den norske fagorganisasjon. Jeg takker hver især for samværet og ønsker alle vel hjem. Ta med en hilsen fra Landsorganisasjonens administrasjon. Med disse ord erklærer jeg Arbeidernes faglige Landsorganisasjons 16. ordinære kongress for avsluttet. (Kraftig bifall.)

Sekretariatet fikk bemyndigelse til å undertegne dagens forhandlingsprotokoll. Før man skiltes sang man 2 vers av Ja vi elsker. Klokken var 19.35 da kongressen oppløstes.

KONGRESSENS VIKTIGSTE VEDTAK

Ordinær og ekstraordinær kontingent.

I ordinær kontingent betaler forbundene kr. 0.30 pr. solgte kontingentmerker for heltbetalende og kr. 0.15 pr. solgte kontingentmerker for halvtbetalende medlemmer.

De forbund som har månedskontingent betaler henholdsvis kr. 1,25 og kr. 0.60 for hvert solgt kontingentmerke.

I disse satser er medregnet kontingenten til samorganisasjonene, idet samorganisasjonenes driftsutgifter dekkes av Landsorganisasjonen hver måned.

Sekretariatet fastsetter driftsutgiftenes størrelse for hver enkelt organisasjon og det som skal overføres til Opplysningsforbundet til dekning av utgiftene til de lokale opplysningsarbeid.

Av kontingenten for heltbetalende medlemmer beregnes 10 øre pr. medlem pr. måned som tilskudd til Folkets Hus Fond.

*

Kongressen oppnevner en komité med mandat som nevnes i premissene, herunder også utarbeide retningslinjer for samarbeid med andre organisasjoner, f. eks. Norges Kooperative Landsforening, Norges Fiskarlag, Norges Bonde- og Småbrukerlag m. v.

Komiteens innstilling forelegges sekretariatet som sender saka til forbundene, samorganisasjonene og avdelingene i god tid før neste kongress. Representantskapet får dog bemyndigelse til å vedta gjensidighetsavtaler med de nevnte organisasjoner.

Folkets Hus Landsforbund.

Da det er av vesentlig betydning for den arbeidende befolkning her i landet at der skaffes høvelige og tidsmessige forsamlings- og møtelokaler for organisasjons- og opplysningsarbeidet, bemyndiger kongressen sekretariatet å innkalle til konstituerende landsmøte for Folkets Hus Landsforbund, etter de retningslinjer og arbeidsoppgaver som er trukket opp i innstillingen. Utgiftene ved dannelsen av Folkets Hus Landsforbund dekkes av Folkets Hus Fond.

Folkets Hus Fond.

Etter den prisstigning som har funnet sted på materialer så vel som arbeidspenger, viser det seg at det beløp Folkets Hus Fond har adgang til å låne ut, nemlig kr. 10 000.00, er utilstrekkelig ved oppførelse av nybygg. Selv de mest beskjedne bygg vil ikke kunne skaffe dekning for utgiftene og må alltid regne med å oppta lån ved siden av det Folkets Hus Fond har adgang til å låne ut. Det blir derfor nødvendig å forhøye utlånsbeløpet til det dobbelte, og foreslås lovens § 4 forandret til:

«Høyeste lånebeløp til et hus med kr. 20 000.00. For lånet betales 2½ pst. årlig rente.

Internasjonale forbindelser.

Kongressen godkjente følgende vedtak av L.O.s representantskap i juni 1945:

Representantskapet tar beretningen om Landsorganisasjonens internasjonale forbindelser i okkupasjonstiden til etterretning.

Internasjonal faglig enhet på det bredeste grunnlag har alltid vært det mål som Arbeidernes faglige Landsorganisasjon har arbeidet for.

Representantskapet hilser derfor med glede de bestrebelsener som har vært gjort under krigen for å samle alle verdens fagorganisasjoner i en enhetlig faglig verdensorganisasjon.

Etter det som nå foreligger er det godt håp om at et konstituerende møte kan holdes til høsten i den nye verdensorganisasjon. I så fall bemyndiger representantskapet Sekretariatet til å sende representanter til dette møte og der gi tilsagn om medlemskap under forbehold av godkjenning på første kongress.

Opplysningsarbeidet.

1. Med sikte på en forsvarlig og planmessig opplysningsvirksomhet for hele landet ansettes i forståelse med Arbeidernes Opplysningsforbund spesielle opplysningssekretærer i bestemte distrikter, idet en mest mulig tar hensyn til de enkelte samorganisasjoners arbeidsområder og behov.
2. Arbeiderhøgskoler søkes reist så snart råd er i enkelte landsdeler. Spesielt vil en peke på behovet i Nord-Norge og på Vestlandet.
3. Utvekslingen av stipendiater med andre land, og arrangement av spesielle studiereiser utvikles og understøttes.
4. Opprettelsen av arbeiderorganisasjonenes egen korrespondanseskole, Folkets brevskole, godkjennes.
5. Sekretariatet får bemyndigelse til å iverksette de ovenfor nevnte tiltak snarest mulig, og for øvrig i kongressperioden benytte de midler som en anser nødvendig for at opplysningsarbeidet kan stå fullt på høyde med utviklingen.

Tariffspørsmål og Den Faglige taktikk.

Kongressen retter den sterkeste henstilling til regjering og storting om å bevilge de nødvendige midler og foreta de nødvendige administrative forføyninger for å utbygge meglingsinstitusjonen og den offentlige statistikk som det er pekt på i framlegget til kongressen.

I den utstrekning det ikke lykkes fagorganisasjonen å løse de aktuelle tariffspørsmål ved forhandlinger med arbeidsgiverne venter fagorganisasjonen at Regjeringen yter den bistand som

er nødvendig for å sikre landets arbeiderklasse en rimelig og rettferdig levestandard ut fra de faktiske økonomiske forhold i vårt land.

«1. Kongressen krever at staten ved lov gjennomfører rett og plikt til arbeid for alle arbeidsføre mennesker i vårt land. 2. Private arbeidsgivere må også framtidig forbys ved lov å foreta oppsigelser eller innskrenkninger i arbeidsstyrke uten godkjennelse av samfunnet. 3. Arbeidsføre mennesker som blir arbeidsledige eller som er uten beskjeftigelse, og som ikke kan anvises arbeid i ordinær virksomhet, skal midlertidig skaffes beskjeftigelse ved ekstraordinære arbeider satt i gang av staten eller kommunene. Så snart som mulig må arbeiderne under fagorganisasjonens medvirkning overføres til de ordinære virksomheter. 4. Tariffavtalene for ekstraordinære anleggsarbeider eller reservearbeider opprettes av Norsk Arbeidsmannsforbund, hvis sekretariatet i enkelte tilfelle ikke fatter annet vedtak. De må ligge på samme plan som forbundets ordinære tariff for lignende arbeid i vedkommende kommune eller distrikt. Arbeidernes medlemskap i organisasjonen ordnes gjennom Arbeidsmannsforbundet.»

Kongressen godkjenner og understreker på ny de retningslinjer som representantskapet i juni i fjor vedtok.

Kongressen uttaler sin anerkjennelse av Regjeringens store innsats for gjenreisningen av landets næringsliv og for forsyningen med næringsmidler og bruksgjenstander. Vi konstaterer at det norske folk bedre enn i de fleste andre okkuperte land har løst de vansker som gjenreisningen etter krigen over alt byr på.

Fagorganisasjonen vil med all sin kraft gå inn for en fortsatt aktiv støtte av den politikk som Regjeringen fører, idet en viser hen til de retningslinjer som er satt opp, vil kongressen særlig peke på følgende aktuelle spørsmål:

1. En energisk innsats for den videre modernisering av vårt næringsliv.

De planlagte bransjeutvalg settes ut i livet så snart som

mulig for bl. a. å kunne innlede en industriell modernisering i landsomfattende målestokk.

2. Hurtig løsning av verksteds- og jernverksaken, så de nye anlegg kan få gjøre sin innsats i gjenoppbyggingen.
3. Rask gjennomføring av nye regler for ekspropriasjon av byggegrunn. Administrative reformer med sikte på en hurtigere behandling av alle byggesaker i kommunen, eventuelt ved revisjon av bygningsloven.
4. Ved siden av boligbyggingen, industrireisingen og vår skipsflåtes fornyelse er det en nasjonal oppgave av den aller største betydning å sette hele vårt samfunns samlede evne inn på en rask og landsomfattende kraftutbygging med det formål å elektrifisere alle jernbaner, skaffe elektrisk kraft til alle distriktene, til reising av vår industri og til et alminnelig øket forbruk av elektrisk kraft til belysning, kokning og til oppvarming av leiligheter og lokaler.
5. Staten må gå inn for å stimulere fylker og kommuner til reising av de nødvendige og vel utstyrte fylkesskoler, som nå trenges over hele landet.
6. Regjeringen må sammen med de demokratiske organer som bygges opp i næringslivet få fullmakt til å gripe inn overfor de næringsdrivende som vil sabotere den demokratiserings- og moderniseringsprosess og hele den gjenoppbygging som er et nødvendig vilkår for å nå fram til den produksjonsøkning som skal gi oss en høyere levestandard og sikre sosial og kulturell framgang.

Kongressens beslutning vedrørende sikring av arbeidsfreden.

Den provisoriske anordning av 15. mai 1944 om midlertidig ordning av lønns- og arbeidsvilkår i de befrikkede distrikter skal, hvis ikke Kongen annerledes bestemmer, opphøre fra og med 8. mai i år.

Til å framkomme med forslag for Sosialdepartementet om nye lovregler på det område forordningen gjelder, er det opp-

nevnt en offentlig kommisjon. Denne kommisjon skal også ta opp til drøfting og eventuelt framkomme med forslag til endringer i Arbeidstvistloven. Kommisjonen som ble oppnevnt i april i år, kan selvsagt ikke komme fram med noe forslag til lovregler på dette område innen anordningen opphører. En sto derfor overfor den situasjon at en enten kunne la ordningen løpe ut slik som forutsatt, da den ble satt ut i livet, eller en kunne forlenge den for kortere eller lengre tid. Lot en anordningen uten videre løpe ut den 8. mai, ville en for framtiden kunne ha de tidligere gjeldende bestemmelser i Arbeidstvistloven å falle tilbake på. Disse bestemmelser tillater som kjent mellom annet åpen arbeidskamp (streik og lockout) i hensikt å framtvinge en bestemt løsning av en lønntvist.

Sekretariatet har for sitt vedkommende ment at den provisoriske anordning av 15. september 1944 bør oppheves. For at en imidlertid ikke skulle forgripe noe, og for at kongressen skulle stå fritt ved behandlingen av denne sak, har en anbefalt for Sosialdepartementet at den provisoriske anordning forlenges inntil 1. juli i år. Denne forlengelse av anordningen har ingen vesentlig betydning da alle vårtariffer som er oppsagt på lovlig måte før 8. mai 1946 skal behandles etter reglene i den provisoriske anordning selv om anordningen opphører å ha gyldighet fra denne dato.

Det gjenreisningsprogram som statsmaktene har lagt fram og som arbeiderbevegelsen har gått inn for, krever den høyeste innsats av alle byggende krefter i vårt land. Etter fagorganisasjonens oppfatning ville det være uansvarlig i gjenoppbyggingsperioden å søke interessedspørsmålene mellom arbeidere og arbeidsgivere løst ved konflikter. Ut fra dette syn har fagorganisasjonen erklært seg villig til å søke alle tariffspørsmål løst ved forhandling og offentlig megling.

Forutsetningen for at så kan skje er imidlertid at også arbeidsgiverne på sin side viser forståelse av arbeidernes vanskelige stilling, og er med på de lettelser som bedriftslivet kan gi.

Noen garanti for dette har vi ikke. Landets regjering, som er gått ut av arbeiderklassens organisasjoner må ta visse spørsmål opp til drøftelse og alvorlig overveielse. Fagorganisasjonen vil for sitt vedkommende ikke motsette seg at regjeringen søker stortinget om fullmakt til å la konflikter mellom arbeidsgiverne og arbeiderne avgjøres av en lønns- og tariffnemnd i de tilfelle hvor en konflikt må befryktes å skade gjenreisingsarbeidet.

Kongressen forutsetter at nemnda får en sammensetning som tar tilbørlig hensyn til de forhold arbeiderklassen lever under, og ut fra det syn at gjenreising av arbeidskraften er et av de viktigste spørsmål som foreligger i denne forbindelse.

Organisasjonsspørsmål.

1. *Ad organiseringen av hushjelper.*
 - I. Sekretariatet bemyndiges til i samråd med Norsk Kommuneforbund og Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund å undersøke muligheten av å nå fram til et organisasjonsmessig grunnlag, slik at hushjelpene blir tilsluttet Landsorganisasjonen enten gjennom ett av de ovennevnte forbund eller som eget forbund.
 - II. Sekretariatet bemyndiges til i kongressperioden å anvende inntil kr. 15 000.00 pr. år til organisasjonsarbeid blant hushjelper.
2. *Diverse forslag om fagorganisasjonens oppbygging, grenseområder m. v.*
 1. Det velges en organisasjonskomité på 15 medlemmer som får til oppgave å utrede alle foreliggende organisasjonsproblemer. Alle forslag i samband med organisasjonsspørsmål oversendes denne komité.
 2. Representantskapet får fullmakt til å gjøre de nødvendige vedtak etter at utredningen er forelagt forbundene og samorganisasjonene til behandling.
3. *Ad samarbeid med andre organisasjoner m. v.*
Landsorganisasjonen har i saker av felles interesse sam-

arbeid med Norges Kooperative Landsforening. Norges Fiskarlag og Norges Bonde- og Småbrukerlag. Dette samarbeid må opprettholdes og utvides i den utstrekning sekretariatet og/eller representantskapet finner det ønskelig.

Fagforeningene står fritt i spørsmålet om hvor vidt de vil stå kollektivt tilsluttet et politisk parti eller ikke.

Samarbeidsavtale mellom Landsorganisasjonen, Norges Fiskarlag og Norsk Bonde- og Småbrukerlag.

I erkjennelse av at ovennevnte organisasjoner har en rekke felles interesser når det gjelder vårt lands økonomiske, sosiale og kulturelle politikk, og at de i sin organisasjonsvirksomhet har, og etter hvert vil få sterke berøringspunkter, er en blitt enige om å inngå et fast organisasjonsmessig samarbeid.

1. Til å formidle dette samarbeid oppnevner hver av disse tre organisasjoner tre representanter til en samarbeidskomité.
2. Samarbeidskomiteen skal ta opp til behandling alle saker som den blir forelagt av de samarbeidende organisasjoner til uttalelse. Samarbeidskomiteen kan også selv ta opp til behandling spørsmål den finner er av betydning for de samarbeidende organisasjoner.
3. Når det gjelder spørsmål som bare er av interesse for L.O. og Norsk Bonde- og Småbrukerlag, behandles saken av disse to organisasjoners representanter.
Når det gjelder spørsmål som bare har interesse for L.O. og Norges Fiskarlag, behandles saken av disse to organisasjoners representanter.
4. Samarbeidskomiteen er bare en rådgivende og samarbeidende instans. Den besluttende myndighet tilligger de samarbeidende organisasjoners instanser.
5. Samarbeidskomiteen bestemmer selv sin arbeidsordning.
6. Hver av de samarbeidende organisasjoner bestrider selv

eventuelle utgifter som er forbundet med sine representanters arbeid i komiteen.

En del forslag som ble opptatt og framsatt på kongressen i dette spørsmål, ble besluttet oversendt Organisasjonskomiteen.

**Redaksjonskomiteens innstilling vedrørende forslagene
satt fram under dagsordens punkt 6.**

Tariffspørsmålet og den faglige taktikk:

1. *Forslaget fra Gunvald Hauge* anbefales vedtatt.
2. *Forslaget fra Norsk Bokbinder og Kartonnasjearbeiderforbund v/ Øistein Martinsen m. fl.:* Kongressen erklærer seg enig at spørsmålet om sosialisering tas opp til utredning på bred basis. Sekretariatet opptar i samråd med forbundene og fatter vedtak om behandlingsmåten innen de enkelte næringer.
3. *Forslaget fra P. H. Vestad m. fl., og Bernh. Berntsen og Fritz Fridholm m. fl., samt Johan Johnsen:* Kongressen tiltrer i prinsippet foran nevnte forslag som oversendes Sekretariatet.
4. *Forslaget fra G. Lundin:* Disse saker er delvis fremmet og delvis under bearbeidelse. Forslaget oversendes derfor Sekretariatet.

Forslaget fra R. Eriksen m. fl.: Spørsmålet er under behandling i L.O.s administrasjon. Forslaget oversendes Sekretariatet.

Forslaget fra R. Eriksen: Under henvisning til at Sekretariatet allerede har opptatt dette arbeid, sendes forslaget det nye Sekretariat.

Forslaget fra Odd Soljell: Da L.O. allerede ved oppnevnelser av sine medlemmer i Ferielovkomiteen har reist spørsmålet, sendes dette forslag til det nye Sekretariat.

Forslaget fra Støland: Arbeidervernloven er tatt opp til revisjon og L.O. er representert i den offentlige komité som behandler saken. Forslaget oversendes derfor Sekretariatet.

Forslaget fra Hans H. Bjerkholdt: L.O. og D.N.A. har oppnevnt en komité til å tilrettelegge dette spørsmål. Forslaget oversendes denne komité gjennom Sekretariatet.

Forslaget fra Telemark faglige Samorganisasjon: Da hovedavtalen er sagt opp av L.O., sendes forslaget det nye Sekretariatet.

Forslaget fra Anna Anthoni: Forslagets pkt. 1 dekkes av Sekretariatets innstilling til Kongressen. Pkt. 2 er fremmet av L.O. ved de pågående forhandlinger og meglinger. Forslaget bortfaller derfor.

Forslagene fra Andr. Forberg, R. Eriksen, Claes, Harald Fjellstad, Thora Johansen og Dennis Drolsum: Oversendes Sekretariatet.

5. *Forslagene fra P. Ødegård, Sigurd Wilsgård og Einar Olsen:* Kan ikke vedtas.
6. *Forslaget fra Hans Haraldseth om priskontroll:* Sekretariatets forslag herom ble vedtatt.
Forslaget fra K. Vindenæs om provisorisk anordning: Det av Sekretariatet framlagte forslag til sikring av arbeidsfreden ble vedtatt av Kongressen.
7. *Olaf Bjerkes forslag:* Prinsippene i Bjerke's forslag er av samme karakter som de som er behandlet i Sekretariatets innstilling. Forslaget blir derfor å oversende Sekretariatet sammen med de øvrige forslag som er inntatt i Kongressens dagsorden.
8. Sekretariatets innstillinger til punktene 6 og 12 på dagsorden vedtas.

Yrkesopplæringen.

Representantskapet vedtok herom bl. a. følgende: «Yrkeskolene må hurtigst mulig utvikles dit hen at all ungdom som skal gå inn i praktisk yrke, kan gå igjennom en 2-årig yrkeskole bygd på folkeskolens avgangsklasse, med teoretisk og praktisk undervisning oppdelt etter de forskjellige yrker.

For å nå dette må det straks opprettes det tilstrekkelige antall velutstyrte yrkesskoler. Særlig bør en ta sikte på fylkes-skoler med internater.»

Kongressen ga sin tilslutning hertil, og uttalte videre:

Da vi er kjent med at Regjeringen i nærmeste tid vil sette fram en proposisjon om en 1-årig framholdsskole, bygget på folkeskolens 7. klasse, og det forutsettes at denne blir obligatorisk for all ungdom som ikke går over til videre boklig utdanning, er dette en utvikling i riktig retning. Framholdsskolen må ta mest mulig hensyn til det praktiske livs krav. Fagene må først og fremst være norsk, regning, matematikk og engelsk. Videre må det, med hensyn til elevens alder, gis en orientering i nåtidens kultur-, nærings- og samfunnsliv.

Til den praktiske opplæring må innredes gode velutstyrte sløydlokaler, skolekjøkkener og husstell-lokaler. Ved manuelle sysselsettelse vil elevene også delvis kunne finne fram til sine anlegg og interesser.

En slik framholdsskole vil i en utpreget grad lette yrkesopplæringen. Og en kan som et første trinn, utbygge en tilfredsstillende 1-årig yrkesskole for en rekke forskjellige yrker, hvor også lærlingeskolens (den tekniske kveldsskoles) 3-årige pensum går inn.

Hermed unngår en den uheldige og lite effektive kveldsundervisning.

Forutsetningen må være at yrkesskolene bygges ut etter bestemte planer og normaliserte, ensartede øvelsesrekker, mest mulig likt for det hele land.

Det er imidlertid en del yrker som det stilles så store krav til i teoretiske kunnskaper at det for disse blir nødvendig med 2 års skole. Av slike yrker kan bl. a. nevnes: elektrikere, rørleggere og bilmekanikere. Det kan muligens være praktisk å legge en del av den teoretiske undervisning i det siste læreår.

Yrkesskoler for de nevnte yrker og andre spesialyrker kan

tilfredsstilles ved skoler i noen få byer. Elevene går det første året på sitt hjemsted og senere til en spesialskole.

Elevene ved yrkesskolene gis stipendier.

Kongressen understreker videre nødvendigheten av en hurtig utvidelse av Statens Teknologiske Institutt. Instituttet, som skal være yrkenes høyskole, er akterutseilt på grunn av altfor lite lokaler og utilstrekkelig teknisk utstyr, og altfor knappe bevilgninger til undervisningsvirksomheten.

Det må opprettes yrkesskoler med 1 års varighet for dyktige fagarbeidere som akter å bli lærer ved yrkesskolene, og hvor psykologi og pedagogikk blir framtrepende fag.

Det må opprettes flere formannskoler.

Videre må det kreves at lønnsatsene for lærerne ved yrkesskolene bringes på høyde med lærerstillingenes store betydning for ungdommens opplæring.

Dyktige yrkesarbeidere vil ikke kunne søke lærerstilling ved yrkesskolene, da det for dem betyr en stor nedgang i deres årsinntekt.

Yrkesopplæringsrådet må utvides til også å omfatte fiskeryrket, kontor, handel og husstell.

Utvikling av folkeskolen.

«I tilslutning til innlederens, Håkon Sommerseths, foredrag bemyndiget kongressen sekretariatet til å velge en komité som får i oppdrag å utrede spørsmålet om utviklingen av grunnskolen (folkeskolen) slik at den kommer å svare til de krav som i dag må stilles til den moderne skole. Komiteens innstilling forelegges for Landsorganisasjonens representantskap til godkjenning.»

Rasjonaliseringsspørsmålet.

Til å arbeide med gjennomføringen av Rasjonaliseringskomiteens forslag oppretter Landsorganisasjonen et rasjonaliseringskontor (teknisk-økonomisk kontor) ledet av en teknisk

kyndig mann med bedriftsøkonomisk innsikt og sosial forståelse, og utstyrt på en slik måte at kontoret kan drive opplysnings-, opplærings- og studievirksomhet om rasjonaliseringstekniske spørsmål og stå til produksjonsutvalgenes disposisjon ved rasjonaliseringsarbeiders gjennomføring i bedriftene, etter en av sekretariatet nærmere fastsatt instruks.

Ferie- og fritidsspørsmålet.

1. Opprettelsen av Andelsselskapet uten personlig ansvar — Norsk Folkeferie godkjennes.
2. Til driftskapital for selskapet utskrives engangs ekstra kontingent på kr. 1.00 pr. medlem for samtlige medlemmer av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Kontingenten innbetales i form av et spesielt feriemerke som utstedes av Landsorganisasjonen og tilstilles samtlige forbund. Merket innklebes på 3. omslagsside i medlemsboka. Det forutsettes at merkene skal være utsendt innen 1. juli d. å. Alle medlemmer er pliktig til å kjøpe merket. Forbundene innbetaler beløpet til Landsorganisasjonen.

3. Det opprettes et premiesparesystem som underlegges en spesiell avdeling innen Norsk Folkeferie. Nærmere regler for sparesystemet utredes og godkjennes av sekretariatet.
4. Gjennom det av Staten opprettede Ferieråd må myndighetene legge til rette grunnlaget for en bedre utnyttelse av arbeidernes ferie og fritid ved bl. a. å gi økonomisk støtte ved bygging av feriehem, folkehoteller, billige rundreiser m. v. De enkelte kommuner må også for sin del ta del i dette arbeid ut fra den erkjennelse at det er et viktig ledd i høynelsen av folkets sosiale, kulturelle og helsemessige liv.

Vedtakene i gransknings sakene.

Granskningskomiteen — en prinsiputtalelse.

«Idet kongressen tiltrer granskningskomiteens bedømmelse av 84 manns gruppens virksomhet, beslattes:

1. Komiteens innstilling angående de av 84 manns gruppen som er nevnt i punktene 3 og 4 tas ikke opp til behandling av kongressen.
2. Saken oversendes det nye sekretariat som bemyndiges til å ta disse medlemmers forhold opp til behandling i konferanse med de respektive forbund de enkelte er tilsluttet og treffe den endelige avgjørelse.»

I. *Perioden 9. april—28. september 1940.*

- «1. Komiteen finner det riktig at representanter for L.O. tok del i riksrådsforhandlingene sommeren 1940. Men det kan kritiseres at de gikk så langt i ettergivenhet i forhandlingene mellom de politiske partier og Stortingets presidentskap og derved medvirket til det resultat som disse forhandlinger førte til.
2. Komiteen godkjenner holdningen hos tillitsmenn og medlemmer av sekretariatet som ikke deltok i 84-mannsgruppens arbeid i perioden 9. april—23. september 1940.»

II. *84-mannsgruppens virksomhet.*

«Etter de opplysninger som foreligger for kongressen om 84-mannsgruppens virksomhet i tiden etter krigsutbruddet, må det konstateres at den politikk de drev var så vel organisasjonsskadelig som skadelig for forholdet blant det norske folk. Den bidro til å splitte kreftene i folkets motstand mot okkupasjonsmakten i en periode hvor det norske folk for enhver pris måtte søkes samlet på felles linje i forsvaret av landets interesser mot overfallsmennene og nazismen. At de fleste av gruppens medlemmer søkte å komme

vekk fra den feilaktige politikk høsten 1940 og at det inntrådte en avgjørende endring ved tyskernes overfall på Sovjet-Unionen, kan ikke frita de aktive medlemmer innen denne gruppe for å bli trukket til ansvar for sine handlinger. Særlig må Tangens og Brendbergs forhold medføre alvorlige organisasjonsmessige forføyninger.

Under henvisning til foranstående tiltrer redaksjonskomiteen granskningskomiteens flertallsinnstilling av disse to personer.» (Eksklusjon av Tangen og Brendberg.)

III. *Stockholms-sekretariatets virksomhet.*

«Da der heller ikke er fremkommet begrunnet kritikk over dette arbeid på noe punkt, mener komiteen at kongressen bør godkjenne sekretariatets virksomhet.»

Konklusjon. Stockholm-sekretariatets virksomhet godkjendes.

IV. *London-sekretariatets virksomhet.*

Redaksjonskomiteen tiltrer granskningskomiteens flertalls endrede innstilling sålydende:

Granskningskomiteen har gjennomgått London-sekretariatets protokoller.

Landsorganisasjonens representanter i London tok del i forberedelsen av Regjeringens lovgivningsarbeid med problemer som i særlig grad angår arbeidernes stilling i Norge etter frigjøringen. Der er sørget for å innhente uttalelser fra faglige tillitsmenn i Stockholm og i de illegale organisasjoner i Norge før representantene avga sine innstillinger.

Heller ikke har noen bedømmelse av arbeidet med enkelte saker vært foretatt, og kritikk over dette har ikke kommet til komiteens kunnskap. Sekretariatets virksomhet bør godkjennes av kongressen.»

Konklusjon: London-sekretariatets virksomhet godkjennes.

V. *Hans Møllersens rapport.*

1. Den av Hans Møllersen forfattede rapport gir ikke berettiget grunnlag for noen kritikk av Martin Tranmæls

og Lars Evensens forhold som tillitsmenn i fagbevegelsen.

2. Granskningskomiteen finner det uforsvarlig at rapporten er offentliggjort i norsk og utenlandsk presse, sendt politimyndighetene og samtidig brukt som grunnlag for en politisk aksjon før Landsorganisasjonen hadde hatt høve til å ta stilling til de beskyldninger den inneholder mot organisasjonens tillitsmenn.
3. Granskningskomiteen finner det bevist at Hans Møllersens disponering av de pengemidler han fikk utbetalt i Stockholm til faglige formål i Norge er helt uklanderlig.

Hjemmevernet.

Ved gjenreisningen av landets forsvar er det viktig at det bygges opp etter demokratiske retningslinjer i pakt med folkets oppfatning og vilje. Det må forankres i det brede folkelag.

Ett ledd i dette er organisering av hjemmevernet.

Krigsårenes erfaringer har vist oss nødvendigheten av å ha et sterkt og bredt anlagt hjemmevern, som kan ta opp det første forsvar for heim og arbeidsplass mot overfall.

Hjemmevernet godt utbygd vil i vårt land — med store avstander og spredt bebyggelse — være et viktig ledd i vårt forsvarsberedskap. Det må forsøksvis bygges opp på frivillig basis, og vil kunne bidra til et samarbeid og en nær kontakt mellom folket og forsvaret.

Hjemmevernet må underlegges full samfunnsmessig kontroll, og det blir Stortinget som kommer til å godkjenne den endelige form, dens oppbygning og virke.

L.O.s sekretariat har ved behandling av saken i 1945 besluttet å være representert i Hjemmevernets landsråd, og har gitt de faglige samorganisasjoner i oppdrag å være med i de distrikts- og fylkesvise råd for Hjemmevernets organisering.

Idet kongressen godkjenner det standpunkt sekretariatet

her har tatt, oppfordrer den de fagorganiserte arbeidere og alle de demokratiske krefter til å slutte opp om dette demokratiske forsvarstiltak. Alt frivillig forsvarsarbeid må samles i Hjemmevernet, under samfunnets ledelse og kontroll.

Hjemmevernet må få rot i folkets brede lag, og det må arbeide i nært samarbeid med de folkelige organisasjoner.

Kongressen oppfordrer alle fagforeninger, samorganisasjoner og forbund til å bidra til at dette mål kan nås.

Franco-Spania.

«Det rår dyp harme og bitterhet i hele den norske arbeiderklassen over at det fascistiske voldsstyret fortsetter i Spania. Krigen er ikke vunnet før også det spanske folket har fått friheten tilbake.

Kongressen vil uttale sin tilfredshet over at Stortinget og Regjeringen har gitt klart uttrykk for det norske folkets stilling til Franco-styret. Det er slått fast at vi ønsket en internasjonal aksjon så snart som mulig, og at vi vil ta vår fulle del i byrdene og ansvaret ved en slik aksjon. Arbeidernes faglige Landsorganisasjon har på sin side lojalt oppfylt alle vedtak i Den faglige Internasjonale.

Imidlertid kan bare en samlet internasjonal aksjon ha noen avgjørende virkninger i Spania. Kongressen krever at Regjeringen gjør hva som står i dens makt for at en slik internasjonal aksjon kommer i stand så raskt som mulig. Den krever at Regjeringen stadig igjen gjør det klart hva som er det norske folkets syn på det fascistiske styret i Spania. En anmoder derfor om at den private kompensasjonshandel med Franco-Spania innskrenkes i den utstrekning dette kan skje uten å medføre alvorlige skader for gjenreisningen av landet og næringslivet.

Kongressen vil rette en alvorlig oppfordring til Den faglige Internasjonale om snarest å iverksette en internasjonal faglig aksjon overfor Franco-Spania, med sikte på å få slutt på Franco-regimet.

Isolerte aksjoner fører imidlertid ikke fram. Kongressen deler fullt ut de følelser som ligger bak de spontane aksjonene i norske havner. Men den må kreve av alle sine medlemmer og tilsluttede organisasjoner at de bøyer seg for de vedtak som blir fattet av organisasjonene og innstiller aksjonene inntil en samlet opptreden kommer i stand.

Kongressen hilser med glede Norsk Folkehjelps vedtak om å sette i gang en omfattende solidaritetskampanje til et kamp- og støttefond for de spanske republikanere. Arbeidernes faglige organisasjoner må yte full støtte til dette arbeidet og Landsorganisasjonen må gjenoppta forbindelsene med våre spanske broderorganisasjoner i Frankrike.»

Produksjonsutvalgene.

1. Den gitte redegjørelse for produksjonsutvalgene (ved Paul Engstad) tas til etterretning.
2. De inngåtte avtaler om opprettelse av produksjonsutvalg godkjennes.

Edruelighetsarbeidet.

Kongressen viser hen til og understreker kongressuttalelsen av 1934 hvor alle foreninger og medlemmer oppfordres til å gå inn for et målbevisst opplysningsarbeid for større edruelighet og høyere kultur.

Av særlig betydning er det nå å få demmet opp for den tiltagende brennevinsflom og de store køer foran alkoholutsalgene i en tid da vi bør samle alle krefter om å bygge opp igjen landet vårt. Vær også på vakt overfor all svartebørstrafikk og gauking. Fredlys arbeidsplassen for alkoholtrafikk av enhver art. Vern om arbeidernes forsamlingslokaler og sammenkomster.

Fagorganisasjonen hilser med glede det initiativ som er tatt fra Sosialdepartementets side for å samle alle idretts- og ungdomsorganisasjoner til en felles kamp for høyere fritidskultur og større edruelighet. Både vårt samfunn og alle folkeorganisa-

sjoner må delta i og støtte alle positive bestrebelser for å gjøre de kulturelle goder mer almene. Et energisk og målbevisst opplysningsarbeid må til her. Innen vår bevegelse bør Arbeidernes Opplysningsforbund sette seg i spissen for denne virksomhet, og Landsorganisasjonen tilsier på de fagorganiserte arbeideres vegne sin solidariske medvirken.

Fram for en folkereising til større edruskap, høyere kultur og et rikere fritidsliv, i idrett som i fest.

Bedriftsidretten.

1. Kongressen hilser med tilfredsstillelse den samling av Arbeidernes Idrettsforbund og Norges Landsforbund for Idrett som er skjedd ved dannelsen av Norges Idrettsforbund, idet den ser i denne en fastleggelse av at idretten først og fremst skal ha til oppgave å fremme legemskulturen på sosial basis, slik det er uttrykt i forbundets formålsparagraf, sålydende:

«Dets formål er å lede og organisere landets idrett, slik at den blir et ledd i arbeidet for bedring av folkehelsen og folkets åndelige og fysiske kultur.»

2. Fagkongressen i 1936 oppfordret alle fagorganiserte til å støtte Arbeidernes Idrettsforbund i dets virke for å gjøre idretten til et folkeei og anmodet fagforeningene å velge idrettskomiteer som sammen med A.I.F.s lag foresto idrettsarbeidet blant de fagorganiserte i foreningene og på arbeidsplassen.

På Norges Idrettsforbunds konstituerende ting 10.—12. februar 1946 vedtokes å forsterke arbeidet for bedriftsidretten på grunnlag av de retningslinjer som A.I.F. hadde tilrettelagt.

3. Landsorganisasjonen er i første rekke interessert i at idretten når ut til flest mulig. Derfor har fagorganisasjonen gjennom årene ytet stor økonomisk støtte til idretten og derved muliggjort et omfattende idrets- og friluftsliv blant den fattigste del av landets ungdom.

Enmannsbetjeningen av elektriske lokomotiver.

«Enmannsbetjening av de elektriske lokomotiver avskaffes snarest og senest fra 1. januar 1947. Inntil videre opprettholdes enmannsbetjening av elektriske lokomotiver kun i lokaltog. De nye snøggtoget, så vel de elektrisk drevne som de dieselhydrauliske må betjenes med 2 lokomotivførere.

All kombinerings av lokomotivmannstjeneste og konduktørtjeneste må opphøre.»

Fagorganisasjonen og helsearbeidet.

«Fagorganisasjonens oppgaver er ikke bare å trygge arbeidernes lønns- og arbeidsvilkår. Den må — og har også alltid vært oppmerksom på — at det er like viktig å sikre arbeidsforholdene på arbeidsplassen gjennom best mulig hygiene og beskyttelse mot arbeidsulykker, samt å holde arbeiderne mest mulig skadesløse mot arbeidsulykkes økonomiske konsekvenser.

Krav om lyse og luftige arbeidslokaler, bad og ordentlige spiserom, sykepenger m. m. er et ledd i denne virksomhet. Arbeiderbeskyttelsesloven er et uttrykk for dens streben i å beskytte arbeidernes helse og motvirke arbeidslivets farer og ulykker. Men ennå er forholdene meget utilfredsstillende — og på dette område som i alt som arbeiderne har skapt og bygget opp, må det være arbeiderne selv som gjennom et planmessig og bevisst arbeid skaffer seg kunnskaper om disse forhold og reiser kampen for en effektiv beskyttelse av arbeidernes helse og en forbedret hygiene.

Derfor var det også Fagorganisasjonen som i 1939 tok initiativet til dannelse av Norsk Folkehjelp som en bred folkelig helseorganisasjon, som kunne ta opp helse spørsmålene på en reell sosial basis — gjennom å organisere denne på arbeidsplassene og i bedriftene.

Norsk Folkehjelp har utdannet førstehjelpere, organisert sanitetsgrupper på arbeidsplassen, opptatt undersøkelser av yr-

kes- og bedriftshygiene, arbeider med badstuspørsmålet for det brede folk i skogs- og fiskeridistriktene, arbeider for en praktisk gjennomføring av ferie for husmødrene (den mest rettløse gruppe i vårt land når det gjelder ferie), foretar kostholdundersøkelser, for å finne fram til det riktigste kosthold. Norsk Folkehjelp arbeider for å få opprettet bedriftslegekontor og helsestasjoner for mødre og barn.

Alle disse saker angår arbeidernes liv og helse, og en gjennomføring av disse saker er i samsvar med fagorganisasjonens arbeid for å sikre arbeidernes tilværelse.

Fagkongressen vil oppfordre alle sine forbund, avdelinger og medlemmer å støtte Norsk Folkehjelp ved sitt medlemskap og ved aktiv deltagelse i arbeidet for sunnere forhold på arbeidsplassen og bedring av folkehelsen.»

Samlingsspørsmålet.

Under henvisning til dette (en historikk over de samlingsforhandlinger som hadde funnet sted) fastslår kongressen at det for tiden ikke er grunnlag til stede for en organisatorisk samling av de to partier. Den eneste mulighet for samling ligger da i oppslutning om det parti som i snart 60 år i nøye samarbeid med fagorganisasjonen har samlet arbeidsfolket i Norge. Kongressen oppfordrer derfor alle fagorganiserte arbeidere som vil samling om å slutte opp om Det norske Arbeiderparti.

Skulle det i kongressperioden inntre en ny situasjon ved at Kommunistpartiet tar en positiv stilling til organisatorisk samling, har sekretariatet kongressen bemyndigelse til å medvirke til å få samlingen realisert.

Retningslinjer for inntaking på arbeidsplassene og i bedriftene av tidligere NS-medlemmer og andre som er ferdige med sitt rettslige oppgjør.

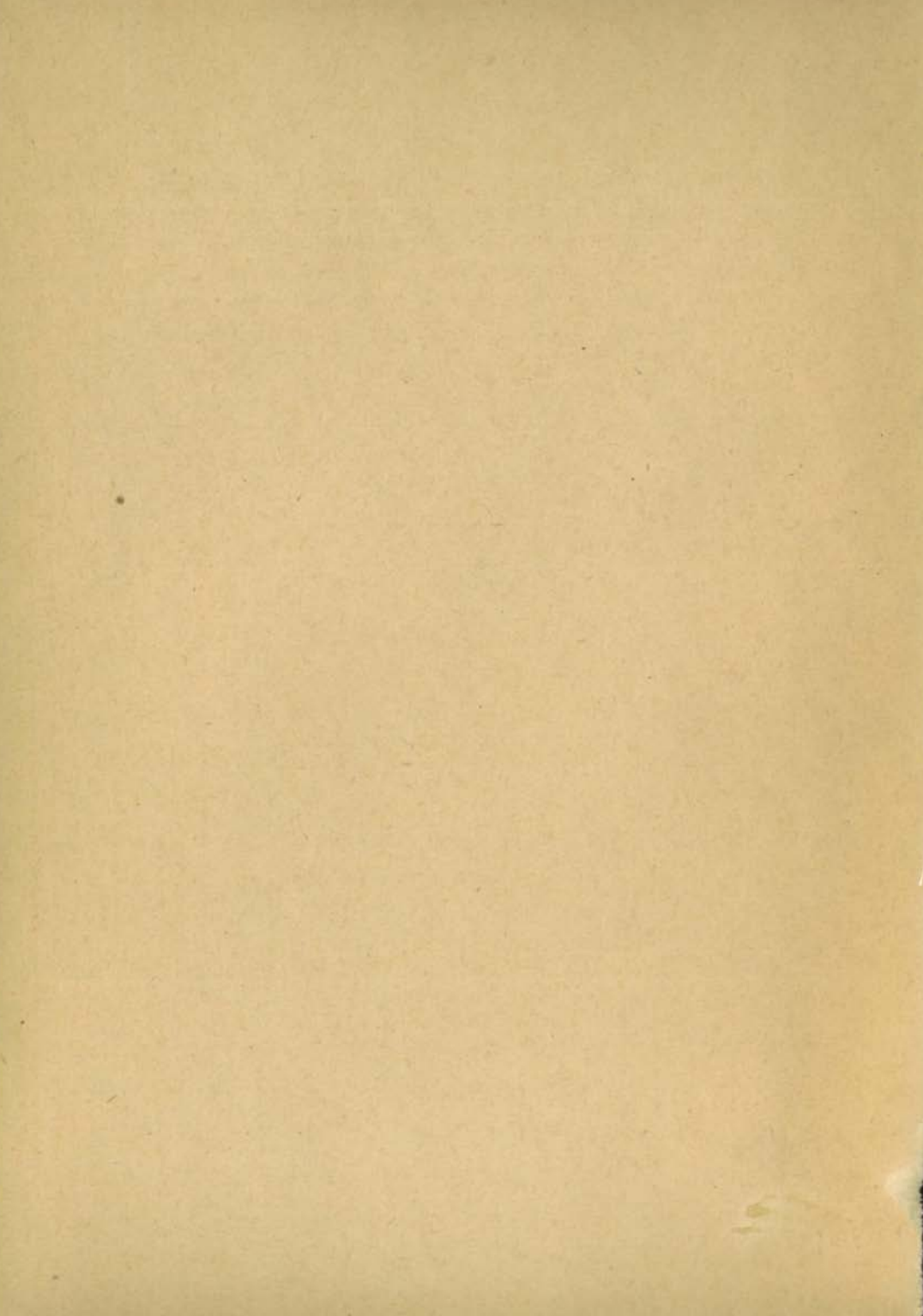
Kongressen godkjenner den avtale som er sluttet mellom Landsorganisasjonen og Norsk Arbeidsgiverforening om retningslinjer for inntaking på arbeidsplassene og i bedriftene av tidligere NS-medlemmer og andre som er ferdige med sitt rettslige oppgjør.

(Avtalen gjelder ikke handelsflåten.)

Fagorganisasjonens stilling til landssvikernes framtidige medlemsskap.

1. Alle personer som er eller blir tiltalt og straffet for landssvik, skal fratras sitt medlemsskap i fagorganisasjonen. De må ikke gis nytt medlemsskap uten sekretariatets godkjenning som da fastsetter betingelsene i hvert enkelt tilfelle. På samme måte forholdes med uorganiserte straffede landssvikere som søker medlemsskap i fagorganisasjonen. Før sekretariatet treffer sin avgjørelse, skal vedkommende fagforenings- og forbunds uttalelse foreligge.
2. Personer som er eller blir utelukket fra fagorganisasjonen for sin opptreden i okkupasjonstiden, men hvis forhold ikke har gitt anledning til rettsforfølgning, gis adgang til gjeninntagelse etter 1 — ett år — fra utelukkelsens ikrafttreden, hvis ikke annen frist er fastsatt av den organisasjonsinstans som har behandlet saken. Betingelsene for gjenopptakelse fastsettes av vedkommende forbund.
3. Uorganiserte personer som har vist unasjonal opptreden i okkupasjonstiden, men hvis forhold ikke har gitt anledning til offentlig påtale, og som søker opptakelse i fagorganisasjonen kan opptas på de vilkår vedkommende forbund fastsetter.

4. Til veiledning for forbundene utarbeider sekretariatet retningslinjer for behandlingen av medlemskap i organisasjonen for personer som kommer inn under p. 2 og 3. Oppstår det tvist avgjøres denne av sekretariatet.
5. Personer som kommer inn under punktene 1—3 kan ikke gis tillitsverv i fagorganisasjonen uten samtykke fra vedkommende forbund etter forslag fra den fagforening vedkommende står tilsluttet.

4776.4

m

70.44

